Revision af erstatningsansvarsloven m.v.

Betænkning afgivet af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v.

Resumé:

Betænkningen er afgivet af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v. og indeholder forslag til ændringer i erstatningsansvarsloven og offererstatningsloven (lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser). Arbejdsgruppens flertal foreslår en forhøjelse af erstatningsniveauet ved personskade med godt halvdelen. Derudover foreslås bl.a. følgende: Det tidsrum, hvor der kan fås erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, forlænges. Ved bedømmelsen af fremtidig erhvervsevne skal der tages hensyn til mulighederne for revalidering m.v., og der skal i givet fald kunne træffes foreløbige afgørelser om erhvervsevnetabet. Adgangen til genoptagelse af en erstatningssag udvides. Ved død skal der tilkomme efterlevende et overgangsbeløb. Der lægges desuden op til en forhøjelse af tortgodtgørelsen ved seksualforbrydelser og forbrydelser i familieforhold. Endvidere foreslås det, at sociale ydelser, visse private forsikringer m.v. fremover ikke skal fradrages i erstatninger, d

Indholdsfortegnelse
Kolofon
Hele publikationen uden billeder og grafik

Udgiver:
Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
DK-1216 København K
33 92 33 40
jm@jm.dk

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

Kolofon

Titel
Revision af erstatningsansvarsloven m.v.
Undertitel
Betænkning afgivet af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v.
Forfatter
Justitsministeriet
Udgiver/forlægger
Justitsministeriet, 99
Ansvarlig institution
Justitsministeriet
Copyright
Justitsministeriet 2000

Emneord
Erstatning, Erstatningsansvar, Erstatningsansvarsloven, Tabt arbejdsfortjeneste, Erhvervsevne, Varigt mén, Forsørgertab, Svie og smerte, Tort, Tortgodtgørelse, Lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, Offererstatningsloven
Resumé
Betænkningen er afgivet af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v. og indeholder forslag til ændringer i erstatningsansvarsloven og offererstatningsloven (lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser). Arbejdsgruppens flertal foreslår en forhøjelse af erstatningsniveauet ved personskade med godt halvdelen. Derudover foreslås bl.a. følgende: Det tidsrum, hvor der kan fås erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, forlænges. Ved bedømmelsen af fremtidig erhvervsevne skal der tages hensyn til mulighederne for revalidering m.v., og der skal i givet fald kunne træffes foreløbige afgørelser om erhvervsevnetabet. Adgangen til genoptagelse af en erstatningssag udvides. Ved død skal der tilkomme efterlevende et overgangsbeløb. Der lægges desuden op til en forhøjelse af tortgodtgørelsen ved seksualforbrydelser og forbrydelser i familieforhold. Endvidere foreslås det, at sociale ydelser, visse private forsikringer m.v. fremover ikke skal fradrages i erstatninger, der udbetales af staten til ofre for forbrydelser.

Sprog
dan
ISBN
ISBN 87-601-8816-2
Pris for læsning
0,- DKK
Pris for download
0,- DKK
URL
http://jm.schultzboghandel.dk
Version
1.0
Versionsdato
20000523
Format
htm;
Den trykte udgaves ISBN
ISBN 87-601-8811-1

Publiceringsstandard
2.0

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

Indholdsfortegnelse

- KAPITEL 1. Indledning
  - 1.1. Arbejdsgruppens kommissorium
  - 1.2. Arbejdsgruppens sammensætning m.v.
- KAPITEL 2. Sammenfatning
  - 2.1. Betænkningens indhold
  - 2.2. Arbejdsgruppens opgave
  - 2.3. Arbejdsgruppens overvejelser og lovforslag
- KAPITEL 3. Gældende ret i hovedtræk
  - 3.1. Erstatningsansvarsloven
    - 3.1.1. Lovens formål
    - 3.1.2. Lovens baggrund
    - 3.1.3. Lovens indhold i hovedtræk
  - 3.2. Arbejdsskadesikringsloven
  - 3.3. Offererstatningsloven
  - 3.4. Patientforsikringsloven
  - 3.5. Lov om erstatning for lægemiddelskader
- KAPITEL 4. Arbejdsgruppens overvejelser
  - 4. Arbejdsgruppens overvejelser
  - 4.1. Arbejdsgruppens hovedsynspunkter
  - 4.2. Arbejdsgruppens overvejelser vedrørende de enkelte spørgsmål
    - 4.2.1. Den tidsmæssige afgrænsning af, hvor længe der kan kræves erstatning for tabt arbejdsfortjeneste
      - 4.2.1.1. Gældende ret
        - 4.2.1.1.1. Kun erstatning indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen
        - 4.2.1.1.2. Kun erstatning indtil skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær
      - 4.2.1.2. Overvejelser
    - 4.2.2. Fastsættelse af erhvervsevnetabet (erhvervsevnetabsprocenten - lønnedgangen)
      - 4.2.2.1. Gældende ret
        - 4.2.2.1.1. Fastsættelse af erhvervsevnetabsprocenten efter ASL
        - 4.2.2.1.2. Sammenligning mellem EAL og ASL
        - 4.2.2.1.3. EAL § 8
      - 4.2.2.2. Overvejelser
    - 4.2.3. Genoptagelse af afsluttede sager
      - 4.2.3.1. Gældende ret
      - 4.2.3.2. Overvejelser
    - 4.2.4. Erstatningens og godtgørelsens størrelse, herunder kapitalfaktoren og nedsættelse af erstatningen og godtgørelsen
      - 4.2.4.1. Gældende ret
        - 4.2.4.1.1. Beløbenes størrelse
        - 4.2.4.1.2. Særligt om kapitalfaktoren og nedsættelsesreglerne
      - 4.2.4.2. Overvejelser
    - 4.2.5. Regulering og forrentning af erstatningen og godtgørelsen
      - 4.2.5.1. Gældende ret
      - 4.2.5.2. Overvejelser
    - 4.2.6. Andre spørgsmål
      - 4.2.6.1. Overgangsbeløb ved dødsfald
        - 4.2.6.1.1. Gældende ret
        - 4.2.6.1.2. Overvejelser
      - 4.2.6.2. Godtgørelse for svie og smerte

- 4.2.6.2.1. Gældende ret
- 4.2.6.2.2. Overvejelser
- 4.2.6.3. Tortgodtgørelse
- 4.2.6.3.1. Gældende ret
- 4.2.6.3.2. Overvejelser
- 4.2.6.4. Ændringer i offererstatningsloven
- 4.2.6.4.1. Gældende ret
- 4.2.6.4.1.1. Offererstatningsloven § 7
- 4.2.6.4.1.2. Offererstatningsloven § 10
- 4.2.6.4.2. Overvejelser
- 4.2.6.4.2.1. Offererstatningsloven § 7
- 4.2.6.4.2.2. Offererstatningsloven § 10

- 4.3. Økonomiske og administrative konsekvenser

- KAPITEL 5. Arbejdsgruppens lovforslag med bemærkninger
- 5.1. Lovforslag
- 5.2. Bemærkninger til lovforslaget
- 5.3 Forslaget i forhold til gældende lov.
- KAPITEL 6. Mindretalsudtalelse af professor, dr.jur. Bo von Eyben
- 6.1. Behovet for revision af EAL
- 6.1.1. Kommissoriet og flertallets afgrænsninger
- 6.1.2. Kritikken af EAL
- 6.1.3. Forholdet til ASL
- 6.1.4. Formålet med en revision
- 6.2. Bemærkninger til flertallets konkrete forslag
- 6.2.1. Tabt arbejdsfortjeneste
- 6.2.2. Erhvervsevnetab
- 6.2.2.1. Midlertidigt erhvervsevnetab
- 6.2.2.2. Erhvervsevnetabsbedømmelse og årsløn
- 6.2.2.3. Kapitalisering
- 6.2.2.4. Koordinering med anden kompensation
- 6.2.2.5. § 8-erstatning
- 6.2.3. Erstatning ved dødsfald
- 6.2.3.1. Overgangsbeløb
- 6.2.3.2. Forsørgertab
- 6.2.4. Godtgørelse for ikke-økonomisk skade
- 6.2.4.1. Svie og smerte
- 6.2.4.2. Varigt mén
- 6.2.4.3. Tort
- 6.2.5. Andre ændringer af EAL
- 6.2.6. Erstatning til ofre for forbrydelser
- 6.3. Mindretallets forslag
- 6.3.1. Udkast til ændringer af EAL
- 6.3.2. Bemærkninger til lovudkastet
- 6.3.3. Økonomiske og administrative konsekvenser
- BILAGSFORTEGNELSE
- BILAG 1 - KOMMISSORIUM for Arbejdsgruppen vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v.
- BILAG 2 - HØRING MV.
- BILAG 3 - FREMMED RET
- BILAG 4 - OVERSIGT OVER FORHOLDET MELLEM PERSONSKADEERSTATNINGER OG ANDRE YDELSER SAMT SKAT
- BILAG 5 - STATISTIK OG BEREGNINGSEKSEMPLER M.V.
- BILAG 6 - Optryk om den gældende lov om erstatningsansvar og bekendtgørelse om regulering af beløbene i erstatningsansvarsloven

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

Revision af erstatningsansvarsloven m.v.
Betænkning afgivet af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v.

KAPITEL 1. Indledning

1.1. Arbejdsgruppens kommissorium

Arbejdsgruppen har arbejdet på grundlag af følgende kommissorium:

"**1.** Med erstatningsansvarsloven, der trådte i kraft den 1. oktober 1984, blev der gennemført en samlet lovregulering af en række forskellige erstatningsretlige spørgsmål, der hidtil kun i begrænset omfang havde været lovgivet om.

Et hovedformål med loven var at sikre, at den erstatning, der ydes i tilfælde af personskade og tab af forsørger, i højere grad end tidligere ville dække det fulde økonomiske tab, som personskaden eller forsørgertabet forvolder. Erstatningsbeløbene blev forhøjet væsentligt, således at de bl.a. kom mere på linje med niveauet i en række nabolande.

Lovens udgangspunkt med hensyn til personskadeerstatning er, at erstatningen skal give skadelidte en høj grad af dækning for det individuelle økonomiske tab. Med henblik på at undgå meget usikre og komplicerede erstatningsberegninger er det dog bl.a. bestemt, at sociale ydelser og forsikringsudbetalinger m.v. ikke skal fradrages i mén-, erhvervsevne- og forsørgertabserstatningen, og at erhvervsevnetabserstatning skal beregnes med en fast kapitaliseringsfaktor.

2. Erstatningsansvarsloven har nu været i kraft i en årrække, og der er indhøstet mange erfaringer med hensyn til lovens virkninger. Siden ikrafttrædelsen i 1984 er der endvidere sket samfundsøkonomiske ændringer - bl.a. med hensyn til renteniveauet - som kan have betydning for erstatningsreglernes funktion.

Der er over for Justitsministeriet og i den offentlige debat rejst spørgsmål om behovet for at revidere erstatningsansvarsloven med henblik på at forhøje de erstatningsbeløb, der udbetales ved personskade og tab af forsørger.

Der er særligt rejst spørgsmål om behovet for at ændre kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for tab af erhvervsevne, både med henblik på en generel forhøjelse af erstatningerne og med henblik på en mere individuel erstatningsberegning. Endvidere er der bl.a. rejst spørgsmål om ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt, om udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne samt om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for tabt arbejdsfortjeneste også efter, at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Justitsministeriet har udarbejdet vedlagte notat om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven. Som anført i notatet, er der efter Justitsministeriets opfattelse behov for en bred undersøgelse af, om erstatningsansvarslovens regler om personskadeerstatning m.v. bør revideres på de ovenfor nævnte punkter.

3. Justitsministeriet har på den anførte baggrund besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal vurdere spørgsmålet om en revision af erstatningsansvarslovens regler om erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger.

Det er en hovedopgave for arbejdsgruppen at vurdere, om der bør gennemføres en vis forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene ved personskade m.v. Målet bør være, at de skadelidte får en rimelig dækning for det lidte tab, at erstatningsbeløbene her i landet er i god overensstemmelse med erstatningerne i andre EU-lande og de øvrige nordiske lande, og at der er en rimelig overensstemmelse med erstatningerne efter arbejdsskadesikringsloven.

Arbejdsgruppen skal også vurdere, om der ved lovgivning bør gennemføres en forhøjelse af godtgørelsesbeløbene ved retsstridige person- eller ærekrænkelser m.v. (tort). Det skal bl.a. indgå i overvejelserne, at godtgørelsesbeløbene ikke bør kunne opleves som urimeligt lave i forhold til den krænkelse, der er tale om.

En anden hovedopgave er at vurdere, hvorvidt reglerne om erstatningsberegning i nogle tilfælde medfører en urimelig forskelsbehandling af visse grupper af skadelidte, og om beregningskriterierne i givet fald kan udformes mere hensigtsmæssigt.

Arbejdsgruppen skal endvidere overveje de øvrige spørgsmål, som behandles i Justitsministeriets notat, jf. ovenfor. Arbejdsgruppen skal i forbindelse hermed også inddrage de synspunkter, der fremgår af vedlagte brev fra Specialarbejderforbundet i Danmark til justitsministeren om fastlæggelse af stationærtidspunktet i tilfælde, hvor spørgsmålet om skadelidtes tilbagevenden til arbejdsmarkedet endnu ikke er fuldt afklaret.

Arbejdsgruppen kan tage andre spørgsmål op vedrørende erstatningsansvarslovens regler om personskadeerstatning. Det ligger dog uden for arbejdsgruppens opgave at overveje ændringer af lovens grundlæggende principper, f.eks. princippet om, at skadelidtes tab omregnes til et kapitalbeløb (kapitaliseres).

Arbejdsgruppen skal endvidere overveje spørgsmålet om ændring af princippet i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) om, at den erstatning for personskade, som staten yder i medfør af denne lov, er subsidiær i forhold til andre ydelser - herunder forsikringer og sociale ydelser - som ofret får i anledning af skaden. Det bør indgå i overvejelserne, at ofre for forbrydelser (overtrædelser af straffeloven) i praksis ofte har meget ringe muligheder for at få fuld erstatning fra skadevolderen, og at ofrene således generelt får mindre i erstatning end andre skadelidte, jf. erstatningsansvarslovens regler om, at sociale ydelser m.v. ikke fradrages i erstatningen. Der henvises i øvrigt til justitsministerens vedlagte besvarelse af 6. juli 1998 af et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg.

Arbejdsgruppen skal desuden vurdere behovet for at ændre offererstatningslovens regel om, at staten som hovedregel kun yder erstatning, hvis den pågældende lovovertrædelse er anmeldt til politiet uden unødigt ophold (§ 10). Det har navnlig været kritiseret, at kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold håndhæves så strengt, at det i visse sager kan opfattes som mindre rimeligt af de erstatningssøgende.

4. I det omfang arbejdsgruppen finder, at der er behov for lovgivning, skal arbejdsgruppen udarbejde forslag til lovregler.

Det forudsættes, at arbejdsgruppen inddrager relevante erfaringer fra andre lande i sine overvejelser, herunder navnlig erfaringerne i EU-landene og de øvrige nordiske lande. I fortsættelse af de nordiske landes hidtidige samarbejde på dette område bør det tilstræbes, at disse landes regler inden for den private erstatningsret ikke afviger unødigt fra hinanden. Arbejdsgruppen bør under hensyn hertil også drøfte de spørgsmål, arbejdsgruppen behandler, med Justitsministerierne i de øvrige nordiske lande."

Arbejdsgruppens kommissorium med bilag er optrykt som bilag 1 til denne betænkning.

1.2. Arbejdsgruppens sammensætning m.v.

Arbejdsgruppen har haft følgende sammensætning:

Retschef Jens Møller, Folketingets Ombudsmand (formand)

Professor, dr. jur. Bo von Eyben, Københavns Universitet

Advokat Karsten Høj, Advokatrådet

Vicedirektør Claus Tønnesen, Forsikring & Pension

Dommer Dorthe Wiisbye, Den Danske Dommerforening

Fuldmægtig Jane Søndergaard Møller, Socialministeriet

Kontorchef Lars Hjortnæs, Justitsministeriet

Konsulent Preben K. Hansen, Arbejdsskadestyrelsen har deltaget i flere af arbejdsgruppens møder som sagkyndig repræsentant.

Fuldmægtig Lotte Wetterling, Justitsministeriet, har været sekretær for arbejdsgruppen.

Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU), Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD), Landsorganisationen i Danmark (LO) og Forbrugerrådet deltog i arbejdsgruppens møde den 22. januar 1999 med henblik på at præsentere deres synspunkter over for arbejdsgruppen. De pågældende organisationer har herudover redegjort for deres synspunkter i skriftlige indlæg, som er indgået i arbejdsgruppens bilagsmateriale tillige med en række øvrige henvendelser, Justitsministeriet har modtaget vedrørende erstatningsansvarsloven og offererstatningsloven.

Arbejdsgruppen har endvidere indhentet udtalelser fra Patientforsikringsforeningen og Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser (Erstatningsnævnet) samt de øvrige nordiske Justitsministerier.

Arbejdsgruppen har holdt 12 møder og afslutter sit arbejde med afgivelsen af denne betænkning.

Til brug for arbejdsgruppens 7. møde den 30. september 1999 havde formanden udarbejdet en skitse til et lovforslag. Bo von Eyben havde udarbejdet en alternativ lovskitse. På mødet var der enighed blandt arbejdsgruppens medlemmer med undtagelse af Bo von Eyben om at arbejde videre med udgangspunkt i formandens lovskitse. Bo von Eyben har ikke siden dette møde deltaget i arbejdsgruppens møder eller drøftelser. Ved brev af 2. marts 2000 oplyste Bo von Eyben, at han "efter de klare meldinger på mødet den 30. september 1999 ikke (har) fundet det meningsfuldt at deltage i drøftelserne om flertallets forslag." Bo von Eyben har afgivet en samlet mindretalsudtalelse, som er sendt til arbejdsgruppen ved breve af 2. marts, 22. marts, 29. marts, 3. april og 25. april 2000. Udtalelsen er optrykt som kapitel 6.

København, den 28. april 2000

Karsten Høj Claus Tønnesen Dorthe Wiisbye

Jane Søndergaard Møller Lars Hjortnæs Bo von Eyben

Jens Møller, (formand) /

Lotte Wetterling, (sekretær)

KAPITEL 2. Sammenfatning

2.1. Betænkningens indhold

Betænkningen indeholder en beskrivelse af arbejdsgruppens kommissorium og sammensætning mv. (kapitel 1) og gældende ret i hovedtræk (kapitel 3), arbejdsgruppens overvejelser vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v. (kapitel 4) og arbejdsgruppens lovforslag med bemærkninger (kapitel 5). Desuden indeholder betænkningen en mindretalsudtalelse fra Bo von Eyben (kapitel 6) samt en række bilag med oplysninger om fremmed ret, høring, forholdet mellem erstatning og sociale ydelser og skat, statistik og beregningseksempler mv.

2.2. Arbejdsgruppens opgave

Arbejdsgruppens opgave har ifølge kommissoriet været at overveje behovet for at revidere erstatningsansvarsloven med henblik på at forhøje de erstatningsbeløb, der udbetales til skadelidte ved personskade, navnlig for tab af

erhvervsevne. Arbejdsgruppen er desuden blevet anmodet om at overveje visse særlige punkter, som er rejst af bl.a. Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU) og af Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD), herunder behovet for ændring af kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for erhvervsevne og for ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt samt for udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne. Endvidere er arbejdsgruppen anmodet om at overveje, om der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for tabt arbejdsfortjeneste også efter, at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær. Arbejdsgruppen er også anmodet om at vurdere, om der ved lovgivning bør gennemføres en forhøjelse af de godtgørelsesbeløb, der tilkendes for tort. Endelig er arbejdsgruppen anmodet om at overveje nogle spørgsmål om ændring af loven om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven), herunder om behovet for at ændre princippet om, at den erstatning for personskade, som staten yder i medfør af loven, er subsidiær i forhold til andre ydelser - herunder forsikringer og sociale ydelser - som ofret får i anledning af skaden.

2.3. Arbejdsgruppens overvejelser og lovforslag

Arbejdsgruppens flertal (alle med undtagelse af Bo von Eyben) er enige om et lovforslag, som ikke ændrer erstatningsansvarslovens grundlæggende principper og struktur, men som hæver erstatnings- og godtgørelsesniveauet generelt og har til formål at løse de problemer, der er nævnt i kommissoriet. Lovforslaget indebærer endvidere, at reglerne i erstatningsansvarsloven på nogle væsentlige punkter tilnærmes reglerne i arbejdsskadesikringsloven.

Arbejdsgruppens (flertallets) grundlæggende synspunkt er, at erstatningsansvarsloven generelt fungerer godt, og at loven i sin grundstruktur er hensigtsmæssigt affattet til at sikre en rimelig erstatningsudmåling ved personskade og tab af forsørger. Der er derfor ikke anledning til at foretage en grundlæggende nyvurdering af de basale erstatningsprincipper i loven.

Arbejdsgruppens (flertallets) lovforslag indeholder følgende hovedpunkter:

1. Det tidsrum, hvor skadelidte kan få erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, vil i en del tilfælde blive forlænget (erstatningsansvarslovens § 2). Det foreslås således at ophæve den gældende begrænsning, hvorefter tabt arbejdsfortjeneste normalt kun kan erstattes indtil det tidspunkt, hvor skadelidtes helbredstilstand er medicinsk stationær. Er der lidt et varigt erhvervsevnetab, skal der betales erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indtil det tidspunkt, hvor det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne. Det foreslås samtidig at åbne mulighed for, at parterne - ligesom efter arbejdsskadesikringsloven - kan indhente midlertidige udtalelser fra Arbejdsskadestyrelsen om skadelidtes erhvervsevnetabsprocent (erstatningsansvarslovens § 10).

2. Ved bedømmelsen af skadelidtes fremtidige erhvervsevne skal der tages hensyn til mulighederne for revalidering m.v. (erstatningsansvarslovens § 5). I givet fald kan der træffes midlertidige afgørelser, jf. ovenfor.

3. For personer, der ikke har en erhvervsindtægt - bortset fra børn under 15 år - ophæves den gældende regel om, at erhvervsevnetabserstatningen beregnes på grundlag af den medicinske méngrad (erstatningsansvarslovens § 8). I stedet skal erstatningen fastsættes på grundlag af en skønnet årsindtægt og i nogle tilfælde på grundlag af en normalårsløn (266.500 kr., svarende til den højeste løbende ydelse efter arbejdsskadesikringsloven).

4. Generelle forhøjelser af erstatnings- og godtgørelsesniveauet (erstatningsansvarslovens §§ 4-9). Erhvervsevnetabserstatningen forhøjes ved en forhøjelse af kapitaliseringsfaktoren fra 6 til 10. Herved kompenseres der bl.a. for det fald i renteniveauet, som er sket siden vedtagelsen af den gældende lov i 1984. Den højeste erhvervsevnetabserstatning ved 100 % invaliditet vil blive 5.815.000 kr. (en stigning på knap 2,5 mio. kr.). Godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af forsørger forhøjes tilsvarende. De gældende regler om nedsættelse af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene på grund af skadelidtes alder (erstatningsansvarslovens §§ 4 og 9) ændres således, at nedsættelsen starter tidligere, men til gengæld slutter på et højere niveau.

5. Reglen om godtgørelse for svie og smerte (erstatningsansvarslovens § 3) forenkles. Stationærtidspunktet ophæves også her, men til gengæld indføres et maksimalt godtgørelsesbeløb.

6. Adgangen til at få genoptaget en erstatningssag (erstatningsansvarslovens § 11) udvides, således at enhver væsentlig ændring af de faktiske omstændigheder, der blev lagt til grund ved afgørelsen, kan begrunde en

genoptagelse af sagen. Ændringen indebærer bl.a., at der fremover vil være mulighed for at få genoptaget en sag på grundlag af en ændret vurdering af skadelidtes erhvervsevne, selv om den ændrede vurdering ikke er begrundet i helbredsmæssige forandringer.

7. Ved død skal der tilkomme den efterlevende ægtefælle eller samlever (eller i særlige tilfælde en anden efterladt person) et overgangsbeløb på 105.000 kr. (forslag til ny § 14 A). Reglen vil bl.a. forbedre retsstillingen for pensionistægtepar m.v., hvor den efterlevende i dag normalt ikke får nogen forsørgertabserstatning, fordi afdøde ikke havde erhvervsindtægt.

8. Reglen om tortgodtgørelse (erstatningsansvarslovens § 26) ændres med henblik på, at domstolene kan forhøje godtgørelsesbeløbene ved seksualforbrydelser og forbrydelser i familieforhold.

9. Offererstatningslovens § 7 ændres, således at sociale ydelser, pensionsydelser og visse private forsikringer, der kommer til udbetaling, ikke skal fradrages i den personskadeerstatning, som udbetales af staten. Desuden lempes kravene til politianmeldelse i offererstatningslovens § 10.

Bo von Eyben har afgivet en mindretalsudtalelse, jf. kapitel 6. Der henvises hertil.

KAPITEL 3. Gældende ret i hovedtræk

3.1. Erstatningsansvarsloven

Ved lov nr. 228 af 23. maj 1984 om erstatningsansvar (EAL), der trådte i kraft den 1. oktober 1984, blev der gennemført en samlet lovregulering af en række erstatningsretlige spørgsmål, som der hidtil kun i begrænset omfang havde været lovgivet om.

3.1.1. Lovens formål

Lovens hovedformål er at sikre, at der i tilfælde af personskade og tab af forsørger fastsættes en erstatning, der giver en høj grad af dækning for det individuelle økonomiske tab, der er en følge af personskaden eller forsørgertabet.

Der var inden for den private erstatningsret indtil 1984 ikke lovregler om udmålingen af erstatningen, hverken for personskade eller tab af forsørger. Udmålingen var i praksis sket med udgangspunkt i et fast kronebeløb pr. invaliditetsgrad, i det væsentlige uden individuelle hensyn til skadelidtes alder og indkomstforhold. De højeste erstatninger, der var blevet fastsat i domstolenes praksis, var i tilfælde af fuldstændigt tab af erhvervsevnen indtil 1984 450.000 kr., jfr. senest U 1984.1098H, og for tab af forsørger ca. 225.000 kr.-250.000 kr., jf. U 1984.1012 V.

For arbejdsskaders vedkommende findes særlige erstatningsregler i arbejdsskadeforsikringsloven (ASFL) fra 1. januar 1999 arbejdsskadesikringsloven (ASL), jf. nærmere nedenfor i afsnit 3.2.1. Efter disse regler ydes erstatninger, der er afhængige af skadelidtes alder og lønforhold. Erstatningerne har i mange tilfælde indtil 1984 været mere end dobbelt så store som erstatningerne i den private erstatningsret. I andre vesteuropæiske lande, herunder de øvrige nordiske lande, blev der indtil 1984 ydet væsentligt større erstatninger end i Danmark. Med erstatningsansvarsloven gennemførtes en væsentlig forhøjelse af erstatningerne i den private erstatningsret, især for de alvorligste tilskadekomne. Herved blev der bedre overensstemmelse mellem erstatningerne i den private erstatningsret og erstatningerne efter arbejdsskadeforsikringsloven, og de erstatninger, der ydes i Danmark, blev bragt i bedre overensstemmelse med erstatningerne i de øvrige vesteuropæiske lande, herunder de andre nordiske lande.

Loven indeholder i øvrigt regler om skadevolderens erstatningsansvar i tilfælde, hvor skadelidtes tab er dækket af en forsikring. Reglerne medfører, at private skadevoldere i vidt omfang fritages for erstatningsansvar, i det omfang en skade er dækket af en tingsforsikring. Reglerne, der er baseret på nordiske forhandlinger, afløste forsikringsaftalelovens § 25, hvorefter der i et vist omfang var mulighed for lempelse af skadevolderens ansvar, hvis skadelidtes tab var dækket af en skadesforsikring.

I modsætning til hvad der gælder i de andre nordiske lande, har der i erstatningsretten ikke tidligere været en

almindelig adgang til at lempe skadevolderens ansvar. Loven indeholder på denne baggrund regler om, at der efter en rimelighedsbedømmelse i særlige tilfælde skal være adgang til at lempe et erstatningsansvar, og til at se helt eller delvis bort fra skadelidtes medvirken til skaden. Endvidere findes der en almindelig - mere vidtgående - regel om adgang til at lempe arbejdstageres ansvar.

Endelig indeholder loven regler om den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem flere solidarisk erstatningsansvarlige.

3.1.2. Lovens baggrund

Loven bygger på tre betænkninger afgivet af Justitsministeriets Erstatningslovudvalg.

Udvalget blev nedsat i 1966 med den opgave i samarbejde med tilsvarende udvalg i de øvrige nordiske lande at overveje og eventuelt fremsætte forslag til nye bestemmelser om erstatning for tab ved personskade og tab af forsørger. Udvalget var et led i det nordiske samarbejde på erstatningsrettens område, der blev indledt i 1946, og som havde ført til afgivelse af 5 betænkninger. De betænkninger, der var afgivet, var "Nordisk lovgivning om erstatningsansvar, betænkning afgivet af Henry Ussing (1950)", betænkning nr. 179/1957 om erstatning for skader forvoldt ved motorkøretøjer og om tvungen ansvarsforsikring til dækning af skaderne, betænkninger nr. 214/1959 om statens og kommunernes erstatningsansvar, betænkning nr. 215/1959 om ændring af lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler samt betænkning nr. 352/1964 om arbejdsgiveres erstatningsansvar for ansattes skadegørende handlinger m.v.

Udvalget afgav i 1973 "Betænkning om erstatning for tab ved personskade og tab af forsørger" (Betænkning nr. 679/1973, "Bet. I"). I betænkningen fremlagde udvalget et udkast til lov om erstatning for tab ved personskade og tab af forsørger. Udvalget anbefalede en forhøjelse af erstatningsniveauet, men stillede dog ikke forslag om, at der skulle gennemføres regler om udmålingen af disse erstatninger, idet man fandt, at domstolene i overensstemmelse med traditionen i dansk ret også fortsat ubundet af lovregler burde tage stilling til udmålingen på grundlag af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag.

Udvalget anbefalede desuden, at dets kommissorium blev udvidet til at omfatte spørgsmål om at indføre almindelige regler om lempelse af erstatningsansvar, gældende både for tingsskade, personskade og almindelig formueskade.

I 1974 anmodede Justitsministeriet udvalget om i samarbejde med tilsvarende udvalg i de andre nordiske lande at overveje og eventuelt fremsætte forslag til nye bestemmelser om lempelse eller bortfald af erstatningsansvar, om erstatningsansvar forvoldt af flere og om følgerne af skadelidtes medvirken til skaden samt at behandle spørgsmål om ændring af forsikringsaftalelovens § 25.

I 1978 afgav udvalget "Betænkning nr. 829/1978 om lempelse af erstatningsansvar m.v." ("Bet. II"). Betænkningen indeholder et udkast til lov om erstatningsansvar, der bl.a. omfatter regler om erstatningsansvar for skader, der er dækket af forsikring, arbejdstagers erstatningsansvar og en almindelig lempelsesregel. De forslag, som udvalget stillede i Bet. I, er endvidere indarbejdet i lovudkastet. Forslagene er dog på enkelte punkter ændret i forhold til forslagene i den første betænkning.

I marts 1979 anmodede Justitsministeriet udvalget om at overveje, hvorvidt det var nødvendigt eller hensigtsmæssigt at udarbejde detaljerede lovregler om udmåling af erstatning ved personskade og tab af forsørger. Baggrunden herfor var navnlig, at udvalgets tidligere anbefalinger om en væsentlig forhøjelse af erstatningsniveauet ikke var blevet fulgt i retspraksis.

I januar 1983 afgav udvalget "Betænkning om udmåling af erstatning ved personskade og tab af forsørger" (Betænkning nr. 976/1983, "Bet. III"). Betænkningen indeholdt to forskellige lovudkast til regler om erstatningsudmålingen ved personskade og tab af forsørger. Det ene lovudkast var udarbejdet af et flertal i udvalget (fem af udvalgets medlemmer), medens det andet lovudkast var udarbejdet af et mindretal i udvalget (to medlemmer). Om indholdet af de to lovudkast henvises til Bet. III kapitel 8 og 9 samt til omtalen heraf i Erstatningsansvarsloven med kommentarer af Jens Møller (5. udg., 1999), s. 2 - 9.

Den vedtagne lov bygger især på flertallets forslag, men der er på en række punkter foretaget ændringer, således at erstatningsberegningerne er mere forenklet end foreslået af udvalgets flertal.

Om baggrunden for udformningen af lovforslaget kan følgende oplyses:

Justitsministeriet var enig med Erstatningslovudvalget i, at det måtte anses for ønskeligt at foretage en væsentlig forhøjelse af erstatningsniveauet for personskade og tab af forsørger, og at det i denne forbindelse måtte anses for nødvendigt at gennemføre en lovregulering af, hvorledes disse erstatninger skulle udmåles. Man fandt endvidere, at erstatningen burde fastsættes således, at den giver skadelidte en høj grad af dækning for det økonomiske tab. Særligt for personskade medførte dette, at man kunne tiltræde, at der ved udmålingen af erstatningen for erhvervsevnetab som udgangspunkt burde lægges vægt på tabet af faktisk erhvervsevne og ikke på den medicinske helbredstilstand. Justitsministeriet havde imidlertid også forståelse for mindretallets synspunkter, hvorefter reglerne skulle udformes så enkelt og klart, som det er muligt, således at der blev mulighed for en hurtig afgørelse af disse erstatningssager.

Der var hos de myndigheder og organisationer, der afgav udtalelse om betænkningen, bred enighed om, at erstatningsniveauet burde forhøjes væsentligt. Flere af de hørte myndigheder og organisationer udtalte, at de som udgangspunkt foretrak flertallets forslag, men at man af praktiske årsager burde vælge mindretallets forslag. Andre havde ment, at man uanset de praktiske problemer, som flertallets forslag vil kunne give anledning til - især med hensyn til vurderingen af den fremtidige indtjeningsevne - burde vælge flertallets forslag. Det var især domstolene, der pegede på de praktiske problemer i forbindelse med flertallets forslag.

Der blev på denne baggrund stillet forslag til regler om udmåling af erstatningen, der på en række punkter adskiller sig fra flertallets forslag, idet reglerne søgtes udformet således, at erstatningsberegningen bliver mere forenklet. Forenklingerne bestod bl.a. i, at der ikke skulle foretages fradrag i erstatningen for sociale ydelser og forsikringer m.v. Endvidere var reglerne om kapitalisering gjort uafhængig af ændringer i renteniveauet, idet der stilledes forslag om en fast kapitaliseringsfaktor. Uanset disse forenklinger var flertallets hovedsynspunkt vedrørende individuel erstatningsfastsættelse på grundlag af et faktisk erhvervsevnetab imidlertid bevaret i EAL.

Lovforslaget blev fremsat i Folketinget i december 1983 og genfremsat uændret i februar 1984. Lovmotiverne er optrykt i FT 1983/84, 2. samling, Forhandlingerne, sp. 88-91 (fremsættelse), sp. 314-325 (1. behandling), sp. 5782-5783 (2. behandling) og sp. 6458-61 (3. behandling). Lovforslaget med bemærkninger findes i Tillæg A, sp. 47-126, Retsudvalgets betænkning og tillægsbetænkning i Tillæg B, sp. 481-507 og 781-782, og loven i Tillæg C, sp. 367-76.

Lovforslaget blev - uden væsentlige ændringer - vedtaget énstemmigt af Folketinget, idet dog VS undlod at stemme.

3.1.3. Lovens indhold i hovedtræk

Loven er opbygget således, at kapitel 1 (§§ 1-18) indeholder regler om erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger. Disse regler bygger især på Bet. III. Kapitel 2 (§§ 19-22) indeholder regler om ansvar for skade, der er dækket af forsikring. Kapitel 3 (§§ 23-27) indeholder en bestemmelse om arbejdstagers erstatningsansvar, en almindelig regel om lempelse af erstatningsansvar og om muligheden for helt eller delvis at se bort fra skadelidtes medvirken til skaden, regler om fordelingen af erstatningsbyrden mellem flere erstatningsansvarlige, en bestemmelse om godtgørelse for tort samt regler om, i hvilket omfang loven kan fraviges ved aftale. Såvel kapitel 2 som kapitel 3 bygger i det væsentlige på Bet. II. Kapitel 4 (§§ 28-32) indeholder ikrafttrædelsesbestemmelser, ophævelsesbestemmelser samt en ændring af arbejdsskadeforsikringsloven.

Loven er ændret ved lov nr. 618 af 19. december 1984 (§ 16), lov nr. 196 af 29. marts 1989 (§ 2 og § 17), lov nr. 389 af 7. juni 1989 (§ 10), lov nr. 73 af 1. februar 1995 (§ 15, stk. 2), lov nr. 389 af 14. juni 1995 (§§ 24a og b), lov nr. 1110 af 20. december 1995 (§ 17, stk. 2, 3. pkt.) og lov nr. 349 af 23. maj 1997 (§ 26, stk. 2).

Erstatningsansvarsloven (i konsolideret form) samt den seneste bekendtgørelse om regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene i henhold til loven (bekendtgørelse nr. 911 af 8. december 1999) er optrykt som bilag 7 til betænkningen.

I det følgende gengives reglerne om erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger (lovens kapitel l) i hovedtræk. En mere detaljeret redegørelse for en række af enkeltposterne findes i betænkningens kapitel 4, hvortil der henvises.

Opdelingen af erstatningskravet

Der skal efter EAL gennemføres en opdeling af erstatningskravet som foreslået af såvel flertallet som mindretallet i Bet. III, jf. EAL § 1 (erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab som følge af skaden, godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne).

Godtgørelse for varigt mén

Reglen om godtgørelse for varigt mén findes i EAL § 4 og svarer i det væsentlige til såvel flertallets som mindretallets forslag.

Reglen medfører, at der i den private erstatningsret ydes en méngodtgørelse, der beløbsmæssigt er lidt mindre end den méngodtgørelse, der ydes efter ASL.

Erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne

Der skal efter EAL ydes erstatning for tab eller forringelse af den faktiske erhvervsevne. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet skal der tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af skadelidte efter dennes evner, uddannelse og muligheder for erhvervsmæssig omskoling og optræning. Skadelidtes erhvervsevne efter skaden beregnes i procent (erhvervsevnetabsprocenten). Reglerne om erstatningsberegningen er en del forenklede i forhold til lovudkastet fra flertallet i Erstatningslovudvalget. Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten. Som årsløn regnes normalt med skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, der går forud for datoen for skadens indtræden. Hvis særlige indtægts- eller ansættelsesforhold eller andre særlige forhold har gjort sig gældende, fastsættes årslønnen dog efter et skøn. Årslønnen kan højst udgøre 350.000 kr. (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.). I lovforslaget var oprindeligt foreslået en kapitalfaktor på 5 og en højeste årsløn på 400.000 kr.

Visse skadelidte anvender imidlertid erhvervsevnen på en måde, der i det væsentlige ikke medfører nogen årsløn. Dette gælder hjemmearbejdende ægtefæller eller samlevende samt unge under uddannelse. For disse skadelidte og for børn fastsættes erstatningen på grundlag af méngraden. Hvis méngraden er 100 pct., udgør erstatningen 800.000 kr. (pr. 1. januar 2000 1.330.000 kr.) (§ 8).

I erstatningen foretages ikke fradrag for ydelser, herunder forsikringer, der kommer til udbetaling som følge af skaden.

For skadelidte, der er fyldt 56 år, er der regler om nedsættelse af erstatningen (§ 9).

Reglerne om erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevnen findes i lovens §§ 5-9. Såvel skadelidte som skadevolderen kan indhente en udtalelse om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, se EAL § 10 og AFSL § 66.

Erstatning for tab af forsørger

Reglerne om erstatning for tab af forsørger svarer i det væsentlige til flertallets forslag. I forhold til flertallets forslag er der dog vedrørende erstatning til ægtefælle eller samlever den forskel, at der ikke foretages fradrag for ydelser, der kommer til udbetaling som følge af forsørgertabet. For at sikre, at EAL ikke vil medføre forringelse for nogen gruppe, blev det bestemt, at erstatningen, medmindre der foreligger særlige omstændigheder, skal udgøre mindst 225.000 kr. (pr. 1. januar 2000 374.000 kr.), hvilket omtrent svarer til den højeste forsørgertabserstatning, der efter den da kendte praksis blev ydet efterlevende ægtefæller. Dette vil bl.a. have betydning for hjemmearbejdende, hvis ægtefællen har jævne erhvervsindtægter eller forsørger familien ved hjælp af andre indkomster end erhvervsindtægt. Reglerne om erstatning for tab af forsørger findes i EAL §§ 12-14.

Kapitalisering af erstatningen

Som ovenfor nævnt fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af skadelidtes eller afdødes årsløn ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten. Der er således anvendt en fast kapitalfaktor på 6. Baggrunden herfor er dels, at erstatningsberegningen forenkles og dels, at det undgås, at der forekommer store ændringer i erstatningens størrelse inden for kortere perioder som følge af udsving i renten.

Efter forslaget fra flertallet i Erstatningslovudvalget ville kapitalfaktoren med det dagældende renteniveau være noget højere end 6. Valget af den lave kapitalfaktor på 6 skal imidlertid ses på baggrund af, at loven ikke indeholder regler om fradrag for sociale ydelser, forsikringer m.v. Den lave kapitalfaktor må antages gennemsnitligt i hvert fald delvis at udligne den fordel, som de skadelidte opnår ved, at der ikke skal foretages fradrag i erstatningen.

Begrænsning af erstatningen

Den højeste årsløn, der kan danne grundlag for erstatningsberegningen udgør 350.000 kr. (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.), se § 7, stk. 3. Begrænsningen får betydning i alle tilfælde, hvor skadelidtes årsløn er større end 350.000 kr. (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.), dvs. også i tilfælde af delvist erhvervsevnetab. Efter udvalgsflertallets forslag skulle maksimum være på 500.000 kr., og begrænsningen skulle kun have betydning i de tilfælde, hvor det konkrete årslønstab var større end de 500.000 kr. Justitsministeriet var enig med udvalgsflertallet i, at skadelidte med en ekstraordinær høj indtægt i tilfælde af skade selv bør bære risikoen for den højeste del af indtægten. Man fandt imidlertid, at begrænsningen burde sættes noget lavere end foreslået af flertallet og ministeriet foreslog 400.000 kr., hvilket under behandlingen i Folketinget ændredes til 350.000 kr.

Regulering og forrentning af erstatningerne m.v.

En af såvel flertallet som mindretallet foreslåede regulering af erstatningsbeløbene på grundlag af lønudviklingen blev gennemført. Herudover blev gennemført en regel, efter hvilken erstatningsbeløbene forrentes fra skadestidspunktet til betaling sker med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6 pct. (nu 5 pct.). Flertallet havde ikke foreslået regler om forrentning, hvorimod mindretallets lovudkast indeholdt regler herom. Reglerne findes i EAL §§ 15-16.

3.2. Arbejdsskadesikringsloven

Lov nr. 390 af 20. maj 1992 om sikring mod følger af arbejdsskade med senere ændringer, jf. lovbekendtgørelse nr. 1058 af 17. december 1998, som senest ændret ved § 15 i lov nr. 288 af 12. maj 1999, (ASL) indeholder regler om erstatning for arbejdsskader. Arbejdsgiveren hæfter efter ASL på objektivt grundlag for arbejdsskader som defineret i lovens § 9. Erstatningen udmåles efter de nedenfor omtalte regler i ASL. Arbejdsgiveren har efter loven pligt til at sikre sine medarbejdere mod arbejdsskader. Arbejdsgiveren opfylder sin sikringspligt ved at tegne forsikring mod følgerne af ulykkestilfælde og skadelige påvirkninger og tilslutte sig Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring mod følgerne af erhvervssygdomme og pludselige løfteskader (ASL §§ 5, 45 og 50). Loven omfatter enhver, der mod løn eller som ulønnet medhjælper af en arbejdsgiver er antaget til varigt, midlertidigt eller forbigående arbejde her i landet (ASL § 1). Sikringen omfatter alt arbejde for arbejdsgiveren, herunder arbejde i dennes personlige husholdning og ved udførelse af privat tjeneste for arbejdsgiveren og denne familie (ASL § 2).

ASL indeholder særlige regler om arten og omfanget af de erstatnings- og godtgørelsesydelser, der kan kræves ved arbejdsskader. Ydelserne omfatter ifølge ASL § 25: betaling af udgifter til sygebehandling, optræning og hjælpemidler m.m., jf. § 30, erstatning for tab af erhvervsevne, jf. § 32, godtgørelse for varigt mén, jf. § 33, overgangsbeløb ved dødsfald, jf. § 35, og erstatning for tab af forsørger, jf. §§ 36 - 38.

Ydelserne efter ASL afviger således på en række punkter fra EAL, og der kan f.eks. ikke rejses krav om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste eller godtgørelse for svie og smerte efter ASL. De almindelige erstatningsretlige regler gælder imidlertid ved siden af ASL, og bl.a. sådanne krav vil derfor kunne rejses efter EAL, hvis arbejdsgiveren eller andre er ansvarlige for skaden efter de almindelige erstatningsretlige regler eller eventuelt på andet grundlag, f.eks. færdselsloven.

Erstatning efter EAL er subsidiær i forhold til erstatning efter ASL. Som følge heraf kan skadelidte eller dennes efterladte kun rejse krav efter EAL i det omfang, kravet ikke er omfattet af ASL - såkaldte differencekrav. Dette følger af EAL § 30, som indeholder en bestemmelse om ændring af arbejdsskadeforsikringsloven § 55 (nu ASL § 59). ASL § 59 lyder således: "Ydelser i henhold til loven kan ikke danne grundlag for regreskrav mod en skadevolder, der har pådraget sig erstatningspligt over for skadelidte eller dennes efterladte. Skadelidtes eller dennes efterladtes krav mod den erstatningsansvarlige nedsættes, i det omfang der er betalt eller er pligt til at betale ydelser til de pågældende efter denne lov."

Det er selve retten til ydelser efter ASL, der virker erstatningsnedsættende. En række ydelser efter ASL ydes som rentebeløb, mens erstatningerne efter EAL ydes som kapitalbeløb. Ved fastsættelsen af fradraget efter ASL skal de løbende ydelser omregnes efter ASL's kapitaliseringsregler. Fradrag for ydelser efter ASL i erstatningskravet efter EAL skal ske "erstatningspost for erstatningspost". Ménerstatning efter ASL skal således alene fradrages i méngodtgørelse efter EAL og ikke tillige i eventuel erhvervsevnetabserstatning. Omvendt skal en erhvervsevnetabserstatning efter ASL fradrages i erhvervsevnetabserstatning efter EAL, uanset om denne fastsættes efter EAL § 8 på grundlag af méngraden. Afgørende er, om ydelsen efter ASL tager sigte på at dække samme behov eller formål som erstatningen eller godtgørelsen efter EAL.

En oversigt over ydelserne efter ASL og deres betydning for erstatningskravet efter EAL findes i Erstatningsansvarsloven med kommentarer af Jens Møller (5. udg., 1999), s. 502 - 515. Visse af ydelserne er i øvrigt nærmere omtalt i betænkningens kapitel 4, hvortil der henvises.

3.3. Offererstatningsloven

Ved lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser ("offererstatningsloven", lov nr. 277 af 26. maj 1976, senere ændret ved lov nr. 233 af 6. juni 1985, jf. lovbek. nr. 470 af 1. november 1985 med senere ændringer), blev der indført en ordning, hvorefter statskassen kan yde erstatning og godtgørelse for personskade, der forvoldes ved en overtrædelse af straffeloven. Der ydes tillige erstatning for skade på tøj og sædvanlige personlige ejendele. Endvidere er der hjemmel til at erstatte tingsskade forvoldt ved straffelovsovertrædelser begået af fængselsindsatte og visse institutionsanbragte. Loven administreres af Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser ("Erstatningsnævnet"), som træffer afgørelse om erstatning.

Erstatning blev oprindelig ydet som billighedserstatning efter Erstatningsnævnets skøn. Efter lovændringen i 1985 har voldsofre imidlertid et egentligt retskrav på erstatning, når lovens betingelser er opfyldt. Ved såvel erstatningsudmålingen som vurderingen af skadelidtes medvirken finder dansk rets almindelige erstatningsregler anvendelse, herunder EAL, jf. offererstatningslovens § 6 a. Erstatningsnævnets afgørelser bidrager derfor til at belyse praksis efter EAL.

Ifølge offererstatningslovens § 7 ydes erstatning ikke, i det omfang skaden godtgøres af skadevolder eller dækkes af ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden. Der ydes heller ikke erstatning til regreskrav mod skadelidte. Ifølge lovens § 8 kan erstatningen nedsættes eller bortfalde, hvis skadelidte har undladt at træffe sædvanlige sikkerhedsforanstaltninger, herunder forsikringstegning. Ifølge offererstatningslovens § 9 a kan erstatningen for tingsskade ikke overstige et beløb på 50.000 kr., som årligt reguleres og som pr. 1. januar 2000 udgør 83.000 kr. Et forslag om et tilsvarende loft for personskader på 500.000 kr. blev ikke vedtaget.

Såfremt skadelidte har opnået dom om erstatning over skadevolder, er dommen som udgangspunkt bindende for Erstatningsnævnet, jf. lovens § 11 a.

Der gælder særlige bestemmelser om forbrydelser begået i udlandet og om anmeldelse af forbrydelsen til politiet uden unødigt ophold, ligesom der som udgangspunkt gælder en 2-årig forældelsesfrist regnet fra det tidspunkt, hvor det strafbare forhold blev begået.

3.4. Patientforsikringsloven

Med patientforsikringslovens ikrafttræden pr. 1. juli 1992 er der etableret tvungen patientforsikring for erstatningskrav i henhold til loven.

Som udgangspunkt ydes erstatning til personer, som i forbindelse med undersøgelse, behandling el.lign. på offentlige sygehuse m.v. påføres fysisk skade. Med patienter sidestilles personer, der på nærmere angiven vis deltager i biomedicinske forsøg. Erstatning ydes ifølge § 2, hvis skaden med overvejende sandsynlighed er forvoldt på en af følgende måder:

- Hvis det må antages, at en erfaren specialist på det pågældende område under de i øvrigt givne forhold ville have handlet anderledes ved undersøgelse, behandling el.lign., hvorved skaden ville være undgået,
- hvis skaden skyldes fejl eller svigt i teknisk apparatur, redskaber eller andet udstyr, der anvendes ved eller i

forbindelse med undersøgelse, behandling el.lign.
- hvis skaden ud fra en efterfølgende vurdering kunne være undgået ved hjælp af en anden til rådighed stående behandlingsteknik eller behandlingsmetode, som ud fra et medicinsk synspunkt ville have været lige så effektiv til behandling af patientens sygdom,
- hvis der som følge af undersøgelse, herunder diagnostiske indgreb, eller behandling indtræder skade i form af infektioner eller andre komplikationer, der er mere omfattende, end hvad patienten med rimelighed må tåle. Der tages herved hensyn til dels skadens alvor, dels patientens sygdom og helbredstilstand i øvrigt samt til skadens sjældenhed og mulighederne i øvrigt for at tage risikoen for dens indtræden i betragtning.

Erstatning og godtgørelse fastsættes efter reglerne i EAL, jf. patientforsikringslovens § 5, stk. 1. Erstatningen ydes alene, såfremt den overstiger 10.000 kr. (oprindelig 20.000 kr., men beløbet blev ved lov nr. 1227 af 27. december 1996 nedsat pr. 1. januar 1997). Herudover har sundhedsministeren mulighed for at fastsætte regler om, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for svie og smerte kun ydes, såfremt skaden har medført uarbejdsdygtighed eller sygdom ud over en nærmere fastsat periode, der højst kan udgøre 3 måneder, jf. § 5, stk. 2. Der er endnu ikke fastsat sådanne regler.

Erstatning til patienten eller dennes efterladte kan nedsættes eller efter omstændighederne helt bortfalde, hvis patienten forsætligt eller ved grov uagtsomhed har medvirket til skaden, jf. § 6.

Ifølge § 7 kan patienten eller dennes efterladte ikke rejse erstatningskrav over for nogen, som måtte have pådraget sig erstatningsansvar for skaden, i det omfang patienten eller de efterladte kan opnå erstatning i henhold til loven. Dette gælder dog ikke for produktansvar. Patientforsikringsselskabet har kun i begrænset omfang regresadgang, jf. §§ 8-8a.

Det fremgår af lovens § 7, at der ikke kan ske kumulation med erstatningskrav efter de almindelige erstatningsregler. De almindelige erstatningsregler vil dog stadig finde anvendelse for krav, der ifølge § 5, stk. 2, ikke er omfattet af patientforsikringsloven.

3.5. Lov om erstatning for lægemiddelskader

Patientforsikringsloven blev med virkning fra 1. januar 1996 suppleret med lov om erstatning for lægemiddelskader. Denne lov gælder ved siden af de almindelige produktansvarsregler, men giver personer, som har været udsat for lægemiddelskade, en i forhold til produktansvarsreglerne udvidet adgang til erstatning; navnlig fordi retten til erstatning ikke er afhængig af, om skadelidte kan godtgøre, at skaden skyldes en defekt ved lægemidlet. Der gælder heller ikke nogen undtagelse for udviklingsskader, og kravene til bevis for årsagssammenhæng mellem lægemiddel og skade er blevet lempet.

Erstatning gives alene til patienter, der er blevet påført fysisk skade som følge af egenskaber ved et lægemiddel, der er blevet anvendt ved undersøgelse, behandling el.lign. - såkaldt lægemiddelskade. Erstatning ydes også til efterladte til sådanne patienter. Med patienter sidestilles personer, der deltager i biomedicinske forsøg, jf. § 1, stk. 2.

Retten til erstatning er knyttet til en rimelighedsbetingelse. Det fremgår således af § 6, at der kun ydes erstatning for en lægemiddelskade opstået som følge af bivirkninger af et lægemiddel, såfremt bivirkningerne efter deres karakter eller omfang går ud over, hvad skadelidte "med rimelighed bør acceptere". Bestemmelsen omfatter både kendte og ukendte samt konkret påregnelige og upåregnelige bivirkninger. Som lægemiddelskade anses ifølge § 5 ikke sygdomme eller anden skade, som enten skyldes, at lægemidlet ikke har haft den tilsigtede effekt på den pågældende patient, eller som skyldes fejl eller forsømmelse i forbindelse med ordination eller udlevering af lægemidlet til patienten (som ikke er afskåret fra at søge erstatning på andet grundlag; herunder patientforsikringsloven eller de almindelige erstatningsretlige regler).

Erstatning og godtgørelse fastsættes efter reglerne i EAL, jf. lovens § 9. Erstatning og godtgørelse ydes dog kun, såfremt beløbet overstiger 3.000 kr., jf. den tilsvarende regel (omend med et højere beløb) i patientforsikringsloven. Herudover har sundhedsministeren mulighed for at fastsætte regler om, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for svie og smerte kun ydes, såfremt skaden har medført uarbejdsdygtighed eller sygdom ud over en nærmere fastsat periode, der højst kan udgøre 3 måneder, jf. § 9, stk. 3. Der er endnu ikke fastsat sådanne regler.

Ifølge lovens § 10 ydes der ikke erstatning til dækning af afledte regreskrav, jf. herved EAL § 17.

Erstatning til patienten eller dennes efterladte kan nedsættes eller efter omstændighederne helt bortfalde, hvis patienten forsætligt eller ved grov uagtsomhed har medvirket til skaden, jf. § 11.

Ifølge § 13 gælder visse begrænsninger for erstatningspligtens omfang. Således er erstatningssummen for skader i henhold til loven begrænset til 150 mio. kr. pr. kalenderår; dog 100 mio. kr. for hver enkelt serieskade. For lægemiddelskader ved biomedicinske forsøg er erstatningssummen begrænset til 25 mio. kr. pr. forsøg. Endelig er erstatningen begrænset til 5 mio. kr. pr. skadelidt.

Af lovens § 15 følger, at patienten eller dennes efterladte ikke kan rejse krav mod nogen, der måtte have pådraget sig erstatningsansvar for skaden, i det omfang patienten eller de efterladte har krav på erstatning i henhold til loven. Denne begrænsning gælder dog ikke for produktansvar.

I det omfang staten yder erstatning efter loven, indtræder Sundhedsministeriet i patientens krav mod lægemiddelproducenter og lægemiddelhandlere i henhold til produktansvarsloven.

KAPITEL 4. Arbejdsgruppens overvejelser

"Arbejdsgruppen" skal i det hele forstås som arbejdsgruppens medlemmer med undtagelse af Bo von Eyben, som har afgivet en mindretalsudtalelse, jf. kapitel 6.

4. Arbejdsgruppens overvejelser

Med udgangspunkt i kommissoriet har arbejdsgruppen koncentreret sig om nogle hovedspørgsmål (1-5) samt nogle andre spørgsmål (6). Endvidere har man vurderet de økonomiske og administrative konsekvenser af arbejdsgruppens forslag (7). De spørgsmål, man har overvejet, er:

1. Den tidsmæssige afgrænsning af, hvor længe der kan kræves erstatning for tabt arbejdsfortjeneste (EAL § 2)

2. Fastsættelsen af erhvervsevnetabet (EAL §§ 5-8 og §10)

3. Genoptagelse af afsluttede sager

4. Erstatningens og godtgørelsens størrelse, herunder kapitalfaktorens fastsættelse og nedsættelse af erstatningen og godtgørelsen

5. Regulering og forrentning af erstatningen og godtgørelsen

6. Andre spørgsmål
   Overgangsbeløb til efterladte
   Godtgørelse for svie og smerte
   Ændring af reglerne om tortgodtgørelse
   Ændring i offererstatningsloven om fradrag for sociale ydelser og politianmeldelse

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

4.1. Arbejdsgruppens hovedsynspunkter

Erstatningsansvarloven af 1984 (EAL) var efter gruppens opfattelse et væsentligt fremskridt i forhold til den tidligere retstilstand, hvor erstatningen i alt væsentligt blev fastsat på grundlag af medicinske kriterier. Loven har været gældende i 15 år, og der er fremkommet megen praksis og dermed høstet erfaringer med lovens virkemåde.

Ingen love virker helt perfekt, heller ikke EAL. Det er imidlertid arbejdsgruppens opfattelse, at loven i sin grundstruktur er hensigtsmæssigt affattet til at sikre en rimelig erstatningsudmåling ved personskade og tab af forsørger.

Det ligger uden for arbejdsgruppens opgave at foretage en grundlæggende nyvurdering af de basale erstatningsprincipper i loven. Det ville der imidlertid efter arbejdsgruppens opfattelse heller ikke være anledning til.

Arbejdsgruppen har ud over kommissoriet taget udgangspunkt i de henvendelser, som Justitsministeriet og gruppen har modtaget fra forskellige organisationer etc. Langt de fleste af de synspunkter, der er blevet fremført, er der taget højde for i gruppens forslag. Dette gælder således de synspunkter, der er fremsat i henvendelserne fra Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU), Landsorganisationen i Danmark (LO), Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD), Forbrugerrådet og Ældre Sagen. Patientforsikringens forslag forudsætter en grundlæggende nyvurdering af hele lovens system og har derfor i mindre grad indgået i gruppens overvejelser.

Alle de nævnte organisationer har tilsluttet sig, at der er behov for at gennemgå og revidere erstatningsansvarsloven i lyset af de erfaringer, der har været med lovens anvendelse i praksis.

Ingen af organisationerne har dog ytret ønske om gennemgribende reformer af loven eller om, at der ændres ved nogle af de grundlæggende principper i loven, herunder princippet om at erstatningsbeløbene kapitaliseres og om, at erstatningerne i et vist omfang er standardiserede.

De ændringer, organisationerne har fremført ønsker om, relaterer sig til de enkelte udmålingsregler og regler om sagsbehandling, herunder adgangen til genoptagelse af afgjorte erstatningssager. Endvidere er der fremsat ønske om en generel forhøjelse af erstatningsniveauet for personskader i Danmark, navnlig for så vidt angår de varige ydelser, dvs. méngodtgørelse og erhvervsevnetabserstatning.

PTU har navnlig peget på problemer vedrørende erstatningsansvarslovens § 2 (stationærtidspunktet i forhold til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste), § 6 (kapitalfaktoren ved beregning af erhvervsevnetabserstatning), § 8 (erhvervsevnetabserstatning til børn og andre uden aktuel erhvervsindtægt) og § 11 (adgang til genoptagelse af sager).

Forbrugerrådet har tilsluttet sig PTU’s synspunkter og desuden fremført enkelte supplerende forslag til ændringer af loven.

SiD og LO har navnlig kritiseret anvendelsen af det medicinske stationærbegreb ved beregning af erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og erhvervsevnetabserstatning (§§ 2-3) og har endvidere fremsat ønske om en nærmere tilpasning mellem reglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven. Desuden har forbundene kritiseret den meget snævre adgang til genoptagelse af afgjorte erstatningssager (§ 11) og har endvidere rejst forslag om nogle andre justeringer og ændringer af loven.

Der er mere detaljeret redegjort for organisationernes synspunkter i bilag 2 til betænkningen.

Nogle hovedpunkter, som har været centrale for arbejdsgruppen, har været så vidt muligt at søge at skabe balance imellem nogle væsentlige principper i erstatningsansvarsloven (EAL) og arbejdsskadesikringsloven (ASL) - i særlig grad kriterierne for fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten. Som det vil fremgå af gruppens overvejelser, foreslås det, at disse regler skal være ens. Et andet hovedpunkt har været at undgå, at der bliver "huller" i dækningen mellem de perioder, hvor der kan opnås erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og erhvervsevnetab. Dette problem er ligeledes søgt løst.

Et tredje hovedpunkt har været at skabe overensstemmelse mellem reguleringsreglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven, således at der søges undgået urimelige resultater i de såkaldte "differencesager", dvs. sager, hvor en skade er dækket såvel af arbejdsskadesikringsloven som af erstatningsansvarsloven. Et fjerde hovedpunkt har været at smidiggøre genoptagelsesreglen. Endelig har gruppen foreslået en forbedring af de ældres retsstilling. Som yderligere punkter har gruppen overvejet og foreslået en forhøjelse af tortgodtgørelsen, særligt i sager om forbrydelser mod kønssædeligheden, og der er desuden foreslået en forbedring af voldsofres retsstilling efter offererstatningsloven.

Nogle almindelige hovedprincipper i den gældende lov har gruppen ikke foreslået ændret, fordi der efter gruppens mening ikke er behov herfor. Gruppen har således ikke fundet grundlag for nærmere at overveje de gældende fradragsregler med hensyn til godtgørelse og erstatning for de varige tab. Her bygger erstatningsansvarsloven på, at den private erstatning kan kumuleres (sammenlægges) med andre ydelser, fx forsikringer og sociale ydelser. Arbejdsgruppens almindelige hovedsynspunkt er, at den ydelseskoordinering, som der måtte være behov for, skal

gennemføres i vedkommende særlov og ikke i en generel erstatningslov. En sådan regulering i særlovgivningen er sket igennem de senere år inden for sociallovgivningen, se bilag 4 til betænkningen.

Der findes en enkelt undtagelse, ASL § 59, og den har gruppen ikke drøftet, idet ændringer i ASL falder uden for kommissoriet.

Sager om personskade og til dels også sager om forsørgertab er vanskelige sager. Ved erhvervsevnetab foretages en sammenligning mellem to tænkte erhvervsforløb, ét med skaden og ét uden skaden. I denne vurdering indgår en lang række faktorer, som det er svært at fastlægge det nærmere indhold og indbyrdes vægtning af: helbred, uddannelse, evne og vilje til omstilling, alder, sociale forhold, økonomiske forhold etc. Disse faktorer skal ses i sammenhæng med den til enhver tid gældende lovgivning, især inden for arbejdsmarkedsområdet (lov om aktiv arbejdsmarkedspolitik), og sociallovgivningen (lov om aktiv socialpolitik og den sociale servicelov). Denne lovgivning ændres hyppigt. Nye tiltag fremkommer, andre afskaffes eller ændres.

Dette medfører efter gruppens opfattelse for *det første*, at en rent "matematisk" udregning af det lidte tab er en umulig opgave. Man må i stedet fastlægge nogle hovedprincipper. Erstatningsreglerne skal opleves som rimelige, og de skal være administrerbare. For *det andet* betyder dette komplicerede samspil, at behandlingen og vurderingen af især "tunge personskader" nødvendigvis må blive relativt langvarig - af og til 5-6 år. Dette kan ikke undgås, men reglerne bør naturligvis være udformet således, at tidsspild undgås.

Det er derfor nødvendigt at anvende nogle gennemsnitssynspunkter ved erstatningsfastsættelsen, og det er på den baggrund gruppens vurdering, at de gældende regler i EAL i det store og hele fungerer tilfredsstillende.

Med hensyn til erstatningsfastsættelsen i andre lande er det således, at landene umiddelbart er svære at sammenligne. Dette skyldes især, at reglerne er meget forskellige fra land til land, hvilket navnlig har sammenhæng med, at man har meget forskellige løsninger på spørgsmålet om ydelseskoordinering, dvs. samspillet mellem erstatningsbeløb og andre ydelser, der tilfalder skadelidte i anledning af skaden, herunder sociale ydelser og forsikringsydelser, samt beskatningsregler. Der kan henvises til gennemgangen af reglerne i de øvrige nordiske lande i bilag 3 til betænkningen. Der er derfor til brug for overvejelserne *generelt* ikke megen støtte at hente i den måde, andre lande har indrettet sig på. Afgørende for gruppens forslag har derfor været, om den ydede erstatning i Danmark i forhold til den enkelte skadelidte kan anses for rimelig set i sammenhæng med forholdene *inden* skaden og forholdene *efter* skaden. Der er i bilag 5 gennemgået en række eksempler på konsekvenserne af gruppens forslag.

Som anført har arbejdsgruppen på grundlag af kommissoriet koncentreret sig om nogle hovedspørgsmål. Under arbejdsgruppens drøftelser har der også været rejst andre spørgsmål. Disse spørgsmål har der været enighed om ikke at inddrage i arbejdet med arbejdsgruppens udkast til lovforslag eller i øvrigt beskrive i betænkningen. For eksempel har arbejdsgruppen ikke fundet anledning til at foretage nærmere overvejelser om ændringer af reglerne om forsørgertabserstatning og har således alene foreslået visse konsekvensændringer heraf som følge af de øvrige forslag.

Bo von Eyben har afgivet en mindretalsudtalelse, jf. kapitel 6. Udtalelsen indeholder en kritik af flertallets forslag samt et lovudkast.

Arbejdsgruppens øvrige medlemmer kan generelt ikke tiltræde Bo von Eybens synspunkter. Der kan herved henvises til ovennævnte almindelige synspunkter. Herudover finder flertallet anledning til særligt at fremhæve, at en række af Bo von Eybens synspunkter er imødekommet i flertallets forslag, samt at Bo von Eybens forslag ikke synes at medføre nogen dokumenterbar generel forbedring af de skadelidtes retsstilling. Der skal efter flertallets opfattelse tungtvejende grunde til helt at forkaste en i praksis indarbejdet lovgivning, og sådanne grunde er efter flertallets mening ikke til stede.

Bo von Eybens forslag indeholder ikke forslag om samtidig ændring af anden lovgivning.

Efter arbejdsgruppens opfattelse vil en gennemførelse af forslaget imidlertid give anledning til overvejelser om ændringer i skattelovgivningen, den sociale lovgivning, pensionslovgivningen og/eller allerede aftalte pensions- og forsikringsvilkår. Det er især fradragsreglerne i forslaget, der vil kunne give anledning hertil, navnlig fordi kapitalerstatninger efter EAL er skattefrie, mens de fleste ydelser, der efter forslaget skal fradrages, er skattepligtige. Således har f.eks. de gældende fradragsregler i EAL (§ 2, stk. 2, og § 30 - ASL § 59) medført

betydelige afgrænsningsvanskeligheder med forsøg på følgelovgivning. Der kan herom henvises til højesteretsdommene optrykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1988 s. 858 og 1998 s. 553. Sidstnævnte dom vedrørte spørgsmålet om arbejdsmarkedsbidragets betydning for erstatningsfastsættelsen, og i dommen nævner Højesteret udtrykkeligt lovgivningsmuligheden. Illustrerende er i den forbindelse en rapport afgivet den 4. december 1996 af en arbejdsgruppe under Arbejdsskadestyrelsen med repræsentanter fra Socialministeriet, Skatteministeriet, Justitsministeriet, Assurandør-Societetet (Forsikring & Pension) i anledning af et - på dette punkt aldrig vedtaget - lovforslag L 237/1996. Heri var foreslået nogle ændringer i EAL og ASL som følge af skattereformen. Rapporten afdækker en række problemer, der opstår, hvis der er forskel på beskatningen af indtægter og af den erstatning, der ydes ved bortfald af indtægterne. Disse problemer vil blive større ved en gennemførelse af Bo von Eybens forslag og må efter arbejdsgruppens opfattelse kræve en (fornyet) lovgivningsmæssig stillingtagen i skattelovgivningen. Dele af den sociale pension skal efter forslaget fradrages i erstatningen. Dette vil efter arbejdsgruppens opfattelse medføre, at man også må overveje andre sociale ydelsers betydning, især ydelserne efter lov om aktiv socialpolitik. Denne lov indeholder samordningsregler (kumulation) med private erstatningskrav ved personskade, og det bør derfor overvejes, om disse regler skal bevares, eller om der skal ske fradrag i erstatningen, se hertil den detaljerede gennemgang i betænkningens bilag 4. Særligt om social pension vil forslaget om fradrag i erstatningen kunne give anledning til en lovgivningsmæssig stillingtagen til, om f.eks. skadevolderen (eller forsikringsselskabet) skal kunne indlede en social pensionssag. Fradraget af visse private pensioner vil medføre tvivl om afgrænsningen og så mange uforklarlige tilfældigheder, at en lovgivningsmæssig stillingtagen må anbefales. I den forbindelse kan henvises til de meget betydelige vanskeligheder, som en medtagen af disse ydelser vil kunne medføre, jf. de mange problemer og retssager, der er vedrørende tilsvarende ydelsers stilling i tilfælde af ægtefælleskifte.

4.2. Arbejdsgruppens overvejelser vedrørende de enkelte spørgsmål

4.2.1. Den tidsmæssige afgrænsning af, hvor længe der kan kræves erstatning for tabt arbejdsfortjeneste

4.2.1.1. Gældende ret

Ifølge § 2, stk. 1, ydes der erstatning for tabt arbejdsfortjeneste for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen, eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær. Erstatning ydes til det tidligste af de to tidspunkter. Er helbredstilstanden ikke stationær, men er skadelidte begyndt at arbejde, ydes således ingen erstatning, og omvendt ydes ingen erstatning, hvis helbredstilstanden er stationær, men skadelidte fortsat er uarbejdsdygtig.

Ifølge U 1999.394 H gælder sidstnævnte begrænsning dog ikke, hvis skadelidte alene er midlertidig uarbejdsdygtig, jf. om dommen nedenfor.

4.2.1.1.1. Kun erstatning indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen

Det fremgår af forarbejderne til § 2, at der med udtrykket "kan begynde at arbejde igen" sigtes til, at skadelidte skal kunne begynde at arbejde i væsentligt samme omfang som tidligere. Det antages, at der skal være tale om skadelidtes sædvanlige arbejde, eller i hvert fald arbejde inden for samme fagområde. Hvis skadelidte begynder at arbejde, uanset at han/hun rent faktisk burde lade være ("slæber" sig på arbejde), kan der fra det tidspunkt, hvor arbejdet genoptages, ikke længere kræves erstatning, jf. dog U 1975.319 Ø (skadelidte forsøgte at genoptage sit arbejde i fem dage i november 1971. Erstatning blev givet frem til maj 1972) og U 1979.964 H (skadelidte forsøgte at genoptage sit arbejde i 14 dage. Erstatning blev givet frem til stationær tilstand et år senere indtraf). Påbegynder man at arbejde igen i væsentligt samme omfang som tidligere, men til en lavere løn, kan der ikke kræves erstatning for lønforskellen, men eventuelt erhvervsevnetabserstatning efter § 5, når helbredstilstanden er stationær. Det samme må gælde, hvis arbejdet genoptages delvis, jf. U 1970.483 H. Såfremt skadelidte får "tilbagefald", genopstår retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, se U 1989.778 Ø (4 måneder efter tilskadekomsten arbejdede skadelidte i ca. 5 måneder hos den tidligere arbejdsgiver i samme omfang og til samme løn som før tilskadekomsten. Herefter blev han på ny sygemeldt. Tilkendt erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, også for en periode efter arbejdets ophør). Se også U 1999.1434 V, der tilkender erstatning også for en periode, hvor skadelidte ophørte med at arbejde som følge af en operation, der var udskudt, til dels af skadelidte selv.

Det må formentlig antages, at det ikke kan kræves, at skadelidte påtager sig arbejde, der adskiller sig væsentligt fra

hans hidtidige arbejde, jf. udtrykket "kan". Det ville ikke være rimeligt at stille et sådant krav, før helbredstilstanden er stationær. Ved fastsættelse af erhvervsevnetabserstatningen tages der hensyn hertil, jf. EAL § 5, stk. 2, der har karakter af en tabsbegrænsningspligt, men da er helbredstilstanden også stationær, jf. § 5, stk. 1.

4.2.1.1.2. Kun erstatning indtil skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær

Erstatning ydes efter § 2, stk. 1, kun, til skadelidtes helbredstilstand er blevet *stationær*. Denne begrænsning i erstatningen har især betydning, hvis skaden medfører varige følger, men det kan dog forekomme, at skadelidte, inden helbredstilstanden er blevet stationær, kan begynde at arbejde igen.

Stationærtidspunktet er det tidspunkt, hvor det må antages, at skadelidtes tilstand ikke yderligere vil blive forbedret. Ved komplicerede skader, hvor hospitalsbehandlingen er ophørt og afløst af ambulant behandling, må stationærtidspunktet være behandlingernes ophør, medmindre der må forventes en yderligere bedring inden for kortere tid uden yderligere behandling. Det må såvel i disse tilfælde som i tilfælde, hvor behandling fortsættes, formentlig kræves, at der kan forventes en ændring af helbredstilstanden, således at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at blive væsentligt lavere, jf. herved EAL § 11.

Stationærtidspunktet giver særligt problemer i forhold til de såkaldte piskesmældslæsioner (ofte også betegnet whip-lash læsioner). Det drejer sig i praksis om ganske mange sager, idet ca. 25 % af alle de sager, der forelægges for Arbejdsskadestyrelsen, vedrører piskesmældslæsioner. Der er redegjort for Arbejdsskadestyrelsen praksis vedrørende piskesmældslæsioner i styrelsens årsberetning for 1998 (s. 37) samt i Nyt om Arbejdsskader nr. 6, 1995. Arbejdsskadestyrelsen omtaler her piskesmældslæsioner, der normalt medfører en méngrad på 5%-10%. Der kan dog være symptomer på intellektuel reduktion, hvor méngraden kan komme op på 15%-18%. Hvor skaden kun medfører lokale smerter, anvender Arbejdsskadestyrelsen ofte 3 eller 6 måneder efter skaden som stationærtidspunkt, men ved mere omfattende (psykiske eller personlighedsmæssige) gener fastsættes der ofte stationærtidspunkt til et år eller i sjældne tilfælde til mere end 1 år efter ulykkestidspunktet.

Der må som regel indhentes en lægeerklæring om, hvornår helbredstilstanden må anses for stationær. Parterne skal udtrykkeligt gøre det klart ved indhentelse af udtalelsen, at den specielt skal oplyse, hvornår helbredstilstanden i den ovenfor nævnte betydning må antages at være blevet stationær. Erklæringen skal således i denne sammenhæng ikke udtale sig om skadelidtes erhvervsmæssige muligheder, herunder mulighederne for revalidering.

Fastlæggelse af stationærtidspunktet er overordentlig vigtigt, idet det også har betydning for, hvor længe der kan ydes godtgørelse for svie og smerte (EAL § 3), og såvel méngraden (EAL § 4) som erhvervsevnetabsprocenten (EAL § 5) skal fastsættes efter forholdene på det tidspunkt, hvor skadelidtes helbredstilstand blev stationær. Skadelidte vil have en klar interesse i, at stationærtidspunktet fastsættes til et så sent tidspunkt som muligt, idet der i hele perioden ydes erstatning efter EAL § 2, medens skadevolderen af samme grund har en modsat interesse i, at det fastsættes så tidligt som muligt.

Højesteret har i U 1999.394 H anlagt en helt principiel fortolkning af EAL § 2:

> I efteråret 1991 udførte en tømrer reparationsarbejder på taget af en lade for enden af en stige, der skred under ham. Tømreren faldt herpå 4 m ned på et betongulv. Tvisten for landsretten angik alene spørgsmålet om, hvorvidt tømrerens tilstand var blevet stationær på det tidspunkt, der var fastsat af Arbejdsskadestyrelsen, eller først på et tidspunkt, der lå efter den 30. september 1992, hvor han genoptog sit normale arbejde på fuld tid. For så vidt angik erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, gjorde tømreren v/forbundet for Højesteret gældende, at der hverken efter ordlyden af erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1, eller efter bestemmelsens forarbejder var grundlag for at begrænse erstatningskravet med henvisning til et stationærtidspunkt i et tilfælde som det foreliggende, hvor han uden at lide noget erhvervsevnetab af betydning ikke før den 1. oktober 1992 havde kunnet genoptage sit arbejde i væsentligt samme omfang som før skaden.

Højesterets bemærkninger:

> "Den erstatningsansvarlige for en personskade skal efter erstatningsansvarslovens § 1, stk. 1, betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Har skaden fået varige følger, skal der efter § 1, stk. 2, tillige betales erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevnen. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste fastsættes efter § 2, stk. 1, "for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde

igen eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær". Der ydes efter § 5, stk. 1, erstatning for tab af erhvervsevne, når en personskade, efter at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær, har medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

Efter ordlyden af § 2, stk. 1, kan det være nærliggende at forstå bestemmelsen således, at der alene skal ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste til det tidligste af de to tidspunkter, der er nævnt i bestemmelsen. En sådan forståelse ville indebære, at NN ikke ville få -sin tabte arbejdsfortjeneste erstattet fuldt ud, hvis hans tilstand måtte blive anset for stationær forud for den 1. oktober 1992, hvor han var i stand til at genoptage arbejdet i væsentligt samme omfang som før skaden.

Det fremgår af forarbejderne, at stationærtidspunktet er det tidspunkt, hvor skadelidte efter en lægelig bedømmelse må antages ikke at ville blive yderligere helbredt. Stationærtidspunktet tjener som skillelinie mellem de tabsposter, der erstattes efter henholdsvis § 1, stk. 1 og stk. 2. Der er ikke i forarbejderne holdepunkter for at antage, at § 2, stk. 1, ved midlertidig uarbejdsdygtighed har haft til formål at begrænse det krav på fuld erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, som den skadelidte havde efter retstilstanden forud for erstatningsansvarslovens ikrafttræden.

På denne baggrund og ud fra sammenhængen mellem på den ene side § 1, stk. 1 og 2, og på den anden side § 2, stk. 1, og § 5, stk. 1, finder Højesteret, at erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1, må forstås således, at der ved midlertidig uarbejdsdygtighed skal ydes erstatning for perioden fra skadens indtræden, og indtil skadelidte kan genoptage sit arbejde i væsentligt samme omfang som tidligere."

Dommen må formentlig betyde, at hidtidig praksis fortsat kan opretholdes, hvis skadelidte lider et erhvervsevnetab efter EAL §§ 5-8. Dommen tager imidlertid *ikke* stilling til, *hvor længe* man skal afvente denne vurdering.

4.2.1.2. Overvejelser

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at stationærbegrebet bør udgå af EAL § 2. Højesteret har som nævnt i U 1999.394 H fastslået, at begrænsningen ikke gælder, hvis arbejdsudygtigheden alene er midlertidig. Gruppen finder imidlertid, at stationærbegrebet også bør udgå i de tilfælde, hvor der må antages at være lidt et varigt erhvervsevnetab. De fremførte argumenter har især peget på, at der efter stationærtidspunktet kan være lidt et indtægtstab, fx hvis skadelidte er under revalidering. Hvis eksempelvis en håndværker udsættes for en skade, hvorved "arbejdsarmen" mistes, vil helbredstilstanden ofte være stationær umiddelbart efter skaden, men der kan ikke ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, medens skadelidte er under revalidering. Gruppen finder, at en sådan retstilstand er uheldig. Tilsvarende problemer opstår ved de såkaldte whip-lash-skader, hvor helbredstilstanden ofte er stationær, langt før erhvervsevnetabet kan fastlægges.

Arbejdsgruppen foreslår derfor, at § 2 ændres således, at der ydes erstatning, indtil det er muligt midlertidigt eller varigt at skønne over skadelidtes erhvervsevne. Samtidig foreslås § 5, stk. 1, ændret, idet det foreslås, *at* stationærbegrebet udgår af § 5, og *at* fastlæggelse af erhvervsevnetabet må afvente eventuel revalidering og omskoling. Som en følge heraf foreslås § 10 ændret , således at Arbejdsskadestyrelsen får mulighed for at fremkomme med midlertidige udtalelser. Dette system kendes fra ASL § 31. Tanken er, at der skal kunne fastsættes en *foreløbig* erhvervsevnetabserstatning, når der foreligger en midlertidig vurdering af erhvervsevnetabet. I den forbindelse skal det fremhæves, at Arbejdsskadestyrelsen efter ASL § 31, stk. 1, skal fremkomme med en afgørelse "så vidt muligt inden 1 år og senest inden 2 år efter arbejdsskadens anmeldelse". Hvis den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, kan Arbejdsskadestyrelsen i særlige tilfælde træffe en midlertidig afgørelse om erhvervsevnetab, jf. § 31, stk. 4. Tilsvarende frister foreslås indsat i EAL § 10. I den forbindelse skal det nævnes, at der efter dagpengeloven højst kan udbetales sygedagpenge i op til to år. Desuden kan dagpengeudbetalingen efter lovens § 22 forlænges, hvis der ved varighedsbegrænsningens indtræden er ansøgt om førtidspension, eller der i Arbejdsskadestyrelsen verserer en sag, som styrelsen endnu ikke har truffet afgørelse om erhvervsevnetab i.

Det bemærkes, at den midlertidige erhvervsevnetabserstatning skal anses for at være en á conto-udbetaling i forhold til den varige erhvervsevnetabserstatning og således ikke en erstatning for tabt arbejdsfortjeneste eller andet midlertidigt tab.

Det er en forudsætning for ophøret af retten til tabt arbejdsfortjeneste, at Arbejdsskadestyrelsens midlertidige udtalelse ikke er en såkaldt nul-afgørelse (dvs. en afgørelse om, at erhvervsevnetabet er mindre end 15 %), men at der fastsættes et positivt erhvervsevnetab, som kan danne grundlag for en erstatningsudbetaling til skadelidte. Der

skal altså ikke på grund af en midlertidig udtalelse (i form af en nul-afgørelse) kunne opstå et økonomisk "hul" mellem erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste og en senere erhvervsevnetabserstatning.

Der kan naturligvis bestå en mulighed for, at der ydes erhvervsevnetabserstatning baseret på en foreløbig vurdering, selvom der senere viser sig ikke at være et varigt erhvervsevnetab. Forslaget er imidlertid udformet på en sådan måde, at denne konsekvens søges undgået. Hertil kommer, at oplysningerne fra Arbejdsskadestyrelsen om sagsbehandlingstiderne i sager om erhvervsevnetab viser, at det kun vil komme på tale i ganske få sager.

Det er tanken, at samspillet mellem §§ 2, 5 og 10 skal medføre som praktisk hovedregel, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste normalt højst skal udbetales i 2 år, hvorefter der - hvis der er lidt et varigt tab - skal ydes en midlertidig eller varig erhvervsevnetabserstatning.

Et af hovedformålene med at indføre stationærbegrebet i EAL var et ønske om en hurtigere afgørelse af erstatningssager. Spørgsmålet er herefter, om en ophævelse af begrebet vil kunne medføre, at sagerne som følge heraf vil trække i langdrag. De foreliggende statistiske oplysninger om sagsbehandlingstiden i henholdsvis arbejdsskadesager og private erstatningssager fra Arbejdsskadestyrelsen viser imidlertid, at der ikke er signifikant forskel på sagsbehandlingstiden i arbejdsskadesager, hvor stationærbegrebet jo ikke eksisterer, og de private erstatningssager (p-sager). En statistik vedrørende 3. kvartal 1999 er optrykt i bilag 5. Arbejdsskadestyrelsen har oplyst, at denne statistik er udtryk for en fast tendens.

Det er ikke meningen at indføre pligt til at indhente en midlertidig udtalelse hos Arbejdsskadestyrelsen, og parterne vil således fortsat have mulighed for at løse erstatningssagen forligsmæssigt.

4.2.2. Fastsættelse af erhvervsevnetabet (erhvervsevnetabsprocenten - lønnedgangen)

4.2.2.1. Gældende ret

Bestemmelsen i EAL § 5 fastslår i *stk. 1*, at skadelidte har ret til erstatning for tab af erhvervsevne, hvis en personskade, efter at skadelidtes helbredstilstand er blevet *stationær*, har medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde. Der er tale om et *økonomisk* kriterium. Den medicinske følge af skaden har ikke selvstændig indflydelse på spørgsmålet om, hvorvidt der tilkommer skadelidte erstatning for erhvervsevnetab, men tillægges alene betydning ved fastsættelsen af méngodtgørelsen, jf. dog § 8. Det afgørende er således, om skadelidte som følge af skaden lider et varigt indtægtstab. Noget andet er, at den medicinske tilstand ofte vil påvirke erhvervsevnen.

Når man skal fastlægge tabet eller forringelsen i erhvervsevnen, skal det vurderes, hvad skadelidte *måtte antages at have tjent, hvis skaden ikke var indtruffet*. I vurderingen heraf indgår faktorer, der er behæftet med større eller mindre usikkerhed. Udgangspunktet er, at der skal opstilles en prognose for, hvorledes skadelidtes livsforløb ville have været i økonomisk henseende uden den skete forringelse i erhvervsevnen. Bedømmelsen heraf skal være individuel. Opgaven bliver i første række at opstille denne hypotese uden fradrag hverken for indtægter ved andet arbejde eller andre indtægter, som skadelidte modtager trods skaden. Der er tale om, at man sammenligner den normale indtægt frem til den forventede pensionsalder hhv. med og uden skade. Hvis der fx er tale om en lønmodtager, vil man i mange tilfælde dog kunne fastsætte indtægten til den aktuelle indtægt. Dette gælder, hvis der er tale om en lønmodtager uden påviselige og sandsynlige avancementsmuligheder. Er vedkommende aflønnet således, at lønnen automatisk stiger med ancienniteten, må dette tages i betragtning. Den almindelige lønudvikling må man af praktiske grunde se bort fra.

Vurderingen af en lønmodtagers avancementsmuligheder er ofte vanskelig. Drejer det sig fx om en ung akademiker, der lige er blevet ansat i centraladministrationen, kan man ikke uden videre gå ud fra, at vedkommende i løbet af en årrække ville have opnået en stilling som kontorchef eller en endnu højere stilling. På den anden side må højere indtægt lægges til grund, hvis det kan sandsynliggøres, at lønmodtageren ville have opnået en højere løn i kraft af stillingsskifte eller avancement, fx hvis han er konstitueret i en højere stilling.

Efter reglen i *stk. 2* skal der ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af skadelidte. Bestemmelsen fastslår således, at skadelidte har en tabsbegrænsningspligt. Indtægten skal i princippet opgøres som ovenfor nævnt vedrørende stk. 1, dvs. at der skal foretages en prognose over skadelidtes livsforløb *med* skaden.

En række forhold skal tages i betragtning. Der skal således foretages en vurdering af skadelidtes erhvervsmæssige muligheder, såfremt skaden ikke var sket, sammenholdt med en vurdering af hans erhvervsmuligheder den skete skade taget i betragtning. Der må i det enkelte tilfælde tilvejebringes oplysninger om skadelidtes erhvervs- og indtægtsforhold forud for skadens indtræden og den pågældendes fremtidige erhvervs- og indtægtsmuligheder under den forudsætning, at skaden ikke var indtruffet. Dette må sammenholdes med skadelidtes muligheder for at opnå erhvervsindtægter efter skaden. Ved vurderingen skal tages hensyn til skadelidtes muligheder for på længere sigt at opnå erhvervsindtægter. Der skal dog kun tages hensyn til en foreliggende mulighed for revalidering, hvis det må anses for sikkert, at revalideringen lykkes. En helt nøjagtig udmåling af erhvervsevnetabet ville kunne befrygtes først at kunne foretages på et tidspunkt langt ude i fremtiden. Dette er baggrunden for, at det i stk. 1 er bestemt, at kravet på erhvervsevnetabserstatning opstår, når skadelidtes helbredstilstand er blevet *stationær*. Det betyder, at skadelidte og skadevolderen på dette tidspunkt kan kræve en afgørelse af erhvervsevnetabsprocenten. Afgørelsen må i første række træffes på grundlag af de oplysninger, der foreligger på stationærtidspunktet. Det er dog også muligt at tage hensyn til oplysninger, der fremkommer inden sagens endelige afgørelse, men afgørelsen kan ikke udsættes for at afvente en revalidering eller for på anden måde at opnå erfaringer med skadelidtes erhvervsforløb. Se hertil U 1998.486 V.

Det skal i den forbindelse fremhæves, at såvel skadelidte som skadevolder kan indhente en udtalelse om fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jf. § 10. Der skal gøres opmærksom på, at reglerne i stk. 1-2, bortset fra reglen om, at vurderingen af erhvervsevnetabet kan kræves foretaget på stationærtidspunktet, svarer til ASL's regler om erhvervsevnetab, jf. ASL § 32.

Efter *stk. 3, 2. pkt.*, ydes ikke erstatning, såfremt erhvervsevnetabet er mindre end 15%. Efter ASL § 32, stk. 1, 2. pkt., ydes der heller ikke erstatning for erhvervsevnetab, hvis dette er mindre end 15%. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at den fastsatte nedre grænse alene har til formål at fritage Arbejdsskadestyrelsen for at realitetsbehandle en række tilfælde med udokumenterbare og normalt bagatelagtige tab. Tilsvarende synspunkter gør sig gældende med hensyn til EAL § 5, stk. 3, 2. pkt.

Da reglerne i stk. 1-3 i det væsentlige svarer til ASL's regler om erstatning for erhvervsevnetab, er der en høj grad af overensstemmelse mellem, hvorledes erhvervsevnetabsprocenten fastsættes efter EAL og efter ASL. Det skal dog fremhæves, at det som følge af, at skadelidte og skadevolder på stationærtidspunktet kan forlange en afgørelse vedrørende erhvervsevnetabsprocenten, vil kunne forekomme, at der fastsættes forskellige erhvervsevnetabsprocenter efter EAL og efter ASL, bl.a. fordi der efter EAL ikke er adgang til revision.

I den forbindelse skal det tillige fremhæves, at udtalelsen fra Arbejdsskadestyrelsen efter § 10 er en udtalelse om, hvad erhvervsevnetabsprocenten er efter EAL og ikke ASL.

For en særlig gruppe skadelidte - børn, unge under uddannelse og hjemmearbejdende ægtefæller og samlevere - vil det ofte være forbundet med betydelige vanskeligheder at skønne over skadelidtes indtægtsmuligheder, såfremt skaden ikke var sket. På denne baggrund er det i EAL § 8 bestemt, at erstatningen til denne gruppe skadelidte skal fastsættes på grundlag af ménprocenten. Der skal således ikke fastsættes en erhvervsevnetabsprocent for disse skadelidte.

4.2.2.1.1. Fastsættelse af erhvervsevnetabsprocenten efter ASL

ASL's regler om erhvervsevnetab findes især i §§ 31 og 32. Reglerne bygger på Bet. 792/1977 vedrørende arbejdsskadeforsikring. Bestemmelserne er sålydende:

> **"§ 31.** Når der efter sygebehandling, optræning eller revalidering er grundlag for at skønne over skadelidtes fremtidige helbredstilstand og erhvervsmuligheder, afgør Arbejdsskadestyrelsen, om der tilkommer skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne og godtgørelse for varigt mén. Afgørelsen skal så vidt muligt træffes inden 1 år og senest 2 år efter arbejdsskadens anmeldelse.
>
> *Stk. 2*. Har arbejdsskaden medført døden, fastsættes inden for samme frister som nævnt i stk. 1 regnet fra anmeldelsen af dødsfaldet, om der tilkommer skadelidtes efterladte overgangsbeløb ved dødsfald og erstatning for tab af forsørger.
>
> *Stk. 3*. Forskud på erstatning for tab af erhvervsevne og på godtgørelse for varigt mén kan udbetales i tiden, indtil der er truffet endelig afgørelse i sagen.

Stk. 4. Hvis den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, kan Arbejdsskadestyrelsen, når der foreligger særlige omstændigheder, træffe en midlertidig afgørelse om erstatning for erhvervsevnetab.

Erstatning for tab af erhvervsevne

§ 32. Har arbejdsskaden medført nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der den pågældende erstatning for tab af erhvervsevne. Der ydes ikke erstatning, hvis erhvervsevnetabet er mindre end 15 pct.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af den pågældende efter dennes evner, uddannelse, alder og muligheder for erhvervsmæssig omskoling og optræning.

Stk. 3. Erstatning for tab af erhvervsevne til et barn med fosterskade, jf. § 10, stk. 1, nr. 2, eller til et barn med sygdomme som følge af påvirkning af forældrene før befrugtningen eller efter fødslen, jf. § 10, stk. 2, kan tidligst ydes fra skadelidtes 15. år.

Stk. 4. Erstatningen tilkendes som en løbende ydelse, medmindre denne kapitaliseres efter reglerne i § 43.

Stk. 5. Ved fuldstændigt tab af erhvervsevnen udgør den løbende ydelse årligt 4/5 af skadelidtes årsløn, jf. § 41, og ved nedsættelse af erhvervsevnen en forholdsmæssig del heraf.

Stk. 6. Den årlige ydelse udbetales med 1/12 månedlig forud og løber fra tidspunktet for afgørelsen, medmindre særlige omstændigheder taler for et andet tidspunkt.

Stk. 7. For skadelidte, der den 1. juli 1999 er fyldt 60 år, ophører den løbende erstatning med udgangen af den måned, hvor skadelidte fylder 67 år. Den løbende erstatning afløses på dette tidspunkt af et engangsbeløb på 2 gange den årlige erstatning efter stk. 5. Er skadelidte på tidspunktet for afgørelsen fyldt 67 år, udbetales erstatningen som anført i 2. pkt.

Stk. 8. For skadelidte, der fylder 60 år den 1. juli 1999 eller senere, ophører den løbende erstatning med udgangen af den måned, hvor skadelidte fylder 65 år. Den løbende erstatning afløses på dette tidspunkt af et engangsbeløb på 4 gange den årlige erstatning efter stk. 5. Er skadelidte på tidspunktet for afgørelsen fyldt 65 år, udbetales erstatningen som anført i 2. pkt."

Spørgsmålet om den nedre grænse på 15% blev fremdraget under folketingsbehandlingen, og det blev her udtrykkeligt nævnt, at hvis der foreligger et klart og varigt tab af erhvervsevnen, skal der ydes erstatning for dette erhvervsevnetab med mindst 15%, jf. Socialudvalgets betænkning, FT 1977-78, Tillæg B, sp. 315 f, og socialministerens besvarelse af spørgsmålene 11 og 11 a fra Socialudvalget, FT 1977-78, Tillæg B, sp. 405-407.

I ASL § 33 om erstatning for mén siges det udtrykkeligt, at arbejdsskaden skal have påført skadelidte en *varig* skade. Dette vil sige, at styrelsen inden for 2-års fristen efter ASL § 31 først kan fastsætte erstatningen for mén, når forholdene er så afklarede, at man kan skønne over, hvilke skader der er varige. I praksis træffer man dog afgørelse, når behandlingen og genoptræningen er så vidt fremskreden, at det kan konstateres, at et vist mén vil bestå varigt, selv om det øjeblikkelige mén er større. I så fald vil styrelsen fastsætte erstatningen (méngraden) efter den del af ménet, der skønnes at ville blive varigt. Sagen tages op til revision efter en passende tid.

På samme måde tages sagen op til revision i tilfælde, hvor det fulde tilstedeværende mén vel må anses for varigt, men hvor der er en mulighed for, at der kan ske en forværring af tilstanden.

Ifølge ASL § 32 om erstatning for tab af erhvervsevne er det ikke efter lovens ord nogen forudsætning for, at arbejdsskaden kan føre til erstatning, at den skal have medført *varig* nedsættelse af evnen til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

Det følger dog af ASL § 31, at afgørelsen ikke kan træffes, så længe der ikke er grundlag for at skønne over skadelidtes fremtidige tilstand og erhvervsmuligheder. Heri lægger styrelsen, at der ikke kan træffes afgørelse, så længe forholdene er helt uafklarede, men der siges ikke noget om, hvor lang en fremtid skønnet skal dække over.

Lovens forarbejder giver ikke nogen vejledning ud over den ovenfor refererede udtalelse i Socialudvalgets betænkning over forslaget til loven, hvor det med henblik på tilfældet med ringe medicinsk skade udtales, at der altid vil blive ydet erstatning med mindst 15%, når der dokumenteres et klart og varigt indtægtstab. Denne udtalelse tager styrelsen dog ikke som udtryk for, at lovgiver har ment, at indtægtstabet for at udløse erstatning altid skal være varigt.

I bemærkningerne til § 32 (tidligere § 27) i forslaget til loven siges det som ovenfor nævnt i relation til de mange oplysninger, det kan være nødvendigt at indhente for at bedømme erhvervsevnetabet, at styrelsen dog må tilrettelægge sin sagsbehandling således, at skadelidte ikke kan komme til at vente urimeligt længe på sin erstatning, og at styrelsen må indarbejde en revisionspraksis, således at den endelige erstatningsudmåling kommer til at svare til skadelidtes faktiske tab. Efter § 31, stk. 4, kan Arbejdsskadestyrelsen, når der foreligger særlige omstændigheder, og den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, træffe en midlertidig afgørelse om erhvervsevnetab.

I praksis fastsættes erstatningen da også i vidt omfang midlertidigt, således at sagen senere optages til revision.

Denne praksis lettes ved, at erstatning for tab af erhvervsevne ydes som løbende ydelse ved tab på 50% eller derover, og at der er mulighed for at anvende løbende ydelser også ved mindre tab af erhvervsevne.

Er erstatningen udbetalt som et kapitalbeløb, kan der ikke ske revision i nedadgående retning. Det kan naturligvis ikke udelukkes, at den skadelidte senere vil opnå normal indtjening i enkelte af de tilfælde, hvor der tilkendes en endelig erstatning på grundlag af en dokumenteret indtægtsnedgang, og hvor der kan foreligge et mindre mén. Styrelsen søger at skønne så realistisk som muligt over de frem-tidige erhvervsmuligheder, men må i disse tilfælde tage risikoen for, at indtægts-nedgangen ikke er vedvarende. Det er næppe muligt på forhånd at udskille de - få - tilfælde, hvor nedsættelse ikke er varig, og af hensyn til skadelidte og af administrative grunde vil det være rimeligt i sådanne tilfælde med små skader at træffe afgørelse på et så tidligt tidspunkt som muligt og undgå for lang ventetid.

4.2.2.1.2. Sammenligning mellem EAL og ASL

Hvis man sammenligner EAL § 5 med ASL's regler om erhvervsevnetab, ses det, at reglerne *på nogle væsentlige punkter er identiske*. Dette gælder således prognosen for, hvad skadelidte ville have tjent, hvis skaden ikke var indtrådt, og - bortset fra spørgsmålet om betydningen af revalidering - prognosen for, hvad det må antages, at skadelidte vil kunne tjene med skaden. Reglen i EAL § 5 om, at der ikke ydes erstatning ved et erhvervsevnetab på mindre end 15%, skal som nævnt forstås på samme måde som reglen i ASL. Dette betyder, at der også i den private erstatningsret skal ydes erstatning med mindst 15%, hvis tabet er klart og varigt.

Der er imidlertid nogle *væsentlige forskelle* mellem EAL og ASL. For det *første overføres ASL's regler om genoptagelse (revision) ikke til EAL*, idet genoptagelsesreglen i EAL § 11 er meget snæver. Afgørelserne efter EAL skal træffes på stationærtidspunktet, og hvis der på dette tidspunkt foreligger et varigt erhvervsevnetab, ydes der erstatning. Efter ASL stilles der efter § 32 ikke krav om varig skade, og helbredstilstanden behøver ikke at være stationær, når (foreløbig) afgørelse træffes, jf. herved § 31, stk. 4.

For det *andet* følger det direkte af ASL § 32, stk. 2, at der skal tages hensyn til mulighederne for erhvervsmæssig omskoling og optræning, dvs. *revalidering*. I forslaget til EAL var § 5, stk. 2, formuleret på samme måde som ASL § 32, stk. 2. Under folketingsbehandlingen ændredes dette, og Retsudvalget nævnte i sin betænkning, at dette "er begrundet i, at der som anført i Justitsministeriets besvarelse af Retsudvalgets spørgsmål 15 af 12. april 1984 ved fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten kun skal tages hensyn til en foreliggende mulighed for revalidering, såfremt det må anses for sikkert, at revalideringen lykkes. Dette præciseres ved den foreslåede ændring, som medfører, at henvisningen til muligheden for erhvervsmæssig omskoling og optræning udgår af bestemmelsen. Der tilsigtes ikke nogen realitetsændring ved, at ordene "efter dennes evner, uddannelse, alder " efter ændringsforslaget udgår af bestemmelsen." Jf. FT 1983-84, 2. samling, Tillæg B sp. 484.

Der skal altså normalt *ikke tages hensyn til mulighederne for revalidering*. Er revalidering allerede gennemført, skal der naturligvis tages hensyn hertil.

Baggrunden for forskellen mellem EAL og ASL er, at man efter EAL har lagt vægt på, at der kan træffes forholdsvis hurtige afgørelser om erhvervsevnetabserstatningen, jf. Bet. III s. 111 f og s. 209, samt lovforslaget sp.

91. En revalidering vil ofte kunne strække sig over meget lang tid, og derfor skal der kun tages hensyn hertil, hvis det må anses for sikkert, at den lykkes. Da man samtidig ikke har ønsket at overføre Arbejdsskadestyrelsens revisionspraksis til EAL, har man valgt at lade stationærtidspunktet være afgørende for, hvornår spørgsmålet om fastsættelse af erhvervsevnetabsprocenten skal afgøres.

4.2.2.1.3. EAL § 8

Bestemmelsen indeholder regler om erstatningsfastsættelsen for skadelidte, der udnytter erhvervsevnen på en måde, der i mange tilfælde ikke medfører erhvervsindtægt og dermed ikke nogen årsløn, der kan danne grundlag for fastsættelse af erstatning efter §§ 6-7. Således bestemmes det i *stk. 1*, at erstatningen for en skadelidt, der i det væsentlige udnytter sin erhvervsevne på en måde, som ikke medfører eller kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt, og for børn skal fastsættes på grundlag af den i § 4 nævnte méngrad. Erstatningen fastsættes som en procentdel af méngodtgørelsen. Omfattet af bestemmelsen er - foruden børn - hjemmearbejdende ægtefæller eller samlevere (jf. herved § 1, stk. 3) og unge under uddannelse. Hjemmearbejdende ægtefæller og samlevere, der ud over arbejde i hjemmet har en indtægtsgivende deltidsbeskæftigelse, kan være omfattet af § 7, stk. 2, jf. kommentaren til § 7. Det er dog ikke enhver deltidsbeskæftigelse, der medfører, at den nævnte bestemmelse skal finde anvendelse. Således er en hjemmearbejdende, der er deltidsbeskæftiget på mindst halv tid med indtægtsgivende erhvervsarbejde, ifølge forarbejderne omfattet af § 7, stk. 2, medens mindre deltidsbeskæftigelse medfører, at erstatningen skal fastsættes efter § 8, jf. nedenfor. Unge under uddannelse er omfattet af denne bestemmelse, uanset indtægterne herved, så længe uddannelsen på rimelig vis søges gennemført. Hvis der gennemføres en uddannelse, hvor der gives løn i uddannelsestiden, skal erstatningen fastsættes efter § 7, stk. 2. Arbejdsløse er ikke omfattet af bestemmelsen, idet er arbejdsløs, så længe ledigheden varer, ikke har mulighed for at udnytte erhvervsevnen, jf. udtrykket "udnytter erhvervsevnen på en måde ".

Børn er udtrykkeligt nævnt i bestemmelsen. Dette skyldes, at det kan være tvivlsomt, om børn kan siges at "udnytte" erhvervsevnen. Børn er ifølge forarbejderne omfattet af bestemmelsen, uanset om de har erhvervsindtægter.

Erstatningen fastsættes som en procentdel af méngodtgørelsen, jf. stk. 2-4. Erstatningen stiger progressivt i forhold til méngradens størrelse, og ved en méngrad på 100% udgør erhvervsevnetabserstatningen 800.000 kr. (pr. 1. januar 2000 1.333.000 kr.).

4.2.2.2. Overvejelser

Den kritik, der har været rejst vedrørende fastsættelsen af erhvervsevnetabet, angår to hovedproblemstillinger. For det første har de fleste argumenter mv. peget på, at stationærbegrebet er uegnet, *både* som skillelinie mellem EAL § 2 og EAL § 5 *og* som tidsmæssigt kriterium for fastsættelsen af erhvervsevnetabet. For det andet er det påpeget, at reglerne i EAL § 8 er for vidtrækkende. Således har fx PTU anført, at § 8 kan føre til resultater, der forekommer tilfældige og urimelige. Det skyldes bl.a., at der kan være stor forskel på méngraden (som bygger på en lægelig vurdering) og erhvervsevnetabsprocenten (som bygger på en økonomisk vurdering af de fremtidige indtægtsmuligheder). Kravet om en méngrad på mindst 15 pct. kan i visse tilfælde medføre, at en person ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, selv om den pågældende faktisk har mistet en betydelig del af sin arbejdsevne. Dette vil ofte være tilfældet for personer, der har pådraget sig en piskesmældslæsion. Ved piskesmældslæsioner er méngraden ofte under 15 pct., mens erhvervsevnetabsprocenten kan være meget højere. I disse tilfælde medfører de gældende regler, at fx en jurastuderende ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, mens en nyuddannet, arbejdsløs jurist kan få en erstatning, som beregnes med udgangspunkt i den forventede årsløn ved fuldtidsbeskæftigelse.

PTU finder, at man i de tilfælde, hvor man ikke kan bruge skadelidtes (skønnede) årsløn som grundlag for erstatningsberegningen, i stedet for méngraden bør tage udgangspunkt i enten den forventede fremtidige årsløn eller en standardårsløn. For en skadelidt, der er i gang med en erhvervsrettet uddannelse, kunne erstatningen beregnes på grundlag af den indtægt, skadelidte normalt ville kunne opnå som færdiguddannet. For de andre persongrupper, som er omfattet af § 8 (børn og hjemmearbejdende ægtefæller/samlevere), kunne erstatningen beregnes på grundlag af en standardårsløn.

Arbejdsgruppen kan tiltræde den kritik, der har været rejst. Gruppen vil derfor foreslå, at stationærbegrebet (jf. ovenfor, afsnit 4.2.1.2.) udgår af § 5, og at der som efter ASL skal tages hensyn til revalideringsmulighederne.

Dette medfører, at reglen om erhvervsevnetab i EAL § 5 bliver identisk med reglerne i ASL § 31 og § 32, stk. 1-2. Det kan derfor forekomme, at de endelige afgørelser må afvente revalidering, og om skadelidte kan (for)blive beskæftiget i fx et fleksjob.

Arbejdsgruppen er opmærksom på, at en gennemførelse af de foreslåede regler sandsynligvis vil medføre en vis stigning i antallet af de såkaldte differencesager, navnlig på grund af forslagene om forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesniveauet ved varige skader (erhvervsevnetabserstatning og méngodtgørelse). Ifølge kommissoriet er det imidlertid en hovedopgave for arbejdsgruppen at vurdere, om der bør gennemføres en vis forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene ved personskade m.v., ligesom der fra de hørte organisationer er fremsat ønsker, der indebærer forhøjelser af niveauet. Socialministeriets repræsentant i arbejdsgruppen har i øvrigt oplyst, at Socialministeriet vil overveje lignende ændringer i arbejdsskadesikringsloven. Arbejdsgruppen kan pege på, at en måde at undgå den forventede stigning i antallet af differencesager vil være at gennemføre en ændring af ASL for så vidt angår erstatnings- og godtgørelsesniveauerne.

Revalidering er erhvervsrettede aktiviteter og økonomisk hjælp, der kan bidrage til, at en person med begrænsninger i arbejdsevnen som følge af helbredsmæssige eller sociale problemer fastholdes eller kommer ind på arbejdsmarkedet, så vedkommendes mulighed for at forsørge sig selv og sin familie forbedres. Efter lov om en aktiv socialpolitik (LAS), kapitel 6, kan der ydes hjælp i form af revalideringsydelse mv. i højst 5 år i overensstemmelse med en forud fastlagt erhvervsplan. Hjælpen ydes uden hensyn til ægtefællens indtægts- og formueforhold.

Der foretages fradrag i revalideringsydelsen af beløb, som revalidenden får i praktik-, elev- eller lærlingeløn samt indtægter fra andet arbejde, hvis de overstiger 12.000 kr. pr. år, jf. lov om social service (LSS) § 58. Endvidere skal der efter § 59 fradrages løbende udbetalinger fra forsikringer og pensionsordninger, herunder af erstatning for tab af erhvervsevne efter arbejdsskadeforsikringsloven, forudsat de sammenlagt med revalideringsydelsen overstiger revalidendens hidtidige arbejdsindtægter, jf. bekendtgørelse nr. 54 af 27. januar 1998.

Der kan gives støtte til særlige udgifter, der er en nødvendig følge af uddannelsen eller af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, jf. § 63.

Personer under 65 år, der ikke modtager social pension, og som ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, har mulighed for at blive ansat i *fleksjob*, jf. LAS §§ 71-73. Der er tale om job, hvor kommunen giver arbejdsgiveren, der betaler lønnen til den ansatte, tilskud på 1/3, 1/2 eller 2/3 af lønnen, afhængig af graden af den nedsatte arbejdsevne. Det er en forudsætning, at mulighederne for revalidering til beskæftigelse på normale vilkår er udtømte. Kommunen har pligt til at give tilbud om fleksjob på fuld tid, medmindre den ansatte foretrækker deltidsansættelse, der kan være begrundet i skånehensyn. Løn og ansættelsesvilkår fastsættes i øvrigt i samarbejde med de faglige organisationer efter de kollektive overenskomster på området, herunder efter overenskomsternes sociale kapitler.

Så længe der ikke er mulighed for at fastsætte en endelig erhvervsevnetabsprocent kan Arbejdsskadestyrelsen efter ASL § 31, stk. 4, træffe midlertidige afgørelser. Pkt. 4 i Arbejdsskadestyrelsens vejledning af 31. oktober 1996 om erstatning for tab af erhvervsevne indeholder en gennemgang af de muligheder, der er for revalidering og lignende. Arbejdsgruppen finder, at der også bør tilvejebringes mulighed for midlertidige afgørelser af erhvervsevnetabsprocenten inden for EAL, og der er derfor i § 10, 2. og 3. pkt., udformet forslag til lovregler herom.

Med hensyn til *EAL § 8* finder arbejdsgruppen, at den bør være så snæver som mulig, jf. beskrivelsen ovenfor af de konsekvenser reglen har haft i praksis. Den medicinske méngrad bør kun anvendes, hvis ikke andet er muligt. Reglen foreslås derfor begrænset til kun at omfatte børn, for hvem det på grund af lav alder ikke er muligt at opstille en erhvervsprognose. Som aldersgrænse foreslås skadelidte, der ikke er fyldt 15 år, idet det i almindelighed ikke er muligt at fastslå erhvervsevnetabet for disse personer, da de sædvanligvis endnu ikke har afsluttet deres grundskoleforløb på dette tidspunkt. Samtidig finder gruppen - som foreslået af PTU - at der bør anvendes en normalårsløn som beregningsgrundlag for erhvervsevnetabserstatningen.

4.2.3. Genoptagelse af afsluttede sager

4.2.3.1. Gældende ret

Det er karakteristisk for afgørelser efter ASL, at der er en vidtgående adgang til *genoptagelse* af trufne afgørelser. Det er således almindeligt - og ligefrem forudsat i forarbejderne til loven - at afgørelserne ofte forudsættes taget op til revision i en række tilfælde.

Denne revisionspraksis er mulig, fordi erstatningerne ved erhvervsevnetab for den del, der overstiger 50%, fastsættes som *renteerstatninger*, og i øvrigt også kan fastsættes som renteerstatninger, selv om procenten er under 50. Det hensigtsmæssige ved renteerstatninger er i denne henseende, at de senere kan reguleres op eller ned, og at de efter ASL reguleres i takt med den almindelige lønudvikling.

Efter *EAL* skal erstatningerne udbetales som *kapitalerstatninger*, og der er derfor et væsentligt *større behov* for at træffe afgørelser, der *ikke senere skal revideres*.

Efter bestemmelsen i EAL § 11 kan en afsluttet sag om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab på skadelidtes begæring genoptages, hvis der indtræder uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, således at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at være væsentlig højere end først antaget. Ved genoptagelse af sagen kan spørgsmålet om méngraden og erhvervsevnetabsprocenten igen begæres forelagt for Arbejdsskadestyrelsen efter bestemmelsen i § 10.

Det kræves efter bestemmelsen, at erstatningssagen skal være afsluttet, dvs. afgjort ved endelig dom eller ved aftale mellem parterne. Der gives kun adgang til genoptagelse på skadelidtes begæring, og det kræves, at méngraden eller erhvervsevnetabsprocenten må antages at være væsentlig højere end først antaget.

Genoptagelse er som nævnt betinget af uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand. Hvis erhvervsevnetabsprocenten herefter må antages at være højere end først antaget, men hvor dette ikke skyldes ændringer i helbredstilstanden, kan sagen efter bestemmelsen ikke genoptages. Baggrunden for reglen er at undgå et betydeligt antal sager om genoptagelse, og dette er baggrunden for, at det alene er ændringer i skadelidtes helbredstilstand, der kan begrunde genoptagelse.

4.2.3.2. Overvejelser

PTU har anført, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 11 modvirker bestræbelserne på at fastholde flest mulige skadelidte på arbejdsmarkedet. § 11 medfører efter PTU's opfattelse en urimelig forskelsbehandling mellem de skadelidte, der forsøger at fastholde deres tilknytning til arbejdsmarkedet, og de skadelidte, der med det samme opgiver deres arbejde. PTU anfører, at for den, der fortsætter med at arbejde, vil erhvervsevnetabsprocenten typisk blive fastsat til 15 eller mindre. Hvis den pågældende efter en kort årrække må konstatere, at han alligevel ikke er i stand til at opretholde en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, kan sagen ikke genoptages, fordi der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes helbredstilstand. Den, der straks opgiver tilknytningen til arbejdsmarkedet, kan derimod med det samme få erstattet det fulde erhvervsevnetab.

PTU finder, at lovens § 11 bør ændres, således at afsluttede sager også kan genoptages, hvis der sker væsentlige ændringer i skadelidtes sociale forhold.

SiD har anført, at det virker stødende, at forudsete ændringer i helbredstilstanden ikke kan medføre en genoptagelse af sagen. Der foreslås en lempeligere genoptagelsesadgang eventuelt kombineret med en præcisering af gældende væsentlighedskrav, således at en bagatelagtig forværring af den aktuelle helbreds- og/eller erhvervsmæssige situation ikke giver adgang til genoptagelse.

LO mener, at det bør vurderes, hvorvidt EAL-reglerne for genoptagelse kan lempes.

Forbrugerrådet har tilsluttet sig PTU's synspunkter. Det anføres samtidig, at Forbrugerrådet fortsat anser det for væsentligt, at erstatningssager kan afsluttes forholdsvis hurtigt af hensyn til skadelidte, men hvis det viser sig, at den pågældende skadelidte efter en kortere årrække må konstatere, at han eller hun alligevel ikke er i stand til at opretholde en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, må det være muligt at få sagen genoptaget, også selv om der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes helbredstilstand. Det anføres sammenfattende, at Forbrugerrådet ønsker EAL § 11 ændret således, at ændringer i det økonomiske livsforløb, som ikke er betinget af ændringer i helbredstilstanden, kan medføre genoptagelse efter EAL § 11.

Arbejdsgruppen er enig i, at der er behov for at udvide adgangen til genoptagelse. Der er derfor udformet et forslag

om en anden affattelse af genoptagelsesreglerne, der for de varige skaders vedkommende svarer til almindelige processuelle retsgrundsætninger. Reglerne dækker i modsætning til den gældende bestemmelse i EAL § 11 alle erstatningsposter ved personskade, og genoptagelse er betinget af, at sagens faktiske omstændigheder ændrer sig i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning. Det er fortsat kun *skadelidte*, der kan begære sagen genoptaget, og reglen gælder ikke for *midlertidige* afgørelser. For de midlertidige ydelser (EAL §§ 1-3) er foreslået nogle særregler.

Arbejdsgruppen finder det fortsat væsentligt, at erstatningsreglerne er indrettet således, at sagerne kan afsluttes indenfor en rimelig tid. Man har derfor drøftet, om den forslåede ændring af reglen om genoptagelse vil kunne medføre, at der opstår mange genoptagelsessager. Arbejdsgruppen har imidlertid lagt vægt på, at der med de øvrige forslag til ændringer af EAL samlet vil blive skabt en retstilstand, der i højere grad sikrer, at der træffes materielt rigtige afgørelser allerede første gang, jf. navnlig forslagene om ophævelse af stationærtidspunktet og om muligheden for at træffe midlertidige afgørelser med henblik på at afvente resultatet af en eventuel revalidering e.l. Disse forslag vil efter arbejdsgruppens opfattelse begrænse antallet af genoptagelsessager.

4.2.4. Erstatningens og godtgørelsens størrelse, herunder kapitalfaktoren og nedsættelse af erstatningen og godtgørelsen

4.2.4.1. Gældende ret

4.2.4.1.1. Beløbenes størrelse

Den 1. januar 2000 udgør godtgørelsen for svie og smerte (EAL § 3) 80 kr. pr. oppegående sygedag og 170 kr. pr. sengeliggende dag. Méngodtgørelsen (EAL § 4) udgør 3.250 kr. pr. méngrad. Årslønnen er efter EAL § 7, stk. 3, maksimeret til 581.500 kr., og den mindste forsørgertabserstatning udgør 399.000 kr. Erhvervsevnetabserstatningen fastsættes på grundlag af årslønnen, erhvervsevnetabsprocenten og en fast kapitalfaktor, der er 6 (seks). Den højeste erstatning efter EAL § 8 er i øjeblikket 1.330.000 kr. Der findes nedsættelsesregler i § 4, stk. 2, § 9 og § 13, stk. 2. (Om tortgodtgørelse henvises til afsnit 4.2.6.2).

4.2.4.1.2. Særligt om kapitalfaktoren og nedsættelsesreglerne

Efter bestemmelsen i EAL § 6 fastsættes erstatningen til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jf. § 7, gangen med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jf. § 5, stk. 3.

Fremgangsmåden er den, at skadelidtes årsløn, der normalt er skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, der går forud for skaden, ganges med en kapitalfaktor på 6, og herefter ganges det fremkomne beløb med erhvervsevnetabsprocenten. Hvis skadelidtes årsløn fx er 160.000 kr., og erhvervsevnetabsprocenten er 100, udgør erstatningen 960.000 kr.

I erstatningsbeløbet skal der ikke foretages fradrag for ydelser, der kommer til udbetaling som følge af skaden, som fx forsikringer og sociale ydelser. Dette gælder dog ikke for erstatninger i henhold til ASL, idet det i lovens § 59 som affattet ved EAL § 30 er bestemt, at skadelidtes krav på erstatning fra den erstatningsansvarlige nedsættes i samme omfang, som forsikringsselskabet har betalt eller er pligtig at betale erstatning efter loven.

Ved *kapitalisering* udregnes nutidsværdien af indtægter, som ville være kommet successivt til udbetaling i en række år fremover. Kapitalfaktoren er den faktor, der anvendes i "regnestykket", hvor de to andre faktorer er erhvervsevnetabsprocenten (den procentuelle fremtidige indtægtsnedgang) og årslønnen (den hidtidige indtægt). I en kapitalfaktor indgår to komponenter, rentefoden og løbetiden (dvs. det antal år, hvor indtægten kunne forventes).

I Bet. III foreslog Erstatningslovudvalget, at kapitaliseringsrenten skulle være den nominelle markedsrente (den effektive obligationsrente), og at løbetiden skulle fastsættes på grundlag af Statsanstalten for Livsforsikrings dødelighedstavler. Særligt om løbetiden bemærkes, at den efter udvalgets opfattelse normalt skulle fastsættes som differencen mellem alderen på skadestidspunktet og 67 år, reduceret med den statistiske dødelighedssandsynlighed, se Bet. III s. 256 og s. 258.

Kapitalfaktoren skulle efter udvalgets forslag fastsættes administrativt af justitsministeren. Da faktoren som nævnt afhænger af markedsrenten, ville man ved en gennemførelse af udvalgets forslag kunne komme ud for hyppige

ændringer i faktoren inden for kortere perioder som følge af udsving i renten. Havde man fulgt udvalgets forslag, ville faktoren alene i 1983 som følge af rentefaldet fra ca. 20% til ca. 14-15% bevirke en forøgelse af kapitalfaktoren for yngre og midaldrende mennesker fra ca. 5 til ca. 7-8.

I lovforslaget gennemførtes en enklere løsning, idet man foreslog en fast faktor, som i forslaget var 5. Som modvægt til den "lave" faktor skulle der så ikke ske fradrag for sociale ydelser og forsikringer. Under behandlingen i Folketinget ændredes faktoren til 6, og det fremgår af Retsudvalgets betænkning (FT 1983-84, 2. samling, Tillæg B, sp. 484), at ændringen var "begrundet i et ønske om i højere grad at opnå erhvervsevnetabserstatninger og forsørgertabserstatninger, der svarer til det faktiske tab, der lides". Samtidig nedsatte man dog den højeste årsløn, som erhvervsevnetabserstatningen kan beregnes på grundlag af, fra 400.000 kr. til 350.000 kr. (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.).

Da kapitalfaktoren (og godtgørelsen efter EAL § 4) er fast, er der i § 4, stk. 2, § 9 og § 13 særlige regler om nedsættelse af erstatninger på grund af alder, typisk fordi ældre skadelidte vil leve og/eller være erhvervsaktive i en kortere periode end yngre skadelidte. EAL bygger ikke på en matematisk fastsat kapitalfaktor, men indeholder en fast faktor kombineret med nogle mere skønsmæssigt prægede nedsættelsesregler. For méngodtgørelsen nedsættes procenten først ved det fyldte 60. år, og efter det fyldte 70. år udgør den 50% af den "almindelige godtgørelse". For erhvervsevnetabserstatningers vedkommende sker nedsættelsen fra det 56. år til det 67. år, således at der som udgangspunkt ikke ydes erstatning efter dette år.

4.2.4.2. Overvejelser

PTU finder, at den faste kapitaliseringsfaktor i erstatningsansvarsloven bør ændres, således at der fastsættes flere forskellige kapitaliseringsfaktorer. Disse bør afhænge af skadelidtes alder på den måde, at faktoren er højere, jo yngre den skadelidte er. PTU nævner som et eksempel herpå de kapitaliseringsfaktorer, der er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse vedrørende omsætning af løbende ydelser efter arbejdsskadeforsikringsloven til kapitalbeløb. PTU peger på, at den faste kapitaliseringsfaktor medfører ens erstatninger for yngre og ældre skadelidte, og at yngre skadelidte herved underkompenseres. PTU anfører også, at renterne af de erstatningssummer, som udbetales, med det nuværende lave renteniveau ikke kan danne tilstrækkeligt grundlag for skadelidtes fremtidige forsørgelse.

LO opfordrer til, at kapitaliseringsfaktorerne analyseres, og at det vurderes om det beregningsgrundlag, som ligger til grund for kapitaliseringsfaktoren er tidssvarende, når det tages i betragtning, at der er sket væsentlige ændringer i renteniveauet, middellevetid mv.

Forbrugerrådet mener, at det skal undersøges, om der er mulighed for ud over EAL § 9 at fastsætte flere forskellige kapitaliseringsfaktorer, således at kapitaliseringsfaktoren i højere grad afhænger af skadelidtes alder.

Arbejdsgruppen er enig i, at erstatnings- og godtgørelsesniveauet bør forhøjes. Man finder imidlertid ikke tilstrækkeligt grundlag for at udarbejde detaljerede kapitaliseringstabeller, men finder at det nuværende system bør bevares. I den forbindelse finder man specielt, at den gældende ordning, hvorefter der ikke fradrages sociale ydelser, pensioner og forsikringer i erstatningen og godtgørelsen, bør bevares. Der kan i den forbindelse henvises til bilag 4 til betænkningen, hvoraf det fremgår, at den almindelige hovedregel er, at erstatninger etc. ikke indgår i beregningsgrundlaget for sociale ydelser, dog bortset fra social pension - men her er grundbeløbet imidlertid temmelig højt.

På den baggrund finder gruppen, at en forhøjelse af beløbet i loven bør ske ved en "fremskrivning" til 2000 af forudsætningerne bag kapitalfaktoren i 1983-84, dvs. på grundlag af den lange obligationsrente. I 1984 var renten ca. 14%, i dag er den ca. 7½%. Dette fører til, at kapitalfaktoren under denne forudsætning skal forhøjes fra 6 til 10. Dette vil medføre, at en skadelidt med et indtægtstab på ca. 300.000 kr., og som helt mister erhvervsevnen, vil få en erstatning på 3.000.000 kr. Dette beløb vil kunne anbringes i fx 30 års obligationer med et samlet afkast med amortisering på ca. det samme beløb. Den højeste erhvervsevnetabserstatning vil udgøre 5.815.000 kr. Arbejdsgruppen finder endvidere, at forhøjelsen også skal gennemføres for méngodtgørelser og forsørgertab til ægtefælle og samlever med samme stigningstakt. Dette medfører, at méngodtgørelsen vil udgøre 553.000 kr. ved en méngrad på 100%. Den højeste forsørgertabserstatning vil udgøre 1.744.500 kr. og den laveste 623.500 kr. Gruppen har fundet, at en forhøjelse - der jo ikke er uden økonomiske konsekvenser - især skal komme skadelidte med varige skader til gode. Man har derfor ikke foreslået forhøjelse af godtgørelsen for svie og smerte. Forsørgertabserstatningen til børn foreslås ikke ændret, idet den bygger på andre principper end en årsløn, der

kapitaliseres.

Med hensyn til nedsættelsesreglerne foreslås de ændret således, at nedsættelsen sker tidligere end efter de gældende regler. Ved det fyldte 70. år udgør méngodtgørelsen efter forslaget 60% af den almindelige godtgørelse og erhvervsevnetabserstatningen 30%. Herved sker der en væsentlig forbedring af de ældres retsstilling.

Særligt vedrørende erstatning ved skadelidtes dødsfald bemærkes det, at forsørgertabserstatning kan kumuleres med det foreslåede overgangsbeløb til efterladte, jf. nedenfor i afsnit 4.2.6.1. Som følge heraf vil der samlet set blive tale om en væsentlig forbedring af retsstillingen for især ældre skadelidtes efterladte.

4.2.5. Regulering og forrentning af erstatningen og godtgørelsen

4.2.5.1. Gældende ret

Ifølge bestemmelsen i EAL § 15, stk. 1, reguleres de i § 3, § 4, stk. 1, § 7, stk. 3, og § 13, stk. 1, 2. pkt., nævnte beløb årligt pr. 1. januar med 2,0% tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår.

De ydelser, der reguleres efter bestemmelsen, er efter *stk. 1* erstatning for svie og smerte (§ 3), méngodtgørelse (§ 4, stk. 1), den højeste årsløn (§ 7, stk. 3) samt den mindste forsørgertabserstatning (§ 13, stk. 1, 2. pkt.). Reguleringen af méngodtgørelsen i § 4, stk. 1, medfører, at erhvervsevnetabserstatningen på grundlag af méngraden i henhold til § 8 og erstatning for forsørgertab til en ægtefælle eller samlever med hensyn til en afdød, der var omfattet af § 8, samtidig reguleres tilsvarende, jf. henvisningerne i § 8, stk. 1, og § 13. Erstatning for erhvervsevnetab efter reglerne i §§ 5-6 og § 7, stk. 1 og 2, fastsættes på grundlag af den konkrete årsløn og er derfor ikke omfattet af reguleringsreglen. Det samme gælder for erstatningsposterne tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab, jf. § 1, stk. 1, og § 2. Med hensyn til forsørgertabserstatning til børn er det i § 14 udtrykkeligt bestemt, at det er skadestidspunktet, der er afgørende for fastsættelsen af erstatningen.

I *stk. 2* er det bestemt, at justitsministeren hvert år skal bekendtgøre, hvilke reguleringer der skal finde sted. Beløbene kan beregnes på grundlag af stk. 1, og bekendtgørelsen er kun af rent oplysende karakter. Den første regulering af beløbene fandt sted pr. 1. april 1985.

Det er i *stk. 3* bestemt, at erstatning og godtgørelse skal fastsættes på grundlag af de beløb, der i henhold til stk. 1 var gældende på tidspunktet for skadens indtræden. Dette medfører sammen med reglerne i §§ 5-6 og § 7, stk. 1 og 2, samt § 14, at det altid er skadestidspunktet, der er afgørende for beregningen af godtgørelse for varigt mén og erstatning for erhvervsevnetab og tab af forsørger. Det er således uden betydning for erstatningens størrelse, om sagen trækker længere ud. Reglen skal sammenholdes med § 16, hvorefter skadelidte har krav på rente af erstatning og godtgørelse fra skadestidspunktet.

Efter EAL § 16, 1. pkt., forrentes krav om godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén, erstatning for erhvervsevnetab og erstatning for tab af forsørger fra skadestidspunktet til betaling sker med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6%. Efter 2. pkt. kan justitsministeren hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og Økonomiministeriet ændre renten.

Ved bekendtgørelse nr. 896 af 21. december 1990 blev rentesatsen ændret til diskontoen med et tillæg på 5%.

Reglen i § 16 skal ses i sammenhæng med § 15, stk. 3, efter hvilken der ikke foretages regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb efter skadestidspunktet. Rentebetalingen er en slags kompensation for, at regulering ikke finder sted, men det kan diskuteres, om denne kompensation er tilfredsstillende, idet renten er skattepligtig.

Erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab samt tabt arbejdsfortjeneste og begravelsesudgifter er ikke omfattet af § 15, stk. 3, idet erstatningen i disse tilfælde fastsættes på grundlag af det faktisk opgjorte tab efter skadestidspunktet. Godtgørelse for tort i henhold til EAL § 26 er heller ikke omfattet af bestemmelsen, idet godtgørelse herfor fastsættes skønsmæssigt. Disse krav kan kræves forrentet efter almindelige renteregler, dvs. efter lbkg. nr. 583 af 1. september 1986 om renter ved forsinket betaling mv. (renteloven) og eventuelt FAL § 24.

Samspillet mellem reguleringsreglen i EAL § 15 og rentereglen i EAL § 16 har givet anledning til nogle sager om, i hvilket omfang der kan kræves renter i de såkaldte "differencesager".

Af ASL § 59, 1. pkt., fremgår det, at ydelser i henhold til ASL ikke kan danne grundlag for regreskrav mod en skadevolder, der har pådraget sig erstatningspligt over for skadelidte eller dennes efterladte, selv om skadevolderen har handlet forsætligt eller groft uagtsomt. Efter 2. pkt. nedsættes skadelidtes eller dennes efterladtes krav mod den erstatningsansvarlige, i det omfang forsikringsselskabet har betalt eller er pligtigt at betale erstatning efter ASL. Det er selve retten til ydelser i henhold til ASL, der virker erstatningsnedsættende.

Fradraget i det privatretlige erstatningskrav skal foretages, før der beregnes renter efter EAL § 16. Se U 1994.3 V, U 1995.843 H, U 1996.674 H og U 1998.138 V.

Dette medfører, at skadelidte i disse tilfælde vil kunne få en lavere erstatning *alene* fordi han er omfattet af ASL.

4.2.5.2. Overvejelser

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at de gældende regler, hvorefter erstatningsniveauet fastlåses på skadestidspunktet, men forrentes med tilbagevirkende kraft, bør ændres, således at beløbene reguleres, medens sagen behandles. Man foreslår samtidig, at der i EAL indsættes en renteregel svarende til FAL § 24. Efter denne bestemmelse forrentes kravet mod et *forsikringsselskab* om betaling af forsikringsydelsen med diskontoen + 5%, og renten løber, når betaling er krævet, fra 14 dage efter det tidspunkt, da selskabet var i stand til at indhente de nødvendige oplysninger til bedømmelse af berettigelsen og størrelsen af kravet. Det er en fordel at kunne påberåbe sig FAL § 24, dels fordi fristen (14 dage) er kortere end rentelovens (1 måned), dels fordi renteloven stiller krav om fremsættelse af betalingsanmodning med angivelse af pligt til rentebetaling, hvilket FAL § 24 ikke gør.

Arbejdsgruppen finder, at denne regel bør gælde generelt i forholdet mellem skadevolder og skadelidte.

Ved ændringen af EAL §§ 15-16 opnås en mere "naturlig" regulering, og samtidig undgås de særlige renteproblemer i forbindelse med differencekravene, idet erstatningsbeløbene efter EAL - modsat i dag - vil blive reguleret, medens arbejdsskadesagen behandles. Højesteret har i U 1999.1519 H antaget, at dette er gældende ret, også for ydelser efter ASL.

4.2.6. Andre spørgsmål

4.2.6.1. Overgangsbeløb ved dødsfald

4.2.6.1.1. Gældende ret

I tilfælde af dødsfald vil der kunne forekomme uforudsete udgifter som følge af dødsfaldet, herunder udgifter til begravelsen. Efter EAL § 12 skal der betales erstatning for rimelige begravelsesudgifter og erstatning for tab af forsørger. EAL §§ 13-14 indeholder regler om erstatning til ægtefælle, samlever og børn. Herudover er det uafklaret, om andre udgifter kan kræves erstattet.

Det må således anses for overordentligt tvivlsomt, om der kan gives erstatning for andre udgifter, herunder flytteudgifter og udgifter til hushjælp. Der foreligger jo ikke nogen forsørgelse, der skulle begrunde en sådan erstatning, og udtrykket "andet tab" er udgået af bestemmelsen. Se fra praksis U 1963.672 Ø (skifteomkostninger ikke erstattet) og U 1969.859 H (udgifter til hushjælp i tiden efter dødsfaldet ikke erstattet).

Se om praksis efter EAL:

> U 1988.728 Ø har fastslået, at der ikke i EAL er hjemmel til at yde erstatning for forstyrrelse af stilling og forhold i et tilfælde, hvor enkerne efter to 75-årige mænd foruden begravelsesudgifterne ikke kunne påvise noget økonomisk tab bortset fra, at de nu hver kun oppebar én pension. Herefter blev kun begravelsesomkostningerne erstattet.
>
> U 1988.733 Ø har ligeledes fundet det uforeneligt med motivudtalelserne til EAL at yde godtgørelse for ikke-økonomisk skade i anledning af et dødsfald. Da det imidlertid ikke fandtes udelukket at tilkende erstatning for andet end begravelsesudgifter for så vidt angår dokumenterede krav af økonomisk karakter, tilkendtes - ubestridt - et beløb på ca. 13.000 kr. for udgifter afholdt til bistand i hjemmet.

De gældende nedsættelsesregler i EAL § 13, stk. 2, medfører, at der normalt ikke kan ydes erstatning, hvis forsørgeren var fyldt 67 år. Dette medfører fx, at der ikke kan ydes erstatning for tab af forsørger, hvis afdøde var folkepensionist, medmindre den pågældende havde eller kunne forventes at have erhvervsindtægter.

Reglen i EAL § 12 angiver hjemmel til at yde erstatning til fx stedbørn og forældre, forudsat at der har været en faktisk forsørgelse. Efter de gældende regler kan forældre til fx mindreårige børn således ikke få erstatning.

Ældre Sagen har i en henvendelse til Justitsministeriet i 1997 anført følgende:

> "Ældre Sagen har gennem sin medlemsrådgivning gennem længere tid modtaget en række henvendelser fra efterladte ægtefæller, der stiller sig undrende overfor, at der ikke kommer erstatning til udbetaling, når deres ægtefælle er afgået ved døden enten som resultat af en fejlbehandling på et sygehus eller ved en trafikulykke.
>
> Som erstatningslovens regler er udformet, får en ægtefælle/samlever ingen form for erstatning/godtgørelse, såfremt deres ægtefælle/samlever afgår ved døden som 67-årig og ikke er erhvervsaktiv, selvom dødsfaldet skyldes en fejl begået eksempelvis på et offentligt sygehus og fejlen er erkendt.
>
> Særlig hårdt rammer disse regler den efterladte ægtefælle, der ikke modtager en social pension, idet denne ikke vil modtage afdødes folkepension i de efter dødsfaldet følgende 3 måneder.
>
> I flere af de henvendelser vi har fået, har afdødes ægtefælle været efterlønsmodtager eller på dagpenge.
>
> I disse sager har der for de pågældende efterladte, udover det følelsesmæssige tab, været en totalt ændret økonomisk situation, som har krævet drastiske ændringer såsom flytning til anden og billigere bolig.
>
> Hertil kommer at disse efterladte har stået tilbage med følelsen af, at vi i et retssamfund som det danske, anser afdøde o. 67 år for værdiløse, hvilket i høj grad støder deres retsbevidsthed.
>
> Det er på denne baggrund, at Ældre Sagen foreslår, at der indføres et supplement til eal. § 13, således at en ægtefælle/samlever sikres et minimumsbeløb, uanset afdødes alder.
>
> Dette vil givet styrke retsbevidstheden, da det så ikke længere vil være "gratis" at udøve skade med døden til følge, når afdøde er over 67 år.
>
> Endvidere vil den efterladte ægtefælle/samlever være sikret et beløb, der kan medvirke til en lidt blidere overgang fra en økonomi med to indtægter til kun en."

Efter ASL § 35 kan der udbetales et overgangsbeløb til en af de efterladte.

Begrebet overgangsbeløb blev indført i arbejdsskadeforsikringsloven den 1. april 1978 og afløste ulykkesforsikringslovens bestemmelser om begravelseshjælp. Det er hensigten, at overgangsbeløbet skal dække de forskellige uforudsete udgifter, som et dødsfald medfører, herunder omkostningerne ved begravelsen.

Overgangsbeløbet reguleres hvert år den 1. april og udgjorde pr. 1. januar 2000 105.000 kr. Det er tilkendelsestidspunktet, der er afgørende for beløbets størrelse. Beløbet er uafhængigt af såvel afdødes som den berettigedes indtægt.

Der kan kun udbetales ét overgangsbeløb i anledning af et dødsfald.

Overgangsbeløb udbetales først og fremmest til den efterladte ægtefælle. Registreret partnerskab sidestilles med ægteskab. Det er en betingelse, at ægtefællerne levede sammen, da dødsfaldet indtraf.

Hvis afdøde ikke var gift, men levede i et ægteskabslignende forhold, kan den efterladte samlever få et overgangsbeløb, hvis parterne levede sammen på tidspunktet for arbejdsskadens indtræden, og samlivet havde bestået mindst 2 år på tidspunktet for dødsfaldets indtræden.

Hvis afdøde ikke efterlader sig personer, der er berettigede til overgangsbeløb efter § 35, stk. 1-3, kan der under særlige omstændigheder udbetales et overgangsbeløb til en anden efterladt person efter § 35, stk. 4.

En anden efterladt kan fx være en samlever, hvis samliv med afdøde har været af under 2 års varighed. Forældre, børn, søskende eller andre familiemedlemmer og nærtstående kan under særlige omstændigheder også være berettigede til overgangsbeløb.

De særlige omstændigheder, der kan berettige til udbetaling af overgangsbeløb i disse tilfælde, kan være, at der mellem afdøde og den efterladte har bestået et økonomisk afhængighedsforhold. Som udgangspunkt vil statuering af en sådan økonomisk afhængighed kræve, at afdøde havde fælles bopæl med den efterladte.

4.2.6.1.2. Overvejelser

Arbejdsgruppen finder det som udgangspunkt rimeligt, at der ikke i EAL er hjemmel til at yde (forsørgertabs)erstatning i tilfælde, hvor der ikke er lidt et økonomisk (forsørger)tab i lovens forstand. Arbejdsgruppen har imidlertid forståelse for de synspunkter, bl.a. Ældre Sagen har fremført, jf. ovenfor. Da arbejdsgruppen samtidig er anmodet om at samordne reglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven foreslås det, at der også i EAL indsættes en bestemmelse om overgangsbeløb svarende til reglen herom i ASL.

Den foreslåede regel vil medføre, at der ydes overgangsydelse i de tilfælde, som nævnes af Ældre Sagen. Beløbet kan kumuleres med forsørgertabserstatning. Som følge af forslaget om ændring af nedsættelsesreglen i bl.a. § 9, jf. afsnit 4.2.4.2., vil der samlet set blive tale om en væsentlig forbedring af retsstillingen for især ældre skadelidtes efterladte. Reglen vil også have anvendelse i de tilfælde, hvor forældre mister et mindreårigt barn.

Beløbet vil i første række skulle dække de forskellige uforudsete udgifter, som et dødsfald medfører, herunder omkostninger ved begravelsen, der ikke samtidig kan kræves erstattet, jf. § 14 A, 2. pkt. Andre efterlevende kan fx være forældre til børn, jf. den ovenfor beskrevne praksis efter arbejdsskadesikringsloven. Selv om der ikke lides et egentligt økonomisk tab, kan det forekomme mindre rimeligt at forældre, hvis barn omkommer som følge af en ansvarspådragende handling, ikke kan rejse nogen former for økonomiske krav.

4.2.6.2. Godtgørelse for svie og smerte

4.2.6.2.1. Gældende ret

Svie og smerte efter EAL § 3 er en godtgørelse, der i første omgang omfatter den fysiske lidelse, der er en følge af skaden. Godtgørelse ydes kun i en kortere periode, nemlig kun indtil stationærtidspunktet og normalt kun, hvis skadelidte må betragtes som syg. Efter dette tidspunkt kan der eventuelt ydes godtgørelse for varigt mén.

Der er tale om godtgørelse for en ikke-økonomisk skade. Skadelidte skal således ikke godtgøre, at der er lidt et økonomisk tab. Er der det, skal dette erstattes efter reglerne i EAL §§ 1-2 og §§ 5-9.

Godtgørelsen ydes efter et takstsystem med bestemte faste beløb pr. sygedag, dog med mulighed for fravigelse ved større godtgørelsesbeløb. Taksterne blev før lovens gennemførelse fastsat efter fællesmøder mellem Østre og Vestre Landsrets dommere. De takster (§ 3, 1. og 3. pkt.), der findes i loven, svarer til dem, der var gældende den 1. oktober 1984.

Efter § 3, 1. pkt., udgør godtgørelsen 100 kr. for hver dag, den skadelidte er sengeliggende, og 50 kr. for hver dag, den skadelidte er syg uden at være sengeliggende (for 2000 er taksterne henholdsvis 170 kr. og 80 kr.).

Overstiger den således beregnede godtgørelse 15.000 kr. (2000: 25.000 kr.), kan de nævnte beløb fraviges. Bestemmelsen i 3. pkt. giver således mulighed for en mere skønsmæssig vurdering, hvis sygeperioden er lang. Bestemmelsen kan alene anvendes til nedsættelse af de nævnte beløb.

Det er antaget, at der gælder et absolut maksimum for godtgørelsen. Grænsen ligger formentlig på 45-50.000 kr.

Det bemærkes, at beløbene i § 3 reguleres hvert år med virkning pr. 1. januar, jf. § 15. Det er de beløb, der var gældende på skadestidspunktet, der skal anvendes ved fastsættelse af godtgørelsen. Regulering efter § 15, der

foretages efter skaden, medfører således ikke højere takster. Til gengæld forrentes hele godtgørelsen efter § 16 fra skadestidspunktet, uanset at beløbene først forfalder løbende, dvs. en slags tilbagevirkende rente.

Godtgørelsen ydes fra skadens indtræden, indtil skadelidtes helbredstilstand er blevet *stationær*. Bestemmelsen om, at der kun ydes godtgørelse til stationærtidspunktet, er indsat under folketingsbehandlingen, jf. Retsudvalgets betænkning, FT 1983-84, 2. samling, Tillæg B, sp. 483, hvor det siges, at det med ændringen præciseres "i overensstemmelse med den gældende retstilstand, at adgangen til at kræve erstatning for svie og smerte ophører, når skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær". Se hertil dommen i Ugeskrift for Retsvæsen 1988, s. 432 (U1988.432 Ø), hvor det siges, at der i et tilfælde, hvor skadelidtes tilstand måtte anses for stationær straks på ulykkestidspunktet, ikke i forarbejderne til EAL § 3 (i dommen angivet som FT 1983-84, 2. samling, Tillæg B, sp. 483) er sikre holdepunkter for at antage, at bestemmelsen har tilsigtet at ændre den hidtidige retstilstand "i en situation som den foreliggende", hvorfor der kunne tilkendes godtgørelse for svie og smerte.

Det kræves efter § 3 endvidere normalt, at skadelidte har været syg, jf. U 1983.377 H. Har han været sengeliggende, ydes som nævnt 100 kr. pr. dag og ellers 50 kr. pr. dag. Med "syg" må normalt forstås "sygemeldt". Hvis fx skadelidte "slæber sig på arbejde" uden at være "rask", kan der efter § 3, 1. pkt., ikke ydes godtgørelse for svie og smerte, men derimod eventuelt efter § 3, 2. pkt.

Selv om man er sygemeldt, er det imidlertid ikke ensbetydende med, at man er "syg". Man må anses for "syg", hvis man er undergivet en vis form for behandling, enten ved læge eller på anden måde, fx genoptræning.

Selv om skadelidte ikke er sygemeldt, vil der dog i særlige tilfælde efter § 3, 2. pkt., kunne ydes godtgørelse for svie og smerte. Der tænkes ifølge forarbejderne fx på tilfælde, hvor skaden midlertidigt medfører fysiske gener i de normale legemsfunktioner, uden at skadelidte kan siges at være syg.

4.2.6.2.2. Overvejelser

Efter arbejdsgruppens opfattelse er der ikke samme behov for en forhøjelse af godtgørelsen for svie og smerte som ved de varige erstatningsposter. Endvidere finder man sondringen sengeliggende/oppegående mindre relevant. Der er endvidere en række tvister i praksis om bestemmelsen, fx med hensyn til nedrunding af beløbene. Det foreslås derfor at forenkle reglen, således at der ydes en godtgørelse på 125 kr. pr. sygedag og et egentligt maksimum på 50.000 kr.

Endelig bør ophævelse af stationærbegrebet i § 2 medføre en tilsvarende ændring i § 3, jf. ovennævnte U 1988.432 Ø. Herved vil også kunne undgås en lang række tvister, som stationærbegrebet og stationærtidspunktet hidtil har givet anledning til. Se til illustration heraf eksempelvis U 1998.498 V, U 1999.1434 V og de endnu ikke trykte domme VLD af 29. september 1999 (12. afd., a.s. nr. B-0075-97), ØLD af 6. august 1999 (13. afd., a.s. nr. B-0683-99) og ØLD af 30. september 1999 (11. afd., a.s. nr. B-3094-98). Ophævelsen vil i øvrigt indebære, at loven bringes i overensstemmelse med det oprindelig lovforslag fra 1984, som ikke indeholdt et stationærtidspunkt i § 3. Dette blev først indsat i lovteksten i forbindelse med folketingsbehandlingen.

4.2.6.3. Tortgodtgørelse

4.2.6.3.1. Gældende ret

Ifølge erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, betale den forurettede godtgørelse for tort. I praksis ydes der navnlig godtgørelse i tilfælde af æreskrænkelser o.l., frihedsberøvelse og sædelighedsforbrydelser. Udmålingen af tortgodtgørelse er overladt til praksis og fastsættes under hensyn til krænkelsens grovhed, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt.

Vedrørende sædelighedsforbrydelser kan der henvises til betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager afgivet af et udvalg nedsat af Justitsministeriet. Her angives følgende eksempler på momenter, som efter udvalgets opfattelse kan indgå ved udmålingen af tortgodtgørelse i tilfælde af voldtægt eller voldtægtslignende forbrydelser: at forbrydelsen blev fuldbyrdet, at der blev anvendt vold i større eller mindre omfang, at forurettedes børn eller andre nære pårørende har overværet forbrydelsen, at forholdet ikke har været ganske kortvarigt, at offeret var meget ung eller gammel, at forholdet har medført en særlig ydmygelse af

forurettede, at forurettede på grund af gerningsmandens forhold skal igennem en særligt belastende efterforskning, at forurettede er nødt til permanent eller midlertidigt at skifte bolig, og at forurettede på grund af forbrydelsen har været nødt til at underkaste sig behandling/terapi (betænkningen side 115).

Der er en righoldig praksis vedrørende udmåling af tortgodtgørelse ved sædelighedsforbrydelser. Det aktuelle udmålingsniveau (primo 1999) kan i hovedtræk beskrives således, at der i "normale" tilfælde af fuldbyrdet voldtægt ydes en godtgørelse på 30.000 kr. Ved meget grove tilfælde kan godtgørelsen stige op til 35.000 kr. og i ganske særlige tilfælde (f.eks. såfremt flere gerningsmænd har deltaget) op til 40-45.000 kr. eller højere. I tilfælde af forsøg på voldtægt vil godtgørelsen ligge på niveauet 15-20.000 kr., bl.a. afhængigt af, hvor langt gerningsmanden er kommet i sit forsøg på at tiltvinge sig samleje med offeret, samt forholdets grovhed i øvrigt. I tilfælde af samleje med mindreårige vil godtgørelse som regel udmåles til mindst 10.000 kr.; efter omstændighederne et noget højere beløb. For øvrige tilfælde af seksualforbrydelser og andre overgreb afhænger godtgørelsesniveauet af den enkelte sags konkrete omstændigheder.

Der kan ikke på tilsvarende måde angives "normalbeløb" for tortgodtgørelse ved æreskrænkelser o.l. og frihedsberøvelse. Udmålingen beror på de konkrete omstændigheder i sagen. Til illustration kan dog nævnes, at der blev tilkendt 20.000 kr. i tortgodtgørelse for avisomtale af en persons alvorlige sygdom og 50.000 kr. for et ugeblads benyttelse af en nøgenmodel, som var en kendt persons "dobbeltgænger", sammen med et foto af den kendte person. En 72-årig kvinde, som var frihedsberøvet i 2 timer i forbindelse med et røveri, fik tilkendt 10.000 kr. i tortgodtgørelse, og en taxichauffør, som af en knivbevæbnet passager blev tvunget til at køre en tur i seks timer, fik en godtgørelse på 15.000 kr.

4.2.6.3.2. Overvejelser

Arbejdsgruppen skal ifølge kommissoriet "også vurdere, om der ved lovgivning bør gennemføres en forhøjelse af godtgørelsesbeløbene ved retsstridige person- og ærekrænkelser m.v. (tort). Det skal bl.a. indgå i overvejelserne, at godtgørelsesbeløbene ikke bør kunne opleves som urimeligt lave i forhold til den krænkelse, der er tale om."

Baggrunden for denne del af kommissoriet er, at der har været rejst kritik af de godtgørelsesbeløb, der i praksis udmåles ved seksualforbrydelser. Det er anført, at beløbene er urimeligt lave i forhold til den krænkelse, forurettede har været udsat for, og at beløbene i nogle tilfælde har virket direkte stødende for de forurettede.

Arbejdsgruppen er enig i, at en seksualforbrydelse i særlig grad kan virke krænkende for forurettede i forhold til andre forbrydelser, herunder de øvrige forbrydelser, der normalt kan danne grundlag for tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1. Arbejdsgruppen foreslår derfor, at der til § 26 føjes en ny bestemmelse, hvorefter det ved fastsættelse af tortgodtgørelsen skal tillægges særlig vægt, om krænkelsen er begået ved overtrædelse af straffelovens kapitel 23-24, dvs. forbrydelser mod kønssædeligheden og forbrydelser i familieforhold, herunder navnlig incest (straffelovens § 210).

Arbejdsgruppen finder ikke, at der bør ske ændringer af de momenter, der indgår ved udmålingen af tortgodtgørelse i tilfælde af sexualforbrydelser, jf. ovenfor om gældende ret. Fastsættelsen af godtgørelsen skal således fortsat ske ud fra en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder i sagen.

Med hensyn til udmålingsniveauet bør der efter arbejdsgruppens opfattelse som udgangspunkt være tale om en fordobling af godtgørelsesbeløbene i forhold til det hidtidige niveau ved seksualforbrydelser.

Tortgodtgørelse er en meget personligt betinget ret, og arbejdsgruppen foreslår derfor endvidere, at bestemmelsen i § 26, stk. 3 (forslagets § 26, stk. 4), ændres, således at det klargøres, at heller ikke tortgodtgørelse efter EAL § 26 indgår i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør, separation eller bosondring, jf. EAL 18, stk. 3. Dette har hidtil været tvivlsomt, idet § 26, stk. 3, efter sin ordlyd alene har omfattet EAL § 18, stk. 1 og stk. 2.

4.2.6.4. Ændringer i offererstatningsloven

4.2.6.4.1. Gældende ret

4.2.6.4.1.1. Offererstatningsloven § 7

Efter lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) yder staten erstatning og godtgørelse for personskade - og i et vist mindre omfang for tingsskade - der forvoldes ved en overtrædelse af straffeloven.

Erstatning fra staten er efter loven subsidiær i forhold til dækning fra anden side. Således følger det af offererstatningslovens § 7, stk. 1, at Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser (Erstatningsnævnet) ikke kan yde erstatning, i det omfang skaden godtgøres af skadevolder eller dækkes af ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser.

Bestemmelsen indebærer, at ydelser fra anden side, herunder sociale ydelser, skal fratrækkes i erstatningen fra staten, hvis den pågældende ydelse helt eller delvis dækker en tabspost, der kræves erstatning for. Således skal f.eks. løn under sygdom og udbetalte sygedagpenge fra det offentlige fratrækkes i en erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, mens en privat forsikring, der kommer til udbetaling ved invaliditet, skal fratrækkes i godtgørelse for varigt mén. Ligeledes fratrækkes førtidspension i den erstatning for erhvervsevnetab, som staten kan udbetale til skadelidte. Der er redegjort for Erstatningsnævnets praksis vedrørende § 7 i nævnets høringssvar, jf. bilag 3 til betænkningen.

Justitsministeriet har i en besvarelse af 6. juli 1998 til Folketingets Retsudvalg oplyst følgende om baggrunden for offererstatningsloven, herunder særligt lovens § 7, stk. 1, om fradrag af bl.a. sociale ydelser i erstatningen:

> "Før gennemførelsen af offererstatningsloven i 1976 var situationen den, at en person, der havde lidt skade som følge af en forbrydelse, i praksis var langt dårligere stillet end andre skadelidte.
>
> Ofre for forbrydelser havde - og har - lige som andre skadelidte ret til erstatning fra skadevolderen efter almindelige erstatningsretlige regler. Om denne ret anføres i betænkning nr. 751/1975 om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, s. 16:
>
> "Denne ret har imidlertid ikke nogen værdi i sig selv, idet værdien helt afhænger af skadevolderens evne til at betale. I de fleste tilfælde kan gerningsmanden ikke betale erstatning, og hans erstatningsansvar dækkes heller ikke - og kan af forsikringsmæssige grunde næppe heller blive dækket - af nogen ansvarsforsikring. Den beskyttelse, som den gældende erstatningsret giver ofret, er således i almindelighed uden reel værdi. Situationen er som oftest en anden for andre grupper af skadelidte med ret til erstatning. Her vil skadevolderens erstatningsansvar ofte være dækket af en ansvarsforsikring, da der ikke foreligger forsætlige forhold. Selv om ansvarsforsikring ikke er tegnet, vil skadevolderen ofte være i stand til selv at betale erstatning."
>
> Det primære formål med offererstatningsloven var at ændre denne retstilstand, så ofre for forbrydelser - der ikke kan få dækket deres tab fra anden side - kan få erstatning fra staten.
>
> Den statslige erstatning er imidlertid - henset til dens karakter af socialt sikkerhedsnet - subsidiær i forhold til andre ydelser, som skadelidte måtte modtage i anledning af skaden. Dette fremgår af offererstatningslovens § 7, stk. 1, jf. ovenfor ...
>
> Erstatningsansvarsloven indeholder i modsætning til offererstatningsloven ingen regler om, at der i erstatning for tab af erhvervsevne skal foretages fradrag for sociale ydelser eller udbetalinger fra private forsikringer, som skadelidte måtte modtage i anledning af skaden. Dog skal ydelser modtaget i henhold til arbejdsskadeforsikringsloven fratrækkes, jf. arbejdsskadeforsikringslovens § 59, 2. pkt.
>
> En erstatning for tab af erhvervsevne, der tilkendes skadelidte fra en skadevolder efter erstatningsansvarsloven, vil således ikke blive nedsat, uanset om skadelidte som følge af skaden måtte være berettiget til f.eks. førtidspension.
>
> Dette skyldes bl.a., at man ved udarbejdelsen af erstatningsansvarsloven på den ene side ønskede en erstatningsudmåling, der var individuel og svarede til det faktiske økonomiske tab, der var en følge af skaden, mens man på den anden side ønskede, at reglerne for erstatningsudmåling blev udformet så enkelt og klart, at der bliver mulighed for en hurtig afgørelse af sager om erstatning ved personskade, jf. Folketingstidende 1983-84 (2. samling), tillæg A, sp. 74-75 og 92.

> En regel om fradrag for sociale ydelser eller udbetalinger fra private forsikringer i en eventuel erstatning for erhvervsevnetab efter erstatningsansvarsloven kunne i øvrigt virke stødende for retsfølelsen, idet det i så fald som udgangspunkt alene ville komme skadevolder eller skadevolders forsikringsselskab til gode, hvis skadelidte har tegnet (og betalt for) en privat forsikring eller bliver berettiget til sociale ydelser.
>
> Situationen er en anden i forbindelse med udbetaling af erstatning efter offererstatningsloven, idet staten efter offererstatningsloven ikke er erstatningsansvarlig (skadevolder), men alene har påtaget sig en subsidiær forpligtelse til at betale erstatning, når f.eks. skadevolders forhold eller den sociale lovgivning bevirker, at skadelidte ikke har mulighed for på anden måde at få dækket sit økonomiske tab."

Erstatningsnævnet har til brug for Justitsministeriets besvarelse af ovennævnte spørgsmål oplyst følgende om de økonomiske konsekvenser af en eventuel ændring af bestemmelsen:

> "Nævnet tilkendte i 1997 godt 28 mio. kr. i erstatning til ofre for forbrydelser. Det er navnlig ved tilkendelse af godtgørelse for varigt mén og erhvervsevnetabserstatning, at der sker fradrag efter § 7, stk. 1. Den samlede tilkendelse for disse poster udgør for 1997 godt 11 mio. kr. Et meget forsigtigt skøn er, at fradraget udgør godt 1/3 heraf, det vil sige ca. 4-5 mio. kr. årligt.
>
> Hertil kommer en lang række sager, hvor nævnet meddeler afslag for tingsskade på grund af forsikringsdækning. Nævnet registrerer ikke, hvilke beløb der meddeles afslag for. Det skønnes, at det drejer sig om ca. 3-4 mio. kr. årligt.
>
> Samlet skønnes det, at fradraget efter § 7, stk. 1, udgør ca. 8-10 mio. kr. årligt."

I de nyere statslige erstatningsordninger vedrørende henholdsvis patienter og lægemidler (patientforsikringsloven fra 1991 og lægemiddelskadeerstatningsloven fra 1995) er den statslige erstatning ikke subsidiær i forhold til andre ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden. I disse ordninger foretages der således ikke fradrag i erstatningen for eksempelvis sociale ydelser og forsikringsydelser, som skadelidte modtager i anledning af skaden. Ordningerne er imidlertid ikke direkte sammenlignelige med offererstatningsordningen. Patientforsikringsordningen vedrører således erstatning for visse undersøgelser og behandlinger på offentlige sygehuse, mens lægemiddelerstatningsordningen er en rimelighedserstatning, der kan ydes ved visse lægemiddelskader.

4.2.6.4.1.2. Offererstatningsloven § 10

Ifølge offererstatningslovens § 10 er erstatning efter loven betinget af, at lovovertrædelsen uden unødigt ophold er anmeldt til politiet, og at skadelidte under en eventuel straffesag mod skadevolderen nedlægger påstand om erstatning. Efter § 10, stk. 2, kan erstatning dog i særlige tilfælde ydes, selv om betingelsen i stk. 1 ikke er opfyldt.

Bestemmelsen skal ses i lyset af, at udgangspunktet efter offererstatningsloven er, at det er skadevolderen, der skal betale erstatning til skadelidte. Den statslige erstatningsordning er subsidiær i forhold hertil, idet den skal sikre erstatning til ofre, der ikke fra anden side kan få dækket deres tab. En hurtig politianmeldelse er i reglen en forudsætning for, at politiets efterforskning kan føre til opklaring af sagen og retsforfølgning af skadevolderen. Erfaringen viser, at jo hurtigere efter en forbrydelse, der sker anmeldelse til politiet, jo større sandsynlighed er der for, at politiet pågriber gerningsmanden eller lokaliserer vidner, hvis forklaringer kan føre til pågribelse af gerningsmanden. Efter forarbejderne har bestemmelsen også til formål at hindre misbrug af erstatningsordningen.

Som det fremgår af høringssvaret fra Erstatningsnævnet, jf. bilag 3 til betænkningen, har nævnet fastlagt en praksis, hvorefter kravet om anmeldelse "uden unødigt ophold" i almindelighed anses for opfyldt, når anmeldelse sker inden 24 timer efter gerningstidspunktet. Bestemmelsen i § 10, stk. 2, anvendes efter praksis bl.a. i tilfælde, hvor skadelidte på grund af bevidstløshed eller alvorlig tilskadekomst er forhindret i at indgive politianmeldelse med det samme. Det er dog ikke enhver indlæggelse på sygehus, der kan begrunde en fravigelse af fristen. Fristen kan også fraviges, hvis skadelidte med føje tror, at der ikke er lidt noget tab, eller at tabet kun er bagatelagtigt. Der er redegjort nærmere for Erstatningsnævnets dispensationspraksis i nævnets høringssvar.

Erstatningsnævnets praksis vedrørende § 10 har været forelagt for Højesteret, som i den pågældende sag ikke fandt grundlag for at tilsidesætte nævnets afgørelse om ikke at yde erstatning, selv om forsinkelsen med indgivelse af

politianmeldelse i det konkrete tilfælde næppe havde haft nogen betydning (U 1990.145 H).

4.2.6.4.2. Overvejelser

4.2.6.4.2.1. Offererstatningsloven § 7

Ifølge kommissoriet skal arbejdsgruppen "overveje spørgsmålet om ændring af princippet i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) om, at den erstatning for personskade, som staten yder i medfør af denne lov, er subsidiær i forhold til andre ydelser - herunder forsikringer og sociale ydelser - som ofret får i anledning af skaden. Det bør indgå i overvejelserne, at ofre for forbrydelser (overtrædelser af straffeloven) i praksis ofte har meget ringe muligheder for at få fuld erstatning fra skadevolderen, og at ofrene således generelt får mindre i erstatning end andre skadelidte, jf. erstatningsansvarslovens regler om, at sociale ydelser m.v. ikke fradrages i erstatningen."

Arbejdsgruppen finder det som udgangspunkt rimeligt, at den statslige offererstatningsordning alene har karakter af et "sikkerhedsnet", da staten ikke er erstatningsansvarlig for de strafbare handlinger, der begås af forbrydere. Arbejdsgruppen har imidlertid forståelse for, at ofre for forbrydelser - på grund af fradragsreglen i offererstatningslovens § 7 - i praksis oplever det således, at de i forhold til andre skadelidte, for eksempel patienter på offentlige sygehuse og trafikofre, kun får en delvis erstatning. Arbejdsgruppen finder derfor, at skadelidte over for staten bør have krav på erstatning og godtgørelse i overensstemmelse med de almindelige udmålingsregler i erstatningsansvarsloven. Som følge heraf forslås det at ændre bestemmelsen i offererstatningslovens § 7, stk. 1, således at der ikke i videre omfang end efter reglerne i erstatningsansvarsloven skal foretages fradrag i erstatningen for ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden. Forslaget indebærer en væsentlig forbedring af ofrenes økonomiske retsstilling.

Arbejdsgruppen har herved bl.a. lagt vægt på, at denne forbedring for ofrene ifølge Erstatningsnævnets vurdering alene vil have begrænset økonomisk betydning (ca. 8 - 10 mio. kr. om året efter de nugældende regler i EAL), samt at staten fortsat vil have adgang til at rette regreskrav mod den ansvarlige skadevolder, jf. lovens § 17. Arbejdsgruppen har også lagt vægt på, at offererstatningsordningen herved bringes på linie med de nyere erstatningsordninger i henholdsvis patientforsikringsloven fra 1991 og lægemiddelskadeerstatningsloven fra 1995, uanset at der som anført ovenfor kan peges på visse forskelle mellem disse erstatningsordninger og offererstatningsordningen.

Efter forslaget vil der fortsat være mulighed for at foretage fradrag for visse forsikringsydelser, der tilfalder skadelidte i anledning af skaden. Der henvises herom til bemærkningerne til lovforslaget, jf. kapitel 5.

4.2.6.4.2.2. Offererstatningsloven § 10

Ifølge kommissoriet skal arbejdsgruppen "vurdere behovet for at ændre offererstatningslovens regel om, at staten som hovedregel kun yder erstatning, hvis den pågældende lovovertrædelse er anmeldt til politiet uden unødigt ophold (§ 10). Det har navnlig været kritiseret, at kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold håndhæves så strengt, at det i visse sager kan opfattes som mindre rimeligt af de erstatningssøgende."

Baggrunden for denne del af kommissoriet er bl.a. en henvendelse fra Landsforeningen Hjælp Voldsofre, som finder nævnets praksis vedrørende § 10, herunder vedrørende dispensationsbestemmelsen i § 10, stk. 2, for restriktiv. Til belysning heraf har foreningen fremhævet en række konkrete eksempler på sager, hvor der ikke er givet erstatning.

Arbejdsgruppen finder, at de ovenfor beskrevne hensyn, der ligger bag bestemmelsen i offererstatningslovens § 10, stk. 1, fortsat med vægt taler for at stille krav om hurtig politianmeldelse. Arbejdsgruppen har imidlertid forståelse for den kritik, der er fremført af bl.a. Landsforeningen Hjælp Voldsofre, og er således enig i, at en streng håndhævelse af reglen i § 10 i visse sager kan opfattes som mindre rimelig. På grundlag af bestemmelsens forarbejder, Erstatningsnævnets redegørelse for praksis vedrørende § 10 samt den foreliggende dom fra Højesteret (U 1990.145 H) bemærker arbejdsgruppen imidlertid, at nævnets praksis er i fuld overensstemmelse med det eksisterende retsgrundlag.

Arbejdsgruppen foreslår derfor, at formuleringen af dispensationsbestemmelsen i § 10, stk. 2, blødes op, således at

bestemmelsen i § 10, stk. 1, kan fraviges, "hvis forholdene taler for det". Hermed gives Erstatningsnævnet en udvidet adgang til at se bort fra kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold, så der i videre omfang end i dag vil kunne ydes erstatning, selvom politianmeldelse ikke er indgivet uden unødigt ophold efter gerningstidspunktet.

Forslaget indebærer ikke en ændring af lovens hovedregel om, at der stilles krav om hurtig politianmeldelse, og det vil fortsat være afgørende, om der i den enkelte konkrete sag gør sig forhold gældende, der kan begrunde en tilsidesættelse heraf.

Den udvidede dispensationsbestemmelse tænkes eksempelvis anvendt i tilfælde, hvor skadelidte på grund af den begåede forbrydelse har været i chok eller en lignende tilstand - uden dog at have været bevidstløs - og som følge heraf ikke har foretaget politianmeldelse eller rettet henvendelse til myndigheder eller andre, der kunne vejlede skadelidte om kravet om politianmeldelse. For eksempel en ældre person, der bor alene, og som er blevet overfaldet på sin bopæl, eller en person, som er meget medtaget og efter et skadestueophold tager hjem for at hvile sig, og af den grund først anmelder forholdet mere end et døgn efter.

4.3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Arbejdsgruppens lovforslag skønnes at ville medføre en gennemsnitlig stigning i erstatnings- og godtgørelsesniveauet ved personskade på godt og vel halvdelen. Opgørelsen har dog været vanskelig, og der vil forekomme store variationer. Der vil navnlig være tale om stigninger vedrørende varige personskader: godtgørelse for varigt men (§ 4) og erhvervsevnetabserstatning (§ 5).

Lovforslaget vil især få økonomisk betydning for forsikringsselskaberne og dermed for forsikringspræmierne, idet hovedparten af personskaderne sker i forbindelse med færdselsuheld, hvor der er lovpligtig ansvarsforsikring. Ved arbejdsskader vil der endvidere kunne være tale om, at arbejdsgiveren har tegnet en supplerende erhvervsansvarsforsikring til dækning af eventuelle differencekrav efter erstatningsansvarsloven.

Forsikring & Pension har anslået, at lovforslaget isoleret vil give grundlag for præmiestigninger på normale bilforsikringer (kombinerede kasko- og ansvarsforsikringer) på gennemsnitligt ca. 5-10 %, svarende til ca. 300-400 kr. pr. år. For så vidt angår erhvervsansvarsforsikringer skønnes det, at de samlede erstatningsudgifter vil stige gennemsnitligt med 20-30 %. Beregningerne er imidlertid behæftet med ret stor usikkerhed, og stigningerne dækker over meget store variationer. Vedrørende bilforsikringer vil stigningen bl.a. afhænge af biltypen, forsikringstagerens aktuelle præmietrin mv., mens stigningen vedrørende erhvervsansvarsforsikringer bl.a. vil være afhængigt af branchen.

Erstatning og godtgørelse efter patientforsikringsloven og offererstatningsloven udmåles efter reglerne i erstatningsansvarsloven. Som følge heraf vil lovforslaget også få væsentlig betydning for amterne, der finansierer patientforsikringsordningen, og for Justitsministeriet, der finansierer offererstatningsordningen.

Patientforsikringen har oplyst, at det samlede udgiftsniveau i 1999 var på ca. 114 mio. kr. Med en anslået generel stigning i niveauet med halvdelen indebærer dette, at amternes udgifter til patientforsikringsordningen vil stige med ca. 60 mio. kr. pr. år.

Offererstatningsnævnet har oplyst, at det samlede udgiftsniveau i 1999 var på ca. 34 mio. kr. Med en anslået generel stigning i niveauet med halvdelen indebærer dette, at Justitsministeriets udgifter til offererstatninger vil stige med ca. 15 mio. kr. pr. år. Hertil kommer en anslået stigning på ca. 8-10 mio. kr. årligt som følge af forslaget om ændring af fradragsreglen i offererstatningslovens § 7. Den samlede stigning til offererstatningsordningen vil således være ca. 25 mio. kr.

I bilag 5 er optrykt de modtagne statistiske oplysninger og beregninger fra henholdsvis Forsikring & Pension, Patientforsikringen og Offererstatningsnævnet.

I bilag 5 findes endvidere nogle beregningseksempler på erstatningsudbetaling henholdsvis før og efter lovforslaget samt nogle grafiske kurver til illustration af nedsættelsesreglerne i §§ 4 og 9.

Arbejdsgruppen finder i øvrigt anledning til at pege på, at en generel forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesniveauet i erstatningsansvarsloven får betydning for de forskellige bestemmelser om minimumsgrænser for forsikringsbeløb, der findes i særlovgivningen, jf. f.eks. færdselslovens § 105, stk. 2,

lægemiddelskadeerstatningsloven, lov om jernbanevirksomhed, hundeloven, bekendtgørelsen om jagttegn m.fl. Arbejdsgruppen har ikke foretaget en udtømmende gennemgang af særlovgivningen, idet man finder, at overvejelserne om følgeændringer heri bør overlades til de pågældende ressortmyndigheder.

KAPITEL 5. Arbejdsgruppens lovforslag med bemærkninger

"Arbejdsgruppen" skal i det hele forstås som arbejdsgruppens medlemmer med undtagelse af Bo von Eyben, som har afgivet en mindretalsudtalelse, jf. kapitel 6.

5.1. Lovforslag

Forslag til lov om ændring af lov om erstatningsansvar og lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser.

§ 1

I lov om erstatningsansvar, jf. lovbekendtgørelse 599 af 8. september 1986 med senere ændringer, foreslås følgende ændringer:

1. *§ 2, stk. 1,* affattes således:

"**§ 2.** Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ydes, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen. Må det antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab, ydes erstatning indtil det tidspunkt, hvor det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne, jf. §§ 5-8 og § 10 samt § 31 i lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

2. *§§ 3 - 4* affattes således:

"**§ 3.** Godtgørelse for svie og smerte udgør 125 kr. for hver dag, den skadelidte er syg. Der kan i særlige tilfælde ydes godtgørelse for svie og smerte, selv om skadelidte ikke er syg. Godtgørelsen kan ikke overstige 50.000 kr."

"**§ 4.** Godtgørelse for varigt mén fastsættes til et kapitalbeløb, der beregnes under hensyn til skadens medicinske art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes personlige livsførelse. Godtgørelsen udgør ved en méngrad på 100 pct. 553.000 kr. Ved lavere méngrader nedsættes beløbet forholdsmæssigt. I ganske særlige tilfælde kan méngodtgørelsen fastsættes til et højere beløb, dog højst 645.000 kr. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen godtgørelse.

Stk. 2. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 40 år, men ikke 60 år, nedsættes godtgørelsen med 1 pct. om året fra det fyldte 40. år. Var skadelidte fyldt 60 år, men ikke 70 år, nedsættes godtgørelsen med yderligere 2 pct. om året fra det fyldte 60. år. Efter det fyldte 70. år nedsættes godtgørelsen ikke yderligere."

3. *§ 5, stk. 1* og *stk. 2,* affattes således:

"**§ 5.** Har en personskade medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af den pågældende efter dennes evner, uddannelse, alder og muligheder for erhvervsmæssig omskoling og genoptræning eller lignende."

4. *§ 6* affattes således:

"**§ 6.** Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jfr. § 7, ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jfr. § 5, stk. 3, og herefter ganget med 10.

Stk. 2. Erstatningen kan højst udgøre 5.815.000 kr."

5. *§ 7, stk. 3,* ophæves.

6. *§§ 8 - 11* affattes således:

"**§ 8.** For en skadelidt, der ved skadens indtræden ikke er fyldt 15 år, fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af den i § 4 nævnte méngrad. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen erstatning. Årslønnen udgør 266.500 kr."

"**§ 9.** Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 30 år, men ikke 55 år, nedsættes erstatningen med 1 pct. om året fra det fyldte 30. år. Var skadelidte fyldt 55 år, men ikke 70 år, nedsættes erstatningen med yderligere 3 pct. om året fra det fyldte 55. år. Erstatningen nedsættes ikke yderligere efter det fyldte 70. år."

"**§ 10.** Såvel skadelidte som skadevolder kan indhente en udtalelse om spørgsmålet om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jf. lov om sikring mod følger af arbejdsskade. Udtalelsen skal så vidt muligt afgives inden 1 år og senest 2 år efter fremsættelsen af anmodningen om en udtalelse. Hvis den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, kan Arbejdsskadestyrelsen, når der foreligger særlige omstændigheder, afgive en midlertidig udtalelse. I så fald skal det af udtalelsen fremgå, at den er midlertidig.

Stk. 2. Skadelidte og skadevolder har ret til aktindsigt i Arbejdsskadestyrelsens sag efter reglerne i forvaltningslovens kapitel 4."

"**§ 11.** En afsluttet sag om godtgørelse eller erstatning kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis sagens faktiske omstændigheder ændrer sig væsentligt i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning. Vurderingen af, om genoptagelse kan ske, skal foretages for hver enkelt erstatningspost for sig, jf. dog stk. 2-3.

Stk. 2. Hvis der tidligere er fastsat et erhvervsevnetab på mindst 15 pct., kan der ved en genoptagelse af sagen ikke ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Stk. 3. Ved en genoptagelse af sagen kan der kun ydes erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab og godtgørelse for svie og smerte, hvis der foreligger væsentlige uforudsete ændringer i helbredstilstanden.

Stk. 4. Under genoptagelse af sagen finder § 10 tilsvarende anvendelse."

7. I *§ 13 stk. 1, 2. pkt.,* ændres beløbet "225.000 kr." til "623.500 kr.".

8. I *§ 13, stk. 2,* ændres "56 år " til "30 år".

9. Efter § 14 indsættes:

"*Overgangsbeløb*

§ 14 A. Der tilkommer den efterlevende ægtefælle eller samlever et overgangsbeløb der udgør 105.000 kr. Efterlader afdøde sig ikke ægtefælle eller samlever, kan overgangsbeløbet tilkendes en anden efterladt person, når særlige omstændigheder taler derfor. Udbetales der overgangsbeløb, kan den eller de pågældende ikke tillige kræve erstatning for begravelsesudgifter."

10. *§ 15, stk. 1,* affattes således:

"**§ 15.** De i § 3, § 4, stk. 1, § 6, stk. 2, § 8, § 13, stk. 1, 2. pkt., og § 14 A nævnte beløb reguleres årligt pr. 1. januar med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, 1. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 5 delelige kronebeløb."

11. *§ 15, stk. 3,* affattes således:

"*Stk. 3.* Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der efter stk. 1 var gældende på udbetalingstidspunktet. Årslønnen efter § 7 og erstatningen efter § 14 reguleres efter reglerne i stk. 1 i perioden

mellem skadens indtræden og udbetalingstidspunktet."

12. Overskriften til *§ 16* ændres til "*Betaling og forrentning"*.

13. *§ 16* affattes således:

"**§ 16.** Krav om godtgørelse og erstatning kan kræves betalt 1 måned efter, at skadevolderen har været i stand til at indhente de oplysninger, der er fornødne til bedømmelse af erstatningens størrelse. Er det, forinden endelig opgørelse kan finde sted, givet, at skadevolderen i alt fald skal betale en del af det krævede beløb, kan denne del forlanges udbetalt overensstemmende med reglerne i 1. pkt. Et sådant udbetalt beløb kan ikke senere kræves tilbagebetalt eller modregnet i andre erstatningsposter.

Stk. 2. Beløbet forrentes fra forfaldstiden med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 5pct. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og Økonomiministeriet ændre renten.

Stk. 3. Af beløb, der efter § 15 rent faktisk opreguleres indtil udbetalingstidspunktet, kan der kun kræves renter efter § 16, stk. 2, for en periode mellem den sidst foretagne opregulering og betalingstidspunktet."

14. I *§ 26* indsættes som nyt stk. 2:

"*Stk. 2.* Ved fastsættelsen af godtgørelsen kan det tillægges vægt, at krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret en overtrædelse af bestemmelser i straffelovens kapitel 23-24."

§ 26, stk. 2 og *stk. 3* bliver herefter *§ 26, stk. 3* og *stk. 4.*

15. *§ 26, stk. 3, (nyt stk. 4)* affattes således:

"*Stk. 4.* § 18, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1-3."

§ 2

I lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, jf. lovbekendtgørelse nr. 470 af 1. november 1985 med senere ændringer, foreslås følgende ændringer:

1. *§ 7, stk. 1,* affattes således:

"**§ 7.** Erstatning ydes ikke i det omfang, skaden godtgøres af skadevolderen eller dækkes af forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning."

2. *§ 10, stk. 2,* affattes således:

"*Stk. 2.* Bestemmelsen i stk. 1 kan fraviges, hvis forholdene taler for det."

3. *§ 18, stk. 2,* affattes således:

"*Stk. 2.* Tilbagebetaling kan endvidere kræves i det omfang, skaden senere godtgøres af skadevolderen eller dækkes af forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning."

§ 3

Loven træder i kraft den ... og finder anvendelse på erstatningsansvar for skader, der indtræder efter lovens ikrafttræden.

5.2. Bemærkninger til lovforslaget

Til § 1

Til nr. 1

Bestemmelsen i § 2, stk. 1, 1. pkt., svarer til retsstillingen, der er fastslået ved Højesterets dom, trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1999, s. 394. Det gældende stationærtidspunkt er ophævet. Med hensyn til udtrykket "kan begynde at arbejde igen" er der ingen ændring i forhold til gældende ret. Skadelidte vil således fortsat have mulighed for at genvinde retten til tabt arbejdsfortjeneste, hvis sygdommen genopstår, eller hvis f.eks. en nødvendig operation e.l. først kan foretages på et senere tidspunkt, se f.eks. U 1989.778Ø og U 1999.1434V og ovenfor afsnit 4.2.1.1.

Bestemmelsen i § 2, stk. 1, 2. pkt., er ny. Det afgørende er efter reglen, at der - forudsat der lides et varigt erhvervsevnetab - ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indtil det tidspunkt, hvor det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med ændringerne i § 10, stk. 1, 2. og 3. pkt. Herefter skal Arbejdsskadestyrelsen inden 1 år og senest 2 år efter fremsættelsen af anmodning om en udtalelse om erhvervsevnetabsprocenten afgive en udtalelse. Udtalelsen kan være midlertidig, hvis den erhvervsmæssige situation under særlige omstændigheder ikke er afklaret. På denne måde er retsstillingen den samme som efter ASL § 31, stk. 1, jf. § 31, stk. 4.

Foreligger en sådan udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen, ophører retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Der kan imidlertid fra samme tidspunkt kræves erstatning for erhvervsevnetab på baggrund af den midlertidige udtalelse, jf. § 16, stk. 1, 1. pkt. Det udbetalte beløb kan efter § 16, stk. 1, 2. pkt., ikke kræves tilbagebetalt eller modregnes i andre erstatningsposter. Det er tanken, at den praktiske hovedregel skal være, at der kan kræves en foreløbig erhvervsevnetabserstatning, *når* udtalelsen fra Arbejdsskadestyrelsen foreligger. Om de tilfælde, hvor der kan forventes at blive afgivet midlertidige udtalelser, henvises til bemærkningerne til § 5.

Det er ikke meningen at indføre pligt til at indhente en midlertidig udtalelse hos Arbejdsskadestyrelsen, og parterne vil således fortsat have mulighed for at løse erstatningssagen forligsmæssigt.

Det er en forudsætning for ophøret af retten til tabt arbejdsfortjeneste, at Arbejdsskadestyrelsens midlertidige udtalelse ikke er en såkaldt nul-afgørelse (dvs. en afgørelse om, at erhvervsevnetabet er mindre end 15 %) , men at der fastsættes et positivt erhvervsevnetab, som kan danne grundlag for en erstatningsudbetaling til skadelidte, jf. udtrykket i stk. 1, 2. pkt. "Må det antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab ". Der skal altså ikke på grund af en midlertidig udtalelse (i form af en nul-afgørelse) kunne opstå et økonomisk "hul" mellem erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste og en senere erhvervsevnetabserstatning.

I de såkaldte differencekravssager, dvs. sager hvor skaden er omfattet af arbejdsskadesikringsloven, og hvor skadelidte kræver et overskydende beløb efter erstatningsansvarsloven, kan skadelidte efter § 59 i arbejdsskadesikringsloven først kræve beløbet erstattet, når arbejdsskadesagen er afsluttet. Der er derfor i § 2, stk. 1, 2. pkt., også henvist til arbejdsskadesikringslovens § 31, idet en afgørelse efter denne bestemmelse har betydning for, hvor længe der eventuelt kan kræves tabt arbejdsfortjeneste som et differencekrav.

Skadelidte har pligt til at *begrænse sit tab* efter almindelige erstatningsretlige regler. Det fremgår således af stk. 1, 1. pkt., i bestemmelsen, at skadelidte alene kan kræve erstatning, indtil han *kan* begynde at arbejde igen, eller - jf. stk. 1, 2. pkt., det er *muligt* at skønne over erhvervsevnen.

I § 5 foreslås en ændring, hvorefter der ved fastsættelsen af skadelidtes erhvervsevnetab skal tages hensyn til "muligheden for erhvervsmæssig omskoling og genoptræning eller lignende". Efter bestemmelsen vil det således kunne komme skadelidte til skade, hvis han uden rimelig grund vægrer sig ved at begrænse erhvervsevnetabet gennem deltagelse i de revalideringsmuligheder og aktiveringsmuligheder etc., som tilbydes, jf. omtalen heraf i bilag 3. Ændringen af § 5 får afsmittende virkning på fastlæggelsen af den tabsbegrænsningspligt, der gælder efter almindelige regler vedrørende tabt arbejdsfortjeneste efter § 2.

Nægter skadelidte således uden rimelig grund at deltage i de aktiveringstilbud, som findes, eller trækker sagen på grund af forhold på skadelidtes side ud, således at fx en aktivering forsinkes, vil dette efter omstændighederne kunne medføre, at retten til tabt arbejdsfortjeneste fortabes, uanset at der endnu ikke er mulighed for - heller ikke midlertidigt - at vurdere erhvervsevnetabet. Skadelidte har således pligt til aktivt at medvirke til en afklaring af spørgsmålet. Dette svarer helt til den tendens, der i de senere år har præget social- og arbejdsmarkedslovgivningen, hvor det nu er et almindeligt princip, at aktivering er en betingelse for at opnå ret til fuld kontanthjælp efter lov om aktiv socialpolitik eller dagpenge efter arbejdsløshedsforsikringsloven.

Skadelidte har kun pligt til at begrænse sit tab, i det omfang dette kan ske, uden at han selv skal afholde omkostningerne. Dette vil i praksis betyde, at det er de helt eller delvist offentligt finansierede aktiviteter, der

kommer på tale. Som en konsekvens heraf kan skadevolder ikke pålægges at afholde udgifterne som "helbredelsesudgifter og andet" efter EAL § 1. Da det oprindelige EAL-lovforslag blev fremsat i 1983, var foreslået en anden retsstilling, men dette blev ændret under folketingsbehandlingen, idet man ophævede tabsbegrænsningspligten i EAL § 5, jf. Folketingstidende 1983-84, 2. samling, sp. 287, Tillæg B, sp. 484.

Der er ikke regres for afholdte udgifter til revalidering etc., se EAL § 17.

Til nr. 2

Til § 3

Der foreslås en forenkling af reglen, således at sondringen mellem sengeliggende og oppegående dage ophæves. Der anvendes som følge heraf en enhedstakst, der foreslås fastsat til 125 kr. pr. dag (mod før 80 kr. for oppegående og 170 kr. pr. sengeliggende dag). I stedet for en skønsmæssig nedsættelse ved beløb over 25.000 kr. foreslås en egentlig maksimering på 50.000 kr. Beløbene i bestemmelsen reguleres som hidtil efter reguleringsreglen i § 15. Afrundingsreglen på 10 for det lave beløb på 100 kr. er foreslået nedsat til 5 for at få en mere præcis regulering.

Som en konsekvens af ophævelsen af stationærbegrebet i loven i øvrigt udgår begrebet også i § 3. Dette betyder, at periodeafgrænsningen i §§ 2 og 3 bliver den samme, bortset fra at der som hidtil i særlige tilfælde kan ydes godtgørelse, selv om skadelidte ikke er syg.

Begrebet "syg" skal forstås i overensstemmelse med gældende ret, dvs. at man er undergivet en vis form for behandling, enten ved læge eller på anden måde, fx genoptræning. Sygdommen skal kunne dokumenteres ved lægeerklæring e.l.

Til § 4

I § 4, stk. 1, foreslås godtgørelsen forhøjet på samme måde som erhvervsevnetabserstatningen, jf. § 6. Samtidig udgår stationærtidspunktet, idet det ikke har nogen praktisk betydning.

I den gældende nedsættelsesregel i § 4, stk. 2, påbegyndes nedsættelsen først ved det 60. år. Efter det 70. år nedsættes godtgørelsen ikke yderligere, og den udgør 50% af fuld godtgørelse. Der foreslås nu en mere jævn nedsættelsestakt begyndende fra det 40. år og sluttende med det 70. år, hvor godtgørelsen udgør 60% af højeste godtgørelse. Som følge af den generelle forhøjelse af godtgørelsesniveauet er der - trods nedsættelsesreglen - tale om en væsentlig (absolut) forhøjelse af godtgørelsen, især for ældre skadelidte for hvem forhøjelsen er både relativ og absolut. Nedsættelsestakten er ikke så brat som for erhvervsevnetabets vedkommende. Dette skyldes, at den erhvervsaktive periode typisk er kortere end livs-længden. Der er således tale om at imødekomme et ønske om at tilgodese det synspunkt, som især PTU har fremført, hvorefter ældre skadelidte har svært ved at vænne sig til skaden (ménet). I stedet for at forsøge at beskrive dette i selve udmålingsreglen, foreslås det, at der tages højde herfor ved, at selve godtgørelsen nedsættes forholdsvis mindre.

Til nr. 3

I modsætning til den gældende bestemmelse i § 5, stk. 1, skal der ikke tages hensyn til stationærtidspunktet. Det afgørende tidspunkt er, når der er praktisk mulighed for at skønne over skadelidtes erhvervsevne. På den baggrund er det i stk. 2 nu foreslået, at der - i modsætning til den gældende § 5, stk. 2, - skal lægges vægt på mulighederne for erhvervsmæssig omskoling og genoptræning eller lignende. Skal en revalidering gennemføres, må den endelige fastlæggelse af erhvervsevnetabsprocenten afvente revalideringens resultat. Se herom nærmere bemærkningerne til § 2.

I betænkningens bilag 3 om forholdet mellem erstatning og sociale ydelser og skat, findes en omtale af de forskellige omskolingsmuligheder etc., der findes med den i øjeblikket gældende lovgivning. Det behov, der er for udbetaling af erstatning i perioden mellem ophør af erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og udbetalingen af endelig erhvervsevnetabserstatning, kan dækkes gennem udbetaling af en foreløbig erstatning typisk baseret på en midlertidig udtalelse efter § 10, stk. 1, 3. pkt., eller en midlertidig afgørelse efter ASL § 31, stk. 4. Som anført i bemærkningerne til § 2, er det en forudsætning for ophør af retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, at der ved den midlertidige udtalelse fastsættes et positivt erhvervsevnetab, som kan danne grundlag for en erstatningsudbetaling til skadelidte.

Det centrale i den foreslåede regel er, at erhvervsevnetabsprocenten efter EAL og ASL bliver identiske. I "differencesager" kan der derfor kun undtagelsesvis forekomme forskellige procenter. Dette vil muligvis fortsat kunne forekomme, hvis der anlægges en forskellig vurdering af betydningen af forudbestående lidelser. Nyere retspraksis synes dog at vise, at der ingen reel forskel er, se højesteretsdommene i Ugeskrift for Retsvæsen 1996, s. 334 (U 1996.334 H) og 1998, s. 1627 (U 1998.1627 H). Hvis der fortsat skulle bestå forskelle, bør det af afgørelsen efter ASL og udtalelsen efter EAL § 10 fremgå, hvad erhvervsevnetabsprocenten er, henholdsvis med og uden den eller de forudbestående lidelser.

Et særligt spørgsmål er opstået i de senere år, idet der er tilvejebragt en række særlige jobordninger (fx fleksjobs). Hvis skadelidte har fået og bestrider et sådant job, vil der være basis for en midlertidig afgørelse, hvis det må antages, at der er lidt et varigt erhvervsevnetab. Ved fastsættelse af den endelige erhvervsevnetabsprocent må der i disse tilfælde foretages en prognose for, om den pågældende må antages at *kunne* - eller *burde kunne* - bestride et almindeligt job på normale vilkår.

Med hensyn til beregning af erhvervsevnetabserstatning for personer, der tidligere var omfattet af EAL § 8, men som efter forslaget vil være omfattet af EAL § 5, henvises til bemærkningerne vedrørende EAL § 8.

Til nr. 4

I stedet for at anvende en årslønsbegrænsning (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.) foreslås, at der anvendes et erstatningsmaksimum på 5.815.000 kr., svarende til årslønnen ganget med 10. Forslaget medfører, at erstatningen forhøjes ved lavere erhvervsevnetabsprocenter end 100, hvis årslønnen overstiger 581.500 kr. Af redaktionelle grunde er reglen flyttet fra § 7, stk. 3, til § 6.

Til nr. 5

Stk. 3 er ændret og flyttet til § 6.

Til nr. 6

Til § 8

Efter forslaget begrænses de tilfælde, hvor erstatning ydes på grundlag af méngraden, væsentligt i forhold til den gældende bestemmelse. Reglen gælder således kun for skadelidte under 15 år. Reglen medfører f.eks., at §§ 5-7 finder anvendelse for studerende og andre under uddannelse uafhængigt af deres alder (hvis de er fyldt 15 år). Hjemmearbejdende ægtefæller og samlevere er ligeledes omfattet af §§ 5-7.

I forhold til den gældende § 8 er der endvidere den forskel, at man anvender en *normalårsløn*, der ganges med kapitalfaktoren. Normalårslønnen foreslås fastsat til 266.500 kr. svarende til den højeste løbende ydelse for erhvervsevnetab efter ASL pr. 1. januar 2000.

For de persongrupper, der tidligere var omfattet af § 8, skal EAL §§ 5 - 7 nu finde anvendelse.

Årslønnen for disse grupper - børn og unge over 15 år, som er under uddannelse, og hjemmearbejdende ægtefæller og samlevere - skal fastsættes skønsmæssigt i henhold til EAL § 7, stk. 2. Tanken er, at årslønnen for de pågældende i lighed med de grupper, som bestemmelsen allerede i dag omfatter, fastsættes skønsmæssigt som et udtryk for den økonomiske værdi af skadelidtes arbejdskraft på skadestidspunktet. For hjemmearbejdende kan man anvende det såkaldte vikar-princip (dvs. udgifterne til at få andre til at udføre det pågældende arbejde i hjemmet), ligesom der vil kunne foretages en bedømmelse af den pågældendes funktionsevne i hjemmet, jf. bl.a. reglerne herom i den sociale pensionslovgivning. Hvis den pågældende kun er delvist hjemmearbejdende, må opgørelsen af årslønnen opdeles, således at der foretages en (forholdsmæssig) bedømmelse af både erhvervsevnetabet og nedsættelsen af funktionsevnen i hjemmet. Hvis skadelidte er under egentlig erhvervsrettet uddannelse, kan årslønnen for nyuddannede lægges til grund. Er der ikke grundlag for at kunne skønne over årslønnen, fx hvis skadelidte går i gymnasiet, vil normalårslønnen kunne anvendes.

Med hensyn til fastsættelse af erhvervsevnetabet for disse skadelidte gælder EAL § 5. Der skal således foretages en konkret vurdering af, hvad de vil kunne forventes at tjene i fremtiden. Den hidtil gældende praksis herom vil fortsat være vejledende for vurderingen.

Til § 9

Efter den gældende regel nedsættes erstatningen fra det fyldte 56. år med 8½% og bortfalder således helt, hvis skadelidte er fyldt 67 år, med mindre § 5, stk. 2, kan anvendes.

Efter forslaget nedsættes erstatningen mere jævnt startende ved det 30. år. Var skadelidte fyldt 70 år, nedsættes erstatningen med 70%, svarende til en erstatning på 30%. Som følge af den generelle forhøjelse af erstatningsniveauet er der - trods den ændrede nedsættelsesregel - tale om en væsentlig (absolut) forhøjelse af erstatningen, især for ældre skadelidte for hvem forhøjelsen er både relativ og absolut.

Til § 10

Bestemmelserne i § 10, stk. 1, 2. og 3. pkt., er nye. De svarer til ASL § 31, stk. 1, jf. stk. 4, og det er tanken, at de skal praktiseres på samme måde som reglerne i ASL.

Er der således i differencesagerne fastsat en erhvervsevnetabsprocent, vil denne - medmindre forholdene har ændret sig væsentligt - kunne lægges til grund ved vurderingen af erhvervsevnetabet. Under alle omstændigheder vil retten til tabt arbejdsfortjeneste være ophørt senest ved styrelsens første afgørelse om spørgsmålet.

Som et nyt *stk. 2* foreslås det, at skadelidte og skadevolder har ret til aktindsigt i styrelsens sag efter reglerne om partsaktindsigt i forvaltningslovens kapitel 4. I arbejdsskadesagerne har skadelidte og forsikringsselskabet aktindsigt umiddelbart efter forvaltningsloven, idet styrelsen her træffer en egentlig afgørelse i sagen, jf. forvaltningslovens § 2, stk. 1. Dette betyder, at forvaltningsloven i disse sager gælder direkte. Udtalelser efter § 10 er ikke forvaltningsretlige afgørelser, men behovet for partsaktindsigt er nøjagtig det samme, hvilket er baggrunden for forslaget. Da styrelsen ikke træffer afgørelse i de private erstatningssager, gælder udsættelses- og klagereglerne i forvaltningslovens § 11 og §§ 15-17 ikke.

Til § 11

Efter stk. 1 i forslaget kan en afsluttet sag om godtgørelse eller erstatning begæres genoptaget på skadelidtes begæring, hvis sagens faktiske omstændigheder ændrer sig væsentligt i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning. Bestemmelsen gælder ikke, hvis der alene er truffet en midlertidig afgørelse, jf. § 10, stk. 1, 3. pkt. I forhold til den gældende regel i EAL § 11, er adgangen til genoptagelse udvidet, idet også ændringer i andet end helbredstilstanden kan bevirke genoptagelse. Dette vil eksempelvis gælde en ændret vurdering af erhvervsevnetabet, der ikke nødvendigvis er begrundet i helbredsændringer.

Området for stk. 1 er ændringer i skadelidtes helbredstilstand og ændringer i erhvervsevnetabet. Efter forslaget skal de to erstatningsposter vurderes hver for sig. Det kan således forekomme, at sagerne genoptages alene for så vidt angår méngodtgørelsen *eller* erhvervsevnetabsprocenten. Hvis fx helbredstilstanden er uændret, kan sagen ikke genoptages, hvad angår EAL § 4, selv om den genoptages med hensyn til EAL § 5, og omvendt kan sagen ikke genoptages med hensyn til EAL § 5, alene fordi méngraden har ændret sig. En nyvurdering af den enkelte erstatningspost kræver således ændrede forhold angående netop *denne* post.

Med udtrykket "at sagens faktiske omstændigheder ændrer sig væsentligt i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning" tilsigtes i øvrigt at etablere en retstilstand, der svarer til almindelige processuelle regler om retskraft. Kunne og burde et anbringende have været gjort gældende, kan sagen ikke senere genoptages. Nye beviser i sig selv medfører normalt ikke, at sagen kan genoptages. Ændringer i lovgivningen, retspraksis eller samfundsmæssige konjunkturer kan heller ikke i sig selv bevirke genoptagelse.

Reglen svarer endvidere til den almindelige aftaleretlige forudsætningslære og vil således også omfatte forlig med saldokvittering.

Det forudsættes, at erhvervsevnetabsprocenten efter § 5 fastsættes ud fra en vurdering af den faktiske *evne* til arbejde. Bortfald af forskellige arbejdstilbuds- eller støtteordningerog ændrede konjunkturforhold eller andre forhold, der er skaden uvedkommende, kan derfor i sig selv ikke medføre en fornyet behandling af sagen. Hvis det alene er lagt til grund, at skadelidte har forventet at *kunne* bestride et arbejde, men det senere viser sig, at dette på grund af forhold hos skadelidte ikke kan antages at være tilfældet, *kan* sagen efter omstændighederne genoptages.

En genoptagelse af sagen skal som et minimum kunne medføre en forhøjelse af enten méngraden eller

erhvervsevnetabserstatningen, og forhøjelsen skal være begrundet i ændrede forhold hos skadelidte, enten helbredsmæssigt (EAL § 4) eller i den faktiske erhvervsevne.

Efter *stk. 2* indebærer en genoptagelse af sagen ikke, at retten til tabt arbejdsfortjeneste genopstår, hvor der tidligere er givet en erhvervsevnetabsprocent på mindst 15. Begrundelsen herfor er, at skadelidte på genoptagelsestidspunktet i så fald normalt vil være overgået fra midlertidige til varige ydelser.

Efter *stk. 3* kan der kun kræves yderligere erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab eller godtgørelse for svie og smerte, hvis sagen i øvrigt genoptages på grund af ændringer i helbredstilstanden. Dette betyder, at sagen *ikke* kan genoptages alene for at rejse yderligere krav om erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab.

Under genoptagelsessagen gælder § 10, jf. stk. 4.

Til nr. 7 og 8

Minimumserstatningen i § 13, stk. 1, foreslås forhøjet svarende til de øvrige forslag til forhøjelser af erstatningsniveauet. Ændringen i § 13, stk. 2, er en følge af forslaget om ændring af EAL § 9. Forsørgertabserstatningen kan kumuleres med det foreslåede overgangsbeløb, jf. forslaget til en ny § 14 A og bemærkningerne hertil nedenfor.

Til nr. 9

Den gældende regel om forsørgertab i § 13, stk. 1, og den gældende nedsættelsesregel i § 13, stk. 2, indebærer, at ældre efterlevende i praksis ofte ikke får erstatning, idet afdøde på grund af sin alder ikke længere oppebærer erhvervsindtægt, og der derfor ikke lides et forsørgertab i lovens forstand. I praksis oplever ældre efterlevende dog ofte, at de er ringere økonomisk stillet, når en (ældre) ægtefælle dør, bl.a. fordi husstanden herved mister en folkepensionsindtægt. Ældre Sagen har peget på dette problem, og som eksempler på problemstillingen kan nævnes dommene i Ugeskrift for Retsvæsen, 1988, s. 728 og 1988, s. 733.

Tilsvarende problem findes ikke på arbejdsskadeområdet, idet der efter ASL § 35 tilkommer ægtefælle, samlever og i særlige tilfælde andre efterladte personer et overgangsbeløb, hvis skadelidte afgår ved døden.

Bl.a. med henblik på at samordne reglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven foreslås det også at indsætte en bestemmelse om overgangsbeløb i EAL. Beløbet vil i første række skulle dække de forskellige uforudsete udgifter, som et dødsfald medfører, herunder omkostninger ved begravelsen, der ikke samtidig kan kræves erstattet, jf. § 14 A, 2. pkt. Andre efterlevende kan fx være forældre til børn. Ved afgrænsningen af, hvornår der skal ydes overgangsbeløb til "en anden efterladt person", fordi "særlige omstændigheder taler derfor", må der henvises til den gældende praksis angående den tilsvarende regel i ASL § 35. Selv om der ikke lides et egentligt økonomisk tab, kan det forekomme mindre rimeligt at forældre, hvis barn omkommer som følge af en ansvarspådragende handling, ikke kan rejse nogen former for økonomiske krav.

Overgangsbeløbet kan kumuleres med forsørgertabserstatning efter § 13. Som følge af forslaget om ændring af nedsættelsesreglen i § 13, stk. 2, jf. bemærkningerne herom ovenfor, vil der blive tale om væsentlig forbedring af retsstillingen for især ældre skadelidtes efterladte.

Til nr. 10 og 11

Afrundingsreglen efter stk. 1, 2. pkt., foreslås, for så vidt angår det lave beløb efter § 3, ændret fra 10 til 5 for at opnå en mere præcis regulering.

Efter § 15, stk. 3, fastsættes erstatning på baggrund af de beløb, der var gældende på udbetalingstidspunktet. For at sikre, at årslønnen bevarer sin værdi, reguleres den tilsvarende. Dette svarer til ASL, jf. ASL § 41, stk. 6.

Ved at lade erstatningsniveauet på udbetalingstidspunktet være afgørende, løses de særlige problemer, som den tidligere renteregel i § 16 har givet anledning til med hensyn til de såkaldte "differencekrav", jf. Højesterets domme i Ugeskrift for Retsvæsen, 1995, s. 843, og 1996, s. 674 (U 1995.843 H og U 1996.674 H). Forslaget medfører således, at det private erstatningskrav reguleres i den periode, hvor arbejdsskadesagen behandles af myndighederne.

Til nr. 12 og 13

Bestemmelsen er ny. Den svarer i store træk til FAL § 24 og lovfæster retten til at kræve erstatning, også uden for de lovpligtige forsikringers område. Det er for erhvervsevnetabs vedkommende meningen, at der kan rejses krav om erstatning for erhvervsevnetab, i hvert fald på det tidspunkt hvor der foreligger en midlertidig (ikke endelig) udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen. Efter stk. 1, 3. pkt., kan en a-contoerstatning ikke kræves tilbagebetalt eller modregnes i andre erstatningskrav. Baggrunden for reglen er især et ønske om effektivt at sikre, at der ikke bliver "huller" i dækningen. Rentereglen i § 16, stk. 2, svarer til FAL § 24. For at undgå, at der kan kræves renter samtidig med, at beløbene opreguleres, er det i stk. 3 foreslået, at renter kun kan kræves i "uregulerede" perioder.

Til nr. 14 og 15

Bestemmelsen i § 26, stk. 2, er ny og har til formål at forhøje godtgørelsesbeløbene ved forbrydelser omfattet af straffelovens kapitel 23-24, dvs. forbrydelser mod kønssædeligheden og forbrydelser i familieforhold, herunder navnlig incest (straffelovens § 210). Fastsættelsen af godtgørelsen skal fortsat ske ud fra en samlet vurdering af omstændighederne i den foreliggende sag, men der bør som udgangspunkt være tale om en fordobling af godtgørelsesbeløbet i forhold til det hidtidige niveau ved seksualforbrydelser.

Der er ikke tilsigtet ændringer i udmålingen af godtgørelse for andre krænkelser.

Tortgodtgørelse er en meget personligt betinget ret, og det foreslås derfor, at bestemmelsen i § 26, stk. 4 (tidligere stk. 3), ændres, således at det klargøres, at heller ikke tortgodtgørelse efter EAL § 26 indgår i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør, separation eller bosondring, jf. EAL 18, stk. 3. Dette har hidtil været tvivlsomt, idet § 26, stk. 3, efter sin ordlyd alene har omfattet EAL § 18, stk. 1 og stk. 2.

Til § 2

Til nr. 1

Forslaget indebærer en ophævelse af lovens hovedprincip om, at den statslige offererstatning er subsidiær i forhold til ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden, herunder ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser. Efter forslaget skal sådanne ydelser ikke længere fradrages i erstatningen efter loven.

Formålet med lovforslaget er at sikre, at ofre for forbrydelser ikke oplever kun at få en delvis erstatning i forhold til andre skadelidte, for eksempel trafikofre, hvor tilsvarende fradrag ikke foretages. Erstatning og godtgørelse skal fremover fastsættes efter de almindelige udmålingsregler i erstatningsansvarsloven og indebærer således en væsentlig forbedring af ofrenes økonomiske retsstilling. Forslaget indebærer i øvrigt, at offererstatningsloven - på dette punkt - bringes på linie med de statslige erstatningsordninger i henholdsvis patientforsikringsloven fra 1991 og lægemiddelskadeerstatningsloven fra 1995.

I visse tilfælde bør lovens princip om, at offererstatningen fra staten er subsidiær i forhold til andre ydelser, fastholdes. Dette gælder først og fremmest i tilfælde, hvor skadelidte opnår erstatning fra skadevolder selv eller skadevolders ansvarsforsikring. Ved udtrykket "godtgøres af skadevolderen" i den foreslåede bestemmelse forstås således også tilfælde, hvor skadelidte opnår dækning fra skadevolders ansvarsforsikring.

Endvidere skal offererstatningen fra staten være subsidiær i tilfælde, hvor skadelidte har tegnet en forsikring, som dækker det lidte tab, og som ikke er en summaforsikring. Hvis en skadevolder har overtrådt straffeloven, har skadelidte således ikke sjældent forsikringsdækning for skader, der er en følge af lovovertrædelsen. Der kan f.eks. være tale om et overfald, der medfører tingsskade på tøj og briller, ituslået ur mv. eller skade, der er omfattet af erstatningsansvarslovens § 1, såsom udgifter til tandlægebehandling. Således vil den skadelidtes indboforsikring typisk give dækning for skader på tøj, briller, ur mv., mens der ofte vil være dækning for skade på tænder i medfør af en ulykkesforsikring tegnet af skadelidte eller en gruppeulykkesforsikring, som skadelidte er dækket under. Er der sådan dækning, erstattes de nævnte skader med beløb, der svarer til det lidte tab.

I så fald skal skadelidte naturligvis ikke have dækket sådanne konkrete udgifter til f.eks. tandlægeregninger, nyt brillestel eller nyt tøj to gange, dvs. både fra forsikringen og staten gennem Erstatningsnævnet. Dette stemmer med de almindelige regler om, at skadelidte ikke skal opnå en berigelse på grund af den indtrufne skade. Det er tilsvarende heller ikke meningen, at skadelidte skal kunne vælge at gå til Erstatningsnævnet i stedet for til forsikringsselskabet. Set i forhold til Erstatningsnævnet stemmer det ligeledes med de almindelige

erstatningsretlige regler om en skadelidts pligt til tabsbegrænsning, at skadelidte i så fald skal søge sådanne udgifter dækket af sin forsikring, før han søger erstatning fra statskassen. På den anførte baggrund er det fastsat i den foreslåede bestemmelse, at dækning fra staten i medfør af offererstatningsloven skal være subsidiær i forhold til såvel betaling direkte fra skadevolderen som dækning fra forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning.

For tingsskader, der er forsikringsdækkede, er det nævnte problem som udgangspunkt ikke aktuelt for skader forvoldt ved simpel uagtsomhed, da erstatningsansvarslovens § 19, stk. 1, som hovedregel medfører, at der for sådanne skader ikke er ansvar for skadevolder og dermed heller ikke betalingspligt for Erstatningsnævnet. Problemstillingen for tingsskade gælder derimod de forsætligt og groft uagtsomt forvoldte skader, idet begrænsningen i erstatningsansvarslovens § 19 ikke gælder for disse skader. For personskade, der skal erstattes efter erstatningsansvarslovens § 1, gælder det anførte også for skade forvoldt ved simpel uagtsomhed.

Den foreslåede regel om, at offererstatningen fra staten i de nævnte tilfælde fortsat skal være subsidiær, er i øvrigt i overensstemmelse med de regler, der gælder på et andet område, hvor der kan være tale om dækning både fra forsikringer og under en offentlig ordning. Efter reglerne om fri proces i retssager omfatter statskassens pligt til betaling af en parts omkostninger ved sagen således kun de omkostninger ved sagen, der ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden form for forsikring, jf. retsplejelovens § 330.

Staten vil fortsat have adgang til regres mod den ansvarlige skadevolder, jf. lovens § 17.

Til nr. 2

Forslaget har til formål at give Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser en udvidet adgang til at se bort fra kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold, således at der i videre omfang end i dag vil kunne ydes erstatning, selvom politianmeldelse ikke er indgivet uden unødigt ophold efter gerningstidspunktet. Efter forslaget skal dispensationsbestemmelsen finde anvendelse, hvis forholdene taler for det. Forslaget indebærer således ikke en ændring af lovens hovedregel om, at der stilles krav om hurtig politianmeldelse, og det vil også fortsat være afgørende, om der i den enkelte konkrete sag gør sig forhold gældende, der kan begrunde en tilsidesættelse lovens hovedregel.

Den udvidede dispensationsbestemmelse tænkes eksempelvis anvendt i tilfælde, hvor skadelidte på grund af den begåede forbrydelse har været i chok eller en lignende tilstand - uden dog at have været bevidstløs - og som følge heraf ikke har foretaget politianmeldelse eller rettet henvendelse til myndigheder eller andre, der kunne vejlede skadelidte om kravet om politianmeldelse. For eksempel en ældre person, der bor alene, og som er blevet overfaldet på sin bopæl, eller en person, som er meget medtaget og efter et skadestueophold tager hjem for at hvile sig, og af den grund først anmelder forholdet mere end et døgn efter.

Til nr. 3

Efter § 18, stk. 2, kan der kræves tilbagebetaling, hvis ansøgeren senere på anden måde opnår dækning for skaden. Det antages, at det er en forudsætning for tilbagebetalingskravet, at de pågældende ydelser skulle være fratrukket erstatningen i henhold til § 7, stk. 1. Forslaget om ændring af § 18, stk. 2, er således en følge af forslaget om ændring af § 7, stk. 1.

Til § 3

De nye regler finder alene anvendelse på skader, der indtræder efter lovens ikrafttræden. Det gælder også for reglen om genoptagelse.

5.3 Forslaget i forhold til gældende lov.

Gældende formulering	*Formulering efter lovforslaget*
Lov om erstatningsansvar	**Lov om erstatningsansvar**
Personskade	*Personskade*

§ 1. Den, der er erstatningsansvarlig for personskade, skal betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab som følge af skaden samt en godtgørelse for svie og smerte.

Stk. 2. Har skaden fået varige følger, skal der tillige betales godtgørelse for varigt mén samt erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne.

Stk. 3. Værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med erhvervsindkomst.

Tabt arbejdsfortjeneste

§ 2. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste fastsættes for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Stk. 2. I erstatningen fradrages løn under sygdom, dagpenge fra arbejdsgiver eller kommunalbestyrelsen og forsikringsydelser, der har karakter af en virkelig skadeserstatning, samt lignende ydelser til den skadelidte.

Svie og smerte

§ 3. Godtgørelse for svie og smerte udgør for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær 100 kr. for hver dag, den skadelidte er sengeliggende, og 50 kr. for hver dag, den skadelidte er syg uden at være sengeliggende. Der kan i særlige tilfælde ydes godtgørelse for svie og smerte, selv om skadelidte ikke er syg. Overstiger godtgørelsen 15.000 kr., kan de beløb, der er nævnt i 1. pkt., fraviges.

Varigt mén

§ 4. Godtgørelse for varigt mén fastsættes til et kapitalbeløb, der beregnes under hensyn til skadens medicinske art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes personlige livsførelse. Méngraden fastsættes efter forholdene på det tidspunkt, da skadelidtes helbredstilstand blev stationær. Godtgørelsen udgør ved en méngrad på 100 pct. 200.000 kr. Ved lavere méngrader nedsættes beløbet forholdsmæssigt. I særlige tilfælde kan méngodtgørelsen fastsættes til et højere beløb, dog højst 240.000 kr. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen godtgørelse.

Stk. 2. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 60 år, nedsættes den i henhold til stk. 1 beregnede godtgørelse

§ 1. Den, der er erstatningsansvarlig for personskade, skal betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab som følge af skaden samt en godtgørelse for svie og smerte.

Stk. 2. Har skaden fået varige følger, skal der tillige betales godtgørelse for varigt mén samt erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne.

Stk. 3. Værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med erhvervsindkomst.

Tabt arbejdsfortjeneste

§ 2. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ydes, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen. Må det antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab, ydes erstatning indtil det tidspunkt, hvor det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne, jf. §§ 5-8 og § 10 samt § 31 i lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Stk. 2. I erstatningen fradrages løn under sygdom, dagpenge fra arbejdsgiver eller kommunalbestyrelsen og forsikringsydelser, der har karakter af en virkelig skadeserstatning, samt lignende ydelser til den skadelidte.

Svie og smerte

§ 3. Godtgørelse for svie og smerte udgør 125 kr. for hver dag, den skadelidte er syg. Der kan i særlige tilfælde ydes godtgørelse for svie og smerte, selv om skadelidte ikke er syg. Godtgørelsen kan ikke overstige 50.000 kr.

Varigt mén

§ 4. Godtgørelse for varigt mén fastsættes til et kapitalbeløb, der beregnes under hensyn til skadens medicinske

art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes personlige livsførelse. Godtgørelsen udgør ved en méngrad på 100 pct. 553.000 kr. Ved lavere méngrader nedsættes beløbet forholdsmæssigt. I ganske særlige tilfælde kan méngodtgørelsen fastsættes til et højere beløb, dog højst 645.000 kr. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen godtgørelse.

Stk. 2. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 40 år, men ikke 60 år, nedsættes godtgørelsen med 1 pct. Om

for mén med 5 pct. for hvert år, skadelidte var ældre end 59 år ved skadens indtræden. Godtgørelsen nedsættes dog ikke yderligere efter det fyldte 69. år.

Erhvervsevnetab

§ 5. Har en personskade, efter at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær, medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet skal der tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af skadelidte.

Stk. 3. Skadelidtes erhvervsevnetab beregnes i procent (erhvervsevnetabsprocenten). Der ydes ikke erstatning, såfremt erhvervsevnetabet er mindre end 15 pct.

§ 6. Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jfr. § 7, ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jfr. § 5, stk. 3.

§ 7. Som årsløn regnes skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, som går forud for datoen for skadens indtræden.

Stk. 2. Årslønnen fastsættes dog efter et skøn, når særlige indtægts- eller ansættelsesforhold eller andre særlige forhold har gjort sig gældende.

Stk. 3. Årslønnen kan højst udgøre 350.000 kr.

§ 8. For en skadelidt, der i det væsentlige udnytter erhvervsevnen på en måde, som ikke el-ler kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt, og for børn fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af den i § 4 nævnte méngrad. Erstatningen fastsættes som en procentdel af den i § 4, stk. 1, 1.-4. pkt., nævnte méngodtgørelse.

Stk. 2. Ved en méngrad på under 15 pct. ydes ingen erstatning. Ved méngrader på 15 pct., 18 pct. og 20 pct. udgør erstatningen henholdsvis 130 pct., 135 pct. Og 140 pct. af méngodtgørelsen.

Stk. 3. Ved en méngrad på 25 pct. udgør erstatningen 150 pct. Af méngodtgørelsen. Ved méngrader på 30 pct., 35 pct., 40 pct., 45 pct. og 50 pct. udgør erstatningen henholdsvis 160 pct., 170 pct., 180 pct., 190 pct. og 200 pct. af méngodtgørelsen.

Stk. 4. Ved en méngrad på 55 pct. udgør erstatningen 225 pct. af méngodtgørelsen. Ved méngrader på 60 pct., 65 pct., 70 pct., 75 pct., 80 pct. og 85 pct. udgør

året fra det fyldte 40. år. Var skadelidte fyldt 60 år, men ikke 70 år, nedsættes godtgørelsen med yderligere 2 pct. om året fra det fyldte 60. år. Efter det fyldte 70. år nedsættes godtgørelsen ikke yderligere.

Erhvervsevnetab

§ 5. Har en personskade medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af den pågældende efter dennes evner, uddannelse, alder og muligheder for erhvervsmæssig omskoling og genoptræning eller lignende.

Stk. 3. Skadelidtes erhvervsevnetab beregnes i procent (erhvervsevnetabsprocenten). Der ydes ikke erstatning, såfremt erhvervsevnetabet er mindre end 15 pct.

§ 6. Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jfr. § 7, ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jfr. § 5, stk. 3, og herefter ganget med 10.

Stk. 2. Erstatningen kan højst udgøre 5.815.000 kr.

§ 7. Som årsløn regnes skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, som går forud for datoen for skadens indtræden.

Stk. 2. Årslønnen fastsættes dog efter et skøn, når særlige indtægts- eller ansættelsesforhold eller andre særlige forhold har gjort sig gældende.

§ 8. For en skadelidt, der ved skadens indtræden ikke er fyldt 15 år, fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af den i § 4 nævnte méngrad. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen erstatning. Årslønnen udgør 266.500 kr.

§ 9. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 30 år, men ikke 55 år, nedsættes erstatningen med 1 pct. om året fra det fyldte 30. år. Var skadelidte fyldt 55 år, men ikke 70 år, nedsættes erstatningen med yderligere 3 pct. om året fra det fyldte 55. år. Erstatningen nedsættes ikke yderligere efter det fyldte 70. år.

erstatningen henholdsvis 250 pct., 275 pct., 300 pct., 325 pct., 350 pct. og 375 pct. af méngodtgørelsen. Ved méngrader på 90 pct., 95 pct. og 100 pct. udgør erstatningen 400 pct. af méngodtgørelsen.

§ 9. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 56 år, nedsættes erstatningen med 8½ pct. for hvert år, skadelidte var ældre end 55 år ved skadens indtræden.

Stk. 2. Må det antages, at skadelidte ville have været erhvervsaktiv også efter det fyldte 67. år, kan stk. 1 fraviges helt eller delvis.

Forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen

§ 10. Såvel skadelidte som skadevolderen kan indhente en udtalelse om spørgsmålet om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jfr. lov om arbejdsskadeforsikring.

Forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen

§ 10. Såvel skadelidte som skadevolder kan indhente en udtalelse om spørgsmålet om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jf. lov om sikring mod følger af arbejdsskade. Udtalelsen skal så vidt muligt afgives inden 1 år og senest 2 år efter fremsættelsen af anmodningen om en udtalelse. Hvis den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, kan Arbejdsskadestyrelsen, når der foreligger særlige omstændigheder, afgive en midlertidig udtalelse. I så fald skal det af udtalelsen fremgå, at den er midlertidig.

Stk. 2. Skadelidte og skadevolder har ret til aktindsigt i Arbejdsskadestyrelsens sag efter reglerne i forvaltningslovens kapitel 4.

Genoptagelse

§ 11. En afsluttet sag om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis der indtræder uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, således at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at være væsentlig højere end først antaget. Ved genoptagelse af sagen kan spørgsmålet om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten igen begæres forelagt for Arbejdsskadestyrelsen, jfr. § 10.

Genoptagelse

§ 11. En afsluttet sag om godtgørelse eller erstatning kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis sagens faktiske omstændigheder ændrer sig væsentligt i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning. Vurderingen af, om genoptagelse kan ske, skal foretages for hver enkelt erstatningspost for sig, jf. dog stk. 2-3.

Stk. 2. Hvis der tidligere er fastsat et erhvervsevnetab på mindst 15 pct., kan der ved en genoptagelse af sagen ikke ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Stk. 3. Ved en genoptagelse af sagen kan der kun ydes erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab og godtgørelse for svie og smerte, hvis der foreligger væsentlige uforudsete ændringer i helbredstilstanden.

Stk. 4. Under genoptagelse af sagen finder § 10 tilsvarende anvendelse.

Tab af forsørger m.v.

§ 12. Den, som er erstatningsansvarlig for en andens død, skal betale erstatning for rimelige

Tab af forsørger m.v.

§ 12. Den, som er erstatningsansvarlig for en andens død, skal betale erstatning for rimelige

begravelsesudgifter og erstatning til den, som ved dødsfaldet har mistet en forsørger. Forsørgelse omfatter også værdien af afdødes arbejde i hjemmet.

Erstatning til ægtefælle eller samlever

§ 13. Erstatning for tab af forsørger til ægtefælle eller samlever udgør 30 pct. af den erstatning, som afdøde må antages at ville have opnået ved et fuldstændigt tab af erhvervsevnen, jfr. §§ 5-8. Erstatningen udgør dog mindst 225.000 kr., medmindre der foreligger særlige omstændigheder.

Stk. 2. Var forsørgeren fyldt 56 år, nedsættes erstatningen efter reglerne i § 9.

Forsørgertabserstatning til børn

§ 14. Erstatning for tab af forsørger til efterlevende børn fastsættes til et beløb, der svarer til summen af de bidrag til barnets underhold, som afdøde på skadestidspunktet kunne være pålagt efter lov om børns retsstilling, hvis afdøde havde været bidragspligtig. Var afdøde eneforsørger, forhøjes erstatningen med 100 pct.

Regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb

§ 15. De i § 3, § 4, stk. 1, § 7, stk. 3, og § 13, stk. 1, 2. pkt., nævnte beløb reguleres årligt pr. 1. januar med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, 1. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 10 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der i henhold til stk. 1 var gældende på tidspunktet for skadens indtræden.

begravelsesudgifter og erstatning til den, som ved dødsfaldet har mistet en forsørger. Forsørgelse omfatter også værdien af afdødes arbejde i hjemmet.

Erstatning til ægtefælle eller samlever

§ 13. Erstatning for tab af forsørger til ægtefælle eller samlever udgør 30 pct. af den erstatning, som afdøde må antages at ville have opnået ved et fuldstændigt tab af erhvervsevnen, jfr. §§ 5-8. Erstatningen udgør dog mindst 623.500 kr., medmindre der foreligger særlige omstændigheder.

Stk. 2. Var forsørgeren fyldt 30 år, nedsættes erstatningen efter reglerne i § 9.

Forsørgertabserstatning til børn

§ 14. Erstatning for tab af forsørger til efterlevende børn fastsættes til et beløb, der svarer til summen af de bidrag til barnets underhold, som afdøde på skadestidspunktet kunne være pålagt efter lov om børns retsstilling, hvis afdøde havde været bidragspligtig. Var afdøde eneforsørger, forhøjes erstatningen med 100 pct.

Overgangsbeløb

§ 14 A. Der tilkommer den efterlevende ægtefælle eller samlever et overgangsbeløb der udgør 105.000 kr. Efterlader afdøde sig ikke ægtefælle eller samlever, kan overgangsbeløbet tilkendes en anden efterladt person, når særlige omstændigheder taler derfor. Udbetales der overgangsbeløb, kan den eller de pågældende ikke tillige kræve erstatning for begravelsesudgifter.

Regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb

§ 15. De i § 3, § 4, stk. 1, § 6, stk. 2, § 8, § 13, stk. 1, 2. pkt., og § 14 A nævnte beløb reguleres årligt pr. 1. januar med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, 1. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 5 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der efter stk. 1 var gældende på udbetalingstidspunktet. Årslønnen efter § 7 og erstatningen efter § 14 reguleres efter reglerne i stk. 1 i perioden mellem skadens indtræden og udbetalingstidspunktet.

Forrentning	*Betaling og forrentning*
§ 16. Krav om godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén, erstatning for erhvervsevnetab samt erstatning for tab af forsørger forrentes fra skadestidspunktet, til betaling sker, med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6 pct. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og økonomiministeriet ændre renten.	**§ 16.** Krav om godtgørelse og erstatning kan kræves betalt 1 måned efter, at skadevolderen har været i stand til at indhente de oplysninger, der er fornødne til bedømmelse af erstatningens størrelse. Er det, forinden endelig opgørelse kan finde sted, givet, at skadevolderen i alt fald skal betale en del af det krævede beløb, kan denne del forlanges udbetalt overensstemmende med reglerne i 1. pkt. Et sådant udbetalt beløb kan ikke senere kræves tilbagebetalt eller modregnet i andre erstatningsposter. *Stk. 2.* Beløbet forrentes fra forfaldstiden med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 5pct. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og Økonomiministeriet ændre renten. *Stk. 3.* Af beløb, der efter § 15 rent faktisk opreguleres indtil udbetalingstidspunktet, kan der kun kræves renter efter § 16, stk. 2, for en periode mellem den sidst foretagne opregulering og betalingstidspunktet.
§§ 17 - 25	(uændret)
Godtgørelse for tort	*Godtgørelse for tort*
§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort. *Stk. 2.* Selv om der ikke er lidt tort, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en anden, dog betale den forurettede en godtgørelse, såfremt krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret et særlig groft angreb mod en andens person eller frihed. *Stk. 3.* § 18, stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1 og 2.	**§ 26.** Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort. *Stk. 2.* Ved fastsættelsen af godtgørelsen kan det tillægges vægt, at krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret en overtrædelse af bestemmelser i straffelovens kapitel 23-24. *Stk. 3.* Selv om der ikke er lidt tort, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en anden, dog betale den forurettede en godtgørelse, såfremt krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret et særlig groft angreb mod en andens person eller frihed. *Stk. 4.* § 18, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1-3.
Lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser	**Lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser**
§ 7. Erstatning ydes ikke, i det omfang skaden godtgøres af skadevolderen eller dækkes af ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden.	**§ 7.** Erstatning ydes ikke i det omfang, skaden godtgøres af skadevolderen eller dækkes af forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning. *Stk. 2.* Erstatning ydes ikke til dækning af regreskrav

Stk. 2. Erstatning ydes ikke til dækning af regreskrav mod skadevolderen

§ 10. Erstatning er betinget af, at lovovertrædelsen uden unødigt ophold er anmeldt til politiet, og at skadelidte under en eventuel straffesag mod skadevolderen nedlægger påstand om erstatning.

Stk. 2. I særlige tilfælde kan erstatning dog ydes, selv om betingelsen i stk. 1 ikke er opfyldt.

Stk. 3. Politiet vejleder skadelidte om retten til at få erstatning efter denne lov.

§ 18. Har ansøgeren givet urigtige oplysninger eller fortiet omstændigheder af betydning for erstatningen, kan beløb, som er modtaget med urette, kræves tilbagebetalt.

Stk. 2. Tilbagebetaling kan endvidere kræves, hvis ansøgeren senere på anden måde opnår dækning for skaden.

mod skadevolderen.

§ 10. Erstatning er betinget af, at lovovertrædelsen uden unødigt ophold er anmeldt til politiet, og at skadelidte under en eventuel straffesag mod skadevolderen nedlægger påstand om erstatning.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 kan fraviges, hvis forholdene taler for det.

Stk. 3. Politiet vejleder skadelidte om retten til at få erstatning efter denne lov.

§ 18. Har ansøgeren givet urigtige oplysninger eller fortiet omstændigheder af betydning for erstatningen, kan beløb, som er modtaget med urette, kræves tilbagebetalt.

Stk. 2. Tilbagebetaling kan endvidere kræves i det omfang, skaden senere godtgøres af skadevolderen eller dækkes af forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning.

KAPITEL 6. Mindretalsudtalelse af professor, dr.jur. Bo von Eyben

6.1. Behovet for revision af EAL

6.1.1. Kommissoriet og flertallets afgrænsninger

Det fremgår af kommissoriet for udvalgsarbejdet, at arbejdsgruppen havde til opgave *dels* at overveje nogle bestemte spørgsmål om EAL's regler om personskadeerstatning i lyset af indhøstede erfaringer og den fremsatte kritik, *dels* mere generelt at vurdere spørgsmålet om revision af reglerne, dog med den begrænsning, at arbejdsgruppen ikke skulle overveje ændringer af "lovens grundlæggende principper". Som eksempel herpå nævnes princippet om, at skadelidtes tab omregnes til et kapitalbeløb. Derudover indeholder kommissoriet intet bidrag til fastlæggelse af, hvad der nærmere skal forstås ved det nævnte udtryk.

Det gør flertallets forslag heller ikke. Som begrundelse for den afgrænsning af revisionsarbejdet, som flertallet har valgt, henviser det til, at der ikke fra nogen side er blevet fremsat ønske om ændringer i lovens grundlæggende principper, herunder dens brug af kapitalerstatningssystemet. Men denne afgrænsning følger som nævnt allerede af selve kommissoriet. Nogen nærmere drøftelse af, hvilket indhold der i øvrigt skulle lægges i begrebet, har der ikke været under udvalgsarbejdet. Når flertallets forslag i det væsentlige er blevet begrænset til de specifikke punkter, som nævnes i kommissoriet, er det derfor ikke klart, om dette beror på, at flertallet har fundet, at videregående ændringer ville indebære brud på lovens grundlæggende principper, eller at der efter flertallets opfattelse overhovedet ikke er behov for yderligere ændringer. Jeg kan blot konstatere, at flertallet ikke blot har afvist andre ændringsforslag, men også overhovedet en diskussion herom. Reglerne om f.eks. forsørgertabserstatning har således reelt ikke været diskuteret under udvalgsarbejdet, og der har heller ikke været nogen debat om - endsige nogen undersøgelse af - mulighederne for at udforme andre kapitaliseringsprincipper end dem, udvalgsflertallet har lagt sig fast på. Det er som nævnt muligt, men uafklaret, at dette skyldes, at flertallet mener, at selve princippet for kapitalisering i EAL § 6 må betragtes som et "grundlæggende princip" i loven, således at overvejelserne af den grund måtte begrænses til den justering, som ændringer i renteniveauet kan betinge. Det kunne imidlertid lige såvel hævdes, at det er et grundlæggende princip i den nuværende lov, at erstatning og godtgørelse udmåles efter de beløb, som var gældende på skadestidspunktet, men dette har ikke hindret flertallet i at foreslå omfattende ændringer i reglerne på dette punkt. Flertallet har heller ikke ment sig afskåret fra at foreslå indførelse af nye erstatningsposter i EAL (erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab og overgangsbeløb), selv om i hvert fald den førstnævnte ikke kan støttes på hverken kommissoriet eller på henvendelser til udvalget, men kun - indirekte - på et

ønske om at tilnærme EAL til arbejdsskadesikringsloven (ASL). Ikke desto mindre afviste flertallet enhver overvejelse om en tilsvarende tilnærmelse af reglerne om forsørgertabserstatning, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.1.3.

Afgrænsningen af flertallets ændringsforslag kan heller ikke forklares ud fra de reformønsker, som er fremkommet forud for udvalgets nedsættelse og ved henvendelser til udvalget. På den ene side fremsætter flertallet flere forslag, som ingen har efterlyst (f.eks. afskaffelse af sondringen mellem sengeliggende og oppegående sygedage i relation til godtgørelse for svie og smerte og ændring af maksimeringen for erhvervsevnetabserstatning), og på den anden side er der ikke blevet taget hensyn til en række fremsatte ændringsforslag, især fra Patientforsikringsforeningen, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.1.2. Flertallet anfører som begrundelse herfor, at disse forslag ville forudsætte en "grundlæggende nyvurdering af hele lovens system", og at de derfor kun "i mindre grad" er indgået i arbejdsgruppens overvejelser. Et af hovedpunkterne i Patientforsikringsforeningens henvendelse er imidlertid de problemer, der knytter til erstatningsudmålingen i tilfælde, hvor tabsperioden er kortere end normalt på grund af enten årsagskonkurrence eller "mellemkommende" dødsfald. Det er utvivlsomt, at der er behov for en stillingtagen til dette problem, da retspraksis på flere punkter er uklar, og det er lige så utvivlsomt, at en sådan stillingtagen på ingen måde behøver at indebære noget brud på lovens "grundlæggende principper" - problemet er ganske enkelt, at loven ikke har taget stilling til det. Alligevel har denne problemstilling overhovedet ikke været drøftet under udvalgsarbejdet.

Kommissoriet anfører, at der siden lovens ikrafttræden i 1984 er sket samfundsøkonomiske ændringer, som kan have betydning for erstatningsreglernes funktion. Meningen hermed må vel antages at være, at arbejdsgruppen skulle overveje sådanne eventuelle implikationer. Som eksempel herpå nævner kommissoriet ændringer i renteniveauet. Dette er imidlertid det *eneste* eksempel, der er indgået i flertallets overvejelser. Flertallet har således ikke overvejet betydningen af f.eks. det ændrede mønster for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, herunder nedsættelsen af folkepensionsalderen, eller betydningen af udviklingen af kollektive arbejdsmarkedspensionsordninger m.v. for spørgsmålet om, hvorvidt erhvervsevnetabs- og forsørgertabserstatninger fremdeles bør udmåles efter et bruttotabsprincip. Finder man, at det sidstnævnte princip må betragtes om et af lovens "grundlæggende principper", må man i hvert fald forholde sig til den modsætning, som herved er indbygget i kommissoriet, men heller ikke dette har flertallet gjort.

En tilsvarende modsætning beror på, at kommissoriet som et af målene for udvalgsarbejdet fremhæver, at der skal være "god overensstemmelse" med erstatningerne i andre EU-lande og de øvrige nordiske lande. Dette er imidlertid uforeneligt med den grad af standardisering af erstatningsudmålingen, som EAL bygger på, og som flertallet (antagelig) anser for et så grundlæggende princip, at det foreslås videreført. Flertallets løsning på dette dilemma er, at det afviser at tillægge fremmed ret nogen særlig betydning under henvisning til vanskelighederne ved at foretage sammenligninger med andre lande. Hovedproblemet ved sådanne sammenligninger er imidlertid netop, at EAL bygger på en grad af standardisering, som ikke findes i noget andet land. Flertallets "begrundelse" er således i virkeligheden cirkulær. Tilvejebringelse af en god - eller dog bedre - overensstemmelse med fremmed ret forudsætter derfor overvejelser over i hvert fald nogle af standardiseringsprincipperne i EAL, herunder særlig spørgsmålet om koordination mellem erstatning og anden kompensation, forsørgertabsbedømmelsen og udformningen af kapitalfaktorerne, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.1.4. Komparative analyser af disse komponenter i erstatningsudmålingen kan meningsfuldt gennemføres, også selv om der *i øvrigt* måtte være forskelle mellem landene, som påvirker det endelige resultat af udmålingen. Dette gælder navnlig spørgsmålet om, hvilken rentesats udformningen af kapitalfaktorerne skal baseres på, idet ethvert erstatningssystem, der anvender engangserstatninger til at kompensere for fremtidige tab, nødvendigvis må tage stilling hertil, uanset hvordan systemet i øvrigt beregner det årlige tab, der er genstand for kapitalisering. Princippet herfor i EAL - og dermed også i flertallets forslag - afviger på dette helt afgørende punkt radikalt fra princippet i alle andre lande (blandt de i kommissoriet nævnte) og blokerer dermed for den i kommissoriet ønskede harmonisering. Heller ikke denne problemstilling har været genstand for nærmere overvejelser i arbejdsgruppen.

Jeg finder på den anførte baggrund flertallets ændringsforslag helt utilstrækkelige. I et forsøg på i det mindste at fremprovokere en debat i arbejdsgruppen fremlagde jeg derfor et alternativt lovudkast på et tidspunkt, hvor de nævnte begrænsninger i reformovervejelserne udkrystalliserede sig i et (foreløbigt) lovudkast. Flertallet gjorde det imidlertid straks klart, at det ikke ønskede at indgå i en sådan debat, men ville arbejde videre ud fra sit eget lovudkast. Jeg havde herefter intet grundlag for at antage, at det ville være muligt at påvirke flertallet til at foretage ændringer i den retning, som mit lovudkast pegede, og jeg afstod derfor fra forsøg herpå.

Dette betyder ikke, at jeg på alle punkter tager afstand fra flertallets forslag, jf. det følgende afsnit, men rent bortset fra, at jeg som nævnt anser dem for klart utilstrækkelige, indeholder de en række ændringer, som jeg ikke kan

tilslutte mig. Disse gennemgås nærmere i afsnit 6.2., der samtidig angiver de hovedsynspunkter, som mit lovudkast bygger på. Dette lovudkast og bemærkninger hertil indeholdes i afsnit 6.3.

6.1.2. Kritikken af EAL

Allerede inden vedtagelsen af EAL fremførte jeg en kritik af den, jf. UfR 1984 B s. 97-105, som jeg sendte til Folketingets Retsudvalg, der forelagde den for Justitsministeriet. Ministeriet afviste kritikken på alle væsentlige punkter, jf. dets svar til Retsudvalget som gengivet i *Jens Møller*: Erstatningsansvarsloven med kommentarer (5. udg., 1999) s. 534-538. Blandt disse kritikpunkter var følgende:

- Brugen af stationærkriteriet til afgrænsning af erstatning for midlertidigt og varigt indtægtstab, herunder det "hul" i dækningen, det kunne resultere i ved midlertidigt indtægtstab efter stationærtidspunktet,

- den begrænsede hensyntagen til revalideringsmulighederne ved erhvervevnetabsbedømmelsen,

- brugen af en renteregel til at "kompensere" for fastlåsningen af erstatnings- og godtgørelsesbeløb til de på skadestidspunktet gældende,

- at kapitalfaktoren ved både erhvervsevnetabserstatning og méngodtgørelse som hovedregel var uafhængig af skadelidtes alder,

- brugen af den medicinske invaliditet (méngraden) som kriterium for erhvervsevnetabserstatning til de af lovens § 8 omfattede persongrupper,

- begrænsningen i § 11 til at genoptage sager om erstatning for erhvervsevnetab eller godtgørelse for varigt mén.

Samtlige disse kritikpunkter blev som nævnt afvist af Justitsministeriet i 1984. Det er imidlertid præcis disse punkter, som kritikken mod EAL nu er koncentreret om - både den, der førte til arbejdsgruppens nedsættelse, og den, der er blevet fremført over for arbejdsgruppen. Kritikken er *delvis* imødekommet i flertallets forslag, og for så vidt kan jeg naturligvis tiltræde det. Beklageligt er blot, at der skulle gå 15 år, inden disse forudseelige svagheder ved lovens regler blev erkendt af andre, herunder Justitsministeriet.

På tre afgørende punkter er kritikken i den nævnte artikel derimod ikke blevet imødekommet, hverken helt eller delvis. Det drejer sig om følgende:

- Brugen af den *nominelle* rente som grundlag for udformning af kapitalfaktoren ved erhvervsevnetabserstatning (og dermed også ved forsørgertabserstatning), uanset at det (som nævnt i artiklen s. 100) netop er valget heraf, som har ført til, at renteudviklingen helt er løbet fra kapitalfaktoren i lovens § 6. Flertallets fastholdelse af dette valg indebærer således i mere ene en forstand, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.2.2.3., at der (fortsat) ikke er indbygget nogen "fremtidssikring" i EAL's kapitaliseringssystem, men tværtimod en latent risiko for, at historien kan gentage sig, om end risikoen nu mest går i den modsatte retning (nemlig hvis der igen skulle indtræde en betydelig stigning i den nominelle rente),

- brugen af en så lav erstatningsgrad som 30% ved forsørgertabserstatning til ægtefæller/samlevere og den *manglende* anvendelse af det almindelige erstatningsretlige princip om tabsbegrænsningspligt ved denne erstatningspost (jf. artiklen s. 103); i forbindelse hermed kritikken af den manglende vejledning om fravigelse af standarderstatningen og brugen af helt andre principper ved udmålingen af forsørgertabserstatning til børn,

- adgangen til at kumulere erstatning for erhvervsevnetab og forsørgertab med især sociale ydelser og kollektive pensionsordninger (jf. artiklen s. 103-104).

Det sidstnævnte kritikpunkt, der som nævnt ovenfor accentueres af den senere udvikling på pensionsområdet, er tillige fremhævet i Patientforsikringsforeningens henvendelse til arbejdsgruppen, hvor det betones, at den stigende tendens i befolkningen til at sikre sig dækning af indtægtstab ved ulykkestilfælde (og sygdom) indebærer en øget risiko for betydelig overkompensation, hvis den gældende kumulationsløsning fastholdes. Patientforsikringsforeningen fremhæver derfor med rette det ønskelige i, at erstatningerne blev bragt tættere på de individuelle *netto*tab, således at en sådan overkompensation så vidt muligt undgås. Betydningen af dette synspunkt forstærkes selvsagt, når der i øvrigt fremføres forslag om forhøjelse af erstatningsniveauet ved erhvervsevnetab (og

dermed også ved forsørgertab for ægtefæller/samlevere).

Patientforsikringsforeningens henvendelse er derudover den mest gennemarbejdede og veldokumenterede, som arbejdsgruppen har modtaget, og indeholder en række andre henstillinger om problemer, der bør tages op til overvejelse. Ikke desto mindre er det netop denne henvendelse, som flertallet har viet mindst opmærksomhed (den har i realiteten slet ikke været drøftet), hvilket forekommer besynderligt, da flere af forslagene som nævnt ikke på nogen rimelig måde kan siges at gribe ind i lovens grundlæggende principper. Det drejer sig nærmere om følgende:

- En vis præcisering af, hvilke former for tab der kan erstattes under posten "andet tab" i EAL § 1,

- indførelse af en kapitaliseringsfaktor ved udmåling af erstatning for fremtidige, varige udgifter,

- overvejelse af mulighederne for at gennemføre en vis, yderligere differentiering af satserne for godtgørelse for svie og smerte (flertallet har som nævnt ikke alene *ikke* overvejet dette, men tværtimod foreslået en *mindre* grad af differentiering end den nuværende, hvilket ingen har efterlyst, og hvilket yderligere vil fjerne EAL fra retstilstanden i andre lande),

- fjernelse af årslønnen som en selvstændig faktor ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning (det skal dog retfærdigvis tilføjes, at *dette* spørgsmål i det mindste har været drøftet under udvalgsarbejdet, inden henvendelsen fremkom, jf. nærmere herom i afsnit 6.2.2.2.),

- udformning af kapitalfaktorer, der muliggør en sikker udmålingspraksis i tilfælde, hvor tabsperioden er eller kan forventes at blive væsentligt kortere end den, den almindelige kapitalfaktor forudsætter, jf. ovenfor; denne problemstilling vil med flertallets forslag være lige så uafklaret, som den er nu.

I betragtning af den vægt, som flertallet har lagt på, at EAL skal være så let som muligt at administrere, kan det undre, at det ikke har gjort større indtryk, at Patientforsikringsforeningen herved har påpeget og påvist, at loven ikke i praksis har vist sig at leve op til denne intention.

6.1.3. Forholdet til ASL

Ifølge kommissoriet er det - i forbindelse med arbejdsgruppens overvejelser om gennemførelse af en "vis forhøjelse" af erstatningsniveauet - tillige et mål, at der skal være en "rimelig overensstemmelse" med erstatningerne efter ASL. Det forklares ikke nærmere, hvad der skal lægges i dette udtryk, herunder om det betyder noget andet end målsætningen om en "god overensstemmelse" med erstatningsniveauet i (visse) andre lande. Da spørgsmålet om gennemførelse af ændringer af erstatningsudmålingsreglerne i ASL ikke er omfattet af kommissoriet, skal disse således anses som det givne udgangspunkt for arbejdsgruppens overvejelser. Det citerede udtryk må derfor antages at være særligt møntet på de tilfælde, hvor de gældende udmålingsregler i EAL fører til *mindre* erstatninger end de gældende regler i ASL. Det er derimod uklart, om det skal forstås således, at det skal tilstræbes, at erstatningerne efter EAL i almindelighed ikke bliver *større* end erstatningerne i henhold til ASL. Der er hermed indbygget en indlysende selvmodsigelse i kommissoriet, når det i samme sætning anføres som et mål, at der skal tilstræbes "god overensstemmelse" med erstatningsniveauet i (visse) andre lande. Disse to målsætninger *kan ikke forenes*. Hvis erstatningsniveauet herhjemme skal hæves til et europæisk "normalniveau", vil det nødvendigvis komme til at ligge væsentligt over niveauet i ASL. Heri ligger således et helt grundlæggende problem, som arbejdsgruppen må forholde sig til, men dette fremgår ikke af flertallets overvejelser, da det som nævnt nøjes med at afvise at tillægge fremmed ret nogen særlig betydning.

Problemet er væsentligt, fordi det er afgørende for omfanget af de krav om "differenceerstatning", som kan forventes, dvs. krav om erstatning i henhold til EAL i anledning af arbejdsskader for så vidt angår den del af EAL-erstatningen, som overstiger ASL-erstatningen. De fleste erkender, at allerede omfanget af sager om differenceerstatning efter de gældende regler er udtryk for en uhensigtsmæssig retstilstand. Disse sager vedrører fortrinsvis erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for svie og smerte, idet ASL's erstatninger for erhvervsevnetab i de fleste tilfælde og dens godtgørelser for varigt mén i alle tilfælde overstiger de tilsvarende erstatninger og godtgørelser i henhold til EAL, således at der for så vidt ingen difference opstår. Ændres dette ved en forhøjelse af erstatningsniveauet i EAL, vil både antallet og især størrelsen af kravene om differenceerstatning stige. Behovet for en harmonisering, der kan modvirke denne udvikling, er fremhævet i henvendelsen fra LO (hvorimod et forslag fra SID om, at skadelidte burde kunne kumulere de to erstatninger, ikke kan tages alvorligt). Heller ikke LO's henvendelse forholder sig imidlertid til betydningen af, at forslag om ændringer i ASL ligger

uden for arbejdsgruppens kommissorium. Det nævnes blot, at LO har meddelt Justitsministeren, at de to love hænger sådan sammen, at der burde gennemføres en samlet revision. Det er jeg helt enig i, men da dette rent faktisk ikke er sket, er arbejdsgruppen nødt til at forholde sig til ASL, som den er.

Flertallets forslag forholder sig imidlertid i så henseende kun til erhvervsevnetabsbedømmelsen i EAL og kun til to punkter heri, nemlig dels således, at der åbnes mulighed for midlertidige erhvervsevnetabserstatninger, og dels således, at der også efter EAL skal tages (fuldt) hensyn til revalideringsmulighederne (det sidstnævnte kan jeg som nævnt ovenfor tiltræde, men ikke det førstnævnte, jf. nedenfor afsnit 6.2.2.1.). Flertallet betoner, at der hermed tilvejebringes overensstemmelse mellem EAL og ASL, og flertallet må således åbenbart hermed mene, at denne del af den i kommissoriet anførte målsætning herved er opfyldt. Dette er imidlertid klart ikke tilfældet, da denne målsætning som nævnt vedrørende spørgsmålet om (forhøjelse af) *erstatningsniveauet*, som de anførte ændringer ikke i sig selv har nogen som helst betydning for. En større hensyntagen til revalideringsmulighederne ved erhvervsevnetabsvurderinger efter EAL har i øvrigt heller ingen betydning i netop differencekravssagerne, da erstatning efter EAL i sager, der tillige omfattes af ASL, først kan gøres op og kræves, når ASL-erstatningen er *endeligt* udmålt. En foreløbig tilkendelse af erhvervsevnetabserstatning i henhold til ASL, begrundet i at skadelidte befinder sig i et revalideringsforløb, vil derfor medføre en tilsvarende udskydelse af opgøret efter EAL, således at dette først kan foretages, når dette forløb er afsluttet, således at udfaldet af revalideringsbestræbelserne kendes.

Flertallets forslag om udformning af kapitalfaktoren ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning i henhold til EAL indebærer en tilnærmelse til de kapitalfaktorer, der anvendes inden for ASL. Der er dog langt fra tale om nogen fuldstændig overensstemmelse, idet EAL's kapitalfaktorer fremdeles vil ligge noget under ASL's for alle skadelidte, som omfattes af de i henhold til ASL fastsatte kapitalfaktorer (dvs. alle under 65 år), og således at størrelsen af afvigelsen beror på skadelidtes alder (og køn). Kun for skadelidte, der er 65 år, vil EAL ligge over erstatningen i henhold til ASL, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.2.2.3. Rent bortset fra, at det kan være svært at forstå *denne* forskel, indebærer denne tilnærmelse uundgåeligt, at der vil opstå langt flere krav om differenceerstatning vedrørende erhvervsevnetabserstatning end i dag, idet forskellen mellem de to loves årslønsmaksimeringer fastholdes (og endog - efter flertallets forslag - forstærkes, fordi EAL's maksimum reelt forhøjes i alle tilfælde, hvor erhvervsevnetabet er under 100%, jf. nærmere nedenfor i afsnit 6.2.2.2.). Endnu større bliver stigningen i differenceerstatningskrav vedrørende godtgørelse for varigt mén. Godtgørelserne er i henhold til EAL efter de gældende regler 18% mindre end i ASL, mens de efter flertallets forslag vil blive 37% større.

Som kommissoriet er udformet, er dette dilemma uløseligt, dvs. det forhold, at forhøjelser af erstatningsniveauet i EAL vil udløse flere og større differencerestatningskrav, og at en sådan udvikling er uønskelig. Dette kan imidlertid ikke fritage udvalget fra pligten til at lægge dilemmaet klart frem. Dette gøres ikke i flertallets overvejelser eller forslag, hvor det snarere tilsløres i påstanden om, at de foreslåede ændringer tilvejebringer bedre overensstemmelse med ASL. Der burde i det mindste være vist beregningseksempler, der klargjorde, i hvilke tilfælde og i hvilket omfang de foreslåede ændringer vil kunne medføre differenceerstatningskrav *ud over* dem, som det nuværende regelsystem udløser. Kun derved kan det klargøres over for beslutningstagerne, hvad konsekvenserne er af, at man har besluttet sig for at revidere EAL uden samtidig at revidere ASL.

Hertil kommer som nævnt, at flertallet ikke har gjort EAL's regler om forsørgertabserstatninger til genstand for nogen overvejelse. Forholdet mellem EAL's og ASL's regler på dette punkt er derfor ikke blevet diskuteret, endsige undersøgt. Flertallet giver ingen forklaring på, hvorfor erhvervsevnetabsbedømmelsen i EAL bør tilnærmes bedømmelsen efter ASL, mens noget tilsvarende ikke skal foretages for så vidt angår forsørgertabsbedømmelsen. Særligt påfaldende er denne forskel i betragtning af, at flertallet betoner, at tilnærmelsen for så vidt angår erhvervsevnetabsbedømmelsen er udtryk for en mere konsekvent gennemførelse af det almindelige erstatningsretlige princip om skadelidtes tabsbegrænsningspligt, samtidig med at den helt afgørende forskel mellem EAL's og ASL's forsørgertabsbedømmelse netop er, at kun den sidstnævnte anvender dette princip (jf. ASL § 36, stk. 1, 2. pkt.: "--- under hensyn til --- den efterladtes muligheder for at forsørge sig selv"). Flertallet forklarer således ikke, hvorfor det er vigtigt at fastslå tabsbegrænsningspligten ved erhvervsevnetab og dermed tilnærme EAL til ASL, mens den (fortsat) skal ignoreres ved forsørgertab, således at der her ikke sker nogen tilnærmelse, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.2.3.

6.1.4. Formålet med en revision

I henvendelserne til arbejdsgruppen er - overordnet - fremhævet behovet for en "bred og grundig" gennemgang af EAL (Forbrugerrådets formulering) og målsætningen om, at der så vidt muligt skal sikres de skadelidte dækning for det fulde, individuelle tab og således, at erstatningerne herhjemme (mindst) vil svare til erstatningerne i de andre

nordiske lande og (øvrige) EU-lande.

Som det er fremgået, finder jeg ikke, at udvalgsarbejdet - som det har udmøntet sig i flertallets forslag - har levet op til disse ønsker. Flertallet anfører hertil, at der er en sådan usikkerhed om erstatningsudmålingen (ved erhvervsevnetab og forsørgertab), at en "ren "matematisk" udregning af det lidte tab er en umulig opgave". Rent bortset fra, at det er uklart, hvad der egentlig menes hermed, gentager flertallet hermed de synspunkter, som blev fremsat af *mindretallet* i det tidligere erstatningslovsudvalg (jf. betænkning nr. 976/1983 s. 67), men uden at flertallet drager den samme konsekvens som dette mindretal (dvs. en tilbagevenden til de endnu mere standardiserede invailiditetserstatningsudmålinger fra tiden før EAL). Tværtimod fastholder flertallet den *individuelle erhvervsevnetabsbedømmelse* og "forstærker" endog denne (med god grund), dels ved fuld inddragelse af hensyntagen til revalideringsmulighederne, dels ved at en række persongrupper "overflyttes" fra den hidtidige, standardiserede erstatningsudmåling efter § 8 til den individuelle vurderingsmetode. Der er ingen konsekvens i på den ene side at gøre denne parameter i erstatningsudmålingen helt individuel og på den anden side at hævde, at det er umuligt at udmåle det individuelle tab (nogenlunde) præcist (hvis det er, hvad der skal forstås ved ordet "matematisk"). Ethvert erstatningssystem, der bygger på et kapitaliseringsprincip, må nødvendigvis leve med den usikkerhed, der følger af, at der skal anlægges en prognose over et fremtidigt forløb, og at der må gælde visse begrænsninger i adgangen til at genoptage sagen, selv om det måtte vise sig, at prognosen ikke holdt stik. Men denne usikkerhed kan på ingen måde begrunde, at de øvrige faktorer i erstatningsudmålingen ikke søges udformet på en sådan måde, at de så vidt muligt giver dækning for det tab, som modsvarer den fastsatte, individuelle erhvervsevnenedsættelse. Den kan således navnlig ikke begrunde, at man vælger én form for kapitalfaktor fremfor en anden. Omsætning af et fremtidigt tab til en nutidig engangserstatning er under alle omstændigheder en "matematisk" opgave, og det er på ingen måde nogen "umulig" opgave at fastslå, efter hvilke principper denne kapitalisering skal foregå, hvis erstatningen - så vidt muligt - skal modsvare det tab, som er indeholdt i erhvervsevnetabsbedømmelsen. Dette har for så vidt intet at gøre med spørgsmålet om valget mellem en mere eller mindre standardiseret erstatningsfastsættelse, idet selve anvendelsen af en kapitalfaktor selvsagt under alle omstændigheder er udtryk for en (nødvendig) standardisering. Spørgsmålet om "individuel" eller "standardiseret" udmåling af erhvervsevnetabserstatning indskrænker sig derfor i realiteten til spørgsmålet om, hvorvidt der ved erstatningsudmålingen skal foretages fradrag for (visse) ydelser, som skadelidte modtager fra anden side, og som tilsigter at dække samme tab. Her står man ganske enkelt over for et (rets)politisk valg, som imidlertid hænger sammen med valget af principper for kapitalisering. I jo højere grad kapitaliseringsfaktorerne er udformet på en måde, som er egnet til at give skadelidte fuld dækning for det forventede tab, desto mere vil en kumulationsløsning resultere i overkompensation. Denne problemstilling bliver man nødt til at forholde sig til. Man kan ikke afvise den blot ved en henvisning til vanskelighederne ved at fastlægge omfanget af de individuelle, fremtidige tab.

Flertallet anfører dernæst, at man som følge af det "umulige" i opgaven i stedet må nøjes med at "fastlægge nogle hovedprincipper". Kendsgerningen er imidlertid, at EAL fastlægger reglerne for erstatningsudmålingen i en så detaljeret grad, som ikke findes i noget andet land (bortset fra kopisten Island). Flertallet vender således problemet på hovedet: Det består ikke i, at man ikke kan lægge erstatningsudmålingen ind i faste, lovgivningsmæssige rammer, men er nødt til at overlade flere elementer i den til konkrete, individuelle skøn, som må udøves i (rets)praksis. Disse rammer *er* etableret, og fordelen herved anfægter jeg på ingen måde. Problemet er kun at sikre, at disse rammer - og dermed den "standardisering", som anvendelsen af regler fremfor konkrete skøn indebærer - må gøres så realistiske som muligt med henblik på at nå frem til erstatninger, der gennemsnitligt ligger så nær som muligt de (forventede) faktiske tab.

Endvidere anfører flertallet, at erstatningerne skal opleves som "rimelige". Det er selvsagt umuligt at argumentere mod dette synspunkt i denne generelle form. Men udsagnet er i denne form ganske indholdsløst. Formålet med EAL var - som også nævnt i kommissoriet - at sikre en højere grad af dækning af det fulde økonomiske tab ved personskade og ved forsørgertab end tidligere, og denne målsætning kan formentlig ikke anses for opgivet, også selv om kommissoriet senere omtaler en målsætning om en "rimelig dækning" af det lidte tab (også uden nogen form for præcisering). Heraf må dog i hvert fald kunne udledes, at en erstatningsudmåling, der må antages gennemsnitligt at medføre en betydelig grad af overkompensation for væsentlige grupper af tilskadekomne og en betydelig grad af underkompensation for andre, ikke kan karakteriseres som "rimelig".

Endelig anfører flertallet, at erstatningsreglerne skal være "administrerbare". Heller ikke dette kan nogen være uenig i, men som nævnt ovenfor er det netop blevet påvist af den instans, som formentlig administrerer flest erstatningssager her i landet, at loven på en række væsentlige punkter ikke er let at administrere, fordi den på disse punkter ikke er tilstrækkeligt præcis (om man vil: at erstatningsudmålingen er *for lidt* "standardiseret", idet domstolenes konkrete "skønsudøvelse" giver utilstrækkelig vejledning). Hertil kommer et mere generelt synspunkt:

Flertallet lægger umådelig megen vægt på, at reglerne udformes således, at erstatningssagerne ikke unødigt trækker i langdrag. Flertallet synes herved at ligge under for den myte, at et system med (meget) standardiserede udmålingsprincipper er garanten for, at dette ikke sker. Det er imidlertid på empirisk grundlag blevet dokumenteret, at denne sejlivede myte intet har med virkeligheden at gøre, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade II (1988) s. 439 (der endda afspejler sagsbehandlingstiden forud for EAL, hvor erstatningsudmålingen, særligt ved invaliditet, var endnu mere standardiseret).

Som tidligere nævnt indebærer EAL's standardiseringssystem en væsentlig afvigelse fra retstilstanden i andre lande, herunder de nordiske. Som det fremgår af beskrivelsen af fremmed ret, har Island gennemført betydelige ændringer i forhold til den oprindelige kopiering af EAL, og spørgsmålet om standardisering har været overvejet særligt i Norge, hvor der vel var en vis sympati herfor, men under følgende, helt afgørende forudsætning (NOU 1994:20 s. 152):

> "Dersom det er aktuelt å innføre en standardisert modell for erstatningsretten generelt, må det forud for dette foretas grundige beregninger slik at man finner frem til matematiske faktorer som i størst mulig utstrekning ivaretar prinsippet om full og individuell erstatning og samtidig sikrer et erstatningsnivå i samsvar med gjeldende rett."

Dette er en meget præcis beskrivelse af den opgave, som flertallet netop *ikke* har løst.

Hvad særligt angår godtgørelse for ikke-økonomisk skade, fortjener følgende bemærkninger fra den svenske betænkning herom (SOU 1995: 33 s. 412) at blive citeret:

> "Man synes från danskt håll inte ha lyckats övertyga andra länder om förträffligheten med sitt i mångas tycken stelbenta lagreglerade system ---. Det er knappast någon tillfällighet att Danmark, som förutom Island veterligen är det enda land där skadeståndsbeloppen för ideell skade är reglerade i lag, hör till de länder i Europa som har de absolut lägsta ersättningsnivåerna."

Når det særlige danske udmålingssystem således end ikke i vore nærmeste nabolande har vakt større interesse, er der ingen grund til at antage, at der i fremmed ret vil komme nogen udvikling i den retning. Tilnærmelsen må derfor nødvendigvis gå den modsatte vej. Flertallets forslag vil hæve erstatningsniveauet, men dels vil det fortsat ligge under niveauet i sammenlignelige lande, jf. navnlig nedenfor afsnit 6.2.2.3., og dels - og navnlig - vil beregningsforudsætningerne afvige fra andre landes på en måde, der vil resultere i erstatninger, der i nogle tilfælde vil ligge over dem, som den givne skade ville udløse i andre lande, og i andre - de fleste - tilfælde vil ligge under. Med det stigende internationale samkvem er disse forskelle ikke i længden holdbare, og det må formentlig forventes, at erkendelsen heraf på et tidspunkt vil resultere i harmoniseringsinitiativer fra EU. Dette perspektiv har flertallet alligevel valgt helt at se bort fra. Gennemførelse af dets forslag må i stedet forventes at fastlåse retstilstanden i en lang periode. Jeg finder det derfor dybt beklageligt, at flertallet har valgt at indsnævre revisionsovervejelserne til det mest nødtørftige ud fra en unødigt snæver fortolkning af kommissoriet.

Flertallet anfører, at mine forslag "ikke synes at medføre nogen dokumenterbar forbedring af de skadelidtes retsstilling". Hvis der hermed menes forhøjelser af erstatningsniveauet i forhold til gældende ret, er dette i sig selv ukorrekt, jf. nedenfor afsnit 6.2.2.3. om forhøjelse af kapitalfaktoren (til ca. det dobbelte af, hvad flertallet foreslår), som tilsvarende får virkning for forsørgertabserstatninger, hvor også erstatningsgraderne foreslås forhøjet (hvorimod flertallet ikke foreslår nogen ændringer), jf. afsnit 6.2.3.2. For så vidt angår méngodtgørelse vil det af afsnit 6.2.4.2. fremgå, at den af flertallet foreslåede forhøjelse af godtgørelsesniveauet er utilstrækkelig, men at der på dette punkt kan være grund til ikke på nuværende tidspunkt at gennemføre nogen yderligere forhøjelse.

Hertil kommer imidlertid, at formålet med en revision ikke kun er at forhøje erstatningsniveauet. Som nævnt er hovedmålsætningen ifølge kommissoriet, "at de skadelidte får en rimelig dækning for det lidte tab", og spørgsmålet om forhøjelse af erstatningsniveauet må derfor ses i lyset af denne målsætning. Det er således næppe foreneligt med denne målsætning, dersom forhøjelse af erstatningsniveauet sammenholdt med en adgang til at kumulere erstatningen med anden kompensation vil medføre betydelig overkompensation. Dette vil eksempelvis blive konsekvensen af flertallets forslag om indførelse af midlertidig erstatning for tab af erhvervsevne, jf. nedenfor afsnit 6.2.2.1., idet der efter dette forslag vil ske kumulation af erhvervsevnetabserstatning og den relevante sociale ydelse (revalideringsydelse). Efter mit forslag vil en sådan kumulation ikke være mulig. Overkompensation i et sådant tilfælde er udtryk for en uhensigtsmæssig anvendelse af samfundets ressourcer, og den er som nævnt ikke forenelig med den anførte målsætning.

De af mig fremførte forslag om - som det fremgår ret begrænsede - fradrag i erhvervsevnetabs- og forsørgertabserstatninger og forslaget om en mindre formel forsørgertabsbedømmelse (jf. herom nedenfor afsnit 6.2.3.2.) har til formål at sikre, at den samlede kompensation for økonomiske tab i højere grad end nu - og i højere grad end efter flertallets forslag - kommer til at modsvare de tab, der faktisk lides. Dette vil selvsagt begrænse "forbedringen" for de skadelidte, der rammes af disse begrænsninger, hvorimod "forbedringen" vil blive endnu større end foreslået af flertallet for de skadelidte, der ikke rammes heraf. Der vil med andre ord ske en vis omfordeling af den samlede "erstatningspulje" med sigte på at undgå såvel over- som underkompensation. Det afgørende er således, at erstatningsudmålingen gøres mere præcis. Som det vil fremgå af det følgende, fører flertallets forslag i en række tilfælde til vilkårlige forskelle mellem forskellige grupper af tilskadekomne, uden at dokumentationen herfor er søgt imødegået af flertallet.

Flertallet anfører dernæst, at en gennemførelse af de af mig fremførte forslag vil "give anledning til overvejelser om ændringer" i anden lovgivning, og at dette navnlig gælder de nævnte forslag om fradrag i erstatningen. Som eksempel herpå nævnes først problemet vedrørende betydningen af, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste er fritaget for betaling af arbejdsmarkedsbidrag. Dette problem er imidlertid fælles for gældende ret, for flertallets forslag og for mit, og det har således intet som helst at gøre med forskellen mellem flertallets og mit forslag. Alle synes at være enige om, at dette problem hverken kan eller bør løses af EAL, men må løses inden for rammerne af skattelovgivningen. Dernæst anføres, at forslaget om fradrag i erhvervsevnetabserstatningen for dele af den sociale pension må føre til overvejelser om betydningen af andre sociale ydelser, især ydelser efter lov om aktiv socialpolitik. Der er imidlertid intet overkompensationsproblem i relation til kontanthjælp som følge af dobbeltforsørgelsesreglen i nævnte lovs § 94, stk. 1 (som reglen i stk. 3 ifølge motiverne hertil alene indeholder en præcisering af), og andre sociale ydelser tildeles ikke i anledning af det indtægtstab, som erhvervsevnetabserstatningen kompenserer, hvorfor der ikke er noget fradragsproblem. Der er dernæst ingen som helst anledning til at overveje, om f.eks. skadevolderen skulle gives adgang til at "indlede social pensionssag". En sådan adgang foreligger jo f.eks. ikke ved sygedagpenge, og skadelidte har selvsagt pligt til at udnytte mulighederne for at opnå den offentlige hjælp. Endelig anfører flertallet, at mit forslag om fradrag for visse private pensioner vil medføre "uforklarlige tilfældigheder", og der henvises i den forbindelse til problemer vedrørende ægtefælleskifte. Denne - ikke nærmere dokumenterede - indvending rammer imidlertid ikke mit forslag, som ikke anvender en række af de sondringer, der giver problemer i forbindelse med ægtefælleskifte. Hertil kommer i øvrigt, at hvis der skulle være behov for en yderligere præcisering, er der naturligvis intet til hinder for, at en sådan foretages i den foreslåede regel i EAL. Der er således heller ikke af den grund nogen anledning til at overveje ændringer i anden lovgivning.

Drøftelse af detaljer i forslagene kunne naturligvis med fordel være sket under udvalgsarbejdet, men som nævnt i afsnit 6.1.1. afviste flertallet at indgå i nogen debat. Karakteren af de ovenfor anførte indvendinger synes at bekræfte denne indstilling.

6.2. Bemærkninger til flertallets konkrete forslag

6.2.1. Tabt arbejdsfortjeneste

Hovedproblemet er - som fremhævet i flere af henvendelserne til arbejdsgruppen - at de gældende regler om ophørsterminen for retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indebærer "huller" i dækningen af indtægtstab, idet et sådant tab kan opstå efter ophørsterminens indtræden uden at blive dækket gennem erhvervsevnetabserstatningen. Da alle formentlig kan tilslutte sig, at dette hverken er en tilsigtet eller rimelig konsekvens af reglerne, må formålet med en revision være at udforme regler, der sikrer, at der ikke opstår sådanne huller. Flertallet må antages at dele denne opfattelse; det har i hvert fald ikke udtalt sig i modsat retning.

Problemet er imidlertid, at flertallets forslag *ikke* sikrer mod sådanne huller i dækningen af indtægtstab. Den gældende regel (EAL § 2, stk. 1) indeholder to ophørsterminer, nemlig dels det tidspunkt, hvor skadelidte er i stand til at genoptage arbejdet i væsentligt samme omfang som før skaden, og dels det tidspunkt, hvor helbredstilstanden er blevet stationær. Kritikken har navnlig været møntet på den sidstnævnte regel, og det er den - og kun den - højesteret har modificeret i afgørelsen i UfR 1999.394 H. Det samme gælder flertallets forslag. Det førstnævnte kriterium er af flertallet foreslået overført uændret fra den gældende regel. Også dette kriterium medfører imidlertid i en række tilfælde, at der efter ophør af retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste kan indtræde et indtægtstab, som ikke opfanges af reglerne om erhvervsevnetabserstatning (og ejheller af flertallets forslag om midlertidig erhvervsevnetabserstatning, jf. nedenfor). Dette skyldes, at der meget vel kan opstå et efterfølgende, midlertidigt

indtægtstab efter det tidspunkt, hvor skadelidte i det væsentlige har genoptaget arbejdet. Dette kan f.eks. bero på, at skadelidte på et senere tidspunkt må sygemeldes, fordi der skal foretages en lægelig "efterbehandling", jf. som eksempel UfR 1993.624, hvor den senere sygeperiode skyldtes behandling for en arbrokdannelse hidrørende fra en operation efter tilskadekomsten. Indtægtstabet i denne sygeperiode blev ikke erstattet, og det vil det heller ikke blive efter flertallets forslag, da skadelidte forinden havde genoptaget arbejdet. Muligvis har afgørelsen i UfR 1999.1434 søgt at modificere denne konsekvens i et tilfælde, hvor en operation for en forvoldt knælidelse af forskellige grunde var blevet udskudt, således at den først fandt sted, efter at skadelidte havde genoptaget arbejdet; skadelidte fik ved denne afgørelse alligevel tilkendt erstatning for indtægtstab for perioden efter operationen. Denne afgørelse må antagelig - ligesom UfR 1999.394 H - tages som udtryk for, at domstolene i et vist omfang forsøger at afbøde urimelige konsekvenser af reglerne, men man kommer ikke uden om, at det kun kan opnås ved en direkte tilsidesættelse af lovens klare ord. Flertallets forslag løser dette problem for domstolene i relation til stationærkriteriet, men ikke i relation til kriteriet om genoptagelse af arbejdet. Reglerne bør imidlertid naturligvis ikke udformes på en måde, som tvinger domstolene til at sætte sig ud over lovens klare ord for at kunne nå til et rimeligt resultat.

Dernæst kan problemet forekomme i tilfælde, hvor skadelidte vel genoptager arbejdet i et sådant omfang, at væsentlighedsbetingelsen er opfyldt, men hvor der dog ikke er tale om en genoptagelse i *fuldt* omfang, idet skadelidte i den første periode ikke er i stand til at arbejde på fuld kraft, men må forventes at kunne blive dette i løbet af en vis periode. Det indtægtstab, der herved opstår i denne periode, vil heller ikke kunne kræves erstattet. Som eksempler herpå kan nævnes FED 1998.1432 og til dels FED 1996.771, der samtidig illustrerer vanskelighederne ved at afgøre, *om* skadelidte overhovedet kunne siges at have genoptaget arbejdet i væsentligt samme omgang som før skaden. Reglerne fører således i sig selv til tvister om, hvorvidt et *forsøg* på at genoptage arbejdet i en vis periode bringer retten til erstatning til ophør, jf. UfR 1989.778, hvoraf kan udledes, at hvis "forsøget" har varet tilstrækkeligt længe, afskæres erstatning for en senere sygeperiode, uanset at det måtte kunne dokumenteres, at denne skyldes skadens følger. Det er svært at se, hvorfor det senere indtægtstab skal kunne erstattes i de tilfælde, hvor forsøget har været kortvarigt, men ikke i de tilfælde, hvor det har været længerevarende. Skadelidte skal selvsagt kunne dokumentere, at den senere sygeperiode er en følge af skaden, men reglen afskærer således erstatning, *selv om* en sådan dokumentation kan føres.

Flertallets forslag om indførelse af erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab løser ikke problemet. Ophøret af retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste er indeholdt i flertalsforslagets § 2, stk. 1, 1. pkt., og reglen om erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab i 2. pkt., hvorefter betingelsen for denne erstatning er, at det må "antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab". Dette er netop ikke tilfældet i de ovenfor omhandlede situationer. Indtægtstabet skyldes ikke nogen nedsættelse af erhvervs*evnen* og i hvert fald ikke en *varig* sådan (jf. nærmere nedenfor afsnit 6.2.2.1. om uklarheden i, at en *midlertidig* erstatning er gjort betinget af, at der foreligger et *varigt* tab). I de nævnte situationer er forholdet derimod det, at skadelidte må påregnes i løbet af en periode at opnå fuld, normal erhvervsindtjening. Klarest er dette selvsagt i de tilfælde, hvor indtægtstabet kun beror på en vis "efterbehandling", mens der i tilfælde af en mindre end fuldstændig genoptagelse af arbejdet kan være en større eller mindre usikkerhed om, hvorvidt skadelidte senere vil kunne genoptage det fuldstændigt. Afgørende er imidlertid, at der ikke er grundlag for at "overgå" til erstatning for erhvervsevnetab, så længe det må antages, at indtægtstabet vil ophøre. Som nævnt gælder dette også i relation til flertallets forslag om erstatning om midlertidigt erhvervsevnetab.

Konklusionen er således, at også kriteriet om ophør ved (væsentlig) genoptagelse af arbejdet må ophæves. Den eneste, konsekvente løsning på problemet med "huller" i dækningen af (midlertidigt) indtægtstab er således, at enhver form for særskilt ophørstermin fjernes fra bestemmelsen. Der er ikke behov for sådanne grænser. Skadelidte har naturligvis under alle omstændigheder - efter den almindelige, erstatningsretlige tabsbegrænsningspligt - pligt til at genoptage arbejdet i det øjeblik, dette med rimelighed kan forlanges. Dette kan udtrykkes alene i den betingelse for retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, at skadelidte skal have været - helt eller delvis - *uarbejdsdygtig*. Andre grænser er overflødige og fører som nævnt til unødige afskæringer af erstatning for indtægtstab. Der er *alene* brug for en afgrænsning i de tilfælde, hvor det viser sig, at indtægtstabet netop ikke kun bliver midlertidigt. Denne afgrænsning mellem erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og erstatning for erhvervsevnetab kan herefter foretages alene ved hjælp af et kriterium, hvorefter retten til det førstnævnte ophører i det øjeblik, indtræden af det sidstnævnte kan konstateres.

6.2.2. Erhvervsevnetab

6.2.2.1. Midlertidigt erhvervsevnetab

Som en ny ophørstermin for retten til tabt arbejdsfortjeneste foreslår flertallet imidlertid ikke kun det tidspunkt, hvor det er muligt *endeligt* at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevnetab, men også hvor dette er muligt *midlertidigt*. Forslaget skal ses i sammenhæng med reglen i § 10 om indhentelse af udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen, idet der heri foreslå indføjet de i ASL gældende tidsfrister for afgørelser om erhvervsevnetab og i forbindelse hermed en adgang til midlertidige afgørelser herom principielt svarende til reglen i ASL § 31, stk. 4. Hermed bringes der for så vidt overensstemmelse med ASL, og dette synes at være formålet med flertallets forslag. Det skal ses i sammenhæng med forslaget om, at den endelige erhvervsevnetabsvurdering skal inddrage revalideringsmulighederne, således at hovedområdet for anvendelsen af den midlertidige erhvevsevnetabserstatning er tilfælde, hvor disse endnu er uafklarede, fordi et revalideringsforsøg først skal gøres. Meningen må således antages at være, at erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste i disse tilfælde ophører på dette tidspunkt, således at den erstatning, der ydes for indtægtstab under revalideringsperioden, i stedet bliver en midlertidig erhvervsevnetabserstatning.

Parallellen til ASL er imidlertid af flere grunde uholdbar.

For det første må det erindres, at ASL's regler om midlertidig erhvervsevnetabserstatning ikke alene må ses på baggrund af de særlige tidsfrister for afgørelser om erhvervsevnetabserstatning i ASL § 31, stk. 1, 2. pkt. Betydningen heraf for de skadelidte beror jo ganske enkelt på det forhold, *at ASL ikke hjemler nogen erstatning for tabt arbejdsfortjeneste*. Hvis man derfor fastholdt, at erstatning for indtægtstab efter ASL først kunne gives fra det tidspunkt, hvor der kan konstateres en *varig* indtægtsnedgang, ville retten til erstatning for tab ud over socialsikringens dækning først indtræde fra et senere tidspunkt, jf. herved *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 683 f. Realiteten i reglerne er således først og fremmest, at de afbøder noget af konsekvensen af ASL's manglende dækning af (midlertidigt) indtægtstab i de tilfælde, hvor dette bliver af længere varighed (navnlig) som følge af, at revalidering iværksættes. Denne situation foreligger ikke i EAL, og behovet for regler om midlertidig erhvervsevnetabserstatning er derfor for så vidt ikke til stede. Følgen af flertallets forslag er blot, at den samlede erstatning for (midlertidigt) indtægtstab i disse tilfælde bliver *delt op,* således at den første del erstattes som tabt arbejdsfortjeneste og den sidste del som midlertidigt erhvervsevnetab (hvilket derudover har betydelige konsekvenser for erstatningsudmålingen, jf. nedenfor). En sådan opdeling kan naturligvis på ingen måde bidrage til nogen hurtigere afgørelser af sagerne. Tværtimod vil det komplicere, forsinke og fordyre sagsbehandlingen, fordi der skal foretages separate udmålinger af de to erstatningsposter og (normalt) indhentes en yderligere udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen (nemlig om den midlertidige erhvervsevnetabsprocent, jf. nærmere herom nedenfor), der må forventes at skulle betales særskilt.

For det andet må ASL's regler om erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab ses i sammenhæng med denne lovs regler om erstatning som *løbende ydelser* (renteerstatning). En midlertidig erhvervsevnetabserstatning kapitaliseres ikke, heller ikke selv om erhvervsevnetabet er mindre end 50%, jf. ASL § 43, stk. 1, 3. pkt. Baggrunden herfor er naturligvis, at et positivt udfald af revalideringen kan bevirke, at der ikke opstår noget varigt erhvervsevnetab eller dog kun et tab af mere beskedent omfang. Når revalideringen (eller uddannelsen) er afsluttet, tages sagen op til endelig afgørelse, og hvis dette går ud på, at der ikke er opstået noget varigt erhvervsevnetab, indstilles erstatningsbetalingen. Det forhold, at den midlertidige erhvervsevnetabserstatning betales som en løbende ydelse, sikrer således, *at den kun omfatter den periode, hvor det midlertidige tab opstår. Dette gælder derimod ikke for flertallets forslag om indførelse af midlertidig erhvervsevnetabserstatning i EAL, fordi der her ikke er nogen mulighed for at tilkende erstatning som en løbende ydelse*. Flertallets forslag indeholder ingen særlige regler om udmålingen af den midlertidige erhvervsevnetabserstatning, og det må derfor forstås således, at den skal foretages efter de almindelige regler om udmåling af erhvervsevnetabserstatning, jf. henvisningen hertil i § 2, stk. 1, 2. pkt. Disse regler er imidlertid møntet på udmåling af erstatning for *varig* indtægtsnedgang, men der er alligevel ikke i flertallets forslag eller bemærkningerne hertil nogen antydning af, om eller i hvilket omfang reglerne modificeres i tilfælde, hvor det drejer sig om et midlertidigt erhvervsevnetab. Dette gælder også kapitalfaktoren i forslagets §§ 6 og 9. I mangel af holdepunkter for andet må det derfor antages, at den midlertidige erhvervsevnetabserstatning skal udmåles efter samme regler som den endelige erhvervsevnetabserstatning. Dette synes også at være forudsat i modregningsreglen i § 16, stk. 1, sidste pkt., hvoraf modsætningsvis antagelig må kunne sluttes, at den midlertidige erhvervsevnetabserstatning - der vel må betegnes som en á conto-erstatning - modregnes i den endelige erhvervsevnetabserstatning, således at skadelidte ikke får dobbelt dækning. Men en sådan modregning forudsætter jo, at der faktisk tilkommer skadelidte en endelig erhvervsevnetabserstatning, og det vil ikke være tilfældet, hvis revalideringen lykkes i en sådan udstrækning, at skadelidte enten generhverver sin normale indtægt, eller den varige indtægtsnedgang ligger under 15%-grænsen i § 5, stk. 3. Hvis man f.eks. tænker sig, *at* skadelidte er en 30-

årig mand, hvis årsløn inden skaden udgjorde 250.000 kr., *at* der iværksættes revalidering, fordi han på grund af skadens følger ikke kan arbejde inden for sit hidtidige område, og *at* der efter § 10 indhentes en udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen, der vurderer det midlertidige erhvervsevnetab til 25% (jf. nedenfor), vil den midlertidige erhvervsevnetabserstatning udgøre 250.000 kr. x 9,9 x 25% = 618.750 kr. To år efter konstateres det, at revalideringen er lykkedes, således at skadelidte inden for et nyt arbejdsområde kan erhverve en indtægt på niveau med den hidtidige. Han har derfor ikke ret til erstatning for varigt erhvervsevnetab, og den nævnte erstatning kan ikke bringes til modregning, idet der ikke er nogen erstatning at modregne den i. Denne skadelidte har herved fået en erstatning for de to års indtægtstab, som langt overstiger indtægtstabet i denne periode, også - og især - fordi den i denne periode modtagne revalideringsydelse ikke kan bringes til fradrag i erstatningen, jf. nedenfor. Det siger sig selv, at denne konsekvens af reglerne er helt uacceptabel.

Hertil vil flertallet muligvis indvende, at denne situation ikke kan opstå, fordi betingelsen for retten til erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab efter § 2, stk. 1, som tidligere nævnt er, at det må antages, "at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab". Dette kan man imidlertid ikke vide på tidspunktet for revalideringens påbegyndelse, hvilket netop er baggrunden for, at afgørelsen træffes som en midlertidig afgørelse. Hvis betingelsen i § 2, stk. 1, skal forstås efter sit pålydende, tvinges man derfor ud i gisninger om det mulige udfald af revalideringen, hvilket dels vil medføre, at EAL's system netop ikke kommer til at svare til ASL's, og dels, at der vil opstå en ganske ubegrundet forskel mellem de skadelidte, der under revalideringsforløbet vil få indtægtstab erstattet som tabt arbejdsfortjeneste, fordi det må antages, at revalidering vil lykkes i en sådan grad, at der ikke vil opstå noget varigt erhvervsevnetab, og de skadelidte, der får det samme indtægtstab erstattet gennem en midlertidig erhvervsevnetabserstatning, fordi det må antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab (på mindst 15%). Dette kan næppe være meningen, men det er da ganske uklart, hvad der skal lægges i den anførte betingelse. Hvis den ikke skal forstås efter sit pålydende, bliver konsekvensen som anført i eksemplet ovenfor.

Hertil kommer, at udmålingen af erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab også i øvrigt vil give anledning til problemer. Arbejdsskadestyrelsens praksis i disse tilfælde er, at den midlertidige erhvervsevnetabsprocent som udgangspunkt fastsættes til 25%, jf. *Friis & Behn* Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 377 f. Formålet hermed er - ud fra en gennemsnitsbetragtning - at sikre, at erstatningen sammen med revalideringsydelse og eventuelle arbejdsindtægter under revalideringen modsvarer den hidtidige arbejdsindtægt, idet udbetaling af en større erstatning blot vil medføre fradrag i revalideringsydelsen, jf. lov om aktiv socialpolitik § 59. Erstatningen er således for så vidt fastsat som *et supplement til den sociale ydelse. Noget tilsvarende er derimod ikke muligt efter EAL*. Fradragsreglen i EAL § 2, stk. 2, vedrører kun erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og kan derfor ikke gælde for midlertidig erhvervsevnetabserstatning. Denne må derimod som nævnt antages at skulle udmåles efter EAL's almindelige regler om erhvervsevnetabserstatning, og disse indeholder ingen hjemmel for fradrag for sociale ydelser m.v. Erstatningen efter EAL kan derfor ikke fastsættes under hensyntagen til revalideringsydelsen, idet dette ville være ensbetydende med en udmåling med (helt eller delvis) fradrag for denne. Grundlaget for den nævnte praksis om fastsættelsen af størrelsen af den midlertidige erhvervsevnetabsprocent i henhold til ASL er derfor ikke til stede i EAL. Der er herefter helt uklart, efter hvilke principper den midlertidige erhvervsevnetabsprocent i EAL skal fastsættes. Spørgsmålet er uomtalt i flertallets bemærkninger. Fastsættelse af en erhvervsevnetabsprocent, der er baseret på, at revalideringsydelsen fradrages i erstatningen, vil være en uholdbar løsning i et erstatningssystem, der ikke tillader et sådant fradrag. Ser man omvendt alene på forholdet mellem skadelidtes normale erhvervsindtjening og de arbejdsindtægter, som skadelidte måtte oppebære under revalideringsforløbet, bliver den ovenfor nævnte overkompensation selvsagt blot endnu større.

Hertil kommer, at midlertidig erhvervsevnetabserstatning i henhold til EAL ikke vil kunne udmåles, så længe skadelidte oppebærer en tilsvarende erstatning i henhold til ASL. ASL-erstatningen skal fratrækkes i EAL-erstatningen, således at skadelidte kun kan kræve differencen. Da ASL-erstatningen som nævnt altid præsteres som en løbende ydelse, har den ingen bestemt kapitalværdi, og fradragets størrelse kan derfor ikke beregnes, så længe den løber, men først "retrospektivt", når den er ophørt. Først på dette tidspunkt kan det således beregnes, om skadelidte overhovedet har et differencekrav. Da flertallet tilstræber overensstemmelse mellem EAL og ASL på dette punkt, må det antages, at indtægtstabet efter EAL skal erstattes som midlertidigt erhvervsevnetab i samme omfang, som det bliver det efter ASL, men netop i arbejdsskadesager indebærer dette således, at reglen i EAL bliver udhulet, idet erstatningen ikke kan beregnes (og derfor naturligvis heller ikke kan betales), før indtægtstabet ikke længere er "midlertidigt".

Af disse grunde bør der ikke indføres regler om midlertidig erhvervsevnetabserstatning i EAL. Midlertidige erstatninger for indtægtstab er kun hensigtsmæssige, hvis der er tale om en løbende erstatningsbetaling, der dermed automatisk kan tilpasses tabsperioden. Arbejdsgruppen er imidlertid efter kommissoriet afskåret fra at foreslå

indførelse af regler herom. Men i øvrigt vindes der intet ved at "konvertere" en del af dækningen af midlertidigt indtægtstab fra tabt arbejdsfortjeneste til midlertidigt erhvervsevnetab. Som det er fremgået, vil det tværtimod unødigt komplicere skadereguleringen.

6.2.2.2. Erhvervsevnetabsbedømmelse og årsløn

Flertallets forslag fastholder, at erhvervevnetabsprocenten og årslønnen skal være særskilte komponenter ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning. I forhold til de gældende regler indeholder flertallets forslag på dette punkt kun den ændring, at årslønnen reguleres frem til udbetalingstidspunktet, jf. forslagets § 15, stk. 3, således at "kompensationen" for, at erstatningen beregnes efter årslønnen på eller forud for skadestidspunktet, ikke som nu sker ved hjælp af en (skattepligtig) rente, men ved hjælp af denne regulering og dermed en større (skattefri) erhvervsevnetabserstatning.

Dette er - isoleret set - en forbedring, men er dog stadig kun en lappeløsning på det egentlige problem, som beror på, at der overhovedet anvendes en årsløn som en selvstændig faktor ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning. Som fremhævet i Patientforsikringsforeningens henvendelse er dette (i bedste fald) en besværlig og omstændelig omvej til at nå frem til det, som erhvervsevnetabserstatningen omfatter, nemlig den af skaden forårsagede, varige bruttoindkomstnedgang. Denne omvej anvendes ikke i noget andet lands erstatningssystem, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 692 f (med henvisninger). Flertallet gør heller ikke her opmærksom på, at man også på dette punkt står over for et *valg* mellem ønsket om overensstemmelse med ASL eller med fremmed ret.

Grunden til, at årslønnen er et overflødigt rekvisit i erstatningsberegningen, er, at erhvervsevnetabsbedømmelsen må tilstræbe at udtrykke forskellen mellem den erhvervsindtjening, som skadelidte måtte antages at kunne opnå, hvis skaden ikke var sket, og den indtjening, som skadelidte efter skaden kan eller bør kunne opnå under hensyn til skadens følger, skadelidtes forudsætninger og mulighederne for revalideringen m.v. Dette gælder også ifølge flertallets forslag. I det omfang der må forventes en varig difference mellem disse to beløb, foreligger der et erhvervsevnetab. Differencen udtrykker samtidig omfanget af det årlige bruttoindtægtstab. Det er et overflødigt omsvøb at søge dette differencebeløb omsat til en erhvervsevnetabsprocent for derefter at sætte denne i forhold til en tidligere årsindtægt, som desuden så skal reguleres frem til tidspunktet for udbetalingen af erstatningen. Det afgørende er i denne forbindelse, at det under alle omstændigheder er nødvendigt at fastslå - så vidt det er muligt - hvad differencebeløbet er, idet det som nævnt principielt er det, erhvervsevnetabsprocenten skal udtrykke. Den usikkerhed, som uundgåeligt er forbundet med en vurdering af et fremtidigt forløb, bliver ikke mindre af, at omfanget af tabet udtrykkes i en erhvervsevnetabsprocent i stedet for i et differencebeløb. Det må derimod antages, at den sidstnævnte metode er bedre egnet til at klargøre, hvilke faktorer der indgår i erhvervsevnetabsbedømmelsen, og hvilke forudsætninger der i øvrigt er lagt til grund ved vurderingen. En ændring på dette punkt må derfor antages at være egnet til i højere grad, end tilfældet er nu, at tvinge Arbejdsskadestyrelsen til i sine udtalelser om erhvervsevnetabet at lægge disse faktorer og forudsætninger frem, således at grundlaget for vurderingen bliver klargjort, jf. som eksempel på domstolenes tilsidesættelse af en vurdering, der ikke var begrundet nærmere, FED 1998.219. Det bemærkes i den forbindelse, at der næppe er belæg for flertallets påstand om, at retspraksis om betydning af forudbestående lidelser har "udlignet" forskellen mellem reglen i ASL § 26 og de erstatningsretlige regler om årsagskonkurrence. Også på dette - væsentlige - punkt er der derfor behov for en klargøring af grundlaget for Arbejdsskadestyrelsens udtalelser, der ofte efterlader betydelig tvivl om, hvilken betydning forudbestående lidelser er tillagt for den aktuelle tilstand.

I denne forbindelse bemærkes, at flertallets forslag om at gøre reglerne om aktindsigt anvendelige i sager om vejledende udtalelser, jf. forslagets § 10, stk. 2, muligvis nok opfylder et vist behov, men at det, der virkelig er behov for, er indførelse af en *begrundelsespligt*, uanset at det ikke drejer sig om afgørelser. Det afgørende er naturligvis, at udtalelserne virkelig yder reel vejledning, således at parterne får mulighed for at vurdere, om der kan være grundlag for at anfægte dem ved domstolene, jf. herved forvaltningslovens § 24, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2.

Flertallets forslag om en opregulering af årslønnen frem til tidspunktet for udbetaling af erstatning er udtryk for en helt unødvendig standardisering. I selve erhvervsevnetabsbedømmelsen må som nævnt nødvendigvis indgå en konkret vurdering af, hvilken indtægt skadelidte måtte forventes at have på *dette tidspunkt*, hvis skaden ikke var sket. I denne vurdering må derfor også indgå den almindelige eller særlige lønudvikling i skadelidtes (hidtidige) arbejde i perioden fra skadens indtræden og frem til udbetalingstidspunktet. Det er da kunstigt *tillige* at foretage en beregning af denne lønudvikling på grundlag af det *gennemsnitstal*, som satsreguleringsprocenten er udtryk for.

Anvendelsen af en årsløn som særskilt parameter i ASL må ses på baggrund af det i denne lov gældende årslønsmaksimum. Flertallet foreslår ingen tilnærmelse til ASL på dette punkt, men tværtimod den ændring, at maksimeringen netop ikke skal vedrøre årslønnen, men derimod selve erhvervsevnetabserstatningen. Den sidste, mulige rest af begrundelse for overhovedet at operere med en årsløn som en særskilt parameter er dermed fjernet. Det må i øvrigt antages, at den hidtidige maksimering i EAL ligger på et niveau, hvor den ingen særlig praktisk betydning har, idet kun en meget ringe del af befolkningen har større erhvervsindtjening, jf. herved *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 746 ff. Selv om man - af andre grunde - måtte finde det rimeligt, at særligt højtlønnede personer ikke skal have fuld erstatning, er flertallets forslag om ændring af maksimeringens udformning et uegnet middel hertil. Forslaget indebærer nemlig, at det hidtidige maksimun kun fastholdes i tilfælde, hvor erhvervsevnetabet er 100%, og skadelidte er under 30 år, idet det foreslåede maksimum på 5.815.000 kr. "svarer" til en årsløn på 581.500 kr. og en kapitalfaktor på 10. Hvis derimod erhvervsevnetabet er f.eks. 50%, vil erstatning kunne ydes for op til den dobbelte årsløn (1.163.000 kr. x 10 x 50% = 5.815.000 kr.). Tilsvarende kan en højere årsløn erstattes, hvis skadelidte er ældre. Er skadelidte f.eks. 50 år, og erhvervsevnetabet 100%, "svarer" maksimum til en årsløn på godt 736.000 kr. (736.075 kr. x 7,9 = 5.814.993 kr.). Med denne udformning af maksimeringen er det i hvert fald givet, at ingen højtlønnet person vil have nogen mulighed for at vurdere behovet for supplerende forsikringsdækning, da det herefter helt vil afhænge af, hvornår skaden indtræder, og om erhvervsevnetabet bliver 100% eller mindre; samtidig hermed er den "sociale" begrundelse for reglen undergravet, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 750. Men som nævnt har denne begrundelse aldrig været overbevisende, og reglen - der ikke findes i andre lande - burde derfor helt fjernes. Maksimeringen har næppe heller nogen betydning for uforsikrede skadevoldere, og skulle den undtagelsesvis kunne få det, kan man bruge lempelsesreglen i EAL § 24.

Anvendelse af en erhvervsevnetabprocent ved siden af årslønnen har endelig betydning for minimumsgrænsen for erstatning på 15% erhvervsevnetab, som flertallet foreslår opretholdt. Også denne grænse bør imidlertid fjernes. Det fremgår af motiverne til EAL, at den - ligesom den tilsvarende grænse i ASL - ikke skal forstås efter sit pålydende, hvilket i sig selv er en uhensigtsmæssig retstilstand. Når meningen er, at erstatning skal ydes i alle tilfælde, hvor der "klart" foreligger en varig indtægtsnedgang, også selv om den ligger (lidt) under 15%, er det svært at se nogen begrundelse for reglen, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 677 f.

Konklusionen er herefter, at der ikke er nogen begrundelse for at operere med erhvervsevnetabsprocent og årsløn som særskilte parametre ved erstatningsfastsættelsen. Der er kun brug for ét tal, nemlig den forventede, varige, fremtidige nedgang i skadelidtes bruttoindtjening, udtrykt i et årligt beløb, som herefter skal kapitaliseres efter eventuelt fradrag for anden kompensation, jf. herom i de to følgende afsnit.

6.2.2.3. Kapitalisering

Flertallets forslag indebærer, at "kapitaliseringen" af erhvervsevnetabserstatningen, dvs. omregningen af det årlige, fremtidige tab til et nutidigt engangsbeløb, fortsat ikke skal foretages efter et egentligt kapitaliseringsprincip, men derimod ved en "fremskrivning" af den i EAL fastsatte faktor under hensyn til ændringen af den nominelle rente fra 1984 til nu og suppleret med en procentuel, aldersbetinget reduktionsfaktor, der dels skal starte tidligere end efter den gældende regel (ved 30 år i stedet for ved 56 år) og dels gradueres, således at reduktionen bliver større for skadelidte på 55 år og derover. Dette forslag skal ifølge flertallet ses i sammenhæng med, at det tillige fastholder princippet om, at der ikke skal foretages fradrag i erhvervsevnetabserstatningen for sociale ydelser m.v. Muligvis mener flertallet, at disse to principper - og navnlig sammenkædningen af dem - hører til de "grundlæggende" principper i loven, som ikke står til ændring, endsige diskussion. Som nævnt i afsnit 6.1.4. er det imidlertid netop først og fremmest disse principper, som indebærer, at EAL væsentligt afviger fra retstilstanden i andre lande, og at selve erstatningsniveauet generelt set er lavere herhjemme. Som det også fremgik, indebærer enhver form for kapitalisering en uundgåelig standardisering, for så vidt som det ikke giver nogen mening at overlade afgørelsen til et konkret skøn i hvert enkelt tilfælde. Problemet er kun at finde en udformning, der så vidt muligt gennemsnitligt giver dækning for det tab, som erstatningen vedrører (inden for de grænser, der i øvrigt måtte være opstillet, jf. ovenfor om maksimering af erstatningen). Ud fra dette synspunkt må kapitalfaktorens udformning bero på i hvert fald tre faktorer, nemlig varigheden af tabet, dødelighedsrisikoen og renteniveauet. Flertallets afvisning af "matematiske" beregninger udmønter sig i forslaget om udformning af en "aldersreduktion", der må ses som udtryk for dets imødekommelse af kritikken af, at EAL ikke tager tilstrækkeligt hensyn til den første af de nævnte faktorer. Hvordan flertallet er nået frem til den foreslåede reduktionstakt, fremgår ikke. Der gives ingen forklaring på, hvorfor den skal starte ved netop 30 år og "knække" ved 55 år, og der gives heller ingen forklaring på størrelsen af de to reduktionsgrader. Tallene synes valgt ganske arbitrært. Om de særligt uheldige konsekvenser af dette valg

for ældre tilskadekomne, se nedenfor.

Udformningen af "kapitalfaktoren" er dernæst i modstrid med flertallets principielle synspunkt om, at EAL kun bør angive nogle "hovedprincipper" for erstatningsudmålingen, jf. ovenfor afsnit 6.1.4. Flertallet fremlægger ikke nogle hovedprincipper (bortset fra princippet om, at det *ikke* vil anvende et egentligt kapitaliseringsprincip), men derimod nogle konkrete tal, der år for år specifikt fastslår, med hvilken faktor det beregnede årlige tab skal omsættes til et engangsbeløb. At det ikke kan antages at være nødvendigt, at selve tallene er fastsat i loven, kan støttes på, at dette ikke er tilfældet i ASL, jf. dennes § 43, stk. 2, der i øvrigt heller ikke fastsætter nogle hovedprincipper for, hvordan kapitalfaktoren skal udformes, jf. i øvrigt om ASL nedenfor.

Den helt afgørende faktor ved udformningen af kapitalfaktorerne er valget af den *rentefod*, de skal baseres på. EAL bygger på den nominelle rente, hvilket er årsagen til, at tiden er løbet fra den. Flertallet gør det samme. Der er derfor en tilsvarende risiko for, at tiden vil løbe fra dets forslag. Hvis der i fremtiden skulle indtræde en ny, væsentlig ændring i renteniveauet (f.eks. en forhøjelse til niveauet i 1984), vil det således være nødvendigt at revidere EAL igen, og den "forsinkelse", som revisionsprocessen uundgåeligt indebærer, vil således igen kunne medføre, at de skadelidte gennem en længere årrække får beregnet erstatninger ud fra forudsætninger, som ikke stemmer overens med virkeligheden. Dette har nu i en længere årrække medført en endnu større grad af underkompensation end tilsigtet med EAL, og det er principielt ikke bedre, at risikoen fremover formentlig i højere grad går i den modsatte retning. Dette er således en klart uhensigtsmæssig lovgivningsteknik, og det kan undre, at flertallet ikke har villet tage lære af de historiske erfaringer.

Problemet hænger sammen med, at EAL - og flertallet - har valgt den nominelle (langtids)rente som den rentefod, kapitalfaktoren skal baseres på. Dette valg er ikke blot af den nævnte grund uhensigtsmæssigt, men det er også forkert som grundlag for kapitalisering af erstatning for fremtidigt indtægtstab. Valget indebærer nemlig, at erstatningen "fastlåses" til indtægtsforholdene på afgørelses/udbetalingstidspunktet, idet det hermed postuleres, at skadelidte ville være blevet stående på denne nominelle indtægt i resten af sin erhvervsaktive tid. Dette er selvsagt aldeles urealistisk. Flertallet nævner i den forbindelse blot, at man i EAL af "praktiske grunde" ser bort fra fremtidige lønstigninger, men der er intet som helst "praktisk" til hinder for, at man ved udformningen af kapitalfaktoren i det mindste tager hensyn til sådanne lønstigninger, som kompenserer for den løbende inflation. Det forhold, at der ikke tages hensyn til den af inflationen betingede udhulning af realværdien af erstatningen, er ensbetydende med en betydelig grad af underkompensation. Hvis kapitalfaktoren - gennemsnitligt og så vidt muligt - skal sikre de skadelidte dækning af erhvervsevnetabet, må den derfor (mindst) baseres på en *realrente*, dvs. den nominelle rente korrigeret for inflation, jf. nærmere *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 706 ff.

Erstatningslovsudvalget berørte i sin tid meget kort spørgsmålet om valget mellem den nominelle rente og realrenten (jf. betænkning nr. 976/1983 s. 257 f) og anførte som begrundelse for valget af den nominelle rente alene, at erstatningerne ellers ville blive "meget høje", og at det ville kunne virke "stødende", at de skadelidte umiddelbart ville kunne opnå en højere, nominel renteindtægt af erstatningen end den indtægt, den skulle dække. Den sidstnævnt betragtning er klart uholdbar, da sigtet må være reel tabsdækning i hele tabsperioden (der jo kan strække sig over en meget lang årrække), jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 716 f, og den førstnævnte betragtning viser, at man i virkeligheden foretog valget som en principielt vilkårlig *begrænsning* af erstatningerne - især med det (om end ikke klart tilkendegivne) sigte at begrænse stigningerne i ansvarsforsikringspræmierne (især bilforsikringen). Flertallets forslag om at fastholde valget af den nominelle rente er som nævnt kædet sammen med kumulationsreglen, men dette er således på ingen måde den oprindelige begrundelse for dette valg. Kumulationsreglen blev først bragt ind i problemstillingen i forbindelse med selve lovforslaget og den herefter følgende diskussion, om kapitalfaktoren herefter skulle være 5, 6 eller 7, jf. *Bo von Eyben*: Erstatningsudmåling (1984) s. 167. Diskussionen drejede sig således kun om, *hvilken* nominel rente man skulle lægge til grund, og ikke om det grundlæggende valg af denne rentefod. I øvrigt kan det tilføjes, at de erstatninger, som erstatningslovsudvalget dengang fandt uacceptabelt høje, fuldstændig svarer til dem, flertallet nu foreslår, idet udvalget dengang mente, at valg af realrenten ville give en kapitalfaktor på ca. 10. Hertil kommer, at flertallet desuden vil tillade fortsat kumulation med anden kompensation - i modsætning til flertallet i erstatningslovsudvalget.

Realrenten er en langt mere stabil faktor end den nominelle rente. Vælges realrenten som kapitaliseringsgrundlag, undgår man derfor de ovenfor nævnte problemer med betydelige udsving i renteniveauet. Det betyder ikke, at realrenten ikke ændrer sig over tiden, men ved en erstatningsberegning, der (ofte) vil omfatte en meget lang tabsperiode, kan man ikke blot anvende den øjeblikkelige rente, men må anlægge en gennemsnitsbetragtning,

baseret på erfaringerne over en længere periode (f.eks. de seneste 10 år). Ellers bliver prognosen over den fremtidige (rente)udvikling for tilfældig og usikker. Erstatningslovsudvalgets ovenfor nævnte henvisning til en realrente på 10% illustrerer dette, da en realrente på dette niveau kun har været gældende i en kortere periode i begyndelsen af 1980'erne. Forud herfor lå realrenten gennemgående på 3-4%, mens den senere har været noget højere: Med en nominel (langtids)rente på 7-8% og en årlig inflation på 2-3%, udgør realrenten således omkring 5%. Anvendes denne rentesats som grundlag som udformning af egentlige kapitaliseringstabeller, vil den højeste kapitalfaktor (dvs. den, der skal anvendes for de yngste skadelidte) være omkring 18; ved et 30-årigt tab vil den være omkring 16, et 20-årigt tab omkring 13 og et 10-årigt tab omkring 8. Flertallets forslag indebærer en højeste kapitalfaktor på 10, faldende til ca. 9 for en 40-årig, ca. 8 for en 50-årig og ca. 6 for en 60-årig. Graden af underkompensation bliver således større, jo længere tabsperioden er.

Kun en erstatningsudmåling, der baseres på en kapitalisering efter et realrenteniveau, kan bringe erstatningsniveauet i Danmark op på det niveau, som er gældende i de i kommissoriet nævnte lande. Flertallet har som tidligere nævnt valgt at se bort fra denne kendsgerning. *Samtlige* europæiske lande, der anvender kapitaliseringsprincippet (helt eller delvis), og hvorom der foreligger oplysninger, baserer det på dette renteniveau. Selv om den præcise størrelse af det selvsagt varierer noget fra land til land, ligger det gennemgående på 4-6% (Frankrig dog lidt højere), hvilket resulterer i en højeste kapitalfaktor på omkring 19 (Frankrig således lidt lavere). Med flertallets forslag vil erstatningsniveauet herhjemme således ved de mest alvorlige skader (100% erhvervsevnetab for yngre personer) kun udgøre ca. *halvdelen* af det, som er niveauet i alle sammenlignelige lande.

For så vidt angår forholdet til ASL vil forskellen derimod blive mindre. Dette må imidlertid ses i sammenhæng med, at de i henhold til ASL anvendte kapitaliseringsfaktorer er lige så forkerte som EAL's. Årsagen hertil er blot til dels en anden, idet ASL's kapitalfaktorer burde være udformet som et modstykke til, at ASL's renteerstatninger reguleres efter lønudviklingen, og at de er skattepligtige, jf. nærmere Arbejdsskadestyrelsens "Rapport fra arbejdsgruppen om afdækning af erstatningsgrundlag m.v." (december 1996) s. 18 ff, hvoraf fremgår (s. 30), at hvis der fuldt ud skulle tages hensyn hertil, burde den højeste kapitalfaktor være omkring 16-17. Ikke desto mindre er der ikke blevet taget hensyn hertil ved ændringen i 1999 af de i 1978 fastsatte kapitalfaktorer, idet der alene blev foretaget en justering under hensyn til den gennemførte nedsættelse af folkepensionsalderen. Der er derfor ingen rimelig grund til, at EAL's kapitalfaktorer skal søges fastlåst til dette niveau (det fremgår ikke, om dette forhold er indgået i flertallets overvejelser), som altså også er forkert bedømt ud fra ASL's egne forudsætninger. Harmoniseringerne bør derfor på dette punkt gå den modsatte vej, idet der således er al anledning til at genoverveje ASL's kapitalfaktorer. Sker dette i overensstemmelse med forslagene i den nævnte rapport, vil det således begrænse antallet og omfanget af de differenceerstatningskrav, der baseres på forskelle i kapitalfaktoren.

Som tidligere nævnt udtaler flertallet, at dets udformning af kapitalfaktoren skal ses i forbindelse med dets fastholdelse af, at der ikke i erhvervsevnetabserstatningen skal foretages fradrag for sociale ydelser, forsikringer m.v. Det forklares ikke nærmere, hvad denne forbindelse består i, men hvis udtalelsen overhovedet skal give nogen mening, må den antages at være, at skadelidtes adgang til at oppebære erstatningen sammen med andre ydelser, der tilsigter at dække erhvervsevnetab, indebærer, at ydelserne *tilsammen* - ud fra en "standardiseret" gennemsnitsbetragtning - vil give en "rimelig" (?) kompensation. Den manglende anvendelse af et "egentligt" kapitaliseringsprincip modsvares så at sige af fordelen ved, at der ved erstatningsudmålingen ses bort fra andre ydelser. Flertallet må således antages at mene, at en udmåling efter disse principper - gennemsnitligt - vil give lige så "rigtige" resultater som en udmåling, der fulgte et egentligt kapitaliseringsprincip, suppleret med fradrag for de nævnte ydelser.

Denne betragtning er uholdbar af flere grunde.

For det første rammer en "lav" kapitalfaktor *alle* skadelidte (med erhvervsevnetab), mens "kumulationsfordelen" selvsagt kun gælder for de skadelidte, som faktisk modtager ydelser, som erstatningen kan kumuleres med. Der må i den forbindelse erindres om, at tildeling af helbredsbetinget førtidspension forudsætter. at erhvervsevnen er nedsat med mindst halvdelen, hvorimod erhvervsevnetabserstatning ydes ved erhvervsevnetab på ned til 15 % (og endda mindre, jf. ovenfor). Også private pensions- og forsikringsordninger indeholder normalt krav om en erhvervsevnenedsættelse på mindst 50 % eller - hyppigere - 67 % (nedsættelse af erhvervsevnen til 1/3, principielt svarende til betingelsen for tilkendelse af mellemste, sociale førtidspension). Skadelidte med mindre erhvervsevnetabsprocenter "rammes" imidlertid lige så meget af kapitalfaktoren, som skadelidte med højere erhvervsevnetabsprocenter, selv om de således typisk ikke vil modtage nogen særlige ydelser til dækning af tabet. Disse skadelidte har således ingen "kumulationsfordel".

For det andet giver den sociale førtidspension ingen høj dækningsgrad for skadelidte, hvis indtægt lå over et lavtlønsniveau. Summen af erstatning (udmålt efter flertallets forslag) og social pension vil for personer, hvis indtægt ligger over dette niveau, gennemgående ligge betydeligt under det faktiske tab. Graden af underkompensation vil bero på, hvilken pensionssats der ydes, herunder den tilfælde omstændighed, om skadelidte er over eller under 60 år (idet personer over denne alder ikke får det særlige førtidsbeløb til almindelig førtidspension og heller ikke kan tilkendes førtidspension efter den højeste sats). Kumulationsadgangen vil derfor i de fleste tilfælde kun "udligne" den underkompensation, som følger af den valgte kapitalfaktor, hvis skadelidte *tillige* har garderet sig med private pensions- eller forsikringsordninger. Det har imidlertid ikke alle, hvortil kommer, at andelen af personer med en sådan gardering og omfanget heraf korrelerer med personens indtægtsforhold på en sådan måde, at "udligningen" - eller endda samlet overkompensation - er langt mere sandsynlig, når det drejer sig om personer med høje indtægter, jf. nedenfor afsnit 6.2.2.4. "Udligningsbetragtningen" har derfor størst sandsynlighed for sig for (meget) lavtlønnede (i kraft af kumulation med social pension) og for (meget) højtlønnede og mindst sandsynlighed for sig i midtergruppen, der selvsagt er langt den største - og som nævnt slet ingen sandsynlighed for sig i nogen af grupperne, hvis erhvervsevnetabet er under 50%. Der er kort sagt meget lidt hold i betragtningen, og som en "gennemsnitsnorm" dækker den således over meget betydelige udsving mellem forskellige befolkningsgrupper.

For det tredje kan adgangen til at kumulere erstatning med *private* pensions- og forsikringsydelser ikke "forklare", at erstatningsniveauet i Danmark (fortsat) skal ligge under niveauet i andre lande, idet udgangspunktet overalt er, at der ikke foretages fradrag herfor. Dette gælder navnlig ved individuelle forsikringsordninger, hvor - så vidt ses - kun norsk ret skiller sig ud ved at tillade et skønsmæssigt fradrag (der dog i praksis er blevet begrænset til ret betydelige forsikringsbeløb). Modstanden mod en fradragsregel ved gennemførelsen af EAL skal ses i sammenhæng med, at flertallet i erstatningslovsudvalget dengang gik ind for, at *alle* former for forsikring og pension skulle være omfattet af reglen, jf. betænkning nr. 976/1983 s. 115 f, hvilket utvivlsomt var for vidtgående, jf. *Bo von Eyben* i UfR 1984 B s. 104 og nedenfor afsnit 6.2.2.4.

Rent bortset fra denne principielle indvending mod flertallets udformning af kapitalfaktoren lider den af flere svagheder.

For det første bygger den på en forudsætning om, at erhvervsevnetabet principielt ikke "ophører" på noget tidspunkt. Aldersreduktionen i forslagets § 9 "standser" ved en reduktion til en kapitalfaktor på 3 for personer, der er 69 år eller ældre. Dette skal formentlig ses som et forsøg på at imødekomme den indvending, at EAL's erstatningsregler stiller ældre skadelidte for dårligt. Herved overses imidlertid, at denne udformning af kapitalfaktoren ikke hjælper de personer, der kommer til skade, *efter* at de er blevet pensioneret, og derved skaber en urimelig forskel i forhold til de skadelidte, hvis skade indtræder lige inden dette tidspunkt. Hvis skaden f.eks. rammer en 64-årig erhvervsaktiv person med en årsløn på 250.000 kr., og den resulterer i et erhvervsevnetab på 100 %, vil erstatningen ifølge flertallets forslag udgøre 100 % x 250.000 kr x 4,5 = 1.125.000 kr., men hvis samme skade rammer en 65-årig, der lige er gået på folkepension (efter den nye folkepensionsalder), vil erstatningen udgøre 0 kr. Det "hjælper" nemlig ikke denne skadelidte, at kapitalfaktoren for en 65-årig ville være 4,2, idet erhvervsevnetabsprocenten vil være 0, når den pågældende *har* forladt arbejdsmarkedet på skadestidspunktet, og det samme vil i øvrigt årslønnen være. Der er således intet beløb at kapitalisere og dermed ingen erstatning. Den omstændighed, at skaden indtræffer før eller efter pensioneringen, får således en helt uacceptabelt stor betydning for erstatningen.

For det andet tager forslaget ikke stilling til, hvordan erstatningsudmålingen skal foretages i tilfælde, hvor erhvervsevnetabet af særlige grunde bliver *kortere*varende, end kapitalfaktoren forudsætter. Som nævnt i afsnit 6.1.2. har Patientforsikringsforeningen i den forbindelse særligt fremhævet ønskeligheden af en præcisering i loven af, hvordan erstatningen skal reduceres i tilfælde af "mellemkommende" død og ved årsagskonkurrence. I mangel af regulering heraf i EAL eller blot vejledning i motiverne har retspraksis valgt reduktionsløsninger, der er ganske arbitrære og efterlader tvivl i flere henseender. Flertallets forslag rummer intet bidrag til en afklaring heraf. Som påpeget af Patientforsikringsforeningen er en rationel løsning ganske enkelt ikke mulig, hvis man ikke overgår til et "egentligt" kapitaliseringsprincip, idet det i så fald ikke volder nogen vanskelighed at udforme kapitalfaktorer, der tager hensyn til tabsvarighed og alder, når de grundlæggende parametre for kapitaliseringen (som nævnt især valget af rente) er lagt fast. Også af den grund er det klart, at selve kapitalfaktorerne ikke bør optages i lovteksten, som alene bør fastslå de hovedprincipper, udformningen af dem skal følge.

6.2.2.4. Koordinering med anden kompensation

Flertallet fremhæver som et almindeligt synspunkt, "at den ydelseskoordinering, som der måtte være behov for, skal gennemføres i vedkommende særlov og ikke i en generel erstatningslov". Udtalelsen falder i forbindelse med flertallets angivelse af, at det ikke vil foreslå nogen ændring af de gældende regler om samordning af erstatning og anden kompensation. Hvad denne forbindelse nærmere består i, fremgår imidlertid ikke. Det fremhævede synspunkt er af flere grunde svært at forstå. For det første er der jo rent faktisk bestemmelser i EAL om ydelseskoordinering, nemlig i § 2, stk. 2, og i § 17, og heri foreslår flertallet ikke ændringer. For det andet omfatter den særregulering i sociallovgivningen, som flertallet i denne forbindelse henviser til, kun spørgsmålet om en udbetalt eller forventet erstatnings betydning for tildeling og udmåling af *trangsbestemte* ydelser, herunder spørgsmålet om adgangen til at tage forbehold om eller kræve tilbagebetaling heraf i forbindelse med en faktisk eller forventet erstatningsbetaling. Denne regulering vedrører således ikke skadevolderen, men kun forholdet mellem skadelidte og vedkommende kommune, og *derfor* hører den naturligvis ikke hjemme i EAL. Der er almindelig enighed om, at trangsbestemte ydelser skal holdes uden for fradragsreglen (i EAL § 2, stk. 2) i det omfang, der er mulighed for et tilbagebetalingskrav fra kommunen (trods en fejlagtig forudsætning om det modsatte i socialministeriets bemærkninger til ændringen af socialaktivlovens § 94 i 1998). Koordineringsproblemet indskrænker sig således til ikke-trangsbestemte ydelser, hvor den har betydning for omfanget af erstatningspligten - både hvad angår spørgsmålet om fradrag i erstatningen, og hvad angår spørgsmålet om regres. Denne koordinering må fastlægges i EAL, hvilket som nævnt også er gjort i § 2, stk. 2, og § 17. Noget andet er, at det muligvis - af pædagogiske grunde - kan være hensigtsmæssigt at gentage denne regulering i særlovgivningen, som det f.eks. er gjort i dagpengelovens § 39, stk. 2, men det ændrer ikke det principielle synspunkt. Det ovenfor nævnte eksempel vedrørende socialministeriets bemærkninger til ændringen af socialaktivlovens § 94 turde være et klart eksempel på, hvor galt det kan gå, hvis man overlader reguleringen til myndigheder, der åbenbart ikke er i besiddelse af nogen dybere indsigt i erstatningsreglerne. Det spørgsmål, som bør overlades til den sociale særlovgivning, er derfor kun spørgsmålet om *erstatningens betydning for de sociale ydelser, ikke det modsatte*. Heraf følger kun, at en fradragsløsning i EAL ikke bør omfatte sociale ydelser, hvis tildeling eller størrelse kan bero på erstatningen.

Spørgsmålet om koordinering mellem erhvervsevnetabserstatning og sociale ydelser indskrænker sig herefter til spørgsmålet om, hvorvidt der i erstatningen skal foretages fradrag for de *ikke-indtægtsbestemte dele af den sociale førtidspension*. Problemet er således i virkeligheden ret begrænset og helt ude af proportion med flertallets forudsætninger om, hvad der er et "grundlæggende princip" i loven. Pensionens grundbeløb er nemlig ikke undtaget fra indtægtsregulering, og selv om der gælder et forholdsvis højt fradragsbeløb herved (210.600 kr), er det klart, at f.eks. en renteindtægt af en betydelig erhvervsevnetabserstatning *kan* komme til at overstige dette beløb, således at pensionens grundbeløb nedsættes. De gældende regler giver ikke mulighed for at løse dette problem, jf. nærmere *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 856 ff, og man er derfor praktisk nødsaget til at se bort fra denne del af den sociale ydelse, da det selvsagt ikke kan accepteres, at denne fradrages i erstatningen, hvorefter renteindtægt af (rest)erstatningen fører til fradrag i den sociale ydelse.

Med denne reservation kan der imidlertid ikke anføres nogen begrundelse for, at den sociale pension ikke skal fradrages i erhvervsevnetabserstatningen. Når man i øvrigt tilstræber en erstatningsudmåling, der så vidt muligt svarer til det forventede, faktiske tab, vil en kumulationsløsning indebære overkompensation, og dette er i hvert fald ikke acceptabelt, når det drejer sig om ydelser, som ikke er finansieret af skadelidte. Situationen er fuldstændig parallel til forholdet mellem erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og dagpenge i henhold til sygedagpengeloven, hvor et tilsvarende fradrag er hjemlet i EAL § 2, stk. 2, hvilket flertallet ikke forslår nogen ændringer i. Fradrag for sociale ydelser er endvidere den almindelige regel i samtlige andre af de i kommissoriet nævnte lande. Kun i engelsk ret findes en vis begrænsning af fradragets omgang, mens forskellene mellem landede i øvrigt væsentligst består i, om det offentlige tillægges regres - hvilket er den almindelige regel i kontinental-europæisk ret, mens de nordiske lande har valgt det modsatte udgangspunkt (en ændring heraf overvejes dog for tiden i Sverige). Selv om den her foreslåede, begrænsede udvidelse af de gældende fradragsregler giver mulighed for indførelse af en tilsvarende regresret, er der efter min mening ikke grundlag for at overveje dette nærmere i forbindelse med dette revisionsarbejde. Det skyldes ikke, at den manglende regresret må betegnes som et "grundlæggende princip" (indførelsen i 1995 af regresret for kommuners udgifter til sygedagpenge demonstrerer tydeligt dette), men at det rejser nogle videregående spørgsmål om finansieringen af den del af de sociale ydelser, som beror på ulykkestilfælde, hvori bl.a. må inddrages den særlige afgift på bilansvarsforsikringspræmierne.

Som nævnt indledningsvis burde dernæst udviklingen af *private pensions- og forsikringsordninger* have ført til overvejelser, om den gældende regel om kumulation med erhvervsevnetabserstatning bør opretholdes. Erkendelsen af, at denne udvikling rejser koordineringsproblemer, fordi den kan resultere i utilsigtet overkompensation, har i 1999 givet sig udslag i ændringer i efterlønsordningen (jf. arbejdsløshedsforsikringslovens § 74 i) og i

delpensionsordningen (jf. loven herom § 4 a). Som fremhævet i Patientforsikringsforeningens henvendelse til arbejdsgruppen opstår samme problemstilling i relation til erhvervsevnetabserstatning - selvsagt kun i det omfang, den pågældende ordning rummer en førtidspensionsdækning og ikke kun en alderspension eller i øvrigt en aldersbetinget udbetaling. Der er som nævnt ovenfor ingen tvivl om, at udbredelsen og størrelsen af sådanne ordninger (også relativt set) har sammenhæng med størrelsen af den pågældendes indtægt, således at den faktiske virkning af kumulationsadgangen er en favorisering af højtlønnede, der i kraft heraf vil kunne opnå en betydelig grad af overkompensation. Reglen har således en klar social slagside og indebærer en uhensigtsmæssig anvendelse af ressourcerne til førtidspensionsformål. Heroverfor står navnlig det hensyn, at det ikke bør komme skadelidte til skade - og skadevolderen til gode - at man frivilligt har valgt og bekostet en forsikrings- eller pensionsdækning mod erhvervsevnetab. Vægten af dette hensyn kan diskuteres, jf. nærmere *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 882 ff, men da det er alment accepteret, også i fremmed ret, skal det ikke anfægtes her. Modstanden mod erstatningslovsudvalgets forslag om fradrag for private forsikringsydelser m.v. skal som nævnt formentlig ses på baggrund af, at det ikke i tilstrækkelig grad tog hensyn hertil.

De modstående hensyn kunne formentlig bedst afbalanceres ved en regel om, at fradraget begrænses til forsikrings- og pensionsordninger, der er oprettet *som led i skadelidtes ansættelsesforhold* (herunder tjenestemandspensionsordninger). Derudover kunne det diskuteres, om det yderligere burde begrænses til ordninger, som er etableret på *kollektivt* grundlag, og til pensions- og forsikringsydelser, der præsteres som *løbende* ydelser (sådan som tilfældet er i Sverige). Det er imidlertid klart, at stillingtagen hertil forudsætter en nærmere belysning og analyse af de eksisterende ordninger på arbejdsmarkedet, hvilket ikke er sket under udvalgsarbejdet. Fradrag vil som nævnt under alle omstændigheder være betinget af, at pensions- eller forsikringsydelsen udløses af det erhvervsevnetab, som erstatningen vedrører. Almindelige ulykkesforsikringers invaliditetsdækning vil derfor falde uden for fradragsreglen, uanset hvordan den i øvrigt udformes, fordi denne dækning fungerer som en kompensation for varigt mén og ikke for erhvervsevnetab. Der kan ikke anføres nogen begrundelse for at foretage fradrag i en erstatningspost, som ikke vedrører et måleligt tab, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 891 f.

6.2.2.5. § 8-erstatning

Jeg kan tiltræde kritikken af den (særligt) standardiserede erhvervsevnetabserstatning i henhold til EAL § 8. Kritikken burde imidlertid efter min mening føre til, at denne form for erhvervsevnetabserstatning blev afskaffet *helt*. Flertallets forslag indebærer derimod, at den bevares for børn under 15 år. Som begrundelse herfor anføres, at reglen kun bør anvendes i tilfælde, hvor det ikke er muligt at opstille en erhvervsprognose for den skadelidte, og det anføres i den forbindelse, at børn under 15 år normalt ikke har afsluttet deres grundskoleforløb.

Hertil må for det første anføres, at afslutningen af grundskoleforløbet næppe har nogen særlig betydning for en vurdering af, hvilket sandsynligt, fremtidigt erhvervsforløb den pågældende ville have fået, hvis skaden ikke var sket. Flertallet synes da også at erkende, at 15-års aldersgrænsen ikke har nogen særlig betydning for sikkerheden i erhvervsprognosen, idet det også fremhæves, at den samme "normalårsløn", som gælder for personer under 15 år, vil kunne være vejledende efter § 7, stk. 2, for skadelidte, der var over 15 år. Dette vil antagelig blive den praktiske hovedregel for alle skadelidte, der ikke var startet på en erhvervsrettet uddannelse, og det er da svært at se begrundelsen for overhovedet at operere med denne aldersgrænse.

For det andet medfører reglen de samme tilfældige forskelle i erhvervsevnetabserstatning, som udgør baggrunden for kritikken af den gældende regel. Méngrad og erhvervsevnetabsprocent er typisk meget forskellige, og det vil derfor kunne resultere i meget store forskelle i erstatningen til en person under 15 år og til en over 15 år ved én og samme skade. Hvis f.eks. en 14-årig mister et ben ved en ulykke, udgør erstatningen herfor efter flertallets forslag om udformning af § 8 65% (méngraden) x 266.500 kr. x 10 = 1.732.250 kr. Hvis den samme skade rammer en 15-årig, vil det i de fleste tilfælde føre til, at erhvervsevnetabsprocenten efter § 5 må sættes til 0, fordi det vil være muligt - og nødvendigt - at indrette den pågældendes uddannelsesplaner efter dette handicap (f.eks. uddannelse til kontorfag i stedet for til automekaniker), uden at dette kan antages at ville medføre nogen forringet erhvervsindtjening. Denne skadelidte vil derfor ikke få nogen erhvervsevnetabserstatning overhovedet. Omvendt kan det også tænkes, at erhvervsevnetabsprocenten efter § 5 bliver større end méngraden efter § 4, således at det derved bliver de over 15-årige, som favoriseres.

Disse urimelige forskelsbehandlinger bør fjernes fra loven, således at alle overgår til den individuelle erhvervsevnetabsbedømmelse. Prisen herfor er (kun) den, at det ved skader, der rammer mindre børn, undertiden

vil være nødvendigt at udsætte afgørelsen, til man kan vurdere, om og i hvilken udstrækning skaden må antages at få følger for den pågældendes erhvervsudøvelse. En sådan udsættelse foretages da også i (f.eks.) ASL (hvilket flertallet ikke nævner), jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 696 f samt ASL § 32, stk. 3, der anvendes generelt på børn, jf. *Friis & Behn*: Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 390.

I øvrigt bemærkes, at flertallets valg af udformning af en "normalårsløn" (den højeste løbende ydelse i henhold til ASL) ikke er et adækvat middel hertil. Desuden giver flertallets anvisninger på, hvordan erstatningen efter §§ 5-7 skal fastsættes for de hjemmearbejdende personer, der i dag omfattes af § 8, ikke tilstrækkelig vejledning. Henvisningen i bemærkningerne til § 7 til et "vikarprincip" gør det ikke klart, at der kan anlægges to forskellige vurderinger, der oftest vil føre til vidt forskellige resultater, nemlig dels en vurdering efter en udgiftsberegning, dels efter en værdifastsættelse. Flertallets formulering peger i retning af det førstnævnte, hvilket vil medføre en betydelig forringelse af hjemmearbejdendes stilling i forhold til den nugældende § 8 - og et problem i forhold til "programerklæringen" i EAL § 1, stk. 3. Et værdifastsættelsesprincip burde derfor være knæsat - og diskuteret, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 687 f.

6.2.3. Erstatning ved dødsfald

6.2.3.1. Overgangsbeløb

Jeg er enig i, at der bør indføres et overgangsbeløb i EAL, og at størrelsen af det - i hvert fald som udgangspunkt - bør svare til overgangsbeløbet i ASL. Flertallet nævner, at der er den forskel mellem dets forslag og reglen i ASL, at der ikke stilles krav til samlivets varighed, hvorimod flertallet ikke nævner, at der tillige er den forskel, at ASL § 35, stk. 1, gør udbetaling af overgangsbeløbet til en efterladt *ægtefælle* betinget af, at samlivet bestod på tidspunktet for dødsfaldet. Der er ingen grund til at gøre nogen forskel på dette punkt; begrundelsen for at give et overgangsbeløb er ikke til stede, hvis parterne ikke faktisk levede sammen.

Væsentligere er dog, at flertallet forslag ikke giver nogen tilfredsstillende løsning på det - af flere påpegede - problem, at der bør gives forældre til et dræbt barn mulighed for en vis økonomisk kompensation og ikke blot erstatning for begravelsesudgifter. Efter flertallets forslag (§ 14 A, 2. pkt.) forudsætter udbetaling af overgangsbeløb i denne situation, at "særlige omstændigheder" taler for det. Det er ikke oplyst af flertallet, hvad disse særlige omstændigheder skal eller kan bestå i. Reglen er overført fra ASL § 35, stk. 4, men der er ikke oplyst et eneste eksempel på, at denne bestemmelse er blevet bragt i anvendelse i disse situationer, jf. herved *Friis & Behn*: Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 406 f. Der kan således ikke herfra hentes nogen vejledning om betydningen af denne betingelse. Den giver imidlertid - uanset hvor snævert eller vidt den skal forstås - næppe overhovedet nogen fornuftig mening i relation til dødsfald, der rammer børn. Finder man, at erstatning for begravelsesudgifter er utilstrækkelig i denne situation, bør retten til erstatning ikke afhænge af en nærmere prøvelse af, om der foreligger "særlige omstændigheder", men forældrene bør gives en ubetinget ret til erstatningen. På den anden side kan det ikke (generelt) antages, at den "forstyrrelse" m.v., som et dødsfald medfører, er den samme, når et barn bliver dræbt, som når en ægtefælle eller samlever bliver det, og beløbene bør derfor differentieres. Det må i den forbindelse fastholdes, at der ikke er tale om indførelse af en kompensation for sorg eller andre ikke-økonomiske følger.

6.2.3.2. Forsørgertab

Som nævnt ovenfor afsnit 6.2.2.3. tilsigter flertalsforslagets udformning af aldersreduktionen af kapitalfaktoren at forbedre ældres erstatningsmæssige situation med den besynderlige konsekvens, at der ved *erhvervsevnetab* bliver afgørende forskel mellem erstatningen til den, der rammes af en skade som endnu erhvervsaktiv, og den, der rammes af en skade efter pensioneringen. Problemet opstår, fordi flertallets forslag - selv om dette fremgår af det - i virkeligheden må antages at være møntet på at undgå den urimelighed ved *forsørgertabserstatning*, som følger af, at "standarderstatningen" i EAL § 13, stk. 1, 2. pkt., er undergivet den almindelige aldersreduktion i § 9, jf. henvisningen hertil i § 13, stk. 2, hvilket efter de gældende regler har den konsekvens, at der normalt ikke kan ydes erstatning til en efterladt ægtefælle/samlever i tilfælde, hvor afdøde var fyldt 67 år. Denne urimelighed søges derfor afbødet med flertallets forslag, fordi aldersreduktionen ikke føres til "bunds", men "standser" ved 70%, således at forsørgertabserstatning efter ældre personer (normalt) vil udgøre 30% af standarderstatningen på 623.500 kr., dvs. 187.050 kr. Flertallet opnår således med dette forslag ikke andet end at udskifte en urimelighed (ved forsørgertab) med en anden (ved erhvervsevnetab).

Flertallets forslag er dermed også på dette punkt kun en lappeløsning, der går uden om det egentlige problem, som skyldes EAL's sammenkobling af de to erstatninger. Denne sammenkobling er en grundlæggende fejl i lovens system af den simple grund, at erhvervsevnetabserstatning naturligvis må forudsætte, at *erhvervsevnen* er blevet nedsat, hvorfor erstatning ikke kan gives i tilfælde, hvor skadelidte inden skaden (definitivt) havde forladt arbejdsmarkedet, mens forsørgertabserstatning kun forudsætter, at der er sket en *forringelse af den efterladtes forsørgelsesmæssige situation*, hvilket selvsagt kan være tilfældet, *såvel* når afdødes erhvervsindtægt bortfalder, *som* i tilfælde, hvor *andre indtægter*, som afdøde oppebar, bortfalder, herunder f.eks. efterløn, folkepension m.v., jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 719 f og 735 og Erstatningsudmåling (1984) s. 195. Problemet kan kun løses, hvis man opgiver denne sammenkobling. Gør man det, volder det ingen som helst vanskeligheder "direkte" at fastslå, at der naturligvis opstår et forsørgertab i tilfælde, hvor f.eks. den ene af et folkepensionistægtepar bliver dræbt. Efter mit lovudkast vil forsørgertabserstatningen således blive baseret på et årligt tab på 40% af afdødes indtægt; hvis afdøde alene oppebar folkepension og pensionstillæg (i alt ca. 72.000 kr.), vil det årlige tab således være knap 30.000 kr., som skal kapitaliseres efter de i afsnit 6.2.2.3. anførte principper, således at kapitalfaktoren vil afhænge af afdødes alder (hvorimod flertallets forslag vil resultere i samme erstatning efter en 70-årig som efter en 90-årig). Afhængigt heraf vil erstatningen således meget vel kunne blive større end den nævnte (aldersreducerede) standarderstatning.

Som nævnt i afsnit 6.1.3. er problemet dernæst, at der er en afgørende forskel mellem EAL's og ASL's regler om forsørgertabserstatning til ægtefæller/samlevere, som flertallets forslag ikke berører. Efter ASL § 36, stk. 1, er tilkendelse af forsørgertabserstatning betinget af, at den efterladte har mistet en forsørger eller på anden måde fået sine forsørgelsesmæssige forhold forringet, og der skal derfor ved denne vurdering bl.a. tages hensyn til den efterladtes mulighed for at forsørge sig selv, jf. nærmere *Friis & Behn*: Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 409 ff. Disse regler er således bl.a. udtryk for, at den efterladte er undergivet en *tabsbegrænsningspligt*, idet erstatning ikke kan tilkendes i det omfang, den efterladte har mulighed for at forsørge sig selv (eventuelt efter en vis omstilllingsperiode, således at omfanget af erstatningen begrænses hertil). Reglen i ASL står derved i modsætning til de tidligere gældende regler, hvorefter selve dødsfaldet udløste en forsørgertabserstatning uden hensyn til de nærmere økonomiske forhold. Dette "formelle" forsørgertabskriterium er imidlertid netop det, som fortsat anvendes i EAL, og denne forskel er ikke begrundet. Der er ikke nogen grund til, at den almindelige, erstatningsretlige tabsbegræsningspligt ikke skal gælde netop ved denne erstatningspost, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 725 f. Der er navnlig ingen grund til, at der på dette punkt skal gøres forskel mellem erhvervsevnetabs- og forsørgertabserstatning. Når flertallets forslag tydeligere end den nuværende EAL fastslår tabsbegrænsningspligten ved erhvervsevnetabserstatning, og når kommissoriet generelt betoner ønskeligheden af en rimelig overensstemmelse mellem EAL og ASL, bliver man nødt til at tage EAL's forsørgertabserstatninger op til fornyet overvejelse. Dette har flertallet imidlertid ikke gjort. I en sådan overvejelse må tillige indgå, at EAL på dette punkt afviger fra retstilstanden i en række andre lande, herunder navnlig de andre nordiske lande.

Problemet er dernæst, at reglerne i EAL heller ikke tager hensyn til den forsørgelse, som de(n) efterladte opnår i kraft af *ydelser fra anden side*, der kommer til udbetaling i anledning af dødsfaldet (bortset fra erstatning i henhold til ASL). Der kan herom henvises til afsnit 6.2.2.4. ovenfor, idet principielt samme synspunkter gør sig gældende ved forsørgertab. Også på dette punkt afviger EAL fra både ASL og fremmed ret. Forskellen fra situationen ved erhvervsevnetab er kun, at problemstillingen ved forsørgertab begrænser sig til private forsikrings- og pensionsydelser, idet sociallovgivningen ikke hjemler særlige (pensions)ydelser i forbindelse med dødsfald. Til gengæld er begrundelsen for at tillade kumulation med sådanne ydelser endnu svagere ved forsørgertab end ved erhvervsevnetab, idet det principielt ikke burde gøre nogen forskel, om den forsørgelse, som den efterladte opnår efter dødsfaldet, hidrører fra erhvervsarbejde, pensionsydelser eller formueindtægt (eller for den sags skyld indgåelse af nyt ægteskab), jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 900 ff. Principielt burde fradragsreglen derfor ikke begrænses på samme måde som ved erhvervsevnetab, men også omfatte f.eks. beløb hidrørende fra livs- eller ulykkesforsikringer, men det kan selvsagt diskuteres, hvor langt fradragsreglen bør gå, hvis man fortsat foretrækker en forholdsvis standardiseret forsørgertabsbedømmelse fremfor den mere konkrete vurdering, som anlægges i (f.eks.) ASL.

Et tredje problem er den i EAL fastsatte *erstatningsgrad* på 30% af afdødes årsløn. På *dette* punkt er der overensstemmelse med reglen i ASL, men til gengæld den største grad af uoverensstemmelse med fremmed ret, jf. om denne problemstilling ovenfor afsnit 6.1.3. I fremmed ret ligger erstatningsgraden gennemgående på *mindst det dobbelte* (mindst i Sverige og Frankrig og højest i England). Det er helt utvivlsomt, at EAL (og ASL) herved fører til en betydelig grad af underkompensation af forsørgertab, idet den afdøde ægtefælle/samlevers "forbrugsandel" af

indtægten er sat alt for højt (navnlig henset til, at en væsentlig del af udgifterne er nogenlunde faste), jf. nærmere *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 720 ff. Man kan naturligvis også på dette punkt diskutere, hvor langt man bør gå i retning af at sikre, at erstatningsudmålingen baseres på beregninger, som i hvert fald ud fra en gennemsnitsbetragtning bliver så realistiske som muligt. Hvis man imidlertid ønsker at fastholde EAL's (over)forsimplede "model", hvorefter erstatningsgraden relateres til afdødes indtægt (som altså blot ikke bør være *erhvervs*indtægten, jf. ovenfor), er det derimod indiskutabelt, at erstatningsgraden i det mindste må forøges i forhold til den nuværende. Som nævnt i afsnit 6.1.3. gør kommissoriet det ikke klart, hvordan ønsket om harmoni med ASL skal vægtes i forhold til ønsket om harmoni med fremmed ret. Når imidlertid ASL på dette punkt fører til lige så urimelige resultater som EAL, må det på denne baggrund være acceptabelt at prioritere det sidstnævnte ønske højere.

Reglerne om udmåling af forsørgertabserstatning er de mest standardiserede i EAL (når bortses fra erhvervsevnetabserstatning efter § 8). Som ved valget af kapitalfaktor og ved udformningen af reglerne om koordination med anden kompensation blev standardiseringen forsvaret med, at den gennemsnitligt vil føre til løsninger, der ikke afviger væsentligt fra en (mere) individuel udmåling. Indvendingen mod denne betragtning er principielt den samme som anført ovenfor i afsnit 6.2.2.3., jf. *Bo von Eyben* i UfR 1984 B s. 103: Den "lave" erstatningsgrad rammer alle efterladte ægtefæller/samlevere, mens "fordelene" ved, at tabsbegrænsningspligten er sat ud af spil, kun gælder for de efterladte, der har tabsbegrænsningsmuligheder, og ved, at der tillades kumulation med forsikrings- og pensionsydelser, kun gælder for dem, der har sikret sig en god gardering hermed. Gennemsnitsbetragtningen dækker derfor også ved forsørgertab over meget betydelige udsving mellem forskellige befolkningsgrupper med en tilsvarende betydelig, social slagside til følge. Underkompensationen vil således navnlig ramme efterladte (især enker), der på grund af alder, helbred eller (i øvrigt) manglende eller ringe tilknytning til arbejdsmarkedet ikke i nogen væsentlig grad kan bidrage aktivt til egen forsørgelse, og som heller ikke er blevet sikret en god "passiv" forsørgelse ved hjælp af private pensionsordninger m.v. - mens overkompensation omvendt navnlig kan indtræde for efterlade, der har mulighed for (eventuelt efter en vis omstillingsperiode) at påtage sig fuld erhvervsmæssig beskæftigelse, og /eller er omfattet af en god pensionsordning. Den mulige indvending, at forsørgertabserstatningen til ægtefælle/samlever bør standardiseres mest muligt for at sikre, at erstatningen kan udbetales meget hurtigt, tager indførelsen af et overgangsbeløb højde for.

For så vidt angår forsørgertabserstatning til *børn*, er EAL derimod i disharmoni med såvel ASL som fremmed ret. Der regnes generelt med en erstatningsgrad på omkring 10%, når der tillige efterlades en ægtefælle, og ellers med omkring 20%, kombineret med et vist maksimum for den samlede erstatningsgrad. Erstatningsgraden i EAL er reelt *under halvdelen* af dette, når normalbidraget (lidt over 9.000 kr.) sættes i forhold til en gennemsnitsindtægt (ca. 270.000 kr). Dette "modsvares" af, at EAL på dette punkt ikke anvender noget kapitaliseringsprincip overhovedet, idet der foretages en simpel sammentælling, men det er klart, at "fordelen" herved fører til helt tilfældige resultater, da den afhænger både af renteniveauet og tabsperiodens længde. EAL's principper for udmåling af forsørgertabserstatninger til børn bør derfor forlades helt til fordel for en så høj grad af tilnærmelse til ASL's principper som muligt.

6.2.4. Godtgørelse for ikke-økonomisk skade

6.2.4.1. Svie og smerte

Flertallet foreslår den "forenkling" af de gældende regler, at sondringen mellem sengeliggende og oppegående sygedage afskaffes. Selv om flertallets hovedsynspunkt generelt er, at der kun bør gennemføres sådanne ændringer i EAL, som der er (påvist) et "behov" for, anfører flertallet ikke noget til støtte for, at der skulle være "behov" for denne forenkling. Sondringen mellem oppegående og sengeliggende sygedage giver ikke anledning til nogen særlig tvivl, da retspraksis har fastholdt, at "sengeliggende" skal forstås ganske bogstaveligt, jf. UfR 1997.226. *Gennemsnitligt* kan der heller ikke være tvivl om, at "svien og smerten" er større ved sengeliggende end ved oppegående sygedage. Problemet er kun - som fremhævet af Patientforsikringsforeningen - at denne gennemsnitsbetragtning ikke altid slår til, og at der derfor er behov for en vis *yderligere* differentiering af godtgørelsens størrelse. *Dette* burde derfor være overvejet nærmere. Som det fremgår af beskrivelsen af fremmed ret, findes en sådan yderligere differentiering f.eks. i svensk ret, således at godtgørelsen forhøjes ved visse svære skader, hvis karakter er nærmere angivet i de tabeller, som anvendes i praksis. Dette system synes ikke at give anledning til praktiske problemer i retsanvendelsen, jf. SOU 1995:33 s. 82 ff og 338 ff. Der burde derfor indføjes en adgang til at forhøje de normale takster - hvad enten det drejer sig om sengeliggende eller oppegående sygedage

- i sådanne tilfælde. Det bør imidlertid understreges, at denne fravigelsesmulighed skal være begrænset til tilfælde, hvor skaden har medført *særligt* omfattende smerter m.v. (f.eks. med en henvisning til de skadetyper, som de svenske regler omfatter), og at forhøjelsen da foretages efter en bestemt sats (f.eks. med 50% af de normale godtgørelsesbeløb) og ikke efter et konkret skøn. Som også fremhævet af Patientforsikringsforeningen er der desuden behov for en tilsvarende præcisering af, efter hvilken takst godtgørelsen skal udmåles, når man overskriver "grænsebeløbet" i EAL § 3, sidste pkt. (f.eks. 50% af de normale takster). Med en sådan præcisering er der ingen grund til - som flertallet foreslår - at fjerne dette grænsebeløb.

Hvis man endelig ville overveje en vis "rationalisering" af denne erstatningspost, burde den i stedet bestå i, at man helt fjernede de mest bagatelagtige godtgørelseskrav ved indførelse af en vis "karenstid" (f.eks. en uge) for retten til at kræve godtgørelse for svie og smerte - i så fald eventuelt modificeret af de ovenfor nævnte tilfælde af "svære" skader, jf. herved *Bo von Eybe*n: Kompensation for personskade II (1988) s. 118.

6.2.4.2. Varigt mén

Flertallets forslag begrænser sig til to ændringer af de gældende regler. For det første en forhøjelse af erstatningsniveauet efter samme "model" som forhøjelsen af kapitalfaktoren, dvs. en forhøjelse med ca. 2/3 (det må bero på en regnefejl, at maksimumbeløbet i § 4, stk. 1, 4. pkt., er sat til 645.000 kr., idet en tilsvarende, forholdsvis forhøjelse må føre til et beløb, der er 20.000 kr. større). For det andet ændres aldersreduktionsfaktoren, således at den starter ved 40 år i stedet for som nu ved 60 år, og at den "standser" ved 60% mod nu ved 50%.

Hvad angår det førstnævnte, er det - som nævnt i afsnit 6.1.3. - et uløseligt problem, at en forhøjelse af erstatningsniveauet - og dermed en tilnærmelse til niveauet i andre lande, jf. nedenfor - vil udløse flere differenceerstatningskrav ved arbejdsskader, så længe ASL ikke følger med. Det forhold, at kommissoriet udelukker forslag om (tilsvarende) ændringer i ASL, bør imidlertid ikke hindre en tilnærmelse til fremmed ret, men det bør i den forbindelse understreges, at ændringen skaber et påtrængende behov for en hurtig, efterfølgende reformering af ASL. Behovet er særligt udtalt i relation til netop méngodtgørelsen, fordi reglerne i ASL § 33 - inkl. aldersreduktionen - er kopieret fra EAL med den ene undtagelse, at erstatningsniveauet i ASL er noget højere, således at der efter gældende ret ikke opstår differenceerstatningskrav vedrørende denne erstatningspost. Dette vil selvsagt ændre sig, når niveauet i EAL forhøjes til mere end niveauet i ASL.

Problemet er for så vidt kun, *hvor* niveauet skal lægges. Flertallets sammenkobling af forhøjelsesgraden med ændringen af kapitalfaktoren ved erhvervsevnetab er ganske arbitrær, da méngodtgørelsen ikke udmåles ved hjælp af nogen form for kapitalisering, jf. i øvrigt herom nedenfor. Herved tilsløres blot, at det ikke er muligt på rationelt grundlag at diskutere, hvad det "rigtige" niveau er. Heri ligger imidlertid omvendt, at der er særlig grund til at inddrage erstatningsniveauet i andre (sammenlignelige) lande, hvortil kommer, at de af flertallet hævdede vanskeligheder ved sådanne sammenligninger i hvert fald er mindre udtalte, når det drejer sig om godtgørelse for ikke-økonomisk skade, fordi de ikke "forstyrres" af faktorer som f.eks. koordinering med anden kompensation, beskatning m.v. Det er således forholdsvis enkelt at foretage sammenligninger ved hjælp af f.eks. nogle typeeksempler (f.eks. en skade, der har medført så omfattende lammelser, at skadelidte utvivlsomt må karakteriseres som 100% invalideret), og der foreligger adskillige eksempler af denne karakter i den foreliggende litteratur. Alligevel har flertallet set helt bort fra dette, og det fremgår således ikke, hvorledes det af flertallet foreslåede niveau forholder sig til niveauet i andre lande.

Ved en sådan sammenligning af de alvorligste skader ville det imidlertid fremgå, at den af flertallet foreslåede forhøjelse *er klart utilstrækkelig til at bringe erstatningsniveauet i Danmark på højde med niveauet i de fleste andre lande*. Niveauet vil gennemgående ligge på omkring 50-60% heraf - noget mere i forhold til nogle lande, noget mindre i forhold til andre. Flertallets forslag opfylder således ikke den i kommissoriet udtrykte målsætning om en "god overensstemmelse" med erstatningsniveauet i andre EU-lande og Norden.

Denne betragtning krydses imidlertid af en anden, som kan tale for, at erstatningsniveauet ved varigt mén ikke *på nuværende tidspunkt* bringes fuldt ud på niveau med fremmed ret. Grunden hertil er, at der er et påtrængende behov for en grundlæggende revision af den af Arbejdsskadestyrelsen udarbejdede méntabel (som også fremhævet i henvendelsen fra LO). En sådan revision ville antagelig medføre, at en række méntilfælde måtte nedvurderes i forhold til den nuværende tabel, jf. nedenfor, men det ville vanskeligt kunne accepteres, at konsekvensen af en sådan revision skulle blive, at méngodtgørelsen ville blive sat ned ved de pågældende skader. Det er derfor vigtigt, at erstatningsniveauet ikke nu lægges på en sådan måde, at det kan præjudicere en ønskelig reform af selve méntabellen. Behovet herfor beror på, at méntabellen - trods adskillige justeringer - fortsat i sin opbygning er

præget af dens historiske udgangspunkt, nemlig de invaliditetstabeller, som i 1800-tallet udvikledes som redskab til at måle nedsættelsen af evnen til at *udføre fysisk krævende arbejde* ved en række ekstremitetsskader. Efter overgangen til et "økonomisk" invaliditetskriterium (erhvervsevnetabsbedømmelsen) til måling af varigt indtægtstab blev den "medicinske" invaliditetstabels funktion en helt anden, men alligevel videreførtes tabellens grundprincipper i den méntabel, som stadig anvendes. Erkendelsen heraf har i Sverige ført til en fuldstændig omarbejdning af tabellen, jf. nærmere herom SOU 1995:33 s. 88 ff og 346 ff. I stedet for som tidligere at tage udgangspunkt i skadetyper, der efter datidens forhold ophævede arbejdsevnen (med tab af synet som hovedeksempel, der således blev vurderet til 100% invaliditet), er udgangspunktet nu skader, der indebærer tab af al fysisk og psykisk funktion (hvad det nævnte eksempel jo ikke gør). Med dette udgangspunkt er tabellen herefter udformet således, at der ikke kun tages hensyn til funktionsevnetabet, men også til, hvilken funktionsevne der fortsat består, og samtidig er der sket betydelige forskydninger i relationen mellem forskellige skadetyper (navnlig en opvurdering af neurologiske skader i forhold til ortopædiske skader). Konsekvensen heraf er selvsagt, at en række skader (f.eks. synstab) efter den nye tabel vurderes til en relativt lavere méngrad end efter den tidligere tabel. Af denne grund opstår det nævnte "præjudiceringsproblem". Hvis man f.eks. sætter erstatningsniveauet ved 100% mén til 1.000.000 kr. for dermed at bringe dansk ret i overensstemmelse med et europæisk "normalniveau", vil dette være den méngodtgørelse, der udløses ved skader, der medfører tab af synet, og det er da ikke realistisk at antage, at der senere vil kunne gennemføres ændringer af méntabellen, der ville indebære, at méngodtgørelsen ved denne skadetype blev sat væsentligt ned. Det må i den forbindelse tages i betragtning, at den ovenfor nævnte afvigelse mellem erstatningsniveauet i dansk ret i andre lande er mest udtalt ved de alvorligste skader, således at der for så vidt ikke er behov for en lige stor, *generel* forhøjelse af niveauet ved alle méngrader, men for, at der - ligesom det er sket i Sverige - indbygges en *progression* i erstatningsfastsættelsen, som sikrer, at forhøjelsen i særlig grad kommer de alvorligst tilskadekomne til gode.

Det er imidlertid klart, at det ligger uden for arbejdsgruppens opgave - og kompetence - at udarbejde forslag til en ny méntabel. Derimod ligger det efter min opfattelse inden for arbejdsgruppens opgave at gøre opmærksom på behovet for en grundlæggende revision af méntabellen, således at det gøres klart, at den forhøjelse af erstatningsniveauet, som *nu* foreslås, skal ses på baggrund af den méntabel, som *nu* anvendes, og at niveauet må vurderes igen, når den ønskelige reform af méntabellen foreligger. Det burde kort sagt understreges, at der kun er tale om en partiel reform, idet en endelig reform ikke er mulig uden inddragelse af den væsentligste parameter i erstatningsfastsættelsen, nemlig udformningen af méntabellen.

Ud fra dette synspunkt - og *kun* ud fra dette - kan jeg tilslutte mig, at erstatningsniveauet ikke nu forhøjes mere end foreslået af flertallet, dvs. til et niveau på omkring 600.000 kr. ved 100% mén.

Forhøjelsen bør imidlertid ikke gennemføres på den af flertallet foreslåede måde. Den foreslåede udvidelse af "aldersreduktionen" er vel et fremskridt i forhold til de nuværende regler, men både reduktionens størrelse og det aldersinterval, den omfatter, er lige så arbitrært valgt som ved erhvervsevnetabserstatning, jf. ovenfor afsnit 6.2.2.3. Der er således navnlig ingen begrundelse for, at den kun skal omfatte aldersintervallet 40-70 år. Antagelig har flertallet også på dette punkt tilstræbt en (relativ) forbedring af retsstillingen for ældre (en forhøjelse af erstatningsgraden fra 50% til 60% for personer over 69 år), men de "senfølger" af visse skader, som særligt PTU har henvist til over for arbejdsgruppen, kan ikke begrunde en sådan *generel* (relativ) forbedring, idet den ville gælde ved alle méngodtgørelser. Hvis de gældende regler ikke tager tilstrækkeligt hensyn hertil, er det derfor primært et spørgsmål om at få ændret méntabellen, jf. ovenfor. Der er derfor ingen grund til, at der ikke fuldt ud skulle tages hensyn til, hvor lang tid skadelidte må forventes at skulle leve med sit mén (dvs. inklusive dødelighedsrisikoen ved det givne alderstrin). Méngodtgørelsen burde derfor udmåles med udgangspunkt i et årligt grundbeløb, der kapitaliseres efter skadelidtes alder (og køn), således som tilfældet var tidligere i ASL (men selvsagt uden at denne udformning er møntet på at give mulighed for at vælge godtgørelsen som en løbende ydelse).

Spørgsmålet er da kun, hvordan grundbeløb og kapitalfaktor skal kombineres med henblik på at nå det ønskede erstatningsniveau, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 766 ff. Kapitalfaktoren kan selvsagt ikke være den samme som ved erhvervsevnetab, fordi et mén er livsvarigt, og der er heller ingen *nødvendig* grund til at basere den på samme rentefod, selv om dette kan være praktisk. Problemet er i første række, hvor stor en *spredning* af godtgørelsens størrelse der ønskes mellem yngre og ældre skadelidte (en lav rentefod giver en høj kapitalfaktor og dermed en stor spredning og omvendt ved en høj rentefod). De kapitalfaktorer, der i medfør af ASL er fastsat til brug for kapitalisering efter de tidligere regler, er baseret på en rentefod på ca. 10%, der således giver en ret beskeden spredning (og mindre end den af flertallet foreslåede for så vidt angår det aldersinterval, der er omfattet af flertallets reduktionsfaktor). Vælger man en realrentefod som kapitaliseringsgrundlag, og et

maksimalt godtgørelsesniveau på ca. 600.000 kr., betyder det således blot, at grundbeløbet skal sættes til ca. 33.000 kr. Også denne udformning af udmålingen vil resultere i større méngodtgørelser til ældre end de nuværende regler - men selvsagt ikke for de ældste tilskadekomne. Det forekommer imidlertid heller ikke rimeligt, at méngodtgørelsen ved en given skade er den samme for en 90-årig som for en 70-årig.

6.2.4.3. Tort

Flertallets forslag indebærer navnlig, at niveauet for godtgørelse for tort forhøjes væsentligt (fordobles) ved seksualforbrydelser. Dette kan jeg i princippet tilslutte mig. Problemet er imidlertid, at flertallet anskuer dette problem helt isoleret og derved overser *forholdet til godtgørelsesniveauet ved andre grove voldsforbrydelser*. Problemet skyldes, at retspraksis har fastholdt, at selve tortbegrebet indebærer, at godtgørelse herfor reserveres til tilfælde, hvor voldsudøvelsen er foregået på en særligt krænkende eller ydmygende måde, og derfor ikke kan tilkendes ved selv de groveste voldsforbrydelser, hvis volden ikke blev udøvet på en sådan måde. For at råde bod på dette indførtes bestemmelsen i EAL § 26, stk. 2, der giver mulighed for at tilkende en godtgørelse, der forudsættes at udgøre 10.000 kr., ved alvorlige voldsforbrydelser, der ikke indebærer en "tort" i den nævnte forstand. Hvis godtgørelsesniveauet ved seksualforbrydelser m.v. hæves til det dobbelte (dvs. ved voldtægt til ca. 70.000 kr.), opstår der efter min opfattelse en uholdbar mangel på balance mellem denne godtgørelse og godtgørelsen efter den nuværende § 26, stk. 2. Det er klart, at det forhold, at der indgår en seksuel krænkelse i en voldsforbrydelse, taler for et højere godtgørelsesniveau end ved andre voldsforbrydelser, men det kan ikke begrunde, at niveauet bliver det 7-dobbelte i forhold til alvorlige voldsforbrydelser, der ikke indebærer en seksuel krænkelse, og hvor volden heller ikke i øvrigt er udøvet på en særligt krænkende måde. Navnlig i tilfælde, hvor volden har kunnet medføre alvorlig frygt for liv eller helbred, harmonerer det næppe med den almindelige opfattelse, at ofret ikke hermed har været udsat for en "tort". Om selve voldsudøvelsen er foregået på en særligt krænkende måde, er selvsagt ikke uden betydning og bør derfor fortsat indgå som et af momenterne ved udmålingen af godtgørelsen, men der er ingen grund til at tillægge dette moment den afgørende betydning, som retspraksis har gjort - og dermed heller ikke til at fastlåse godtgørelsesniveauet til 10.000 kr. i alle tilfælde, hvor dette ene moment ikke foreligger.

Løsningen på dette problem består derfor i, at tortbegrebet fjernes fra EAL § 26 og erstattes af en fleksibel regel, der giver retspraksis mulighed for at tage hensyn til samtlige relevante momenter, herunder *om* der foreligger en seksualforbrydelse, *om* der (i øvrigt) foreligger en særlig ydmygelse, fornedrelse eller forhånelse af ofret, og *om* krænkelsen har været egnet til at fremkalde alvorlig frygt for liv eller helbred. Tortbegrebet giver ikke fornuftig mening ved voldsforbrydelser, og det er heller ikke nødvendigt at bevare det af hensyn til de andre former for krænkelse, som § 26 omhandler. Begrebet kan derfor fjernes fra bestemmelsen, uden at det får nogen konsekvenser for de øvrige krænkelser (især freds- og æreskrænkelser), hvor begrebet giver bedre mening.

6.2.5. Andre ændringer af EAL

Der er i denne forbindelse kun grund til at kommentere forslaget om ændring af genoptagelsesreglen EAL § 11. Der er ingen uenighed om, at den nuværende særlige begrænsning i genoptagelsesadgangen til ændringer i helbredstilstanden bør fjernes. Efter flertallets forslag til udformning af bestemmelsen synes den imidlertid desuden at bliver udvidet til at omfatte alle erstatnings- og godtgørelsesposter og ikke kun erstatning for erhvervsevnetab og godtgørelse for varigt mén, som omfattes af den gældende regel. Flertallets bemærkninger til den foreslåede § 11, stk. 1, efterlader dog nogen tvivl om meningen på dette punkt. Imidlertid foreslår flertallet supplerende regler i stk. 2 og 3, som det er vanskeligt at se behovet for. Reglen i forslagets stk. 2 om tilfælde, hvor der tidligere er fastsat et erhvervsevnetab (på mindst 15%), synes overflødig, da ophøret af retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forvejen følger af forslagets § 2, stk. 1 - og den foreslåede regel skaber i øvrigt usikkerhed om, hvorvidt § 2, stk. 1, ikke gælder i tilfælde, hvor erhvervsevnetabet er under 15%. Reglen i forslagets stk. 3 indebærer ifølge bemærkningerne, at en sag ikke kan genoptages alene med henblik på rejsning af yderligere krav om erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab. Hvis denne bemærkning skal forstås efter sit pålydende, indebærer den en begrænsning af genoptagelsesadgangen i forhold til gældende ret (jf. UfR 1964.332, som er upåvirket af den gældende § 11), hvilket savner enhver begrundelse.

6.2.6. Erstatning til ofre for forbrydelser

Hovedproblemet er den særlige fradragsregel i lovens § 7, stk. 1, som flertallet foreslår afskaffet. Jeg er i princippet enig i, at der ikke bør være nogen forskel mellem erstatningsudmålingen efter EAL og loven om erstatning til ofre

for forbrydelser (eller - for den sags skyld - andre særlige erstatningsordninger). Heraf følger således også, at reglerne om koordinering mellem erstatning og anden kompensation bør være *ensartede*. Hermed er imidlertid intet sagt om, hvilket indhold reglerne bør have. Flertallets forslag indebærer, at den ovenfor kritiserede kumulationsadgang (jf. afsnit 6.2.2.4. om erhvervsevnetab og afsnit 6.2.3.2. om forsørgertab) overføres til den statslige erstatning til ofre for forbrydelser. Den dér omtalte overkompensation, som vil blive konsekvensen heraf i en række tilfælde, er særligt betænkelig, når den overføres til en erstatningsordning, der er tænkt som en subsidiær tabsdækningsmulighed. Hvis man mener - som både flertallet og jeg - at der bør gælde ensartede regler i de forskellige erstatningsordninger, er dette derfor i sig selv et argument mod flertallets forslag om en uændret videreførelse af kumulationsadgangen efter EAL ved erhvervsevnetabs- og forsørgertabserstatning. Derimod forekommer de ovenfor fremsatte forslag om en *begrænset fradragsregel* - omfattende sociale ydelser og pensionsordninger i ansættelsesforhold - at være et passende "kompromis" mellem EAL's ubegrænsede kumulationsregel og voldsoffererstatningslovens lige så ubegrænsede fradragsregel. Det vil således for voldsofre indebære den fordel i forhold til de nuværende regler, at fradrag ikke længere skal gøres for ydelser i henhold til individuelle forsikringsordninger, hvad enten de vedrører erhvervsevnetab, varigt mén (almindelige ulykkesforsikringers dækning af medicinsk invaliditet) eller forsørgertab.

Jeg kan således tiltræde flertallets forslag til *udformning* af § 7, stk. 1, således at erstatningen i det hele udmåles efter almindelige erstatningsretlige regler, herunder reglerne i EAL, men konsekvensen heraf vil således være en ganske anden end den af flertallet foreslåede. Det får samtidig den konsekvens, at reglen i § 18, stk. 2, må præciseres, således at tilbagebetalingspligten gøres betinget af, at den pågældende ydelse skulle være fradraget i erstatningen.

Det bemærkes i øvrigt, at flertallets tilføjelse om fradrag for forsikringsydelser m.v. er overflødig. Det følger af lovens § 6 a, at erstatningen skal udmåles efter almindelige erstatningsretlige regler, herunder EAL, hvoraf følger, at der skal foretages samme fradrag i den statslige erstatning, som der skulle foretages i et erstatningskrav fremsat mod skadevolderen selv. Dette gælder naturligvis også fradrag i erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter EAL § 2, stk. 2, herunder sygeløn og dagpenge, som ikke nævnes i flertallets forslag, der derfor nærmest bliver vildledende.

Flertallets forslag om ændring af voldsoffererstatningslovens § 10, stk. 2, giver ikke anledning til bemærkninger.

6.3. Mindretallets forslag

6.3.1. Udkast til ændringer af EAL

Kap. 1. Erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger

Indledning - personskade, dødsfald

§ 1. Den, der er erstatningsansvarlig for personskade, skal betale erstatning og godtgørelse herfor efter reglerne i denne lov.

Stk. 2. Den, der er erstatningsansvarlig for en andens død, skal betale erstatning herfor efter reglerne i denne lov.

Helbredelsesudgifter og lignende udgifter

§ 2. Erstatning ydes for nødvendige eller rimelige udgifter til helbredelsesforanstaltninger og andre foranstaltninger som følge af skaden, der har til formål at sikre eller forbedre skadelidtes funktionsevne.

Stk. 2. Fremtidige udgifter af den i stk. 1 nævnte karakter erstattes som et engangsbeløb. Hvis udgifterne skal afholdes som en varig, løbende udgift, fastsættes engangsbeløbet ved kapitalisering af den forventede, årlige udgift på grundlag af de i henhold til § 16 A fastsatte kapitalfaktorer.

Stk. 3. Ved fastsættelsen af erstatning efter stk. 1 og 2 fradrages sociale ydelser, forsikringsydelser og andre ydelser, som tilkommer skadelidte i anledning af skaden til dækning af de pågældende udgifter.

Godtgørelse for ikke-økonomisk skade

Svie og smerte

§ 3. Godtgørelse for svie og smerte ydes for den periode, hvor skadelidte som følge af skaden er syg eller hæmmet af gener eller indskrænkninger i de normale legemsfunktioner i en sådan grad, at det må sidestilles hermed. Godtgørelse ydes dog ikke for de første 7 dage efter skadens indtræden. Medfører skaden varigt mén, ophører retten til godtgørelse for svie og smerte på det tidspunkt, hvor dette kan konstateres.

Stk. 2. Godtgørelse efter stk. 1 udgør 170 kr. for hver dag, den skadelidte er sengeliggende, og 80 kr. for hver dag, den skadelidte i øvrigt er berettiget til godtgørelse. Hvis godtgørelsen herefter ville overstige 25.000 kr., fastsættes beløb herudover med 50% af de nævnte beløb. Godtgørelsen kan dog højst udgøre 50.000 kr.

Stk. 3. I tilfælde, hvor skadens følger har medført særligt omfattende smerter, gener eller ulemper for den skadelidte, forhøjes de i stk. 2 nævnte beløb med 50%. I disse tilfælde gælder reglen i stk. 1, 2. pkt., ikke.

Varigt mén

§ 4. Medfører skaden varigt mén, ydes godtgørelse herfor efter graden af det varige mén, som fastsættes under hensyn til skadens medicinske art og omfang efter den af Arbejdsskadestyrelsen udarbejdede méntabel. Méntabellen fastsættes ved bekendtgørelse. Méngraden kan i særlige tilfælde forhøjes under hensyn til de ulemper, som ménet medfører i skadelidtes personlige livsførelse.

Stk. 2. Godtgørelse efter stk. 1 fastsættes på grundlag af en årlig ydelse, der ved en méngrad på 100% udgør x-000 kr. Godtgørelsen betales som et engangsbeløb ved kapitalisering af den årlige ydelse på grundlag af de i henhold til § 16 A fastsatte kapitalfaktorer. Kapitaliseringen sker på grundlag af skadelidtes alder på det tidspunkt, hvor godtgørelsen fastsættes, og det beløb for den årlige ydelse, som er gældende på dette tidspunkt, jf. § 15, stk. 3.

Stk. 3. I godtgørelsen efter stk. 2 fradrages den godtgørelse for varigt mén, som skadelidte måtte have modtaget eller have ret til at modtage i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Indtægtstab

Tabt arbejdsfortjeneste

§ 5. Som tabt arbejdsfortjeneste erstattes indtægtstab, som skaden har medført på grund af hel eller delvis uarbejdsdygtighed i perioden fra skadens indtræden og indtil det tidspunkt, hvor der efter § 6 måtte være grundlag for at tilkende erstatning for erhvervsevnetab.

Stk. 2. Værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med erhvervsindkomst.

Stk. 3. Var skadelidte under uddannelse på skadestidspunktet, og medfører skaden en udsættelse af en nært forestående afslutning på uddannelsen, erstattes indtægtstab herved efter stk. 1. I andre tilfælde, hvor skaden medfører en forlængelse af skadelidtes uddannelse, ydes erstatning for de udgifter, som dette har medført.

Stk. 4. I erstatningen fradrages løn under sygdom, dagpenge fra arbejdsgiver eller kommunen i henhold til lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel og forsikringsydelser, der har til formål at dække indtægtstabet, samt lignende ydelser til den skadelidte.

Erhvervsevnetab

Erhvervsevnetabsbedømmelsen

§ 6. Hvis skaden medfører en varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne.

Stk. 2. Erhvervsevnetabet udgør forskellen mellem den erhvervsindtægt, som det må antages, at skadelidte ville have kunnet oppebære, hvis skaden ikke var sket, og den erhvervsindtægt, som skadelidte kan eller bør kunne oppebære under hensyntagen til skadens følger, skadelidtes alder, tidligere uddannelse, færdigheder m.v. samt mulighederne for erhvervsmæssig optræning, omskoling eller anden revalidering.

Stk. 3. Ved vurderingen af erhvervsevnetab efter stk. 2 gælder reglen i § 5, stk. 2, tilsvarende. Er skadelidte et barn eller en ung person, for hvem det ikke er muligt at fastslå, hvad erhvervsindtægten må antages at ville have været,

hvis skaden ikke var sket, sættes denne til en gennemsnitlig erhvervsindtjening. Justitsministeren fastsætter nærmere regler herom.

Stk. 4. Erstatningen fastsættes efter forholdene på det tidspunkt, hvor det efter stk. 2 er muligt at konstatere, at skaden vil medføre et varigt tab eller forringelse af erhvervsevne.

Fradrag

§ 7. I den efter § 6 beregnede, varige indtægtsnedgang foretages fradrag for følgende ydelser, som skadelidte måtte have modtaget eller have ret til at modtage i anledning af skaden til dækning af erhvervsevnetabet:

1) Førtidspension i henhold til lov om social pension i det omfang, pensionsydelsen fastsættes uden hensyn til modtagerens økonomiske forhold,

2) tjenestemandspension til ansatte i stat og kommuner eller tilsvarende pensionsordning,

3) løbende ydelser i henhold til pensions- og forsikringsordninger, der er oprettet som led i skadelidtes ansættelsesforhold,

4) erstatning for tab af erhvervsevne i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Stk. 2. Størrelsen af fradraget efter stk. 1 fastsættes på det i § 6, stk. 4, nævnte tidspunkt, dersom den pågældende ydelse er endeligt fastsat på dette tidspunkt.

Kapitalisering

§ 8. Erstatning for erhvervsevnetab fastsættes som et engangsbeløb ved kapitalisering af den efter § 6 beregnede varige indtægtsnedgang og efter de fradrag, som måtte skulle foretages efter § 7.

Stk. 2. Kapitaliseringen foretages på grundlag af de i henhold til § 16 A fastsatte kapitalfaktorer efter den skadelidtes alder på det tidspunkt, hvor erstatningen fastsættes.

Stk. 3. Kapitaliseringen omfatter perioden fra erstatningens fastsættelse frem til det tidspunkt, hvor der opnås ret til folkepension efter lov om social pension, medmindre der er grund til at antage, at den skadelidtes erhvervsevnetab vil ophøre på et tidligere eller et senere tidspunkt.

Fælles regler om godtgørelse for varigt mén og erstatning for erhvervsevnetab

Forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen

§ 9. Såvel skadelidte som den erstatningsansvarlige kan indhente en udtalelse om méngraden efter § 4 og om erhvervsevnetabet efter § 6 fra Arbejdsskadestyrelsen, jf. lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Genoptagelse

§ 10. En afsluttet sag om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis der indtræder uforudsete ændringer i grundlaget for afgørelsen, således at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetab bliver væsentligt større end antaget ved afgørelsen. Ved genoptagelse af sagen kan spørgsmålet om méngraden og erhvervsevnetabet igen begæres forelagt Arbejdsskadestyrelsen, jf. § 9.

Erstatning ved dødsfald

Overgangsbeløb og erstatning for begravelsesudgifter

§ 11. Hvis afdøde efterlader sig en samlevende ægtefælle eller en samlever, har den pågældende ret til et overgangsbeløb, der udgør 105.000 kr. Efterlader afdøde sig ikke en samlevende ægtefælle eller en samlever, kan overgangsbeløbet tilkendes en anden efterladt person, når særlige omstændigheder taler derfor.

Stk. 2. Hvis afdøde er et barn eller en ung under 18 år, har forældremyndighedens indehaver ret til et overgangsbeløb, der udgør 52.500 kr.

Stk. 3. Hvis der ikke opstår ret til overgangsbeløb efter stk. 1 eller stk. 2, ydes erstatning for rimelige begravelsesudgifter.

Stk. 4. Retten til erstatning efter stk. 1-3 bortfalder, hvis den pågældende er berettiget til overgangsbeløb i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Forsørgertabserstatning til ægtefælle eller samlever

§ 12. Erstatning for tab af forsørger til ægtefælle eller samlever fastsættes under hensyn til forsørgelsens omfang og den efterladtes muligheder for at forsørge sig selv, jf. stk. 2.

Stk. 2. Forsørgelsens omfang antages at udgøre 40% af afdødes indtægt som opgjort efter stk. 3, medmindre særlige omstændigheder medfører, at omfanget må antages at være væsentligt mindre. Forsørgelse omfatter også værdien af afdødes arbejde i hjemmet. Den efterladtes selvforsørgelse omfatter den forøgelse af den efterladtes indtægt ved erhvervsmæssig beskæftigelse, som kan eller bør kunne opnås under hensyn til den efterladtes alder, tidligere uddannelse, færdigheder m.v. samt helbredstilstand, forsørgerpligter over for børn og muligheder for uddannelse, revalidering m.v.

Stk. 3. Afdødes indtægt omfatter den samlede indkomst på tidspunktet for ulykkens indtræden eller på tidspunktet for dødsfaldets indtræden, såfremt indtægten er større på dette tidspunkt. Der medregnes dog ikke formueindkomst i det omfang, den efterladte overtager eller arver de aktiver, som denne indkomst hidrører fra.

Stk. 4. I det efter stk. 2 beregnede, årlige forsørgertab fradrages følgende ydelser, som den efterladte måtte have modtaget eller have ret til at modtage i anledning af dødsfaldet:

1) Tjenestemandspension til efterladte efter ansatte i stat og kommuner eller tilsvarende pensionsordning,

2) ydelser i henhold til pensions- og forsikringsordninger, der er oprettet som led i afdødes ansættelsesforhold,

3) erstatning for tab af forsørger i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Stk. 5. Erstatning for tab af forsørger fastsættes til et engangsbeløb ved kapitalisering af det efter stk. 2 beregnede, årlige forsørgertab og efter de fradrag, som måtte skulle foretages efter stk. 4. Kapitaliseringen foretages på grundlag af de i medfør af § 16 A fastsatte kapitalfaktorer efter afdødes og den efterladtes alder og varigheden af forsørgertabet.

Forsørgertabserstatning til børn

§ 13. Erstatning for tab af forsørger til børn, over for hvilke afdøde havde forsørgelsespligt, udgør årligt 10% af afdødes indtægt som opgjort efter § 12, stk. 3, for perioden fra dødsfaldet indtil barnets fyldte 18. år. Hvis det må antages, at afdøde ville have forsørget barnet ud over det fyldte 18. år, kan perioden forlænges, dog længst til det fyldte 24. år.

Stk. 2. Hvis afdøde var eneforsørger for barnet, forhøjes erstatningen til 20% af afdødes indtægt. I øvrigt gælder reglerne i stk. 1.

Stk. 3. Erstatninger fastsat efter stk. 1 eller stk. 2 kan i alt højst udgøre 40% af afdødes indtægt. Hvis der tillige ydes erstatning efter § 12, nedsættes denne andel til 30%. I alle tilfælde fordeles nedsættelsen forholdsmæssigt på erstatningerne til børnene.

Stk. 4. I erstatning fastsat efter stk. 1-3 fradrages de i § 12, stk. 4, nævnte ydelser, som måtte tilkomme barnet i anledning af forsørgerens død. Desuden fradrages den forøgelse af børnetilskud i henhold til lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, som forsørgerens død måtte udløse.

Stk. 5. Erstatningen fastsættes til et engangsbeløb ved kapitalisering af det efter stk. 1-3 beregnede, årlige forsørgertab og efter de fradrag, som måtte skulle foretages efter stk. 4. Kapitaliseringen foretages på grundlag af de i medfør af § 16 A fastsatte kapitalfaktorer.

Forsørgertabserstatning til andre

§ 14. Hvis de samlede erstatninger efter §§ 12 og 13 udgør mindre end 70% af afdødes indtægt, bortset fra fradrag efter § 12, stk. 4, og § 13, stk. 4, kan der inden for denne begrænsning gives erstatning til andre efterladte, som afdøde forsørgede, eller til hvis forsørgelse afdøde ydede væsentligt bidrag. Erstatningen fastsættes til et engangsbeløb ud fra en vurdering af forsørgelsens omfang og den periode, som forsørgelsen måtte forventes at vedvare.

Stk. 2. I erstatning efter stk. 1 fradrages eventuel erstatning for tab af forsørgelse, som den pågældende måtte have modtaget eller have ret til at modtage i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Fælles regler om erstatning og godtgørelse

Regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb

§ 15. De i § 3, stk. 2 og 3, § 4, stk. 2, og § 11, stk. 1 og 2, nævnte beløb reguleres årligt pr. 1. januar med 2,0% tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om satsreguleringsprocent. Samme regulering foretages af den i § 6, stk. 3, nævnte gennemsnitlige erhvervsindtjening. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, stk. 2, 1. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 10 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der efter stk. 1 var gældende på tidspunktet for erstatningens eller godtgørelsens fastsættelse.

Betaling og forrentning

§ 16. Erstatning og godtgørelse kan kræves betalt 14 dage efter, at den erstatningsansvarlige har været i stand til at indhente de oplysninger, der er nødvendige til bedømmelse af erstatningens og godtgørelsens størrelse. Hvis det er givet, forinden endelig opgørelse kan finde sted, at den erstatningsansvarlige i hvert fald skal betale en del af det krævede beløb, kan denne del kræves betalt efter reglen i 1. pkt.

Stk. 2. Beløbet forrentes fra forfaldstiden med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6%. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og økonomiministeriet ændre renten.

Kapitalfaktorer

§ 16 A. Justitsministeren fastsætter regler om de kapitalfaktorer, der skal anvendes ved fastsættelse af erstatning og godtgørelse i henhold til § 2, stk. 2, § 4, stk. 2, § 8, § 12, stk. 5, og § 13, stk. 5.

Stk. 2. Kapitalfaktorerne fastsættes på grundlag af en rentefod, der svarer til en gennemsnitlig realrente.

Stk. 3. Kapitalfaktorerne udformes i tabeller, der afspejler de perioder, som de i stk. 1 nævnte erstatninger og godtgørelser skal dække, jf. særligt § 8, stk. 3, § 12, stk. 5, og § 13, stk. 1.

Stk. 4. Hvis den erstatningsberettigede afgår ved døden inden fastsættelse af godtgørelse efter § 4 eller erstatning efter § 8, § 12 eller § 13, ydes kun godtgørelse eller erstatning for perioden frem til tidspunktet for dødsfaldet. Justitsministeren fastsætter nærmere regler for, hvordan kapitalisering skal foretages i disse tilfælde.

Regres

§ 17. Der kan ikke udøves regres for ydelser, der skal fradrages i erstatning eller godtgørelse i henhold til § 2, stk. 3, § 4, stk. 3, § 5, stk. 4, § 7, stk. 1, § 11, stk. 4, § 12, stk. 4, § 13, stk. 4, og § 14, stk. 2.

Stk. 2. En kommune kan dog gøre regres for dagpenge, som den har betalt i henhold til lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel. En arbejdsgiver, der har betalt løn under sygdom eller dagpenge i henhold til lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel eller har betalt dertil knyttede ydelser, kan gøre regres mod den

erstatningsansvarlige i det omfang, arbejdsgiveren har lidt et tab.

§§ 18-25 er uændrede.

Krænkelse af den personlige integritet

§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for den lidelse, som krænkelsen har medført.

Stk. 2. Godtgørelse efter stk. 1 fastsættes til et beløb, som findes rimeligt under hensyn til krænkelsens karakter og grovhed. Der skal herved tages særligt hensyn til, om krænkelsen har indebåret en fornedrelse, ydmygelse eller forhånelse af den forurettede, om den har været egnet til at fremkalde alvorlig frygt for liv eller helbred, om den har indebåret en forbrydelse mod kønssædeligheden, jf. straffelovens kapitel 24, om den har været egnet til at fremkalde offentlig opmærksomhed, og om den i øvrigt har haft følger for den forurettede, for hvilke erstatning eller godtgørelse ikke ydes efter andre regler i denne eller anden lov.

Stk. 3. § 18, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1-2.

§§ 27-32 er uændrede.

6.3.2. Bemærkninger til lovudkastet

Ad § 1

Bestemmelsen foreslås givet en ny udformning, mens flertallet foreslår den opretholdt uændret.

Baggrunden for forslaget er, at den gældende regel er en - lovteknisk uheldig - sammenblanding af en indledende oversigt over erstatningsposterne i lovens kap. 1, en selvstændig hjemmel for erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab (idet disse poster ikke omhandles i andre bestemmelser) og en principudtalelse om sidestilling af husligt arbejde med erhvervsmæssigt arbejde, der kun har betydning for erstatningsposter, der relaterer sig til tab af indtjening(sevne), og som i øvrigt alligevel gentages i § 12, 2. pkt.

Forslaget indebærer, at bestemmelsen begrænses til den førstnævnte funktion, dog uden opremsning af de enkelte erstatnings- og godtgørelsesposter. Der er behov for en nærmere præcisering af reglerne om erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab, hvilket gøres i forslagets § 2. I den forbindelse foreslås det, at erstatningsposten "andet tab" udgår, jf. nærmere bemærkningerne til denne bestemmelse. Princippet om, at husligt arbejde sidestilles med erhvervsmæssigt arbejde, foreslås placeret i den sammenhæng, hvor det hører hjemme, dvs. i reglerne om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, jf. forslagets § 5, stk. 2, hvortil der henvises i reglerne om erstatning for erhvervsevnetab, jf. foreslagets § 6, stk. 3, 1. pkt., og om forsørgertab, jf. forslagets § 12, stk. 2, 2. pkt.

Ad § 2

Bestemmelsen er ny og har ikke noget modstykke i flertallets forslag. Formålet er alene at præcisere, i hvilket omfang erstatning kan ydes for helbredelsesudgifter og lign. udgifter, og hvordan erstatningen skal fastsættes. Der er ikke tilsigtet nogen ændringer i, hvilke udgifter der kan kræves erstatning for. Den meget ubestemte erstatningspost "andet tab" i den nuværende § 1, stk. 1, foreslås erstattet med et mere præcist kriterium i *stk. 1*, hvorefter det afgørende er, om det drejer sig om udgifter til foranstaltninger, der har til formål at sikre eller forbedre skadelidtes funktionsevne. Herefter kan der således ydes erstatning for udgifter til andet end helbredelsesforanstaltninger (f.eks. til boligindretning), og det gøres dermed også klart, at erstatning ikke er betinget af, at foranstaltningen overhovedet kan bidrage til (yderligere) helbredelse. Fremtidige udgifter (f.eks. til medicin eller udskiftning af proteser eller andre hjælpemidler) er dermed også omfattet, jf. nedenfor om udmålingen af erstatningen. Kriteriet opfanger således hovedparten af det, som efter gældende ret antages at falde ind under begrebet "andet tab". Udenfor falder erstatning for forlænget uddannelse. Spørgsmålet herom har så nær sammenhæng med reglerne om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, at det mere hensigtsmæssigt bør reguleres dér, jf. forslagets § 5, stk. 3, og bemærkningerne hertil.

Efter gældende ret er det ikke ganske afklaret, hvorledes erstatningen skal fastsættes, når der er tale om løbende, fremtidige udgifter. Der bør derfor tages stilling til, efter hvilke regler kapitaliseringen heraf skal foretages. Antages

udgifterne at være livsvarige, er kapitalfaktoren ved erhvervsevnetab ikke anvendelig (selv om der er en vis tilbøjelighed til at anvende den efter de gældende regler). Forslagets *stk. 2* indeholder derfor i stedet en henvisning til de kapitalfaktorer, som skal fastsættes i henhold il § 16 A, jf. bemærkningerne hertil.

I *stk. 3* foreslås indført en regel, der fastslår, hvilke ydelser der skal fradrages i erstatningen. Reglen er i overensstemmelse med gældende ret. Det er imidlertid ikke hensigtsmæssigt, at fradragsreglen ikke fremgår eksplicit (især når andre fradragsregler er medtaget i loven, jf. den gældende § 2, stk. 2).

Ad § 3

Reglerne om godtgørelse for ikke-økonomisk skade foreslås samlet i § 3 (om svie og smerte) og § 4 (om varigt mén), hvorefter reglerne om erstatning for indtægtstab samles i §§ 5-8. Den hidtidige regel om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste (§ 2) bliver herefter § 5. Reglerne om godtgørelse suppleres fortsat af § 26, der fortsat bør placeres uden for lovens kap. 1, da den ikke kun omhandler personskade.

Som omtalt i afsnit 6.2.4.1. adskiller forslaget til § 3 sig fra flertallets forslag ved, at den gældende regels sondring mellem sengeliggende og oppegående sygedage bevares, og at det samme gælder for "grænsebeløbet" i den nuværende § 3, sidste pkt., jf. forslagets stk. 2, 2. pkt. Alle beløb i forslaget svarer til dem, der er gældende pr. 1/1 2000. I modsætning til gældende rets regel fastslås det i stk. 2, 2. pkt., at godtgørelse ud over "grænsebeløbet" ikke skal udmåles rent skønsmæssigt, men med faste beløb, der udgør halvdelen af de normale takster for henholdsvis sengeliggende og oppegående sygedage. Ligesom i flertallets forslag foreslås indførelse af et absolut maksimum, der er sat til det dobbelte af "grænsebeløbet". Dette svarer imidlertid til, hvad der antages at være gældende ret.

Ligesom i flertallets forslag foreslås stationærkriteriet afskaffet som grænse for, hvor længe godtgørelse for svie og smerte kan ydes. Det er imidlertid klart, at der ikke kan kræves godtgørelse for svie og smerte for en periode, for hvilken der er grundlag for at kræve godtgørelse for varigt mén. I stk. 2, 3. pkt., præciseres det derfor, at retten til godtgørelse for svie og smerte ophører på det tidspunkt, hvor det *kan* konstateres, at skaden har medført et varigt mén.

Herudover indeholder forslagets stk. 1, 1. pkt., en præcisering af, i hvilke tilfælde der kan kræves godtgørelse for svie og smerte. Efter gældende ret er retten hertil i almindelighed betinget af, at skadelidte har været sygemeldt, suppleret med en forholdsvis snæver adgang til at yde godtgørelse, når denne betingelse ikke er opfyldt, jf. § 3, 2. pkt., i den gældende regel. Disse regler er således navnlig møntet på personer, der er erhvervsmæssigt beskæftiget, idet spørgsmålet om sygemelding ofte ikke vil være relevant for andre. Der foreslås derfor i stedet indført et rent *funktionelt kriterium*, hvorefter det afgørende er, om skadelidte er syg eller således hæmmet af gener eller indskrænkninger i de normale legemsfunktioner, at tilstanden kan sidestilles hermed. Principielt svarer dette til forståelsen af den gældende § 3, 2. pkt., men i modsætning til denne er princippet ikke begrænset til "særlige tilfælde", således at afgørelsen i alle tilfælde alene skal træffes på grundlag af det nævnte funktionelle kriterium.

Dernæst foreslås i *stk. 3* indført en adgang til at forhøje de normale takster i tilfælde, hvor skaden har medført særligt omfattende smerter, gener eller ulemper. Hvis der er grundlag for en forhøjelse, udgør den altid 50% af de normale takster, dvs. at godtgørelsesbeløbene da udgør 255 kr./120 kr. for sengeliggende/oppegående sygedage, "grænsebeløbet" udgør 37.500 kr. og det absolutte maksimum 75.000 kr. Som nævnt i afsnit 6.2.4.1. er det tanken, at afgrænsningen af området for denne bestemmelse så vidt muligt skal foretages på grundlag af objektive kriterier i form af en beskrivelse af de skadetyper, som erfaringsmæssigt er forbundet med et særligt smertefuldt eller på anden måde belastende behandligsforløb. Som grundlag for en sådan "typologi" kunne man f.eks. anvende de kriterier, som er udviklet hertil i svensk ret (f.eks. svære brandskader, hoved- og ansigtsskader, frakturer med omfattende bløddelskader m.v., suppleret med de kriterier, som i øvrigt efter svensk ret kan begrunde en vis forhøjelse af de normale takster, jf. herved SOU 1995:33 s. 503 f).

Endelig foreslås indført en "karenstid" på en uge, således at godtgørelse for svie og smerte ikke ydes for forholds bagatelagtige skader, jf. stk. 1, 2. pkt. Undtagelse herfra gøres dog ved de nævnte svære skader, jf. stk. 3, 2. pkt. Herved opnås dels en vis rationaliseringsgevinst, idet der ofte ved bagatelagtige skader ikke opstår ret til anden erstatning, dels understreges yderlige, at den tilsigtede forbedring af erstatninger og godtgørelser navnlig skal gælde ved de alvorligere skader. I et videre perspektiv har ændringen muligvis tillige den fordel, at den kan lette en harmonisering mellem EAL og ASL, der ikke hjemler nogen godtgørelse for svie og smerte.

Ad § 4

Som omtalt i afsnit 6.2.4.2. bygger forslaget om reglerne for godtgørelse for varigt mén på den forudsætning, at der hurtigst muligt iværksættes en grundlæggende revision af den af Arbejdsskadestyrelsen udarbejdede méntabel. Samtidig foreslås det, at méntabellen fastsættes i bekendtgørelsesform, idet det forekommer betænkeligt, at tabellen - der selvsagt har afgørende betydning for de skadelidtes retsstilling - kan fastsættes og ændres uden en officiel publicering. Hjemlen til at udstede denne bekendtgørelse burde indføjes i ASL, men da det ligger uden for kommissoriet at forslå ændringer heri, foreslås hjemlen - foreløbig - indføjet i EAL.

Forslagets *stk. 1* adskiller sig i øvrigt ikke væsentligt fra den gældende bestemmelse, som flertallet foreslår opretholdt. Revisionen af méntabellen er dog anticiperet derved, at der i forslaget hverken er medtaget minimumgrænsen på 5% mén eller muligheden for at forhøje méngraden ud over 100%. Udformes méntabellen med udgangspunkt i skader, der medfører tab af al funktionsevne, opstår spørgsmålet om "forhøjelse" af méngraden ikke, og ved udformning af dens "nedre" grænser bør det selvstændigt vurderes, hvilke skadetyper der overhovedet bør udløse méngodtgørelse, således at man undgår, at der i tabellen er medtaget méntilfælde, der ikke udløser godtgørelse, fordi méngraden er sat til mindre end 5%.

Forslagets *stk. 2* afviger fra både den gældende regel og fra flertallets forslag ved, at godtgørelsen foreslås udmålt på grundlagt af et årligt grundbeløb, der kapitaliseres. Om begrundelsen herfor henvises til bemærkningerne i afsnit 6.2.4.2. Som det fremgik heraf, bør der ved nærværende revision af loven tilstræbes et godtgørelsesniveau på ca. 600.000 kr. ved 100% mén, således at grundbeløbets præcise størrelse vil afhænge af størrelsen af den maksimale kapitalfaktor. Bliver denne således omkring 18 ved kapitalisering på grundlag af en gennemsnitlig realrente, jf. forslages § 16 A, stk. 2, skal grundbeløbet således sættes til ca. 33.000 kr. Ligesom efter flertallets forslag skal der ikke anvendes det beløb, som var gældende på skadestidspunktet. Efter forslagets stk. 2, 3. pkt., anvendes i stedet det grundbeløb, som var gældende på tidspunktet for fastsættelsen af godtgørelsen (ikke udbetalingstidspunktet, sådan som flertallet foreslår det), ligesom kapitaliseringen baseres på skadelidtes alder på dette tidspunkt (modsat flertallets forslag, hvorefter aldersreduktionen sker efter skadelidtes alder på *skadestidspunktet*, hvilket forekommer noget inkonsekvent).

Forslagets *stk. 3* præciserer, at der i méngodtgørelsen alene foretages fradrag for méngodtgørelse i henhold til ASL. Dette svarer til gældende ret, men det er ønskeligt at tydeliggøre for hver enkelt erstatnings- og godtgørelsespost, hvilke fradrag der (eventuelt) skal foretages.

Ad § 5

Forskellen fra flertallets forslag (§ 2) er dels, at der ikke foreslås indført regler om erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.2.1., og dels, at den gældende regel om, at retten til erstatning ophører, når skadelidte kan begynde at arbejde igen, foreslås udeladt, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.1. Som dér anført bør erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ydes, så længe skadelidte er helt eller delvis uarbejdsdygtig, uden hensyn til om skadelidte i en kortere eller længere periode har genoptaget arbejdet i normalt eller næsten normalt omfang. Indtægtstab i eventuelle senere uarbejdsdygtighedsperioder vil således også blive erstattet efter bestemmelsen, naturligvis forudsat at skadelidte kan dokumentere, at disse er forårsaget af tilskadekomsten. Derimod er det klart, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ikke kan ydes for en uarbejdsygtighedsperiode, for hvilken indtægtstabet erstattes efter reglerne om erstatning for erhvervsevnetab. Retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ophører derfor efter forslaget i det øjeblik, der er grundlag for at tilkende skadelidte erstatning for erhvervsevnetab. Tidspunktet herfor fremgår af forslagets § 6. Så længe skadelidte er under revalidering, er dette tidspunkt normalt ikke kommet, hvorfor erstatning for indtægtstab under revalideringsforløbet erstattes som tabt arbejdsfortjeneste. Dette indebærer bl.a., at der i erstatningen skal foretages fradrag for revalideringsydelse m.v., jf. forslagets stk. 4, ligesom det er en selvfølge, at arbejdsindtægter i forbindelse hermed skal fradrages, idet sådan indtægt selvsagt begrænser skadelidtes indtægtstab.

Selve erstatningsudmålingen foreslås - ligesom i flertallets forslag - ikke ændret. Det overkompensationsproblem, der efter gældende ret følger af, at erstatningen er fritaget for betaling af arbejdsmarkedsbidrag, må løses inden for lovgivningen herom. Som nævnt i bemærkningerne til § 1 foreslås princippet om, at husligt arbejde sidestilles med erhvervsmæssigt arbejde, flyttet hertil, jf. forslagets *stk. 2*. I *stk. 3, 1. pkt.*, foreslås det endvidere præciseret, at indtægtstab ved forsinket erhvervsstart som følge af forlængelse af en uddannelse erstattes efter de almindelige regler om tabt arbejdsfortjeneste. Dette er i overensstemmelse med gældende ret. I *stk. 3, 2. pkt.*, foreslås det, at der i andre tilfælde af forlængelse af uddannelse i stedet ydes erstatning for de udgifter, som forlængelsen har medført.

Denne erstatning har hidtil været ydet i henhold til § 1, stk. 1, om "andet tab", der foreslås afskaffet, jf. bemærkningerne til § 2. Også denne regel er principielt i overensstemmelse med gældende ret, men understregningen af, at erstatning kun ydes for de udgifter, forlængelsen af uddannelsen har medført, vil antagelig medføre en vis begrænsning af mulighederne for at opnå erstatning set i forhold til hidtidig retspraksis (herunder formentlig især praksis om erstatning for tab af skoleår). Domstolene må på sædvanlig måde fastsætte de krav, som stilles til dokumentationen for sådanne udgifter.

I fradragsreglen i *stk. 4* foreslås den ændring i relation til forsikringsydelser, at fradraget ikke skal være betinget af, at forsikringen har karakter af en skadesforsikring. De fleste forsikringer, der dækker (midlertidigt) indtægtstab, er summaforsikringer, men i praksis søges forsikringsydelsen altid fastsat således, at den så vidt muligt relaterer sig til det indtægtstab, som kan opstå. På denne baggrund er sondringen mellem skades- og summaforsikring ikke hensigtsmæssig, og fradragsreglen bør derfor omfatte alle forsikringsydelser, der har til formål at dække indtægtstabet (helt eller delvis) for den relevante periode.

Ad § 6

Såvel efter de gældende regler som efter flertallets forslag udmåles erhvervsevnetabserstatning efter denne formel, jf. §§ 5-7: Erhvervsevnetabsprocent x kapitalfaktor x årsløn. Kapitalfaktoren suppleres af en aldersreduktionsfaktor (§ 9) og af reglen i § 8, hvorefter erstatningen for visse skadelidte udmåles på grundlag af méngraden. Efter nærværende forslags §§ 6-8 udmåles erstatningen efter denne formel: Erhvervsevnetabet udtrykt som en årlig indtægtsnedgang ÷ visse pensions- og forsikringsydelser x kapitalfaktoren (som fastsættes efter reglerne i § 16 A). Kapitalfaktoren tager hensyn til skadelidtes alder, hvorfor der ikke er behov for en særskilt regel om aldersreduktion. Den særlige udmåling efter den hidtidige § 8 udgår helt.

Forslaget indebærer således, at årslønnen fjernes som en selvstændig parameter ved erstatningsudmålingen, og at erhvervsevnetabet ikke måles i procenter. Der henvises herom til bemærkningerne i afsnit 6.2.2.2. Som en konsekvens heraf udgår tillige reglen om, at erhvervsevnetabet skal udgøre mindst 15% for at udløse erstatning, jf. den gældende regel i § 5, stk. 3, 2. pkt. Endvidere udgår reglen om maksimering af den årsløn, der kan ydes erstatning for, jf. den gældende regel i § 7, stk. 3. Modsat flertallets forslag (jf. dettes § 6, stk. 2) foreslås der ikke indført nogen anden form for maksimering af erstatningen.

Selve erhvervsevnetabsbedømmelsen i forslagets § 6, *stk. 1 og 2*, adskiller sig ikke principielt fra flertallets forslag, jf. dettes § 5, stk. 1 og 2. Stationærkriteriet udgår således, og der skal fuldt ud tages hensyn til alle foreliggende revalideringsmuligheder. Forskellen fra flertallets forslag er som nævnt kun, at nedgangen i skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde ikke skal udmøntes i en procentuel beregning heraf, idet (brutto)erhvervsevnetabet er selve den beløbsmæssige indtægtsnedgang, som er en varig følge af skaden. Det følger af forslagets *stk. 4*, at bedømmelsen heraf skal foretages på grundlag af forholdene på det tidspunkt, hvor det er *muligt* at konstatere et erhvervsevnetab, dvs. en varig nedgang i skadelidtes indtjeningsevne. Ved bedømmelsen heraf indgår således den indtægt, som skadelidte *på dette tidspunkt* må antages at ville kunne have oppebåret, hvis skaden ikke var sket. Der skal derfor tages hensyn til den eventuelle indtægtsfremgang, som skadelidte kunne have forventet i perioden fra skadestidspunktet indtil pådømmelsestidspunktet. Der kan endvidere tages hensyn til indtægtsfremgang, som skadelidte kunne have forventet efter dette tidspunkt, dersom den har en tilstrækkeligt konkret påregnelig karakter (f.eks. i kraft af udsigt til avancement). Derimod skal der ikke tages hensyn til almindelige, fremtidige lønstigninger, idet kompensationen herfor ydes i kraft af den rentefod, som kapitalfaktoren er udformet efter.

Denne form for erhvervsevnetabsbedømmelse er kun direkte anvendelig på personer, der var erhvervsmæssigt beskæftigede. Princippet skal imidlertid anvendes på alle skadelidte, der lider et erhvervsevnetab, idet den særlige "§ 8-erstatning" foreslås helt afskaffet, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.2.5. I forslagets *stk. 3* tages derfor stilling til princippets anvendelse på de grupper af skadelidte, hvor problemet er størst, nemlig personer, der udførte husligt arbejde i eget hjem, og børn.

For så vidt angår de førstnævnte gælder det almindelige princip om ligestilling af husligt arbejde med erhvervsmæssig beskæftigelse, jf. henvisningen i 1. pkt. til § 5, stk. 2. Som nævnt i afsnit 6.2.2.5. opnås denne ligestilling imidlertid ikke, hvis der - som foreslået af flertallet - alene lægges vægt på, om der opstår (varige) udgifter til huslig bistand som følge af skaden. Denne målestok er vel anvendelig, når det alene drejer sig om et midlertidigt tab, men ikke, når det drejer sig om en varig nedsættelse af *evnen* til at udføre husligt arbejde. I de fleste tilfælde vil en sådan nedsættelse ikke blive modsvaret af en tilsvarende (mer)udgift til fremmed bistand, og der må derfor i stedet anlægges en mere generel vurdering af graden af nedsættelse af evnen til at udføre dette

arbejde. Nedsættelsesgraden må dernæst sættes i forhold til en fastsættelse af "værdien" af husligt arbejde, der mest nærliggende kan sættes til en normal indtjening ved udførelse af rengøringsarbejde og lign. for andre. Hvis det imidlertid kan sandsynliggøres, at den pågældende ville være (gen)indtrådt på arbejdsmarkedet inden for et overskueligt tidsrum (eller ville have udvidet omfanget af sit erhvervsarbejde), f.eks. efter nogle års børnepasning, kan erhvervsevnetabet derimod måles i forhold til den indtjening, som da ville kunne påregnes.

For så vidt angår *børn* indebærer erhvervsevnetabskriteriet i stk. 2 sammenholdt med stk. 4, at det ofte vil være nødvendigt at udsætte bedømmelsen til det tidspunkt, hvor den pågældende når eller nærmer sig erhvervsaktiv alder, eller eventuelt det tidligere tidspunkt, hvor uddannelsesmuligheder og planer herfor ligger tilstrækkeligt klart. Udsættelse er dog ikke nødvendig, hvis det enten drejer sig om en så alvorlig skade, at det uden videre er klart, at den pågældende ikke vil kunne klare nogen form for erhvervsmæssig beskæftigelse, eller omvendt en mindre alvorlig skade, der enten ikke kan forventes at påvirke erhvervsevnen eller kun at ville påvirke erhvervsvalget, men ikke indtjeningsmulighederne. De faktiske erhvervsmuligheder må sammenholdes med de muligheder, der ville have foreligget, hvis skaden ikke var sket. Dette er selvsagt nemmest, hvis skadelidte på skadestidspunktet var i gang med en erhvervsrettet uddannelse, mens det ved skader på et tidligere tidspunkt ofte vil være umuligt at udøve et rimeligt skøn over, hvad erhvervsindtægten senere ville have været, hvis skaden ikke var sket. I så fald følger det af forslagets stk. 3, 2. pkt., at indtægten skal sættes til en gennemsnitlig erhvervsindtjening. Den seneste lønstatistik (for 1998) viser, at beløbet herfor udgør ca. 271.000 kr. For (mindre) børn vil det derfor normalt være dette beløb, som den (eventuelle) forventede faktiske indtjening skal sættes i forhold til ved erstatningsudmålingen efter stk. 2.

Ad § 7

Bestemmelsen regulerer de fradrag, der skal foretages i det efter § 6 beregnede erhvervsevnetab. Den har intet sidestykke i de gældende regler eller i flertallets forslag. Om begrundelsen for forslaget henvises til bemærkningerne i afsnit 6.2.2.4. Kun fradraget for erstatning for erhvervsevnetab i henhold til ASL, jf. forslagets stk. 1, nr. 4, er i overensstemmelse med de gældende regler, idet skadelidte hidtil har kunnet kumulere erstatningen med de ydelser, der omfattes af stk. 1, nr. 1-3.

Efter forslagets *nr. 1* fradrages førtidspension i henhold til lov om social pension, dersom pensionen er tilkendt i anledning af skaden. Denne betingelse vil normalt kun være opfyldt, når det drejer sig om en helbredsbetinget førtidspension, men den kan dog efter omstændighederne også være opfyldt ved pensioner, der tilkendes på en blandet helbredsbetinget og social indikation, jf. pensionslovens § 14, stk. 3, nr. 2. Fradraget foreslås begrænset til de dele af pensionen, som ikke er undergivet indtægtsregulering. En videregående fradragsregel måtte forudsætte, at der i det mindste blev givet de skadelidte mulighed for at holde formueindtægt hidrørende fra en udbetalt erstatning uden for det indtægtsgrundlag, hvorefter indtægtsreguleringen af pensionen finder sted, men dette ville forudsætte ændringer i den sociale pensionslov, som ligger uden for kommissoriet. Praktisk indebærer forslaget, at der - efter de gældende regler i pensionsloven - kun skal foretages fradrag for invaliditetsbeløb (ved mellemste og højeste førtidspension), erhvervsudygtighedsbeløb (ved højeste førtidspension) og førtidsbeløb (ved forhøjet, almindelig førtidspension, dvs. pension til personer under 60 år). Invaliditetsydelse er også omfattet af fradragsreglen. Den gælder derimod ikke for bistands- eller plejetillæg, idet disse tillæg ikke er en kompensation for erhvervsevnetab.

Efter forslagets *nr. 2 og 3* fradrages dernæst løbende ydelser i henhold til enhver form for pensionsordning, der er oprettet som led i skadelidtes ansættelsesforhold, herunder tjenestemandspensionsordninger. Som det fremgår, er det uden betydning, hvordan pensionsordningen nærmere er organiseret. Det er således uden betydning, om der er tale om en kollektiv eller individuel ordning, og om den bygger på et forsikringsmæssigt grundlag, en pensionskasseordning eller betales direkte af arbejdsgiveren. Det er ligeledes uden betydning, hvordan (eventuelle) bidrag til ordningen nærmere er fastsat, herunder hvordan de måtte være fordelt mellem arbejdsgiveren og arbejdstageren.

Efter *stk. 2* fastsættes fradraget efter størrelsen af pensionsydelsen m.v. på det tidspunkt, hvor erhvervsevnetabet (kan) bedømmes, jf. § 6, stk. 4, forudsat at ydelsen er endeligt fastsat på dette tidspunkt. En midlertidig erhvervsevnetabserstatning i henhold til ASL vil efter forslaget normalt skulle fradrages i erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste efter forslagets § 5, stk. 4, men skulle erhvervsevnetabserstatningen i henhold til ASL ikke være endeligt fastsat på det nævnte tidspunkt, må beregningen af fradraget afvente tidspunktet herfor. Dette svarer til gældende ret. Sker der senere ændringer i den eller de ydelser, som er fradraget i erstatningen, kan der foretages omberegning, hvis betingelserne for genoptagelse i forslagets § 10 er opfyldt. Heraf følger, at erstatningen ikke senere kan nedsættes, selv om ydelsen forhøjes, hvorimod det modsatte er muligt, forudsat at den i § 10 opstillede

væsentlighedsbetingelse er opfyldt. Mindre ændringer af ydelsen kan derfor ikke begrunde genoptagelse.

Ad § 8

Bestemmelsen fastslår principperne for kapitaliseringen af erhvervsevnetabserstatningen, dvs. den faktor, som den efter § 6 beregnede, årlige indtægtsnedgang skal multipliceres med efter de fradrag, som måtte skulle foretages efter § 7. Kapitalfaktorerne fastsættes ved bekendtgørelse i henhold til § 16 A, hvortil der henvises i *stk. 2*. Om principperne herfor henvises til bemærkningerne i afsnit 6.2.2.3. Som dér anført indebærer disse principper, at den højeste kapitalfaktor vil være omkring 18. Kapitalfaktorens størrelse vil i øvrigt afhænge af skadelidtes køn og alder, således at tabsperiodens længde og den almindelige dødelighedsrisiko er indregnet. Det fremgår udtrykkeligt af bestemmelsen, at det afgørende er alderen på det tidspunkt, hvor erhvervsevnetabserstatningen fastsættes - og altså ikke alderen på skadestidspunktet. Dette svarer til principperne i ASL.

Tabsperiodens længde er efter forslagets *stk. 3* som udgangspunkt perioden frem til det tidspunkt, hvor der opnås ret til folkepension (dvs. - efterhånden - 65 år). Dette udgangspunkt er fastsat ud fra en gennemsnitsbetragtning. På den ene side sker tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet rent faktisk hyppigst på et tidligere tidspunkt end dette (omkring 60-61 år som gennemsnit), men dette påvirkes selvsagt af de til enhver tid gældende regler om efterløn m.v. På den anden side er det klart, at mange ældre bevarer og udnytter en vis erhvervsevne efter det tidspunkt, hvor der opnås ret til folkepension. Hvis der konkret er anledning til at antage, at skadelidte ville være forblevet erhvervsaktiv ud over folkepensionsalderen, giver den gældende regel i § 9, stk. 2, mulighed for at tage hensyn hertil. Denne mulighed vil forsvinde efter flertallets forslag, idet *alle* rammes lige meget af den foreslåede aldersreduktionsfaktor, hvorimod muligheden bevares efter nærværende forslag. Omvendt giver forslaget også mulighed for at tage hensyn til, at tabsperioden måtte forventes at blive kortere end normalt. Dette kan f.eks. skyldes, at der gælder en lavere pensionsalder for den stilling, som skadelidte havde, i hvilket tilfælde det må vurderes konkret, om skadelidte måtte antages på anden måde at kunne og ville udnytte sin erhvervsevne efter pensionering fra den pågældende stilling. En særlig grund til, at tabet kan blive korterevarende end normalt, er, at skadelidte afgår ved døden inden fastsættelsen af erstatningen. Det følger her særligt af forslagets § 16 A, stk. 4, at kapitalfaktorerne skal udformes således, at erstatningen for den relevante tabsperiode da kan udmåles ved hjælp af hertil svarende kapitalfaktorer. For at undgå tilfældige følger af, om dødsfaldet indtræder før eller efter erstatningsfastsættelsen, bør tilsvarende principper anvendes i tilfælde, hvor ulykkens følger med en meget høj grad af sandsynlighed vil medføre skadelidtes død i løbet af få år. Efter et dødsfald, der er en følge af ulykken, vil de efterladte selvsagt kunne kræve forsørgertabserstatning efter de almindelige regler herom.

Ad § 9

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 10. Som en konsekvens af forslagets § 6 er ordet "erhvervsevnetabsprocenten" dog erstattet med ordet "erhvervsevnetabet" (efter § 6), idet udtalelsen skal baseres på reglerne i EAL og dermed angive den årlige (brutto)indtægtsnedgang, der kan ventes som en varig følge af skaden. Flertallets forslag om udtalelser om midlertidigt erhvervsevnetab er ikke relevant efter nærværende forslag.

Som nævnt i afsnit 6.2.2.2. burde det overvejes at indføre en begrundelsespligt for Arbejdsskadestyrelsen ved afgivelse af udtalelser efter bestemmelsen under henvisning til reglerne herom i forvaltningsloven - i stedet for eller som supplement til flertallets forslag om indførelse af en ret til aktindsigt.

Ad § 10

Bestemmelsen svarer til den gældende regel i § 11 med den ændring, at retten til genoptagelse ikke er betinget af, at der indtræder (uforudsete) ændringer i helbredstilstanden. Indholdsmæssigt svarer dette til flertallets forslag (jf. dettes § 11, stk. 1, 1. pkt.), men formuleringen er bredere, idet retten til genoptagelse alene er betinget af, at der indtræder (uforudsete) ændringer i grundlaget for afgørelsen. Som nævnt i bemærkningerne til § 7 indebærer dette bl.a., at genoptagelse kan ske, hvis ydelser, der er fradraget i erstatningen, senere ændres, således at (netto)erhvervsevnetabet bliver væsentligt større end antaget ved afgørelsen.

Flertallets forslag til ændringer i øvrigt (jf. dettes § 11, stk. 2 og 3) er ikke medtaget. Der henvises herom til bemærkningerne i afsnit 6.2.5.

Ad § 11

Ved bestemmelsen indføres der en ret til overgangsbeløb til visse efterladte. Tilsvarende er foreslået af flertallet, jf.

dettes forslag i § 14 A. Der er dog enkelte forskelle mellem forslagene, jf. herom bemærkningerne i afsnit 6.2.3.1.

For det første foreslås her en efterladt ægtefælles ret til overgangsbeløbet gjort betinget af, at ægtefællerne levede sammen på tidspunktet for dødsfaldet. Dette svarer til reglen i ASL § 35, stk. 1. Der foreslås derimod ikke indført særlige regler om tilfælde, hvor ægteskab er indgået i perioden mellem skadens indtræden og dødsfaldet.

For det andet foreslås det i *stk. 2*, at forældremyndighedens indehaver gives ret til et overgangsbeløb - på 50% af beløbet i henhold til stk. 1 - hvis afdøde er et barn eller en ung under 18 år. Denne ret er ubetinget, dvs. at der ikke stilles krav om, at der skal foreligge særlige forhold el. lign. Forældremyndighedens indehaver kan selvsagt ikke tillige få overgangsbeløb efter forslagets stk. 1, 2. pkt.

Udtrykket "samlever" i forslagets stk. 1 skal forstås på samme måde som i § 12 om forsørgertabserstatning. Retten til overgangsbeløbet er imidlertid ikke betinget af, at der lides et erstatningsberettigende forsørgertab efter de nærmere regler i forslagets § 12. Det er således tilstrækkeligt, at der foreligger et samlivsforhold af en sådan karakter, at det kunne udløse forsørgertabserstatning efter § 12. Det forhold, at en sådan erstatning udelukkes som følge af den efterlevendes egne indtægter eller pensionsydelser m.v., afskærer således ikke retten til overgangsbeløbet. Det samme gælder selvsagt i relation til ægtefæller.

Da den gældende regel i § 12 ikke indgår i nærværende lovudkast, er det nødvendigt med en særskilt hjemmel for erstatning for (rimelige) *begravelsesudgifter*, jf. forslagets *stk. 3*. Ligesom efter flertallets forslag er retten hertil betinget af, at dødsfaldet ikke udløser ret til et overgangsbeløb.

Som ved de øvrige erstatningsposter fastslås det i *stk. 4*, i hvilket omfang der skal foretages fradrag for anden kompensation. Fradraget omfatter kun overgangsbeløb i henhold til ASL, som er af samme størrelse som beløbet i stk. 1. Fradraget indebærer således, at erstatningen efter stk. 1 bortfalder. Det samme gælder erstatningen efter stk. 2, hvis forældremyndighedens indehaver skulle have modtaget overgangsbeløb i henhold til ASL § 35, stk. 4. Bortfald af retten til erstatning for begravelsesudgifter, når der udbetales overgangsbeløb i henhold til ASL, er i overensstemmelse med gældende ret.

Ad § 12

Bestemmelsen omhandler erstatning for tab af forsørger til ægtefæller og samlevere og træder derved i stedet for den gældende § 13. Forsørgertabserstatning til børn reguleres af forslagets § 13 og forsørgertabserstatning til andre af § 14. Der er derfor ikke behov for den nuværende generelle bestemmelse i § 12 om forsørgertab. Denne bestemmelses regel om erstatning for begravelsesudgifter er overført til forslagets § 11, stk. 3.

Forslagets § 12 indebærer væsentlige ændringer i forhold til den gældende § 13 og dermed også i forhold til flertallets forslag. Der henvises herom til bemærkningerne i afsnit 6.2.3.2. Hovedprincippet i forsørgertabsberegningen er følgende:

Forsørgelse fra afdøde

(40% af indtægten, jf. stk. 2, 1. pkt., og stk. 3)

÷

Den efterladtes selvforsørgelse

(indtægtsforøgelse ved arbejde, jf. stk. 2, 3. pkt.)

÷

Fradrag for anden kompensation

(pensionsydelser m.v., jf. stk. 4)

Årligt forsørgertab

x

Kapitalfaktor

(efter alder og tabsvarighed, jf. stk. 5)

Bestemmelsen omfatter de samme persongrupper som den gældende regel i § 13. "Samlever" skal således forstås på same måde som hidtil, dvs. at der skal foreligge et sådant samlivsforhold, at det er rimeligt at sidestille den efterladte med en ægtefælle. I relation til ægtefæller giver den gældende regel imidlertid som udgangspunkt ret til "fuld" forsørgertabserstatning uanset omfanget af den faktiske forsørgelse, dog således at "standarderstatningen" i § 13, stk. 1, 2. pkt., kan nedsættes, når der foreligger "særlige omstændigheder". Ifølge forslagets *stk. 1* skal erstatningen derimod altid fastsættes under hensyn til forsørgelsens omfang, og reglen i stk. 2, 1. pkt., indebærer kun en formodning om, at dettes omfang svarer til 40% af den afdødes indtægt. Denne formodning brydes, hvis det må antages, at forsørgelsens omfang har været *væsentligt mindre* end dette, og herved sigtes navnlig til tilfælde, hvor der ikke blev ydet nogen forsørgelse af betydning, f.eks. i tilfælde af fuldstændig, faktisk samlivsophævelse, hvor der heller ikke blev betalt bidrag til den andens forsørgelse. Efter omstændighederne vil tilkendelse af forsørgertabserstatning da kunne være udelukket allerede af denne grund. Erstatningen grundes således ikke længere på selve den retlige forsørgelsespligt.

Som nævnt i bemærkningerne til § 6 indgår begrebet "årsløn" efter forslaget ikke i udmålingen af erhvervsevnetabserstatning, og den indgår heller ikke - modsat reglerne i EAL - i udmålingen af forsørgertabserstatning. Der er brug for et videregående indtægtsbegreb ved forsørgertab, idet forsørgelse kan grundes på en hvilken som helst form for indtægt hos den afdøde, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.3.2. Der er derfor i forslagets *stk. 3* anført en særlig definition på den indtægt, som efter stk. 2, 1. pkt., danner grundlag for beregningen af forsørgelsens omfang. Indtægten omfatter herefter den afdøde ægtefælles eller samlevers samlede indkomst på ulykkestidspunktet, dog således, at der skal tages hensyn til en eventuel indtægtsfremgang frem til tidspunktet for dødsfaldet, når dette ikke indtræder umiddelbart ved tilskadekomsten. Indkomst kan dog ikke indgå i forsørgertabet, hvis den efter dødsfaldet overgår til den efterlevende ægtefælle eller samlever. Dette har betydning for formueindkomst, der hidrører fra aktiver, som den efterladte overtager (ved arv eller hensidden i uskiftet bo m.v.). Det præciseres derfor i stk. 3, 2. pkt., at sådan indkomst ikke indgår i beregningsgrundlaget.

Som nævnt opstilles i *stk. 2, 1. pkt.*, en formodning for, at forsørgelsens omfang udgør 40% af indtægtsgrundlaget. Som omtalt i afsnit 6.2.3.2. skal dette forslag om en vis forhøjelse af erstatningsgraden (fra de nuværende 30%) ses som en *tilnærmelse* til en mere realistisk fastsættelse af den afdøde ægtefælles/samlevers "konsumandel", dvs. den del af indtægten, der blev anvendt til dennes særlige forbrug. Der er ikke tale om en fuldstændig realistisk konsumandelsberegning, men den skal ses i sammenhæng med, at der samtidig foreslås væsentlige forhøjelser af erstatningsgraden ved beregning af forsørgertabserstatning til børn, således at der i alt kan opnås en samlet erstatningsgrad for ægtefælle/samlever og børn på op til 70% af indtægtsgrundlaget, jf. forslagets § 13, stk. 3, 2. pkt.

Det følger af princippet i forslagets stk. 1, at erstatningen tillige skal fastsættes under hensyn til den efterladtes muligheder for at forsørge sig selv. Indholdet heraf er nærmere angivet i *stk. 2, 3. pkt.*, der i det væsentlige følger reglerne i ASL § 36, stk. 1, 2. pkt. I modsætning til denne bestemmelse præciseres det imidlertid, at reglen alene er en udmøntning af den almindelige erstatningsretlige tabsbegrænsningspligt. Det afgørende er derfor ikke, om den efterladte er i stand til at forsørge sig selv, hvilket i almindelighed vil udelukke ret til forsørgertabserstatning i henhold til ASL, jf. *Friis & Behn*: Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 410. Det afgørende er, om den efterladte kan begrænse tabet ved at øge sin indtægt ved erhvervsmæssig beskæftigelse i forhold til den, vedkommende havde forud for dødsfaldet. Kun en sådan indtægtsforøgelse er tabsbegrænsende. Der vil således normalt ikke være grundlag for at foretage noget fradrag, hvis den pågældende allerede inden dødsfaldet udnyttede sin erhvervsevne fuldstændigt. Var dette derimod ikke tilfældet, må det konkret vurderes, om den pågældende kan påtage sig erhvervsmæssig beskæftigelse - eventuelt efter en vis omstillingsperiode eller efter gennemførelse af uddannelse, revalidering m.v. eller eventuelt efter, at børn er vokset op - eller mere erhvervsmæssig beskæftigelse end før dødsfaldet, f.eks. ved at overgå fra deltids- til fuldtidsbeskæftigelse. Tabsbegrænsningspligten adskiller sig således principielt ikke fra den, der gælder ved erhvervsevnetabserstatning. Fører vurderingen heraf til, at forsørgertabet begrænser sig til en kortere årrække, skal der ved kapitaliseringen af det årlige tab tages hensyn hertil, jf. forslagets stk. 4, hvorefter der ikke kun skal tages hensyn til alder, men også til forsørgertabets varighed. Det samme gælder, hvis den efterladte indgår (nyt) ægteskab, således at forsørgertabet derved ophører. Derimod skal der ikke tages hensyn til muligheden for fremtidig indgåelse af (nyt) ægteskab.

Reglen i *stk. 4* fastslår, i hvilket omfang der skal foretages fradrag i erstatningen for ydelser, som den efterladte måtte have modtaget fra anden side i anledning af dødsfaldet. Reglen svarer principielt til reglen om fradrag i erhvervsevnetabserstatning, jf. forslagets § 7 og bemærkningerne hertil. Grunden til, at fradragsreglen ikke omfatter sociale ydelser, er, at sociallovgivningen ikke hjemler særlige (pensions)ydelser, som udløses ved dødsfald. Ud over forsørgertabserstatning i henhold til ASL skal fradrag derfor alene gøres for pensionsydelser til den efterladte, som grundes på pensionsordninger i afdødes ansættelsesforhold. I modsætning til, hvad der foreslås ved erhvervsevnetabserstatning, er fradraget dog ikke begrænset til løbende pensionsydelser.

Ved kapitalisering af det beregnede, årlige forsørgertab skal der som nævnt efter forslagets *stk. 5* både tages hensyn til parternes alder og til varigheden af forsørgertabet. Det sidstnævnte kriterium har (kun) selvstændig betydning i tilfælde, hvor forsørgertabet må forventes ikke at blive varigt, jf. ovenfor om eksempler på midlertidige forsørgertab. Antages tabet derimod at blive varigt, er udgangspunktet, at kapitalisering skal foretages efter samme principper som ved erhvervsevnetabserstatning, jf. § 7. Dette forudsætter imidlertid, at forsørgelsesgrundlaget var indtægt ved erhvervsmæssig beskæftigelse, jf. § 7, stk. 3. Var forsørgelsesgrundlaget anden form for indtægt, bliver det afgørende, hvor lang tid den afdøde kunne forventes at oppebære denne. Det praktiske eksempel herpå vil navnlig være folkepension, således at kapitalfaktoren skal omfatte den restlevetid, som den pågældende ellers kunne have påregnet. Hensyn til den efterladtes alder skal kun tages i tilfælde, hvor denne var væsentligt ældre end den afdøde ægtefælle/samlever.

Ad § 13

Reglerne træder i stedet for den gældende lovs § 14. Forslaget indebærer navnlig den ændring i forhold til den gældende regel, at forsørgertabserstatningen til børn beregnes som en procentdel af afdødes indtægt og ikke på grundlag af størrelsen af børnebidragene, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.3.2. Princippet svarer til reglerne i ASL § 37. Beregningsgrundlaget er dog ikke afdødes "årsløn", men det samme indtægtsgrundlag, som anvendes ved beregning af forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever, jf. forslagets § 12, stk. 3, hvortil der henvises i § 13, *stk. 1*. Endvidere er der den forskel, at erstatning kan ydes for en periode frem til det fyldte 24. år, jf. stk. 1, 2. pkt. (mod 21 år i ASL § 37, stk. 3), hvilket svarer til den gældende regel i EAL § 14. Efter *stk. 2* fordobles erstatningen, hvis afdøde var eneforsørger. Principielt svarer også dette til den gældende regel, jf. EAL § 14, 2. pkt., men dette betyder her, at erstatningen sættes til 20% af indtægtsgrundlaget, principielt svarende til reglen i ASL § 37, stk. 2.

Den samlede, maksimale erstatningsgrad er i *stk. 3* fastsat noget anderledes end i ASL § 37, stk. 4, hvilket skal ses i sammenhæng med, at erstatningsgraden til ægtefælle/samlever i forslagets § 12, stk. 2, er foreslået forhøjet til 40% mod 30% i ASL. Efterlades der både ægtefælle/samlever og børn, er den samlede, maksimale erstatningsgrad 70% ligesom i ASL, hvorfor børneerstatningerne maksimalt kan udgøre 30% (mod 40% i ASL). Efterlades der ikke tillige ægtefælle/samlever, foreslås et maksimum på 40% af indtægten (mod 50% i ASL).

Efter forslagets *stk. 4* foretages der i forsørgertabserstatningen til børn fradrag for de samme ydelser som ved forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever, jf. henvisningen til § 12, stk. 4, dvs. pensionsydelser til børn, dersom der er tale om en pensionsordning i afdødes ansættelsesforhold (herunder ATP). Også forsørgertabserstatning i henhold til ASL skal naturligvis fratrækkes. Dertil kommer fradrag for den *forøgelse* af børnetilskud i henhold til loven herom, som dødsfaldet måtte udløse, idet der i denne lov ikke findes særlige regler om modregning med erstatning. Reglen har særlig betydning for de særlige børnetilskud, som ydes efter lovens § 4, stk. 2, eller stk. 3, nr. 2.

Det årlige nettoforsørgertab kapitaliseres i henhold til *stk. 5* ved hjælp af de i henhold til § 16 A fastsatte kapitalfaktorer. Kapitalfaktorerne skal selvsagt afspejle tabsperiodens længde, der ifølge stk. 1 som nævnt normalt vil være perioden fra dødsfaldet indtil barnets fyldte 18. år, men eventuelt længere, dog længst til det 24. år.

Ad § 14

Reglen træder i stedet for den nuværende § 12, der - uden at dette direkte fremgår - sammenholdt med §§ 13 og 14 rummer hjemlen til forsørgertabserstatning til andre end ægtefælle/samlever og børn. Bestemmelsen siger i øvrigt intet om betingelserne for erstatning eller om erstatningsudmålingen. I forslagets *stk. 1*, 1. pkt., er derimod angivet betingelserne for retten til erstatning, og i 2. pkt. er angivet principperne for erstatningsudmålingen. Begge regler er udtryk for en kodificering af retspraksis.

En ændring er derimod, at den almindelige, maksimale erstatningsgrad på 70% af indtægtgrundlaget ved forsørgertabserstatning foreslås også at gælde for disse erstatninger. Dette svarer til reglen i ASL § 38. Hvis erstatninger til ægtefælle/samlever og børn opbruger denne kvote, er der således ikke mulighed for at yde erstatning til andre.

Efter *stk. 2* foreslås fradraget i erstatningen begrænset til den tilsvarende erstatning i henhold til ASL § 38. Der er næppe praktisk behov for regler om fradrag for pensionsydelser.

Det følger generelt af fradragsreglerne i forslagets §§ 12-14, at forsørgertabserstatning og overgangsbeløb tildeles og udmåles uafhængigt af hinanden. Der er således ikke noget til hinder for, at en person f.eks. kan tilkendes erstatning efter § 14 samtidig med, at den pågældende får overgangsbeløb efter § 11, stk. 1, 2. pkt.

Ad § 15

Forslaget til reguleringsbestemmelse afviger navnlig fra den gældende lovs § 15 og fra flertallets forslag derved, at den kun omfatter taksterne for godtgørelse for svie og smerte og varigt mén samt overgangsbeløbet. Ved udmåling af andre erstatningsposter opstår der derimod intet reguleringsspørgsmål, idet udmålingen sker på grundlag af den faktiske indtægt. Eneste undtagelse herfra er reguleringen af den i § 6, stk. 3, anførte gennemsnitsindtægt. Der opstår således ikke spørgsmål om regulering af nogen årsløn, jf. bemærkningerne til § 6, og der anvendes ingen "standarderstatning" ved forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever.

Det foreslås i *stk. 3*, at erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, som var gældende på afgørelsestidspunktet, dvs. det tidspunkt, hvor der rent faktisk tages stilling til vedkommende erstatnings- eller godtgørelsespost. Dette synes at være en mere praktisk løsning end flertallets forslag om anvendelse af udbetalingstidspunktets takst. Såfremt erstatningen ikke udbetales umiddelbart efter fastsættelsestidspunktet, må kompensationen herfor ske efter reglerne om forrentning i § 16.

Ad § 16

Ligesom i flertallets forslag er fastsættelsen af forfaldstidspunktet og den hertil knyttede rentepligt overført fra reglerne i forsikringsaftalelovens § 24 med den forskel, at dette er gjort mere konsekvent i nærværende forslag, der fastsætter en 14 dages frist, mens flertallet i stedet foreslår anvendelse af rentelovens frist på 1 måned.

Forfaldstidspunktet er ifølge *stk. 1* 14 dage efter det tidspunkt, hvor erstatningen eller godtgørelsen (eller et à conto beløb heraf) *kan* fastsættes, og renteforpligtelsen løber herfra. Dette er ikke nødvendigvis det samme tidspunkt, som efter forslagets § 15, stk. 3, er afgørende for, hvilket (reguleret) beløb erstatningen eller godtgørelsen skal beregnes efter, idet det afgørende herfor er det *faktiske* afgørelsestidspunkt. En "forhaling" af afgørelsen (henover årsskiftet, hvor regulering sker) vil således kunne udløse en forhøjelse sideløbende med renteforpligtelsen, men når afgørelsen er truffet, vil "forhaling" af erstatningsudbetalingen kun modsvares af rentepligten. Der synes herefter ikke at være behov for den uklare regel i flertallets forslag til § 16, stk. 3.

Ad § 16 A

Bestemmelsen er ny og har heller ikke noget modstykke i flertallets forslag. Den indeholder i *stk. 1* hjemmel for Justitsministeriet til at fastsætte de kapitalfaktorer, der efter forslaget skal anvendes ved udmåling af erstatning og godtgørelse for fremtidige perioder, dvs. fremtidige helbredelsesudgifter m.v. (§ 2, stk 2), varigt mén (§ 4, stk. 2), erhvervsevnetab (§ 8), forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever (§ 12, stk. 5) og forsørgertabserstatning til børn (§ 13, stk. 5). Derimod findes der ikke at være tilstrækkeligt behov for udformning af kapitalfaktorer i relation til forsørgertabserstatning til andre (§ 14), men det er en selvfølge, at domstolene også her må tage hensyn til fordelen ved, at erstatningen ydes som et engangsbeløb, hvilket svarer til gældende ret. Det kan ikke anses for nødvendigt, at kapitalfaktorerne fremgår af loven selv (f.eks. som et bilag hertil), jf. den tilsvarende hjemmel i ASL § 43, stk. 2.

Helt afgørende for størrelsen af kapitalfaktorerne er valget af den rentefod, de skal baseres på. Modsat den nævnte regel i ASL bør loven derfor ikke stille den administrative udmøntning af hjemlen frit i så henseende. Det fastslås derfor i *stk. 2,* at rentefoden skal være en gennemsnitlig realrente, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.2.3. Som dér nævnt skal dette gennemsnit baseres på erfaringerne over en længere periode, f.eks. de seneste 10 år, hvilket for tiden ville resultere i en rentefod på ca. 5%. Hvis renteudviklingen fremover bevirker, at den gennemsnitlige realrente - beregnet på tilsvarende måde - ændrer sig væsentligt, må der udstedes en ny bekendtgørelse med

revision af kapitalfaktorerne. Ændringer i den nominelle rente er uden betydning i det omfang, de modsvares af ændringer i inflationen. Det må derfor forventes, at behovet for justering af kapitalfaktorerne kun vil kunne opstå med betydelige mellemrum.

Kapitalfaktorerne skal på dette rentegrundlag efter *stk. 3* udformes i et antal tabeller, der afspejler de tabsperioder, som er relevante for de forskellige erstatnings- og godtgørelsesposter. Særlige regler herom er indeholdt i § 8, stk. 3 (om erhvervsevnetab), § 12, stk. 5 (om forsørgertab for ægtefælle/samlever) og i § 13, stk. 1 (om forsørgertab for børn); bestemmelsen henviser derfor særligt til disse regler, jf. bemærkningerne hertil. Erstatning for fremtidige helbredelsesudgifter m.v., jf. § 2, stk. 2, og godtgørelse for varigt mén, jf. § 4, stk. 2, må antages at skulle omfatte skadelidtes restlevetid, således at kapitalfaktorerne må omfatte middelrestlevetiden bedømt ud fra skadelidtes alder på det tidspunkt, hvor erstatningen fastsættes.

Som det fremgår af de nævnte tre særregler, opereres der både ved erhvervsevnetab og ved forsørgertab med et "normalt" ophørstidspunkt (folkepensionsalderen, barnets fyldte 18. år), der imidlertid i særlige tilfælde må fraviges, enten fordi tabet må forventes at blive korterevarende, eller fordi det må forventes at blive længerevarende. Kapitaliseringstabellerne må derfor udformes således, at det dels omfatter "normaltilfældene", dels de særlige tilfælde, således at det af tabellerne umiddelbart kan aflæses, hvad kapitalfaktoren er ved en given alder og en given tabsperiode. Dette får endvidere særlig betydning i de tilfælde, hvor årsagen til, at tabet er korterevarende end normalt, er, at den skadelidte eller den, der en berettiget til forsørgertabserstatning, afgår ved døden, inden erstatningen er fastsat, jf. *stk. 4*. Den relevante tabsperiode er da kun perioden frem til tidspunktet for dødsfaldet. Begyndelsestidspunktet for perioden er det tidspunkt, som fremgår af reglerne om de enkelte erstatnings- og godtgørelsesposter. Retten til erhvervsevnetabserstatning omfatter således kun perioden fra det i § 6, stk. 4, anførte tidspunkt indtil tidspunktet for dødsfaldet; indtræder dødsfaldet forinden dette tidspunkt, er der ingen ret til erstatning. Dette vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis skadelidte er et barn, og barnet dør, inden det når erhvervsaktiv alder, jf. § 6, stk. 3, og bemærkningerne hertil. Tilsvarende er der ingen ret til godtgørelse for varig mén, hvis dødsfaldet indtræder, inden et sådant kunne konstateres. Som nævnt i bemærkningerne til § 8 må tabsperioden tilsvarende forkortes, hvis skadelidte må forventes at afgå ved døden i løbet af kortere tid, men der må dog kræves en meget høj grad af sandsynlighed herfor.

Ad § 17

Reglen svarer til den gældende lovs § 17, men er i forslaget udformet anderledes. Dette skyldes, at den nuværende udformning af § 17, stk. 1, 1. og 2. pkt., er uhensigtsmæssig, idet hovedreglen - efter gældende ret - er, at de pågældende ydelser ikke skal fradrages i erstatningen, hvorfor der for så vidt ikke kan opstå noget spørgsmål om regres. Hertil kommer, at bestemmelsen i 1. pkt. om udelukkelse af regres for dagpenge nærmest er vildledende, efter at der ved 3. pkt. indførtes regresret herfor for kommunerne ved siden af den i forvejen - i stk. 2 - hjemlede regresret for arbejdsgivere.

En regel om udelukkelse af regres bør derfor kun omfatte sådanne ydelser, som skal fradrages i erstatningen. Efter forslagets *stk. 1* er reglen derfor udformet således, at den kun henviser til de relevante bestemmelser om, hvilke ydelser der skal fradrages. Reglen fastholder det grundlæggende princip i loven, at der som udgangspunkt ikke er regres, selv om de - i forhold til gældende ret - udvidede fradragsregler (vedrørende social førtidspension, pensionsydelser og børnetilskud) principielt ville åbne mulighed for en videregående regresret.

Forslagets *stk. 2* svarer til de nuværende regler i § 17, stk. 1, 3. pkt., og stk. 2.

Ad § 26

Bestemmelsen foreslås ændret i forhold til den gældende regel om godtgørelse for tort, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.4.3. Hovedformålet med ændringen er at frigøre retspraksis fra tortbegrebet, således at tildeling og udmåling af godtgørelse for personkrænkelser ikke alene beror på, om der foreligger en "tort" i traditionel forstand. Efter den gældende regel, jf. § 26, stk. 2, er der kun ved visse kvalificerede voldsforbrydelser mulighed for at tilkende godtgørelse, selv om der ikke foreligger en "tort". Godtgørelsesniveauet efter denne bestemmelse er imidlertid ifølge motiverne til den fastlagt til et niveau på omkring 10.000 kr., hvilket ikke er rimeligt, når niveauet hæves væsentligt ved seksualforbrydelser.

Begrebet "tort" er derfor i *stk. 1* erstattet med ordet "lidelse". Der er ikke dermed tilsigtet nogen ændring af bestemmelsens anvendelsesområde ved de øvrige personkrænkelser, den omfatter (krænkelser af frihed, fred eller

ære). Ønsker man - af veneration for det hævdvundne begreb - fortsat at anvende det med særligt henblik på disse krænkelser, kan begreberne eventuelt kombineres (- - - godtgørelse for den tort eller lidelse, - - -).

Forslagets *stk. 2* fastlægger herefter en række momenter, der skal tages hensyn til ved udmålingen af godtgørelsen. Overordnet drejer det sig om krænkelsens karakter og dens grovhed, jf. 1. pkt., hvilket er i overensstemmelse med gældende ret. Det nye er derfor fremhævelsen i 2. pkt. af de hensyn, der herved *særligt* skal tages hensyn til. Det første led heri (fornedrelse, ydmygelse eller forhånelse) udtrykker det samme som i tortbegrebet, således at dette moment fortsat har betydning, men blot ikke *den* afgørende betydning for, om der overhovedet kan *tilkendes* godtgørelse, som det hidtil har haft. Det andet led (egnet til at fremkalde alvorlig frygt for liv eller helbred) udtrykker det samme princip som i den nuværende regels stk. 2 (der dermed bliver overflødig), men uden at domstolene er bundet til denne regels - ret bastante - forudsætninger eller til forudsætningen om, at godtgørelsen som udgangspunkt skal ligge i en størrelsesorden af 10.000 kr. Tværtimod bør den forhøjelse af godtgørelsesniveauet ved seksualforbrydelser, jf. tredje led, som er forudsat både i flertallets og i nærværende forslag (dvs. en fordobling) naturligt føre til en tilsvarende forhøjelse ved (andre) alvorlige voldsforbrydelser. Hvis voldsudøvelsen er foregået på en måde, der *tillige* indebærer, at første led finder anvendelse, vil kombinationen af de to led naturligvis kunne føre til en betydeligt større godtgørelse. De to sidste led i bestemmelsen (om offentlig opmærksomhed og om andre følger, som ikke er kompenseret på anden måde) har fortrinsvis betydning ved andre krænkelser end personkrænkelser (især ved æres- og fredskrænkelser). De to hensyn indgår også i gældende udmålingspraksis.

6.3.3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Flertallet har fremlagt nogle beregninger over størrelsen af stigningen i erstatninger og godtgørelser efter dettes forslag og konsekvenserne heraf for relevante ansvarsforsikringspræmier m.v. Der er tale om meget usikre skøn, og der er ikke redegjort nærmere for de beregningsmæssige forudsætninger herfor eller for omfanget af usikkerheden. En nærmere efterprøvelse af dette skøn er derfor ikke mulig. Derimod er det i et vist omfang muligt at angive *forholdet* mellem de stigninger, som kan forventes efter henholdsvis flertallets og nærværende forslag. Selv om betydningen af afvigelserne mellem forslagene ikke kan angives beløbsmæssigt, kan der peges på en række forhold, som vedrørende de enkelte erstatnings- og godtgørelsesposter vil gøre det ene forslag dyrere eller billigere end det andet.

For så vidt angår godtgørelse for *svie og smerte*, må det forventes, at flertallets "gennemsnitstakst" vil forøge udgifterne i forhold til en differentiering mellem sengeliggende og oppegående sygedage, da der må antages at være væsentligt flere oppegående end sengeliggende sygedage. Samme konsekvens har flertallets forslag om afskaffelse af "grænsebeløbet". Nærværende forslags regel om en adgang til at forhøje godtgørelsen indebærer en vis fordyrelse, men af beskedent omfang, da den er begrænset til særlige tilfælde. Hertil kommer en besparelse ved indførelse af 1 uges karenstid. Samlet er det således utvivlsomt, at flertallets forslag på dette punkt er forbundet med større udgifter end nærværende forslag.

For så vidt angår godtgørelse for *varigt mén* er der derimod næppe væsentlig forskel mellem forslagene. Forskellen ligger især i kapitaliseringsprincipperne, hvilket vil indebære en større aldersmæssig differentiering efter nærværende forslag end efter flertallets, men næppe nogen samlet forskel i udgifterne til godtgørelse. Som nævnt i bemærkningerne til § 4 lægger nærværende forslag imidlertid op til en senere, yderligere forhøjelse af godtgørelsesniveauet i forbindelse med en revision af méntabellen, og dette er delvis foregrebet i forslaget om fjernelse af kravet om, at méngraden skal være mindst 5%. Umiddelbart vil dette medføre en udvidelse af området for méngodtgørelse, men den endelige betydning heraf vil afhænge af revisionen af méntabellen.

For så vist angår erstatning for *tabt arbejdsfortjeneste* er hovedforskellen flertallets forslag om indførelse af erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab. Som anført i afsnit 6.2.2.1. er det uklart, hvordan denne erstatning nærmere skal udmåles, men den synes at indebære en betydelig risiko for overkompensation, som ikke er til stede i nærværende forslag. Forslaget her om, at erstatning skal kunne ydes ved senere uarbejdsdygtighedsperioder trods mellemliggende genoptagelse af arbejdet, har næppe væsentlig, økonomisk betydning. Omvendt ligger der formentlig en vis besparelse i nærværende forslag om, at alle forsikringsydelser, der har til formål at dække indtægtstabet, skal fradrages i erstatningen.

For så vidt angår erstatning for *erhvervsevnetab* indebærer nærværende forslags forhøjelse af kapitalfaktoren - udover den af flertallet foreslåede forhøjelse - selvsagt en betydelig fordyrelse. I modsat retning går imidlertid forslaget om fradrag for sociale og private pensionsydelser. Det samme gælder forslaget om fuldstændig afskaffelse

af den særlige "§ 8 -erstatning", idet flertallets forslag om at bevare denne for børn i de fleste tilfælde vil medføre en betydelig grad af overkompensation (og kun i sjældnere tilfælde underkompensation), jf. afsnit 6.2.2.5. Endelig må det tages i betragtning, at ophørstidspunktet for erstatningen efter nærværende forslag som hovedregel er folkepensionsalderen, hvilket det ikke er efter flertallets forslag. Det er selvsagt vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang disse forskelle "opvejer" hinanden, men det er dog sandsynligt, at nærværende forslag også samlet set vil være noget dyrere at gennemføre end flertallets for så vidt angår denne erstatningspost.

For så vidt angår erstatning ved dødsfald vil nærværende forslags regler om *overgangsbeløb* antagelig være en smule billigere end flertallets (mindre overgangsbeløb efter børn og krav om samlivsforhold mellem ægtefæller). Ved *forsørgertabserstatning* gør de samme, modsatrettede forhold sig gældende som ved erhvervsevnetabserstatning. En fordyrelse efter nærværende forslag ligger i den foreslåede forhøjelse af erstatningsgraden både til ægtefælle/samlever og til børn, men i modsat retning går forslaget om indførelse af en tabsbegrænsningspligt for ægtefælle/samlever og en afskaffelse af "standarderstatningen". Den samlede effekt af disse forskelle er meget vanskelig at vurdere, men det mest sandsynlige er formentlig, at nærværende forslag vil medføre en lidt mindre udgiftsstigning vedrørende forsørgertabserstatninger end flertallets forslag.

Hvad endelig angår de *administrative* konsekvenser af forskellene mellem flertallets og nærværende forslag, er der navnlig grund til at hæfte sig ved flertallets forslag om indførelse af erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab "mellem" erstatningerne for tabt arbejdsfortjeneste og for (varigt) erhvervsevnetab. Dels er det som nævnt uklart, hvordan denne erstatning egentlig skal udmåles, hvilket i sig selv komplicerer skadereguleringen, dels skal der herefter foretages op til tre separate erstatningsudmålinger (mod to efter nærværende forslag) vedrørende indtægtstab. Der kan endvidere blive tale om indhentelse af to separate udtalelser fra Arbejdsskadestyrelsen, hvilket både er fordyrende og forsinkende.

Heroverfor står, at nærværende forslag vil gøre udmålingen af erhvervsevnetabserstatning til børn mere kompliceret end flertallets forslag om anvendelse af méngraden, først og fremmest fordi sagerne i en række tilfælde må holdes "åbne" i en længere årrække. Fradragsregler ved erhvervsevnetab og forsørgertab indebærer dernæst, at der skal indhentes oplysninger om de relevante fradragsydelser, men det må tilføjes, at når først oplysningerne foreligger, er selve erstatningsberegningen teknisk ukompliceret. Hertil bidrager i øvrigt, at der efter nærværende forslag skal udarbejdes kapitaliseringstabeller, som præcist angiver kapitalfaktorens størrelse også vedrørende de tilfælde, hvor de normale forudsætninger om tabsperiodens længde ikke holder stik. Den væsentligste komplikation ved nærværende forslag er formentlig, at der ved forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever skal foretages en konkret vurdering af den efterladtes muligheder for at forsørge sig selv. Ved vurderingen heraf må det imidlertid tages i betragtning, at det drejer sig om et begrænset antal skadestilfælde, idet det formentlig ret ofte vil ligge klart, at der ikke foreligger særlige tabsbegrænsningsmuligheder for den efterladte, hvad enten det beror på den efterladtes manglende tilknytning til arbejdsmarkedet eller på, at den pågældende tværtimod allerede før dødsfaldet udnyttede erhvervsevnen fuldt ud.

Den samlede vurdering er herefter, at nærværende forslag næppe vil medføre større udgiftsstigninger end flertallets forslag, og at det vel i et begrænset antal sager vil medføre en mere kompliceret skaderegulering, men at det på den anden side på en række punkter vil resultere i en klarere og enklere retstilstand, der vil lette skadereguleringen.

BILAGSFORTEGNELSE

BILAG 1. Arbejdsgruppens kommissorium med bilag

BILAG 2. Høring mv.

BILAG 3. Fremmed ret

BILAG 4. Forholdet mellem erstatning og sociale ydelser og skat

BILAG 5. Statistik og beregningseksempler mv.

BILAG 6. Optryk af den gældende lov om erstatningsansvar og bekendtgø-

relse om regulering af beløbene i erstatningansvarsloven

BILAG 1 - KOMMISSORIUM for Arbejdsgruppen vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v.

1. Med erstatningsansvarsloven, der trådte i kraft den 1. oktober 1984, blev der gennemført en samlet lovregulering af en række forskellige erstatningsretlige spørgsmål, der hidtil kun i begrænset omfang havde været lovgivet om.

Et hovedformål med loven var at sikre, at den erstatning, der ydes i tilfælde af personskade og tab af forsørger, i højere grad end tidligere ville dække det fulde økonomiske tab, som personskaden eller forsørgertabet forvolder. Erstatningsbeløbene blev forhøjet væsentligt, således at de bl.a. kom mere på linje med niveauet i en række nabolande.

Lovens udgangspunkt med hensyn til personskadeerstatning er, at erstatningen skal give skadelidte en høj grad af dækning for det individuelle økonomiske tab. Med henblik på at undgå meget usikre og komplicerede erstatningsberegninger er det dog bl.a. bestemt, at sociale ydelser og forsikringsudbetalinger m.v. ikke skal fradrages i mén-, erhvervsevne- og forsørgertabserstatningen, og at erhvervsevnetabserstatning skal beregnes med en fast kapitaliseringsfaktor.

2. Erstatningsansvarsloven har nu været i kraft i en årrække, og der er indhøstet mange erfaringer med hensyn til lovens virkninger. Siden ikrafttrædelsen i 1984 er der endvidere sket samfundsøkonomiske ændringer - bl.a. med hensyn til renteniveauet - som kan have betydning for erstatningsreglernes funktion.

Der er over for Justitsministeriet og i den offentlige debat rejst spørgsmål om behovet for at revidere erstatningsansvarsloven med henblik på at forhøje de erstatningsbeløb, der udbetales ved personskade og tab af forsørger.

Der er særligt rejst spørgsmål om behovet for at ændre kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for tab af erhvervsevne, både med henblik på en generel forhøjelse af erstatningerne og med henblik på en mere individuel erstatningsberegning. Endvidere er der bl.a. rejst spørgsmål om ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt, om udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne samt om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for tabt arbejdsfortjeneste også efter, at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Justitsministeriet har udarbejdet vedlagte notat om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven. Som anført i notatet, er der efter Justitsministeriets opfattelse behov for en bred undersøgelse af, om erstatningsansvarslovens regler om personskadeerstatning m.v. bør revideres på de ovenfor nævnte punkter.

3. Justitsministeriet har på den anførte baggrund besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal vurdere spørgsmålet om en revision af erstatningsansvarslovens regler om erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger.

Det er en hovedopgave for arbejdsgruppen at vurdere, om der bør gennemføres en vis forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene ved personskade m.v. Målet bør være, at de skadelidte får en rimelig dækning for det lidte tab, at erstatningsbeløbene her i landet er i god overensstemmelse med erstatningerne i andre EU-lande og de øvrige nordiske lande, og at der er en rimelig overensstemmelse med erstatningerne efter arbejdsskadesikringsloven.

Arbejdsgruppen skal også vurdere, om der ved lovgivning bør gennemføres en forhøjelse af godtgørelsesbeløbene ved retsstridige person- eller ærekrænkelser m.v. (tort). Det skal bl.a. indgå i overvejelserne, at godtgørelsesbeløbene ikke bør kunne opleves som urimeligt lave i forhold til den krænkelse, der er tale om.

En anden hovedopgave er at vurdere, hvorvidt reglerne om erstatningsberegning i nogle tilfælde medfører en urimelig forskelsbehandling af visse grupper af skadelidte, og om beregningskriterierne i givet fald kan udformes mere hensigtsmæssigt.

Arbejdsgruppen skal endvidere overveje de øvrige spørgsmål, som behandles i Justitsministeriets notat, jf. ovenfor. Arbejdsgruppen skal i forbindelse hermed også inddrage de synspunkter, der fremgår af vedlagte brev fra Specialarbejderforbundet i Danmark til justitsministeren om fastlæggelse af stationærtidspunktet i tilfælde, hvor

spørgsmålet om skadelidtes tilbagevenden til arbejdsmarkedet endnu ikke er fuldt afklaret.

Arbejdsgruppen kan tage andre spørgsmål op vedrørende erstatningsansvarslovens regler om personskadeerstatning. Det ligger dog uden for arbejdsgruppens opgave at overveje ændringer af lovens grundlæggende principper, f.eks. princippet om, at skadelidtes tab omregnes til et kapitalbeløb (kapitaliseres).

Arbejdsgruppen skal endvidere overveje spørgsmålet om ændring af princippet i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) om, at den erstatning for personskade, som staten yder i medfør af denne lov, er subsidiær i forhold til andre ydelser - herunder forsikringer og sociale ydelser - som ofret får i anledning af skaden. Det bør indgå i overvejelserne, at ofre for forbrydelser (overtrædelser af straffeloven) i praksis ofte har meget ringe muligheder for at få fuld erstatning fra skadevolderen, og at ofrene således generelt får mindre i erstatning end andre skadelidte, jf. erstatningsansvarslovens regler om, at sociale ydelser m.v. ikke fradrages i erstatningen. Der henvises i øvrigt til justitsministerens vedlagte besvarelse af 6. juli 1998 af et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg.

Arbejdsgruppen skal desuden vurdere behovet for at ændre offererstatningslovens regel om, at staten som hovedregel kun yder erstatning, hvis den pågældende lovovertrædelse er anmeldt til politiet uden unødigt ophold (§ 10). Det har navnlig været kritiseret, at kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold håndhæves så strengt, at det i visse sager kan opfattes som mindre rimeligt af de erstatningssøgende.

4. I det omfang arbejdsgruppen finder, at der er behov for lovgivning, skal arbejdsgruppen udarbejde forslag til lovregler.

Det forudsættes, at arbejdsgruppen inddrager relevante erfaringer fra andre lande i sine overvejelser, herunder navnlig erfaringerne i EU-landene og de øvrige nordiske lande. I fortsættelse af de nordiske landes hidtidige samarbejde på dette område bør det tilstræbes, at disse landes regler inden for den private erstatningsret ikke afviger unødigt fra hinanden. Arbejdsgruppen bør under hensyn hertil også drøfte de spørgsmål, arbejdsgruppen behandler, med Justitsministerierne i de øvrige nordiske lande.

(Justitsministeriets notat af 30. juni 1998)

N O T A T

om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven.

1. Indledning.

1.1. Der er i Folketinget rejst spørgsmål om behovet for at revidere erstatningsansvarsloven med henblik på at forhøje de erstatningsbeløb, der udbetales til skadelidte, navnlig for tab af erhvervsevne.

Spørgsmålet er bl.a. rejst på grundlag af en undersøgelse af størrelsen af visse erstatningsbeløb i henholdsvis Norge, Sverige, Holland og Danmark. Undersøgelsen, der er blevet omtalt i nogle avisartikler, er udarbejdet af en norsk advokat til brug for en konference afholdt i 1997 af den europæiske organisation for piskesmældsramte ("European Whiplash Association").

Spørgsmålet er endvidere rejst på baggrund af en henvendelse til Folketingets Retsudvalg fra Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU).

Spørgsmålet om generelt at forhøje erstatningsniveauet drøftes nærmere nedenfor under pkt. 2.

1.2. Folketingets Retsudvalg har endvidere rejst spørgsmål om behovet for at revidere erstatningsansvarsloven på visse særlige punkter, som PTU har peget på. Disse spørgsmål drøftes nærmere nedenfor under pkt. 3.

PTU’s henvendelse drejer sig om en eventuel ændring af kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for tab af erhvervsevne (pkt. 3.1), om ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt (pkt. 3.2), om udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne (pkt. 3.3) samt om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for

tabt arbejdsfortjeneste også efter stationærtidspunktet (pkt. 3.4).

1.3. Erstatningsansvarsloven trådte i kraft den 1. oktober 1984. Med loven blev der gennemført en samlet lovregulering af en række forskellige erstatningsretlige spørgsmål, som der hidtil kun i begrænset omfang havde været lovgivet om.

Hovedformålet med loven var at sikre, at den erstatning, der ydes i tilfælde af personskade og tab af forsørger, i højere grad end tidligere ville dække det fulde økonomiske tab, som personskaden eller forsørgertabet forvolder. Det var i forbindelse hermed et væsentligt mål med loven at forhøje erstatningsniveauet væsentligt, så det kom på linje med niveauet i en række nabolande.

Loven blev gennemført på grundlag af et omfattende udvalgsarbejde. Loven bygger således på tre betænkninger fra Justitsministeriets Erstatningslovudvalg.

Lovens regler om erstatningsudmålingen ved personskade og tab af forsørger bygger hovedsagelig på erstatningslovudvalgets 3. betænkning (Betænkning nr. 976/1983, kaldet betænkning III).

Betænkning III indeholdt to forskellige lovudkast, udarbejdet af henholdsvis et flertal og et mindretal i udvalget.

Flertallets hovedsynspunkt var, at erstatningen ved såvel personskade som tab af forsørger burde fastsættes sådan, at den sammen med sociale ydelser og eventuelle private forsikringer eller pensioner giver dækning for det fulde økonomiske tab. Som konsekvens heraf burde de nævnte ydelser, der udbetales som følge af skaden, fradrages ved udmålingen af erstatning for bl.a. tab af erhvervsevne. Endvidere skulle kapitaliseringsfaktoren variere efter det generelle renteniveau.

Erstatningsudmålingen skulle som udgangspunkt være individuel derved, at der dels skulle ske fradrag for de nævnte andre ydelser, dels ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning skulle tages hensyn til skadelidtes konkrete indtægtsforhold. Flertallet foreslog dog, at skadelidte skulle kunne vælge at få en standardiseret erstatning i stedet og dermed undgå, at afgørelsen af erstatningssagen kunne trække i langdrag. Denne standarderstatning skulle udmåles med udgangspunkt i skadelidtes méngrad og uden fradrag for andre ydelser, der kommer til udbetaling som følge af skaden.

Mindretallet fandt, at en individuel erstatningsudmåling ville give anledning til betydelige praktiske og retstekniske problemer, og man lagde vægt på, at der ofte ville kunne opstå tvister, og at erstatningssager ville kunne trække i langdrag. Mindretallet fandt, at erhvervsevnetabserstatning burde udmåles på grundlag af méngraden, alene med mulighed for fravigelse i særlige tilfælde.

Efter mindretallets forslag skulle ydelser, som skadelidte modtager fra anden side som følge af skaden, ikke fradrages i erstatningen. Mindretallet lagde bl.a. vægt på, at en regel herom i givet fald ville kunne begrænse tilskyndelsen til selv at sikre sig imod ulykker ved f.eks. at tegne private forsikringer.

I loven er de to forslag kombineret, men dog således, at reglerne især bygger på flertallets forslag.

Lovens udgangspunkt er således, at erstatningen skal fastsættes sådan, at den giver skadelidte en høj grad af dækning for det individuelle økonomiske tab. Erstatningsberegningerne er dog samtidig på visse punkter gjort enklere end efter udvalgsflertallets forslag, bl.a. derved, at sociale ydelser og forsikringsudbetalinger m.v. ikke skal fradrages i erstatningen, og at erhvervsevnetabserstatning beregnes med en fast kapitaliseringsfaktor. Erstatningsudmålingen er således uafhængig af ændringer i renteniveauet.

2. Er erstatningsniveauet efter erstatningsansvarsloven generelt for lavt?

Som nævnt under punkt 1 har en norsk advokat i 1997 undersøgt piskesmældsramtes erstatningsretlige stilling i nogle vesteuropæiske lande.

2.1. I den norske undersøgelse sammenlignes bl.a. reglerne om godtgørelse for varigt mén. Redegørelsen er dog meget kortfattet med hensyn til betingelserne for at få tilkendt en méngodtgørelse.

Det kan nævnes, at méngodtgørelse efter erstatningsansvarsloven fastsættes til et kapitalbeløb på grundlag af méngraden, som beregnes under hensyn til skadens medicinske art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes

personlige livsførelse.

Efter erstatningsansvarsloven fastsættes méngraden efter forholdene på det tidspunkt, da skadelidtes helbredstilstand blev stationær. Det nævnes i den norske undersøgelse, at méngodtgørelse i Sverige kan gives, selv om skadelidtes helbredstilstand ikke er blevet stationær.

Efter erstatningsansvarsloven gives der méngodtgørelse ved méngrader på mindst 5 pct. Det nævnes i undersøgelsen, at mindstegrænsen i Norge er 15 pct. Det nævnes endvidere, at der i Holland kun udbetales méngodtgørelse, hvis den skadelidte var i arbejde på skadetidspunktet.

Om beregningen af méngodtgørelsens størrelse nævnes det i den norske undersøgelse, at der i de fleste lande gælder - indbyrdes forskellige - regler om en standardiseret beregning. Efter erstatningsansvarsloven udgør godtgørelsen ved en méngrad på 100 pct. som hovedregel 200.000 kr. (pr. 1. januar 1998 reguleret til 312.000 kr.).

2.2. Den norske undersøgelse indeholder en meget kortfattet omtale af retstilstanden med hensyn til fradrag i erstatningen for offentlige ydelser, der kommer til udbetaling som følge af skaden. Efter erstatningsansvarsloven fradrages sådanne ydelser ikke. Det synes at fremgå af undersøgelsen, at sådanne ydelser som udgangspunkt fradrages i de andre lande.

Det er oplyst over for Justitsministeriet, at i Sverige fradrages ydelser fra det offentlige ved erstatningsudmålingen, mens udbetalinger fra private forsikringer m.v. ikke fradrages. Det er endvidere oplyst, at i Norge fradrages ydelser fra det offentlige, mens udbetalinger fra private forsikringer m.v. i praksis kun fradrages, hvis der er tale om store beløb.

2.3. Med hensyn til erstatning for tab af erhvervsevne synes det umiddelbart at fremgå af den norske undersøgelse, at erstatningen i nogle lande i højere grad end her i landet udmåles på grundlag af en individuel beregning af den samlede indtægt, som skadelidte faktisk kan forventes at miste i årene frem til pensionsalderen.

2.4. Med hensyn til erstatning for fremtidige faste udgifter som følge af en skade, fremgår det af den norske undersøgelse, at der i nogle lande anvendes andre udmålingsprincipper end her i landet, hvor udgifterne i praksis ofte bliver kapitaliseret ved at gange de årlige udgifter med samme faktor (6) som ved beregning af erhvervsevnetabserstatning. Det synes at fremgå af det materiale, som ligger til grund for undersøgelsen, at kapitaliseringsfaktoren i Holland kan være væsentligt større.

2.5. I den norske undersøgelse sammenlignes erstatningsniveauet i Holland, Sverige, Norge og Danmark på grundlag af et konkret eksempel med en person, der får en piskesmældslæsion. I eksemplet bliver en 40-årig kvinde udsat for en trafikulykke i 1990. Kvindens méngrad som følge af ulykken beregnes til 20 pct. Som følge af skaden reduceres hendes årsindtægt fremover fra 200.000 kr. til 50.000 kr. Hun vil endvidere fremover have årlige faste udgifter som følge af skaden på 15.000 kr. Som følge af skaden får kvinden fremover udbetalt 60.000 kr. årligt i sociale ydelser fra det offentlige. Erstatningen udbetales som ét beløb i 1997.

Den samlede erstatning for varigt mén, tab af erhvervsevne og andet tab vil ifølge undersøgelsen blive udmålt til følgende beløb (i norske kroner):

Holland:	2.932.000,-.
Sverige:	1.927.000,-.
Norge:	1.593.000,-.
Danmark:	750.000,-

Disse tal synes dog umiddelbart at måtte tages med flere væsentlige forbehold.

Tallet for Danmark burde således være ca. kr. 1.050.000,-, idet erhvervsevnetabsprocenten med den forudsatte indtægtsnedgang formentlig ville blive fastsat til ca. 75 pct. og ikke som anført i undersøgelsen ca. 50 pct.

For Hollands vedkommende kan det bl.a. nævnes, at det fremgår af det materiale, der ligger til grund for undersøgelsen, at man har medregnet et rentebeløb på 1 mio. kr. for tidsrummet fra 1990 (hvor skaden skete) til

1997. Dette beløb bør ikke indgå i sammenligningen.

For Sveriges vedkommende kan det nævnes, at erstatningen ville blive givet enten som en løbende erstatning eller som en kapitalerstatning. Den norske advokat oplyser i undersøgelsen, at han ikke er bekendt med de svenske kapitaliseringsregler, og at han på grundlag af oplysninger om størrelsen af en løbende erstatning selv har udregnet et kapitaliseret erstatningsbeløb på grundlag af de norske (!) kapitaliseringsregler. Undersøgelsen indeholder i øvrigt ikke nærmere oplysninger om de norske kapitaliseringsregler.

Det må endvidere nævnes, at det ikke fremgår klart af undersøgelsen, i hvilket omfang private forsikringer m.v. eventuelt kan påvirke erstatningsberegningen.

En eventuel beskatning af erstatningsbeløb vil naturligvis kunne have væsentlig betydning for en reel sammenligning mellem landene. Dette spørgsmål omtales imidlertid ikke i den norske undersøgelse. I Danmark er erstatninger i henhold til erstatningsansvarsloven for tab af erhvervsevne og varigt mén ikke skattepligtige.

2.6. Sammenfattende kan det næppe på grundlag af den norske undersøgelse med sikkerhed fastslås, at det danske erstatningsniveau generelt er for lavt i forhold til niveauet i vore nabolande. Udmålingsprincipperne er imidlertid forskellige på en række punkter, og det kan på den anden side ikke afvises, at de gældende regler her i landet i visse tilfælde kan medføre væsentligt lavere erstatninger end i nabolandene.

En eventuel ændring af de gældende regler om beregning af erstatningsbeløbenes størrelse vil imidlertid rejse vanskelige spørgsmål om bl.a. balancen mellem på den ene side hensynet til at sikre de skadelidte fuld erstatning for det individuelle tab og på den anden side hensynet til, at der bør gælde så klare og enkle regler som muligt, således at afgørelsen af erstatningssager ikke trækker i langdrag. Der vil i den forbindelse være behov for en nærmere vurdering af de erfaringer, man har gjort i udlandet. Det vil også være væsentligt at inddrage spørgsmålet om erstatningsreglernes betydning for præmieniveauet på forsikringsområdet. Endvidere må forholdet til reglerne i arbejdsskadeforsikringsloven indgå i overvejelserne.

En eventuel ændring af principperne for beregning af bl.a. erhvervsevnetabserstatning og godtgørelse for varigt mén bør således ikke ske uden et grundigere forarbejde og en høring af berørte organisationer m.v., jf. nedenfor under pkt. 4.

3. PTU's forslag om forskellige ændringer af erstatningsansvarsloven.

3.1. Ændring af kapitaliseringsfaktoren ved erstatning for tab af erhvervsevne.

3.1.1. Som hovedregel beregnes erstatning for tab af erhvervsevne efter reglerne i erstatningsansvarslovens §§ 5-7. Efter disse bestemmelser beregnes skadelidtes erhvervsevnetab i procent (erhvervsevnetabsprocenten) under hensyn til nedsættelsen af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb på grundlag af skadelidtes årsløn ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten. Som årsløn regnes som hovedregel skadelidtes årsløn i det år, der går forud for skadens indtræden. Årslønnen fastsætte dog efter et skøn, når særlige forhold har gjort sig gældende - f.eks. hvis skadelidte har svingende indtægter eller er deltidsbeskæftiget, arbejdsløs eller på orlov. Der er en øvre grænse for størrelsen af den årsløn, der kan danne grundlag for erstatningsberegningen.

Denne erstatningsberegning er på visse punkter forenklet i forhold til forslaget fra erstatningslovudvalgets flertal, navnlig derved, at der gælder en fast kapitaliseringsfaktor, som er uafhængig af udsving i markedsrenten, og at forsikringer og sociale ydelser, der kommer til udbetaling som følge af skaden, ikke skal fradrages i erstatningen.

Under Folketingets behandling af forslaget til lov om erstatningsansvar blev den faste faktor forhøjet fra 5 til 6, mens den øvre grænse for årslønnen til gengæld blev nedsat fra 400.000 til 350.000 kr. (pr. 1. januar 1998 reguleret til 546.000 kr.).

Justitsministeren (Erik Ninn-Hansen) anførte bl.a. følgende om disse bestemmelser i besvarelsen af 20. marts 1984 af Retsudvalgets spørgsmål nr. 2 vedrørende lovforslaget:

> "Med det nugældende renteniveau vil en person, som skal have erhvervsevnetabserstatning efter lovforslaget, og som ikke modtager kompensation i anledning af skaden fra anden side, normalt blive

noget underkompenseret, idet kapitaliseringsfaktoren på 5 (senere forhøjet til 6) i forslagets § 6 ikke helt svarer til den, der med det nugældende renteniveau burde anvendes, hvis det skulle tilstræbes at yde skadelidte fuld erstatning. Tilsvarende indebærer lovforslagets § 7, stk. 3, at skadelidte med årsindkomster på mere end 400.000 kr. (senere nedsat til 350.000 kr.) vil blive underkompenseret, idet den årsløn, erhvervsevnetabserstatningen beregnes på grundlag af, højst kan udgøre 400.000 kr. (350.000 kr.).

På den anden side har skadelidte f.eks. ved tegning af en privat forsikring mulighed for at sikre sig fuldstændig kompensation for sit erhvervsevnetab i tilfælde af skade, idet forsikringsydelser som nævnt kan oppebæres ved siden af den erhvervsevnetabserstatning, der kan udmåles efter reglerne i forslaget."

3.1.2. PTU finder, at den faste kapitaliseringsfaktor i erstatningsansvarsloven bør ændres, således at der fastsættes flere forskellige kapitaliseringsfaktorer. Disse bør afhænge af skadelidtes alder på den måde, at faktoren er højere, jo yngre den skadelidte er. PTU nævner som et eksempel herpå de kapitaliseringsfaktorer, der er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse vedrørende omsætning af løbende ydelser efter arbejdsskadeforsikringsloven til kapitalbeløb.

PTU peger på, at den faste kapitaliseringsfaktor medfører ens erstatninger for yngre og ældre skadelidte, og at yngre skadelidte herved underkompenseres. PTU anfører også, at renterne af de erstatningssummer, som udbetales, med det nuværende lave renteniveau ikke kan danne tilstrækkeligt grundlag for skadelidtes fremtidige forsørgelse.

3.1.3. De gældende regler i erstatningsansvarsloven om beregning af erstatning for erhvervsevnetab er som anført ovenfor udtryk for en afvejning af forskellige hensyn, herunder af hensynet til at sikre skadelidte fuld erstatning for det individuelle tab over for hensynet til at sikre, at erstatningssagerne kan afgøres forholdsvis hurtigt uden meget komplicerede og usikre skøn over et fremtidigt indtægtstab.

Overvejelser om en eventuel ændring af kapitaliseringsfaktoren som foreslået af PTU bør i givet fald indgå i samlede overvejelser om ændring af principperne for beregning af bl.a. erhvervsevnetabserstatning, jf. under pkt. 2.6 og nedenfor under pkt. 4.

3.2. Ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning til børn og personer, der udnytter erhvervsevnen på en måde, der ikke medfører væsentlig erhvervsindtægt.

3.2.1. I visse tilfælde kan en erhvervsevnetabserstatning ikke beregnes på grundlag af skadelidtes (skønnede) årsløn. Erstatningsansvarslovens § 8 drejer sig om disse undtagelsestilfælde, hvor skadelidte er et barn eller en person, der "i det væsentlige udnytter erhvervsevnen på en måde, som ikke eller kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt".

For disse persongrupper er det meget vanskeligt at skønne over skadelidtes indtægtsmuligheder, hvis skaden ikke var sket, og der har været behov for at finde et andet beregningskriterium end årslønnen.

Erstatningen fastsættes i de nævnte tilfælde som en procentdel af godtgørelsen for varigt men. Erstatningen efter § 8 stiger progressivt med méngradens størrelse. Ved en méngrad på 100 pct. udgør erstatningen 400 pct. af méngodtgørelsen, dvs. 800.000 kr. (pr. 1. januar 1998 reguleret til 1.248.000 kr.). Hvis méngraden er under 15 pct., kan der ikke gives erhvervsevnetabserstatning.

Efter forarbejderne til erstatningsansvarslovens § 8 omfatter bestemmelsen - foruden børn (personer under 18 år) - hjemmearbejdende ægtefæller eller samlevere samt personer, som er under uddannelse (uden løn).

3.2.2. PTU anfører, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 8 kan føre til resultater, der forekommer tilfældige og urimelige. Det skyldes bl.a., at der kan være stor forskel på méngraden (som bygger på en lægelig vurdering) og erhvervsevnetabsprocenten (som bygger på en økonomisk vurdering af de fremtidige indtægtsmuligheder). Kravet om en méngrad på mindst 15 pct. kan i visse tilfælde medføre, at en person ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, selv om den pågældende faktisk har mistet en betydelig del af sin arbejdsevne. Dette vil ofte være tilfældet for personer, der har pådraget sig en piskesmældslæsion.

Ved piskesmældslæsioner er méngraden ofte under 15 pct., mens erhvervsevnetabsprocenten kan være noget højere. I disse tilfælde medfører de gældende regler, at f.eks. en jurastuderende ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, mens en nyuddannet, arbejdsløs jurist kan få en erstatning, som beregnes med

udgangspunkt i den forventede årsløn ved fuldtidsbeskæftigelse.

PTU finder, at man i de tilfælde, hvor man ikke kan bruge skadelidtes (skønnede) årsløn som grundlag for erstatningsberegningen, i stedet for méngraden bør tage udgangspunkt i enten den forventede fremtidige årsløn eller en standardårsløn. For en skadelidt, der er i gang med en erhvervsrettet uddannelse, kunne erstatningen beregnes på grundlag af den indtægt, skadelidte normalt ville kunne opnå som færdiguddannet. For de andre persongrupper, som er omfattet af § 8 (børn og hjemmearbejdende ægtefæller/samlevere), kunne erstatningen beregnes på grundlag af en standardårsløn på f.eks. 200.000 kr.

3.2.3. Bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 8 er udformet under hensyn til, at nogle persongrupper ikke har en erhvervsindtægt, der kan danne grundlag for beregningen af en erhvervsevnetabserstatning efter lovens hovedregel, jf. ovenfor under pkt. 3.1.1, men som udnytter erhvervsevnen på anden måde og derfor alligevel bør kunne få en erstatning for tab af erhvervsevne.

Det kan ikke afvises, at bestemmelsen i § 8 i nogle tilfælde vil kunne medføre resultater, der forekommer tilfældige eller mindre rimelige.

Det gælder navnlig i tilfældegrupper, hvor méngraden typisk er under 15 pct., mens erhvervsevnetabsprocenten ville være væsentligt højere. Det må bemærkes, at denne situation formentlig kun forekommer i ret få tilfældegrupper, men f.eks. ved de ovenfor nævnte piskesmældslæsioner.

Aldersgrænsen på 18 år og afgrænsningen efter, om en person får løn under sin uddannelse, vil også kunne medføre resultater, der forekommer noget "firkantede".

PTU's tanke om at indføre en standardårsløn ville dog ikke umiddelbart fjerne afgrænsningsproblemerne. Der vil kunne opstå forskelsbehandling på andre måder - f.eks. i et tilfælde, hvor en skadelidt på 18 år netop har påbegyndt en uddannelse med en forventet senere indtægt, som ligger under den fastsatte standardårsløn, mens en anden skadelidt, som er 17 år, ikke har påbegyndt en erhvervsuddannelse endnu, men har tænkt sig at starte på den samme uddannelse som den 18-årige. Den 17-årige ville i givet fald få en højere erstatning end den 18-årige, idet førstnævntes erstatning skulle beregnes på grundlag af standardårslønnen.

Overvejelser om en ændring af de beregningskriterier, der anvendes for børn samt for personer, som udnytter erhvervsevnen på en måde, der ikke eller kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt, bør på den anførte baggrund i givet fald indgå i samlede overvejelser om en ændring af principperne for beregning af bl.a. erhvervsevnetabserstatning, jf. under pkt. 2.6 og nedenfor under pkt. 4.

3.3. Udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erhvervsevnetabserstatning.

3.3.1. Erstatningsansvarslovens § 11 indeholder regler om genoptagelse af afsluttede sager om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab. Disse sager kan genoptages, hvis der sker uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, som medfører, at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetabsprocent nu må formodes at være væsentlig højere end først antaget. Kun skadelidte kan begære sagen genoptaget. Skadevolderen kan således ikke begære sagen genoptaget, selv om skadelidtes helbredstilstand senere bliver bedre end først antaget.

Forslaget til lov om erstatningsansvar indeholder bl.a. følgende bemærkninger til bestemmelsen i § 11:

"Da bedømmelsen af erhvervsevnetabsprocenten er forbundet med et betydeligt skønselement, vil der ... ikke sjældent senere kunne rejses spørgsmål om, hvorvidt der er grundlag for en forhøjelse af denne procent. For at undgå et betydeligt antal sager om genoptagelse har man derfor fundet det ønskeligt, at det alene er ændringer i skadelidtes helbredstilstand, der kan begrunde genoptagelse. I det omfang der foreligger en sådan ændring, er der med bestemmelsen imidlertid ikke tilsigtet nogen ændring af den hidtidige praksis vedrørende genoptagelse."

3.3.2. PTU anfører, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 11 modvirker bestræbelserne på at fastholde flest mulige skadelidte på arbejdsmarkedet. § 11 medfører efter PTU's opfattelse en urimelig forskelsbehandling mellem de skadelidte, der forsøger at fastholde deres tilknytning til arbejdsmarkedet, og de skadelidte, der med det samme opgiver deres arbejde.

PTU anfører, at for den, der fortsætter med at arbejde, vil erhvervsevnetabsprocenten typisk blive fastsat til 15 eller mindre. Hvis den pågældende efter en kort årrække må konstatere, at han alligevel ikke er i stand til at opretholde

en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, kan sagen ikke genoptages, fordi der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes *helbredstilstand*. Den, der straks opgiver tilknytningen til arbejdsmarkedet, kan derimod med det samme få erstattet det fulde erhvervsevnetab.

PTU finder, at lovens § 11 bør ændres, således at afsluttede sager også kan genoptages, hvis der sker væsentlige ændringer i skadelidtes sociale forhold.

3.3.3. Før erstatningsansvarsloven blev gennemført, var det i retspraksis en betingelse for at få genoptaget en sag, at der forelå væsentligt ændrede og upåregnelige forhold. Efter den tidligere retstilstand blev erstatning for varige skader imidlertid alene ydet på grundlag af den medicinske invaliditetsgrad, dvs. på grundlag af et lægeligt, ikke et økonomisk kriterium. Det var således kun ændringer i helbredstilstanden, som kunne få betydning for erstatningsberegningen.

Efter erstatningsansvarsloven ydes erstatning for erhvervsevnetab imidlertid som hovedregel efter et økonomisk kriterium, jf. ovenfor under pkt. 3.1.1.

Fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten indebærer under alle omstændigheder et betydeligt skønselement, fordi det skal vurderes, hvordan skadelidtes fremtidige indtægtsudvikling vil blive, og hvordan den ville være blevet, hvis skaden ikke var sket. Efter forarbejderne til erstatningsansvarsloven kan der kun tages hensyn til revalideringsmuligheder, hvis det må anses for sikkert, at revalideringen vil lykkes. Ved erstatningsfastsættelsen ser man således bort fra visse mulige, men usikre fremtidige forløb, som måske vil medføre, at skaden ikke får så negativ betydning for skadelidtes erhvervsmuligheder, som det ellers må forventes.

En helt nøjagtig opgørelse af skadelidtes tab på grund af mistet erhvervsevne ville i mange tilfælde først kunne foretages meget lang tid efter, at skaden er sket. Af hensyn til både skadelidte, der ikke bør vente urimeligt længe på at få sin erstatning, og skadevolder, der ikke bør vente urimeligt længe på en afklaring af, hvor stor en erstatning der skal betales, er det i erstatningsansvarslovens § 5 bestemt, at parterne kan kræve, at erhvervsevnetabsprocenten fastsættes, når skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær. Skadelidtes helbredstilstand anses normalt som stationær, når det må antages, at den ikke vil blive yderligere forbedret.

Det må fortsat anses for væsentligt, at erstatningssager kan afsluttes forholdsvist hurtigt, og at der ikke åbnes mulighed for en lang række genoptagelsessager vedrørende en erstatningsberegning, som i forvejen indeholder betydelige skønselementer. Desuden tillægges en igangværende revalidering som ovenfor nævnt kun betydning ved fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten, hvis det må anses for sikkert, at revalideringen vil lykkes.

På denne baggrund er det Justitsministeriets umiddelbare opfattelse, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 11 næppe bør søges ændret som foreslået af PTU.

3.4. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet.

3.4.1. Efter bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1, fastsættes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste alene for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Der kan således ikke tilkendes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet. Når helbredstilstanden er blevet stationær, har skadelidte derimod krav på erstatning for tab af erhvervsevne, hvis skaden har medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

3.4.2. PTU anfører, at skadelidte i nogle tilfælde kan lide betydelige tab af erhvervsindtægt, som ikke erstattes, på grund af reglen om, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste kun ydes frem til stationærtidspunktet. Det drejer sig navnlig om skadelidte, som afslutter en vellykket revalidering efter stationærtidspunktet, men før der bliver truffet endelig afgørelse om erhvervsevnetabsprocenten.

Hvis erhvervsevnetabet efter den vellykkede revalidering bliver fastsat til under 15 pct., kan skadelidte ikke få nogen erstatning for tab af erhvervsevne. Skadelidte kan imidlertid efter stationærtidspunktet have haft et indtægtstab, indtil revalideringen til anden beskæftigelse blev afsluttet. Der vil på grund af bestemmelsen i lovens § 2 ikke kunne fås erstatning for dette indtægtstab.

3.4.3. Det kan ikke afvises, at skadelidte, som er under revalidering efter stationærtidspunktet, i visse tilfælde kan

komme "i klemme" som anført af PTU. Det er således muligt ved fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten at tage hensyn til oplysninger - f.eks. om en vellykket revalidering - der fremkommer efter stationærtidspunktet, men inden den endelige afgørelse af sagen.

Spørgsmålet om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet, vil kunne have sammenhæng med beregningsreglerne vedrørende bl.a. erhvervsevnetabserstatning. Nærmere overvejelser om at ændre loven på dette punkt bør således i givet fald ske i forbindelse med samlede overvejelser om en ændring af principperne for beregning af bl.a. erhvervsevnetabserstatning, jf. under pkt. 2.6 og nedenfor under pkt. 4.

4. Konklusion.

Erstatningsansvarsloven har været i kraft siden 1984 uden væsentlige ændringer, og der er indhøstet en række erfaringer med lovens virkninger i praksis.

Der er nu rejst spørgsmål om, hvorvidt loven fortsat opfylder det væsentlige formål at sikre, at de erstatninger, der ydes i Danmark, er på linje med de erstatninger, der ydes i andre vesteuropæiske lande.

Som anført ovenfor, synes der at være behov for en grundig og bred undersøgelse af spørgsmålet om en revision af principperne for erstatningsberegningen, navnlig vedrørende erhvervsevnetab og godtgørelse for varigt mén. Der er også behov for at overveje mulighederne for at sikre, at beregningsreglerne ikke medfører urimelig forskelsbehandling.

Der bør på den anførte baggrund nedsættes en arbejdsgruppe med den opgave at undersøge spørgsmålet om en revision af erstatningsansvarsloven på de omhandlede punkter og i givet fald komme med forslag til lovændringer, jf. også ovenfor under pkt. 2.6. Arbejdsgruppen bør inddrage udenlandske erfaringer, herunder navnlig erfaringerne fra de øvrige nordiske lande.

Arbejdsgruppen bør - ud over en formand - sammensættes med en repræsentant for domstolene, universiteterne, Advokatrådet, Rådet for Dansk Forsikring og Pension samt Socialministeriet og Justitsministeriet.

/Brev fra SID til Justitsminister Frank Jensen/
/Brev fra SID til Justitsminister Frank Jensen/

(Justitsministeriets brev af 6. juli 1998 til Folketingets Retsudvalg)

Besvarelse af spørgsmål nr. 101 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del - bilag 116).

Spørgsmål nr. 101 :

"Ministeren bedes kommentere vedlagte artikler fra Næstved Tidende den 7. februar 1998:"Voldsoffer får intet ud af erstatning"og"Fem års kamp".

Svar:

1. De artikler, der er nævnt i spørgsmålet, vedrører reglerne om udbetaling af erstatning efter lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven). Efter denne lov yder staten erstatning og godtgørelse for personskade - og i et vist mindre omfang for tingsskade - der forvoldes ved en overtrædelse af straffeloven.

Erstatning fra staten er efter loven subsidiær i forhold til dækning fra anden side. Således følger det af offererstatningslovens § 7, stk. 1, at Erstatningsnævnet ikke kan yde erstatning, i det omfang skaden godtgøres af skadevolder eller dækkes af ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser.

Bestemmelsen indebærer, at ydelser fra anden side, herunder sociale ydelser, skal fratrækkes i erstatningen fra staten, hvis den pågældende ydelse helt eller delvis dækker en tabspost, der kræves erstatning for. Således skal f.eks. løn under sygdom og udbetalte sygedagpenge fra det offentlige fratrækkes i en erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, mens en privat forsikring, der kommer til udbetaling ved invaliditet, skal fratrækkes i

godtgørelse for varigt mén.

Den sag, der omtales i artiklerne, vedrører spørgsmålet om, hvorvidt der i en erstatning for erhvervsevnetab skal foretages fradrag for tilkendt førtidspension.

Efter erstatningsansvarslovens § 5 tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne, hvis en personskade har ført til en varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

Førtidspension kan tilkendes personer, hvis erhvervsevne varigt er nedsat på grund af fysisk eller psykisk invaliditet, jf. lov om social pension § 14, stk. 1 og 2, stk. 3, nr. 1 og 2, jf. § 15.

Førtidspension har således til formål - på samme måde som erhvervsevnetabserstatning - at kompensere skadelidte for et tab i evnen til at skaffe sig indtægt ved arbejde som følge af varige skader på helbredet, og førtidspensionen skal derfor i medfør af offererstatningslovens § 7, stk. 1, fratrækkes i den erstatning for erhvervsevnetab, som staten kan udbetale til skadelidte.

2. Om den konkrete sag, der omtales i artiklerne, har Erstatningsnævnet oplyst,

"at Erstatningsnævnet den 24. maj 1994 modtog en ansøgning om erstatning fra Kim Ejlersen efter et overfald den 1. januar 1993. Efter oplysning om omfanget af hans skader blev sagen i august 1994 i medfør af erstatningsansvarslovens § 10 forelagt for Arbejdsskadestyrelsen med anmodning om en udtalelse bl.a. om, hvorvidt han havde pådraget sig et erhvervsevnetab. Nævnet modtog i juni 1996 Arbejdsskadestyrelsens udtalelse, hvorefter Kim Ejlersens erhvervsevnetab blev vurderet til 50 pct.

Nævnet har herefter ved skrivelse af 15. august 1996 tilkendt Kim Ejlersen 195.021 kr. i erhvervsevnetabserstatning.

Efter erstatningsansvarslovens § 6 fastsættes erhvervsevnetabserstatningen til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten. Nævnet lagde ved beregningen af Kim Ejlersens erhvervsevnetabserstatning en årsløn på 277.799 kr. til grund og beregnede herefter erstatningen til 833.337 kr.

Det fremgik af nævnets oplysninger, at Kim Ejlersen den 1. juni 1996 var blevet tilkendt forhøjet almindelig førtidspension med 8.528 kr. pr. måned. Dette beløb blev omregnet til årsindtægt og efter fast praksis på samme måde som erhvervsevnetabserstatningen kapitaliseret med 6 (614.016 kr.) og herefter i medfør af § 7, stk. 1, i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser fratrukket i den beregnede erhvervsevnetabserstatning. Desuden blev en del af en privat forsikring, der blev udbetalt som følge af invaliditet, i medfør af samme bestemmelse fratrukket, således at Kim Ejlersen som anført fik udbetalt 195.021 kr. i erhvervsevnetabserstatning.

Nævnet har efterfølgende som følge af en dom afsagt af Højesteret den 9. juni 1997 udbetalt yderligere 24.300 kr. i erhvervsevnetabserstatning, svarende til den del af den private forsikring, som blev fratrukket i erhvervsevnetabserstatningen. Om baggrunden for denne generelle praksisændring kan i det hele henvises til justitsministerens besvarelse af 21. november 1997 af spørgsmål nr. 5 og 6 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del - bilag 8)."

Det i udtalelsen omtalte svar af 21. november 1997 på spørgsmål nr. 5 og 6 fra Retsudvalget vedlægges til orientering.

3. Baggrunden for offererstatningsloven, herunder særligt lovens § 7, stk. 1, om fradrag af bl.a. sociale ydelser i erstatningen, er følgende:

Før gennemførelsen af offererstatningsloven i 1976 var situationen den, at en person, der havde lidt skade som følge af en forbrydelse, i praksis var langt dårligere stillet end andre skadelidte.

Ofre for forbrydelser havde - og har - lige som andre skadelidte ret til erstatning fra skadevolderen efter almindelige erstatningsretlige regler. Om denne ret anføres i betænkning nr. 751/1975 om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, s. 16:

"Denne ret har imidlertid ikke nogen værdi i sig selv, idet værdien helt afhænger af skadevolderens evne til at

betale. I de fleste tilfælde kan gerningsmanden ikke betale erstatning, og hans erstatningsansvar dækkes heller ikke - og kan af forsikringsmæssige grunde næppe heller blive dækket - af nogen ansvarsforsikring. Den beskyttelse, som den gældende erstatningsret giver ofret, er således i almindelighed uden reel værdi. Situationen er som oftest en anden for andre grupper af skadelidte med ret til erstatning. Her vil skadevolderens erstatningsansvar ofte være dækket af en ansvarsforsikring, da der ikke foreligger forsætlige forhold. Selv om ansvarsforsikring ikke er tegnet, vil skadevolderen ofte være i stand til selv at betale erstatning."

Det primære formål med offererstatningsloven var at ændre denne retstilstand, så ofre for forbrydelser - der ikke kan få dækket deres tab fra anden side - kan få erstatning fra staten.

Den statslige erstatning er imidlertid - henset til dens karakter af socialt sikkerhedsnet - subsidiær i forhold til andre ydelser, som skadelidte måtte modtage i anledning af skaden. Dette fremgår af offererstatningslovens § 7, stk. 1, der omtalt ovenfor i afsnit 1.

4. Erstatningsansvarsloven indeholder i modsætning til offererstatningsloven ingen regler om, at der i erstatning for tab af erhvervsevne skal foretages fradrag for sociale ydelser eller udbetalinger fra private forsikringer, som skadelidte måtte modtage i anledning af skaden. Dog skal ydelser modtaget i henhold til arbejdsskadeforsikringsloven fratrækkes, jf. arbejdsskadeforsikringslovens § 59, 2. pkt.

En erstatning for tab af erhvervsevne, der tilkendes skadelidte fra en skadevolder efter erstatningsansvarsloven, vil således ikke blive nedsat, uanset om skadelidte som følge af skaden måtte være berettiget til f.eks. førtidspension.

Dette skyldes bl.a., at man ved udarbejdelsen af erstatningsansvarsloven på den ene side ønskede en erstatningsudmåling, der var individuel og svarede til det faktiske økonomiske tab, der var en følge af skaden, mens man på den anden side ønskede, at reglerne for erstatningsudmåling blev udformet så enkelt og klart, at der bliver mulighed for en hurtig afgørelse af sager om erstatning ved personskade, jf. Folketingstidende 1983-84 (2. samling), tillæg A, sp. 74-75 og 92.

En regel om fradrag for sociale ydelser eller udbetalinger fra private forsikringer i en eventuel erstatning for erhvervsevnetab efter erstatningsansvarsloven kunne i øvrigt virke stødende for retsfølelsen, idet det i så fald som udgangspunkt alene ville komme skadevolder eller skadevolders forsikringsselskab til gode, hvis skadelidte har tegnet (og betalt for) en privat forsikring eller bliver berettiget til sociale ydelser.

Situationen er en anden i forbindelse med udbetaling af erstatning efter offererstatningsloven, idet staten efter offererstatningsloven ikke er erstatningsansvarlig (skadevolder), men alene har påtaget sig en subsidiær forpligtelse til at betale erstatning, når f.eks. skadevolders forhold eller den sociale lovgivning bevirker, at skadelidte ikke har mulighed for på anden måde at få dækket sit økonomiske tab.

5. På den anførte baggrund har Justitsministeriet ikke aktuelle overvejelser om at foreslå en ændring af offererstatningslovens § 7, stk. 1, om fradrag af bl.a. sociale ydelser i erstatninger efter loven. En sådan ændring bør i givet fald ske i en bredere sammenhæng.

Som det fremgår af Justitsministeriets svar af d.d. på Retsudvalgets spørgsmål nr. 9 (Alm. del - bilag 28), agter Justitsministeriet at nedsætte en arbejdsgruppe vedrørende revision af erstatningsansvarslovens udmålingsregler m.v. Justitsministeriet er indstillet på at lade spørgsmålet om en eventuel ændring af offererstatningslovens § 7, stk. 1, indgå i arbejdsgruppens overvejelser.

6. Det tilføjes, at Erstatningsnævnet har oplyst følgende om de økonomiske konsekvenser af en eventuel ændring af bestemmelsen:

"Nævnet tilkendte i 1997 godt 28 mio. kr. i erstatning til ofre for forbrydelser. Det er navnlig ved tilkendelse af godtgørelse for varigt mén og erhvervsevnetabserstatning, at der sker fradrag efter § 7, stk. 1. Den samlede tilkendelse for disse poster udgør for 1997 godt 11 mio.kr. Et meget forsigtigt skøn er, at fradraget udgør godt 1/3 heraf, det vil sige ca. 4-5 mio. kr. årligt.

Hertil kommer en lang række sager, hvor nævnet meddeler afslag for tingsskade på grund af forsikringsdækning. Nævnet registrerer ikke, hvilke beløb der meddeles afslag for. Det skønnes, at det drejer sig om ca. 3-4 mio. kr. årligt.

Samlet skønnes det, at fradraget efter § 7, stk. 1, udgør ca. 8-10 mio. kr. årligt."

BILAG 2 - HØRING MV.

Indholdsfortegnelse

1. Organisationer

1.1. Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU)

1.2. Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD)

1.3. Landsorganisationen i Danmark (LO)

1.4. Forbrugerrådet

1.5. Ældre Sagen

1.6. Sammenfatning vedrørende organisationerne

2. Patientforsikringsforeningen

3. Erstatningsnævnet

Som det fremgår af kommissoriet med tilhørende bilag skal en række af de spørgsmål, arbejdsgruppen skal behandle, bl.a. ses på baggrund af henvendelser fra Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU) og Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD) til Folketingets Retsudvalg og justitsministeren. Også Landsorganisationen i Danmark (LO) og Forbrugerrådet har over for Justitsministeriet tilkendegivet en række synspunkter vedrørende behovet for revision af erstatningsansvarsloven. De nævnte organisationer deltog ved arbejdsgruppens møde den 22. januar 1999 med henblik på at præsentere deres synspunkter mundtligt. Organisationerne har endvidere udarbejdet skriftlige indlæg til brug for arbejdsgruppens overvejelser.

Arbejdsgruppen har tillige behandlet en henvendelse fra Ældre Sagen til Justitsministeriet om erstatning og godtgørelse i tilfælde, hvor skadelidte/afdøde er pensionist.

Herudover har arbejdsgruppen indhentet en udtalelse fra Patientforsikringsforeningen, som træffer afgørelse i erstatningssager efter loven om patientforsikring. Udmåling af erstatning og godtgørelse i disse sager sker efter reglerne i erstatningsansvarsloven.

Til brug for behandlingen af spørgsmålene om loven om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) har arbejdsgruppen endvidere indhentet en udtalelse fra Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser (Erstatningsnævnet), som træffer afgørelse om erstatning i henhold til offererstatningsloven.

I det følgende gives et resumé af de fremførte bemærkninger m.v.

1. Organisationer

1.1. Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU)

Som anført i arbejdsgruppens kommissorium og i Justitsministeriets notat af 30. juni 1998 om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven, der indgår som bilag til kommissoriet, skal en række af de spørgsmål, arbejdsgruppen skal behandle, bl.a. ses på baggrund af en henvendelse, som Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU) rettede til Folketingets Retsudvalg og justitsministeren i januar 1998.

PTU's synspunkter og forslag til ændringer af erstatningsansvarsloven er gengivet i Justitsministeriets ovennævnte notat af 30. juni 1998, som er optrykt som bilag til denne betænkning. Synspunkterne kan i hovedtræk gengives således:

PTU's henvendelse drejer sig om en eventuel ændring af kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for tab

af erhvervsevne (1), om ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt (2), om udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne (3) samt om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for tabt arbejdsfortjeneste også efter stationærtidspunktet (4).

1. Ændring af kapitaliseringsfaktoren ved erstatning for tab af erhvervsevne:

PTU finder, at den faste kapitaliseringsfaktor i erstatningsansvarsloven bør ændres, således at der fastsættes flere forskellige kapitaliseringsfaktorer. Disse bør afhænge af skadelidtes alder på den måde, at faktoren er højere, jo yngre den skadelidte er. PTU nævner som et eksempel herpå de kapitaliseringsfaktorer, der er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse vedrørende omsætning af løbende ydelser efter arbejdsskadeforsikringsloven til kapitalbeløb. PTU peger på, at den faste kapitaliseringsfaktor medfører ens erstatninger for yngre og ældre skadelidte, og at yngre skadelidte herved underkompenseres. PTU anfører også, at renterne af de erstatningssummer, som udbetales, med det nuværende lave renteniveau ikke kan danne tilstrækkeligt grundlag for skadelidtes fremtidige forsørgelse.

2. Ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning til børn og personer, der udnytter erhvervsevnen på en måde, der ikke medfører væsentlig erhvervsindtægt:

PTU anfører, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 8 kan føre til resultater, der forekommer tilfældige og urimelige. Det skyldes bl.a., at der kan være stor forskel på méngraden (som bygger på en lægelig vurdering) og erhvervsevnetabsprocenten (som bygger på en økonomisk vurdering af de fremtidige indtægtsmuligheder). Kravet om en méngrad på mindst 15 pct. kan i visse tilfælde medføre, at en person ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, selv om den pågældende faktisk har mistet en betydelig del af sin arbejdsevne. Dette vil ofte være tilfældet for personer, der har pådraget sig en piskesmældslæsion. Ved piskesmældslæsioner er méngraden ofte under 15 pct., mens erhvervsevnetabsprocenten kan være noget højere. I disse tilfælde medfører de gældende regler, at f.eks. en jurastuderende ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, mens en nyuddannet, arbejdsløs jurist kan få en erstatning, som beregnes med udgangspunkt i den forventede årsløn ved fuldtidsbeskæftigelse.

PTU finder, at man i de tilfælde, hvor man ikke kan bruge skadelidtes (skønnede) årsløn som grundlag for erstatningsberegningen, i stedet for méngraden bør tage udgangspunkt i enten den forventede fremtidige årsløn eller en standardårsløn. For en skadelidt, der er i gang med en erhvervsrettet uddannelse, kunne erstatningen beregnes på grundlag af den indtægt, skadelidte normalt ville kunne opnå som færdiguddannet. For de andre persongrupper, som er omfattet af § 8 (børn og hjemmearbejdende ægtefæller/samlevere), kunne erstatningen beregnes på grundlag af en standardårsløn på f.eks. 200.000 kr.

3. Udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erhvervsevnetabserstatning:

PTU anfører, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 11 modvirker bestræbelserne på at fastholde flest mulige skadelidte på arbejdsmarkedet. § 11 medfører efter PTU's opfattelse en urimelig forskelsbehandling mellem de skadelidte, der forsøger at fastholde deres tilknytning til arbejdsmarkedet, og de skadelidte, der med det samme opgiver deres arbejde. PTU anfører, at for den, der fortsætter med at arbejde, vil erhvervsevnetabsprocenten typisk blive fastsat til 15 eller mindre. Hvis den pågældende efter en kort årrække må konstatere, at han alligevel ikke er i stand til at opretholde en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, kan sagen ikke genoptages, fordi der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes helbredstilstand. Den, der straks opgiver tilknytningen til arbejdsmarkedet, kan derimod med det samme få erstattet det fulde erhvervsevnetab.

PTU finder, at lovens § 11 bør ændres, således at afsluttede sager også kan genoptages, hvis der sker væsentlige ændringer i skadelidtes sociale forhold.

4. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet.

PTU anfører, at skadelidte i nogle tilfælde kan lide betydelige tab af erhvervsindtægt, som ikke erstattes, på grund af reglen om, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste kun ydes frem til stationærtidspunktet. Det drejer sig navnlig om skadelidte, som afslutter en vellykket revalidering efter stationærtidspunktet, men før der bliver truffet endelig afgørelse om erhvervsevnetabsprocenten. Hvis erhvervsevnetabet efter den vellykkede revalidering bliver fastsat til under 15 pct., kan skadelidte ikke få nogen erstatning for tab af erhvervsevne. Skadelidte kan imidlertid efter

stationærtidspunktet have haft et indtægtstab, indtil revalideringen til anden beskæftigelse blev afsluttet. Der vil på grund af bestemmelsen i lovens § 2 ikke kunne fås erstatning for dette indtægtstab.

Ved mødet den 22. januar 1999 præsenterede PTU sine ovennævnte synspunkter og fremhævede, at det for PTU er væsentligt, at skadelidte ikke på grund af erstatningsreglernes udformning bliver fastlåst i en passiv rolle, men at reglerne derimod tilskynder skadelidte til at forsøge at komme videre i (arbejds)livet. Som eksempel herpå blev det nævnt, at det i dag ofte viser sig at være erstatningsmæssigt ugunstigt for skadelidte at indgå i forsøg med skånejobs mv.

1.2. Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD)

SiD har ved flere tidligere lejligheder rettet henvendelse til justitsministeren og ytret ønske om revision af erstatningsansvarsloven. Et af SiD's hovedsynspunkter har været, at der er et påtrængende behov for at ændre reglerne om stationærtidspunktet i forbindelse med beregning af tabt arbejdsfortjeneste og erhvervsevnetabserstatning i arbejdsskadesager. SiD har påpeget, at der med de nuværende regler ofte forekommer et urimeligt økonomisk "hul" fra det fastlagte stationærtidspunkt til det tidspunkt, hvor der i økonomisk forstand er tale om en afklaring af den enkeltes situation i form af raskmelding eller fastsættelse af mén og erhvervsevnetabserstatning i henhold til arbejdsskadesikringsloven. Disse synspunkter er bl.a. kommet til udtryk i SiD's brev af 30. marts 1998 til justitsministeren. Brevet indgår som bilag til arbejdsgruppens kommissorium og er optrykt i bilag 1 til denne betænkning. SiD har udarbejdet et skriftligt indlæg til arbejdsgruppen med en række forslag til ændringer af erstatningsansvarsloven:

1. Ændring af lovens §§ 2 og 3 (stationærbegrebet):

Det medicinske begreb "stationærtidspunktet" bør efter SiD's opfattelse ikke anvendes til afgrænsning af den periode, for hvilken en skadelidt kan få erstatning for tabt arbejdsfortjeneste samt godtgørelse for svie og smerte. Det anføres, at bestemmelserne bør udformes således, at der ikke opstår noget "hul" i perioden (jf. også ovenfor). SiD mener, at såfremt en person bliver syg og helt rask igen, bør han have erstatning og godtgørelse i hele sygdomsperioden. I de tilfælde, hvor en skadelidt ikke kan genoptage arbejdet helt eller delvis, må erstatningsperioden løbe frem til det tidspunkt, hvor den varige forsørgelse starter. Stationærtidspunktet bør ikke afslutte erstatningsperioden.

2. Regel om godtgørelse for forstyrrelse af stilling og forhold:

SiD anfører, at der bør kunne gives økonomisk kompensation i form af godtgørelse for forstyrrelse af stilling og forhold for gener, som ikke kan udløse erstatning, fordi det ikke er muligt at opgøre et egentligt tab. For eksempel i de tilfælde, hvor der har været gener eller sygdom over en periode inden uarbejdsdygtighed indtræder og i tilfælde, hvor forældre mister et barn. Med hensyn til sidstnævnte fremhæver SiD, at det er stødende, at der i disse situationer ikke udredes andet beløb end til dækning af begravelsesudgifterne. SiD mener, at beløbet i disse situationer bør fastsættes til f.eks. 100.000 kr., og det også bør udbetales selv om afdøde er myndig, men hvor afdøde ikke efterlader sig børn, samlever eller ægtefælle.

3. Forholdet mellem eal og arbejdsskadesikringsloven:

SiD anfører, at den erstatning, som udbetales efter arbejdsskadesikringsloven (asl), ikke bør fradrages i den erstatning, som udbetales efter eal, jf. asl § 59 som udformet ved eal § 30. Desuden kritiseres reglen i eal § 17. Reglerne indebærer efter SiD's opfattelse, at personer der udsættes for en arbejdsulykke stilles ringere end hvis der for eksempel var tale om en færdselsulykke eller en fritidsulykke. SiD anfører, at det ikke er rimeligt, at ydelser fra en arbejdsskadeforsikring, hvor arbejdsskadeforsikringsselskabets betalingspligt hviler på en præmieindbetaling, skal være undtaget fra eal's hovedregel.

4. Udvidet adgang til erhvervsevnetabserstatning:

Der bør også ydes erstatning for erhvervsevnetab til personer, der ikke udnytter deres erhvervsevne til at skaffe sig arbejdsindtægt, og som tillige ikke er omfattet af eal § 8, f.eks. enlige som ikke har erhvervsindtægt, men som alene modtager bistandshjælp.

5. Forhøjelse af maksimalårslønnen i arbejdsskadesikringsloven:

Maksimalårslønnen i arbejdsskadesikringsloven er på kr. 313.000, mens den i eal er på kr. 546.000.Denne forskel medfører, at der kan opstå et restkrav efter eal på erhvervsevnetabserstatning, som i givet fald skal rejses overfor den ansvarlige skadevolder. SiD foreslår af procesøkonomiske årsager, at den maksimale årsløn i arbejdsskadesikringsloven forhøjes til samme niveau som i eal.

6. Udvidet adgang til genoptagelse af sager (eal § 11):

SiD anfører, at det virker stødende, at forudsete ændringer i helbredstilstanden ikke kan medføre en genoptagelse af sagen. Der foreslås en lempeligere genoptagelsesadgang eventuelt kombineret med en præcisering af gældende væsentlighedskrav, således at en bagatelagtig forværring af den aktuelle helbreds- og/eller erhvervsmæssige situation ikke giver adgang til genoptagelse.

Ved mødet den 22. januar 1999 præsenterede SiD sine ovennævnte synspunkter og nævnte supplerende, at der kan være behov for at tage hensyn til skadelidtes alder ved fastsættelsen af kapitaliseringsfaktorerne, samt at det i visse situationer måske kunne være en løsning at fastsætte minimums- og/eller normallønssatser, f.eks. i forhold til eal § 8. Den snævre adgang til genoptagelse af erstatningssager er navnlig et problem i relation til de efterhånden ret udbredte skånejobordninger mv. Med hensyn til stationærtidspunktet tilkendegav SiD, at man ikke umiddelbart ville være afvisende overfor, at en eventuel ophævelse af begrebet blev kombineret med indførelse af tidsfrist for, hvornår sagerne senest skal være afsluttet, f.eks. 3 år, dvs. svarende til ordningen i arbejdsskadesystemet.

1.3. Landsorganisationen i Danmark (LO)

LO har i sine skriftlige indlæg til arbejdsgruppen fremført bemærkninger vedrørende følgende aspekter:

1. Generelt om kompensation for tab.

LO anfører, at der skal sikres en høj grad af kompensation for det tab, som er afledt af skaden, og at det danske erstatningsniveau som minimum må svare til erstatningsniveauet i sammenlignelige EU- og nordiske lande.

2. Beregningsgrundlaget for kapitaliseringsfaktor.

LO opfordrer til, at kapitaliseringsfaktorerne analyseres, og at det vurderes om det beregningsgrundlag, som ligger til grund for kapitaliseringsfaktoren er tidssvarende, når det tages i betragtning, at der er sket væsentlige ændringer i renteniveauet, middellevetid mv.

3. Erstatning for mén.

LO anfører, at erstatningssummen ved varigt mén generelt er for lav og ønskes sat op. Endvidere anføres det, at méntabellen bør revideres, og at den kompensation som gives pr. méngrad bør sættes op. Som begrundelse herfor anfører LO, at størrelsen af ménerstatningerne (jf. méntabellen) ikke altid står i forhold til de reelle følger af skaden. Problemer vedrører navnlig komplicerede skader på bevægeapparatet (f.eks. ryg-, nakke-, skulder- og armlidelser).

4. Harmonisering af erstatningsniveauerne.

LO anfører, at sager om differenceerstatninger, dvs. erstatningskrav der støttes på eal og som ikke allerede er dækket efter arbejdsskadesikringsloven, så vidt muligt bør undgås. LO finder, at dette kan opnås ved at forbedre den kompensation skadelidte kan få i henhold til arbejdsskadesikringsloven, herunder en forhøjelse af den maximale årsløn i denne lov, så beløbene bliver ens i de to love.

LO finder tillige, at det bør vurderes, hvorvidt alle (alders-) grupper kompenseres i tilstrækkeligt omfang. LO henviser her til Justitsministeriets notat af 30. juni 1998.

Endelig anføres det, at det bør overvejes, hvorvidt der skal skabes et lovgrundlag for tidligere forrentning af erstatningsbeløbene i arbejdsskadesikringsloven svarende til reglerne i eal.

5. Lovvalg-"lovkollission".

LO mener, at der bør ske en harmonisering af erstatningsniveauerne og principperne for erstatningsfastsættelsen i

eal og arbejdsskadesikringsloven. De nugældende regler kritiseres, bl.a. det forhold at sager efter eal skal afvente en eventuelt verserende arbejdsskadesag. Desuden anføres det, at sagerne trækker i langdrag, og at systemet er meget belastende for domstolene.

6. Genoptagelsesmuligheder.

LO anfører, at det bør vurderes, hvorvidt eal-reglerne for genoptagelse kan lempes. Det anføres tillige, at vurderingen må sættes op imod et samtidigt ønske om en rimelig hensyntagen til skadevolderens mulighed for at kunne overskue sin fremtidige økonomi. Dette gælder især i ansvarsforhold, hvor skadelidte (formentlig menes skadevolder) ikke er ansvarsforsikret og selv skal udrede erstatningskravet.

7. Stationærtidspunktets betydning for tabt arbejdsfortjeneste samt svie/smerte.

LO henviser til Højesterets dom af 11. december 1998 vedrørende stationærtidspunktet i relation til eal § 2 og anfører, at denne dom forventes inddraget i arbejdsgruppens arbejde. Endvidere anføres en række af de problemer vedrørende stationærtidspunktet i forhold til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, som der ikke tages stilling til i dommen, herunder hvordan retsstillingen er for skadelidte, som genoptager arbejdet men ikke i fuldt samme omfang som tidligere. LO mener, at det må afklares, hvorledes skadelidte ka sikres kompensation for bl.a. tabt arbejdsfortjeneste i situationer uden varigt erhvervsevnetab, men hvor der indgår f.eks. revalidering eller delvis raskmelding. Desuden mener LO, at retsstillingen vedrørende godtgørelse for svie og smerte bør afklares.

8. Vægtningen af forudbestående lidelser.

LO anfører, at retningslinierne for beregning af erstatning i tilfælde af forudgående lidelser skal være ens i forhold til arbejdsskadesikringsloven og eal. LO finder således, at der i Arbejdsskadestyrelsen i for vidt omfang sker fradrag i erstatninger for forudbestående lidelser, og at der lægges for stor vægt på ménet i forhold til skadens konkrete arbejdsmæssige konsekvenser. Endvidere anfører LO, at der synes at have været en manglende kompensation for det reelle erhvervsevnetab for de grupper, som har dårlige muligheder for at udnytte resterhvervsevnen til reel lønindtjening, herunder særligt når der er sket skader på bevægeapparatet. Det bør ved analysen af de to lovområder indgå, at der i arbejdsskadesikringsloven er indbygget en "selvrisiko" på 20 %.

9. Proceduren for fastsættelse af stationærtidspunktet, méngrad og erhvervsevnetab.

LO mener, at de nævnte procedurer bør analyseres nærmere, herunder at det overvejes at udforme regler vedrørende Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelser.

10. Særlige gruppers forhold.

Med hensyn til flex- og aftalebaserede jobs mv. anfører LO, at det her bør overvejes om der i eal kan indføjes en mulighed for genoptagelse af sager svarende til arbejdsskadesikringsloven.

Med hensyn til studerende, arbejdsløse, børn m.fl. anfører LO, at der er problemer ved fastsættelsen af årsløn og erhvervsevnetab i såvel eal som arbejdsskadesikringsloven. Med hensyn til revalidender og (f.eks. AMU)-kursister anfører LO, at det er et problem, at disse personer ikke er omfattet af arbejdsskadesikringsloven, når de ikke er sendt på kursus af en arbejdsgiver, idet de så alene er henvist til at opnå erstatning efter eal.

11. Helbredsudgifter.

LO anfører, at det bør overvejes at indføje domspraksis direkte i eal så det af loven fremgår at helbredsudgifter og andet tab ikke er bundet til stationærtidspunktet.

12. Specielt om offererstatningsloven.

LO anfører, at de af LO's forbund som navnlig organiserer medlemmer som led i deres arbejde har direkte personkontakt, klientomsorg, pleje mv. har gjort opmærksom på, at der er særlige problemer med hensyn til kravet om dokumentation og regres/modregning i voldsoffersager. Desuden anføres, det, at der synes at være særlige problemer vedrørende manglende begrundelser og ankemulighed i Offererstatningsnævnets afgørelser.

Ved mødet den 22. januar 1999 præsenterede LO sine ovennævnte synspunkter og fremhævede, at det for LO er

væsentligt, at der er et fornuftigt samspil mellem erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven, så man i videst muligt omfang kan undgå de mange retssager om differencekrav. Desuden lagde LO meget vægt på, at problematikken om stationærtidspunktet i forhold til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste afklares snarest.

1.4. Forbrugerrådet

Forbrugerrådet har i sit skriftlige indlæg til arbejdsgruppen anført, at man er enig i, at der er behov for en bred og grundig gennemgang af erstatningsansvarsloven. Efter rådets opfattelse er det primære mål med en revision af erstatningsansvarsloven dels at sikre skadelidte dækning for det fulde tab i forbindelse med en skade, dels at erstatningerne (inkl. sociale ydelser) i Danmark mindst skal svare til erstatningerne i Skandinavien og i andre EU-lande.

Forbrugerrådet mener, at den norske advokatundersøgelse, som omtales i Justitsministeriets notat af 30. juni 1998 om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven, er forbundet med så mange usikkerhedsmomenter og muligvis fejl, at den ikke kan lægges til grund for arbejdsgruppens fremtidige beslutninger. Forbrugerrådet opfordrer arbejdsgruppen til at få pålidelige tal frem, således at erstatningernes størrelse kan sammenlignes i de ovenfor anførte lande. Herudover peger Forbrugerrådet på nogle konkrete forslag til ændringer af loven:

1. Ændring af kapitaliseringsfaktoren ved erstatning for erhvervsevne, eal §§ 5-7.

Forbrugerrådet mener, at det skal undersøges om der er mulighed for udover eal § 9 at fastsætte flere forskellige kapitaliseringsfaktorer, således at kapitaliseringsfaktoren i højere grad afhænger af skadelidtes alder.

2. Ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning til børn og personer, der udnytter erhvervsevnen på en måde, der ikke medfører væsentlig erhvervsindtægt, eal § 8.

Forbrugerrådet mener, at minimumsgrænsen på 15 % mén bør nedsættes, og at opgørelsen af erhvervsevnetabet i tilfælde, hvor skadelidte har en forudbestående lidelse, bør ændres. Forbrugerrådet tilslutter sig i øvrigt PTU's synspunkter.

3. Udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erhvervsevnetabserstatning, eal § 11.

Forbrugerrådet tilslutter sig PTU's synspunkter. Det anføres samtidig, at Forbrugerrådet fortsat anser det for væsentligt, at erstatningssager kan afsluttes forholdsvis hurtigt af hensyn til skadelidte, men hvis det viser sig, at den pågældende skadelidte efter en kortere årrække må konstatere, at han eller hun alligevel ikke er i stand til at opretholde en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, må det være muligt at få sagen genoptaget, også selv om der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes helbredstilstand. Det anføres sammenfattende, at Forbrugerrådet ønsker eal § 11 ændret således, at ændringer i det økonomiske livsforløb, som ikke er betinget af ændringer i helbredstilstanden, kan medføre genoptagelse efter eal § 11.

4. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet, eal § 2.

Forbrugerrådet henviser til princippet om erstatning for det fulde individuelle tab og foreslår, at § 2 ændres således, at der kan fastsættes erstatning for tabt fortjeneste også efter stationærtidspunktet, eller at reglerne ændres for beregning af erhvervsevnetab/méngodtgørelse sådan, at der her kompenseres for det fulde individuelle tab. Forbrugerrådet finder endvidere, at meget kunne tale for at finde en mere socialt, realistisk skillelinie for opgørelse af midlertidigt og varigt tab med større vægt på forholdene på opgørelsestidspunktet.

Endelig anfører Forbrugerrådet generelt om arbejdsskader, at reglerne i erstatningsansvarsloven må ses i sammenhæng med reglerne i arbejdsskadesikringsloven, og det anføres, at det ved revisionen af erstatningsansvarsloven bør tilstræbes, at de to regelsæt i videst muligt omfang bringes i overensstemmelse.

Ved mødet den 22. januar 1999 præsenterede Forbrugerrådet sine ovennævnte synspunkter og fremhævede, at det grundlæggende bør være sådan, at skadelidte kan henvende sig ét sted og få erstatning, men at erstatningen ikke af den grund bør forringes.

1.5. Ældre Sagen

Ældre Sagen har i en henvendelse til Justitsministeriet anført, at den gældende "aftrapningsregel" i

erstatningsansvarslovens § 13, stk. 2, jf. § 9, kan have uheldige konsekvenser for en efterlevende ægtefælle. Reglen indebærer således, at der ikke kommer erstatning til udbetaling til en efterlevende ægtefælle, såfremt afdøde var fyldt 67 år. Ældre Sagen oplyser, at det for pensionistægtepar i praksis betyder en indtægtsnedgang på kr. 20.000-25.000 kr. efter skat pr. år. og anfører, at dette er et betydeligt beløb for en pensionist, som kun har folkepensionen som indtægt.

Ældre Sagen anfører, at man har forståelse for, at f.eks. erstatning for tab af erhvervsevne nedtrappes med alderen, men at man i en række tilfælde finder de gældende regler urimelige. Ældre Sagen foreslår derfor, at reglerne tages op til revision, således at man uanset alder er sikret et vist erstatningsbeløb, der bl.a. kan sikre, at man får en rimelig frist til f.eks. at finde anden og billigere bolig.

1.6. Sammenfatning vedrørende organisationerne

Alle de hørte organisationer har tilsluttet sig, at der er behov for at gennemgå og revidere erstatningsansvarsloven i lyset af de erfaringer, der har været med lovens anvendelse i praksis.

Ingen af organisationerne har dog ytret ønske om gennemgribende reformer af loven eller om, at der ændres ved nogle af de grundlæggende principper i loven, herunder princippet om at erstatningsbeløbene kapitaliseres og om, at erstatningerne i et vist omfang er standardiserede.

De ændringer, organisationerne har fremført ønsker om, relaterer sig til de enkelte udmålingsregler og regler om sagsbehandling, herunder adgangen til genoptagelse af afgjorte erstatningssager. Endvidere er der fremsat ønske om en generel forhøjelse af erstatningsniveauet for personskader i Danmark, navnlig for så vidt angår de varige ydelser, dvs. méngodtgørelse og erhvervsevnetabserstatning.

PTU har navnlig peget på problemer vedrørende erstatningsansvarslovens § 2 (stationærtidspunktet i forhold til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste), § 6 (kapitalfaktoren ved beregning af erhvervsevnetabserstatning), § 8 (erhvervsevnetabserstatning til børn og andre uden aktuel erhvervsindtægt) og § 11 (adgang til genoptagelse af sager).

Forbrugerrådet har tilsluttet sig PTU's synspunkter og desuden fremført enkelte supplerende forslag til ændringer af loven, jf. nærmere ovenfor.

SiD og LO har navnlig kritiseret anvendelsen af det medicinske stationærbegreb ved beregning af erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og erhvervsevnetabserstatning (§§ 2 og 5) og har endvidere fremsat ønske en nærmere tilpasning mellem reglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven. Desuden har forbundene kritiseret den meget snævre adgang til genoptagelse af afgjorte erstatningssager (§ 11) og har endvidere rejst forslag om en række andre justeringer og ændringer af loven, jf. nærmere ovenfor.

Ældre Sagen finder det urimeligt, at f.eks. en efterlevende ægtefælle i et pensionistægtepar ikke får udbetalt noget erstatningsbeløb, hvis skadelidte (afdøde) var fyldt 67 år. Ældre Sagen har foreslået, at "aftrapningsreglen" i erstatningsansvarslovens § 9 ændres, således at man uanset alder er sikret et vist erstatningsbeløb, der bl.a. kan sikre, at man får en rimelig frist til f.eks. at finde anden og billigere bolig.

2. Patientforsikringsforeningen

Arbejdsgruppen har som anført indhentet en udtalelse fra Patientforsikringsforeningen, som træffer afgørelse i erstatningssager efter loven om patientforsikring. Udmåling af erstatning og godtgørelse i disse sager sker efter reglerne i erstatningsansvarslov om erstatningsansvar. Patientforsikringsforeningen har svaret ved brev af 29. juni 1999 vedrørende forslag og beskrivelse af problemstillinger der følger af erstatningsansvarslovens nuværende udmålingsbestemmelser (§§ 1 - 16) samt en omfattende rapport vedrørende revision af erstatningsansvarsloven med tilhørende bilagssamling.

Af brevet fremgår det, at Patientforsikringsforeningen gennem sin administrative praksis har erfaret, at erstatningsansvarslovens udmålingsregler i praksis ikke lever op til det der er lovens intention nemlig en rimelig afvejning mellem at være let administrerbar og samtidig give den skadelidte størst mulig grad af dækning for det individuelt lidte tab.

Vedrørende den udarbejdede rapport fremgår det, at det væsentligste forslag er, at der indføres en tabel af variable

kapitaliseringsfaktorer, der alene tager højde for renteniveauet og udstrækningen i den periode godtgørelsen eller erstatningen forventes at skulle dække. Det anføres, at man hermed opnår, at kapitaliseringsfaktorerne bygger på skadelidtes mulighed for at forrente erstatningen, samt på hvor lang tid den skadelidte må forventes at skulle leve med følgerne af den indtrådte personskade.

Det anføres, at en bestemmelse med sådanne kapitaliseringstabeller vil overflødiggøre den nuværende erstatningsansvarslovs § 9 og vil kunne finde anvendelse på kapitalisering af varige helbredelsesudgifter efter den nuværende erstatningsansvarslovs § 1, udmåling af godtgørelse for varigt mén efter lovens § 4, udmåling af erhvervsevnetabserstatning efter §§ 5 - 8 og endelig på beregningen af forsørgertab efter §§ 12 og 13.

Endvidere anføres det, at det primære sigte med at tage udgangspunkt i den forventede dækningstid er at individualisere godtgørelserne og erstatningerne mest muligt, således at disse i størst mulig grad tilnærmes det faktisk lidte tab.

Det bemærkes samtidig, at en anden gevinst ved sådanne kapitaliseringstabeller er, at tabellerne vil kunne finde direkte anvendelse ved udmålingen af godtgørelse og erstatning i sager, hvor den skadelidte kun kan forventes at leve med sine gener/tab i kort tid, eller i sager, hvor skadelidte dør efter at der er indgivet anmeldelse/rejst krav, men inden erstatning tilkendes (mellemkommende død).

Et andet væsentligt forslag i den udarbejdede rapport er, at genoptagelsesadgangen efter erstatningsansvarsloven § 11 lempes, således at genoptagelse også kan ske alene med begrundelse i ændrede erhvervsmæssige forhold.

Herudover rejser den udarbejdede rapport en lang række problemstillinger og kommer med forslag til ændring af flere af erstatningsansvarslovens nuværende udmålingsbestemmelser. Foreningen har i sit brev til arbejdsgruppen fremhævet følgende forslag:

- en begrænsning af de udgifter, der kan kræves erstattet efter § 1,

- en præcisering af reglerne vedrørende erstatning for forlængelse af uddannelse og tab af skoleår,

- ophævelse af procentsystemet ved beregning af erhvervsevnetabserstatning,

- retningslinier for skønsmæssig fastsættelse af godtgørelse for svie og smerte,

- en indskrænkning af anvendelsesområdet for § 8,

- en udvidelse af Arbejdsskadestyrelsens vejledningsområde efter § 10,

- indførelse af en overgangsydelse i forbindelse med dødsfaldserstatning samt

- en lovbestemt forrentning af erstatning efter §§ 1 og 2 fra stationærtidspunktet.

3. Erstatningsnævnet

Til brug for behandlingen af spørgsmålene om loven om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) har arbejdsgruppen som anført indhentet en udtalelse fra Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser (Erstatningsnævnet), som træffer afgørelse om erstatning i henhold til offererstatningsloven. Erstatningsnævnet har udarbejdet et notat af 7. maj 1999 om nævnets praksis efter § 7 og § 10 i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, som indeholder en beskrivelse af nævnets praksis vedrørende de pågældende bestemmelser.

Med hensyn til offererstatningslovens § 7 har nævnet bla. oplyst følgende:

Det er navnlig fradrag i forbindelse med udbetaling af godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af erhvervsevne, som i praksis har givet anledning til spørgsmål og kritik. Fradrag efter § 7 foretages post for post, således at f.eks. en overkompensation vedrørende godtgørelse for varigt mén ikke i stedet kan fradrages i erstatning for tab af erhvervsevne.

Højesteret har i en dom fra 1997 fastslået, at de såkaldte "invaliditetserstatninger", der kommer til udbetaling fra

private forsikringer, kun kan anses for at dække godtgørelse for varigt mén. Da de skadelidte forholdsvis sjældent har tegnet privat forsikring, der dækker tab af erhvervsevne, kommer private forsikringer således som alt overvejende hovedregel kun til fradrag i godtgørelse for varigt mén.

Tab af erhvervsevne kan derimod være dækket af offentlige ydelser. Bl.a. fradrages pension, der udbetales i medfør af lov om social pension. Bestemmelsen i § 7, stk. 1, indebærer således, at der for skadelidte, som på grund af tilskadekomsten får tilkendt en social pension, i nogle tilfælde ikke vil komme erstatning for tab af erhvervsevne til udbetaling fra nævnet. Også for så vidt angår forsørgertabserstatning til børn fører den sociale lovgivning sammenholdt med offererstatningslovens § 7 til, at der stort set aldrig kommer erstatning til udbetaling fra nævnet.

Der foretages endvidere fradrag for ydelser, skadelidte modtager i henhold arbejdsskadesikringsloven. Herved adskiller erstatning efter offererstatningsloven sig imidlertid ikke fra erstatning efter erstatningsansvarsloven, som også nedsættes i det omfang, der skal betales erstatning efter arbejdsskadesikringsloven, jf. denne lovs § 59.

Med hensyn til offererstatningslovens § 10 udtaler nævnet bl.a. følgende:

"Kravet om, at lovovertrædelsen uden unødigt ophold er anmeldt til politiet, begrundes i forarbejderne til bestemmelsen med, at politiets efterforskning er nødvendig for at konstatere, om der foreligger en straffelovsovertrædelse, ligesom politianmeldelse formentlig også kan medvirke til at hindre misbrug af ordningen, jf. herved betænkning nr. 751/1975 om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, s. 37.

Hertil kommer, at en hurtig politianmeldelse i almindelighed vil fremme muligheden for at retsforfølge skadevolder, således at skadevolder kan pålægges at betale erstatning til ofret, og således at statens mulighed for regres, jf. lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser § 17, hermed også tilgodeses.

Nævnet har i praksis i en årrække anvendt en frist på 24 timer, således at en politianmeldelse, der er indgivet inden 24 timer efter gerningstidspunktet, i almindelighed anses for indgivet uden unødigt ophold.

Nævnet meddeler hvert år i en række sager afslag på erstatning under henvisning til, at forholdet ikke er anmeldt til politiet uden unødigt ophold. I 1998 meddelte nævnet således afslag i 108 sager efter § 10 svarende til ca. 4% af nævnets afgørelser.

En ofte forekommende type i denne kategori er tilfælde, hvor en - ofte yngre - mand har været en "tur i byen" i weekenden og i forbindelse hermed har pådraget sig en skade. Forholdet anmeldes i løbet af den efterfølgende uge. I sådanne tilfælde vil man ofte have skadelidtes forklaring, og da skaden ifølge dennes forklaring ofte er opstået under et tilfældigt møde enten på et værtshus eller på gaden, er det næsten umuligt for politiet at få opklaret sagen. Det kan derfor også være vanskeligt at vurdere, hvorvidt skadelidte rent faktisk har være udsat for vold, eller om der snarere er tale om et slagsmål eller eventuelt blot om et fald på gaden.

En ændring af kravet om anmeldelse til politiet uden unødigt ophold vil derfor utvivlsomt befrygtes at kunne føre til nogle afgrænsningsproblemer og indebære, at staten kommer til at betale erstatning i tilfælde, hvor der rent faktisk ikke er tale om en overtrædelse af straffeloven, og som i dag bliver opfanget af reglen i § 10 og nævnets praksis i forbindelse hermed.

...

Undertiden ses der imidlertid i nævnets praksis bort fra, at anmeldelse er indgivet senere end 24 timer efter gerningstidspunktet. Hvis det på grund af skadelidtes tilstand har været umuligt for ofret at indgive politianmeldelse, regnes fristen således først fra det tidspunkt, hvor det var muligt for ofret at indgive politianmeldelsen, eventuelt telefonisk. Det forhold, at ofret er indlagt på sygehus er i sig selv ingen hindring for indgivelse af politianmeldelse. Derimod kan bevidstløshed og anden alvorlig tilskadekomst forhindre ofret i at indgive politianmeldelse straks.

Nævnet har også oplevet, at skadelidte har rettet henvendelse til politiet inden for 24 timer, men - på grund af travlhed eller mangel på mandskab - er blevet henvist til at komme igen på et senere tidspunkt. I sådanne tilfælde vil den for sene anmeldelse ikke blive bebrejdet ansøgeren, hvis blot den pågældende inden for rimelig tid på ny retter henvendelse til politiet. Tilsvarende gælder, hvis skadelidte telefonisk har været i kontakt med politiet og i

den forbindelse er blevet henvist til at rette henvendelse igen senere, eventuelt efter besøg på skadestuen.

Den sene politianmeldelse vil heller ikke få betydning, hvis der rejses tiltale i sagen, således at det ved dom over skadevolder konstateres, at der foreligger en straffelovsovertrædelse.

Tilsvarende gælder andre tilfælde, hvor skadevolderen er kendt, men hvor der ikke er blevet rejst tiltale, f.eks. fordi skadevolder er omfattet af straffelovens § 16 og allerede er underlagt den sanktion, som vil blive det sandsynlige resultat af endnu en dom. Det gælder også, hvis tiltale frafaldes i medfør af straffelovens § 89, eller hvis tiltale frafaldes i medfør af bekendtgørelse nr. 784 af 21. september 1992 om politimestrenes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale.

...

Som nævnt ovenfor kan der efter § 10, stk. 2, i særlige tilfælde ydes erstatning, selv om politianmeldelse ikke er indgivet uden unødigt ophold. Ifølge forarbejderne vil det f.eks. være tilfældet, hvor skadelidte med føje tror, at vedkommende ikke har lidt tab, eller at tabet kun er bagatelagtigt. I så fald regnes fristen fra det tidspunkt, hvor skadelidte blev eller burde blive klar over sin fejltagelse. Kravet om anmeldelse kan ifølge forarbejderne også tænkes fraveget, hvis skadelidte med rimelighed kunne gå ud fra, at forbrydelsen ville blive anmeldt fra den side. Endvidere peger forarbejderne på tilfælde, hvor gerningsmanden og ofret står hinanden nær, og hvor det derfor kan virke urimeligt at kræve politianmeldelse.

Det fremgår derimod udtrykkeligt af forarbejderne, at skadelidtes frygt for repressalier i almindelighed ikke kan betragtes som undskyldningsgrund for den sene anmeldelse. Tilsvarende gælder, hvis anmeldelse er undladt, fordi ofret regnede med, at politiet alligevel ikke kunne opklare sagen.

Ud over de tilfælde, der er nævnt i forarbejderne, har nævnet i en række nyere afgørelser - uanset den sene anmeldelse - efter en konkret vurdering anset forholdet for omfattet af loven, hvor der ikke har været berettiget tvivl om, at der var tale om en overtrædelse af straffeloven, og hvor en tidligere anmeldelse må antages ikke at have gjort nogen forskel på politiets mulighed for at opklare sagen.

...

Det kan endelig nævnes, at nævnet i en bestemt type af sager som udgangspunkt ser bort fra manglende politianmeldelse, nemlig i de såkaldte "pædagogsager". Ansatte på sociale institutioner udsættes til tider for vold fra klienternes side. I sådanne tilfælde, hvor der dog ikke er tale om vold, der medfører alvorligere skader, undlader man ofte at indgive politianmeldelse af pædagogiske og behandlingsmæssige grunde.

Spørgsmålet om de særlige forhold, som gør sig gældende i forbindelse med patientvold mod pædagoger, blev drøftet i forbindelse med en ændring af lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser i 1985 (gennemførelse af retskrav på erstatning, jf. Folketingstidende 1984-85, Tillæg A, sp. 1419 ff.)

Under lovforslagets behandling gav Retsudvalget udtryk for, at "erstatningsnævnet i forbindelse med nævnets samlede vurdering af, om kravet om politianmeldelse i § 10 bør fraviges i de konkrete sager, som måtte blive forelagt for nævnet til afgørelse, bør være opmærksom på, at pædagogiske og behandlingsmæssige hensyn kan tale imod en politianmeldelse", jf. herved Folketingstidende 1984-85, Tillæg B, sp. 1355.

Nævnet anerkender således - efter en konkret vurdering af om straffelovsovertrædelse kan anses for godtgjort - sådanne sager som omfattet af loven. Det er dog en betingelse, at nævnet fra den pågældende institution modtager en rimelig udførlig redegørelse om episoden samt en konkret begrundelse for, hvorfor anmeldelse ikke er foretaget, herunder eventuel dokumentation for at skadevolder er utilregnelig."

BILAG 3 - FREMMED RET

Indholdsfortegnelse

1. Gældende ret i de øvrige nordiske lande

1.1. Sverige

1.1.1. Oplysninger fra det svenske Justitsministerium

1.1.2. Supplerende oplysninger om svensk ret

1.2. Norge

1.2.1. Oplysninger fra det norske Justitsministerium

1.2.2. Supplerende oplysninger om norsk ret

1.3. Finland

1.3.1. Oplysninger fra det finske Justitsministerium

1.3.2. Supplerende oplysninger om finsk ret

1.4. Island

1.4.1. Oplysninger fra det islandske Justitsministerium

1.4.2. Supplerende oplysninger om islandsk ret

1.5. Sammenfatning vedrørende gældende ret i de øvrige nordiske lande

2. Erstatningsniveauet i andre lande

Bilag:

Uddrag af forsikringsselskabet "Swiss Re"s publikation: "Compensation for personal injury in Western Europe", 1992.

1. Gældende ret i de øvrige nordiske lande

Arbejdsgruppen har til brug for tilvejebringelsen af oplysninger om gældende ret og erstatningspraksis i de øvrige nordiske lande anmodet Justitsministerierne i Sverige, Norge, Finland og Island om at besvare følgende spørgsmål:

"**1. Erstatningsniveauet**

Oplysninger om det aktuelle erstatnings- og godtgørelsesniveau vedrørende personskade m.v., herunder både eventuelle faste beløb, hvilke tabsposter der indgår, og hvordan beløbene udregnes eller opgøres samt eventuelle forrentningsregler. Regneeksempler modtages meget gerne.

2. Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat

Sker der fradrag i erstatningerne for eventuelle private forsikringer og/eller sociale ydelser m.v., skadelidte måtte få udbetalt ved siden af ?

Fradrages erstatningerne i eventuelle sociale ydelser mv. ?

Er erstatningsbeløbene skattepligtige ?

3. Eventuel afgrænsning mellem midlertidige og varige ydelser

Bygger jeres regler på en sondring mellem ydelser, der ydes frem til det tidspunkt hvor der er klarhed over, om skaden har fået varige følger (midlertidige ydelser), og ydelser, der ydes efter dette tidspunkt (varige ydelser) ?

Hvilket kriterium anvendes i givet fald ved denne afgrænsning (medicinsk, økonomisk eller andet) ?

4. Beregning af erhvervsevnetabserstatning i særlige tilfælde

Hvordan beregnes erhvervsevnetabserstatning til personer, der ikke aktuelt eller ikke endnu udnytter deres erhvervsevne, f.eks. hjemmegående eller børn ?

5. Eventuelle regler om arbejdsskadeforsikring/-erstatning

Findes der særlige regler om forsikring og/eller erstatning for arbejdsskader ?

Omfatter disse regler de samme tabsposter, som skadelidte kan få dækning for efter den almindelige erstatningsret, eller er der differencer mellem de to regelsæt ?

Kan skadelidte få erstatning for sådanne "differencekrav", og i givet fald hvordan (føres der to separate sager) ?

6. Øvrige oplysninger

Eventuelle øvrige oplysninger, som arbejdsgruppens kommissorium med bilag måtte give anledning til, modtages meget gerne."

1.1. Sverige.

1.1.1. Oplysninger fra det svenske Justitsministerium.

Som svar på arbejdsgruppens spørgsmål har det svenske Justitsministerium oplyst følgende (oversat til dansk):

"**Indledende kommentarer**.

De almindelige bestemmelser om erstatning uden for kontrakt findes i erstatningsloven ("skadeståndslagen")(1972: 207). Det er den første almene skadeserstatningslov vi har haft i Sverige, og den har et udstrakt anvendelsesområde. Loven finder anvendelse, hvis ikke andet er særskilt foreskrevet eller følger af aftale eller i øvrigt følger af regler om erstatning i aftaleforhold.

Skadeserstatningsloven indeholder ikke anvisninger om erstatningsniveauer eller om hvordan erstatning skal beregnes. Loven indeholder hovedsagelig grundlæggende regler og principper for skadeserstatningsretten, såsom den almindelige culparegel, erstatningsansvar for arbejdsgivere og det almindelige arbejdstagererstatningsansvar, regler om erstatningsposter, afregning af andre erstatningsformer samt regler om nedsættelse på grund af medvirken.

Det skal i denne sammenhæng pointeres, at det er et grundlæggende princip i svensk skadeserstatningsret, at den skadelidte har ret til fuld erstatning for sin skade. Det gælder også ideel skade, selvom det naturligvis er forenet med besvær at fastlægge, hvad der er fuld erstatning i disse tilfælde.

Ifølge femte kapitel, § 1 i erstatningsloven omfatter erstatning til den som udsættes for personskade erstatning for behandlingsudgifter og andre udgifter, indkomsttab, svie og smerte, lyde eller andet varigt mén samt gener i øvrigt som følge af skaden.

Erstatning for indkomsttab skal ifølge loven modsvare forskellen mellem den indkomst, som den skadelidte ville have kunnet oppebære, hvis han ikke var blevet skadet og den indkomst, som han trods skaden har eller burde have opnået, eller som han kan forventes at komme til at opnå gennem et sådant arbejde, som modsvarer hans kræfter og færdigheder, og som rimeligvis kan kræves af ham med hensyn til tidligere uddannelse og erfaring, omskoling eller anden lignende foranstaltning samt alder, bopælsforhold og dermed lignende forhold.

Med indkomsttab ligestilles indgreb i erhvervsmæssig virksomhed. Med indkomst ligestilles værdien af husholdningsarbejde i hjemmet.

Når en personskade har haft død til følge skal der betales erstatning for begravelsesudgifter og visse andre udgifter samt tab af forsørger.

Erstatningsniveauer ved personskader.

Det som er beskrevet ovenfor er stort set, hvad skadeserstatningsloven regulerer om, hvordan erstatningen skal

beregnes. Princippet er altså, at den skadelidte skal have fuld erstatning for sin skade. Her opstår særlige problemer, når skaden ikke er økonomisk, men er af ideel natur.

For så vidt angår erstatning for ideel skade kan følgende oplyses. Erstatningsposten "svie og smerte" vedrører fysisk og psykisk lidelse under den akutte sygdomstid efter skaden. Erstatningsposten "lyde og andet varigt mén" omfatter lidelse eller ubehag, som består efter det tidspunkt, hvor den skadelidtes invaliditet kan bedømmes som varig. Grænsen mellem på den ene side svie og smerte og på den anden side lyde eller andet mén trækkes altså hovedsagelig ved det tidspunkt, hvor en bestående invaliditetstilstand er indtrådt. Erstatningsposten "ulemper i øvrigt" indebærer hovedsagelig skadefølge efter den akutte sygdomstid. Under denne betegnelse hører således ofte faktorer, som er svære at bedømme, så som almindeligt besvær af skaden i arbejdet, den øgede anstrengelse som kræves af den skadelidte for at opnå et vist arbejdsresultat samt risikoen for i fremtiden at miste mere ekstraordinære indkomster.

Erstatningen for svie og smerte samt lyde og mén bestemmes som regel skabelonmæssigt. De svenske forsikringsselskaber har gennem særlige skadeprøvelsesnævn udarbejdet visse tabelværdier for forskellige almindeligt forekommende skader. Disse tabelværdier tillempes i stor udstrækning generelt inden for skadeserstatningsretten, dvs. også af domstolene. Erstatningen ifølge tabellerne justeres regelmæssigt. Tabellerne fastsættes af Trafikskadenævnet, som er et organ, som afgiver udtalelser til forsikringsselskaberne i sværere sager på trafikskadeområdet. Trafikskadenævnet er oprettet i henhold til et særligt regelsæt, og det har til opgave at virke for en ensartet og rimelig skaderegulering. Forsikringsselskaberne er forpligtede til at indhente udtalelser i vigtigere erstatningsspørgsmål. Formanden i nævnet udpeges af Regeringen.

At man inden for skadeserstatningsretten på denne måde tager Trafikskadenævnets hjælpetabel som udgangspunkt for beregningen af erstatning, blev første gang tiltrådt af Högsta Domstolen i retssagen NJA 1972 side 81, og er herefter ved gentagne tilfælde blevet bekræftet. Man anvender ikke tilsvarende tabeller for at bestemme erstatning for ulemper i øvrigt, selv om også denne erstatning nu mere bygger på visse skabeloner.

Ifølge tabellerne bestemmes erstatning for svie og smerte med udgangspunkt i et grundbeløb pr. måned. Grundbeløbet varierer afhængig af behandlingstype, skadetype og behandlingstidens længde. I løbet af den tid, som den skadelidte behandles på sygehus, udbetales der for øjeblikket ved svære skader erstatning af 4.500 kr. pr. måned i 6 måneder regnet fra skadestidspunktet, med 3.300 pr. måned under den følgende 6 månedersperiode samt med 2.400 kr. pr. måned for tiden efter 1 år fra skadestidspunktet.

Til svære fysiske skader henføres blandt andet alvorlige tilfælde af dobbeltsidet syn- eller hørelsesnedsættelse, svære lammelsestilstande samt svære skader i form af f.eks. knuse-, slid-, brand-, kranie- eller ansigtsskader. Til svære psykiske skader henføres blandt andet tilstande med afskæring fra omgivelserne gennem f.eks. stumhed eller hukommelsessvigt, meget svære angstanfald med følelse af identitetstab eller uvirkelighed.

Hvis skaden ikke anses som en svær skade, men den skadelidte alligevel behandles på sygehus, er grundbeløbene i stedet 3.300,00 kr. pr. måned under de første 12 måneder samt 2.400,00 kr. pr. måned for tiden derefter. Hvis der ikke forekommer sygehusbehandling under sygetiden, men anden form for behandling, udgør erstatningen 2.000,00 kr. pr. måned under de første 12 måneder og derefter 1.200,00 kr. pr. måned. Grundbeløbet kan forhøjes under særlige omstændigheder. Hvis den skadelidte f.eks. har gennemgået behandling på intensiv afdeling, ligget i stræk eller i gips, forhøjes grundbeløbet. Ved svær smerte under behandlingstiden i hjemmet kan der tillige gives tillæg udover grundbeløbet eksempelvis ved svær psykisk skade eller ved svær smerte.

For at erstatningens størrelse skal kunne bestemmes ud fra tabellen kræves normalt en medicinsk udredning i form af en lægeerklæring. Det er dog ikke noget krav for tabellens anvendelse, at den skadelidte er blevet sygemeldt. For børn og pensionister, som i reglen ikke bliver formelt sygemeldt, opgøres sædvanligvis en akut sygetid. Det samme gælder som regel ved psykisk besvær som følge af seksuelle overgreb.

Hvad angår lyde og mén tillemper Trafikskadenævnet og øvrige skadeprøvelsesnævn med virkning fra 1. juli 1996 et tabelværk, som bygger på den grundtanke, at samtlige tilstande kan gradueres fra 0 til 100 %, hvorved 0 indebærer et helt uskadt funktionsspektrum og 100 % indebærer tab af al kropslig og psykisk funktion. En sådan graduering er gjort mulig ved, at man i tabellen har taget højde for ikke bare tabt funktionsevne men også de tilbageværende evner. Ifølge den af Trafikskadenævnet fastsatte hjælpetabel til udmåling af erstatning for medicinsk invaliditet udløses erstatning til skadelidte, som er 25 år, og som bedømmes at have en invaliditet på 50 % til 226.000,00 kr. Tilsvarende beløb for en person i samme alder, men med 99 % invaliditet beregnes til

772.000,00 kr.

I dag anvender Trafikskadenævnet endvidere en hjælpetabel til bestemmelse af erstatning for ar og andre udseendemæssige følger af en personskade. Ifølge tabellen beror erstatningen i første række på, hvor på kroppen skaden findes, hvor vansirende skaden er og den skadelidtes alder ved den akutte sygdomsperiodes afslutning. Som et eksempel kan nævnes, at en 25-årig person med et åbenbart vansirende ar i ansigtet eller på halsen erstattes med 111.200,00 - 197.500,00 kr. I ekstreme tilfælde kan man fravige fra tabellen. De tilfælde, som først og fremmest omfattes er der, hvor skaderne ikke bare er frastødende, men derimod væsentligt frastødende, eksempelvis ved alvorlige og udbredte brandskader. (Trafikskadenævnets tabeller vedlægges.)

Forholdet til private forsikringer og andre erstatningsformer.

Forholdet mellem erstatning og andre erstatningsformer ved personskade reguleres i 5. kapitel, tredie § i skadeserstatningsloven. Heraf fremgår følgende:

"§ 3. Vid bestämmande av ersätning för indkomstförlust eller förlust av underhåll avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av

1. ersättning som betalas på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadesförsäkring eller någon annan liknande förmån,

2. pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån."

Den 11. marts 1999 nedsatte Regeringen en parlamentarisk komité, som skal gennemgå reglerne om samordningen ved personskade mellem erstatning, erstatning fra offentlig forsikring og erstatning fra forsikringer af anden art. Inden for visse virksomhedsområder er der nemlig sat spørgsmålstegn ved, om det er rimeligt, at offentligheden står for en så stor del af omkostningerne ved personskader, som tilfældet er i dag. Komitéen skal overveje, om ansvaret i større udstrækning kan overføres til dem, som forårsager udgifterne. Komitéens opgaver skal være afsluttet senest den 30. juni 2001. (Regeringens oplæg til komitéen vedlægges. Der findes også en mere udførlig beskrivelse af forholdene i dag.)

For så vidt angår spørgsmålet, i hvilket omfang erstatninger er skattepligte kan følgende oplyses. Erstatning for indkomsttab beskattes som arbejdsindkomst uanset, om den udbetales i form af livrente eller betales som et engangsbeløb. Det gælder dog alene, hvis erstatningen erstatter tabt indkomst af skattepligtig natur og altså ikke f.eks. husholdsningsarbejde i hjemmet. Erstatning for udgifter og ideel skade så som svie og smerte beskattes ikke.

Eventuel afgrænsning mellem midlertidig og varig erstatning.

Der findes ikke i Sverige en afgrænsning af den type, som vi har opfattet, at der fungerer i Danmark.

Følgende kan dog oplyses. For så vidt angår erstatningsposten "indkomsttab" erstattes bortfald af løn og tab af tillæg af forskellige slags, som indgår i arbejdsgiverens erstatning. Som nævnt er princippet det, at den skadelidte skal have fuld erstatning for sin skade. Det er det virkelige tab, som skal erstattes. For så vidt angår fremtidige indkomsttab beregnes disse således efter det virkelige tab, som må antages at forekomme. Det betyder, at et såkaldt økonomisk invaliditetsbegreb anvendes (jf. de indledende kommentarer ovenfor). En almindelige risiko for i fremtiden at blive udsat for tab af mere ekstraordinære indkomster erstattes dog som ideel skade under erstatningsposten "ulemper i øvrigt".

Der findes endvidere en særlig bestemmelse vedrørende fremtidige indkomsttab i 5. kapitel, 4. § i skadeserstatningsloven. Ifølge denne fastsættes erstatning for fremtidig indkomsttab eller tab af forsørgelse i form af livrente eller engangsbeløb eller som livrente henholdsvis engangsbeløb. I denne sammenhæng bør det også oplyses, at der er en særskilt prøvelsesregel i 5. kapitel, 5. § i skadeserstatningsloven. Ifølge denne bestemmelse kan erstatning for indkomsttab eller tab af forsørgelse som udbetales i form af livrente, forhøjes eller nedsættes, såfremt de forhold, som har ligget til grund for erstatningens fastsættelse, har forandret sig væsentligt. Er erstatningen fastsat i form af et engangsbeløb, kan den skadelidte under samme forudsætninger få yderligere erstatning. Der findes dog ikke pligt til at betale udbetalt erstatning tilbage på grund af ændrede forhold.

Grænsedragningen mellem på den ene side svie og smerte og på den anden side lyde og mén er måske også

interessant her. Svie og smerte vedrører fysisk og psykisk lidelse under den akutte sygdomstid. Lyde og andet varigt mén vedrører blivende følger af skaden, dvs. sådanne som er tilbage efter det tidspunkt, hvor den skadelidtes tilstand er blevet stationært.

Beregning af erstatning til børn og til de, som arbejder i hjemmet.

Princippet om, at erstatningen for indkomsttab skal modsvare det virkelige tab rejser naturligvis særlige problemer, når det gælder børn og unge, som ikke er erhvervsaktive, når de kommer til skade. Der savnes ofte sikre holdepunkter for at forudsige, hvilket erhverv de ville have, hvis de ikke var kommet til skade. I praksis venter man derfor ofte med den endelige prøvelse til man ved, hvilket erhverv de vælger. Metoden med at afvente prøvelse giver dog ingen hjælp, når barnet eller den unge skades så alvorligt, at de aldrig kan komme ud i erhvervslivet. I brist på holdepunkter har Trafikskadenævnet og andre skadeprøvelsesnævn udgået fra, at den skadelidte skal kunne opnå en indkomst, som svarer mindst til et gennemsnit af befolkningen, som ikke har mere kvalificeret uddannelse.

Som nævnt ovenfor fremgår det af skadeserstatningsloven, at husholdningsarbejde i hjemmet også skal anses som indkomst. Ifølge forarbejderne til denne bestemmelse, kan et mål på værdien af husholdsningsarbejdet være udgifter til den hjælp udefra, som man må antage på grund af skaden. I den udenretslige skaderegulering plejer erstatningen også at blive fastsat på denne måde, hvorved erstatningen fastsættes som en udgiftserstatning.

Eventuelle regler om arbejdsskadeforsikring.

I Sverige gælder, at alle som er erhvervsaktive, er forsikret for skader i arbejdet gennem loven (1976:380) om arbejdsskadeforsikring. Erstatning ved arbejdsskader følger også af loven (1962:381) om almen forsikring. For den som er sygeforsikret ifølge loven om almen forsikring erstatter arbejdsskadeforsikringen under sygeperioden nu mere kun udgifter til behandling uden for landet, tandbehandling og specielle hjælpemidler. Erstatning for udgifter til lægebehandling, sygebehandling, sygehusbehandling og lægemidler samt sygedagpenge oppebæres i stedet gennem den almindelige sygeforsikring. Ved varig nedsættelse af arbejdsevnen som følge af arbejdsskaden har den skadede ret til livrente fra arbejdsskadeforsikringen, hvis evnen til at skaffe sig indkomst gennem arbejde er nedsat med mindst 1/15 og det årlige indkomsttab udgør et vist beløb. Der ydes ikke erstatning for ideel skade fra arbejdsskadeforsikringen eller den almene forsikring.

Arbejdsskadeforsikringen og den almene forsikring er blevet kompletteret med en række forsikringsrettigheder, som er skrevet ind i aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Det vil her føre for langt at redegøre nærmere for dette temmelig komplicerede system. Forsikringerne har forskellig udformning, men man kan generelt sige, at de giver kompletterende beskyttelse for tab af indkomst og de giver i visse tilfælde tillige erstatning for ideel skade.

Systemet med erstatning for arbejdsskader gennem arbejdsskadeforsikringen, den almene forsikring og forskellige forsikringsrettigheder indebærer ikke, at den skadelidte på nogen måde fratages sit ret til fuld erstatning for sine skader ifølge de almindelige skadeserstatningsretlige principper.

Øvrige oplysninger.

Når det gælder personskader bør der oplyses om den ret til såkaldt krænkelseserstatning, som findes. Ifølge 1. kapitel, 3. § i skadeserstatningsloven skal lovens bestemmelser om forpligtelse til at erstatte personskade anvendes også i tilfælde af lidelse, som nogen tilføjer en anden gennem krænkelser af den personlige frihed, gennem andre fredskrænkelser, gennem brud på post- og telehemligheden, ulovlig indtrængning, ulovlig aflytning eller forskellig diskriminering eller gennem æreskrænkelse eller tilsvarende strafbar gerning.

Når det gælder krænkelseserstatning findes der ikke tilsvarende tabeller, som anvendes ved fastsættelsen af erstatning for svie og smere samt lyde og mén. Der har dog udviklet sig en relativ fast praksis i den praktiske skaderegulering, særlig hos Brotts- offermyndigheten (Forbrydelsesoffermyndigheden). Det er den myndighed, som blandt andet har til opgave at udbetale erstatning af statslige midler til de, som udsættes for forbrydelser og ikke kan få erstatning andet steds. Högsta Domstolen har også i højere og højere udstrækning udtalt sig om erstatningsniveauet vedrørende krænkelser.

Det kan til slut nævnes, at reglerne om ideel skadeserstatning er genstand for overvejelser. En komité vedrørende ideel skade har afgivet to betænkninger, nemlig SOU 1992:85 og SOU 1995:33. Der vil formentlig i slutningen af året blive fremlagt oplæg til lovforslag på grundlag af disse betænkninger. Et egentlig lovforslag til Rigsdagen kan

forhåbentligvis præsenteres i begyndelsen af næste år."

1.1.2. Supplerende oplysninger om svensk ret

Betænkning om erstatning for ikke-økonomisk skade (SOU 1995:33)

Den svenske justitsminister nedsatte i 1988 en komite, som fik til opgave at gennemgå reglerne om erstatning for ikke-økonomisk skade (ideell skada) ved personskade m.m. Komiteen har afgivet to delbetænkninger (om erstatning til HIV-smittede og om erstatning til ofre for forbrydelser) og afgav i 1995 sin endelige betænkning "Ersättning för ideell skada vid personskada" (SOU 1995:33). I betænkningen behandles særligt svie og smerte, lyde eller andet varigt mén samt ulemper i øvrigt.

Det fremgår af betænkningen, at udgangspunktet for komiteen har været, at den skadelidte skal have fuld erstatning. Med hensyn til erstatning for økonomisk skade er det grundholdningen, at der ikke skal være standardiseret erstatning, men at det virkelige tab skal dækkes, uanset om det kan være svært at beregne. Med hensyn til ikke-økonomiske skader er det derimod opfattelsen, at fastsættelsen af erstatningsniveauet herfor er et retspolitisk anliggende. Samtidig anføres det dog, at det er vigtigt at beløbene fastsættes efter så faste kriterier som muligt, og man kan derfor tilslutte sig den gældende ordning med standardiserede normer for erstatning for ikke-økonomiske skader. Som anført i svaret fra det svenske Justitsministerium er anbefalingerne i betænkningen fortsat genstand for overvejelser, og der er endnu ikke fremsat lovforslag herom. Nedenfor er kort omtalt nogle af de problemstillinger, der er behandlet i betænkningen.

Erstatning til skadelidtes pårørende.

I betænkningen foreslås det bl.a., at skadelidtes ret til erstatning for "andre udgifter" også skal omfatte rimelige omkostninger til de, som står ham særligt nær. Som eksempel nævnes udgifter til besøg hos skadelidte samt til pleje mv. Sådanne udgifter erstattes allerede i et vist omfang ifølge praksis, men komiteen foreslår, at denne praksis lovfæstes og til dels udvides.

I tilfælde af at skadelidte afgår ved døden som følge af skaden, foreslås der endvidere indført hjemmel til at yde erstatning for personskade til personer, som stod afdøde særligt nær. Som eksempel på en sådan personskade nævnes i betænkningen psykisk chok eller andet psykisk besvær som følge af oplevelsen med skadelidtes død. Erstatningen skal kunne ydes uanset, om skaden er forårsaget ved forsætligt eller uagtsomt forhold. Det anføres i betænkningen, at det bør overlades til retspraksis at vurdere om en sådan bestemmelse i særlige tilfælde tillige bør kunne finde anvendelse, hvis skadelidte ikke afgår ved døden men "blot" bliver meget alvorligt skadet.

Komiteen tilføjer, at den ikke finder behov for ved siden af en bestemmelse af det ovennævnte indhold at indføre adgang til erstatning til pårørende for krænkelse eller sorg og savn i tilfælde af, at en skadelidt afgår ved døden som følge af skaden. Komiteen henviser bl.a. til samfundsøkonomiske forhold og anfører, at en sådan erstatning vil medføre betydelige omkostninger.

Erstatning for psykiske skadevirkninger.

Komiteen mener, at psykiske skader også skal kunne danne grundlag for erstatning. M.h.p. at kunne foretage en nuanceret bedømmelse heraf foreslås det, at de gældende normer for svie og smerte samt mén revideres, således at de også omfatter psykiske skadevirkninger og nærmere beskriver, hvornår en psykisk skade skal anses for alvorlig. Ordlyden af den gældende lovbestemmelse om erstatning for svie og smerte og varigt mén foreslås ændret til "fysisk og psykisk lidande av övergående natur (sveda och värk) eller av bestående art (lyte och annat stadigvarende mén)".

Forhøjelse af erstatningsniveauet ved ikke-økonomisk skade.

Komiteen havde som en af sine hovedopgaver at overveje, om det gældende erstatningsniveau ved ikke-økonomisk skade burde forhøjes. Komiteen anfører herom, at man bør være forsigtig med at foretage så kraftige forhøjelser af niveauet, som er set i en række andre lande. Komiteen finder, at man primært bør sigte på at forhøje erstatningsniveauet ved de alvorligste skader, og at forhøjelsen bør ske for så vidt angår erstatning for varigt mén. På grundlag heraf foreslås en forhøjelse af erstatning for varigt mén ved de sværeste skader med 50 %, en mindre forhøjelse ved mellemsvære skader og en fastholdelse af niveauet for de mindre svære skader.

1.2. Norge

1.2.1. Oplysninger fra det norske Justitsministerium

Som svar på arbejdsgruppens spørgsmål har det norske Justitsministerium oplyst følgende (oversat til dansk):

"**Erstatningsniveaue**t.

Udgangspunkter.

Norsk erstatningsret bygger på et princip om at den skadelidte har krav på fuld erstatning for det økonomiske tab han lider. Dette indebærer at alle relevante tab som udgangspunkt kan kræves erstattet. Tilsvarende skal alle relevante fordele som udløses af skaden trækkes fra ved beregning af erstatningen.

Princippet om fuld erstatning medfører at der må foretages en individuel udmåling af erstatningen i hvert enkelte tilfælde. Det er således ikke selve skaden som står i centrum ved beregningen, men dens økonomiske effekt for den konkrete skadelidte. For eksempel vil tabet af en finger have langt større økonomiske konsekvenser for en pianist end for en sanger. Af denne grund har den skadelidtes medicinske invaliditetsgrad ringe betydning ved beregning af erstatningen.

Norsk erstatningsret opererer med en opdeling mellem lidt og fremtidig tab. Denne opdeling går ved domstidspunktet (evt. det tidspunkt hvor parterne på anden måde kommer frem til en løsning), og vil følgelig flyttes ved en anke. Opdelingen har imidlertid ikke principiel betydning; skadelidte har krav på fuld erstatning uafhængig af om tabet opstår før eller efter dette tidspunkt. Betydningen er først og fremmest af praktisk art. Tab som allerede er opstået lader sig lettere dokumentere og beregne end tab som antages at ville opstå i fremtiden. Der benyttes derfor forskellige udregningsmetoder for lidt tab og fremtidig tab. Desuden beskattes erstatningen forskellig afhængig af om den dækker lidt tab eller fremtidig tab (se nærmere nedenfor).

Hovedreglerne om udmåling af erstatning findes i "skadeserstatningsloven" kapitel 3. Om forrentning gælder "lov om renter ved forsinket betaling". For forsikring gælder dog særlige renteregler ifølge "lov om forsikringsavtaler".

Tabsposterne.

Ifølge skadeserstatningsloven § 3-1 første led skal erstatning for skade på person "dekke lidt skade, tap i fremtidig erverv og utgifter som personskaden antas å påføre skadelidte i framtiden".

Lidt tab.

Skadelidte har for det første krav på erstatning for det tab, han allerede har lidt. Dette tab kan bestå af både øgede udgifter og tabte indtægter.

Øgede udgifter som den skadelidte er påført som følge af skaden, skaber normalt ikke problemer. Der kan naturligvis være tvivl om, hvorvidt erstatningspligten omfatter en bestemt udgift, men i den grad dette er fastslået, er tabet enkelt at dokumentere. Eksempler på denne type tab er udgifter til medicin, specialudstyr og pleje. Erstatning for tab i form af påførte øgede udgifter beregnes ved at summere udgifterne.

Erstatning for lidt indtægtstab er vanskeligere at beregne. Dette tab beregnes ved at sammenligne det faktiske økonomiske hændelsesforløb med antaget økonomisk hændelsesforløb uden skaden. Udregningsmetoden forudsætter således at der opstilles en hypotese over hvilke indtægter skadelidte ville have haft hvis skaden ikke havde indtruffet. Alle indtægter skal medregnes, også for eksempel overtids- og biindtægter. Det totale tab beregnes ved at indtægtstabene for hvert enkelt år summeres.

Fremtidig tab.

For det andet har skadelidte krav på erstatning for tab som han vil blive påført i fremtiden. Også sådanne tab kan bestå af både øgede udgifter og tabte indtægter.

Erstatning for fremtidige udgifter beregnes i princippet på samme måde som erstatning for påførte udgifter. Fremtidige udgifter vil imidlertid normalt fremstå som mere usikre. Domstolene er derfor i praksis ofte henvist til

at foretage en skønsmæssig beregning.

Fremtidig indtægtstab beregnes ved at antaget økonomisk hændelsesforløb med skaden sammenlignes med antaget økonomisk hændelsesforløb uden skaden. Metoden baserer sig altså på to hypoteser, noget som indebærer, at usikkerhedsmomenterne ofte vil være mange og store. Der må bl.a. tages stilling til hvilken karriereudvikling skadelidte ville have haft uden skaden, og hvilken karriereudvikling han vil have med skaden. Hvis skadelidte er ung, vil sådanne antagelser ofte være meget usikre. Af denne grund er der indført regler om standardiseret erstatning til børn under 16 år (se nærmere under punkt 4.2). Der vil herudover ofte knytte sig usikkerhed til hvor længe skadelidte vil være/ville have været erhvervsaktiv. Af andre usikkerhedsmomenter kan nævnes ændringer i skattereglerne, noget som kan have betydning både for hvilken nettoindtægt skadelidte ville have haft uden skaden og for spørgsmålet om hvor stor erstatningen skal være for at give fuld kompensation efter beskatning. Se nærmere om disse spørgsmål under punkt 2.3. I og med at beregningen i så stor grad baserer sig på antagelser om usikre forhold, vil princippet om fuld erstatning for det individuelle tab ofte have større præg af at være et normativt ideal end en ubetinget gennemførbar regel. Beregningen bliver i de fleste tilfælde ganske skønsmæssig.

I modsætning til lidt indtægtstab, udmåles tab af fremtidig indtægt ikke for det enkelte år, hvorefter årstabene summeres. Ved beregning af fremtidig indtægtstab udmåles årstabene eller det gennemsnitlige årstab for den aktuelle fremtidige tabsperiode. Fordi erstatningen normalt skal udbetales som et engangsbeløb, jf. skadeserstatningsloven § 3-9, vil det totale fremtidstab blive omregnet til en nuværdi på udmålingstidspunktet. Ved omregningen bliver der gjort fradrag for renter og renters renter, som nuværdien beregnes tillagt frem til tabstidspunktet, eller tabstidspunkterne. I praksis er der udviklet normer for hvordan denne omregning skal ske, herunder om diskontering eller kapitalisering af de fremtidige årstab.

Fradrag.

Erstatningsudmålingen tager sigte på at komme frem til skadelidtes faktiske tab. Som nævnt beregnes indtægtstab som differencen mellem indtægt med og uden skaden. Indtægter som skadelidte har haft eller antages at ville få, skal altså trækkes fra den indtægt han går glip af. Hvis skadelidte opnår nogle økonomiske fordele som følge af skaden, skal disse normalt trækkes fra ved beregningen af tabet. Sådanne fordele kan have form af reducerede udgifter, for eksempel transport til arbejdspladsen og skat. Det kan også dreje sig om øgede indtægter, for eksempel sociale ydelser og forsikringer (se nærmere under punkt 2).

Fradragene bestemmes imidlertid ikke af hvilke opsparinger og indtægter den skadelidte faktisk har opnået, men af hvad han burde have opnået. Skadelidte har en generel pligt til at begrænse sit tab. Når det gælder indtægtstab, fremgår dette af skadeserstatningsloven § 3-1 andet led.

Regneeksempler.

Der henvises til NOU 1994:20, særlig s. 21 ff. og s. 39 ff.

Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat.

Private forsikringer.

Ifølge skadeserstatningsloven § 3-1 tredje afsnit skal det være ved erstatningsudmålingen gøres fradrag for forsikringsydelser i den udstrækning den erstatningsansvarlige har betalt præmien. Fradraget for sådanne forsikringsydelser er en konsekvens af princippet om fuld erstatning - økonomiske fordele som skadelidte opnår som følge af skaden, skal som hovedregel trækkes fra. Når der er gjort undtagelse fra dette princip for andre forsikringsydelser, hænger dette sammen med at det kan virke urimeligt, hvis en forsikring som er betalt af andre, for eksempel af skadelidte eller hans familie, i realiteten skal komme skadevolder til gode. For sådanne forsikringsydelser kan retten imidlertid foretage et skønsmæssigt fradrag. I praksis benyttes denne adgang kun hvis der er tale om væsentlige udbetalinger, og i så fald foretages der et fradrag som er langt mindre end forsikringsbeløbet. Som eksempel kan nævnes dommen i Rt 1998 s 639 hvor skadelidte modtog en forsikringsydelse på ca. 1.600.000 nkr. Retten foretog her fradrag for 250.000 nkr. Tilsvarende kan retten foretage et skønsmæssigt fradrag for anden væsentlig økonomisk støtte, for eksempel midler fra en indsamlingsaktion.

Sociale ydelser.

Ifølge skadeerstatningslovens § 3-1 tredje led skal sociale ydel- ser o.l. trækkes fra i erstatningen. I denne

forbindelse kan det nævnes at "trygdeytelser" som skadelidte på grund af skaden går glip af, er genstand for erstatning. Højesteret har fastslået at hvis skadeslidte taber pensionspoint og dermed får lavere alderspension, skal dette erstattes.

Skat.

Skattereglerne sondrer mellem erstatning for lidt tab og fremtidig tab.

Erstatning for allerede påførte udgifter beskattes ikke som indtægt ved udbetaling. Beløbet vil imidlertid blive genstand for formuebeskatning og afkastet vil blive beskattet som indtægt. Denne skattebelastning gives der tillæg for ved erstatningsudmålingen.

Erstatning for lidt indtægtstab er skattepligtig indtægt. Erstatningen udmåles derfor på baggrund af skadelidtes bruttoindtægt.

For erstatning for fremtidig tab vil skattepligten afhænge af om erstatningen skal udbetales som et engangsbeløb eller som terminsvise ydelser.

Erstatning for fremtidige merudgifter behandles på samme måde som påførte udgifter, forudsat at erstatningen udbetales som et engangsbeløb. Betales erstatningen derimod som terminsydelser, afhænger skattespørgsmålet af en nærmere vurdering.

Erstatning for fremtidig indtægtstab beskattes som klar hovedregel ikke som indtægt ved udbetalingen. Erstatning for sådan tab skal derfor udmåles på baggrund af skadelidtes nettoindtægt. Der skal imidlertid betales formueskat af kapitalen og indtægtsskat af afkastet. Dette skal der gives tillæg for ved beregningen af erstatningsbeløbet. Men de skattemæssige konsekvenser kan være meget usikre. De afhænger både af udviklingen af skattereglerne og af hvordan skadelidte vælger at placere beløbet. For eksempel vil investering i bolig give langt lavere skat end placering på en bankkonto. På grund af disse usikkerhedsmomenter gives der gerne et skønsmæssigt tillæg for den fremtidige skattebelastning.

Hvis erstatning for fremtidig indtægtstab betales i form af terminvise ydelser, afhænger skattespørgsmålet af en nærmere vurdering. Hvis hver enkel udbetaling vil være skattepligtig indtægt skal erstatningsbeløbet tilpasses dette. Dette indebærer, at terminvis udbetaling kan være en dyrere opgørelsesform for den erstatningsansvarlige.

Afgrænsning mellen midlertidige og varige ydelser.

Norsk erstatningsret bygger ikke en sådan sondring.

Beregning af erstatning for tab i fremtidig erhverv i særlige tilfælde.

Hjemmeværende.

Skadeserstatningsloven § 3-1 andet led slår fast at værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med indtægt. Dette indebærer at skadelidte som udgangspunkt kan kræve erstatning for udgifterne til at leje hjælp til at udføre tilsvarende arbejde.

Hvis det er sandsynligt, at skadelidte ville have skaffet sig indtægtsgivende arbejde udenfor hjemmet efterfølgende, skal indtægtstabet regnes ud på sædvanlig måde fra dette tidspunkt.

Børn.

Skadeserstatningsloven § 3-2a giver regler om standardiseret erstatning til skadelidte som på skadestidspunktet var yngre end 16 år. Reglerne gælder for tab i fremtidig erhverv. Erstatning for lidt tab og fremtidige merudgifter beregnes på sædvanlig måde.

Efter § 3-2a skal erstatningen fastsættes til 40 gange "folketrygdens grundbeløb" ved 100 % varig medicinsk invaliditet. "Folketrygdens grundbeløb" udgør for tiden (april 1999) 45.370 nkr. Ved lavere medicinsk invaliditet, reduceres erstatningen forholdsmæssigt. Er invaliditetsgraden lavere end 15 %, gives der ikke erstatning.

Ved beregning af standardiseret erstatning gælder de sædvanlige fradragsregler ikke. Der skal kun gøres frdrag for forsikringsydelser i den udstrækning den erstatningsansvarlige har betalt præmien. Erstatningsniveauet er valgt ud fra dette.

Regler om arbejdsskadeforsikring/-erstatning.

Ifølge arbejdsskadeforsikringsloven § 3 er alle arbejdsgivere forpligtede til at tegne forsikring til dækning af arbejdsskade og erhvervssygdom.

Erstatningen beregnes efter standardiserede regler i forskrift nr. 1027 af 21. december 1990 udstedt i medfør af arbejdsskadeforsikringsloven § 13.

I og med at erstatningen efter disse regler er standardiseret, vil den ikke nødvendigvis dække de samme tabsposter som erstatning efter almindelige regler. Skadelidte vil imidlertid normalt opnå et gunstigere resultat ved beregning efter de standardiserede regler end ved beregning efter de almindelige erstatningsregler. Hvis der opstår en difference i skadelidtes disfavør, kan denne ikke kræves dækket af arbejdsgiveren efter de almindelige erstatningsregler, jf. arbejdsskadeforsikringsloven § 8.

Øvrige oplysninger.

Vi nævner også at der efter norsk ret efter omstændighederne kan kræves oprejsningserstatning for skade af ikke-økonomisk art, og ménerstatning for varig og betydelig skade af medicinsk art. Der henvises til reglerne i skadeserstatningsloven. ..."

1.2.2. Supplerende oplysninger om norsk ret

Betænkning om personskadeerstatning (NOU 1994: 20)

Det norske Justitsministerium nedsatte i 1989 et udvalg, som skulle vurdere reglerne om udmåling af erstatning for personskade. Udvalget havde til opgave dels at udarbejde forslag til en forskrift om standardiserede regler om erstatning ved arbejdsskader og erhvervssygdomme og dels at vurdere om en tilsvarende standardisering var ønskelig ved udmåling af erstatning efter andre lovfæstede og ulovfæstede erstatningsordninger. For så vidt angår sidstnævnte skulle udvalget ikke fremlægge forslag til ændringer af gældende ret men derimod belyse de enkelte problemer med henblik på at skabe grundlag for en debat om behovet for reformer. Udvalget skulle endvidere vurdere de allerede gældende standardregler. Sådanne regler blev indført for børn i 1987 og for arbejdsskader i 1991, jf. nedenfor.

Udvalget afgav en indstilling i 1990, som førte til vedtagelse af en forskrift om standardiseret erstatning efter arbejdsskadeforsikringsloven i 1991. Desuden afgav udvalget en mere omfattende indstilling i 1994, "Utredning fra et utvalg til å vurdere reformer i regelverket om utmåling av erstatning for personskader", der blev offentliggjort som betænkning NOU 1994: 20 om personskadeerstatning.

Af sammenfatningen i NOU 1994: 20 fremgår det, at udvalget mente, at en standardisering eller objektivisering af en del af de faktorer, som må afklares i forbindelse med erstatningsudmålingen ikke vil bryde med målsætningen om fuld erstatning for det individuelle tab. Udvalget mente heller ikke, det ville betyde noget afgørende for det generelle erstatningsniveau. Der var dog samtidig enighed i udvalget om, at udmålingen i det væsentlige må være individuel og tilstræbe fuld erstatning for det reelle tab. Udvalget anbefalede, at det overvejes at lade reglerne i forskriften om erstatning efter arbejdsskadeforsikringsloven - med visse ændringer - blive lagt til grund for erstatningsudmålingen i almindelighed.

I udvalgets opsummering af behovet for reformer fremhæves det endvidere bl.a. (s. 155), at hvis kapitaliseringsrenten fastsættes af Kongen, vil de politiske myndigheder til enhver tid kunne påvirke det generelle erstatningsniveau og på principielt grundlag vurdere, om dette niveau tilfredsstiller de målsætninger, man måtte have om f.eks. "fuld erstatning", og hvor langt erstatningen skal inflationssikres. Med dette muliggøres også en almindelig diskussion af det almindelige erstatningsniveau.

Det norske Justitsministerium har i juli 1999 oplyst, at NOU 1994: 20 har været i høring, og at der fortsat arbejdes videre med de enkelte forslag i betænkningen. Der er dog endnu ikke taget stilling til udformningen af egentlige lovforslag m.v., hvilket primært er begrundet i ressourcemæssige årsager.

Standardiseret erstatning til børn.

Ovenfor under punkt 4.2. er omtalt en bestemmelse i skadeserstatningslovens § 3-2a om standardiseret erstatning til børn. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

"Har skadelidte på skadetiden ikke fylt 16 år, ytes erstatning for tap i framtidig erverv og menerstatning etter bestemmelsene i paragrafen her.

Ved 100 pst varig medisinsk uførhet gis en engangserstatning på 40 G. Dersom retten av særlige grunner fastsetter erstatningen til terminbeløp, jf. § 3-9, skal der årlige erstatning utgjøre 3,5 G. Er skadelidtes varige medisinske uførhet lavere enn 100 pst, reduseres erstatningen etter første og annet punktum forholdsmessig. Det gis ikke erstatning ved lavere uførhetsgrad enn 15 pst.

Ved fastsettingen af erstatningen etter annet ledd gjøres fradrag for forsikringsytelser i den utstrekning der erstatningsansvar-lige har betalt premien.

Hadde skadelidte de siste to år før skaden en gjennomsnitlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer, kan beløpene etter annet ledd forhøyes i det omfang det finnes rimelig.

Med G menes folketrygdens grunnbeløp, jf. folketrygdloven § 1-4.

Kongen kan gi forskrifter til fjennomføring og utfyling av reglene i paragrafen her."

Standardiseret erstatning ved arbejdsskader.

Som anført findes der også på arbejdsskade-området standardiserede regler for udmålingen af erstatning. Den pågældende forskrift (Forskrift nr. 1027 af 21. december 1990 om standardisert erstatning efter lov om yrkesskadeforsikring) indeholder regler vedrørende påførte og fremtidige udgifter samt tabt indtægt, erhvervsevnetab, ménerstatning og erstatning ved dødsfald. Desuden er der en regel om genoptagelse af sager ved ændringer i erhvervsevnen eller den medicinske invaliditet (§ 5-1), som lyder således:

"Er erstatningen fastsatt etter § 2-2, kap. 3 eller kap. 4 og skadelidtes ervervsmessige uføregrad eller medisinske invaliditet som følge av ulykken endrer seg vesentlig, kan skadelidte kreve etteroppgjør. Krav om etteroppgjør må framsettes innen fem år etter at oppgjøret var avsluttet. ... (beregningsmetoden) ... "

Godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

NOU 1994:20 indeholder en beskrivelse af reglerne om erstatning for ikke-økonomisk tab. Det fremgår bl.a., at der i norsk ret er hjemmel til at tilkende godtgørelse for ikke-økonomisk skade også til skadelidtes pårørende i tilfælde af skadelidtes død. Bestemmelsen (skadeserstatningsloven § 3-5) lyder således:

"Den som forsettlig eller grovt aktløst har

a) voldt skade på person eller

b) tilføyd krenking eller utvist mislig atferd som nevnt i § 3-3

kan - uansett om det ytes menerstatning efter § 3-2 eller standardiseret erstatning efter § 3-2a - pålegges å betale den fornærmede en slik engangssum som retten finner rimelig til erstatning (oppreisning) for den voldte tort og smerte og for annen krenking eller skade av ikke-økonomisk art. Ved krenking eller mislig atferd som nevnt i straffeloven §§ 195, 196 og 212 annet ledd annet og tredje punktum, skal det ved utmålingen av oppreisning særlig legges vekt på handlingens art, hvor lang tid forholdet har pågått, om handlingen er et misbruk av slektskapsforhold, omsorgsforhold, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, og om handlingen er begått på en særlig smertefull eller krenkende måte.

Den som forsettlig eller grovt aktløs har voldt en annens død, kan pålegges å betale avdødes ektefelle, samboer, barn eller foreldre slik oppreisning som nevnt i første ledd."

Endvidere fremgår det, at tortgodtgørelse udmåles skønsmæssigt ud fra en konkret rimelighedsvurdering, hvor der

bl.a. tages hensyn til krænkelsens omfang, skadevolderens skyld og økonomi. I praksis har de tilkendte beløb været forholdsvis beskedne og ligger i de fleste tilfælde mellem 10.000 og 30.000 nkr. Der er dog også eksempler på, at beløbet er gået op til 75.000 nkr. Det forhold, at der ved udmålingen skal tages hensyn til skadevolderens økonomi, gør, at samme krænkelse kan give højst forskellige erstatninger.

1.3. Finland

1.3.1. Oplysninger fra det finske Justitsministerium

Som svar på arbejdsgruppens spørgsmål har det finske Justitsministerium oplyst følgende (oversat til dansk):

"**Erstatningsniveauet.**

Ved beregning af den erstatning som betales som følge af personskade skal princippet om fuld erstatning iagttages. Erstatningen skal være så stor, at den skadelidte sættes i den stilling han skulle have befundet sig i, hvis skaden ikke var sket. Hverken i skadeserstatningsloven ("skadeståndslagen", 412/1974) eller øvrig lovgivning kan man finde nærmere bestemmelser om, hvordan fuld erstatning skal fastsættes i de enkelte tilfælde.

I domstolene iagttages i almindelighed "trafiksskadenämndens" årlige offentliggjorte normer og instruktioner ved fastsættelsen af størrelsen af den erstatning, som betales i anledning af personskader. ("Trafikskadenämnden" er et organ som er nedsat af "statsrådet" på grundlag af "trafikförsäkringslagen" (279/1959). Dets opgave er at ensarte behandlingen af trafikforsikringsskader.) De pågældende normer og instruktioner binder dog ikke domstolene. Blandt andet med hensyn til erstatning som tilkendes for svie og smerte har "högsta domstolen" konstateret, at de særlige omstændigheder, som knytter sig til den enkelte gerning, incl. gerningsmandens skyldgrad, ofte kræver at man afviger fra en skematisk afgørelse med udgangspunkt i normerne og instruktionerne (HD 1994:62).

På trods af, at domstolen ikke altid iagttager "trafiksskadenämndens" normer og instruktioner giver disse et godt billede af det almindelige niveau for de erstatninger som udbetales ved personskader. I publikationen findes også eksempler, som illustrerer måden at beregne erstatningsbeløbet i de enkelte skadestilfælde.

Bestemmelsen om den rente, som beregnes for skadeserstatning, findes i § 7 i renteloven ("räntelagen", 633/1982). Ifølge hovedreglen skal der betales rente for erstatning for skade fra en måned efter, at borgeren fremsatte sit krav til skyldneren og fremlagde sådan redegørelse for erstatningens begrundelse og beløb, som med rette kan kræves af ham under hensyntagen også til skyldnerens muligheder for at vurdere kravet (anskaffa utredning). Ifølge lovens § 8 skal rente for erstatning for skade, som er forårsaget af forsætlige handlinger, dog betales allerede fra det tidspunkt, hvor skaden skete. Rente skal ligeledes betales senest fra den dag, da stævning om betaling af gælden blev forkyndt for skyldneren eller, hvis kravet fremsattes under en retssag, fra det tidspunkt, hvor kravet blev fremsat (§ 9). De oven beskrevne bestemmelser i renteloven anvendes ikke på de erstatninger, som betales med på grundlag af lovregulerede forsikringer, idet renten herfor fastsættes i hvert enkelt erstatningstilfælde. Renten er 7 % højere end den "referensränta", som det pågældende ministerium årligt fastsætter på grundlag af "lagen om vissa referensräntor" (for tiden er "referensräntan" 10,5 %).

Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat.

Loven indeholder ikke udtømmende bestemmelser om, hvordan andre erstatninger, som betales som følge af samme skade, skal behandles ved beregning af erstatningen for en personskade. Kun i loven om ulykkesforsikringer ("lagen om olycksfallsförsäkring", 608/1948, § 61) og loven om ulykkestilfælde i militærtjeneste ("lagen om olycksfall i militärtjänst") (404/1948, § 41) findes der udtrykkelige bestemmelser om dette. Ifølge de nævnte bestemmelser må der ikke ifølge anden lov tilkendes mere end det beløb, hvormed fuld skadeserstatning overstiger den erstatning, som blev bevilget ifølge loven om ulykkesforsikring.

I retspraksis har man anset, at de erstatninger og sygedagpenge, som betales på grundlag af visse lovregulerede forsikringer, mindsker den erstatningspligtiges pligt til at erstatte skaden (HD 1966 II 12, HD 1967 II 103, HD 1988:20, HD 1997:65). De dagpenge og livsforsikringsbeløb, som betales på grundlag af frivillige forsikringer, er derimod i almindelighed ikke blevet inddraget ved fastsættelsen af skadeserstatningens størrelse.

Skadeserstatning eller anden dermed sammenligenlig erstatning er ikke skattepligtig indkomst ifølge § 78 i "inkomstskattelagen" (1535/1992), medmindre erstatningen modtages i stedet for skattepligtig indkomst eller som erstatning for mindsket underhold.

Eventuel afgrænsning mellem midlertidige og varige ydelser.

Skadeserstatningsloven indeholder ikke en sådan opdeling, hvorimod den erstatning som tilkendes for indkomsttab omfatter erstatning både for økonomisk skade forårsaget af den akutte sygdomstilstand og varig ("bestående") invaliditet. (I visse lovregulerede forsikringssystemer, såsom ulykkesforsikringen, findes der separate bestemmelser om erstatning for indkomsttab i den akutte situation og den skade, som forårsages af varig nedsat erhvervsevne.)

I erstatningspraksis beregnes beløbet af den skade, som skal erstattes dog i almindelighed separat for på den ene side den akutte skade og på den anden side den varige invaliditet. Dette er i overensstemmelse med formålet, blandt andet fordi indkomsttabet i den akutte situation ofte kan beregnes nøje allerede, når erstatningen fastsættes, mens man ved beregningen af det indkomsttab, som den varige arbejdsudygtighed leder til, er tvunget til at benytte sig af antagelser vedrørende den skadelidtes fremtid. Beløbet af den skade som er forårsaget af den varige nedsættelse af erhvervsevnen beregnes fra det tidspunkt, ved hvilket den skadelidtes tilstand af medicinske grunde kan anses for at have stabiliseret sig.

Beregning af erhvervsevnetabserstatning i særlige tilfælde.

I skadeserstatningsloven angives ikke, hvordan beløbet af den erstatning som tilkendes for indkomsttab, skal beregnes. Udgangspunktet er imidlertid princippet om fuld erstatning således som ved andre erstatninger, der betales som følge af personskader.

I trafikforsikringspraksis udgår man i høj grad fra den skadelidtes faktiske situation inden skaden indtraf ved beregningen af, hvordan dennes indkomst ville have udviklet sig, hvis skaden ikke havde sket. Også indenfor området for den almindelige skadeserstatningsret vil man i almindelighed inddrage tilsvarende principper ved beregning af erstatning. Det at man har anset, at f.eks. en hjemmegående husmoder ikke kan få erstatning for indkomsttab, har nogle gange medført, at der er tilkendt en større erstatning for varigt mén. (f.eks. HD 1965 II 73).

De betragtelige erstatninger som tilkendes for indkomsttab fastsættes i almindelighed sådan, at de betales i form af periodiske erstatninger. De periodiske erstatninger indeksjusteres årligt, men selve erstatningsbeløbet kan i almindelighed ikke ændres, hvis omstændighederne har ændret sig efter, at erstatningen fastsættes, medmindre der findes en udtrykkelig bestemmelse om dette. Sådanne bestemmelser findes for tiden kun i trafikforsikringsloven og loven om ulykkesforsikring.

Eventuelle regler om arbejdsskadeforsikring/-erstatning.

Bestemmelserne om erstatning for arbejdsulykker findes i loven om ulykkesforsikring som i sine hovedprincipper vel modsvarer den tilsvarende danske lov. Ligesom i Danmark er den gruppe af skader, som erstattes på grundlag af den finske lov om ulykkesforsikring, mindre end den, som erstattes på grundlag af skadeserstatningsloven. På grundlag af loven om ulykkesforsikring erstattes f.eks. ikke svie og smerte. Til erstatning for varigt mén betales en ménerstatning, som beregnes ud fra skadens invaliditetsklasse og den skadelidtes indkomst, og som i almindelighed er mindre, end hvis den skulle fastsættes i overensstemmelse med princippet om fuld erstatning.

Ifølge § 61 i loven om ulykkesforsikring har den, som udsættes for en arbejdsulykke, ret til at kræve forskellen mellem den erstatning, som betales på grundlag af loven om ulykkesforsikring, og fuld erstatning af den, som er ansvarlig for skaden, eller af en anden erstatningspligtig. Erstatningskravet skal fremsættes separat ved de almindelige domstole, idet "olycksfallsnämnden", som er første ankeinstans i de erstatningssager, som loven om ulykkesforsikring anvendes på, ikke har beføjelse til at behandle erstatningskrav som fremsættes på andet grundlag.

Øvrige oplysninger.

Med hensyn til ikke-økonomiske skader er der tilføjet en bestemmelse til skadeserstatningsloven, som trådte i kraft 1. februar 1999, ifølge hvilken en pårørende til nogen, som er afgået ved døden som følge af en skade, i visse til fælde kan tilkendes en erstatning for de lidelser, dødsfaldet har forårsaget.

Justitsministeriet fik i løbet af 1998 lavet en udredning af behovet for ændringer i skadeserstatningsloven. I udredningen og responsen til den foreslås en mere indgående udredning om behovet for ændringer i bestemmelserne om erstatning af personskader. Den foreløbige plan er, at Justitsministeriet i foråret 2000 nedsætter et organ med henblik på at kortlæge de problemer, som knytter sig til erstatningen for personskader og med henblik

på at fremlægge eventuelle forslag til ændringer i lovgivningen."

1.3.2. Supplerende oplysninger om finsk ret

Fastsættelse af årsindkomst i særlige tilfælde.

Trafikskadenämndens normer og instruktioner 1999, side 3ff. indeholder en beskrivelse af, hvorledes man fastsætter skadelidtes årsindkomst i forbindelse med beregning af erstatning for tab af erhvervsevne. Det fremgår bl.a. heraf, at hvis der er tale om en person, der kun har været erhvervsaktiv i kort tid skal man tage hensyn til den stigning i lønindkomst, som arbejdserfaring medfører. Som eksempel nævnes, at for en studerende, som endnu ikke har afsluttet sin eksamen, skal årsindkomsten beregnes ud fra lønniveauet i det pågældende fag. Hvis den skadelidte er et barn, som endnu ikke har planer for sit erhverv, skal årsindkomsten beregnes ud fra søskendes og forældres uddannelse og erhverv samt familiens forhold i øvrigt. Herudover er der normer for beregningen af årsindkomst for selvstændige erhvervsdrivende og landmænd.

Godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

Den ovenfor under punkt 6 nævnte nye bestemmelse i skadeserstatningsloven om godtgørelse for ikke-økonomisk skade til pårørende i tilfælde af skadelidtes død (§ 4 a) lyder således:

"Föräldrar, barn och make till den som har omkommit samt andra med dem jämförbara personer som stått den omkomne särskilt nära har rätt till ersättning för det lidande som dödsfallet orsakat, om personens död vållats uppsåtligen eller av grov oaktsamhet och dömande av ersättning prövas skäligt med beaktande av det nära förhållandet mellan den omkomne och den som yrkar ersättning, gärningens art samt övriga omständigheter.

Bestämmelserna i 1 mom. begränsar inte en närståendes rätt till ersättning för personskada enligt 2 § i dette kapitel."

Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at formålet er at forbedre retsstillingen for pårørende, der ofte oplever store psykiske belastninger i forbindelse med tabet af f.eks. et barn; særligt i tilfælde af forbrydelser og navnlig, hvor den pågældende selv har været vidne til episoden.

1.4. Island

1.4.1. Oplysninger fra det islandske Justitsministerium

Til brug for besvarelsen af arbejdsgruppens spørgsmål har det islandske Justitsministerium indhentet en udtalelse fra professor Vidar Már Matthíasson, Reykjavík, som har oplyst følgende: (1.000 isl.kr. svarer til ca. 100 dkr.)

"Justitsministeriet har bedt mig om at besvare ovennævnte skrivelse og udtale mig om de forespørgsler og anmodninger om oplysninger om islandsk ret, som fremkommer i skrivelsen. Inden jeg giver mig til at besvare de enkelte forespørgsler der er fremsat i skrivelsen, finder jeg det formålstjenligt at redegøre for almene forhold angående den islandske erstatningsret og ændringer som for nylig blev gennemført.

Som bekendt skete det først med vedtagelse af lov nr. 50/1993 (erstatningsansvarsloven), der trådte i kraft den 1. juli 1993, at Island fik en erstatningsansvarslov, men de andre nordiske lande havde tidligere vedtaget sådanne love, sidst Danmark i året 1984. Af bemærkninger til forarbejderne til erstatningsansvarsloven fremgår at man har gennemgået erstatningslovgivningen i de øvrige nordiske lande og at man på grundlag af denne undersøgelse har fundet det mest hensigtsmæssigt at benytte den danske lov som et forbillede, eftersom denne lov var den yngste og passede bedst til de formål, som man sigtede mod med den islandske lov på dette område. Det fremgår endvidere af lovforslaget at erstatningsniveauet svarer til danske regler.

De formål som blev anført i lovforslaget at man ville opnå, var:

1. At revidere regler om fastsættelse af erstatning for personskade, herunder erstatning for tab af forsørger.

2. At man bringer reglerne om relationen mellem erstatningsretten og andre dækningsmuligheder i tidssvarende harmoni.

3. At der vedtages lovbestemmelser, som gør det muligt for domstolene at tage naturligt hensyn til interesser hos dem som forvolder skaden eller af anden grund bærer erstatningsansvar.

Af lovforslaget fremgik det utvetydigt at hensigten med loven var at skadelidte skulle få fuld erstatning for den økonomiske skade som de lider, hvor nogen er pligtig til at erstatte den.

Ved lovens vedtagelse anvendtes i lovens § 6 en kvotient på 7,5 som var under sagens behandling i Altinget blevet forhøjet fra 6. Efter at loven trådte i kraft blev forskellige punkter af den kritiseret, navnlig at kvotienten var for lav til at sikre fuld erstatning, men desuden blev reglen i § 8 kritiseret, der handler om at erstatning til dem som ikke havde erhvervsindtægtserfaring på det tidspunkt skaden indtraf og/eller benyttede sin erhvervsevne til andet end at skaffe sig indtægter, skulle ikke komme i betragtning hvis méngraden var mindre end 15 %. Det blev endvidere kritiseret at fastsættelse af erstatning for personskade, som medførte varige følger på skadelidtes evne til at erhverve indtægter i fremtiden, skulle fastsættes efter to forskellige metoder, som i mange tilfælde fører til uensartede resultater.

Lovgivningsmagten imødekom kritikken til dels som var blevet fremført, bl.a. ved at forhøje kvotienten i § 6 fra 7,5 op til 10 og minimumsméngraden i § 8 blev sænket fra 15 % til 10 % i året 1996 ved lov nr. 42/1996 om ændring af erstatningsansvarsloven. Til trods for disse ændringer blev der stadigvæk rejst kritik mod loven om at kvotienten fortsat var for lav, specielt efter at Højesterets dom, som er kundgjort i Højesterets domssamling 1995, s. 937, nedsatte rentesatsen ved beregning af erstatningens kapitalværdi fra 6 % til 4,5 %. I efteråret 1996 nedsatte justitsministeren et udvalg på tre medlemmer, som skulle foretage en totalrevision af erstatningsansvarsloven. Udvalget skulle færdiggøre sit arbejde i oktober 1997, men tidspunktet for færdiggørelsen blev udsat og udvalget indleverede sine forslag sidste efterår. Det bør nævnes at et medlem indleverede et mindretalsforslag, men det har ingen relevans at redegøre for det i denne her sammenhæng. I udvalgets forslag til ændringer af erstatningsansvarsloven blev der navnlig tale om følgende ændringer af den dagældende erstatningsansvarslov:

1. Ved beregning af erstatning for erhvervsevnetab skal der benyttes en uafbrudt kvotient frem til 75 års alderen i stedet for den i dagældende erstatningsansvarslovs § 6 gældende faste kvotient som var nedadgående efter det 26 års alderen.

2. Ved fastsættelse af erstatning for erhvervsevnetab skal der lægges til grund et økonomisk erhvervsevnetab for alle dem som har lidt personskade og særreglen i § 8 skal ophæves.

3. Til fastsættelse af erstatning skal skadelidtes gennemsnitlige erhvervsindtægter i de sidste tre kalenderår forud for skaden anvendes, men ikke hans samlede erhvervsindtægter i de sidste 12 måneder inden skaden indtraf. Der skal optages et lønminimum for beregningen for erhvervs-evnetab, men det maksimum som var i dagældende lov, skal beholdes.

4. Reglerne om fradrag i erstatningerne for erhvervsevnetab skal ændres således, at foruden de ydelser som blev fratrukket efter dagældende lov, skal også sociale ydelser og delvis invalidepension fra pensionsfonde fratrækkes.

5. Det blev foreslået at erstatningsret for 70 år og ældre for erhvervsevnetab skulle udvides i væsentlig grad.

6. Der skulle foretages ændringer i lovens §§ 2, 3 og 4 om tidspunktet, når skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

7. Hjemmel til at give et tillæg til den i lovens § 4 fastsatte ménerstatning bør udvides, således at det også er muligt at anvende særreglen om tillæg selv om méngraden er mindre end 100 grader. Endvidere blev det foreslået, at man afskaffede kravet om at mén må udgøre 5 grader for at ménerstatning betales.

8. En væsentlig ændring blev foreslået om udmålingsnævnets stilling.

9. Årsforrentning af erstatning skal forhøjes fra 2 % til 4,5 % p.a.

10. Gyldighedsområdet af reglen om godtgørelse for tort i lovens § 26 skal udvides, hvorved der foreslås en grundlæggende ændring i erstatningsretten, selv om den generelle betydning af denne regel kan blive begrænset.

Forslaget til ændring af erstatningsansvarsloven, som udvalget foretog, blev vedtaget som lov nr. 37/1999, og trådte i kraft den 1. maj samme år. Kort fortalt kan det berettes at de ændringer som udvalget foreslog og er beskrevet

ovenfor, blev for største delen vedtaget. Erstatningsansvarsloven nr. 50/1993 er således blevet ændret i væsentlig grad med lov nr. 37/1999. Det er nødvendigt at påpege, at foruden de ovenfor beskrevne ændringer, blev der foreslået og vedtaget en væsentlig forhøjelse af erstatningsniveauet for erhvervsevnetab.

Jeg finder det nødvendigt at give en redegørelse om erstatningsansvarsloven nr. 50/1993 og baggrunden for ændringerne som blev vedtaget med lov nr. 37/1999, for at man kan gøre sig klart hvori disse afviger fra den danske erstatningsansvarslovs regler. Jeg vil nu give svar og forklaringer til de forespørgsler som blev stillet i brevet fra den danske arbejdsgruppe som er blevet nedsat for at foretage en revision af erstatningsansvarsloven m.m.

Erstatningsniveau m.m.

Helbredelsesudgifter og andet økonomisk tab.

Reglen i § 1 i den islandske lov er uforandret, og den har den danske erstatningsansvarslovs § 1 som model og hensigten var at den omfatter de samme poster. Den kræver derfor ikke nærmere forklaringer.

Tabt arbejdsfortjeneste.

Hvad angår erstatning for tabt arbejdsfortjeneste gælder den islandske lovs § 2 og meningen er at den omfatter tilsvarende erstatningsposter som den danske erstatningsansvarslovs § 2.

I § 2, stk. 2 er anført de samme fradragsposter som i den danske lovs § 2, stk. 2, men ved ændringsloven nr. 37/1999 blev der tilføjet, at foruden de tidligere fradragsposter, skal der trækkes fra erstatningen 60 % af ydelser fra pensionskasser og ydelser fra sygekassen. Med sygekasser menes der fagforeningers sygekasser, men til disse kasser betaler arbejdsgivere ifølge lov et beløb, som svarer til 1 % oven på lønnen hos medarbejderne.

Reglen bygger på, at ydelser til skadelidte i anledning af en skade, som er opstået på grund af præmie, som det er pligtigt at indbetale og skadelidte har ikke selv indbetalt, bør trækkes fra erstatningen. Præmier til pensionskasser, som er et 10 % tillæg oven på lønnen, sammenstår af 6 % oven på lønnen fra arbejdsgiveren og 4 % fra lønmodtageren. Af denne grund må skadelidte tåle at 60 % af de ydelser som han får fra pensionskassen trækkes fra erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste. Hele præmien til sygekassen betales af arbejdsgiveren som foran forklaret og derfor må lønmodtageren finde sig i at ydelser, som han får fra en sygekasse trækkes fra erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste.

Regler om disse to fradragsposter spiller ikke nogen større rolle hvad angår fradrag af erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste af den grund, at det sker meget sjældent at skadelidte er berettiget til erstatning fra en pensionskasse og en sygekasse for tidsbegrænset tabt arbejdsfortjeneste. Der findes dog eksempler på at der kan være tale om betydelige beløb, jf. Højesterets dom i Højesterets domssamling 1998, s. 1762, hvor disse poster udgjorde ialt islkr. 2.221.338. I denne dom fandt Højesteret ikke at der var betingelser til stede ifølge den dagældende erstatningsansvarslov at trække disse ydelser fra den tabte arbejdsfortjeneste, men med den ændring som nu er foretaget af § 2, stk. 2 i erstatningsansvarsloven er det klart, at der ville ske fradrag af disse ydelser i væsentlig grad.

Godtgørelse for svie og smerte.

Godtgørelse for svie og smerte i lovens § 3 er beregnet at dække lignende post som § 3 i den danske erstatningsansvarslov. Om godtgørelsesbeløbene islkr. 1.300 for hver dag den skadelidte er sengeliggende og islkr. 700 for hver dag den skadelidte er syg uden at være sengeliggende, kan det fremhæves, at i dag er de omtrent 12 % højere i medfør af indeksreguleringsbestemmelsen i § 15. Beløbene er således henholdsvis islkr. 1.450 og islkr. 780 i dag. Hvis godtgørelsen for svie og smerte overstiger islkr. 200.000 (i dag ca. 224.000 islkr.) er det tilladt at disse beløb fraviges, som ovenfor forklaret.

Godtgørelse for varigt mén.

I erstatningsansvarslovens § 4 findes en bestemmelse om godtgørelse for varigt mén og den er påtænkt til at dække den samme slags skade som er omhandlet i § 4 i den danske erstatningsansvarslov.

Reglerne om fastsættelse af godtgørelse for varigt mén blev ændret i væsentlig grad med loven nr. 37/1999. Hvis

méngraden overstiger 100 får skadelidte godtgørelse i henhold til tabellen som fremgår i § 4. Ændringen som blev gjort er den, at méngodtgørelsen ved skadelidtes 50 års alder da skaden indtrådte, begynder at nedsættes og nedsættes med 1 % for hvert aldersår frem til 74 års alderen, hvorefter den ikke bliver yderligere nedsat. Det er således klart at en mand på 74 år som pådrager sig skade som medfører varigt mén vil få langt højere godtgørelse end tidligere. Er mén-graden under 100 vil méngodtgørelsen nedsættes forholdsvis.

Endvidere er den bestemmelse ophævet at for at mén erstattes skal det være mindst 5 méngrader.

Det må haves i tankerne at de i § 4 anførte beløb vil stige i takt med indeksreguleringen i § 15 og er således allerede 12 % højere end beløbene i tabellen.

Man vil også påpege at den ændring blev foretaget i § 4 at det er tilladt at forhøje godtgørelse for mén med op til 50 % "når særlige forhold gør sig gældende" og dette gælder ikke kun for mén som overstiger 100 grader men også for lavere méngrader, d.v.s. når bestemmelsens betingelse om at det er et særligt tilfælde, er opfyldt.

Erstatning for erhvervsevnetab.

Erstatning for erhvervsevnetab er påtænkt med henblik på at erstatte skadelidte hans fremtidige arbejdsindtægter på samme måde og med lignende erstatning som § 5 i den danske erstatningsansvarslov. Erhvervsevnetabet vurderes efter de samme regler som den danske lov foreskriver. Dette blev ikke ændret ved lov nr. 37/1999.

Reglerne om kvotienten i § 6 blev derimod ændret betydeligt, samt reglerne om fastsættelse af årsindtægter, men definitionen af årsindtægt er skadelidtes gennemsnitlige årsløn i de sidste tre år inden ulykken. Kvotienten er kontinuerlig, men vekslende efter alder og der findes en nedsættelsesbestemmelse som svarer til den som var i § 9 (og findes i § 9 i den danske erstatningsansvarslov) indberegnet i kvotienten. Den kvotient anvendes som svarer til skadelidtes alder på det tidspunkt som den tabte erhvervsevne regnes fra. I bemærkningene til ændringslovforslaget der blev til lov nr. 37/1999 findes en udførlig beskrivelse af hvorledes denne kvotient er fastsat. Det er ikke muligt at gengive disse forklaringer her, men det som er af betydning, er følgende:

- Der tages hensyn til døds-, erhvervsevne- og arbejdsformodninger.

- Der regnes med 4,5 % forrentningsforudsætninger fra skadelidtes 18 års alder, (jfr. Højesterets dom 1995, s. 937, som er anført ovenfor).

- Det regnes med at erstatning til børn frem til 18 års alderen forrentes med 3 %.

- Der regnes med at reduktion på grund af skattebegunstigelse og éngangsbetaling udgør 33%.

- Der forudsættes et tillæg som skal veje op imod virkningen af 10 % kapitalindkomstskat på erstatningens rentedel, og man forudsætter at skadelidte kan forrente erstatningen med 4,5 % i fremtiden.

- Der regnes med at lønindtægter bliver fordelt over hele livet, men at de kulminerer midt i erhvervsperioden.

- Kvotienten gælder for begge køn og man ser bort fra indkomsterfaringen efter køn. Der bygges på gennemsnitstal for begge køn.

Hvis skadelidte er blevet 75 år på det tidspunkt som den tabte erhvervsevne er beregnet fra, men havde arbejde da skaden indtraf, anvendes en kvotient på 0,667.

Ifølge § 7 kan årslønnen fastsættes særsilt når særlige forhold foreligger, hvor det antages at en anden målestok er bedre egnet til beregning af skadelidtes fremtidige indtægter. Der findes også en bestemmelse om årslønnens maksimum. Disse beløb stiger i takt med pristallet, jf. ovenfor.

Reglen i § 8 er blevet ændret totalt og der blev ophævet en tidligere regel om en særlig metode til at fastsætte erstatning for børns og skadelidtes fremtidige indtægter, der i stor grad anvendte sin erhvervsevne således at de havde ingen eller begrænsede arbejdsindtægter. Efter ændringen, skal den varige erhvervsevne for denne gruppe fastsættes efter reglerne i § 5 hvorefter erstatningen fastsættes i medfør af §§ 5-7, men dette indebærer at ofte vil man gå ud fra årslønnens minimum efter § 7, og at man i specielle situationer vil fastsætte årslønnen efter hjemmelen i § 7, stk. 2. Det er f.eks. nærliggende at pege på et eksempel om en jurastuderende, som er færdig med

4/5 dele af sine studier eller mere når han kommer til skade. Det er naturligt at fastsætte hans årsløn ud fra gennemsnitlig årsløn for jurister, hellere end at benytte det minimum som fremgår af § 7.

./. Et regneeksempel om udregning af et erstatningskrav følger med denne skrivelse.

Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat.

Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Tidligere er blevet nævnt hvilken fradrag der sker i erstatningerne for disse erstatninger, d.v.s. der gælder en tilsvarende regel som i § 2, stk. 2 i den danske erstatningsansvarslov, og så kommer i tillæg at 60 % af ydelserne fra pensionskasserne trækkes fra.

Godtgørelse for svie og smerte.

Fra godtgørelse for svie og smerte trækkes fra følgende ydelser, som betales for svie og smerte:

- Ydelser, som skadelidte får i anledning af skaden fra folkeforsikringen (sociale ydelser), godtgørelse fra ulykkesforsikring for bilførere ifølge færdselsloven og samme slags godtgørelser fra forsikring for en person, som kommer til skade som passager i eget køretøj.

- Del af den beregnede éngangsbetalingsværdi af invalidepension fra pensionskasser. Det bør fremhæves, at så vidt man kan se, spiller denne fradragspost ikke nogen reel betydning.

- Andre ydelser, uanset om de kommer fra private forsikringer, fra tredje mand eller fra andet hold, trækkes ikke fra erstatningen.

Godtgørelse for mén.

Fra godtgørelse for varigt mén fradrages de samme poster som trækkes fra erstatning for erhvervstab, jf. nedenfor.

Erstatning for erhvervsevnetab.

Fra erstatning for erhvervsevnetab trækkes følgende poster:

- Ydelser fra folkeforsikringen (sociale ydelser), godtgørelse fra ulykkesforsikring for bilførere ifølge færdselsloven og samme slags godtgørelser fra forsikring for en person, som kommer til skade som passager i eget køretøj. Ydelser fra en kontrakt- eller lovbunden arbejdsløshedsforsikring for lønmodtagere bør trækkes fra *den arbejdsgiver, som tegnede forsikringen*. I andre tilfælde trækkes disse ydelser ikke fra erstatningen.

- Fra disse beløb bør fratrækkes 40 % af den beregnede éngangsbetalingsværdi af erhvervsevnetabsrenten fra pensionskassen og ved beregningen skal man benytte 4,5 % forrentning p.a.

- Andre erstatninger bør ikke fradrages fra erstatning for erhvervsevnetab eller for varigt mén.

Erstatningsbeløbenes skattefrihed.

Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og for godtgørelse for svie og smerte er skattepligtige.

Godtgørelse for varigt mén og erstatning for erhvervsevnetab, som fastsættes som éngangsbetalinger, er fritaget for indkomstskat i henhold til § 28, nr. 2 i lov nr. 75/1981 om indkomstskat og ejendomsskat.

Skattefrihed af méngodtgørelse og erhvervsevnetab er grunden til at 40 % af ydelserne fra pensionskasserne fradrages, men ikke 60 %, som er arbejdsgiverens hele andel i pensionsindbetalingerne, fordi man har taget hensyn til at ydelser fra pensionskasserne er skattepligtige, idet de betales efter hånden. Loven tages sigte af at indkomstskattebegunstigelsen og éngangsbetalingen er 33 % (1/3) og derfor fradrages 2/3 af 60 % af disse ydelser, d.v.s. 40 %. Derfor er der foreskrevet at disse ydelser skal fastsættes til et kapitalbeløb med 4,5 % forrentning, og at de bør fradrages som ovenfor beskrevet.

Normalt vil der ikke ske fradrag idet der er tale om sociale ydelser.

Afgrænsning mellem midlertidige og varige ydelser.

Kort fortalt kan det siges at der er fuld harmoni mellem de islandske og de danske regler herom, og de islandske regler er stadigvæk af samme indhold som de danske. Det bør dog nævnes, at ved lov nr. 37/1999 blev der foretaget en mindre ændring som angår denne sondring, men den er ikke relevant i denne forbindelse, idet formålet var at foretage en klarere afgrænsning end tidligere.

Det er således åbenbart, at det samme problem gør sig gældende i islandsk og dansk ret hvad angår det faktum, at det kan ske at der opstår en periode ("hul") som ingen erstatning ydes for, d.v.s. fra stationærtidspunktet frem til det tidspunkt hvor erstatning for tab af erhvervsevnen fastsættes.

Beregning af erhvervsevnetabserstatning i særlige tilfælde.

Som tidligere forklaret var den islandske erstatningsansvarslov oprindelig i overensstemmelse med den gældende danske lov, d.v.s. man havde en anden metode til at fastsætte det fremtidige tab til børn og andre, som ikke udnyttede deres erhvervsevne til at skaffe sig indtægter. Erstatningen til denne gruppe blev bestemt på grundlag af méngradfastsættelse, men ikke på et indtægtsgrundlag efter lovens § 5. Denne ordning blev hårdt kritiseret og man kan nok sige, at selv om den som en helhed byggede på et sagligt grundlag, kunne den i enkelte tilfælde føre til ubillige resultater. Reglerne blev totalt ændret ved lov nr. 37/1999.

Ifølge de nugældende regler vil erstatning for det erhvervsevnetab som denne gruppe lider blive fastsat efter det samme princip som erstatning til dem som har indtægtserfaring. Den generelle regel er at årslønnen vil bygge det minimum, som findes i erstatningsansvarslovens § 7, men hvis der foreligger meget særlige omstændigheder kan årslønnen fastsættes særskilt, for så vidt det antages at det ville føre til at denne målestok bedre er egnet til beregning af skadelidtes fremtidige indtægter. Iøvrigt henvises til det tidligere anførte.

Regler om arbejdsskadeforsikring og arbejdsskadeerstatning.

Det er nødvendigt at svare denne forespørgsel i to dele, for det første ud fra erstatningsrettens regler og for det andet ud fra forsikringsrettens regler.

Om erstatningsrettens regler kan det siges at de samme regler gælder om erstatningsgrundlaget når der er tale om en arbejdsskade som om andre skader. Dette indebærer at den almindelige regel om erstatningsansvar for arbejdsskader bygger på culpareglen, og det kan påstås at der anvendes en streng målestok når der er tale om arbejdsskader. Den som pådrager sig en arbejdsskade er berettiget til erstatning på samme grundlag som den som er kommet til skade i en anden slags ulykke.

Erstatningsbeløbene over for den erstatningsansvarlige fastsættes også på samme måde.

Hvad forsikringer angår kan det siges, at i Island har det længe været en pligt i henhold til kollektive overenskomster at arbejdsgiveren skal tegne en ulykkesforsikring for sine medarbejdere og i nogen erhvervsgrene, som f.eks. hos sømænd, er denne pligt lovfæstet. De erstatninger, som betales i anledning af disse forsikringer er uafhængige af erstatningspligt og erstatningsbeløbene er beregnet som et fast beløb for hver méngrad, uafhængigt af det faktiske tab. Disse beløb må kaldes for at være lave og det er langt i fra at de dækker det faktiske tab. Godtgørelse for varigt mén betales ikke af disse forsikringer. Derfor må en lønmodtager, som kommer ud for en personskade, ofte få det prøvet om hans arbejdsgiver er erstatningspligtig for skaden.

Her ovenfor er det beskrevet, hvornår ydelser som er aftalt i en kollektiv overenskomst og/eller en lovbunden arbejdsskadeforsikring for lønmodtagere, skal trækkes fra erstatningen. Der henvises dertil.

Øvrige oplysninger.

... justitsministeriet har fået den nugældende erstatningsansvarslov oversat til dansk, og agter at sende denne til arbejdsgruppen. I belysning af dette ser jeg ingen grund til yderligere redegørelse under dette punkt, og i øvrigt er de vigtigste punkter blevet besvaret.

Der er dog grund til at henlede opmærksomheden på den ændring som blev foretaget angående erstatningsansvarslovens § 26. Der er kommet et tillæg til den regel som tidligere fandtes i denne paragraf og var

kommensurabel med den danske erstatningsansvarslovs § 26. I sin nuværende affattelse siges i § 26 at der findes hjemmel til at lade den som på grund af forsæt eller grov uagtsomhed er ansvarlig for personskade, betale godtgørelse for tort til forurettede.

I § 26, stk. 2 siges at den som af forsæt eller grov uagtsomhed forvolder en andens død kan tilpligtes til at betale den efterlevende ægtefælle, børn eller forældre godtgørelse for tort.

Begge disse regler er nye og foreskriver erstatningsmuligheder som kommer som tillæg til tidligere eksisterende erstatningsmuligheder. Det er navnlig reglen i § 26, stk. 2 som fra erstatningsrettens synsvinkel er særdeles interessant, idet området for erstatningsansvar udvides ud over det, som hidtil er blevet anset som traditionelle grænser for sligt ansvar. Det er et stykke tid siden en lignende regel blev lovfæstet i norsk ret.

Godtgørelsens størrelse fastsættes ifølge denne paragraf efter dommerens skøn. ... "

Et regneeksempel (Island).

Simpelt eksempel på erstatningsudregning i henhold til erstatningsansvarsloven nr. 50/1993 med senere ændringer. Kun varige følger.

En person som er 32 år og seks måneder gammel kommer til skade den 1. maj 1998.

Den 1. maj 1999 fastsættes hans varige mén og erhvervsevnetabet bedømmes.

Den varige méngrad bedømmes til 25 grader og erhvervsevnetabsprocenten til 40%.

Årsløn hos tømrere i de sidste tre kalenderår inden skaden var følgende:

1995: kr. 2.040.000 + 6% (1) = 2.162.400

1996: kr. 2.100.000 + 6% = 2.226.000

1997: kr. 2.160.000 + 6% = 2.289.600

Gennemsnit, dvs. gennemsnitsløn bliver = 2.226.000 + 4% (2) = **2.315.040**

Godtgørelse for varigt mén bliver:

4.000.000 + 11% (3) = 4.400.000 x 25% = **kr. 1.100.000** (4)

Erstatning for tab af erhvervsevne.

2.315.040 x 40% x 12.032 (5) = **kr. 11.141.824** (6)

---------- (1.000 isl.kr. svarer til ca. 100 dkr.)

(1) Arbejdsgiverens præmie til pensionskassen.

(2) En forhøjelse af lønindekset fra midten af tre-års perioden frem til det tidspunkt når erhvervsevne er blevet stationær, d.v.s. den 1. maj 1999 (Bemærk at indeksforhøjelsen er anslået for at spare tid).

(3) Forhøjelse af indekstallet fra ikrafttrædelse af lov nr. 50/1993 til skaden indtrådte.

(4) I tillæg kommer 4,5 % årsrente fra ulykkens indtræffelse til betaling sker og forhalingsrente efter forfaldsdatoen, såfremt betingelser ifølge rentelov nr. 25/1987 er til stede.

(5) Ifølge erstatningsansvarslovens § 6 skal en kvotient benyttes, som gælder i forhold til skadelidtes alder da hans erhvervsevnetab bedømmes. Der gås ud fra at kvotienten ændres forholdsmæssigt mellem tabellens kvotienter. Da skadelidte var 32 år og seks måneder gammel da hans tilstand bedømtes stationær den 1. maj 1999 skal en kvotient anvendes, som ligger midt i mellem 12,150 (32 år) og 11,915 (33 år), dvs. 12.032.

(6) Hertil kommer rente, som er 4,5 % p.a. fra den 1. maj 1999, dvs. da tilstanden bedømtes stationær.

1.4.2. Supplerende oplysninger om islandsk ret

Det er ikke fundet nødvendigt at supplere de ovennævnte oplysninger om islandsk ret.

1.5. Sammenfatning vedrørende gældende ret i de øvrige nordiske lande

Erstatningsniveauet og

Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat

I alle de nordiske lande gælder det grundlæggende erstatningsretlige princip, at skadelidte skal have erstattet sit fulde individuelle tab. Der er imidlertid store forskelle mellem landene med hensyn til omfanget af standardiserede regler for udmåling af personskadeerstatninger. Systemet i Island svarer i hovedtræk til det danske, dvs. med en forholdsvis høj grad af standardisering. I Norge, Sverige og Finland er der derimod en ringere grad af standardisering.

I Norge har man dog standardiserede regler på arbejdsskadeområdet samt vedrørende erstatning til børn. På grundlag af anbefalingerne i betænkning NOU 1994:20 om personskadeerstatning overvejes det nu tillige at indføre visse standardiserede regler for erstatningsudmålingen generelt. I Finland vil man efter det oplyste ligeledes snart påbegynde et lignende reformarbejde vedrørende personskadeerstatning.

Der er også store forskelle mellem landene med hensyn til kapitalisering og beskatning af erstatningsbeløb samt til spørgsmålet om, hvorvidt der skal ske fradrag i erstatningen for andre ydelser, som den skadelidte modtager i anledning af den skaden.

På dette grundlag må det konkluderes, at det ikke umiddelbart er muligt at foretage sammenligninger af erstatningsniveauerne i de nordiske lande. Den enkelte situation må analyseres separat, og en række individuelle faktorer såsom forsikringsudbetalinger og sociale ydelser, beskatning m.v. må inddrages.

Vedrørende erstatningsniveauet i andre lande henvises i øvrigt til afsnit 2. nedenfor.

Eventuel afgrænsning mellem midlertidige og varige ydelser

I norsk ret findes der ikke en sådan sondring, men i praksis skelnes der mellem lidt tab og fremtidig tab. Skillelinien går ved afgørelsestidspunktet og forrykkes således ved anke. Heller ikke i svensk og finsk ret findes der en udtrykkelig skillelinie mellem varige og midlertidige ydelser, men ved den praktiske erstatningsudmåling sondrer man dog mellem akutte og varige tab. Afgrænsningen synes her at ske på grundlag af et medicinsk kriterium, dvs. svarende til det danske stationærtidspunkt. Islandsk ret er identisk med dansk ret på dette område.

Beregning af erhvervsevnetabserstatning i særlige tilfælde

I Sverige vil man i tilfælde af erstatning til børn ofte vente med at afgøre spørgsmålet, til man ved, hvilket erhverv det pågældende barn vælger. Hvis der ikke er udsigt til, at barnet kan blive erhvervsaktivt, og der ikke i øvrigt er holdepunkter for en erstatningsberegning, anvender man en gennemsnitsløn svarende til personer uden særlig videregående uddannelse. For hjemmearbejdende ydes erstatning typisk som en erstatning for de udgifter, der som følge af skaden har været ved at antage hjælp udefra.

Norsk ret indeholder ikke en regel svarende til den danske erstatningsansvarslov § 8, men det følger af skadeserstatningslovens § 3, at arbejde i hjemmet ligestilles med indtægt, og at der skal betales erhvervevnetabserstatning, hvis det må anses for sandsynligt, at skadelidte ville have skaffet sig indtægtsgivende arbejde uden for hjemmet efterfølgende. For børn har man siden 1987 som noget helt specielt i norsk ret haft en regel om standardiseret erstatning (børn op til 16 år), jf. nærmere ovenfor om norsk ret.

I finsk ret findes ingen særlige regler herom, men i praksis er der dog opstillet normer for erstatningsudmålingen i disse tilfælde. Der henvises til beskrivelsen ovenfor, hvoraf det bl.a. fremgår at årsindkomsten for en studerende, som endnu ikke har afsluttet sin eksamen, skal beregnes ud fra lønniveauet i det pågældende fag. Hvis den skadelidte er et barn, som endnu ikke har planer for sit erhverv, beregnes årsindkomsten ud fra søskendes og

forældres uddannelse og erhverv samt familiens forhold i øvrigt.

I islandsk ret galdt indtil 1. maj 1999 en regel svarende til den danske erstatningsansvarslovs § 8. På grund af en del kritik er den islandske erstatningsansvarslov imidlertid nu ændret, bl.a. således at særreglen i § 8 reelt er ophævet. Erhvervsevnetabserstatning til børn og andre uden erhvervsindkomst beregnes nu efter de almindelige regler om i §§ 5 - 7, dog er der i § 7 indsat en minimumsårsindkomst, som i praksis vil blive anvendt i disse sager, medmindre der foreligger særlige omstændigheder som f.eks. en studerende, der snart ville have afsluttet sit studium. For personer på 66 år eller derunder udgør minimumsårsindkomsten 1.200.000 isl.kr. (ca. 120.000 dkr.)

Eventuelle regler om arbejdsskadeforsikring/-erstatning

Erstatningen for arbejdsskader er som noget særligt i norsk ret undergivet standardiserede udmålingsregler, som er udstedt i henhold til loven om arbejdsskadeforsikring. Reglerne regulerer de pågældende erstatningskrav udtømmende, og der kan således ikke tillige rejses separat sag vedrørende eventuelle "differencekrav" i forhold skadeserstatningsloven. Det norske Justitsministerium har oplyst, at skadelidte normalt vil opnå et gunstigere resultat ved beregning efter de standardiserede regler end ved beregning efter de almindelige erstatningsregler.

I svensk, finsk og islandsk ret findes ikke et tilsvarende system, og ligesom i Danmark er det her muligt at føre separate civile sager ved domstolene om de "differencekrav", der opstår mellem skadelidtes krav ifølge en arbejdsskadeforsikringsordning og skadelidtes krav ifølge erstatningsansvarsloven.

Øvrige oplysninger

Med hensyn til **godtgørelse for ikke-økonomisk skade** bemærkes det, at der både i Norge, Finland og Island er hjemmel til under visse nærmere angivne omstændigheder at yde en godtgørelse til nære pårørende til en person, der dør som følge af en personskade (tortgodtgørelse). I norsk ret har reglen eksisteret længe, mens den i finsk og islandsk ret først er blevet indført i 1999. I Sverige findes der ikke en tilsvarende regel, men i betænkning SOU 1995/33 foreslås det at indføre en hjemmel til at yde erstatning for personskade, der som følge af en skadelidt persons dødsfald er tilføjet en person, der stod den afdøde særligt nær.

2. Erstatningsniveauet i andre lande

En af arbejdsgruppens hovedopgaver er at vurdere, om der bør gennemføres en vis forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene ved personskade m.v. I forbindelse hermed fremgår det af kommissoriet, at ”målet bør være, at de skadelidte får en rimelig dækning for det lidte tab, at erstatningsbeløbene her i landet er i god overensstemmelse med erstatningerne i andre EU-lande og de øvrige nordiske lande, og at der er en rimelig overensstemmelse med erstatningerne efter arbejdsskadesikringsloven.”

Arbejdsgruppen har forsøgt at indhente brugbare oplysninger om erstatningsniveauet i en række andre lande. Opgaven har imidlertid vist sig overordentlig vanskelig, idet det i meget vidt omfang ikke er muligt at foretage sammenligninger af erstatningsniveauet i forskellige lande, da der bl.a. er store forskelle med hensyn til, om der foretages fradrag for forsikringsudbetalinger og sociale ydelser, ligesom beskatningsreglerne også varierer meget. Selv i de nordiske lande er der ganske store retsforskelle, jf. ovenfor om gældende ret i de øvrige nordiske lande.

Samme problemer knytter sig til den undersøgelse, en norsk advokat lavede i 1997 vedrørende piskesmældsramtes erstatningsretlige stilling i Holland, Sverige, Norge og Danmark. Undersøgelsen er omtalt i Justitsministeriets notat af 30. juni 1998 om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven, der er bilag til arbejdsgruppens kommissorium (optrykt som bilag til nærværende betænkning).

Også i de to ovennævnte nye betænkninger om erstatningsret fra henholdsvis Sverige og Norge har man konstateret dette problem.

Den svenske komite har i betænkning SOU 1995/33 om erstatning for ikke-økonomisk skade anført, at det er meget vanskeligt at sammenligne erstatningsniveauet i forskellige lande, idet den skadelidtes samlede økonomiske situation i hvert enkelt tilfælde beror på flere faktorer, herunder såvel erstatning for økonomisk og for ikke-økonomisk skade, beskatningregler, ret til andre ydelser mv. Man får således ikke et retvisende billede af niveauet ved blot at sammenligne enkelte erstatningsposter isoleret.

Det norske udvalg har i betænkning NOU 1994:20 om personskadeerstatning anført følgende:

”Sammenligninger med andre lands rett er alltid vanskelig, og kan ikke gi noe korrekt bilde, idet en rekke bakenliggende faktorer kan få betydning for det endelige resultatet for skadelidte. Som eksempel kan nevnes at hvem som må betale omkostningerne ved en tvist, varierer. I mange land er erstatningen for ikke-økonomisk skade (”pain and suffering”) forholdsvis betydelig. Reglene om fradrag for trygdeytelser er også forskjellige. Det heter således at når erstatningene i Danmark er såpass lave sammenlignet med mange andre land, er det fordi mange utgiftsposter dekkes av trygdesystemet. I England f.eks. er derimot regelen etter lovendringer i 1990 at erstatningsbeløpet fastsettes uten hensyn til trygdeytelserne, men skadelidte må av det tilkjente erstatningsbeløp tåle regres fra trygden for de utgifter den dekker. Ulike skatteregler får også betydning.

Det bør også understrekes at i mange europeiske land er vilkårene for ansvar strengere; færre har krav på erstatning. Det objektive ansvaret vi har i norsk rett går lengre enn i de fleste andre land. Ansvaret etter en trafikkskade er eksempelvis i en rekke land betinget av skyld fra skadevolderes side (i ulike utformninger).

Utvalget finner derfor at det har liten interesser å gå inn i de enkelte land og se på de ulike erstatningsnivåer med bakenliggende forhold, og de fremgangsmåter som brukes ved erstatningsfastsettelsen. For å illustrere dette kan det eksempelvis nevnes at en lege på 40 år med ektefelle og to barn som forsørges og som mister synet på begge øyne totalt anslagsvis vil få følgende erstatninger etter bokens tabeller (i £ med antatt sammenlignbare inntektsnivåer basert på lønnsnivåene i de enkelte land. Erstatningene omfatter alle tapsposter, inkl. tapt. inntekt i 2½ år):

Danmark		225.499
England		572.500
Belgia		531.872
Hellas		363.333
Nederland		466.258
Italia		674.792
Frankrike		744.853
Tyskland	ca.	600.000
Irland		613.889
Luxembourg		537.871
Spania		56.038
Portugal		290.465

Hva vedkommende ville fått i Norge, kan bare antydes. Men med en antatt inntekt brutto på 300.000 (som er det tallet som er lagt til grunn i Danmark) anslår Utvalget en samlet erstatning på mellom 3 og 4 mill.kroner (mellom anslagsvis £ 250.000 og 350.000). Men som nevnt vil det her komme inn betydelige inntekter fra folketrygden som i meget ulik grad er tilfelle i mange av de øvrige land.

Såvidt Utvalget kan se, ligger totaløkonomien for skadelidte når erstatningen og folketrygdens ytelser ses i sammenheng på et godt europeisk nivå. Til sammenligning kan nevnes at Skoland ved dommen af 22. desember 1993 fikk 1,450 mill.kroner i erstatning for tapt inntektsevne. Han ville etter standardregelen i Danmark fått 1,500 mill.kroner. Etter svensk rett ville han fått ca. 2,600 mill.kroner, men av dette beskattes alt over 20 ganger ”basbeloppet” (ca. SEK 700.000) som inntekt. Nettobeløpet ville derfor blitt omtrent som i Danmark og Norge.”

Efter de foreliggende oplysninger er en af de senest offentliggjorte undersøgelser af erstatningsniveauet i en række europæiske lande en undersøgelse, som Swiss Re udarbejdede i 1992 ”Compensation for personal injury in Western Europe”. Undersøgelsen indeholder bl.a. en sammenligning af erstatningsniveauet i de omfattede lande på grundlag af fire udvalgte cases. Resultatet af undersøgelsen er optrykt nedenfor. Det fremgår heraf, at erstatningsniveauet i Danmark er væsentligt lavere end i de øvrige europæiske lande, der er omfattet af undersøgelsen. Resultatet svarer således til den opgørelse, der er trykt i den norske betænkning NOU 1994:20, jf. ovenfor. Her ser erstatningsniveauet i Danmark også ud til at være meget lavt sammenlignet med de øvrige lande.

Arbejdsgruppen finder det imidlertid på det foreliggende grundlag meget vanskeligt at vurdere, hvor store forskelle der i realiteten er mellem landenes erstatningsniveauer, idet der som anført er store problemer forbundet med at foretage sådanne sammenligninger. Arbejdsgruppen kan tilslutte sig det norske udvalgs bemærkninger i NOU 1994:20, jf. ovenfor, og har derfor ikke fundet det hensigtsmæssigt at foretage en mere tilbundsgående analyse af de beløb og beregningsforudsætninger, der fremgår af Swiss Re’s undersøgelse.

Med henblik på at sammenligne erstatningsniveauet i Norge, Sverige og Danmark har arbejdsgruppen selv

indhentet oplysninger om beregningen af erstatningsbeløb i fire udvalgte eksempler i henholdsvis Sverige og Norge. Det har imidlertid vist sig særdeles vanskeligt at opstille eksempler, der gør det muligt at foretage en mere generel sammenligning af erstatningsniveauet, idet der er væsentlige retsforskelle også mellem Danmark, Sverige og Norge, jf. ovenfor om gældende ret i de øvrige nordiske lande. En retvisende sammenligning kan kun foretages fra sag til sag og forudsætter, at alle relevante beregningsforudsætninger i den konkrete sag kendes i detaljer, herunder eventuelle udbetalinger af sociale ydelser og forsikringsydelser o.l. samt skatteforhold m.v.

Sammenfatning.

Arbejdsgruppen må på denne baggrund konstatere, at det ikke er muligt at foretage realistiske og brugbare generelle sammenligninger af erstatningsniveauet i lande med forskellige (erstatnings)retssystemer.

Bilag:

Uddrag af forsikringsselskabet "Swiss Re"s publikation: "Compensation for personal injury in Western Europe", 1992.

Swiss Re

Compensation for personal injury in Western Europe

Principles, practice and recent developments in 11 West European countries.

Appendix

Examples comparing assessment of personal injury in eleven Western European countries

Case no.1

Maria N., daughter of a practicing doctor, was the victim of a serious road accident at the age of 19, which was caused solely by fault of the opposing driver. Just a few weeks before, the injured had finished her secondary education. She had no intentions of studying further, was not employed and had no firm prospect of future work According to her statement, she would have looked for a Commercial position after a planned trip abroad.

In the accident she suffered a fracture to the vertebra C7 and spinal cord injury, spent one and a half years in hospitals, including two weeks in a specialized clinic in the USA for a thorough examination. The treatment and rehabilitation could only slightly improve her condition, which can today be seen as stationary. Permanent damage: paraplegia (incomplete tetraplegia); the injured, at only 21 years of age, is completely disabled and needs permanent help and care for about 12 hours daily.

Case no.2

Henry F., unskilled plant worker, 34 at the time of the court decision, suffered brain damage and partial paralysis in an accident three years ago, for which the manufacturer of a faultily constructed machine is fully liable. He spent about six months in hospital, can now only move in a wheelchair and relies on the help of family members or external nurses for certain tasks of daily life (time required estimated at around four hours daily). According to the medical report, the earning capacity of the injured party is permanently reduced by 80%; however, despite the remaining ability to work, he has not been able to find a job since the accident. It is assumed that this condition will no longer change considerably.

Case no.3

Malcolm P., skilled worker (fitter in a power station), died at the age of 36 following one year of sickness which also made him incapable of work, caused by a faulty medicinal treatment (overdose), for which the doctor and chemist are liable for damages. He was survived by his widow of the same age, who only occasionally worked part-time,

as well as three children aged 14, 11 and 6. It can be assumed that at least the eldest child will go into higher education. The trial took place three years after his death.

Case no.4

Marisa M., schoolgirl, was severely burned on her thorax, left arm, left breast and both legs, at the age of sixteen in a hotel, due to negligence of a waiter who spilt a pan containing hot oil. She was subsequently hospitalized for seven weeks and later had to undergo two painful plastic surgery operations. Medical experts rate her physiological degree of disability, i.e. the impairment of her physical integrity, at 25%. She was able to continue her education after an interruption of six months; at the time of the trial she is 22 and a student of architecture. A concrete future reduced capacity to work is not provable. However, she alleges that her career progress is hindered, that she is disadvantaged on the labour market and has increased needs.

How would the amount of compensation that the liable party or Liability insurer has to pay be determined in these four "model cases" in Western Europe? We will try to show this. With the help of the following tables, according to practice and the methods of damage assessment in eleven countries. In each case, we have calculated the total amount that the liable party must pay altogether in the case of full liability, to the victim(s) as well as to the (social) insurance carriers entitled to recourse, and possibly the employer of the injured party. For the purpose of simplification, interest and legal costs are not taken into account in the calculation examples. However, interest will, in principle, be paid in each of the countries dealt with here, though to a very varied extent. The reader will usually find a reference to this in the closing part of each country's report. However, it depends a lot on the efficiency of the loss settlement whether and, if applicable, to what level the liability insurer must pay interest as well as lawyers', experts' and court costs.

In order to make a clear comparison, similar heads of damages (types of damage) -though they often have different names in different countries -are summarized in one column in our tables. The necessary explanations can be found in the footnotes. In order to understand the method of calculation, it is essential to reread the description of the practice of each individual country in the relevant section in the text.

For our examples, we have used two cases with very severe injury and one such case resulting in the. Death of the father in a family. No example deals with a victim who has an excessively high income Consequently the values calculated represent by no means the highest levels of compensation awarded in the country concerned. Our examples contain only rough estimates. Approximate values, which can be considerably exceeded or undercut in a concrete case.

On the other hand, a comparison of the highest amounts of compensation awarded for non-pecuniary ideal damage in the various West European countries could be useful and interesting. Table no.7 gives a summary of the maximum compensation sums granted to the injured party for non-pecuniary disadvantages of all kinds in the case of very severe, but unintentional. Bodily injury. Only amounts determined in a regular court procedure by a final judgement or according to the general guidelines applied in practice were considered. Compensation, which, in view of the unique circumstances of the case, is out of the ordinary and therefore cannot be considered, to be representative has been omitted.

We do not recommend an undifferentiated consideration of compensation amounts that vary in level according to country. In the Latin countries, non-pecuniary detriment is not always distinguished from pecuniary damage, and particularly in Spain, Italy and even in Great Britain, high pain and suffering amounts also serve as cover for certain, not precisely ascertainable types of economic detriment. Compensation for "other inconveniences" in Sweden, and also the disfigurement compensation in Austria, is intended to offset pecuniary damage, but also

contain an element of a pain and suffering payment.

Capitalization bases

For the capitalization of the periodic benefits paid as compensation, we have used the following capitalization bases in our examples (tables no 1-4).

Germany

Mortality table 1970/72 for men and women published by Wussow/Küppersbruch, Ersatzansprüche bei Personenschaden, 5.A., Munich, 1990, p. 231 ff. Life or temporary annuities (for women until age 60 and for men until age 63), as well as joint life annuities (case no 3). Each capitalized with interest at 4%.

Great Britain

At the moment there is no legally acknowledged capitalization basis; mortality tables are not used for capitalization. It is left up to the judge to determine the multiplier at his own discretion. For this he takes into account the age and sex of the injured party (or deceased), the presumed working life expectancy as well as possibly shortened life expectancy, as he sees fit. In practice, the capitalization multiplier is usually between 6 and 16.

France

Decree no.86-973 of 8.8.1986 determines in what way the annuities to be paid in liability cases are to be converted into capital. The official capitalization tables based on the mortality statistics for the period 1960-64 forms an annex to the decree. The tables contain multipliers calculated with an interest rate of 6.5% to determine the cash value of life as well as temporary annuities up to the age of 18, 55, 60 and 65 and separated into men and women (published by M. Le Roy, L'Evaluation du prejudice corporel. 11. A., Paris 1989, annexes 1111) .We calculated using the usual retirement ages of 65 for men and 60 for women.

Belgium

The cash value tables, or Tables de mortalité /-Sterftetabellen 1968-72, published in Brussels 1979, by G. Levie are generally applied today -except in the case of a few courts. The tables, which are based on mortality figures according to the 1970 census, contain multipliers for all of the various lives, temporary, and term annuities (annuities for a specified period, annuités certaines) paid annually or monthly, and calculated with a capitalization interest rate of 4% to 8%. In our examples we have used multipliers for annuities paid monthly, in particular for life annuities for costs of nursing and care, or those up to age 60 (for women) and 65 (for men) for loss of earnings and - as is usual in Belgium - from annuities up to the presumable age of retirement of the breadwinner for the dependency claim (case no.3); each on the basis of the interest rate of 5% that is currently usual.

The Netherlands

Due to the lack of generally applicable cash value tables, the parties to a capitalized compensation amount often have the amount calculated by an actuary. The large insurance companies have a capitalization table made up by their actuaries (or the mathematical service), which they use for compensation and in setting up their claims reserve. We used the cash value tables published by the Delta Lloyd insurance company, Concern Actuariaat of 5th March 1992: Contante waarden van continue lijfrenten, for life annuities and those to age 60 (women) and 65 (men). In case no.1, we did the calculations (also with a view to a possible shortened life expectancy) using a capitalization interest rate of 4%, otherwise using 30;0 (Which corresponds to cautious reserves, since, in practice, higher interest rates are also used).

Italy

Although individual courts (particularly those in Genoa) use more recent capitalization tables, in practice the cash value tables approved by the royal decree of 9.10.1922 are still used much of the time. These only contain multipliers for life annuities, payable monthly in advance, with the same amount for men and women. The table is based on an interest rate of 4.50;0. The difference between life expectancy and the presumed working life expectancy is taken into account by deducting 10-30% (scarto; see above, section 72, last paragraph) from the

capitalized amount (see Schweizer Rück, Italien, p 40 ff; the table is printed on page 68).

Spain

There are no capitalization tables used in compensation law; we refer to section 83 of the text.

Denmark

According to the law on the duty to provide compensation of 23 May 1984, future loss of earnings - except for victims over 56 - is to be capitalized by the uniform multiplier of 6. No capitalization tables are needed for future treatment. Nursing and similar costs either, as these are practically completely assumed by the state national health service or by the social insurance carriers, who have no right of subrogation. In addition, we would like to draw attention to the comments in sections 92 and 93 of the text.

Sweden

The injured party or the survivors usually receive a fixed value (indexed) annuity as compensation for future damages, which can be replaced by a lump sum if good reason can be provided. For the conversion of annuities into a lump sum and also for the calculation of the insurer's claims reserves one of the capitalization tables for '. Fixed value compensatory annuities", based on law 213 of 1973, is used. The table contains multipliers for temporary annuities, increasing annually by 50;0, up to age 65 for men and women and in addition similarly indexed annuities up to age 65 at the full amount, and then at two thirds or half the amount for life. The capitalization interest rate is 6.50;0 for the first ten years of the term and then 40;0. However, for the calculation of the special types of damages, referred to as "other inconveniences" (see above, section 10.5, c) a cash value table also made up in 1973 for fixed (not indexed) annuities is used. The multipliers for dynamic annuities can be triple those for fixed annuities (see above, section 10.8, especially footnote 142).

Austria

The capitalization of compensation annuities takes place on the basis of the Austrian general mortality tables 1980/ 82, which contain the average life expectancy of women and men as well as the capitalization multipliers to be used according to the term of the annuity -taking as a basis a discount rate of 4%. For future loss of earnings, we used the usual term for annuities in Austria, i.e. up to age 60 for women and 65 for men.

Switzerland

Since a fundamental ruling of the Federal Court of 20.2.1960, the cash value tables of Stauffer/Schaetzle are generally to be used in compensation practice in Switzerland For the capitalization of future loss of earnings, the working life tables (which focus on the statistical "duration of active life"' see above, section 12.6) are used, and recently in extra-judicial practice also the tables for "temporary working life annuities". The cash value tables from Stauffer/Schaetzle, 4. A., Zurich 1989, contain a large number of the most varied capitalization tables, all on the basis of an interest rate of 3.5%; the Federal Court has consistently adhered to this interest rate for decades Corresponding to Swiss practice, we have used the following tables in our calculation examples.

Case no.1

Tables 19 (up to age 62) and 30 (lifelong, 10% deduction for shortened life expectancy).

Case no.2

Tables 20 and 30.

Case no.3

Tables 25 and 23 (presumed age up until they are entitled to maintenance 22 for the eldest child, 20 for the younger children).

Case no.4

Table 30.

Conversion rate

The compensation amounts calculated for the individual countries were converted into Swiss francs according to the average exchange rates of 31.3.1992 (Source: Swiss Re Accounting, circular of 16.4.1992):

		SFr.
DM	100 =	91.20
£	100 =	260.50
FFr	100 =	26.88
B Fr	100 =	4.43
NFl.	100 =	81.-
L.	100 =	0.1208
Ptas.	100 =	1.4425
DKr.	100 =	23.50
SKr.	100 =	25.14
ASch	100 =	12.96

Case no.1

Girl, now aged 21, suffers a road accident after completing her secondary education, spends 1 1/2 years in hospital, permanent consequences: incomplete tetraplegia, 100% inability to work, requires nursing 12 hours daily.

Amount of each head of damages in SFr 1000, - converted from average exchange rates of 31st March 1992

(10 x 22,119)

Heads of damages (type of damage)	Germany	**England**	**France**	**Belgium**
a. Medical care and nursing costs[1)]	230	} 160	538	265
b. Temporary incapacity/reduced capacity to work[2)]	-		51	41
c. Future concrete loss of earnings[3)]	589 (30 x 19,632)	458 (28,6 x 16)	291 (21 x 13,840)	410 (24 x 17,10)
d. Abstract impairment of earning capacity[4)] (or impairment of economic progress)	-	-	672 (6,72 x 100)	-
e. Future nursing and cares[5)]	1.694 (76,6 X 22,119)	1.040 (65 x 16)	1.198 (82 x 14,612)	1.240 (66,5 x 18,66)
f. Increased needs[6)]	221	260	242	187
g. Special expenses[7)]	100	158	97	66
h. Non-pecuniary damage suffered by injured party[8)]	365	274	215	200
i. Disfigurement. Prejudice esthétique/"other inconveniences" (Sweden)	-	-	65	44
j. Non-pecuniary damage suffered by next of kin	-	-	81	27
k. Increment for future inflation; additional amount for index-linked pensions ("Rentendynamik")	551 (22% of c + e + f)	-	-	-

Total in Swiss francs	**3,750**	**2,350**	**3,450**	**2,480**
Total in original currency (in 1 ,000)	4, 110	902	12,835	56,000

1) Costs for doctors, medicine, hospital. transport, expenses for nursing care at home, possibly for hospital visits. auxiliary aids, rehabilitation, etc. that has already occurred.

2) In France and Belgium: Incapacité temporaire total or partielle (I.T.T. or I.T.P.); calculated on the basis of actual or fictitious loss of earnings. For the unemployed: in Latin countries, abstractly calculated, In Germany and Austria from the moment when the injured party would have looked for and found a job. - England "Special Damages" (a + b together).

3) Permanent loss of gross or (modified) net earnings, capitalized up to probable age of retirement or in Italy, for life ./. ”scarto"; in Switzerland cash value of a temporary working life annuity up to age 62 (in brackets the assumed annual amount of the loss of earnings X capitalization multiplier).

4) Constant Impairment to physiological integrity (France: incapacité physiologique; Italy: danno biologico: "point value" X degree of disability, Denmark standard compensation for life-long impairment X 4).

5) Costs of constant care needed from a third party. Capitalized for life (in brackets: annual amount X multiplier), possibly with a deduction for reduced life expectancy.

6) Future recurring expenses for treatment, medicine, spa visits, auxiliary aids, invalid vehicle, special clothing and the like (in brackets if necessary the annual amount X capitalization multiplier).

7) One-off, fairly high expenses, e.g., for adapting a flat for an invalid, rebuilding a house, retraining the injured party and the like.

8) Pain and suffering, "Genugtuung" reparation, permanent impairment of life, loss of enjoyment of life (in France and Belgium: Pretium doloris, Préjudice d'agrément, Préjudice juvénile, sexuel etc.; *without* Préjudice esthétique).

Netherlands	**Italy**	**Spain**	**Denmark**	**Sweden**	**Austria**	**Switzerland**
9) 204	182	162	9) 10	9) -	136	300
9	24	60	21	20	-	64
336 (17 x 19,75)	412 (24 x 19,077 ./. 10%)	11) 1.730	-	900 (16,34 x 42,457+ 13,07 x 15,736)	660 (33,7 x 19,58)	1.080 (50 x 21,59)
-	362 (3,624 x 100)	-	314 (78,5 x 4)	-	-	-
1.429 (63 x 22,68)	288 (15,1 x 19,077)	-	-	-	892 (40 x 22,30)	1.652 (72 x 25,49 ./. 10%)
9) -	-	-	42	74	156	184 (8 x 25,49 ./. 10%)
100	-	-	10	-	104	130
162	242	360	83	151	156	140
-	-	-	-	55 (3 x 18,322)	26	-
-	10) 60	10) 288	-	-	-	50
-	-	-	-	-	-	-
2.240	**1.570**	**2.600**	**480**	**1.200**	**2.130**	**3.600**
2.765	1.300.000	180.000	2.041	4.770	16.430	3.600

9) Costs for doctor, hospital, treatment, auxiliary aids and the like are assumed (NL: one year after the accident, DK: mostly. S: practically in full) by the social insurance or the state, *without* right of subrogation.

10) Only awarded by individual courts (Italy-: in Milan; in certain regions in Spain).

11) For heads of damages c, e, and f together.

Case no.2

Product liability: Plant worker, now aged 34, suffered brain injury three years ago, spent SIX months in hospital, is partially paralysed, confined to a wheelchair, dependent on around 4 hours of help daily. According to expert opinion. 80% disabled, now unable to obtain work.

Amount of each head of damages in SFr 1000.- converted from average exchange rates of 31 st March 1992.

Heads of damages (type of damage)	Germany	England	France	Belgium
a. Medical care and nursing costs[1)]	82	73	202	86
b. Temporary incapacity/reduced capacity to work[2)]	76	85	73	96
c. Future concrete loss of earnings[3)]	485 (29,5 x 16,445)	455 (32,5 x 14)	321 (25,8 x 12,423)	400 (26,6 x 15,04)
d. Abstract loss of earning capacity[4)] (or loss of second job)	-	-	480 (6,0 x 80)	9
e. Future nursing and care[5)]	490 (26 x 18,865)	391 (26,05 x 15)	349 (26,5 x 13,174)	319 (19,5 x 16,34)
f. Increased needs[6)]	490 (26 x 18,865)	130	164	56
g. Special heads of damage[7)]	60	78	81	22
h. Non-pecuniary damage suffered by injured party	274	208	245	133
i. Non- pecuniary damage of next of kin	-	-	65	9
j. Increment for future inflation, additional amount for index-linked pensions (“Rentendynamik”)	263 (27% of c+e)	-	-	-
Total in Swiss francs	**1.730**	**1.420**	**1.950**	**1.130**
Total in original currency (in 1,000)	1.900	545	7.250	25.500

1) Costs for doctors, medicine, hospital, transport, expenses for nursing care at home, possibly for hospital visits, auxiliary aids, rehabilitation, etc. that has already occurred.

2) In France and Belgium: Incapacité temporaire total or partielle (I.T.T. or I.T.P.). Calculation basis: Gross salary (DK, S, CH), modified net salary (D, B, A, in NL mostly), net salary and/or abstract scale (GB, F, I, E); Period: until the day of ruling or on consolidation.

3) Permanent loss of the gross or (modified) net earnings, capitalised up to probable age of retirement or in Italy, for life ./. "scarto"; in Switzerland for the (statistical) working life expectancy (in brackets the assumed annual amount of the loss of earnings X capitalisation multiplier).

4) Constant impairment to physiological integrity (France: incapacité physiologique; Italy: danno biologico: "point value" X degree of disability; possibly pension damages, loss of spare time occupation (B, NL).

5) Cost of continual care needed from a third party, capitalised for life (in brackets: presumed annual amount X multiplier).

6) Future recurring expenses for treatment, medicine, spa visits, auxiliary aids, invalid vehicle, special clothing and

so on.

7) One-off, fairly high expenses, e.g. for adapting a flat for an invalid, rebuilding a house, retraining the injured party, and the like; possibly compensation of the subrogatable SI contributions (D).

Netherlands	Italy	Spain	Denmark	Sweden	Austria	Switzerland
95	60	70	8) -	8) -	65	125
39	61	60	82	9	66	99
160 (8,2 x 19,50)	355 (25,4 x 17,438 ./. 20%)	9) 1.380	247 (41,1 x 6)	316 (8,3 x 38,111)	422 (24 x 17,59)	771 (39 x 19,77)
32	290 (3,624 x 80)	-	-	-	-	-
225 (9,75 x 23,11)	133 (7,6 x 17,438)	-	8) -	8) -	252 (13 x 19,37)	530 (24 x 22,10)
8) -	-	-	8) -	108	128 (6,6 x 19,37)	60
12	-	-	9	-	-	65
97	181	290	57	102	117	100
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
660	**1.080**	**1.800**	**395**	**535**	**1.050**	**1.750**
815	894.000	125.000	1.680	2.130	8.100	1.750

8) These heads of damages are covered by deductible benefits of the SIC or the community, with no recourse against the tortfeasor.

9) For heads of damages c, e, and f together.

Case no.3

Professional indemnity: Fitter (36), died following one year of sickness caused by incorrect medication, survived by widow (36), three children (14, 11 and 6), also parents and two siblings (not in the same household). Ruling three years

after death.

Amount of heads of damages in SFr 1000.- Converted from average exchange rates of 31 st March 1992

Heads of damages (type of damage)	Germany	England	France	Belgium
Presumed annual salary of the breadwinner	38	36	33	36
a. Costs of attempted treatment and care[1)]	150	25	225	175
b. Temporary incapacity/reduced capacity to work[2)]	46	32	33	38
c. Funeral expenses	10	10	12	6
d. Dependency claim of widow and children together[3)]	200 (70% of 26 + fixed costs = 30,2 x 6,629)	81 (75% of 36 x 3)	299 (75% of 33 x 12,095)	382 (70% of 36 x 15,14)

e. Dependency claim of widow alone[4)]	278 (50% of 26 + fixed costs = 25,0 x 11,105)	218 (55% of 36 x 11)	-	-
f. Dependency claim of children[5)]	-	84 (1/3 of 36 x 11)	-	-
g. Non-pecuniary damages of deceased[6)]	55	-	54	10
h. Non-pecuniary damages of widow[7)]	-	20	27	10
i. Non-pecuniary damages of children	-	-	48	14
j. Non-pecuniary damages of further relations[8)]	-	-	22	10
k. Special heads of damages[9)]	44	-	-	5
l. Increment, additional amount, for “dynamic pensions”, “svalutazione” (revaluation)	167 (35% of d + e)	-	-	-
Total in Swiss francs	**950**	**470**	**720**	**650**
Total in original currency (in 1,000)	1.040	180	2.680	14.670

1) Doctors’, medicine, hospital and transport costs, expenses for nursing care at home, possibly for hospital visits, etc. that arose up until death.

2) Loss of earnings between the day of the accident and death (basis gross earnings or net wage plus social insurance contributions; in Latin countries calculated abstractly), for a year here.

3) Calculated for the period during which the children, as well as the widow are entitled to maintenance (England: from the day of the accident until the passing of judgement); in France and Belgium a lump sum is awarded for the total maintenance damages of the survivors (in brackets: annual amount X capitalization multiplier).

4) Germany and Austria: calculated from the time when the maintenance claim for one of the children ceases; England: claim of the widow from day of ruling; other countries: total maintenance damages of the widow.

5) Usually to age 18, in the case of an education lasting longer, at most until child are 25.

6) Pain and suffering for pain suffered until death (hereditary transmission is subject to certain conditions in most countries).

7) Genugtuung, Bereavement (loss of society), Préjudice (or dommage) moral, Danno morale, etc.

8) Particularly parents and brothers and sisters who lived in the same household as the deceased are eligible.

9) Health and other social insurance contributions, pension damages, possibly maintenance claim for children over 18.

10) Contained in d.

Netherlands	Italy	Spain	Denmark	Sweden	Austria	Switzerland
33	29	29	55 (gross)	53 (gross)	30	60 (gross)
186	108	70	[14)]_	[14)]_	50	150
30	29	42	55	4	30	54
5	10	12	5	6	9	12
-	-	-	-	-	262 (62% of 30 +	-

					fixed costs = 22,5 x 11,65)	
11) 89 (2/3 v. 33 ./. AWW. of witch 3/5 x 18,67)	198 (40% of 29 x 17.093)	13) 245	99 (30% of 55 x 6)	14) -	137 (50% of 30 + fixed costs = 18,9 x 7,26)	404 (40% of 60 x 18,72 ./. 10%)
11) 17 (2/5 of 7 x 6,23)	92 (11,6 x 7,962	13) 231	(2,4 x 4) 10 (2,4 x 7) 17 (2,4 x 12) 29	14) -	-	(7,8 x 6,97) 54 (7,8 x 7,70) 60 (7,8 x 10,98) 86
4	-	-	5	5	19	-
-	60	-	-	-	-	40
-	150	-	-	-	-	60
-	60	-	-	-	-	20
-	-	-	-	-	13	-
-	78 (18% of a – f)	-	-	-	-	-
320	785	600	220	15	520	940
395	650.000	41.600	940	60	4.000	940

11) Mostly covered by benefits of the social Insurance carrier (AWW). Without recourse.

12) For e and h together.

13) For f and i together.

14) These heads of damages are fully covered by benefits of the social insurance carrier or the community, who have no right of subrogation.

15) Deduction for remarriage.

Netherlands	Italy	Spain	Denmark	Sweden	Austria	Switzerland
36	30	30	9) -	9) 2	52	40
8	15	15	6	8	19	29
-	-	-	98 (65,4 x 1,5)	-	-	-
-	75 (3 x 25)	8) 185	-	-	-	-
-	-	-	9) -	9) -	38 (1,7 x 22,22)	51 (2 x 25,38)
-	-	-	-	30 (1,25 x 24,149)	26	-
61	45	-	21	30	65	60
-	-	-	-	-	-	-
105	**165**	**230**	**125**	**70**	**200**	**180**
130	137.000	16.000	530	280	1.550	180

8) Total amount of heads of damages d, e and g together.

9) These heads of damages are largely or fully covered by benefits of the social insurance carriers or the health service (without subrogation).

Table 5

Comparative table of the compensation amounts awarded for personal injury in 11 West European countries, 1992 using 4 model cases.

	Germany	England	France	Belgium	Netherlands	Italy	Spain	Denmark	Sweden	Austria	Switzerland
Case no. 1	3,750	2,350	3,450	2,480	2,240	1,570	2,600	480	1,200	2,130	3,600
Case no. 2	1,730	1,420	1,950	1,130	660	1,080	1,800	395	535	1,050	1,750
Case no. 3	950	470	720	650	320	785	600	220	15	520	940
Case no. 4	250	200	450	290	105	165	230	125	70	200	180
Nos.1-4	**6,680**	**4,440**	**6,570**	**4,550**	**3,325**	**3,600**	**5,230**	**1,220**	**1,820**	**3,900**	**6,470**

Table 6

Level of compensation for personal injury compared with GDP per head in 11 countries, using 4 model cases.

/Level of compensation for personal injury compared with GDP per head in 11 countries, using 4 model cases./

Table 7

Highest amounts awarded in practice to an injured party for non-pecuniary damage in the case of very severe bodily injury (Position: 1992)

Country	Name of non-pecuniary damage	Amounts in original currency			Amounts (1992) converted into SFr.*
			1982	1992	
Italy	Danno morale	L.	75,000,000	500,000,000	604,000
Germany	Schmerzensgeld	DM	240,000	500,000	456,000
Belgium	Dommage moral, Pretium doloris, Prejudice esthetique. Pretium voluptatis	BFr.	3, 750,000	9,200,000	408,000
Spain	Daño moral	Ptas.	1,000,000	25,000,000	361,000
France	Pretium doloris, Prejudice esthetique, Prejudice d'agrement. Prejudice sexuel et d'etablissement	FFr.	500,000	1,200,000	323,000
Great Britain	Pain & suffering, Loss of amenity	£	70,000	110,000	287,000
Netherlands	Smartegeld	NFI.	100,000	300,000	243,000
Finland	Schmerzensgeld + Lebensbeeinträchtigung	Fmk.	155,000	550,000	184,000
Sweden	Sveda och värk + lyte och men	SKr,	230,000	660,000**	166,000
Norway	Mén-erstatning	NKr.	300,000	680,000	158,000
Austria	Schmerzengeld	ASch.	1,000,000	1,200,000***	156,000
Switzerland	Genugtuung	SFr.	100,000	150,000	150,000
Denmark	Svie og smerte + varigt men#	DKr.	50,000	355,000	83,000

* Average exchange rates of 31 31992

** Additional compensation for "olägenheter i övrigt" (other Inconveniences)

*** In addition, the disfigurement compensation can amount to ASch 250,000 in special cases.

New non-pecuniary heads of damages, introduced on 1.10.1984

/New non-pecuniary heads of damages, introduced on 1.10.1984/

BILAG 4 - OVERSIGT OVER FORHOLDET MELLEM PERSONSKADEERSTATNINGER OG ANDRE YDELSER SAMT SKAT

(Oversigten er ført ajour pr. 1. januar 1999. Der er siden foretaget enkelte ændringer, men ingen af disse har væsentlig betydning for arbejdsgruppens arbejde.)

I det følgende gives en *oversigt* over de vigtigste samspilsproblemer mellem personskadeerstatning og andre ydelser. Der er tre hovedinddelinger:

1. Hvilken indflydelse har andre ydelser på udmålingen af personskadeerstatning?

2. Hvilken betydning har en udbetalt erstatning for andre ydelser?

3. Beskatning af erstatningerne.

Ad 1. Hvilken indflydelse har andre ydelser på udmålingen af personskadeerstatning?

1.1. EAL § 1, Helbredelsesudgifter og andet tab.

I opgørelse af skadelidtes tab skal fradrages sociale ydelser og andre ydelser, der tilkommer skadelidte som følge af skaden, og som går til afholdelse af ovennævnte udgifter. I det følgende nævnes de vigtigste af reglerne:

1.1.1. Sygesikring

Reglerne om sygesikring står i sygesikringsloven (lovbekendtgørelse nr. 509 af 1. juli 1998). Loven henhører under Sundhedsministeriet og administreres af kommunernes socialforvaltninger på amtskommunernes vegne.

Ret til sygesikring.

Enhver med bopæl i Danmark og søfarende, der er forhyret med dansk skib, har automatisk ret til ydelser efter sygesikringsloven. For personer, der er tilflyttet fra udlandet, er der dog efter lovens § 1, stk. 3, 6 ugers ventetid, medmindre der er indgået gensidig overenskomst med fraflytningslandet om helt eller delvis bortfald af ventetiden; det er tilfældet mellem bl.a. de nordiske lande og inden for EU. For personer, der vender tilbage til Danmark for at bosætte sig her efter at have opholdt sig i udlandet som beskæftiget i dansk interesse eller med henblik på uddannelse, gælder ingen ventetid.

Sygesikringssystemet bygger på en almindelig og obligatorisk sygesikring, hvor man frit og uafhængigt af indkomstforholdene kan vælge at blive indplaceret i gruppe 1 eller 2. Overflytning mellem gruppe 1 og 2 sker mod et gebyr efter anmeldelse til socialforvaltningen i kommunen senest den 15. i måneden med virkning fra den 1. i den efterfølgende måned, jf. bekendtgørelse nr. 1005 af 14. december 1995. Gruppe 1-sikrede har efter bekendtgørelse nr. 645 af 11. september 1991 tvunget lægevalg, men lægeskift kan mod et gebyr ske fra den 1. i en måned efter henvendelse til kommunens socialforvaltning senest den 15. i måneden før. Gruppe 2-sikrede har frit lægevalg og behøver ikke henvisning fra praktiserende læge for at få speciallægehjælp.

Henvendelse om valg af sygesikringsgruppe, lægeskift, ydelse af tilskud m.v. skal ske til socialforvaltningen i

bopælskommunen.

Afgørelser, truffet af kommunen, kan efter lovens § 24, stk. 4, indbringes for det sociale nævn, bortset fra afgørelser om ydelser efter sygesikringslovens § 13, der ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed. Afgørelser, truffet af amtskommunen, om ret til ydelser efter lovens §§ 6-16 (bortset fra § 13) og § 19 samt afgørelser, truffet af kommunen på amtskommunens vegne, kan indbringes for Ankestyrelsen. Ankefristen er 4 uger.

Ydelser.

Om adgangen til *lægehjælp* henvises til bekendtgørelse nr. 645 af 11. september 1991. Lægehjælp hos alment praktiserende læge ydes gratis til gruppe 1-sikrede. Endvidere ydes gratis speciallæge-hjælp efter henvisning fra den alment praktiserende læge. For gruppe 2-sikrede gælder for både almindelig lægehjælp og special- lægehjælp, at der ydes tilskud fra sygesikringen, svarende til sygesikringstilskuddet for den tilsvarende ydelse til en gruppe 1-sikret. Den gruppe 2-sikrede skal selv betale lægens honorar efter fradrag af sygesikringstilskuddet. For at få lægehjælp efter disse retningslinier er det dog en betingelse, at lægen har indgået overenskomst med sygesikringen. Hvis dette ikke er tilfældet, må man selv betale hele regningen, hvorefter man ved henvendelse til socialforvaltningen i bopælskommunen kan få refunderet et beløb, svarende til det normale sygesikringstilskud for gruppe 1-sikrede.

Sygehusbehandling.

Hver amtskommune yder efter lov om sygehusvæsenet (lovbekendtgørelse nr. 687 af 16. august 1995 med senere ændringer) gratis behandling gennem sit sygehusvæsen til personer, der bor i amtskommunen - eller som midlertidigt opholder sig i amtskommunen, forudsat at patienten ikke kan tåle at blive flyttet til et sygehus i bopælsamtskommunen eller i øvrigt trænger til øjeblikkelig hjælp. Amtskommunen yder endvidere sine borgere gratis behandling på en anden amtskommunes sygehuse m.fl. efter reglerne om frit sygehusvalg i § 5 b i lov om sygehusvæsenet samt i et vist omfang på Rigshospitalet og en række andre nærmere angivne private specialsygehuse.

Tandlægehjælp til forebyggende og behandlende tandpleje, men ikke til tandregulering og -protetik, ydes efter sygesikringslovens § 8 og bekendtgørelse nr. 1029 af 15. december 1993 til voksne gruppe 1-sikrede med en procentdel af de overenskomstmæssige takster for behandling og for forebyggende tandpleje. Børn under 18 år er omfattet af det lovpligtige tilbud om gratis kommunal børnetandpleje i lovbekendtgørelse nr. 411 af 26. maj 1994. Personer med nedsat førlighed eller vidtgående fysisk eller psykisk handicap skal efter lovbekendtgørelse nr. 411 af 26. maj 1994 tilbydes kommunal omsorgstandpleje, idet de dog kan vælge ikke at benytte tilbudet uden at miste adgangen til tilskud efter sygesikringsloven.

Tilskuddet efter sygesikringsloven er det samme til gruppe 1- og gruppe 2-sikrede.

Ud over tilskudsmuligheden efter sygesikringsloven har pensionister, hvis økonomiske forhold er ganske særligt vanskelige, mulighed for at få *personligt tillæg* efter § 17, stk. 3, i lov om social pension (lovbekendtgørelse nr. 22 af 14. januar 1998) efter en konkret skønsmæssig vurdering.

Endvidere er der efter § 82 i lov om aktiv socialpolitik (lovbekendtgørelse nr. 707 af 29. september 1998) mulighed for at få hjælp til nødvendig *tandbehandling* for andre end pensionister, hvis de ikke selv har økonomisk mulighed for at betale udgiften.

Endelig er der efter lov om social service § 97 om hjælpemidler, jf. § 11 i bekendtgørelse nr. 123 af 19. februar 1998, mulighed for i helt særlige tilfælde at få hjælp til visse former for tandprotesebehandling ved manglende tandanlæg og lignende.

Befordringsgodtgørelse ydes efter sygesikringslovens § 17 og bekendtgørelse nr. 101 af 27. februar 1996 til gruppe 1-sikredes nødvendige transport til læge eller speciallæge, hvis udgiften med billigste offentlige transportmiddel overstiger et vist beløb, og afstanden mellem patientens opholdssted og speciallægens konsultation overstiger et vist antal kilometer. Hjælpen udbetales af socialforvaltningen i kommunen.

Efter sygehuslovens § 6 og bekendtgørelse nr. 1176 af 21. december 1995 har personer med ret til gratis

sygehusbehandling adgang til *gratis transport til sygehus* med det efter forholdene billigste forsvarlige befordringsmiddel og med ambulance eller særligt sygekøretøj, hvis deres tilstand nødvendiggør det. Endvidere har pensionister med social pension ret til nødvendig befordring til sygehus i amtskommunen. Herudover ydes der fribefordring til personer, der har mere end 50 km til behandlingsstedet, samt - hvis der er mere end 5 km til behandlingsstedet - til ambulante efterbehandlingspatienter, deldøgnspatienter og midlertidigt hjemsendte patienter, hvis tilstand udelukker befordring med offentlige transportmidler. Udgiften skal dog overstige et vist beløb, jf. bekendtgørelse nr. 100 af 27. februar 1996.

Medicintilskud ydes efter bekendtgørelse nr. 1068 af 6. december 1996 til lægeordineret medicin, der er optaget på Sundhedsministeriets medicinfortegnelse om tilskudsberettigede lægemidler. Tilskuddet er det samme for gruppe 1- og 2-sikrede. Findes der flere ensartede (synonyme) lægemidler, ydes kun fuldt tilskud til det billigste lægemiddel.

Ud over tilskudsmuligheden efter sygesikringsloven har pensionister, hvis økonomiske forhold er ganske særligt vanskelige, mulighed for at få personligt tillæg til medicin efter § 17, stk. 3, i lov om social pension.

Endvidere er der efter lov om aktiv socialpolitik, § 82, og lov om social service, §§ 28, 84 og 97, jf. bekendtgørelse nr. 123 af 19. februar 1998, mulighed for andre end pensionister for at få hjælp til nødvendig medicin, hvis de ikke selv har økonomisk mulighed for at betale udgiften, eller der er tale om kroniske lidelser.

Fysiurgisk behandling hos autoriseret fysioterapeut eller på godkendt klinik ydes der efter sygesikringslovens § 9, jf. bekendtgørelse nr. 782 af 21. september 1995, tilskud til efter lægehenvisning med samme beløb for gruppe 1- og 2-sikrede. Efter bekendtgørelse nr. 125 af 19. december 1996 ydes også tilskud til kiropraktisk behandling hos kiropraktorer, der har overenskomst med sygesikringen. Der kan højst ydes tilskud til 5 behandlinger og 1 røntgenundersøgelse inden for en 12 måneders periode; begrænsningen gælder dog ikke personer med kroniske lidelser i bevægeapparatet. Endvidere kan der efter bekendtgørelse nr. 1069 af 18. december 1997 ydes tilskud til fodbehandling til bestemte patientgrupper efter lægehenvisning.

Psykologbehandling er efter bekendtgørelse nr. 1191 af 18. december 1996, jf. bekendtgørelse nr. 726 af 16. september 1997 tilskudsberettiget for bl.a. følgende personkreds: røveri-, volds- eller voldtægtsofre, trafik- og ulykkesofre, pårørende til alvorligt psykisk syge personer, personer med en alvorligt invaliderende sygdom og deres pårørende. Behandling forudsætter lægehenvisning. Der ydes tilskud for gruppe 1- og 2-sikrede for indtil 12 konsultationer pr. behandlingsforløb.

Tilskud til *briller* ydes efter sygesikringslovens § 10 til børn under 16 år og kun til anskaffelse af stel og glas under +7. Efter lov om social service, § 97, jf. bekendtgørelse nr. 123 af 19. februar 1998, § 17, kan der ydes tilskud til briller og kontaktlinser til afhjælpning af følger af en medicinsk-optisk defineret varig øjen-lidelse eller et varigt synshandicap efter nærmere indikationer i bekendtgørelsen.

1.1.2. Arbejdsskadesikring

Hvor der er tale om en arbejdsskade, vil der kunne ydes betaling til udgifter til sygebehandling, optræning og hjælpemidler, hvis de er nødvendige for at sikre den bedst mulige helbredelse, forudsat at udgifterne ikke kan afholdes efter sygesikringsloven eller som led i hospitalsbehandling. Udgifter kan normalt kun afholdes, så længe sagen er under behandling i Arbejdsskadestyrelsen, medmindre der er tale om særlige omstændigheder, fx for tandskader, hvor endelig behandling først kan foregå efter den frist på 2 år i § 31, som afgørelse om erstatning og andre ydelser så vidt muligt skal træffes inden for. Udgifter efter § 30 kan også afholdes ved genoptagelse af sagen med henblik på en ændret vurdering af erhvervsevnetab og varigt mén, jf. § 30, stk. 3.

1.1.3. Lov om social pension

Efter lovbekendtgørelse nr. 22 af 14. januar 1998 om sociale pensioner kan førtidspensionister under visse betingelser få særlige tillæg til pensionen. Efter § 16, stk. 1, kan der tilkendes bistandstillæg til personer i alderen 18-67 år, hvis ansøgeren er blind eller stærkt svagsynet, eller hvis invaliditeten medfører, at ansøgeren stadig må have personlig bistand af andre til at varetage personlige fornødenheder, fx til at spise, færdes ude og inde, af- og påklædning og til at gå på toilettet. Hvis ansøgeren er gift, forudsættes det, at ægtefællen hjælper i ret vidt omfang, således at bistandstillæg kun kan tilkendes, hvis bistanden går ud over ægtefællens naturlige pligt til at yde håndsrækninger. - Hvis ansøgerens invaliditet kræver vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse, kan der tilkendes plejetillæg, jf. § 16, stk. 2. Det er en forudsætning, at ansøgeren kræver

konstant overvågning eller hjælp, således at vedkommende kun kan være alene i ganske korte perioder, som regel ikke over 1-2 timer.

Bistands- og plejetillæg kan tilkendes efter ansøgning ud fra ansøgerens bistands- og plejebehov. Tillæggene ydes uden hensyn til ansøgerens økonomiske forhold og er skattefri. De bevares efter overgang til folkepension.

Personer mellem 18 og 67 år, der lægeligt set opfylder de helbredsmæssige betingelser for mellemste eller højeste førtidspension, men som på grund af erhvervsindtægt (på mere end det dobbelte grundbeløb for enlige) er afskåret fra at opnå en sådan pension, kan få tilkendt invaliditetsydelse, jf. § 18. Modtagere af invaliditetsydelse betragtes i almindelighed ikke som pensionister.

1.1.4. Lov om social service

Efter lovbekendtgørelse nr. 581 af 6. august 1998 kan der ydes personlig hjælp og pleje, hjælp eller støtte til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet og hjælp til at vedligeholde fysiske eller psykiske færdigheder.

Tilbudene gives til personer, som på grund af midlertidig eller varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke selv kan udføre disse opgaver.

Efter § 76, stk. 2, kan personer under 67 år, der har behov for personlig hjælp og pleje og for støtte til løsning af nødvendige praktiske opgaver i hjemmet i mere end 20 timer ugentlig på grund af betydelig nedsat fysisk og psykisk funktions-evne, vælge at få udbetalt et kontant tilskud til hjælp, som den pågældende selv antager.

En ny regel i § 78 har lovfæstet en ledsageordning på 15 timer om måneden til personer under 67 år, der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der ikke skyldes sindslidelse eller sociale årsager. Brugeren afholder egne og som udgangspunkt også ledsagerens udgifter til befordring, biografbesøg m.v., når ledsagerens tilstedeværelse ønskes. Efter § 31 kan kommunen efter en konkret vurdering tilbyde unge mellem 16 og 18 år ledsagelse i op til 15 timer om måneden.

Til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan der ydes støtte til hjælpemidler efter §§ 97-98 og bekendtgørelse nr. 123 af 19. februar 1998, når hjælpemidlet i væsentlig grad kan afhjælpe de varige følger af den nedsatte funktionsevne og derved i væsentlig grad lette den daglige tilværelse, eller er nødvendigt for at ansøgeren kan udøve et erhverv. Ifølge § 98 kan der ikke ydes hjælp til forbrugsgoder, der normalt indgår i sædvanligt indbo. Det er i øvrigt fastsat, at hjælp til andre forbrugsgoder kun ydes, når udgiften er over 500 kr., og hjælpen udgør 50% af prisen på et almindeligt standardprodukt af den pågældende art.

Til samme personkreds kan der efter § 99 og bekendtgørelse nr. 122 af 19. februar 1998 ydes støtte til køb af motorkøretøj i form af rentefrit lån.

Efter § 102 kan samme personkreds få hjælp til boligindretning, og efter § 103 kan personer, der modtager social pension, få støtte til befordring.

1.1.5. Lov om aktiv socialpolitik

Efter lovbekendtgørelse nr. 707 af 29. september 1998 kan der ydes støtte til rimeligt begrundede enkeltudgifter til en person, som har været ude for ændringer i sine forhold, hvis den pågældendes egen afholdelse af udgifterne i afgørende grad vil vanskeliggøre den pågældendes og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden. Hjælpen kan normalt kun ydes, hvis udgiften er opstået som følge af behov, der ikke har kunnet forudses.

Kommunen kan yde hjælp til udgifter til sygebehandling, medicin, tandbehandling eller lignende, der ikke kan dækkes efter anden lovgivning, hvis ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne. Der kan kun ydes hjælp, hvis behandlingen er nødvendig og helbredsmæssigt velbegrundet. Der kan kun undtagelsesvis ydes hjælp til udgifter til behandling uden for det offentlige behandlingssystem. Dette forudsætter, at der ikke er behandlingsmuligheder inden for det offentlige behandlingssystem, og at behandlingen i hvert enkelt tilfælde er lægeligt velbegrundet.

Kommunen kan yde hjælp til en flytning, som forbedrer ansøgerens eller familiens bolig- eller erhvervsforhold. Det er en betingelse for hjælpen, at hverken ansøgeren eller ægtefællen har økonomisk mulighed for at betale udgifterne.

1.2. EAL § 2 "Tabt arbejdsfortjeneste"

I opgørelsen af erstatning skal fradrages løn under sygdom, dagpenge, skadeserstatning og lignende ydelser. Reglen medfører således, at summaforsikringer ikke berøres. I det følgende omtales to af de centrale fradragsydelser, socialhjælp og sygedagpenge:

1.2.1. Lov om aktiv socialpolitik

I lov om aktiv socialpolitik (lovbekendtgørelse nr. 707 af 29. september 1998), der trådte i kraft den 1. juli 1998, er samlet de hidtidige regler fra bistandsloven om kontanthjælp, revalidering, fleksjob og skånejob med løntilskud og fra lov om kommunal aktivering om aktivering. Til loven knytter sig en række bekendtgørelser og vejledning nr. 43 af 5. marts 1998. Om fortolkningen af loven i praksis henvises til "Ankestyrelsens Praksis - Aktiv socialpolitik" med afsnit om retssikkerhed og administration, som udsendes i revideret udgave hvert år.

Formål og personkreds

Formålet med aktivloven er efter § 1 dels at forebygge, at personer, der har vanskeligheder ved at fastholde et arbejde, får behov for hjælp til forsørgelse, og dels at skabe et økonomisk sikkerhedsnet for dem, som ikke kan skaffe det nødvendige til sig selv eller familien, så de bliver i stand til at klare sig selv. Samtidig præciseres pligten for modtageren af hjælp til efter evne at udnytte og udvikle sin arbejdsevne, herunder ved at tage imod tilbud om arbejde eller aktivering.

Anvendelsen af lovens regler hviler på en konkret ofte skønsmæssigt præget vurdering.

Efter § 3 har enhver, der opholder sig lovligt her i landet, ret til hjælp efter loven, forudsat lovens betingelser er opfyldt, herunder står til rådighed for arbejdsmarkedet. Ret til vedvarende hjælp til forsørgelse, det vil sige ud over 1 år, er dog betinget af, at ansøgeren er dansk statsborger eller statsborger i et EU/EØS-land.

Henvendelse om hjælp skal ske til socialforvaltningen i opholdskommunen, der samtidig er handlekommune.

Personer, der opholder sig udlandet, kan som udgangspunkt ikke få hjælp, medmindre opholdet er et led i aktivering, eller et kortvarigt ophold, som kommunen på grund af ganske særlige forhold har tilladt, jf. § 5. Dog kan Den Sociale Sikringsstyrelse efter § 6 bestemme, at en dansk statsborger, som har opholdt sig mange år i udlandet, kan få hjælp til forsørgelse, når hjemsendelse derved kan undgås.

Visitation og opfølgning

Har en person brug for økonomisk hjælp på grund af ledighed, kan kommunen normalt gå ud fra, at behovet kan opfyldes ved kontanthjælp og aktivering ("glatsagsbehandling"). Efter § 8 skal kommunen hurtigst muligt og senest 8 uger efter første udbetaling af løbende hjælp foretage en kvalificeret vurdering af, om hjælpen på lidt længere sigt er tilstrækkelig til, at modtageren kan klare sig selv, og borgeren skal have skriftlig besked, jf. RTL § 7. Er dette ikke tilfældet, skal kommunen give andre egnede tilbud, f.eks. revalidering, fleksjob eller lignende. Visitationen skal tilrettelægges, så modtagere af hjælp ikke fastholdes i det sociale system længere end nødvendigt. Indsatsen skal altid foretages i samarbejde med borgeren, jf. den sociale retssikkerhedslovs § 4.

Kommunens opfølgning skal ske løbende og senest hver 3. måned, jf. § 10. Er der lavet en erhvervsplan i forbindelse med revalidering, skal opfølgning ske hver 6. måned, mens der i sager om fleksjob og skånejob første gang skal ske opfølgning efter 6 måneder og derefter senest 12 måneder efter.

Aktivering

Efter § 11 er aktivering og kontanthjælp ligestillet, så kommunen kan vælge straks at tilbyde aktivering.

Ansøgeren og ægtefællen skal have udnyttet deres arbejdsmuligheder og kan derfor normalt ikke uden konsekvenser for hjælpen afslå at tage imod et arbejde eller et rimeligt tilbud om aktivering mv., som kan forbedre arbejdsmulighederne, jf. § 13. Siden 1. juli 1998 skal kommunen sørge for, at personer, der får hjælp alene på grund af ledighed, tilmeldes arbejdsformidlingen, jf. § 8a.

Når en person skal deltage i voksen- eller efteruddannelse, skal kommunen efter § 19 lave en skriftlig plan, og

kommunen skal lave en skriftlig erhvervsplan, når en person skal have hjælp til revalidering, jf. § 50. I øvrigt afgør kommunen efter § 9 selv, hvornår der er behov for at lave en skriftlig plan.

Kontanthjælp

Det er en forudsætning for at få kontanthjælp og aktivering, at ansøgeren har været udsat for ændringer i sine forhold (en "social begivenhed"), f.eks. sygdom, arbejdsløshed eller samlivsophør, som bevirker, at ansøger ikke har mulighed for at skaffe det nødvendige til sin egen eller familiens forsørgelse, og at behovet ikke kan dækkes gennem andre ydelser, jf. § 11.

Efter § 25 beregnes kontanthjælp til forsørgelse som et månedligt beløb, hvis størrelse afhænger af, om modtageren har forsørgelsespligt over for børn eller ikke. Beløbet er normalt mindre til personer under 25 år, medmindre de forsørger eget barn i hjemmet eller har haft arbejdsindtægter af en vis størrelse i en sammenhængende periode på 18 måneder umiddelbart før den "sociale begivenhed". Beløbet er ens, uanset om man er i aktivering eller ikke.

Hjælpen, der er skattepligtig, dækker udgifter til kost, tøj, faste udgifter, herunder til bolig, samt eventuelle udgifter til børn. Personer, der har høje boligudgifter eller stor forsørgerbyrde, har som hidtil mulighed for at få særlig støtte, jf. § 34. Når der er udbetalt kontanthjælp i 6 måneder, kan den samlede hjælp, inkl. ansøgers øvrige indtægter, dog ikke overstige det maksimale dagpengebeløb, jf. bekendtgørelse nr. 78 af 4. februar 1998, § 7. Den beregnede særlige støtte nedsættes derfor i overensstemmelse hermed, medmindre der ydes revalideringsydelse efter § 52.

Efter § 30 trækkes indtægter (herunder erstatning for tabt arbejdsfortjeneste) fra i hjælpen.

Endelig ses der bort fra erstatning af erhvervsevne for personskade efter lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, lov om erstatningsansvar, lov om forsikring mod følger af arbejdsskadelov, lov om erstatning for vaccinationsskader, lov om patientforsikring, lov om lægemiddelskader, lov om erstatning til skadelidte værnepligtige, jf. § 14, stk. 3, og bekendtgørelse nr. 625 af 21. august 1998. Tilsvarende gælder godtgørelse for varigt mén og svie og smerte, se § 14, stk. 5.

Kommunen kan efter § 93, stk. 1, nr. 6, bl.a. træffe beslutning om tilbagebetaling, når der ydes hjælp, når der på det tidspunkt, da der søges hjælp på grund af økonomisk trang, foreligger forhold, der viser, at den pågældende i løbet af kortere tid vil være i stand til at tilbagebetale hjælpen.

Kommunen skal efter stk. 2 senest ved udbetaling af hjælpen oplyse modtageren om, at hjælpen skal betales tilbage og med hvilken begrundelse.

Kommunen kan ikke efter stk. 3 træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1 af den hjælp, som en person modtager under aktivering.

Kommunen kan efter § 94 træffe afgørelse om tilbagebetaling, når en person, der har modtaget hjælp, senere får udbetalt en erstatning, et underholdsbidrag eller lignende, der dækker samme tidsrum og samme formål som den udbetalte hjælp.

Kommunen kan dog ikke træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1 af den hjælp, som en person modtager under aktivering efter kapitel 4.

Kommunen kan endvidere bl.a. ikke træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1, når en erstatning for tab af erhvervsevne udbetales som følge af personskader efter erstatningsansvarsloven.

Ved lov nr. 202 af 1. maj 1998 blev lov om en aktiv socialpolitik ændret - §§ 14 og 33 til følgende opfattelse:

> "§ 14. Kommunen kan ikke yde hjælp, hvis ansøgeren og ægtefællen har formue, som kan dække det økonomiske behov. Kommunen ser dog bort fra beløb på op til 10.000 kr., for ægtefæller 20.000 kr.
>
> Stk. 2. Der ses desuden bort fra den del af en formue, der er nødvendig for at kunne bevare eller opnå en nødvendig boligstandard, eller som bør bevares af hensyn til ansøgerens og familiens erhvervs- eller uddannelsesmuligheder.

Stk. 3. Der skal tillige ses bort fra erstatning for tab af erhvervsevne, der udbetales som følge af personskade efter

1) lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser,

2) lov om erstatningsansvar eller

3) lov om forsikring mod følger af arbejdsskade.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter nærmere regler om, i hvilke andre tilfælde der skal ses bort fra erstatning for tab af erhvervsevne, der udbetales som følge af personskade.

Stk. 5. Kommunen ser endvidere bort fra formue, som skyldes beløb, der er udbetalt som godtgørelse for varigt men og ikke-økonomisk skade samt ydelser fra godkendte sociale fonde, stiftelser, foreninger m.v., der er fritaget for beskatning hos modtageren, jf. ligningslovens § 7, litra z."

"§ 33. Der foretages ikke fradrag i hjælpen for:

1) Invaliditetsydelse, invaliditetsbeløb samt bistands- og plejetillæg efter lov om social pension.

2) Godtgørelse efter § 38.

3) Vederlag som tilforordnet ved valg.

4) Ydelser fra godkendte sociale fonde, stiftelser m.v., der er fritaget for beskatning hos modtageren, jf. ligningslovens § 7, litra z.

5) Børns indtægter og indtægter, der vedrører børn.

6) Værdien af kost m.v. under indlæggelse på sygehus eller lignende behandlingsinstitutioner. Hvis sygehusopholdet har varet i mere end 3 måneder, kan der dog foretages fradrag svarende til den besparelse, der er en følge af indlæggelsen.

Stk. 2. De erstatninger for tab af erhvervsevne, der omtales i § 14, stk. 3 og 4, godtgørelse for varigt men og godtgørelse for ikke-økonomisk skade samt indtægter, der hidrører herfra, trækkes ikke fra i hjælpen."

Samtidig ændredes § 94 (tilbagebetalingsregler), idet § 94, stk. 1- 4, fik følgende formulering:

"§ 94. Kommunen kan træffe afgørelse om tilbagebetaling, når en person, der har modtaget hjælp, senere får udbetalt en erstatning, et underholdsbidrag eller lignende, der dækker samme tidsrum og samme formål som den udbetalte hjælp.

Stk. 2. Kommunen kan ikke træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1 af den hjælp, som en person modtager under aktivering efter kapitel 4.

Stk. 3. Kommunen kan endvidere ikke træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1, når en erstatning for tab af erhvervsevne udbetales som følge af personskade efter

1) lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser,

2) lov om erstatningsansvar eller

3) lov om forsikring mod følger af arbejdsskade, bortset fra de tilfælde, der omfattes af den nævnte lovs § 40, stk. 1.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter nærmere regler om, i hvilke andre tilfælde der ikke kan træffes beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1 i anledning af erstatning for tab af erhvervsevne, der udbetales som følge af personskade."

I bemærkningerne til lovforslaget (Folketingstidende 1997/98, 2. samling, tillæg A, sp. 314) siges det bl.a.:

> "Det foreslås herefter, at erstatning for tab af erhvervsevne, der udbetales efter erstatningsansvarsloven og arbejdsskadeforsikringsloven, lige som for voldsofre bliver uden indflydelse på retten til kontanthjælp.
>
> Med henblik på lignende erstatninger, der f.eks. udbetales i medfør af lov om patientforsikring, lov om erstatning for lægemiddelskader og lov om erstatning for vaccinationsskader, foreslås en bemyndigelse for socialministeren til at fastsætte regler herom.
>
> Der har været en del uklarhed med hensyn til begreberne "erstatning for tabt arbejdsfortjeneste" og "erstatning for tab af erhvervsevne". Såvel reglen om voldsofre som den foreslåede udvidelse af denne regel gælder alene erhvervsevnetabserstatninger, dvs. erstatninger med virkning for fremtiden. I modsætning hertil vedrører erstatninger for tabt arbejdsfortjeneste en periode, der er forløbet og måske har været dækket af sygedagpenge, kontanthjælp eller andre sociale ydelser. Sådanne ydelser fratrækkes i erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, jf. princippet i erstatningsansvarslovens § 2, således at der ikke bliver tale om såkaldt dobbeltforsørgelse. I en konkret sag fandt Den Sociale Ankestyrelse, at "erstatning" efter voldsofferloven kunne ydes for såvel tabt arbejdsfortjeneste som (fremtidigt) tab af erhvervsevne. Man krævede således en del af erstatningen for tab af erhvervsevne anvendt som tilbagebetaling af den udbetalte kontanthjælp, uanset at det fremgik af afgørelsen fra Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser, at der var givet afslag på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Derfor fandtes det nødvendigt at præcisere i bistandslovens § 26, at der ikke kan træffes afgørelse om tilbagebetaling i anledning af en erstatning for tab af erhvervsevne. Denne præcisering foreslås udvidet til at omfatte de nye persongrupper, som det foreliggende forslag retter sig imod."

Udtalelsen om, at ydelserne fratrækkes i tabt arbejdsfortjeneste, er ikke i overensstemmelse med gældende ret, hvis ydelserne er trangsbestemt, idet der kan forventes rejst et tilbagebetalingskrav efter § 94 (eller § 93, stk. 1, nr. 6). FED 1996, 710 Ø, illustrerer denne problemstilling.

1.2.2. Sygedagpenge

Sygedagpenge ydes som erstatning for tab af arbejdsindtægt ved uarbejdsdygtighed på grund af sygdom, herunder tilskadekomst. Dansk indfødsret er ikke en betingelse for at få dagpenge.

Dagpengelovens personkreds er bl.a.

- Lønmodtagere, der, når de ikke får fuld løn under sygdom, har ret til dagpenge fra 1. hele fraværsdag, jf. § 3.

- Selvstændige erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller, der har ret til dagpenge fra kommunen fra 1. dag efter 3 ugers sygdom, hvis de har en dokumenteret arbejdsfortjeneste ved virksomheden, og yderligere kan sikre sig frivilligt fra første fraværsdag, jf. §§ 10 og 20, med enten fuld sats eller 2/3 heraf.

Reglerne står i dagpengeloven (lovbekendtgørelse nr. 632 af 22. juli 1997) og i bekendtgørelse nr. 442 af 23. juni 1998.

Almindelige betingelser

Dagpenge ydes efter lovens § 1, stk. 2, af bl.a.

- private arbejdsgivere til ansatte ved sygefravær i 2 uger fra 1. hele fraværsdag,

- offentlige arbejdsgivere til ansatte ved sygefravær fra 1. hele fraværsdag. Ved offentlige arbejdsgivere forstås offentlige myndigheder samt private institutioner, hvis udgifter dækkes med mindst 50 pct. af offentlige midler.

Kommunen træffer afgørelse om retten til dagpenge, jf. § 31. Kommunens afgørelser om dagpenge kan efter § 32 indbringes for det sociale nævn inden 4 uger efter meddelelsen om afgørelsen. Nævnenes afgørelser kan efterprøves af Ankestyrelsen, hvis styrelsen finder, at afgørelsen har principiel eller generel betydning.

Dagpenge til lønmodtagere

Lønmodtagere, som ikke får udbetalt fuld løn under sygdom og har været ansat hos arbejdsgiveren i de sidste 13 uger før fraværet og i denne periode har været beskæftiget hos denne i mindst 120 timer, har ved sygefravær ret til dagpenge fra arbejdsgiveren i 2 uger fra 1. hele fraværsdag, uanset om ansættelsen ophører forinden, jf. §§ 1 og 3. Private arbejdsgivere afholder efter § 25 udgifterne til dagpenge i de første 2 uger af sygefraværet, og de øvrige udgifter til dagpenge afholdes af den sikredes opholdskommune.

Offentlige arbejdsgivere, dvs. offentlige myndigheder og private institutioner, hvis udgifter dækkes med mindst 50 pct. af offentlige midler, skal udbetale dagpenge under hele sygefraværet, så længe lønmodtageren er ansat, jf. §§ 1 og 3.

Lønmodtagere, der ikke opfylder beskæftigelseskravet for retten til dagpenge fra arbejdsgiveren, har efter § 4 ret til dagpenge fra kommunen, hvis de har været tilknyttet arbejdsmarkedet i de sidste 13 uger før sygdommens indtræden og har været i beskæftigelse i mindst 120 timer, eller hvis de på sygemeldingstidspunktet ville have været berettiget til arbejdsløshedsdagpenge eller en ydelse, der erstatter arbejdsløshedsdagpenge efter lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik eller efter lov om arbejdsmarkedsuddannelser. Endvidere er der ret til dagpenge fra kommunen for personer, der inden for den seneste måned har afsluttet en erhvervsuddannelse af mindst 18 måneders varighed, eller som er elever i lønnet praktik i en uddannelse, der er reguleret ved eller i henhold til lov.

Dagpengenes størrelse beregnes på grundlag af den aktuelle timefortjeneste, som lønmodtageren ville have været berettiget til under sygefraværet efter betaling af arbejdsmarkedsbidrag, jf. lovens § 9, stk. 1. For lønmodtagere uden på forhånd fastsat arbejdstid eller timefortjeneste, anvendes i stedet den gennemsnitlige indtjening i de seneste 4 uger før sygdommen. Dagpenge fra arbejdsgiveren ydes dog kun på grundlag af indtjening hos den pågældende arbejdsgiver.

Dagpengene pr. time kan ikke udgøre mere end det maksimale ugentlige dagpengebeløb divideret med den normale overenskomstmæssige arbejdstid pr. uge, jf. lovens § 9, stk. 2.

Dagpenge til selvstændige erhvervsdrivende

Efter lovens § 10 har personer, der har indtægt ved selvstændig erhvervsvirksomhed, ret til dagpenge fra kommunen fra 1. fraværsdag efter 3 ugers sygdom. Er der tegnet frivillig sikring efter § 20, har vedkommende dog ret til dagpenge fra 1. hele fraværsdag efter sygdommens indtræden. Det er en forudsætning, at ansøgeren inden for de sidste 12 måneder har udøvet selvstændig erhvervs-virksomhed i væsentligt omfang i mindst 6 måneder, heraf den seneste måned forud for fraværsperioden.

Dagpenge beregnes for en uge ad gangen på grundlag af årsopgørelsen for det seneste regnskabsår efter indgivet selvangivelse.

Er der tegnet frivillig sikring efter § 20 for de første 3 ugers sygdom, udgør dagpengene mindst 2/3 af det maksimale dagpengebeløb.

Udbetalingen af dagpenge ophører efter § 22, når der er udbetalt dagpenge eller løn under sygdom for mere end 52 uger i de 18 forudgående kalendermåneder. Udbetalingen skal dog forlænges, hvis det anses for overvejende sandsynligt, at revalidering vil blive iværksat, eller den sikrede er under eller venter på lægebehandling, som må antages inden for en kortere tid at kunne genskabe arbejdsdygtigheden. Hvis den sygemeldte lider af alvorlig sygdom, der kræver langvarig behandling, før erhvervsmæssig beskæftigelse kan genoptages, kan dagpengeudbetalingen forlænges med 2 x 26 uger, jf. bekendtgørelse nr. 442 af 23. juni 1998, § 38, nr. 1.

Desuden kan dagpengeudbetalingen efter lovens § 22 forlænges, hvis der ved varighedsbegrænsningens indtræden er ansøgt om førtidspension, eller der i Arbejdsskadestyrelsen verserer en sag, som styrelsen endnu ikke har truffet afgørelse om erhvervsevnetab i.

Dagpengeudbetaling kan endvidere forlænges, hvor der er tale om uhelbredelig sygdom, jf. § 38, nr. 2, i bekendtgørelse nr. 442 af 23. juni 1998.

Ophør af dagpengeudbetaling sker den dag, hvor den sikrede er arbejdsdygtig, uanset om vedkommende undlader at træde i arbejde eller raskmelde sig, jf. lovens § 5, stk. 1.

Kommunen skal i øvrigt efter lovens § 24 senest efter 8 uger og derefter mindst hver 8. uge vurdere den sikredes forhold med henblik på, om der er behov for behandling, optræning, revalidering, overgang til pension eller andre former for bistand.

1.3. EAL §§ 3-9 (svie og smerte, méngodtgørelse, erhvervsevnetab)

Bortset fra ydelser efter ASFL fratrækkes ingen ydelser i erstatninger, det være sig sociale ydelser eller private forsikringer eller pensioner.

2. Hvilken betydning får en udbetalt erstatning for andre ydelser?

2.1. Generelt

For så vidt angår de ydelser, der er nævnt under pkt. 1.1.1. og 1.1.3.-1.1.5. gælder, at der kan blive tale om nedsættelse, hvis de er indtægtsuafhængige. Ydes de med tilbagebetalingspligt, skal de ikke fradrages. Særligt for så vidt angår lov om aktiv socialpolitik bemærkes, at godtgørelse efter § 9 og erhvervstab efter §§ 5-8 holdes uden for beregningsgrundlaget. Her kan man altså kumulere erstatningen med de sociale ydelser. Sygedagpenge fradrages derimod, og tabt arbejdsfortjeneste indgår i beregningsgrundlaget.

2.2. Særligt om social pension

Hvis skadelidte får *social pension*, opstår der derimod et samspilsproblem.

Lov om social pension (lovbekendtgørelse nr. 22 af 14. januar 1998 med senere ændringer) indeholder reglerne om både folkepension, der kan ydes til personer, der er fyldt 65 år, og om førtidspension (tidligere enkepension, invalidepension og førtidig folkepension), der kan ydes til personer i alderen 18 til 67 år med væsentligt nedsat erhvervsevne. - Reglerne om delpension står i lov om delpension (lovbekendtgørelse nr. 226 af 5. maj 1991 med senere ændringer). Henvendelse om ydelser skal rettes til socialforvaltningen i opholdskommunen, jf. § 9 i den sociale retssikkerhedslov.

Ved bedømmelsen af graden af nedsættelsen af ansøgerens erhvervsevne skal der foretages dels en lægelig vurdering af ansøgerens fysiske eller psykiske invaliditet og funktionsevne og dels en social vurdering af ansøgerens mulighed for og evne til, eventuelt efter revalidering eller lignende, at forsørge sig selv ved arbejde, trods den lægelige invaliditet, jf. § 15. Den lægelige vurdering tager udgangspunkt i erfaringer om, hvilke helbredsmæssige begrænsninger og lidelser, der almindeligvis medfører, at folk må opgive deres erhvervsarbejde helt eller delvis. Det er en forudsætning for at få pension, at invaliditeten er varig, dvs. at der ikke er udsigt til, at den bedres væsentligt, hverken af sig selv eller ved behandling.

Da samme lægelige invaliditet kan have helt forskellige erhvervsmæssige følger, foretages der også en social vurdering, dvs. en vurdering af om ansøgeren - trods invaliditeten - har mulighed for at arbejde og få indtægt, svarende til en anden person med lignende uddannelse og baggrund.

En person skal vurderes i fuldt selverhverv, hvis vedkommende har haft erhvervsarbejde i 27 timer ugentligt eller derover. Den samme varige lægelige invaliditet kan derfor medføre, at ansøgers erhvervsevne, bedømt i "fuldt erhverv", anses for reduceret med mere end 2/3, dvs. til mellemste førtidspension, mens den, bedømt ud fra "arbejde i eget hjem", ikke berettiger til pension, fordi invaliditeten og funktionsevnen ikke skønnes nedsat med mindst halvdelen ved dette arbejde.

Forudsætningen for at kunne få førtidspension er, at ansøgers erhvervsevne er nedsat med mindst halvdelen og som hovedregel af helbredsmæssige årsager.

I visse tilfælde kan der dog tilkendes almindelig førtidspension, selv om nedsættelsen af erhvervsevnen ikke udelukkende skyldes helbredsmæssige forhold. Således kan personer mellem 18 og 67 år få tilkendt kombineret helbredsbetinget og behovsbetinget almindelig førtidspension efter § 14, stk. 3, nr. 2, hvis ansøgeren har væsentlige helbredsmangler, uden at de dog i sig selv reducerer erhvervsevnen med mindst halvdelen. - Og efter § 14, stk. 3, nr. 3, kan personer mellem 50 og 67 år få tilkendt en behovsbestemt almindelig førtidspension, når sociale og

helbredsmæssige forhold tager for det. Efter praksis er det normalt en forudsætning for at få behovsbestemt førtidspension efter § 14, stk. 3, nr. 3, at ansøger er tæt ved 60 års alderen, idet yngre ansøgere uden helbredsmangler af betydning sædvanligvis vil blive henvist til at søge arbejde, medmindre særlige forhold taler imod. - Efter begge regler er det imidlertid en betingelse for at kunne få pension, at ansøgers og dennes eventuelle ægtefælles samlede indtægter ikke overstiger en udelukkelsesgrænse, der svarer til sygedagpengenes maksimale beløb, jf. § 15 i bekendtgørelse nr. 1046 af 17. december 1997. For enlige ansøgere må indtægterne ikke overstige 2/3 af dagpengenes maksimale beløb for at kunne få behovsbestemt førtidspension.

Almindelig førtidspension tilkendes som forhøjet almindelig førtidspension, hvis modtageren har søgt og fået tilkendt inden deres fyldte 60. år, og som almindelig førtidspension til modtagere, der først har fået tilkendt pension efter deres fyldte 60. år, jf. § 14, stk. 4.

Førtidspensionister kan under visse betingelser få særlige tillæg til pensionen. Efter § 16, stk. 1, kan der tilkendes bistandstillæg til personer i alderen 18 - 67 år, hvis ansøgeren er blind eller stærkt svagsynet, eller hvis invaliditeten medfører, at ansøgeren stadig må have personlig bistand af andre til at varetage personlige fornødenheder, f.eks. til at spise, færdes ude og inde, af- og påklædning og til at gå på toilettet. Hvis ansøgeren er gift, forudsættes det, at ægtefælles hjælper i ret vidt omfang, således at bistandstillæg kun kan tilkendes, hvis bistanden går ud over ægtefællens naturlige pligt til at yde håndsrækninger. - Hvis ansøgerens invaliditet kræver vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse, kan der tilkendes plejetillæg, jf. § 16, stk. 2. Det er en forudsætning, at ansøgeren kræver konstant overvågning eller hjælp, således at vedkommende kun kan være alene i ganske korte perioder, som regel ikke over 1-2 timer.

Bistands- og plejetillæg kan tilkendes efter ansøgning - på et særligt skema, som kommunen har - ud fra ansøgerens bistands- og plejebehov. Tillæggene ydes uden hensyn til ansøgerens økonomiske forhold og er skattefri. De bevares efter overgang til folkepension.

Personer mellem 18 og 67 år, der lægeligt set opfylder de helbredsmæssige betingelser for mellemste eller højeste førtidspension, men som på grund af erhvervsindtægt (på mere end det dobbelte grundbeløb for enlige) er afskåret fra at opnå en sådan pension, kan få tilkendt invaliditetsydelse, jf. § 18. Modtagere af invaliditetsydelse betragtes i almindelighed ikke som pensionister.

Højeste førtidspension	§ **14, stk.** 1 **og** § **15 Vejl. pkt. 5O**	**18- 60 år**	**Erhvervsevnen ubetydelig** *i* **ethvert erhverv p.g.a. fysisk eller psykisk invaliditet**
Mellemste førtidspension	§ **14, stk. 2, nr. 1, og** § **15 Vejl. pkt. 51**	**18- 60 år**	**Erhvervsevnen nedsat med omkring 2/3 p.g.a. fysisk eller psykisk invaliditet**
Mellemste førtidspension	§ **14, stk.** .2 , **nr.** 2 **og** § **15 Vejl. pkt. 51**	**60- 67 år**	**Erhvervsevnen ubetydelig** i **ethvert erhverv p.g.a. fysisk eller psykisk invaliditet**
Almindelig førtidspension	§ **14, stk. 3, nr. 1** og § **15 Vejl. pkt. 52**	**18- 67 år**	**Erhvervsevnen nedsat med mindst 1/2 p.g.a. fysisk eller psykisk invaliditet**
Almindelig førtidspension	§ **14, stk. 3, nr.** 2 **og** § **15 Vejl. pkt. 53-54 og 78-80**	**18- 67 år** .	**a) Erhvervsevnen nedsat med mindst 1/2 uden at det alene skyldes helbredsmæssige forhold, og** **b) b) varigt behov for forsørgelse**
Almindelig førtidspension	§ **14, stk. 3, nr.** 3 **og** § **15 Vejl. pkt. 53, 55 og 78-81**	**SO- 67 år**	**a) Sociale og helbredsmæssige forhold, herunder sociale forhold alene, taler for det, og** **b) b) varigt behov for forsørgelse**
	§ **16, stk.** 1 **Vejl.**		

Bistandstillæg	**pkt. 85-87, 89, 214, 259**	**18- 67 år**	**Behov for personlig bistand p.g.a. invaliditet eller blindhed eller stærk svagsynethed**
Plejetillæg	§ **16, stk.2 Vejl.** **pkt. 85 - 86, 88-89**	**18- 67 år**	**Behov for vedvarende pleje eller tilsyn**
Invaliditetsydelse	§ **18 Vejl.** **pkt. 67, 100- 102**	**18- 67 år**	**Betingelserne for højeste eller mellemste pension er opfyldt, men erhvervsindtægt udelukker disse ydelser, eller alvorlig høreskade, der medfører svære kontaktvanskeligheder**

Ydelser

De enkelte pensionstyper, der reguleres hver 1. januar, har følgende bestanddele:

Oversigt over de enkelte pensionstypers bestanddele

	Grundbeløb	Pensionstillæg	Invaliditetsbeløb	Erhvervsudygtighedsbeløb	Førtidsbeløb
Folkepension	X	X			
Højeste førtidspension	X	X	X	X	
Mellemste førtidspension	X	X	X		
Forhøjet almindelig førtidspension	X	X			X
Almindelig førtidspension	X	X			

Grundbeløbet er skattepligtigt og indtægtsreguleres for folkepensionister kun på grundlag af pensionistens egen indtægt ved personligt arbejde, mens det for førtidspensionister reguleres på grundlag af pensionistens egen indtægt.

Pensionstillægget er skattepligtigt og reguleres på grundlag af pensionistens egen og ægtefællens indtægt.

Invaliditetsbeløbet, der ikke er skattepligtigt, er fast og indtægtsreguleres ikke.

Erhvervsudygtighedsbeløbet, der er skattepligtigt, er fast og indtægtsreguleres ikke.

Førtidsbeløbet, der ikke er skattepligtigt, er fast og indtægtsreguleres ikke.

Bistands- og plejetillæg er ikke skattepligtige og ydes uden hensyn til pensionistens indtægt.

Personligt tillæg er ikke skattepligtigt og ydes under hensyn til ansøgerens egne og eventuel ægtefælles økonomiske forhold.

Særligt personligt tillæg er ikke skattepligtigt og indtægtsreguleres ikke.

Invaliditetsydelse er ikke skattepligtig og ydes uden hensyn til modtagerens indtægtsforhold.

Afkastet af en godtgørelse eller erstatning eller EAL indgår i beregningsgrundlaget for socialpensionen.

I det følgende gengives de aktuelle satser samt fradragsbeløbene (og beskatningsbeløbet).

/De aktuelle satser samt fradragsbeløbene (og beskatningsbeløbet)./

3. Beskatning af erstatninger

Erstatnings- og godtgørelseskrav er som udgangspunkt fritaget for indkomstbeskatning.

Vedrørende personskade fraviges udgangspunktet dog for så vidt angår erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, som altså er skattepligtig indkomst, hvilket ikke kan undre, da denne erstatningspost jo ækvivalerer en skattepligtig indkomst. Erhvervsevnetabserstatning efter EAL er ikke indkomstskattepligtig, selv om erstatningen jo træder i stedet for skattepligtige indtægter.

Renter, der tilkendes i forbindelse med erstatning og godtgørelse for person- og tingskade, er skattepligtig indkomst.

Tabt arbejdsfortjeneste er imidlertid fritaget for bruttoskat (arbejdsmarkedsbidrag). Dette medfører ikke, at erstatningen nedsættes, jf. U 1998.553 H.

Formueskatten er afskaffet.

BILAG 5 - STATISTIK OG BEREGNINGSEKSEMPLER M.V.

Indholdsfortegnelse

1. **4 eksempler på erstatningsberegning efter henholdsvis gældende ret og arbejdsgruppens (flertallets) lovforslag.**
2. **Grafiske kurver til illustration af henholdsvis de gældende og foreslåede reduktionsregler i EAL §§ 4 - 9.**
3. **Brev fra Forsikring & Pension vedrørende vurdering af de økonomiske konsekvenser ved ændring af erstatningsansvarsloven.**
4. **Statistiske oplysninger om erstatningsudbetalinger fra Patientforsikringen og Erstatningsnævnet.**
5. **Statistik fra Arbejdsskadestyrelsen vedrørende sagsbehandlingstiden i 3. kvartal 1999 i henholdsvis ulykkessager, sager om erhvervssygdomme og p-sager (private erstatningssager).**

Eksempel 1

10%

63

170,00

10.710,00

192

80,00

15.360,00

26.070,00

25.000,00

10%

332.500,00

33.250,00

-50%

-16.625,00

16.625,00

41.625,00

255

125,00

31.875,00

10%

553.000,00

Skadelidte: kvinde - 84 år
Skaden: brækket hofte ved fald i bus
Varigt mén:

NUVÆRENDE REGLER:

Svie og smerte	dage	
Sengeliggende syg		
Oppegåendesyg		
I alt		
Skønmæssigt fastsat til		
Varigt mén		
Aldersreduktion		
Erstatning i alt		

FORSLAG:

	dage	
Svie og smerte		
Varigt mén	55.300,00	
Aldersreduktion	-40%	-22.120,00
		33.180,00
Erstatning i alt		**65.055,00**
ÆNDRING::		
Forskel i kroner		**23.430,00**
Forskel i procent		**56%**

Note:

Der er ikke taget højde for renter i henhold til de nugældende regler eller for regulering af erstatningsniveauet frem til udbetalingstidspunktet, som foreslået i det af flertallet fremsatte forslag

Eksempel 2

Skadelidte: kvinde - 50 år
på sakdestidpunktet under uddannelse til

	socialpædagog efter mere 30 års arbejde.			
Skaden:	nakke/hoved og skulder			
Varigt mén	35%			
Erhvervsevnetab	65%			

NUVÆRENDE REGLER:

Varigt mén		35%	332.500,00	116.375,00
Aldersreduktion		0%		-
				116.375,00
Erhversevnetab				
Omfattet af EAL § 8	méngodtgørelsen x 170%			**197.837,50**
Erstatning i alt				**314.212,50**

FORSLAG:

Varigt mén		35%	553.000,00	193.550,00
Aldersreduktion		-11%		-21.290,50
				172.259,50
Erhvervsevnetab				
Årsløn 199.000,00	190.000 x 10 x 65%			1.235.000,00
Aldersreduktion		-21%		-259.350,00
				975.650,00
Erstatning i alt				**1.147.909,50**

ÆNDRING:	
Forskel i kroner	**661.437,50**
Forskel i procent	**211%**

Note:

Der er ikke taget højde for renter i henhold til de nugældende regler eller for regulering af erstatningsniveauet frem til udbetalingstidspunktet, som foreslået i det af flertallet fremsatte forslag

Eksempel 3

Skadelidte:	kvinde - 38 år			
Skaden:	nakkeskade/piskesmældslæsion			
Varigt mén	12%			
Erhvervsevnetab	25%			

NUVÆRENDE REGLER:

Varigt mén		12%	332.500,00	**39.900,00**
Aldersreduktion				
Erhversevnetab				
Årsløn 260.000,00	260.000 x 6 x 25%			**390.000,00**
Erstatning i alt				**429.900,00**

FORSLAG:

Varigt mén		12%	553.000,00	**66.360,00**
Aldersreduktion				

Erhvervsevnetab				
Årsløn 260.000,00	260.00 x 10 x 25%			650.000,00
Aldersreduktion		-9%		-58.500,00
				591.500,00
Erstatning i alt				**657.860,00**
ÆNDRING:				
Forskel i kroner				**227.960,00**
Forskel i procent				**53%**

Note:

Der er ikke taget højde for renter i henhold til de nugældende regler eller for regulering af erstatningsniveauet frem til udbetalingstidspunktet, som foreslået i det af flertallet fremsatte forslag

Eksempel 4

Skadelidte:	kvinde - 59 år			
Skaden:	nakkeskade/piskesmæld			
Varigt mén		15%		
Erhvervsevnetab		50%		
NUVÆRENDE REGLER:				
Varigt mén		15%	322.500,00	**49.875,00**
Ingen aldersreduktion				
Erhversevnetab				
Årsløn 350.000,00	350.000 x 6 x 50%			1.050.000,00
Aldersreduktion		34%		-357.000,00
				693.000,00
Erstatning i alt				**742.875,00**
FORSLAG:				
Varigt mén		15%	553.000,00	82.950,00
Aldersreduktion		-20%		-16.590,00
				66.360,00
Erhvervsevnetab				
Årsløn 350.000,00	350.00 x 10 x 50%			1.714.760,00
Aldersreduktion		-40%		-685.904,00
				1.028.856,00
Erstatning i alt				**1.095.215,00**
ÆNDRING:				
Forskel i kroner				**352.341,00**
Forskel i procent				**47%**

Note:

Der er ikke taget højde for renter i henhold til de nugældende regler eller for regulering af erstatningsniveauet frem til udbetalingstidspunktet, som foreslået i det af flertallet fremsatte forslag

/Aldersreduktion - Procentuelt/

/Godtgørelsens Størrelse/

/Aldersreduktion - Procentuelt (§ 2)/

/Ved 100% og årsløn på 275.000 kr./

/s412/

Forsikring & Pension *Justitsministeriets arbejdsgruppe og*

F&P's baggrundsgruppe vedr. revision af erstatningsansvarsloven

Pr. telefax

Vores ref Ir/maa Journalnr. 1.3.6.1-007 Deres ref Dato 03.03.2000

Økonomiske konsekvenser ved ændring af erstatningsansvarsloven

Som aftalt vender F&P hermed tilbage til spørgsmålet om de økonomiske konsekvenser af det foreliggende udkast til ændring af erstatningsansvarsloven.

Beregningen af de økonomiske konsekvenser er af mange grunde yderst vanskelig, idet mere præcise vurderinger forudsætter kendskab til fordelingen af erstatningsudbetalingerne på de enkelte poster, hvor til kommer, at det indenfor de enkelte poster er vanskeligt at vurdere, hvad loven vil betyde. For eksempel er det vanskeligt at vurdere længden af perioden, hvor der som følge af ophævelsen af stationærtidspunktet skal betales erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

For så vidt angår autoforsikring er det lagt til grund, at personskadeerstatningerne udgør 10% af de samlede erstatningsudbetalinger, svarende til ca. 700 mio. kr. (1998 tal). Det skønnes på den baggrund, at stigninger i de samlede erstatningsudgifter for en kombineret kasko- og ansvarsforsikring vil udgøre 5-10%. Den deraf affødte præmiestigning vil selvsagt skulle tillægges motoransvarsafgift på 50%.

For så vidt angår erhvervsansvarsforsikringer skønnes det, at de samlede erstatningsudgifter vil stige gennemsnitligt 20-30%, men stigningerne dækker over meget store variationer, spændende fra nær 0 til en fordobling afhængigt af branchen.

Med venlig hilsen

Claus Tønnesen

Erhvervsorganisation for forsikringsselskaber og pensionskasser
Forsikringens Hus
Amaliegade 10
1256 København K
Tlf. 3343 5500
Fax 3343 5501
fp@ForsikringensHus.dk
www.ForsikringensHus.dk
PATIENTFORSIKRINGEN

Justitsministeriet

Lotte Wetterling

Slotsholmsgade 10

1216 København K

Ny torv, den 2. marts 2000

STATISTISKE OPLYSNINGER VEDRØRENDE ERSTATNINGSBELØB EFTER LOV OM ERSTATNINGSANSVAR.

Justitsministeriet har anmodet om Patientforsikringens vurdering af, hvorledes de samlede tilkendte erstatninger

nærmere fordeler sig på de enkelte erstatningsposter i lov om erstatningsansvar.

Patientforsikringen foretager en registrering af visse erstatningsposter. I Patientforsikringen er det imidlertid mere relevant at registrere menprocenter, sygeperioders varighed og lignende. Der foretages derfor ikke en registrering, der - så specifikt som det er ønsket af ministeriet - gør det muligt umiddelbart at udlede de samlede erstatninger efter erstatningsansvarsloven og beløbenes fordeling på de enkelte bestemmelser i loven.

Vi har derfor foretaget en manuel gennemgang af 110 henlagte sager. Nedenstående tabel bygger på oplysningerne i disse sager. Ved fortolkningen af tabellen skal man være opmærksom på følgende forudsætninger .

1. De 110 sager er alle henlagt indenfor en afgrænset periode i 1998. Skaderne er i stort set alle sager indtruffet i 1996 og 97.
2. Der er valgt en afgrænset periode, hvori de samlede erstatninger har været af en sådan størrelse, at de i rimelig grad svarede til den gennemsnitlige erstatning i øvrige sager ganget med 110.
3. Patienternes gennemsnitsalder er knapt 49 år, og en relativ stor del er ældre mennesker. Dette kan medføre, at fordelingen mellem de enkelte erstatningsposter ikke er helt repræsentativ.
4. Patienter er kendetegnet ved ganske ofte at have en forudbestående, invaliderende grundlidelse. Dette kan ligeledes medføre, at tallene ikke er helt repræsentative.
5. Der er først foretaget en beregning på grundlag af registreringerne i 60 sager . Herefter er der foretaget en beregning på grundlag af yderligere 50 sager. Der var ikke signifikante forskelle i fordelingen i de to beregninger. Patientforsikringen finder blandt andet på den baggrund, at tabellen giver et retvisende billede af fordelingen af erstatningsbeløbene i sager behandlet i Patientforsikringen

6. Det samlede erstatningsbeløb udgjorde 17.476.000 kr. Den gennemsnitlige erstatning har altså udgjort ca. 159.000 kr .

Det samlede beløb er tilkendt efter følgende bestemmelser:

	§ 1	**§ 2**	**§ 3**	**§ 4**	**§ 5**	**§ 12-14**
Beløb i kr.	151.997	754.321	1.256.130	2.968.722	11.715.248	645.461
I procent	1	4	7	17	67	4

Vi håber udvalget kan gavn af oplysningerne. Såfremt der er spørgsmål, står vi naturligvis til rådighed.

Med venlig hilsen

Ole Graugård

Sekretariatschef

Justitsministeriets lovafdeling 6/3-00
2000 - 793 - 0013

PATIENT FORSIKRINGS FORENINGEN - NYTORV 5 -1450 KØBENHAVN K

TLF 33124343 FAX 33124341 e-mail pf@patientforsikringen.dk www.patientforsikringen.dk

STATISTIK nr. 4

Indtast dato interval

Startdato:01-01-99 NÆVNET VEDRØRENDE ERSTATNING

TIL OFRE FOR FORBRYDELSER

Slutdato : 31-12-99 Store Kongensgade 1, 1. -1264 København K

Indsæt statistik

Udbetalte erstatninger.	Beløb, kr.	% af samlet beløb	Antal tilkendelser
Tandskade	1.967.918,16	5,71	291,00
Svie & smerte oppegående	2.450.453,34	7,11	1.062,00
Svie & smerte sengeliggende	1.025.906,68	2,98	697,00
Svie & smerte EAL §3 pkt.2	1.100.334,00	3,19	255,00
Tort	5.668.000,00	16,44	320,00
Tort, ikke øk. godtg. EAL §26 stk.2	398.500,00	1,16	34,00
Varigt mén	4.197.775,00	12,18	97,00
Erhvervsevnetab	11.877.984,90	34,45	51,00
Tabt arbejdsfortjeneste	2.729.811 ,62	7,92	319,00
Tingsskade §3	37.856,45	0,11	9,00
Forsørgertab EAL §12	355.410,00	1,03	2,00
Forsørgertab EAL §13 :	0,00	0,00	0,00
Forsørgertab EAL §14	44.520,00	0,13	2,00
Begravelsesudgifter	71.485,20	0,21	6,00
Helbredsudgifter .	525.498,03	1,52	308,00
Personlige effekter	476.162,95	1,38	412,00
Advokatsalær	870.167,00	2,52	171,00
Lægeerklæring	142.532,97	0,41	361,00
Transport	92.972,40	0,27	162,00
Kontantbeløb :	22. 738,00	0,07	36,00
Andet tab	419.523,05	1,22	60,00
Total :	**34.475.549,75 ***		**4.655,00**
Gebyr:	731.409,16		

* Beløbet incl. Ikke tilkendte renter.

/Den procentvise andel af afgjordte sager./

Bilag 6 - Optryk om den gældende lov om erstatningsansvar og bekendtgørelse om regulering af beløbene i erstatningsansvarsloven

Lovbekendtgørelse nr. 599 af 8.9.1986 om erstatningsansvar

som ændret ved lov nr. 196 af 29.3.1989, lov nr. 389 af7.6. 1989,

lov nr. 73 af 1.2. 1995, lov nr. 389 af 14.6.1995,

lov nr.IIIOaf20.12.1995 og lov nr.349 af23.5.1997

Kapitel 1

Erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger

Personskade

§ 1. Den, der er erstatningsansvarlig for personskade, skal betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab som følge af skaden samt en godtgørelse for svie og smerte.

Stk. 2. Har skaden fået varige følger, skal der tillige betales godtgørelse for varigt men samt erstatning for tab

eller forringelse af erhvervsevne.

Stk. 3. Værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med erhvervsindkomst.

Tabt arbejdsfortjeneste

§ 2. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste fastsættes for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Stk. 2. I erstatningen fradrages løn under sygdom, dagpenge fra arbejdsgiver eller kommunalbestyrelsen og forsikringsydelser, der har karakter af en virkelig skadeserstatning, samt lignende ydelser til den skadelidte.

Svie og smerte

§ 3. Godtgørelse for svie og smerte udgør for tiden fra skadensindtræden, indtil skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær 1 00 kr. for hver dag, den skadelidte er sengeliggende, og 50 kr. for hver dag, den skadelidte er syg uden at være sengeliggende. Der kan i særlige tilfælde ydes godtgørelse for svie og smerte, selv om skadelidte ikke. er syg. Overstiger godtgørelsen 15.000 kr., kan de beløb, der er nævnt i 1. pkt., fraviges.

Varigt mén

§ 4. Godtgørelse for varigt men fastsættes til et kapitalbeløb, der beregnes under hensyn til skadens medicinske art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes personlige livsførelse. Mengraden fastsættes efter forholdene på det tidspunkt, da skadelidtes helbredstilstand blev stationær. Godtgørelsen udgør ved en mengrad på 100 pct. 200.000 kr. Ved lavere mengrader nedsættes beløbet forholdsmæssigt. I særlige tilfælde kan mengodtgørelsen fastsættes til et højere beløb, dog højst 240.000 kr .Ved en mengrad på under 5 pct. ydes ingen godtgørelse.

Stk. 2. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 60 år, nedsættes den i henhold til stk. l beregnede godtgørelse for men med 5 pct. for hvert år, skadelidte var ældre end 59 år ved skadens indtræden. Godtgørelsen nedsættes dog ikke yderligere efter det fyldte 69. år.

Erhvervsevnetab

§ 5. Har en personskade, efter at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær, medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet skal der tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af skadelidte.

Stk. 3. Skadelidtes erhvervsevnetab beregnes i procent (erhvervsevnetabsprocenten). Der ydes ikke erstatning, såfremt erhvervsevnetabet er mindre end 15 pct.

§ 6. Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jfr. § 7, ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jfr. § 5, stk. 3.

§ 7. Som årsløn regnes skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, som går forud for datoen for skadens indtræden.

Stk. 2. Årslønnen fastsættes dog efter et skøn, når særlige indtægts- eller ansættelsesforhold eller andre særlige forhold har gjort sig gældende.

Stk. 3. Årslønnen kan højst udgøre 350.000 kr.

§ 8. For en skadelidt, der i det væsentlige udnytter erhvervsevnen på en måde, som ikke eller kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt, og for børn fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af den i § 4 nævnte mengrad. Erstatningen fastsættes som en procentdel af den i § 4, stk. l, 1.-4. pkt., nævnte mengodtgørelse.

Stk. 2. Ved en mengrad på under 15 pct. ydes ingen erstatning. Ved mengrader på 15 pct., 18 pct. og 20 pct. udgør erstatningen henholdsvis 130 pct., 135 pct. og 140 pct. af mengodtgørelsen.

Stk. 3. Ved en mengrad på 25 pct. udgør erstatningen 150 pct. af mengodtgørelsen. Ved mengrader på 30 pct., 35 pct., 40 pct., 45 pct. og 50 pct. udgør erstatningen henholdsvis 160 pct., 170 pct., 180 pct. , 190 pct. og 200 pct. af mengodtgørelsen.

Stk. 4. Ved en mengrad på 55 pct. udgør erstatningen 225 pct. af mengodtgørelsen. Ved mengrader på 60 pct., 65 pct., 70 pct., 75 pct., 80 pct. og 85 pct. udgør erstatningen henholdsvis 250 pct., 275 pct., 300 pct., 325 pct., 350 pct. og 375 pct. af mengodtgørelsen. Ved mengrader på 90 pct., 95 pct. og 100 pct. udgør erstatningen 400 pct. af mengodtgørelsen.

§ 9. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 56 år, nedsættes erstatningen med 81/2 pct. for hvert år, skadelidte var ældre end 55 år ved skadens indtræden.

Stk. 2. Må det antages, at skadelidte ville have været erhvervsaktiv også efter det fyldte 67. år, kan stk. 1 fraviges helt eller delvis.

Forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen

§ 10. Såvel skadelidte som skadevolderen kan indhente en udtalelse om spørgsmålet om fastsættelsen af mengraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jfr. lov om arbejdsskadeforsikring .

Genoptagelse

§ 11. En afsluttet sag om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis der indtræder uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, således at skadelidtes mengrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at være væsentlig højere end først antaget. Ved genoptagelse af sagen kan spørgsmålet om fastsættelsen af mengraden og erhvervsevnetabsprocenten igen begæres forelagt for Arbejdsskadestyrelsen, jfr. § l0.

Tab af forsørger m. v.

§ 12. Den, som er erstatningsansvarlig for en andens død, skal betale erstatning for rimelige begravelsesudgifter og erstatning til den, som ved dødsfaldet har mistet en forsørger. Forsørgelse omfatter også værdien af afdødes arbejde i hjemmet.

Erstatning til ægtefælleeller samlever

§ 13. Erstatning for tab af forsørger til ægtefælle eller samlever udgør 30 pct. af den erstatning, som afdøde må antages at ville have opnået ved et fuldstændigt tab af erhvervsevnen, j.fr .§§ 5-8. Erstatningen udgør dog mindst 225.000 kr., medmindre der foreligger særlige omstændigheder .

Stk. 2. Var forsørgeren fyldt 56 år, nedsættes erstatningen efter reglerne i § 9.

Forsørgertabserstatning til børn

§ 14. Erstatning for tab af forsørger til efterlevende børn fastsættes til et beløb, der svarer til summen af de bidrag til barnets underhold, som afdøde på skadestidspunktet kunne være pålagt efter lov om børns retsstilling, hvis afdøde havde været bidragspligtig. Var afdøde eneforsørger, forhøjes erstatningen med 100 pct.

Regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb

§ 15. De i § 3, § 4, stk. l, § 7, stk. 3, og § 13, stk. l, 2. pkt., nævnte beløb reguleres årligt pr. l. januar med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, l. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 10 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der i henhold til stk. 1 var gældende på tidspunktet for skadens indtræden.

Forrentning

§ 16. Krav om godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén, erstatning for erhvervsevnetab samt erstatning for tab af forsørger forrentes fra skadestidspunktet, til betaling sker, med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6 pct. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og Økonomiministeriet ændre renten.

Regres mod den erstatningsansvarlige

§ 17. ydelser i henhold til den sociale lovgivning, herunder dagpenge, sygehjælp, pension efter den sociale pensionslovgivning og ydelser i henhold til lov om arbejdsskadeforsikring, som tilkommer en skadelidt eller efterlevende, kan ikke danne grundlag for regreskrav mod den erstatningsansvarlige. Det samme gælder pensionsydelser, der udbetales af stat, kommune eller i henhold til anden pensionsordning, samt forsikringsydelser uanset forsikringens karakter, jfr. § 22, stk. 2. Sygedagpengeydelser efter lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel kan dog danne grundlag for regreskrav mod den erstatningsansvarlige, jf. lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel, § 39, stk. 2.

Stk. 2. En arbejdsgiver, der har udbetalt dagpenge eller sygeløn til en skadelidt eller har udbetalt dertil knyttede ydelser, kan gøre regres mod den erstatningsansvarlige i det omfang, arbejdsgiveren har lidt et tab.

Overførelse m. v. af erstatnings- **og godtgørelseskrav**

§ 18. Krav om erstatning og godtgørelse for personskade og krav om erstatning til den, der har mistet en forsørger, kan ikke overdrages, så længe kravet og dets størrelse ikke er anerkendt eller fastslået af domstolene.

Stk. 2. Krav om godtgørelse for personskade falder i arv , når det er anerkendt eller gjort gældende ved sagsanlæg eller under en straffesag ved kravets fremsættelse i retten eller et anklageskrift eller en stævning, der er indleveret til retten.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse som nævnt i stk. 1, der ikke må antages at være forbrugt. indgår ikke i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør, separation eller bosondring. Erstatningen eller godtgørelsen indgår dog i formuefællesskabet, når den, som erstatningen tilkommer, afgår ved døden, medmindre erstatningen eller godtgørelsen ifølge ægtepagt er særeje.

Stk. 4. Reglerne i stk. 1 og stk. 3 finder ikke anvendelse på krav om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Kapitel 2 Erstatningsansvar for skade,
der er dækket af forsikring

§ 19. I det omfang en skade er dækket af en tingsforsikring eller en driftstabsforsikring, er der ikke erstatningsansvar.

Stk. 2. Reglen i stk. 1 gælder ikke, såfremt:

1) den erstatningsansvarlige har forvoldt

skaden forsætligt eller ved grov uagtsomhed, eller

2) skaden er forvoldt ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed eller virksomhed, der kan ligestilles hermed.

Stk. 3. Har en arbejdstager forvoldt en skade, der er dækket af en tingsforsikring, en driftstabsforsikring eller arbejdsgiverens ansvarsforsikring, ifalder arbejdstageren ikke erstatningsansvar, medmindre skaden er forvoldt forsætligt eller ved grov uagtsomhed.

§ 20. Staten, en kommune eller en anden offentlig institution, der i almindelighed er selvforsikrer, er stillet som om forsikring var tegnet, jfr. § 19.

§ 21. §§ 19 og 20 gælder ikke for erstatningsansvar, der er omhandlet i

1) færdselslovens regler om ansvar for

motordrevne køretøjer, eller som i Øvrigt er dækket af den for køretøjet lovpligtige ansvarsforsikring

2) luftfartsloven eller

3) søloven.

§ 22. Såfremt der er erstatningsansvar for en skade, der er dækket af en skadesforsikring, indtræder forsikringsselskabet i det omfang, det har betalt erstatning, i den skadelidtes ret mod den erstatningsansvarlige.

Stk. 2. Ved livs-, ulykkes- eller sygeforsikring eller anden personforsikring har selskabet uanset forsikringens karakter intet kravmod den erstatningsansvarlige.

Kapitel 3 Forskellige bestemmelser Arbejdstagers erstatningsansvar

§ 23. Erstatning, som en arbejdsgiver har måttet udrede som følge af en arbejdstagers uforsvarlige adfærd, kan kun kræves betalt af denne i det omfang, det findes rimeligt under hensyn til den udviste skyld, arbejdstagerens stilling og omstændighederne i Øvrigt.

Stk. 2. Arbejdstagerens erstatningsansvar over for skadelidte kan nedsættes eller bortfalde, hvis det findes rimeligt under hensyn til de i stk. l nævnte omstændigheder og til skadelidtes interesse. Erstatning, som arbejdstageren har måttet udrede. kan denne kræve betalt af arbejdsgiveren i det omfang, ansvaret endeligt skal påhvile arbejdsgiveren efter stk. l.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse på arbejdsgiverens erstatningskrav mod arbejdstageren for skade, denne i Øvrigt forvolder arbejdsgiveren i tjenesten.

Almindelig lempelsesregel

§ 24. Erstatningsansvar kan nedsættes eller bortfalde, når ansvaret vil virke urimeligt tyngende for den erstatningsansvarlige, eller når ganske særlige omstændigheder i Øvrigt gør det rimeligt. Ved afgørelsen skal der tages hensyn til skadens størrelse, ansvarets beskaffenhed, skadevolderens forhold, skadelidtes interesse, foreliggende forsikringer samt omstændighederne i øvrigt.

Stk. 2. Under tilsvarende betingelser som angivet i stk. 1 kan der ses helt eller delvis bort fra skadelidtes medvirken til skaden. Ved krav om erstatning til den, der har mistet en forsørger, gælder det samme om afdødes medvirken.

Børns erstatningsansvar m. v.

§ 24 a. Barn under 15 år er erstatningspligtigt for skadegørende handlinger efter samme regler som personer over denne alder. Dog kan erstatningen nedsættes eller endog helt bortfalde, for så vidt det findes billigt på grund af manglende udvikling hos barnet, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i Øvrigt derunder navnlig forholdet mellem den skadegørendes og den skadelidendes evne til at bære tabet og udsigten til, at skaden kan fås godtgjort hos andre.

§ 24 b. En person, som på grund af sindssygdom, hæmmet psykisk udvikling, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstand har manglet evnen til at handle fornuftmæssigt, er erstatningspligtig for skadegørende handlinger efter samme regler som sjælssunde personer. Dog kan erstatningen nedsættes eller endog helt bortfalde, for så vidt

det findes billigt under hensyn til personens sindstilstand, handlingens beskaffenhed eller omstændighederne i Øvrigt, derunder navnlig forholdet mellem den skadegørendes og den skadelidendes evne til at bære tabet og udsigten til, at skaden kan fås godtgjort hos andre.

Stk. 2. Har den skadegørende ved misbrug af beruselsesmidler eller på lignende måde forbigående hensat sig i en sindstilstand som ovenfor nævnt, er en lempelse i erstatningsansvaret udelukket.

Flere erstatningsansvarlige

§ 25. Den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem flere solidarisk erstatningsansvarlige foretages efter, hvad der under hensyn til ansvarets beskaffenhed og omstændighederne i Øvrigt må anses for rimeligt.

Stk. 2. Er en eller flere af de erstatningsansvarlige dækket af en ansvarsforsikring, gælder § 19, stk. 1og 2, og § 21. I de tilfælde, der er nævnt i § 19, stk. 2, nr. log 2, og § 21, kan der ved den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem skadevolderne tages hensyn til foreliggende ansvarsforsikringer. § 20 finder tilsvarende anvendelse.

Godtgørelse for tort

§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.

Stk. 2. Selvom der ikke er lidt tort, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en anden, dog betale den forurettede en godtgørelse, såfremt krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret et særlig groft angreb mod en andens person eller frihed.

Stk. 3. § 18, stk. log 2, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. log 2.

Fravigelse af lovens regler

§ 27. Aftaler om fravigelse af reglerne i §§ 1-16, § 24, stk. 2, og § 26, der er indgået inden en skades indtræden, er ugyldige, såfremt fravigelsen er til ugunst for den erstatningsberettigede.

Stk. 2. Aftaler om fravigelse af § 17, stk. l, § 19, stk. log 3, § 20, § 22, stk. 2, § 23, § 24, stk. l, og § 25, der er indgået inden en skades indtræden, er ugyldige, såfremt fravigelsen er til ugunst for den erstatningsansvarlige. Reglen i § 25 kan dog fraviges for skader, der forvoldes ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed eller virksomhed, der kan ligestilles hermed.

Kapitel 4
Ikrafttrædelsesbestemmelser m. v.

§ 28. Loven træder i kraft den l. oktober 1984 og finder anvendelse på erstatningsansvar for skader, der indtræder efter lovens ikrafttræden.

§ 29. Følgende lovbestemmelser ophæves:

1) §25 i lovnr.129 af 15. april 1930 om

forsikringsaftaler .

2) § 15 i lov om ikrafttræden af borgerlig

straffelov m.m. j.fr .lovbekendtgørelse

nr. 277 af 30. juni 1965.

3) § 14, stk. 3, 2. pkt., i arveloven, jfr.

lovnr.215af31.maj 1962.

4) § 53, stk. 3, 2. pkt., i sømandsloven,

jfr. lov nr. 420 af 13. juni 1973.

5) § 67, 2. pkt., i søloven, jfr. lovbekendtgørelse nr.

353 af l. juli 1974.

§ 30. I lov nr. 79 af 8. marts 1978 om arbejdsskadeforsikring foretages følgende ændring:

§ 55 affattes således:

»**§ 55**. ydelser i henhold til loven kan ikke danne grundlag for regreskrav mod skadevolder, der har pådraget sig erstatningspligt over for skadelidte eller dennes efterladte. Skadelidtes eller dennes efterladtes krav mod den erstatningsansvarlige nedsættes i det omfang, forsikringsselskabet har betalt eller er pligtigt at betale erstatning til de pågældende efter denne lov.«

§ 31. En forsikringstager kan ikke opsige en forsikringsaftale på grund af en forhøjelse af præmien, som alene er begrundet med den ændring af størrelsen af erstatning for personskade og tab af forsørger, der er en følge af denne lov.

§ 32. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger .

Bekendtgørelse nr. 911 af 8. december 1999

Bekendtgørelse om regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb i henhold til lov om erstatningsansvar

I medfør af § 15 i lov om erstatningsansvar, jf. lovbekendtgørelse nr. 599 af 8. september 1986, som ændret bl.a. ved § 2 i lov nr. 73 af l. februar 1995, fastsættes:

§ I. Efter § 15, stk. l, i lov om erstatningsansvar reguleres de i lovens § 3, § 4, stk. l, § 7, stk. 3, og § 13, stk. 1,2. pkt., nævnte beløb med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, l. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 10 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Tilpasningsprocenten for finansåret 2000 udgør 1,5, jf. § 2 i bekendtgørelse nr. 649 af 12. august 1999 om satsreguleringsprocenten, tilpasningsprocenten og satstilpasningsprocenten samt puljebeløbet for finansåret 2000.

§ 2. Med virkning for skader, der indtræder i perioden l. januar 2000 - 31. december 2000 gælder følgende:

l) De i lovens § 3, l. pkt., nævnte beløb udgør henholdsvis 170 kr. og 80 kr.

2) Det i lovens § 3, 3. pkt., nævnte beløb udgør 25.000 kr.

3) Det i lovens § 4, stk. 1,3. pkt., nævnte beløb udgør 332.500 kr.

4) Det i lovens § 4, stk. 1,5. pkt., nævnte beløb udgør 399.000 kr.

5) Det i lovens § 7, stk. 3, nævnte beløb udgør 581.500 kr.

6) Det i lovens § 13, stk. 1,2. pkt., nævnte beløb udgør 374.000 kr.

§ 3. Bekendtgørelsen træder i kraft den l. januar 2000.

Justitsministeriet, den 8. december 1999

FRANK JENSEN

/ Lise-Lotte Nilas

AA000878

Justitsmin.,j.nr. 1996-430-0096

J. H. Schultz Grafisk A/S

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 1. Indledning

1.1. Arbejdsgruppens kommissorium

Arbejdsgruppen har arbejdet på grundlag af følgende kommissorium:

"**1.** Med erstatningsansvarsloven, der trådte i kraft den 1. oktober 1984, blev der gennemført en samlet lovregulering af en række forskellige erstatningsretlige spørgsmål, der hidtil kun i begrænset omfang havde været lovgivet om.

Et hovedformål med loven var at sikre, at den erstatning, der ydes i tilfælde af personskade og tab af forsørger, i højere grad end tidligere ville dække det fulde økonomiske tab, som personskaden eller forsørgertabet forvolder. Erstatningsbeløbene blev forhøjet væsentligt, således at de bl.a. kom mere på linje med niveauet i en række nabolande.

Lovens udgangspunkt med hensyn til personskadeerstatning er, at erstatningen skal give skadelidte en høj grad af dækning for det individuelle økonomiske tab. Med henblik på at undgå meget usikre og komplicerede erstatningsberegninger er det dog bl.a. bestemt, at sociale ydelser og forsikringsudbetalinger m.v. ikke skal fradrages i mén-, erhvervsevne- og forsørgertabserstatningen, og at erhvervsevnetabserstatning skal beregnes med en fast kapitaliseringsfaktor.

2. Erstatningsansvarsloven har nu været i kraft i en årrække, og der er indhøstet mange erfaringer med hensyn til lovens virkninger. Siden ikrafttrædelsen i 1984 er der endvidere sket samfundsøkonomiske ændringer - bl.a. med hensyn til renteniveauet - som kan have betydning for erstatningsreglernes funktion.

Der er over for Justitsministeriet og i den offentlige debat rejst spørgsmål om behovet for at revidere erstatningsansvarsloven med henblik på at forhøje de erstatningsbeløb, der udbetales ved personskade og tab af forsørger.

Der er særligt rejst spørgsmål om behovet for at ændre kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for tab af erhvervsevne, både med henblik på en generel forhøjelse af erstatningerne og med henblik på en mere individuel erstatningsberegning. Endvidere er der bl.a. rejst spørgsmål om ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt, om udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne samt om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for tabt arbejdsfortjeneste også efter, at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Justitsministeriet har udarbejdet vedlagte notat om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven. Som anført i notatet, er der efter Justitsministeriets opfattelse behov for en bred undersøgelse af, om erstatningsansvarslovens regler om personskadeerstatning m.v. bør revideres på de ovenfor nævnte punkter.

3. Justitsministeriet har på den anførte baggrund besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal vurdere spørgsmålet om en revision af erstatningsansvarslovens regler om erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger.

Det er en hovedopgave for arbejdsgruppen at vurdere, om der bør gennemføres en vis forhøjelse af

erstatnings- og godtgørelsesbeløbene ved personskade m.v. Målet bør være, at de skadelidte får en rimelig dækning for det lidte tab, at erstatningsbeløbene her i landet er i god overensstemmelse med erstatningerne i andre EU-lande og de øvrige nordiske lande, og at der er en rimelig overensstemmelse med erstatningerne efter arbejdsskadesikringsloven.

Arbejdsgruppen skal også vurdere, om der ved lovgivning bør gennemføres en forhøjelse af godtgørelsesbeløbene ved retsstridige person- eller ærekrænkelser m.v. (tort). Det skal bl.a. indgå i overvejelserne, at godtgørelsesbeløbene ikke bør kunne opleves som urimeligt lave i forhold til den krænkelse, der er tale om.

En anden hovedopgave er at vurdere, hvorvidt reglerne om erstatningsberegning i nogle tilfælde medfører en urimelig forskelsbehandling af visse grupper af skadelidte, og om beregningskriterierne i givet fald kan udformes mere hensigtsmæssigt.

Arbejdsgruppen skal endvidere overveje de øvrige spørgsmål, som behandles i Justitsministeriets notat, jf. ovenfor. Arbejdsgruppen skal i forbindelse hermed også inddrage de synspunkter, der fremgår af vedlagte brev fra Specialarbejderforbundet i Danmark til justitsministeren om fastlæggelse af stationærtidspunktet i tilfælde, hvor spørgsmålet om skadelidtes tilbagevenden til arbejdsmarkedet endnu ikke er fuldt afklaret.

Arbejdsgruppen kan tage andre spørgsmål op vedrørende erstatningsansvarslovens regler om personskadeerstatning. Det ligger dog uden for arbejdsgruppens opgave at overveje ændringer af lovens grundlæggende principper, f.eks. princippet om, at skadelidtes tab omregnes til et kapitalbeløb (kapitaliseres).

Arbejdsgruppen skal endvidere overveje spørgsmålet om ændring af princippet i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) om, at den erstatning for personskade, som staten yder i medfør af denne lov, er subsidiær i forhold til andre ydelser - herunder forsikringer og sociale ydelser - som ofret får i anledning af skaden. Det bør indgå i overvejelserne, at ofre for forbrydelser (overtrædelser af straffeloven) i praksis ofte har meget ringe muligheder for at få fuld erstatning fra skadevolderen, og at ofrene således generelt får mindre i erstatning end andre skadelidte, jf. erstatningsansvarslovens regler om, at sociale ydelser m.v. ikke fradrages i erstatningen. Der henvises i øvrigt til justitsministerens vedlagte besvarelse af 6. juli 1998 af et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg.

Arbejdsgruppen skal desuden vurdere behovet for at ændre offererstatningslovens regel om, at staten som hovedregel kun yder erstatning, hvis den pågældende lovovertrædelse er anmeldt til politiet uden unødigt ophold (§ 10). Det har navnlig været kritiseret, at kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold håndhæves så strengt, at det i visse sager kan opfattes som mindre rimeligt af de erstatningssøgende.

4. I det omfang arbejdsgruppen finder, at der er behov for lovgivning, skal arbejdsgruppen udarbejde forslag til lovregler.

Det forudsættes, at arbejdsgruppen inddrager relevante erfaringer fra andre lande i sine overvejelser, herunder navnlig erfaringerne i EU-landene og de øvrige nordiske lande. I fortsættelse af de nordiske landes hidtidige samarbejde på dette område bør det tilstræbes, at disse landes regler inden for den private erstatningsret ikke afviger unødigt fra hinanden. Arbejdsgruppen bør under hensyn hertil også drøfte de spørgsmål, arbejdsgruppen behandler, med Justitsministerierne i de øvrige nordiske lande."

Arbejdsgruppens kommissorium med bilag er optrykt som bilag 1 til denne betænkning.

1.2. Arbejdsgruppens sammensætning m.v.

Arbejdsgruppen har haft følgende sammensætning:

Retschef Jens Møller, Folketingets Ombudsmand (formand)

Professor, dr. jur. Bo von Eyben, Københavns Universitet

Advokat Karsten Høj, Advokatrådet

Vicedirektør Claus Tønnesen, Forsikring & Pension

Dommer Dorthe Wiisbye, Den Danske Dommerforening

Fuldmægtig Jane Søndergaard Møller, Socialministeriet

Kontorchef Lars Hjortnæs, Justitsministeriet

Konsulent Preben K. Hansen, Arbejdsskadestyrelsen har deltaget i flere af arbejdsgruppens møder som sagkyndig repræsentant.

Fuldmægtig Lotte Wetterling, Justitsministeriet, har været sekretær for arbejdsgruppen.

Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU), Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD), Landsorganisationen i Danmark (LO) og Forbrugerrådet deltog i arbejdsgruppens møde den 22. januar 1999 med henblik på at præsentere deres synspunkter over for arbejdsgruppen. De pågældende organisationer har herudover redegjort for deres synspunkter i skriftlige indlæg, som er indgået i arbejdsgruppens bilagsmateriale tillige med en række øvrige henvendelser, Justitsministeriet har modtaget vedrørende erstatningsansvarsloven og offererstatningsloven.

Arbejdsgruppen har endvidere indhentet udtalelser fra Patientforsikringsforeningen og Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser (Erstatningsnævnet) samt de øvrige nordiske Justitsministerier.

Arbejdsgruppen har holdt 12 møder og afslutter sit arbejde med afgivelsen af denne betænkning.

Til brug for arbejdsgruppens 7. møde den 30. september 1999 havde formanden udarbejdet en skitse til et lovforslag. Bo von Eyben havde udarbejdet en alternativ lovskitse. På mødet var der enighed blandt arbejdsgruppens medlemmer med undtagelse af Bo von Eyben om at arbejde videre med udgangspunkt i formandens lovskitse. Bo von Eyben har ikke siden dette møde deltaget i arbejdsgruppens møder eller drøftelser. Ved brev af 2. marts 2000 oplyste Bo von Eyben, at han "efter de klare meldinger på mødet den 30. september 1999 ikke (har) fundet det meningsfuldt at deltage i drøftelserne om flertallets forslag." Bo von Eyben har afgivet en samlet mindretalsudtalelse, som er sendt til arbejdsgruppen ved breve af 2. marts, 22. marts, 29. marts, 3. april og 25. april 2000. Udtalelsen er optrykt som kapitel 6.

København, den 28. april 2000

Karsten Høj	Claus Tønnesen	Dorthe Wiisbye
Jane Søndergaard Møller	Lars Hjortnæs	Bo von Eyben
Jens Møller, (formand)		/

Lotte Wetterling, (sekretær)

[Forside] [Indhold] [Gå til top] [Forrige] [Næste]

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 2. Sammenfatning

2.1. Betænkningens indhold

Betænkningen indeholder en beskrivelse af arbejdsgruppens kommissorium og sammensætning mv. (kapitel 1) og gældende ret i hovedtræk (kapitel 3), arbejdsgruppens overvejelser vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v. (kapitel 4) og arbejdsgruppens lovforslag med bemærkninger (kapitel 5). Desuden indeholder betænkningen en mindretalsudtalelse fra Bo von Eyben (kapitel 6) samt en række bilag med oplysninger om fremmed ret, høring, forholdet mellem erstatning og sociale ydelser og skat, statistik og beregningseksempler mv.

2.2. Arbejdsgruppens opgave

Arbejdsgruppens opgave har ifølge kommissoriet været at overveje behovet for at revidere erstatningsansvarsloven med henblik på at forhøje de erstatningsbeløb, der udbetales til skadelidte ved personskade, navnlig for tab af erhvervsevne. Arbejdsgruppen er desuden blevet anmodet om at overveje visse særlige punkter, som er rejst af bl.a. Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU) og af Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD), herunder behovet for ændring af kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for erhvervsevne og for ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt samt for udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne. Endvidere er arbejdsgruppen anmodet om at overveje, om der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for tabt arbejdsfortjeneste også efter, at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær. Arbejdsgruppen er også anmodet om at vurdere, om der ved lovgivning bør gennemføres en forhøjelse af de godtgørelsesbeløb, der tilkendes for tort. Endelig er arbejdsgruppen anmodet om at overveje nogle spørgsmål om ændring af loven om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven), herunder om behovet for at ændre princippet om, at den erstatning for personskade, som staten yder i medfør af loven, er subsidiær i forhold til andre ydelser - herunder forsikringer og sociale ydelser - som ofret får i anledning af skaden.

2.3. Arbejdsgruppens overvejelser og lovforslag

Arbejdsgruppens flertal (alle med undtagelse af Bo von Eyben) er enige om et lovforslag, som ikke ændrer erstatningsansvarslovens grundlæggende principper og struktur, men som hæver erstatnings- og godtgørelsesniveauet generelt og har til formål at løse de problemer, der er nævnt i kommissoriet. Lovforslaget indebærer endvidere, at reglerne i erstatningsansvarsloven på nogle væsentlige punkter tilnærmes reglerne i arbejdsskadesikringsloven.

Arbejdsgruppens (flertallets) grundlæggende synspunkt er, at erstatningsansvarsloven generelt fungerer godt, og at loven i sin grundstruktur er hensigtsmæssigt affattet til at sikre en rimelig erstatningsudmåling ved personskade og tab af forsørger. Der er derfor ikke anledning til at foretage en grundlæggende nyvurdering af de basale erstatningsprincipper i loven.

Arbejdsgruppens (flertallets) lovforslag indeholder følgende hovedpunkter:

1. Det tidsrum, hvor skadelidte kan få erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, vil i en del tilfælde blive forlænget (erstatningsansvarslovens § 2). Det foreslås således at ophæve den gældende begrænsning, hvorefter tabt

arbejdsfortjeneste normalt kun kan erstattes indtil det tidspunkt, hvor skadelidtes helbredstilstand er medicinsk stationær. Er der lidt et varigt erhvervsevnetab, skal der betales erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indtil det tidspunkt, hvor det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne. Det foreslås samtidig at åbne mulighed for, at parterne - ligesom efter arbejdsskadesikringsloven - kan indhente midlertidige udtalelser fra Arbejdsskadestyrelsen om skadelidtes erhvervsevnetabsprocent (erstatningsansvarslovens § 10).

2. Ved bedømmelsen af skadelidtes fremtidige erhvervsevne skal der tages hensyn til mulighederne for revalidering m.v. (erstatningsansvarslovens § 5). I givet fald kan der træffes midlertidige afgørelser, jf. ovenfor.

3. For personer, der ikke har en erhvervsindtægt - bortset fra børn under 15 år - ophæves den gældende regel om, at erhvervsevnetabserstatningen beregnes på grundlag af den medicinske méngrad (erstatningsansvarslovens § 8). I stedet skal erstatningen fastsættes på grundlag af en skønnet årsindtægt og i nogle tilfælde på grundlag af en normalårsløn (266.500 kr., svarende til den højeste løbende ydelse efter arbejdsskadesikringsloven).

4. Generelle forhøjelser af erstatnings- og godtgørelsesniveauet (erstatningsansvarslovens §§ 4-9). Erhvervsevnetabserstatningen forhøjes ved en forhøjelse af kapitaliseringsfaktoren fra 6 til 10. Herved kompenseres der bl.a. for det fald i renteniveauet, som er sket siden vedtagelsen af den gældende lov i 1984. Den højeste erhvervsevnetabserstatning ved 100 % invaliditet vil blive 5.815.000 kr. (en stigning på knap 2,5 mio. kr.). Godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af forsørger forhøjes tilsvarende. De gældende regler om nedsættelse af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene på grund af skadelidtes alder (erstatningsansvarslovens §§ 4 og 9) ændres således, at nedsættelsen starter tidligere, men til gengæld slutter på et højere niveau.

5. Reglen om godtgørelse for svie og smerte (erstatningsansvarslovens § 3) forenkles. Stationærtidspunktet ophæves også her, men til gengæld indføres et maksimalt godtgørelsesbeløb.

6. Adgangen til at få genoptaget en erstatningssag (erstatningsansvarslovens § 11) udvides, således at enhver væsentlig ændring af de faktiske omstændigheder, der blev lagt til grund ved afgørelsen, kan begrunde en genoptagelse af sagen. Ændringen indebærer bl.a., at der fremover vil være mulighed for at få genoptaget en sag på grundlag af en ændret vurdering af skadelidtes erhvervsevne, selv om den ændrede vurdering ikke er begrundet i helbredsmæssige forandringer.

7. Ved død skal der tilkomme den efterlevende ægtefælle eller samlever (eller i særlige tilfælde en anden efterladt person) et overgangsbeløb på 105.000 kr. (forslag til ny § 14 A). Reglen vil bl.a. forbedre retsstillingen for pensionistægtepar m.v., hvor den efterlevende i dag normalt ikke får nogen forsørgertabserstatning, fordi afdøde ikke havde erhvervsindtægt.

8. Reglen om tortgodtgørelse (erstatningsansvarslovens § 26) ændres med henblik på, at domstolene kan forhøje godtgørelsesbeløbene ved seksualforbrydelser og forbrydelser i familieforhold.

9. Offererstatningslovens § 7 ændres, således at sociale ydelser, pensionsydelser og visse private forsikringer, der kommer til udbetaling, ikke skal fradrages i den personskadeerstatning, som udbetales af staten. Desuden lempes kravene til politianmeldelse i offererstatningslovens § 10.

Bo von Eyben har afgivet en mindretalsudtalelse, jf. kapitel 6. Der henvises hertil.

[Forside] [Indhold] [Gå til top] [Forrige] [Næste]

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 3. Gældende ret i hovedtræk

3.1. Erstatningsansvarsloven

Ved lov nr. 228 af 23. maj 1984 om erstatningsansvar (EAL), der trådte i kraft den 1. oktober 1984, blev der gennemført en samlet lovregulering af en række erstatningsretlige spørgsmål, som der hidtil kun i begrænset omfang havde været lovgivet om.

3.1.1. Lovens formål

Lovens hovedformål er at sikre, at der i tilfælde af personskade og tab af forsørger fastsættes en erstatning, der giver en høj grad af dækning for det individuelle økonomiske tab, der er en følge af personskaden eller forsørgertabet.

Der var inden for den private erstatningsret indtil 1984 ikke lovregler om udmålingen af erstatningen, hverken for personskade eller tab af forsørger. Udmålingen var i praksis sket med udgangspunkt i et fast kronebeløb pr. invaliditetsgrad, i det væsentlige uden individuelle hensyn til skadelidtes alder og indkomstforhold. De højeste erstatninger, der var blevet fastsat i domstolenes praksis, var i tilfælde af fuldstændigt tab af erhvervsevnen indtil 1984 450.000 kr., jfr. senest U 1984.1098H, og for tab af forsørger ca. 225.000 kr.-250.000 kr., jf. U 1984.1012 V.

For arbejdsskaders vedkommende findes særlige erstatningsregler i arbejdsskadeforsikringsloven (ASFL) fra 1. januar 1999 arbejdsskadesikringsloven (ASL), jf. nærmere nedenfor i afsnit 3.2.1. Efter disse regler ydes erstatninger, der er afhængige af skadelidtes alder og lønforhold. Erstatningerne har i mange tilfælde indtil 1984 været mere end dobbelt så store som erstatningerne i den private erstatningsret. I andre vesteuropæiske lande, herunder de øvrige nordiske lande, blev der indtil 1984 ydet væsentligt større erstatninger end i Danmark. Med erstatningsansvarsloven gennemførtes en væsentlig forhøjelse af erstatningerne i den private erstatningsret, især for de alvorligste tilskadekomne. Herved blev der bedre overensstemmelse mellem erstatningerne i den private erstatningsret og erstatningerne efter arbejdsskadeforsikringsloven, og de erstatninger, der ydes i Danmark, blev bragt i bedre overensstemmelse med erstatningerne i de øvrige vesteuropæiske lande, herunder de andre nordiske lande.

Loven indeholder i øvrigt regler om skadevolderens erstatningsansvar i tilfælde, hvor skadelidtes tab er dækket af en forsikring. Reglerne medfører, at private skadevoldere i vidt omfang fritages for erstatningsansvar, i det omfang en skade er dækket af en tingsforsikring. Reglerne, der er baseret på nordiske forhandlinger, afløste forsikringsaftalelovens § 25, hvorefter der i et vist omfang var mulighed for lempelse af skadevolderens ansvar, hvis skadelidtes tab var dækket af en skadesforsikring.

I modsætning til hvad der gælder i de andre nordiske lande, har der i erstatningsretten ikke tidligere været en almindelig adgang til at lempe skadevolderens ansvar. Loven indeholder på denne baggrund regler om, at der efter en rimelighedsbedømmelse i særlige tilfælde skal være adgang til at lempe et erstatningsansvar, og til at se helt eller delvis bort fra skadelidtes medvirken til skaden. Endvidere findes der en almindelig - mere vidtgående - regel om adgang til at lempe arbejdstageres ansvar.

Endelig indeholder loven regler om den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem flere solidarisk erstatningsansvarlige.

3.1.2. Lovens baggrund

Loven bygger på tre betænkninger afgivet af Justitsministeriets Erstatningslovudvalg.

Udvalget blev nedsat i 1966 med den opgave i samarbejde med tilsvarende udvalg i de øvrige nordiske lande at overveje og eventuelt fremsætte forslag til nye bestemmelser om erstatning for tab ved personskade og tab af forsørger. Udvalget var et led i det nordiske samarbejde på erstatningsrettens område, der blev indledt i 1946, og som havde ført til afgivelse af 5 betænkninger. De betænkninger, der var afgivet, var "Nordisk lovgivning om erstatningsansvar, betænkning afgivet af Henry Ussing (1950)", betænkning nr. 179/1957 om erstatning for skader forvoldt ved motorkøretøjer og om tvungen ansvarsforsikring til dækning af skaderne, betænkninger nr. 214/1959 om statens og kommunernes erstatningsansvar, betænkning nr. 215/1959 om ændring af lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler samt betænkning nr. 352/1964 om arbejdsgiveres erstatningsansvar for ansattes skadegørende handlinger m.v.

Udvalget afgav i 1973 "Betænkning om erstatning for tab ved personskade og tab af forsørger" (Betænkning nr. 679/1973, "Bet. I"). I betænkningen fremlagde udvalget et udkast til lov om erstatning for tab ved personskade og tab af forsørger. Udvalget anbefalede en forhøjelse af erstatningsniveauet, men stillede dog ikke forslag om, at der skulle gennemføres regler om udmålingen af disse erstatninger, idet man fandt, at domstolene i overensstemmelse med traditionen i dansk ret også fortsat ubundet af lovregler burde tage stilling til udmålingen på grundlag af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag.

Udvalget anbefalede desuden, at dets kommissorium blev udvidet til at omfatte spørgsmål om at indføre almindelige regler om lempelse af erstatningsansvar, gældende både for tingsskade, personskade og almindelig formueskade.

I 1974 anmodede Justitsministeriet udvalget om i samarbejde med tilsvarende udvalg i de andre nordiske lande at overveje og eventuelt fremsætte forslag til nye bestemmelser om lempelse eller bortfald af erstatningsansvar, om erstatningsansvar forvoldt af flere og om følgerne af skadelidtes medvirken til skaden samt at behandle spørgsmål om ændring af forsikringsaftalelovens § 25.

I 1978 afgav udvalget "Betænkning nr. 829/1978 om lempelse af erstatningsansvar m.v." ("Bet. II"). Betænkningen indeholder et udkast til lov om erstatningsansvar, der bl.a. omfatter regler om erstatningsansvar for skader, der er dækket af forsikring, arbejdstagers erstatningsansvar og en almindelig lempelsesregel. De forslag, som udvalget stillede i Bet. I, er endvidere indarbejdet i lovudkastet. Forslagene er dog på enkelte punkter ændret i forhold til forslagene i den første betænkning.

I marts 1979 anmodede Justitsministeriet udvalget om at overveje, hvorvidt det var nødvendigt eller hensigtsmæssigt at udarbejde detaljerede lovregler om udmåling af erstatning ved personskade og tab af forsørger. Baggrunden herfor var navnlig, at udvalgets tidligere anbefalinger om en væsentlig forhøjelse af erstatningsniveauet ikke var blevet fulgt i retspraksis.

I januar 1983 afgav udvalget "Betænkning om udmåling af erstatning ved personskade og tab af forsørger" (Betænkning nr. 976/1983, "Bet. III"). Betænkningen indeholdt to forskellige lovudkast til regler om erstatningsudmålingen ved personskade og tab af forsørger. Det ene lovudkast var udarbejdet af et flertal i udvalget (fem af udvalgets medlemmer), medens det andet lovudkast var udarbejdet af et mindretal i udvalget (to medlemmer). Om indholdet af de to lovudkast henvises til Bet. III kapitel 8 og 9 samt til omtalen heraf i Erstatningsansvarsloven med kommentarer af Jens Møller (5. udg., 1999), s. 2 - 9.

Den vedtagne lov bygger især på flertallets forslag, men der er på en række punkter foretaget ændringer, således at erstatningsberegningerne er mere forenklet end foreslået af udvalgets flertal.

Om baggrunden for udformningen af lovforslaget kan følgende oplyses:

Justitsministeriet var enig med Erstatningslovudvalget i, at det måtte anses for ønskeligt at foretage en væsentlig forhøjelse af erstatningsniveauet for personskade og tab af forsørger, og at det i denne forbindelse måtte anses for nødvendigt at gennemføre en lovregulering af, hvorledes disse erstatninger skulle udmåles. Man fandt endvidere, at erstatningen burde fastsættes således, at den giver skadelidte en høj grad af dækning for det økonomiske tab. Særligt for personskade medførte dette, at man kunne tiltræde, at der ved udmålingen af erstatningen for

erhvervsevnetab som udgangspunkt burde lægges vægt på tabet af faktisk erhvervsevne og ikke på den medicinske helbredstilstand. Justitsministeriet havde imidlertid også forståelse for mindretallets synspunkter, hvorefter reglerne skulle udformes så enkelt og klart, som det er muligt, således at der blev mulighed for en hurtig afgørelse af disse erstatningssager.

Der var hos de myndigheder og organisationer, der afgav udtalelse om betænkningen, bred enighed om, at erstatningsniveauet burde forhøjes væsentligt. Flere af de hørte myndigheder og organisationer udtalte, at de som udgangspunkt foretrak flertallets forslag, men at man af praktiske årsager burde vælge mindretallets forslag. Andre havde ment, at man uanset de praktiske problemer, som flertallets forslag vil kunne give anledning til - især med hensyn til vurderingen af den fremtidige indtjeningsevne - burde vælge flertallets forslag. Det var især domstolene, der pegede på de praktiske problemer i forbindelse med flertallets forslag.

Der blev på denne baggrund stillet forslag til regler om udmåling af erstatningen, der på en række punkter adskiller sig fra flertallets forslag, idet reglerne søgtes udformet således, at erstatningsberegningen bliver mere forenklet. Forenklingerne bestod bl.a. i, at der ikke skulle foretages fradrag i erstatningen for sociale ydelser og forsikringer m.v. Endvidere var reglerne om kapitalisering gjort uafhængig af ændringer i renteniveauet, idet der stilledes forslag om en fast kapitaliseringsfaktor. Uanset disse forenklinger var flertallets hovedsynspunkt vedrørende individuel erstatningsfastsættelse på grundlag af et faktisk erhvervsevnetab imidlertid bevaret i EAL.

Lovforslaget blev fremsat i Folketinget i december 1983 og genfremsat uændret i februar 1984. Lovmotiverne er optrykt i FT 1983/84, 2. samling, Forhandlingerne, sp. 88-91 (fremsættelse), sp. 314-325 (1. behandling), sp. 5782-5783 (2. behandling) og sp. 6458-61 (3. behandling). Lovforslaget med bemærkninger findes i Tillæg A, sp. 47-126, Retsudvalgets betænkning og tillægsbetænkning i Tillæg B, sp. 481-507 og 781-782, og loven i Tillæg C, sp. 367-76.

Lovforslaget blev - uden væsentlige ændringer - vedtaget énstemmigt af Folketinget, idet dog VS undlod at stemme.

3.1.3. Lovens indhold i hovedtræk

Loven er opbygget således, at kapitel 1 (§§ 1-18) indeholder regler om erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger. Disse regler bygger især på Bet. III. Kapitel 2 (§§ 19-22) indeholder regler om ansvar for skade, der er dækket af forsikring. Kapitel 3 (§§ 23-27) indeholder en bestemmelse om arbejdstagers erstatningsansvar, en almindelig regel om lempelse af erstatningsansvar og om muligheden for helt eller delvis at se bort fra skadelidtes medvirken til skaden, regler om fordelingen af erstatningsbyrden mellem flere erstatningsansvarlige, en bestemmelse om godtgørelse for tort samt regler om, i hvilket omfang loven kan fraviges ved aftale. Såvel kapitel 2 som kapitel 3 bygger i det væsentlige på Bet. II. Kapitel 4 (§§ 28-32) indeholder ikrafttrædelsesbestemmelser, ophævelsesbestemmelser samt en ændring af arbejdsskadeforsikringsloven.

Loven er ændret ved lov nr. 618 af 19. december 1984 (§ 16), lov nr. 196 af 29. marts 1989 (§ 2 og § 17), lov nr. 389 af 7. juni 1989 (§ 10), lov nr. 73 af 1. februar 1995 (§ 15, stk. 2), lov nr. 389 af 14. juni 1995 (§§ 24a og b), lov nr. 1110 af 20. december 1995 (§ 17, stk. 2, 3. pkt.) og lov nr. 349 af 23. maj 1997 (§ 26, stk. 2).

Erstatningsansvarsloven (i konsolideret form) samt den seneste bekendtgørelse om regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene i henhold til loven (bekendtgørelse nr. 911 af 8. december 1999) er optrykt som bilag 7 til betænkningen.

I det følgende gengives reglerne om erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger (lovens kapitel l) i hovedtræk. En mere detaljeret redegørelse for en række af enkeltposterne findes i betænkningens kapitel 4, hvortil der henvises.

Opdelingen af erstatningskravet

Der skal efter EAL gennemføres en opdeling af erstatningskravet som foreslået af såvel flertallet som mindretallet i Bet. III, jf. EAL § 1 (erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab som følge af skaden, godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne).

Godtgørelse for varigt mén

Reglen om godtgørelse for varigt mén findes i EAL § 4 og svarer i det væsentlige til såvel flertallets som mindretallets forslag.

Reglen medfører, at der i den private erstatningsret ydes en méngodtgørelse, der beløbsmæssigt er lidt mindre end den méngodtgørelse, der ydes efter ASL.

Erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne

Der skal efter EAL ydes erstatning for tab eller forringelse af den faktiske erhvervsevne. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet skal der tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af skadelidte efter dennes evner, uddannelse og muligheder for erhvervsmæssig omskoling og optræning. Skadelidtes erhvervsevne efter skaden beregnes i procent (erhvervsevnetabsprocenten). Reglerne om erstatningsberegningen er en del forenklede i forhold til lovudkastet fra flertallet i Erstatningslovudvalget. Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten. Som årsløn regnes normalt med skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, der går forud for datoen for skadens indtræden. Hvis særlige indtægts- eller ansættelsesforhold eller andre særlige forhold har gjort sig gældende, fastsættes årslønnen dog efter et skøn. Årslønnen kan højst udgøre 350.000 kr. (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.). I lovforslaget var oprindeligt foreslået en kapitalfaktor på 5 og en højeste årsløn på 400.000 kr.

Visse skadelidte anvender imidlertid erhvervsevnen på en måde, der i det væsentlige ikke medfører nogen årsløn. Dette gælder hjemmearbejdende ægtefæller eller samlevende samt unge under uddannelse. For disse skadelidte og for børn fastsættes erstatningen på grundlag af méngraden. Hvis méngraden er 100 pct., udgør erstatningen 800.000 kr. (pr. 1. januar 2000 1.330.000 kr.) (§ 8).

I erstatningen foretages ikke fradrag for ydelser, herunder forsikringer, der kommer til udbetaling som følge af skaden.

For skadelidte, der er fyldt 56 år, er der regler om nedsættelse af erstatningen (§ 9).

Reglerne om erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevnen findes i lovens §§ 5-9. Såvel skadelidte som skadevolderen kan indhente en udtalelse om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, se EAL § 10 og AFSL § 66.

Erstatning for tab af forsørger

Reglerne om erstatning for tab af forsørger svarer i det væsentlige til flertallets forslag. I forhold til flertallets forslag er der dog vedrørende erstatning til ægtefælle eller samlever den forskel, at der ikke foretages fradrag for ydelser, der kommer til udbetaling som følge af forsørgertabet. For at sikre, at EAL ikke vil medføre forringelse for nogen gruppe, blev det bestemt, at erstatningen, medmindre der foreligger særlige omstændigheder, skal udgøre mindst 225.000 kr. (pr. 1. januar 2000 374.000 kr.), hvilket omtrent svarer til den højeste forsørgertabserstatning, der efter den da kendte praksis blev ydet efterlevende ægtefæller. Dette vil bl.a. have betydning for hjemmearbejdende, hvis ægtefællen har jævne erhvervsindtægter eller forsørger familien ved hjælp af andre indkomster end erhvervsindtægt. Reglerne om erstatning for tab af forsørger findes i EAL §§ 12-14.

Kapitalisering af erstatningen

Som ovenfor nævnt fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af skadelidtes eller afdødes årsløn ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten. Der er således anvendt en fast kapitalfaktor på 6. Baggrunden herfor er dels, at erstatningsberegningen forenkles og dels, at det undgås, at der forekommer store ændringer i erstatningens størrelse inden for kortere perioder som følge af udsving i renten.

Efter forslaget fra flertallet i Erstatningslovudvalget ville kapitalfaktoren med det dagældende renteniveau være noget højere end 6. Valget af den lave kapitalfaktor på 6 skal imidlertid ses på baggrund af, at loven ikke indeholder regler om fradrag for sociale ydelser, forsikringer m.v. Den lave kapitalfaktor må antages gennemsnitligt i hvert fald delvis at udligne den fordel, som de skadelidte opnår ved, at der ikke skal foretages fradrag i erstatningen.

Begrænsning af erstatningen

Den højeste årsløn, der kan danne grundlag for erstatningsberegningen udgør 350.000 kr. (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.), se § 7, stk. 3. Begrænsningen får betydning i alle tilfælde, hvor skadelidtes årsløn er større end 350.000 kr. (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.), dvs. også i tilfælde af delvist erhvervsevnetab. Efter udvalgsflertallets forslag skulle maksimum være på 500.000 kr., og begrænsningen skulle kun have betydning i de tilfælde, hvor det konkrete årslønstab var større end de 500.000 kr. Justitsministeriet var enig med udvalgsflertallet i, at skadelidte med en ekstraordinær høj indtægt i tilfælde af skade selv bør bære risikoen for den højeste del af indtægten. Man fandt imidlertid, at begrænsningen burde sættes noget lavere end foreslået af flertallet og ministeriet foreslog 400.000 kr., hvilket under behandlingen i Folketinget ændredes til 350.000 kr.

Regulering og forrentning af erstatningerne m.v.

En af såvel flertallet som mindretallet foreslåede regulering af erstatningsbeløbene på grundlag af lønudviklingen blev gennemført. Herudover blev gennemført en regel, efter hvilken erstatningsbeløbene forrentes fra skadestidspunktet til betaling sker med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6 pct. (nu 5 pct.). Flertallet havde ikke foreslået regler om forrentning, hvorimod mindretallets lovudkast indeholdt regler herom. Reglerne findes i EAL §§ 15-16.

3.2. Arbejdsskadesikringsloven

3.2. Arbejdsskadesikringsloven

Lov nr. 390 af 20. maj 1992 om sikring mod følger af arbejdsskade med senere ændringer, jf. lovbekendtgørelse nr. 1058 af 17. december 1998, som senest ændret ved § 15 i lov nr. 288 af 12. maj 1999, (ASL) indeholder regler om erstatning for arbejdsskader. Arbejdsgiveren hæfter efter ASL på objektivt grundlag for arbejdsskader som defineret i lovens § 9. Erstatningen udmåles efter de nedenfor omtalte regler i ASL. Arbejdsgiveren har efter loven pligt til at sikre sine medarbejdere mod arbejdsskader. Arbejdsgiveren opfylder sin sikringspligt ved at tegne forsikring mod følgerne af ulykkestilfælde og skadelige påvirkninger og tilslutte sig Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring mod følgerne af erhvervssygdomme og pludselige løfteskader (ASL §§ 5, 45 og 50). Loven omfatter enhver, der mod løn eller som ulønnet medhjælper af en arbejdsgiver er antaget til varigt, midlertidigt eller forbigående arbejde her i landet (ASL § 1). Sikringen omfatter alt arbejde for arbejdsgiveren, herunder arbejde i dennes personlige husholdning og ved udførelse af privat tjeneste for arbejdsgiveren og denne familie (ASL § 2).

ASL indeholder særlige regler om arten og omfanget af de erstatnings- og godtgørelsesydelser, der kan kræves ved arbejdsskader. Ydelserne omfatter ifølge ASL § 25: betaling af udgifter til sygebehandling, optræning og hjælpemidler m.m., jf. § 30, erstatning for tab af erhvervsevne, jf. § 32, godtgørelse for varigt mén, jf. § 33, overgangsbeløb ved dødsfald, jf. § 35, og erstatning for tab af forsørger, jf. §§ 36 - 38.

Ydelserne efter ASL afviger således på en række punkter fra EAL, og der kan f.eks. ikke rejses krav om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste eller godtgørelse for svie og smerte efter ASL. De almindelige erstatningsretlige regler gælder imidlertid ved siden af ASL, og bl.a. sådanne krav vil derfor kunne rejses efter EAL, hvis arbejdsgiveren eller andre er ansvarlige for skaden efter de almindelige erstatningsretlige regler eller eventuelt på andet grundlag, f.eks. færdselsloven.

Erstatning efter EAL er subsidiær i forhold til erstatning efter ASL. Som følge heraf kan skadelidte eller dennes efterladte kun rejse krav efter EAL i det omfang, kravet ikke er omfattet af ASL - såkaldte differencekrav. Dette følger af EAL § 30, som indeholder en bestemmelse om ændring af arbejdsskadeforsikringsloven § 55 (nu ASL § 59). ASL § 59 lyder således: "Ydelser i henhold til loven kan ikke danne grundlag for regreskrav mod en skadevolder, der har pådraget sig erstatningspligt over for skadelidte eller dennes efterladte. Skadelidtes eller dennes efterladtes krav mod den erstatningsansvarlige nedsættes, i det omfang der er betalt eller er pligt til at betale ydelser til de pågældende efter denne lov."

Det er selve retten til ydelser efter ASL, der virker erstatningsnedsættende. En række ydelser efter ASL ydes som

rentebeløb, mens erstatningerne efter EAL ydes som kapitalbeløb. Ved fastsættelsen af fradraget efter ASL skal de løbende ydelser omregnes efter ASL's kapitaliseringsregler. Fradrag for ydelser efter ASL i erstatningskravet efter EAL skal ske "erstatningspost for erstatningspost". Ménerstatning efter ASL skal således alene fradrages i méngodtgørelse efter EAL og ikke tillige i eventuel erhvervsevnetabserstatning. Omvendt skal en erhvervsevnetabserstatning efter ASL fradrages i erhvervsevnetabserstatning efter EAL, uanset om denne fastsættes efter EAL § 8 på grundlag af méngraden. Afgørende er, om ydelsen efter ASL tager sigte på at dække samme behov eller formål som erstatningen eller godtgørelsen efter EAL.

En oversigt over ydelserne efter ASL og deres betydning for erstatningskravet efter EAL findes i Erstatningsansvarsloven med kommentarer af Jens Møller (5. udg., 1999), s. 502 - 515. Visse af ydelserne er i øvrigt nærmere omtalt i betænkningens kapitel 4, hvortil der henvises.

3.3. Offererstatningsloven

Ved lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser ("offererstatningsloven", lov nr. 277 af 26. maj 1976, senere ændret ved lov nr. 233 af 6. juni 1985, jf. lovbek. nr. 470 af 1. november 1985 med senere ændringer), blev der indført en ordning, hvorefter statskassen kan yde erstatning og godtgørelse for personskade, der forvoldes ved en overtrædelse af straffeloven. Der ydes tillige erstatning for skade på tøj og sædvanlige personlige ejendele. Endvidere er der hjemmel til at erstatte tingsskade forvoldt ved straffelovsovertrædelser begået af fængselsindsatte og visse institutionsanbragte. Loven administreres af Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser ("Erstatningsnævnet"), som træffer afgørelse om erstatning.

Erstatning blev oprindelig ydet som billighedserstatning efter Erstatningsnævnets skøn. Efter lovændringen i 1985 har voldsofre imidlertid et egentligt retskrav på erstatning, når lovens betingelser er opfyldt. Ved såvel erstatningsudmålingen som vurderingen af skadelidtes medvirken finder dansk rets almindelige erstatningsregler anvendelse, herunder EAL, jf. offererstatningslovens § 6 a. Erstatningsnævnets afgørelser bidrager derfor til at belyse praksis efter EAL.

Ifølge offererstatningslovens § 7 ydes erstatning ikke, i det omfang skaden godtgøres af skadevolder eller dækkes af ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden. Der ydes heller ikke erstatning til regreskrav mod skadelidte. Ifølge lovens § 8 kan erstatningen nedsættes eller bortfalde, hvis skadelidte har undladt at træffe sædvanlige sikkerhedsforanstaltninger, herunder forsikringstegning. Ifølge offererstatningslovens § 9 a kan erstatningen for tingsskade ikke overstige et beløb på 50.000 kr., som årligt reguleres og som pr. 1. januar 2000 udgør 83.000 kr. Et forslag om et tilsvarende loft for personskader på 500.000 kr. blev ikke vedtaget.

Såfremt skadelidte har opnået dom om erstatning over skadevolder, er dommen som udgangspunkt bindende for Erstatningsnævnet, jf. lovens § 11 a.

Der gælder særlige bestemmelser om forbrydelser begået i udlandet og om anmeldelse af forbrydelsen til politiet uden unødigt ophold, ligesom der som udgangspunkt gælder en 2-årig forældelsesfrist regnet fra det tidspunkt, hvor det strafbare forhold blev begået.

3.4. Patientforsikringsloven

Med patientforsikringslovens ikrafttræden pr. 1. juli 1992 er der etableret tvungen patientforsikring for erstatningskrav i henhold til loven.

Som udgangspunkt ydes erstatning til personer, som i forbindelse med undersøgelse, behandling el.lign. på offentlige sygehuse m.v. påføres fysisk skade. Med patienter sidestilles personer, der på nærmere angiven vis deltager i biomedicinske forsøg. Erstatning ydes ifølge § 2, hvis skaden med overvejende sandsynlighed er forvoldt på en af følgende måder:

- Hvis det må antages, at en erfaren specialist på det pågældende område under de i øvrigt givne forhold ville have handlet anderledes ved undersøgelse, behandling el.lign., hvorved skaden ville være undgået,

- hvis skaden skyldes fejl eller svigt i teknisk apparatur, redskaber eller andet udstyr, der anvendes ved eller i forbindelse med undersøgelse, behandling el.lign.
- hvis skaden ud fra en efterfølgende vurdering kunne være undgået ved hjælp af en anden til rådighed stående behandlingsteknik eller behandlingsmetode, som ud fra et medicinsk synspunkt ville have været lige så effektiv til behandling af patientens sygdom,
- hvis der som følge af undersøgelse, herunder diagnostiske indgreb, eller behandling indtræder skade i form af infektioner eller andre komplikationer, der er mere omfattende, end hvad patienten med rimelighed må tåle. Der tages herved hensyn til dels skadens alvor, dels patientens sygdom og helbredstilstand i øvrigt samt til skadens sjældenhed og mulighederne i øvrigt for at tage risikoen for dens indtræden i betragtning.

Erstatning og godtgørelse fastsættes efter reglerne i EAL, jf. patientforsikringslovens § 5, stk. 1. Erstatningen ydes alene, såfremt den overstiger 10.000 kr. (oprindelig 20.000 kr., men beløbet blev ved lov nr. 1227 af 27. december 1996 nedsat pr. 1. januar 1997). Herudover har sundhedsministeren mulighed for at fastsætte regler om, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for svie og smerte kun ydes, såfremt skaden har medført uarbejdsdygtighed eller sygdom ud over en nærmere fastsat periode, der højst kan udgøre 3 måneder, jf. § 5, stk. 2. Der er endnu ikke fastsat sådanne regler.

Erstatning til patienten eller dennes efterladte kan nedsættes eller efter omstændighederne helt bortfalde, hvis patienten forsætligt eller ved grov uagtsomhed har medvirket til skaden, jf. § 6.

Ifølge § 7 kan patienten eller dennes efterladte ikke rejse erstatningskrav over for nogen, som måtte have pådraget sig erstatningsansvar for skaden, i det omfang patienten eller de efterladte kan opnå erstatning i henhold til loven. Dette gælder dog ikke for produktansvar. Patientforsikringsselskabet har kun i begrænset omfang regresadgang, jf. §§ 8-8a.

Det fremgår af lovens § 7, at der ikke kan ske kumulation med erstatningskrav efter de almindelige erstatningsregler. De almindelige erstatningsregler vil dog stadig finde anvendelse for krav, der ifølge § 5, stk. 2, ikke er omfattet af patientforsikringsloven.

3.5. Lov om erstatning for lægemiddelskader

Patientforsikringsloven blev med virkning fra 1. januar 1996 suppleret med lov om erstatning for lægemiddelskader. Denne lov gælder ved siden af de almindelige produktansvarsregler, men giver personer, som har været udsat for lægemiddelskade, en i forhold til produktansvarsreglerne udvidet adgang til erstatning; navnlig fordi retten til erstatning ikke er afhængig af, om skadelidte kan godtgøre, at skaden skyldes en defekt ved lægemidlet. Der gælder heller ikke nogen undtagelse for udviklingsskader, og kravene til bevis for årsagssammenhæng mellem lægemiddel og skade er blevet lempet.

Erstatning gives alene til patienter, der er blevet påført fysisk skade som følge af egenskaber ved et lægemiddel, der er blevet anvendt ved undersøgelse, behandling el.lign. - såkaldt lægemiddelskade. Erstatning ydes også til efterladte til sådanne patienter. Med patienter sidestilles personer, der deltager i biomedicinske forsøg, jf. § 1, stk. 2.

Retten til erstatning er knyttet til en rimelighedsbetingelse. Det fremgår således af § 6, at der kun ydes erstatning for en lægemiddelskade opstået som følge af bivirkninger af et lægemiddel, såfremt bivirkningerne efter deres karakter eller omfang går ud over, hvad skadelidte "med rimelighed bør acceptere". Bestemmelsen omfatter både kendte og ukendte samt konkret påregnelige og upåregnelige bivirkninger. Som lægemiddelskade anses ifølge § 5 ikke sygdomme eller anden skade, som enten skyldes, at lægemidlet ikke har haft den tilsigtede effekt på den pågældende patient, eller som skyldes fejl eller forsømmelse i forbindelse med ordination eller udlevering af lægemidlet til patienten (som ikke er afskåret fra at søge erstatning på andet grundlag; herunder patientforsikringsloven eller de almindelige erstatningsretlige regler).

Erstatning og godtgørelse fastsættes efter reglerne i EAL, jf. lovens § 9. Erstatning og godtgørelse ydes dog kun, såfremt beløbet overstiger 3.000 kr., jf. den tilsvarende regel (omend med et højere beløb) i patientforsikringsloven. Herudover har sundhedsministeren mulighed for at fastsætte regler om, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for svie og smerte kun ydes, såfremt skaden har medført uarbejdsdygtighed eller sygdom ud over en nærmere fastsat periode, der højst kan udgøre 3 måneder, jf. § 9, stk. 3. Der er endnu ikke fastsat sådanne regler.

Ifølge lovens § 10 ydes der ikke erstatning til dækning af afledte regreskrav, jf. herved EAL § 17.

Erstatning til patienten eller dennes efterladte kan nedsættes eller efter omstændighederne helt bortfalde, hvis patienten forsætligt eller ved grov uagtsomhed har medvirket til skaden, jf. § 11.

Ifølge § 13 gælder visse begrænsninger for erstatningspligtens omfang. Således er erstatningssummen for skader i henhold til loven begrænset til 150 mio. kr. pr. kalenderår; dog 100 mio. kr. for hver enkelt serieskade. For lægemiddelskader ved biomedicinske forsøg er erstatningssummen begrænset til 25 mio. kr. pr. forsøg. Endelig er erstatningen begrænset til 5 mio. kr. pr. skadelidt.

Af lovens § 15 følger, at patienten eller dennes efterladte ikke kan rejse krav mod nogen, der måtte have pådraget sig erstatningsansvar for skaden, i det omfang patienten eller de efterladte har krav på erstatning i henhold til loven. Denne begrænsning gælder dog ikke for produktansvar.

I det omfang staten yder erstatning efter loven, indtræder Sundhedsministeriet i patientens krav mod lægemiddelproducenter og lægemiddelhandlere i henhold til produktansvarsloven.

[Forside] [Indhold] [Gå til top] [Forrige] [Næste]

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 4. Arbejdsgruppens overvejelser

"Arbejdsgruppen" skal i det hele forstås som arbejdsgruppens medlemmer med undtagelse af Bo von Eyben, som har afgivet en mindretalsudtalelse, jf. kapitel 6.

4. Arbejdsgruppens overvejelser

Med udgangspunkt i kommissoriet har arbejdsgruppen koncentreret sig om nogle hovedspørgsmål (1-5) samt nogle andre spørgsmål (6). Endvidere har man vurderet de økonomiske og administrative konsekvenser af arbejdsgruppens forslag (7). De spørgsmål, man har overvejet, er:

1. Den tidsmæssige afgrænsning af, hvor længe der kan kræves erstatning for tabt arbejdsfortjeneste (EAL § 2)

2. Fastsættelsen af erhvervsevnetabet (EAL §§ 5-8 og §10)

3. Genoptagelse af afsluttede sager

4. Erstatningens og godtgørelsens størrelse, herunder kapitalfaktorens fastsættelse og nedsættelse af erstatningen og godtgørelsen

5. Regulering og forrentning af erstatningen og godtgørelsen

6. Andre spørgsmål
   Overgangsbeløb til efterladte
   Godtgørelse for svie og smerte
   Ændring af reglerne om tortgodtgørelse
   Ændring i offererstatningsloven om fradrag for sociale ydelser og politianmeldelse

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

4.1. Arbejdsgruppens hovedsynspunkter

Erstatningsansvarloven af 1984 (EAL) var efter gruppens opfattelse et væsentligt fremskridt i forhold til den tidligere retstilstand, hvor erstatningen i alt væsentligt blev fastsat på grundlag af medicinske kriterier. Loven har været gældende i 15 år, og der er fremkommet megen praksis og dermed høstet erfaringer med lovens virkemåde.

Ingen love virker helt perfekt, heller ikke EAL. Det er imidlertid arbejdsgruppens opfattelse, at loven i sin grundstruktur er hensigtsmæssigt affattet til at sikre en rimelig erstatningsudmåling ved personskade og tab af forsørger.

Det ligger uden for arbejdsgruppens opgave at foretage en grundlæggende nyvurdering af de basale erstatningsprincipper i loven. Det ville der imidlertid efter arbejdsgruppens opfattelse heller ikke være anledning til.

Arbejdsgruppen har ud over kommissoriet taget udgangspunkt i de henvendelser, som Justitsministeriet og gruppen har modtaget fra forskellige organisationer etc. Langt de fleste af de synspunkter, der er blevet fremført, er der

taget højde for i gruppens forslag. Dette gælder således de synspunkter, der er fremsat i henvendelserne fra Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU), Landsorganisationen i Danmark (LO), Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD), Forbrugerrådet og Ældre Sagen. Patientforsikringens forslag forudsætter en grundlæggende nyvurdering af hele lovens system og har derfor i mindre grad indgået i gruppens overvejelser.

Alle de nævnte organisationer har tilsluttet sig, at der er behov for at gennemgå og revidere erstatningsansvarsloven i lyset af de erfaringer, der har været med lovens anvendelse i praksis.

Ingen af organisationerne har dog ytret ønske om gennemgribende reformer af loven eller om, at der ændres ved nogle af de grundlæggende principper i loven, herunder princippet om at erstatningsbeløbene kapitaliseres og om, at erstatningerne i et vist omfang er standardiserede.

De ændringer, organisationerne har fremført ønsker om, relaterer sig til de enkelte udmålingsregler og regler om sagsbehandling, herunder adgangen til genoptagelse af afgjorte erstatningssager. Endvidere er der fremsat ønske om en generel forhøjelse af erstatningsniveauet for personskader i Danmark, navnlig for så vidt angår de varige ydelser, dvs. méngodtgørelse og erhvervsevnetabserstatning.

PTU har navnlig peget på problemer vedrørende erstatningsansvarslovens § 2 (stationærtidspunktet i forhold til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste), § 6 (kapitalfaktoren ved beregning af erhvervsevnetabserstatning), § 8 (erhvervsevnetabserstatning til børn og andre uden aktuel erhvervsindtægt) og § 11 (adgang til genoptagelse af sager).

Forbrugerrådet har tilsluttet sig PTU's synspunkter og desuden fremført enkelte supplerende forslag til ændringer af loven.

SiD og LO har navnlig kritiseret anvendelsen af det medicinske stationærbegreb ved beregning af erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og erhvervsevnetabserstatning (§§ 2-3) og har endvidere fremsat ønske om en nærmere tilpasning mellem reglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven. Desuden har forbundene kritiseret den meget snævre adgang til genoptagelse af afgjorte erstatningssager (§ 11) og har endvidere rejst forslag om nogle andre justeringer og ændringer af loven.

Der er mere detaljeret redegjort for organisationernes synspunkter i bilag 2 til betænkningen.

Nogle hovedpunkter, som har været centrale for arbejdsgruppen, har været så vidt muligt at søge at skabe balance imellem nogle væsentlige principper i erstatningsansvarsloven (EAL) og arbejdsskadesikringsloven (ASL) - i særlig grad kriterierne for fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten. Som det vil fremgå af gruppens overvejelser, foreslås det, at disse regler skal være ens. Et andet hovedpunkt har været at undgå, at der bliver "huller" i dækningen mellem de perioder, hvor der kan opnås erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og erhvervsevnetab. Dette problem er ligeledes søgt løst.

Et tredje hovedpunkt har været at skabe overensstemmelse mellem reguleringsreglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven, således at der søges undgået urimelige resultater i de såkaldte "differencesager", dvs. sager, hvor en skade er dækket såvel af arbejdsskadesikringsloven som af erstatningsansvarsloven. Et fjerde hovedpunkt har været at smidiggøre genoptagelsesreglen. Endelig har gruppen foreslået en forbedring af de ældres retsstilling. Som yderligere punkter har gruppen overvejet og foreslået en forhøjelse af tortgodtgørelsen, særligt i sager om forbrydelser mod kønssædeligheden, og der er desuden foreslået en forbedring af voldsofres retsstilling efter offererstatningsloven.

Nogle almindelige hovedprincipper i den gældende lov har gruppen ikke foreslået ændret, fordi der efter gruppens mening ikke er behov herfor. Gruppen har således ikke fundet grundlag for nærmere at overveje de gældende fradragsregler med hensyn til godtgørelse og erstatning for de varige tab. Her bygger erstatningsansvarsloven på, at den private erstatning kan kumuleres (sammenlægges) med andre ydelser, fx forsikringer og sociale ydelser. Arbejdsgruppens almindelige hovedsynspunkt er, at den ydelseskoordinering, som der måtte være behov for, skal gennemføres i vedkommende særlov og ikke i en generel erstatningslov. En sådan regulering i særlovgivningen er sket igennem de senere år inden for sociallovgivningen, se bilag 4 til betænkningen.

Der findes en enkelt undtagelse, ASL § 59, og den har gruppen ikke drøftet, idet ændringer i ASL falder uden for kommissoriet.

Sager om personskade og til dels også sager om forsørgertab er vanskelige sager. Ved erhvervsevnetab foretages en sammenligning mellem to tænkte erhvervsforløb, ét med skaden og ét uden skaden. I denne vurdering indgår en lang række faktorer, som det er svært at fastlægge det nærmere indhold og indbyrdes vægtning af: helbred, uddannelse, evne og vilje til omstilling, alder, sociale forhold, økonomiske forhold etc. Disse faktorer skal ses i sammenhæng med den til enhver tid gældende lovgivning, især inden for arbejdsmarkedsområdet (lov om aktiv arbejdsmarkedspolitik), og sociallovgivningen (lov om aktiv socialpolitik og den sociale servicelov). Denne lovgivning ændres hyppigt. Nye tiltag fremkommer, andre afskaffes eller ændres.

Dette medfører efter gruppens opfattelse for *det første*, at en rent "matematisk" udregning af det lidte tab er en umulig opgave. Man må i stedet fastlægge nogle hovedprincipper. Erstatningsreglerne skal opleves som rimelige, og de skal være administrerbare. For *det andet* betyder dette komplicerede samspil, at behandlingen og vurderingen af især "tunge personskader" nødvendigvis må blive relativt langvarig - af og til 5-6 år. Dette kan ikke undgås, men reglerne bør naturligvis være udformet således, at tidsspild undgås.

Det er derfor nødvendigt at anvende nogle gennemsnitssynspunkter ved erstatningsfastsættelsen, og det er på den baggrund gruppens vurdering, at de gældende regler i EAL i det store og hele fungerer tilfredsstillende.

Med hensyn til erstatningsfastsættelsen i andre lande er det således, at landene umiddelbart er svære at sammenligne. Dette skyldes især, at reglerne er meget forskellige fra land til land, hvilket navnlig har sammenhæng med, at man har meget forskellige løsninger på spørgsmålet om ydelseskoordinering, dvs. samspillet mellem erstatningsbeløb og andre ydelser, der tilfalder skadelidte i anledning af skaden, herunder sociale ydelser og forsikringsydelser, samt beskatningsregler. Der kan henvises til gennemgangen af reglerne i de øvrige nordiske lande i bilag 3 til betænkningen. Der er derfor til brug for overvejelserne *generelt* ikke megen støtte at hente i den måde, andre lande har indrettet sig på. Afgørende for gruppens forslag har derfor været, om den ydede erstatning i Danmark i forhold til den enkelte skadelidte kan anses for rimelig set i sammenhæng med forholdene *inden* skaden og forholdene *efter* skaden. Der er i bilag 5 gennemgået en række eksempler på konsekvenserne af gruppens forslag.

Som anført har arbejdsgruppen på grundlag af kommissoriet koncentreret sig om nogle hovedspørgsmål. Under arbejdsgruppens drøftelser har der også været rejst andre spørgsmål. Disse spørgsmål har der været enighed om ikke at inddrage i arbejdet med arbejdsgruppens udkast til lovforslag eller i øvrigt beskrive i betænkningen. For eksempel har arbejdsgruppen ikke fundet anledning til at foretage nærmere overvejelser om ændringer af reglerne om forsørgertabserstatning og har således alene foreslået visse konsekvensændringer heraf som følge af de øvrige forslag.

Bo von Eyben har afgivet en mindretalsudtalelse, jf. kapitel 6. Udtalelsen indeholder en kritik af flertallets forslag samt et lovudkast.

Arbejdsgruppens øvrige medlemmer kan generelt ikke tiltræde Bo von Eybens synspunkter. Der kan herved henvises til ovennævnte almindelige synspunkter. Herudover finder flertallet anledning til særligt at fremhæve, at en række af Bo von Eybens synspunkter er imødekommet i flertallets forslag, samt at Bo von Eybens forslag ikke synes at medføre nogen dokumenterbar generel forbedring af de skadelidtes retsstilling. Der skal efter flertallets opfattelse tungtvejende grunde til helt at forkaste en i praksis indarbejdet lovgivning, og sådanne grunde er efter flertallets mening ikke til stede.

Bo von Eybens forslag indeholder ikke forslag om samtidig ændring af anden lovgivning.

Efter arbejdsgruppens opfattelse vil en gennemførelse af forslaget imidlertid give anledning til overvejelser om ændringer i skattelovgivningen, den sociale lovgivning, pensionslovgivningen og/eller allerede aftalte pensions- og forsikringsvilkår. Det er især fradragsreglerne i forslaget, der vil kunne give anledning hertil, navnlig fordi kapitalerstatninger efter EAL er skattefrie, mens de fleste ydelser, der efter forslaget skal fradrages, er skattepligtige. Således har f.eks. de gældende fradragsregler i EAL (§ 2, stk. 2, og § 30 - ASL § 59) medført betydelige afgrænsningsvanskeligheder med forsøg på følgelovgivning. Der kan herom henvises til højesteretsdommene optrykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1988 s. 858 og 1998 s. 553. Sidstnævnte dom vedrørte spørgsmålet om arbejdsmarkedsbidragets betydning for erstatningsfastsættelsen, og i dommen nævner Højesteret udtrykkeligt lovgivningsmuligheden. Illustrerende er i den forbindelse en rapport afgivet den 4. december 1996 af en arbejdsgruppe under Arbejdsskadestyrelsen med repræsentanter fra Socialministeriet, Skatteministeriet, Justitsministeriet, Assurandør-Societetet (Forsikring & Pension) i anledning af et - på dette punkt aldrig vedtaget -

lovforslag L 237/1996. Heri var foreslået nogle ændringer i EAL og ASL som følge af skattereformen. Rapporten afdækker en række problemer, der opstår, hvis der er forskel på beskatningen af indtægter og af den erstatning, der ydes ved bortfald af indtægterne. Disse problemer vil blive større ved en gennemførelse af Bo von Eybens forslag og må efter arbejdsgruppens opfattelse kræve en (fornyet) lovgivningsmæssig stillingtagen i skattelovgivningen. Dele af den sociale pension skal efter forslaget fradrages i erstatningen. Dette vil efter arbejdsgruppens opfattelse medføre, at man også må overveje andre sociale ydelsers betydning, især ydelserne efter lov om aktiv socialpolitik. Denne lov indeholder samordningsregler (kumulation) med private erstatningskrav ved personskade, og det bør derfor overvejes, om disse regler skal bevares, eller om der skal ske fradrag i erstatningen, se hertil den detaljerede gennemgang i betænkningens bilag 4. Særligt om social pension vil forslaget om fradrag i erstatningen kunne give anledning til en lovgivningsmæssig stillingtagen til, om f.eks. skadevolderen (eller forsikringsselskabet) skal kunne indlede en social pensionssag. Fradraget af visse private pensioner vil medføre tvivl om afgrænsningen og så mange uforklarlige tilfældigheder, at en lovgivningsmæssig stillingtagen må anbefales. I den forbindelse kan henvises til de meget betydelige vanskeligheder, som en medtagen af disse ydelser vil kunne medføre, jf. de mange problemer og retssager, der er vedrørende tilsvarende ydelsers stilling i tilfælde af ægtefælleskifte.

4.2. Arbejdsgruppens overvejelser vedrørende de enkelte spørgsmål

4.2.1. Den tidsmæssige afgrænsning af, hvor længe der kan kræves erstatning for tabt arbejdsfortjeneste

4.2.1.1. Gældende ret

Ifølge § 2, stk. 1, ydes der erstatning for tabt arbejdsfortjeneste for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen, eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær. Erstatning ydes til det tidligste af de to tidspunkter. Er helbredstilstanden ikke stationær, men er skadelidte begyndt at arbejde, ydes således ingen erstatning, og omvendt ydes ingen erstatning, hvis helbredstilstanden er stationær, men skadelidte fortsat er uarbejdsdygtig.

Ifølge U 1999.394 H gælder sidstnævnte begrænsning dog ikke, hvis skadelidte alene er midlertidig uarbejdsdygtig, jf. om dommen nedenfor.

4.2.1.1.1. Kun erstatning indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen

Det fremgår af forarbejderne til § 2, at der med udtrykket "kan begynde at arbejde igen" sigtes til, at skadelidte skal kunne begynde at arbejde i væsentligt samme omfang som tidligere. Det antages, at der skal være tale om skadelidtes sædvanlige arbejde, eller i hvert fald arbejde inden for samme fagområde. Hvis skadelidte begynder at arbejde, uanset at han/hun rent faktisk burde lade være ("slæber" sig på arbejde), kan der fra det tidspunkt, hvor arbejdet genoptages, ikke længere kræves erstatning, jf. dog U 1975.319 Ø (skadelidte forsøgte at genoptage sit arbejde i fem dage i november 1971. Erstatning blev givet frem til maj 1972) og U 1979.964 H (skadelidte forsøgte at genoptage sit arbejde i 14 dage. Erstatning blev givet frem til stationær tilstand et år senere indtraf). Påbegynder man at arbejde igen i væsentligt samme omfang som tidligere, men til en lavere løn, kan der ikke kræves erstatning for lønforskellen, men eventuelt erhvervsevnetabserstatning efter § 5, når helbredstilstanden er stationær. Det samme må gælde, hvis arbejdet genoptages delvis, jf. U 1970.483 H. Såfremt skadelidte får "tilbagefald", genopstår retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, se U 1989.778 Ø (4 måneder efter tilskadekomsten arbejdede skadelidte i ca. 5 måneder hos den tidligere arbejdsgiver i samme omfang og til samme løn som før tilskadekomsten. Herefter blev han på ny sygemeldt. Tilkendt erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, også for en periode efter arbejdets ophør). Se også U 1999.1434 V, der tilkender erstatning også for en periode, hvor skadelidte ophørte med at arbejde som følge af en operation, der var udskudt, til dels af skadelidte selv.

Det må formentlig antages, at det ikke kan kræves, at skadelidte påtager sig arbejde, der adskiller sig væsentligt fra hans hidtidige arbejde, jf. udtrykket "kan". Det ville ikke være rimeligt at stille et sådant krav, før helbredstilstanden er stationær. Ved fastsættelse af erhvervsevnetabserstatningen tages der hensyn hertil, jf. EAL §

5, stk. 2, der har karakter af en tabsbegrænsningspligt, men da er helbredstilstanden også stationær, jf. § 5, stk. 1.

4.2.1.1.2. Kun erstatning indtil skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær

Erstatning ydes efter § 2, stk. 1, kun, til skadelidtes helbredstilstand er blevet *stationær*. Denne begrænsning i erstatningen har især betydning, hvis skaden medfører varige følger, men det kan dog forekomme, at skadelidte, inden helbredstilstanden er blevet stationær, kan begynde at arbejde igen.

Stationærtidspunktet er det tidspunkt, hvor det må antages, at skadelidtes tilstand ikke yderligere vil blive forbedret. Ved komplicerede skader, hvor hospitalsbehandlingen er ophørt og afløst af ambulant behandling, må stationærtidspunktet være behandlingernes ophør, medmindre der må forventes en yderligere bedring inden for kortere tid uden yderligere behandling. Det må såvel i disse tilfælde som i tilfælde, hvor behandling fortsættes, formentlig kræves, at der kan forventes en ændring af helbredstilstanden, således at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at blive væsentligt lavere, jf. herved EAL § 11.

Stationærtidspunktet giver særligt problemer i forhold til de såkaldte piskesmældslæsioner (ofte også betegnet whip-lash læsioner). Det drejer sig i praksis om ganske mange sager, idet ca. 25 % af alle de sager, der forelægges for Arbejdsskadestyrelsen, vedrører piskesmældslæsioner. Der er redegjort for Arbejdsskadestyrelsen praksis vedrørende piskesmældslæsioner i styrelsens årsberetning for 1998 (s. 37) samt i Nyt om Arbejdsskader nr. 6, 1995. Arbejdsskadestyrelsen omtaler her piskesmældslæsioner, der normalt medfører en méngrad på 5%-10%. Der kan dog være symptomer på intellektuel reduktion, hvor méngraden kan komme op på 15%-18%. Hvor skaden kun medfører lokale smerter, anvender Arbejdsskadestyrelsen ofte 3 eller 6 måneder efter skaden som stationærtidspunkt, men ved mere omfattende (psykiske eller personlighedsmæssige) gener fastsættes der ofte stationærtidspunkt til et år eller i sjældne tilfælde til mere end 1 år efter ulykkestidspunktet.

Der må som regel indhentes en lægeerklæring om, hvornår helbredstilstanden må anses for stationær. Parterne skal udtrykkeligt gøre det klart ved indhentelse af udtalelsen, at den specielt skal oplyse, hvornår helbredstilstanden i den ovenfor nævnte betydning må antages at være blevet stationær. Erklæringen skal således i denne sammenhæng ikke udtale sig om skadelidtes erhvervsmæssige muligheder, herunder mulighederne for revalidering.

Fastlæggelse af stationærtidspunktet er overordentlig vigtigt, idet det også har betydning for, hvor længe der kan ydes godtgørelse for svie og smerte (EAL § 3), og såvel méngraden (EAL § 4) som erhvervsevnetabsprocenten (EAL § 5) skal fastsættes efter forholdene på det tidspunkt, hvor skadelidtes helbredstilstand blev stationær. Skadelidte vil have en klar interesse i, at stationærtidspunktet fastsættes til et så sent tidspunkt som muligt, idet der i hele perioden ydes erstatning efter EAL § 2, medens skadevolderen af samme grund har en modsat interesse i, at det fastsættes så tidligt som muligt.

Højesteret har i U 1999.394 H anlagt en helt principiel fortolkning af EAL § 2:

> I efteråret 1991 udførte en tømrer reparationsarbejder på taget af en lade for enden af en stige, der skred under ham. Tømreren faldt herpå 4 m ned på et betongulv. Tvisten for landsretten angik alene spørgsmålet om, hvorvidt tømrerens tilstand var blevet stationær på det tidspunkt, der var fastsat af Arbejdsskadestyrelsen, eller først på et tidspunkt, der lå efter den 30. september 1992, hvor han genoptog sit normale arbejde på fuld tid. For så vidt angik erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, gjorde tømreren v/forbundet for Højesteret gældende, at der hverken efter ordlyden af erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1, eller efter bestemmelsens forarbejder var grundlag for at begrænse erstatningskravet med henvisning til et stationærtidspunkt i et tilfælde som det foreliggende, hvor han uden at lide noget erhvervsevnetab af betydning ikke før den 1. oktober 1992 havde kunnet genoptage sit arbejde i væsentligt samme omfang som før skaden.

Højesterets bemærkninger:

> "Den erstatningsansvarlige for en personskade skal efter erstatningsansvarslovens § 1, stk. 1, betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Har skaden fået varige følger, skal der efter § 1, stk. 2, tillige betales erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevnen. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste fastsættes efter § 2, stk. 1, "for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær". Der ydes efter § 5, stk. 1, erstatning for tab

af erhvervsevne, når en personskade, efter at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær, har medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

Efter ordlyden af § 2, stk. 1, kan det være nærliggende at forstå bestemmelsen således, at der alene skal ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste til det tidligste af de to tidspunkter, der er nævnt i bestemmelsen. En sådan forståelse ville indebære, at NN ikke ville få -sin tabte arbejdsfortjeneste erstattet fuldt ud, hvis hans tilstand måtte blive anset for stationær forud for den 1. oktober 1992, hvor han var i stand til at genoptage arbejdet i væsentligt samme omfang som før skaden.

Det fremgår af forarbejderne, at stationærtidspunktet er det tidspunkt, hvor skadelidte efter en lægelig bedømmelse må antages ikke at ville blive yderligere helbredt. Stationærtidspunktet tjener som skillelinie mellem de tabsposter, der erstattes efter henholdsvis § 1, stk. 1 og stk. 2. Der er ikke i forarbejderne holdepunkter for at antage, at § 2, stk. 1, ved midlertidig uarbejdsdygtighed har haft til formål at begrænse det krav på fuld erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, som den skadelidte havde efter retstilstanden forud for erstatningsansvarslovens ikrafttræden.

På denne baggrund og ud fra sammenhængen mellem på den ene side § 1, stk. 1 og 2, og på den anden side § 2, stk. 1, og § 5, stk. 1, finder Højesteret, at erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1, må forstås således, at der ved midlertidig uarbejdsdygtighed skal ydes erstatning for perioden fra skadens indtræden, og indtil skadelidte kan genoptage sit arbejde i væsentligt samme omfang som tidligere."

Dommen må formentlig betyde, at hidtidig praksis fortsat kan opretholdes, hvis skadelidte lider et erhvervsevnetab efter EAL §§ 5-8. Dommen tager imidlertid *ikke* stilling til, *hvor længe* man skal afvente denne vurdering.

4.2.1.2. Overvejelser

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at stationærbegrebet bør udgå af EAL § 2. Højesteret har som nævnt i U 1999.394 H fastslået, at begrænsningen ikke gælder, hvis arbejdsudygtigheden alene er midlertidig. Gruppen finder imidlertid, at stationærbegrebet også bør udgå i de tilfælde, hvor der må antages at være lidt et varigt erhvervsevnetab. De fremførte argumenter har især peget på, at der efter stationærtidspunktet kan være lidt et indtægtstab, fx hvis skadelidte er under revalidering. Hvis eksempelvis en håndværker udsættes for en skade, hvorved "arbejdsarmen" mistes, vil helbredstilstanden ofte være stationær umiddelbart efter skaden, men der kan ikke ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, medens skadelidte er under revalidering. Gruppen finder, at en sådan retstilstand er uheldig. Tilsvarende problemer opstår ved de såkaldte whip-lash-skader, hvor helbredstilstanden ofte er stationær, langt før erhvervsevnetabet kan fastlægges.

Arbejdsgruppen foreslår derfor, at § 2 ændres således, at der ydes erstatning, indtil det er muligt midlertidigt eller varigt at skønne over skadelidtes erhvervsevne. Samtidig foreslås § 5, stk. 1, ændret, idet det foreslås, *at* stationærbegrebet udgår af § 5, og *at* fastlæggelse af erhvervsevnetabet må afvente eventuel revalidering og omskoling. Som en følge heraf foreslås § 10 ændret , således at Arbejdsskadestyrelsen får mulighed for at fremkomme med midlertidige udtalelser. Dette system kendes fra ASL § 31. Tanken er, at der skal kunne fastsættes en *foreløbig* erhvervsevnetabserstatning, når der foreligger en midlertidig vurdering af erhvervsevnetabet. I den forbindelse skal det fremhæves, at Arbejdsskadestyrelsen efter ASL § 31, stk. 1, skal fremkomme med en afgørelse "så vidt muligt inden 1 år og senest inden 2 år efter arbejdsskadens anmeldelse". Hvis den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, kan Arbejdsskadestyrelsen i særlige tilfælde træffe en midlertidig afgørelse om erhvervsevnetab, jf. § 31, stk. 4. Tilsvarende frister foreslås indsat i EAL § 10. I den forbindelse skal det nævnes, at der efter dagpengeloven højst kan udbetales sygedagpenge i op til to år. Desuden kan dagpengeudbetalingen efter lovens § 22 forlænges, hvis der ved varighedsbegrænsningens indtræden er ansøgt om førtidspension, eller der i Arbejdsskadestyrelsen verserer en sag, som styrelsen endnu ikke har truffet afgørelse om erhvervsevnetab i.

Det bemærkes, at den midlertidige erhvervsevnetabserstatning skal anses for at være en á conto-udbetaling i forhold til den varige erhvervsevnetabserstatning og således ikke en erstatning for tabt arbejdsfortjeneste eller andet midlertidigt tab.

Det er en forudsætning for ophøret af retten til tabt arbejdsfortjeneste, at Arbejdsskadestyrelsens midlertidige udtalelse ikke er en såkaldt nul-afgørelse (dvs. en afgørelse om, at erhvervsevnetabet er mindre end 15 %), men at der fastsættes et positivt erhvervsevnetab, som kan danne grundlag for en erstatningsudbetaling til skadelidte. Der

skal altså ikke på grund af en midlertidig udtalelse (i form af en nul-afgørelse) kunne opstå et økonomisk "hul" mellem erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste og en senere erhvervsevnetabserstatning.

Der kan naturligvis bestå en mulighed for, at der ydes erhvervsevnetabserstatning baseret på en foreløbig vurdering, selvom der senere viser sig ikke at være et varigt erhvervsevnetab. Forslaget er imidlertid udformet på en sådan måde, at denne konsekvens søges undgået. Hertil kommer, at oplysningerne fra Arbejdsskadestyrelsen om sagsbehandlingstiderne i sager om erhvervsevnetab viser, at det kun vil komme på tale i ganske få sager.

Det er tanken, at samspillet mellem §§ 2, 5 og 10 skal medføre som praktisk hovedregel, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste normalt højst skal udbetales i 2 år, hvorefter der - hvis der er lidt et varigt tab - skal ydes en midlertidig eller varig erhvervsevnetabserstatning.

Et af hovedformålene med at indføre stationærbegrebet i EAL var et ønske om en hurtigere afgørelse af erstatningssager. Spørgsmålet er herefter, om en ophævelse af begrebet vil kunne medføre, at sagerne som følge heraf vil trække i langdrag. De foreliggende statistiske oplysninger om sagsbehandlingstiden i henholdsvis arbejdsskadesager og private erstatningssager fra Arbejdsskadestyrelsen viser imidlertid, at der ikke er signifikant forskel på sagsbehandlingstiden i arbejdsskadesager, hvor stationærbegrebet jo ikke eksisterer, og de private erstatningssager (p-sager). En statistik vedrørende 3. kvartal 1999 er optrykt i bilag 5. Arbejdsskadestyrelsen har oplyst, at denne statistik er udtryk for en fast tendens.

Det er ikke meningen at indføre pligt til at indhente en midlertidig udtalelse hos Arbejdsskadestyrelsen, og parterne vil således fortsat have mulighed for at løse erstatningssagen forligsmæssigt.

4.2.2. Fastsættelse af erhvervsevnetabet (erhvervsevnetabsprocenten - lønnedgangen)

4.2.2.1. Gældende ret

Bestemmelsen i EAL § 5 fastslår i *stk. 1*, at skadelidte har ret til erstatning for tab af erhvervsevne, hvis en personskade, efter at skadelidtes helbredstilstand er blevet *stationær*, har medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde. Der er tale om et *økonomisk* kriterium. Den medicinske følge af skaden har ikke selvstændig indflydelse på spørgsmålet om, hvorvidt der tilkommer skadelidte erstatning for erhvervsevnetab, men tillægges alene betydning ved fastsættelsen af méngodtgørelsen, jf. dog § 8. Det afgørende er således, om skadelidte som følge af skaden lider et varigt indtægtstab. Noget andet er, at den medicinske tilstand ofte vil påvirke erhvervsevnen.

Når man skal fastlægge tabet eller forringelsen i erhvervsevnen, skal det vurderes, hvad skadelidte *måtte antages at have tjent, hvis skaden ikke var indtruffet*. I vurderingen heraf indgår faktorer, der er behæftet med større eller mindre usikkerhed. Udgangspunktet er, at der skal opstilles en prognose for, hvorledes skadelidtes livsforløb ville have været i økonomisk henseende uden den skete forringelse i erhvervsevnen. Bedømmelsen heraf skal være individuel. Opgaven bliver i første række at opstille denne hypotese uden fradrag hverken for indtægter ved andet arbejde eller andre indtægter, som skadelidte modtager trods skaden. Der er tale om, at man sammenligner den normale indtægt frem til den forventede pensionsalder hhv. med og uden skade. Hvis der fx er tale om en lønmodtager, vil man i mange tilfælde dog kunne fastsætte indtægten til den aktuelle indtægt. Dette gælder, hvis der er tale om en lønmodtager uden påviselige og sandsynlige avancementsmuligheder. Er vedkommende aflønnet således, at lønnen automatisk stiger med ancienniteten, må dette tages i betragtning. Den almindelige lønudvikling må man af praktiske grunde se bort fra.

Vurderingen af en lønmodtagers avancementsmuligheder er ofte vanskelig. Drejer det sig fx om en ung akademiker, der lige er blevet ansat i centraladministrationen, kan man ikke uden videre gå ud fra, at vedkommende i løbet af en årrække ville have opnået en stilling som kontorchef eller en endnu højere stilling. På den anden side må højere indtægt lægges til grund, hvis det kan sandsynliggøres, at lønmodtageren ville have opnået en højere løn i kraft af stillingsskifte eller avancement, fx hvis han er konstitueret i en højere stilling.

Efter reglen i *stk. 2* skal der ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af skadelidte. Bestemmelsen fastslår således, at skadelidte har en tabsbegrænsningspligt. Indtægten skal i princippet opgøres som ovenfor nævnt

vedrørende stk. 1, dvs. at der skal foretages en prognose over skadelidtes livsforløb *med* skaden.

En række forhold skal tages i betragtning. Der skal således foretages en vurdering af skadelidtes erhvervsmæssige muligheder, såfremt skaden ikke var sket, sammenholdt med en vurdering af hans erhvervsmuligheder den skete skade taget i betragtning. Der må i det enkelte tilfælde tilvejebringes oplysninger om skadelidtes erhvervs- og indtægtsforhold forud for skadens indtræden og den pågældendes fremtidige erhvervs- og indtægtsmuligheder under den forudsætning, at skaden ikke var indtruffet. Dette må sammenholdes med skadelidtes muligheder for at opnå erhvervsindtægter efter skaden. Ved vurderingen skal tages hensyn til skadelidtes muligheder for på længere sigt at opnå erhvervsindtægter. Der skal dog kun tages hensyn til en foreliggende mulighed for revalidering, hvis det må anses for sikkert, at revalideringen lykkes. En helt nøjagtig udmåling af erhvervsevnetabet ville kunne befrygtes først at kunne foretages på et tidspunkt langt ude i fremtiden. Dette er baggrunden for, at det i stk. 1 er bestemt, at kravet på erhvervsevnetabserstatning opstår, når skadelidtes helbredstilstand er blevet *stationær*. Det betyder, at skadelidte og skadevolderen på dette tidspunkt kan kræve en afgørelse af erhvervsevnetabsprocenten. Afgørelsen må i første række træffes på grundlag af de oplysninger, der foreligger på stationærtidspunktet. Det er dog også muligt at tage hensyn til oplysninger, der fremkommer inden sagens endelige afgørelse, men afgørelsen kan ikke udsættes for at afvente en revalidering eller for på anden måde at opnå erfaringer med skadelidtes erhvervsforløb. Se hertil U 1998.486 V.

Det skal i den forbindelse fremhæves, at såvel skadelidte som skadevolder kan indhente en udtalelse om fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jf. § 10. Der skal gøres opmærksom på, at reglerne i stk. 1-2, bortset fra reglen om, at vurderingen af erhvervsevnetabet kan kræves foretaget på stationærtidspunktet, svarer til ASL's regler om erhvervsevnetab, jf. ASL § 32.

Efter *stk. 3, 2. pkt.*, ydes ikke erstatning, såfremt erhvervsevnetabet er mindre end 15%. Efter ASL § 32, stk. 1, 2. pkt., ydes der heller ikke erstatning for erhvervsevnetab, hvis dette er mindre end 15%. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at den fastsatte nedre grænse alene har til formål at fritage Arbejdsskadestyrelsen for at realitetsbehandle en række tilfælde med udokumenterbare og normalt bagatelagtige tab. Tilsvarende synspunkter gør sig gældende med hensyn til EAL § 5, stk. 3, 2. pkt.

Da reglerne i stk. 1-3 i det væsentlige svarer til ASL's regler om erstatning for erhvervsevnetab, er der en høj grad af overensstemmelse mellem, hvorledes erhvervsevnetabsprocenten fastsættes efter EAL og efter ASL. Det skal dog fremhæves, at det som følge af, at skadelidte og skadevolder på stationærtidspunktet kan forlange en afgørelse vedrørende erhvervsevnetabsprocenten, vil kunne forekomme, at der fastsættes forskellige erhvervsevnetabsprocenter efter EAL og efter ASL, bl.a. fordi der efter EAL ikke er adgang til revision.

I den forbindelse skal det tillige fremhæves, at udtalelsen fra Arbejdsskadestyrelsen efter § 10 er en udtalelse om, hvad erhvervsevnetabsprocenten er efter EAL og ikke ASL.

For en særlig gruppe skadelidte - børn, unge under uddannelse og hjemmearbejdende ægtefæller og samlevere - vil det ofte være forbundet med betydelige vanskeligheder at skønne over skadelidtes indtægtsmuligheder, såfremt skaden ikke var sket. På denne baggrund er det i EAL § 8 bestemt, at erstatningen til denne gruppe skadelidte skal fastsættes på grundlag af ménprocenten. Der skal således ikke fastsættes en erhvervsevnetabsprocent for disse skadelidte.

4.2.2.1.1. Fastsættelse af erhvervsevnetabsprocenten efter ASL

ASL's regler om erhvervsevnetab findes især i §§ 31 og 32. Reglerne bygger på Bet. 792/1977 vedrørende arbejdsskadeforsikring. Bestemmelserne er sålydende:

> **"§ 31.** Når der efter sygebehandling, optræning eller revalidering er grundlag for at skønne over skadelidtes fremtidige helbredstilstand og erhvervsmuligheder, afgør Arbejdsskadestyrelsen, om der tilkommer skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne og godtgørelse for varigt mén. Afgørelsen skal så vidt muligt træffes inden 1 år og senest 2 år efter arbejdsskadens anmeldelse.
>
> *Stk. 2*. Har arbejdsskaden medført døden, fastsættes inden for samme frister som nævnt i stk. 1 regnet fra anmeldelsen af dødsfaldet, om der tilkommer skadelidtes efterladte overgangsbeløb ved dødsfald og erstatning for tab af forsørger.

Stk. 3. Forskud på erstatning for tab af erhvervsevne og på godtgørelse for varigt mén kan udbetales i tiden, indtil der er truffet endelig afgørelse i sagen.

Stk. 4. Hvis den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, kan Arbejdsskadestyrelsen, når der foreligger særlige omstændigheder, træffe en midlertidig afgørelse om erstatning for erhvervsevnetab.

Erstatning for tab af erhvervsevne

§ 32. Har arbejdsskaden medført nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der den pågældende erstatning for tab af erhvervsevne. Der ydes ikke erstatning, hvis erhvervsevnetabet er mindre end 15 pct.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af den pågældende efter dennes evner, uddannelse, alder og muligheder for erhvervsmæssig omskoling og optræning.

Stk. 3. Erstatning for tab af erhvervsevne til et barn med fosterskade, jf. § 10, stk. 1, nr. 2, eller til et barn med sygdomme som følge af påvirkning af forældrene før befrugtningen eller efter fødslen, jf. § 10, stk. 2, kan tidligst ydes fra skadelidtes 15. år.

Stk. 4. Erstatningen tilkendes som en løbende ydelse, medmindre denne kapitaliseres efter reglerne i § 43.

Stk. 5. Ved fuldstændigt tab af erhvervsevnen udgør den løbende ydelse årligt 4/5 af skadelidtes årsløn, jf. § 41, og ved nedsættelse af erhvervsevnen en forholdsmæssig del heraf.

Stk. 6. Den årlige ydelse udbetales med 1/12 månedlig forud og løber fra tidspunktet for afgørelsen, medmindre særlige omstændigheder taler for et andet tidspunkt.

Stk. 7. For skadelidte, der den 1. juli 1999 er fyldt 60 år, ophører den løbende erstatning med udgangen af den måned, hvor skadelidte fylder 67 år. Den løbende erstatning afløses på dette tidspunkt af et engangsbeløb på 2 gange den årlige erstatning efter stk. 5. Er skadelidte på tidspunktet for afgørelsen fyldt 67 år, udbetales erstatningen som anført i 2. pkt.

Stk. 8. For skadelidte, der fylder 60 år den 1. juli 1999 eller senere, ophører den løbende erstatning med udgangen af den måned, hvor skadelidte fylder 65 år. Den løbende erstatning afløses på dette tidspunkt af et engangsbeløb på 4 gange den årlige erstatning efter stk. 5. Er skadelidte på tidspunktet for afgørelsen fyldt 65 år, udbetales erstatningen som anført i 2. pkt."

Spørgsmålet om den nedre grænse på 15% blev fremdraget under folketingsbehandlingen, og det blev her udtrykkeligt nævnt, at hvis der foreligger et klart og varigt tab af erhvervsevnen, skal der ydes erstatning for dette erhvervsevnetab med mindst 15%, jf. Socialudvalgets betænkning, FT 1977-78, Tillæg B, sp. 315 f, og socialministerens besvarelse af spørgsmålene 11 og 11 a fra Socialudvalget, FT 1977-78, Tillæg B, sp. 405-407.

I ASL § 33 om erstatning for mén siges det udtrykkeligt, at arbejdsskaden skal have påført skadelidte en *varig* skade. Dette vil sige, at styrelsen inden for 2-års fristen efter ASL § 31 først kan fastsætte erstatningen for mén, når forholdene er så afklarede, at man kan skønne over, hvilke skader der er varige. I praksis træffer man dog afgørelse, når behandlingen og genoptræningen er så vidt fremskreden, at det kan konstateres, at et vist mén vil bestå varigt, selv om det øjeblikkelige mén er større. I så fald vil styrelsen fastsætte erstatningen (méngraden) efter den del af ménet, der skønnes at ville blive varigt. Sagen tages op til revision efter en passende tid.

På samme måde tages sagen op til revision i tilfælde, hvor det fulde tilstedeværende mén vel må anses for varigt, men hvor der er en mulighed for, at der kan ske en forværring af tilstanden.

Ifølge ASL § 32 om erstatning for tab af erhvervsevne er det ikke efter lovens ord nogen forudsætning for, at arbejdsskaden kan føre til erstatning, at den skal have medført *varig* nedsættelse af evnen til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

Det følger dog af ASL § 31, at afgørelsen ikke kan træffes, så længe der ikke er grundlag for at skønne over

skadelidtes fremtidige tilstand og erhvervsmuligheder. Heri lægger styrelsen, at der ikke kan træffes afgørelse, så længe forholdene er helt uafklarede, men der siges ikke noget om, hvor lang en fremtid skønnet skal dække over. Lovens forarbejder giver ikke nogen vejledning ud over den ovenfor refererede udtalelse i Socialudvalgets betænkning over forslaget til loven, hvor det med henblik på tilfældet med ringe medicinsk skade udtales, at der altid vil blive ydet erstatning med mindst 15%, når der dokumenteres et klart og varigt indtægtstab. Denne udtalelse tager styrelsen dog ikke som udtryk for, at lovgiver har ment, at indtægtstabet for at udløse erstatning altid skal være varigt.

I bemærkningerne til § 32 (tidligere § 27) i forslaget til loven siges det som ovenfor nævnt i relation til de mange oplysninger, det kan være nødvendigt at indhente for at bedømme erhvervsevnetabet, at styrelsen dog må tilrettelægge sin sagsbehandling således, at skadelidte ikke kan komme til at vente urimeligt længe på sin erstatning, og at styrelsen må indarbejde en revisionspraksis, således at den endelige erstatningsudmåling kommer til at svare til skadelidtes faktiske tab. Efter § 31, stk. 4, kan Arbejdsskadestyrelsen, når der foreligger særlige omstændigheder, og den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, træffe en midlertidig afgørelse om erhvervsevnetab.

I praksis fastsættes erstatningen da også i vidt omfang midlertidigt, således at sagen senere optages til revision.

Denne praksis lettes ved, at erstatning for tab af erhvervsevne ydes som løbende ydelse ved tab på 50% eller derover, og at der er mulighed for at anvende løbende ydelser også ved mindre tab af erhvervsevne.

Er erstatningen udbetalt som et kapitalbeløb, kan der ikke ske revision i nedadgående retning. Det kan naturligvis ikke udelukkes, at den skadelidte senere vil opnå normal indtjening i enkelte af de tilfælde, hvor der tilkendes en endelig erstatning på grundlag af en dokumenteret indtægtsnedgang, og hvor der kan foreligge et mindre mén. Styrelsen søger at skønne så realistisk som muligt over de frem-tidige erhvervsmuligheder, men må i disse tilfælde tage risikoen for, at indtægts-nedgangen ikke er vedvarende. Det er næppe muligt på forhånd at udskille de - få - tilfælde, hvor nedsættelse ikke er varig, og af hensyn til skadelidte og af administrative grunde vil det være rimeligt i sådanne tilfælde med små skader at træffe afgørelse på et så tidligt tidspunkt som muligt og undgå for lang ventetid.

4.2.2.1.2. Sammenligning mellem EAL og ASL

Hvis man sammenligner EAL § 5 med ASL's regler om erhvervsevnetab, ses det, at reglerne *på nogle væsentlige punkter er identiske*. Dette gælder således prognosen for, hvad skadelidte ville have tjent, hvis skaden ikke var indtrådt, og - bortset fra spørgsmålet om betydningen af revalidering - prognosen for, hvad det må antages, at skadelidte vil kunne tjene med skaden. Reglen i EAL § 5 om, at der ikke ydes erstatning ved et erhvervsevnetab på mindre end 15%, skal som nævnt forstås på samme måde som reglen i ASL. Dette betyder, at der også i den private erstatningsret skal ydes erstatning med mindst 15%, hvis tabet er klart og varigt.

Der er imidlertid nogle *væsentlige forskelle* mellem EAL og ASL. For det *første overføres ASL's regler om genoptagelse (revision) ikke til EAL*, idet genoptagelsesreglen i EAL § 11 er meget snæver. Afgørelserne efter EAL skal træffes på stationærtidspunktet, og hvis der på dette tidspunkt foreligger et varigt erhvervsevnetab, ydes der erstatning. Efter ASL stilles der efter § 32 ikke krav om varig skade, og helbredstilstanden behøver ikke at være stationær, når (foreløbig) afgørelse træffes, jf. herved § 31, stk. 4.

For det *andet* følger det direkte af ASL § 32, stk. 2, at der skal tages hensyn til mulighederne for erhvervsmæssig omskoling og optræning, dvs. *revalidering*. I forslaget til EAL var § 5, stk. 2, formuleret på samme måde som ASL § 32, stk. 2. Under folketingsbehandlingen ændredes dette, og Retsudvalget nævnte i sin betænkning, at dette "er begrundet i, at der som anført i Justitsministeriets besvarelse af Retsudvalgets spørgsmål 15 af 12. april 1984 ved fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten kun skal tages hensyn til en foreliggende mulighed for revalidering, såfremt det må anses for sikkert, at revalideringen lykkes. Dette præciseres ved den foreslåede ændring, som medfører, at henvisningen til muligheden for erhvervsmæssig omskoling og optræning udgår af bestemmelsen. Der tilsigtes ikke nogen realitetsændring ved, at ordene "efter dennes evner, uddannelse, alder " efter ændringsforslaget udgår af bestemmelsen." Jf. FT 1983-84, 2. samling, Tillæg B sp. 484.

Der skal altså normalt *ikke tages hensyn til mulighederne for revalidering*. Er revalidering allerede gennemført, skal der naturligvis tages hensyn hertil.

Baggrunden for forskellen mellem EAL og ASL er, at man efter EAL har lagt vægt på, at der kan træffes forholdsvis hurtige afgørelser om erhvervsevnetabserstatningen, jf. Bet. III s. 111 f og s. 209, samt lovforslaget sp. 91. En revalidering vil ofte kunne strække sig over meget lang tid, og derfor skal der kun tages hensyn hertil, hvis det må anses for sikkert, at den lykkes. Da man samtidig ikke har ønsket at overføre Arbejdsskadestyrelsens revisionspraksis til EAL, har man valgt at lade stationærtidspunktet være afgørende for, hvornår spørgsmålet om fastsættelse af erhvervsevnetabsprocenten skal afgøres.

4.2.2.1.3. EAL § 8

Bestemmelsen indeholder regler om erstatningsfastsættelsen for skadelidte, der udnytter erhvervsevnen på en måde, der i mange tilfælde ikke medfører erhvervsindtægt og dermed ikke nogen årsløn, der kan danne grundlag for fastsættelse af erstatning efter §§ 6-7. Således bestemmes det i *stk. 1*, at erstatningen for en skadelidt, der i det væsentlige udnytter sin erhvervsevne på en måde, som ikke medfører eller kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt, og for børn skal fastsættes på grundlag af den i § 4 nævnte méngrad. Erstatningen fastsættes som en procentdel af méngodtgørelsen. Omfattet af bestemmelsen er - foruden børn - hjemmearbejdende ægtefæller eller samlevere (jf. herved § 1, stk. 3) og unge under uddannelse. Hjemmearbejdende ægtefæller og samlevere, der ud over arbejde i hjemmet har en indtægtsgivende deltidsbeskæftigelse, kan være omfattet af § 7, stk. 2, jf. kommentaren til § 7. Det er dog ikke enhver deltidsbeskæftigelse, der medfører, at den nævnte bestemmelse skal finde anvendelse. Således er en hjemmearbejdende, der er deltidsbeskæftiget på mindst halv tid med indtægtsgivende erhvervsarbejde, ifølge forarbejderne omfattet af § 7, stk. 2, medens mindre deltidsbeskæftigelse medfører, at erstatningen skal fastsættes efter § 8, jf. nedenfor. Unge under uddannelse er omfattet af denne bestemmelse, uanset indtægterne herved, så længe uddannelsen på rimelig vis søges gennemført. Hvis der gennemføres en uddannelse, hvor der gives løn i uddannelsestiden, skal erstatningen fastsættes efter § 7, stk. 2. Arbejdsløse er ikke omfattet af bestemmelsen, idet er arbejdsløs, så længe ledigheden varer, ikke har mulighed for at udnytte erhvervsevnen, jf. udtrykket "udnytter erhvervsevnen på en måde ".

Børn er udtrykkeligt nævnt i bestemmelsen. Dette skyldes, at det kan være tvivlsomt, om børn kan siges at "udnytte" erhvervsevnen. Børn er ifølge forarbejderne omfattet af bestemmelsen, uanset om de har erhvervsindtægter.

Erstatningen fastsættes som en procentdel af méngodtgørelsen, jf. stk. 2-4. Erstatningen stiger progressivt i forhold til méngradens størrelse, og ved en méngrad på 100% udgør erhvervsevnetabserstatningen 800.000 kr. (pr. 1. januar 2000 1.333.000 kr.).

4.2.2.2. Overvejelser

Den kritik, der har været rejst vedrørende fastsættelsen af erhvervsevnetabet, angår to hovedproblemstillinger. For det første har de fleste argumenter mv. peget på, at stationærbegrebet er uegnet, *både* som skillelinie mellem EAL § 2 og EAL § 5 *og* som tidsmæssigt kriterium for fastsættelsen af erhvervsevnetabet. For det andet er det påpeget, at reglerne i EAL § 8 er for vidtrækkende. Således har fx PTU anført, at § 8 kan føre til resultater, der forekommer tilfældige og urimelige. Det skyldes bl.a., at der kan være stor forskel på méngraden (som bygger på en lægelig vurdering) og erhvervsevnetabsprocenten (som bygger på en økonomisk vurdering af de fremtidige indtægtsmuligheder). Kravet om en méngrad på mindst 15 pct. kan i visse tilfælde medføre, at en person ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, selv om den pågældende faktisk har mistet en betydelig del af sin arbejdsevne. Dette vil ofte være tilfældet for personer, der har pådraget sig en piskesmældslæsion. Ved piskesmældslæsioner er méngraden ofte under 15 pct., mens erhvervsevnetabsprocenten kan være meget højere. I disse tilfælde medfører de gældende regler, at fx en jurastuderende ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, mens en nyuddannet, arbejdsløs jurist kan få en erstatning, som beregnes med udgangspunkt i den forventede årsløn ved fuldtidsbeskæftigelse.

PTU finder, at man i de tilfælde, hvor man ikke kan bruge skadelidtes (skønnede) årsløn som grundlag for erstatningsberegningen, i stedet for méngraden bør tage udgangspunkt i enten den forventede fremtidige årsløn eller en standardårsløn. For en skadelidt, der er i gang med en erhvervsrettet uddannelse, kunne erstatningen beregnes på grundlag af den indtægt, skadelidte normalt ville kunne opnå som færdiguddannet. For de andre persongrupper, som er omfattet af § 8 (børn og hjemmearbejdende ægtefæller/samlevere), kunne erstatningen

beregnes på grundlag af en standardårsløn.

Arbejdsgruppen kan tiltræde den kritik, der har været rejst. Gruppen vil derfor foreslå, at stationærbegrebet (jf. ovenfor, afsnit 4.2.1.2.) udgår af § 5, og at der som efter ASL skal tages hensyn til revalideringsmulighederne. Dette medfører, at reglen om erhvervsevnetab i EAL § 5 bliver identisk med reglerne i ASL § 31 og § 32, stk. 1-2. Det kan derfor forekomme, at de endelige afgørelser må afvente revalidering, og om skadelidte kan (for)blive beskæftiget i fx et fleksjob.

Arbejdsgruppen er opmærksom på, at en gennemførelse af de foreslåede regler sandsynligvis vil medføre en vis stigning i antallet af de såkaldte differencesager, navnlig på grund af forslagene om forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesniveauet ved varige skader (erhvervsevnetabserstatning og méngodtgørelse). Ifølge kommissoriet er det imidlertid en hovedopgave for arbejdsgruppen at vurdere, om der bør gennemføres en vis forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene ved personskade m.v., ligesom der fra de hørte organisationer er fremsat ønsker, der indebærer forhøjelser af niveauet. Socialministeriets repræsentant i arbejdsgruppen har i øvrigt oplyst, at Socialministeriet vil overveje lignende ændringer i arbejdsskadesikringsloven. Arbejdsgruppen kan pege på, at en måde at undgå den forventede stigning i antallet af differencesager vil være at gennemføre en ændring af ASL for så vidt angår erstatnings- og godtgørelsesniveauerne.

Revalidering er erhvervsrettede aktiviteter og økonomisk hjælp, der kan bidrage til, at en person med begrænsninger i arbejdsevnen som følge af helbredsmæssige eller sociale problemer fastholdes eller kommer ind på arbejdsmarkedet, så vedkommendes mulighed for at forsørge sig selv og sin familie forbedres. Efter lov om en aktiv socialpolitik (LAS), kapitel 6, kan der ydes hjælp i form af revalideringsydelse mv. i højst 5 år i overensstemmelse med en forud fastlagt erhvervsplan. Hjælpen ydes uden hensyn til ægtefællens indtægts- og formueforhold.

Der foretages fradrag i revalideringsydelsen af beløb, som revalidenden får i praktik-, elev- eller lærlingeløn samt indtægter fra andet arbejde, hvis de overstiger 12.000 kr. pr. år, jf. lov om social service (LSS) § 58. Endvidere skal der efter § 59 fradrages løbende udbetalinger fra forsikringer og pensionsordninger, herunder af erstatning for tab af erhvervsevne efter arbejdsskadeforsikringsloven, forudsat de sammenlagt med revalideringsydelsen overstiger revalidendens hidtidige arbejdsindtægter, jf. bekendtgørelse nr. 54 af 27. januar 1998.

Der kan gives støtte til særlige udgifter, der er en nødvendig følge af uddannelsen eller af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, jf. § 63.

Personer under 65 år, der ikke modtager social pension, og som ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, har mulighed for at blive ansat i *fleksjob*, jf. LAS §§ 71-73. Der er tale om job, hvor kommunen giver arbejdsgiveren, der betaler lønnen til den ansatte, tilskud på 1/3, 1/2 eller 2/3 af lønnen, afhængig af graden af den nedsatte arbejdsevne. Det er en forudsætning, at mulighederne for revalidering til beskæftigelse på normale vilkår er udtømte. Kommunen har pligt til at give tilbud om fleksjob på fuld tid, medmindre den ansatte foretrækker deltidsansættelse, der kan være begrundet i skånehensyn. Løn og ansættelsesvilkår fastsættes i øvrigt i samarbejde med de faglige organisationer efter de kollektive overenskomster på området, herunder efter overenskomsternes sociale kapitler.

Så længe der ikke er mulighed for at fastsætte en endelig erhvervsevnetabsprocent kan Arbejdsskadestyrelsen efter ASL § 31, stk. 4, træffe midlertidige afgørelser. Pkt. 4 i Arbejdsskadestyrelsens vejledning af 31. oktober 1996 om erstatning for tab af erhvervsevne indeholder en gennemgang af de muligheder, der er for revalidering og lignende. Arbejdsgruppen finder, at der også bør tilvejebringes mulighed for midlertidige afgørelser af erhvervsevnetabsprocenten inden for EAL, og der er derfor i § 10, 2. og 3. pkt., udformet forslag til lovregler herom.

Med hensyn til *EAL § 8* finder arbejdsgruppen, at den bør være så snæver som mulig, jf. beskrivelsen ovenfor af de konsekvenser reglen har haft i praksis. Den medicinske méngrad bør kun anvendes, hvis ikke andet er muligt. Reglen foreslås derfor begrænset til kun at omfatte børn, for hvem det på grund af lav alder ikke er muligt at opstille en erhvervsprognose. Som aldersgrænse foreslås skadelidte, der ikke er fyldt 15 år, idet det i almindelighed ikke er muligt at fastslå erhvervsevnetabet for disse personer, da de sædvanligvis endnu ikke har afsluttet deres grundskoleforløb på dette tidspunkt. Samtidig finder gruppen - som foreslået af PTU - at der bør anvendes en normalårsløn som beregningsgrundlag for erhvervsevnetabserstatningen.

4.2.3. Genoptagelse af afsluttede sager

4.2.3.1. Gældende ret

Det er karakteristisk for afgørelser efter ASL, at der er en vidtgående adgang til *genoptagelse* af trufne afgørelser. Det er således almindeligt - og ligefrem forudsat i forarbejderne til loven - at afgørelserne ofte forudsættes taget op til revision i en række tilfælde.

Denne revisionspraksis er mulig, fordi erstatningerne ved erhvervsevnetab for den del, der overstiger 50%, fastsættes som *renteerstatninger*, og i øvrigt også kan fastsættes som renteerstatninger, selv om procenten er under 50. Det hensigtsmæssige ved renteerstatninger er i denne henseende, at de senere kan reguleres op eller ned, og at de efter ASL reguleres i takt med den almindelige lønudvikling.

Efter *EAL* skal erstatningerne udbetales som *kapitalerstatninger*, og der er derfor et væsentligt *større behov* for at træffe afgørelser, der *ikke senere skal revideres*.

Efter bestemmelsen i EAL § 11 kan en afsluttet sag om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab på skadelidtes begæring genoptages, hvis der indtræder uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, således at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at være væsentlig højere end først antaget. Ved genoptagelse af sagen kan spørgsmålet om méngraden og erhvervsevnetabsprocenten igen begæres forelagt for Arbejdsskadestyrelsen efter bestemmelsen i § 10.

Det kræves efter bestemmelsen, at erstatningssagen skal være afsluttet, dvs. afgjort ved endelig dom eller ved aftale mellem parterne. Der gives kun adgang til genoptagelse på skadelidtes begæring, og det kræves, at méngraden eller erhvervsevnetabsprocenten må antages at være væsentlig højere end først antaget.

Genoptagelse er som nævnt betinget af uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand. Hvis erhvervsevnetabsprocenten herefter må antages at være højere end først antaget, men hvor dette ikke skyldes ændringer i helbredstilstanden, kan sagen efter bestemmelsen ikke genoptages. Baggrunden for reglen er at undgå et betydeligt antal sager om genoptagelse, og dette er baggrunden for, at det alene er ændringer i skadelidtes helbredstilstand, der kan begrunde genoptagelse.

4.2.3.2. Overvejelser

PTU har anført, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 11 modvirker bestræbelserne på at fastholde flest mulige skadelidte på arbejdsmarkedet. § 11 medfører efter PTU's opfattelse en urimelig forskelsbehandling mellem de skadelidte, der forsøger at fastholde deres tilknytning til arbejdsmarkedet, og de skadelidte, der med det samme opgiver deres arbejde. PTU anfører, at for den, der fortsætter med at arbejde, vil erhvervsevnetabsprocenten typisk blive fastsat til 15 eller mindre. Hvis den pågældende efter en kort årrække må konstatere, at han alligevel ikke er i stand til at opretholde en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, kan sagen ikke genoptages, fordi der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes helbredstilstand. Den, der straks opgiver tilknytningen til arbejdsmarkedet, kan derimod med det samme få erstattet det fulde erhvervsevnetab.

PTU finder, at lovens § 11 bør ændres, således at afsluttede sager også kan genoptages, hvis der sker væsentlige ændringer i skadelidtes sociale forhold.

SiD har anført, at det virker stødende, at forudsete ændringer i helbredstilstanden ikke kan medføre en genoptagelse af sagen. Der foreslås en lempeligere genoptagelsesadgang eventuelt kombineret med en præcisering af gældende væsentlighedskrav, således at en bagatelagtig forværring af den aktuelle helbreds- og/eller erhvervsmæssige situation ikke giver adgang til genoptagelse.

LO mener, at det bør vurderes, hvorvidt EAL-reglerne for genoptagelse kan lempes.

Forbrugerrådet har tilsluttet sig PTU's synspunkter. Det anføres samtidig, at Forbrugerrådet fortsat anser det for væsentligt, at erstatningssager kan afsluttes forholdsvis hurtigt af hensyn til skadelidte, men hvis det viser sig, at

den pågældende skadelidte efter en kortere årrække må konstatere, at han eller hun alligevel ikke er i stand til at opretholde en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, må det være muligt at få sagen genoptaget, også selv om der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes helbredstilstand. Det anføres sammenfattende, at Forbrugerrådet ønsker EAL § 11 ændret således, at ændringer i det økonomiske livsforløb, som ikke er betinget af ændringer i helbredstilstanden, kan medføre genoptagelse efter EAL § 11.

Arbejdsgruppen er enig i, at der er behov for at udvide adgangen til genoptagelse. Der er derfor udformet et forslag om en anden affattelse af genoptagelsesreglerne, der for de varige skaders vedkommende svarer til almindelige processuelle retsgrundsætninger. Reglerne dækker i modsætning til den gældende bestemmelse i EAL § 11 alle erstatningsposter ved personskade, og genoptagelse er betinget af, at sagens faktiske omstændigheder ændrer sig i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning. Det er fortsat kun *skadelidte*, der kan begære sagen genoptaget, og reglen gælder ikke for *midlertidige* afgørelser. For de midlertidige ydelser (EAL §§ 1-3) er foreslået nogle særregler.

Arbejdsgruppen finder det fortsat væsentligt, at erstatningsreglerne er indrettet således, at sagerne kan afsluttes indenfor en rimelig tid. Man har derfor drøftet, om den forslåede ændring af reglen om genoptagelse vil kunne medføre, at der opstår mange genoptagelsessager. Arbejdsgruppen har imidlertid lagt vægt på, at der med de øvrige forslag til ændringer af EAL samlet vil blive skabt en retstilstand, der i højere grad sikrer, at der træffes materielt rigtige afgørelser allerede første gang, jf. navnlig forslagene om ophævelse af stationærtidspunktet og om muligheden for at træffe midlertidige afgørelser med henblik på at afvente resultatet af en eventuel revalidering e.l. Disse forslag vil efter arbejdsgruppens opfattelse begrænse antallet af genoptagelsessager.

4.2.4. Erstatningens og godtgørelsens størrelse, herunder kapitalfaktoren og nedsættelse af erstatningen og godtgørelsen

4.2.4.1. Gældende ret

4.2.4.1.1. Beløbenes størrelse

Den 1. januar 2000 udgør godtgørelsen for svie og smerte (EAL § 3) 80 kr. pr. oppegående sygedag og 170 kr. pr. sengeliggende dag. Méngodtgørelsen (EAL § 4) udgør 3.250 kr. pr. méngrad. Årslønnen er efter EAL § 7, stk. 3, maksimeret til 581.500 kr., og den mindste forsørgertabserstatning udgør 399.000 kr. Erhvervsevnetabserstatningen fastsættes på grundlag af årslønnen, erhvervsevnetabsprocenten og en fast kapitalfaktor, der er 6 (seks). Den højeste erstatning efter EAL § 8 er i øjeblikket 1.330.000 kr. Der findes nedsættelsesregler i § 4, stk. 2, § 9 og § 13, stk. 2. (Om tortgodtgørelse henvises til afsnit 4.2.6.2).

4.2.4.1.2. Særligt om kapitalfaktoren og nedsættelsesreglerne

Efter bestemmelsen i EAL § 6 fastsættes erstatningen til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jf. § 7, gangen med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jf. § 5, stk. 3.

Fremgangsmåden er den, at skadelidtes årsløn, der normalt er skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, der går forud for skaden, ganges med en kapitalfaktor på 6, og herefter ganges det fremkomne beløb med erhvervsevnetabsprocenten. Hvis skadelidtes årsløn fx er 160.000 kr., og erhvervsevnetabsprocenten er 100, udgør erstatningen 960.000 kr.

I erstatningsbeløbet skal der ikke foretages fradrag for ydelser, der kommer til udbetaling som følge af skaden, som fx forsikringer og sociale ydelser. Dette gælder dog ikke for erstatninger i henhold til ASL, idet det i lovens § 59 som affattet ved EAL § 30 er bestemt, at skadelidtes krav på erstatning fra den erstatningsansvarlige nedsættes i samme omfang, som forsikringsselskabet har betalt eller er pligtig at betale erstatning efter loven.

Ved *kapitalisering* udregnes nutidsværdien af indtægter, som ville være kommet successivt til udbetaling i en række år fremover. Kapitalfaktoren er den faktor, der anvendes i "regnestykket", hvor de to andre faktorer er

erhvervsevnetabsprocenten (den procentuelle fremtidige indtægtsnedgang) og årslønnen (den hidtidige indtægt). I en kapitalfaktor indgår to komponenter, rentefoden og løbetiden (dvs. det antal år, hvor indtægten kunne forventes).

I Bet. III foreslog Erstatningslovudvalget, at kapitaliseringsrenten skulle være den nominelle markedsrente (den effektive obligationsrente), og at løbetiden skulle fastsættes på grundlag af Statsanstalten for Livsforsikrings dødelighedstavler. Særligt om løbetiden bemærkes, at den efter udvalgets opfattelse normalt skulle fastsættes som differencen mellem alderen på skadestidspunktet og 67 år, reduceret med den statistiske dødelighedssandsynlighed, se Bet. III s. 256 og s. 258.

Kapitalfaktoren skulle efter udvalgets forslag fastsættes administrativt af justitsministeren. Da faktoren som nævnt afhænger af markedsrenten, ville man ved en gennemførelse af udvalgets forslag kunne komme ud for hyppige ændringer i faktoren inden for kortere perioder som følge af udsving i renten. Havde man fulgt udvalgets forslag, ville faktoren alene i 1983 som følge af rentefaldet fra ca. 20% til ca. 14-15% bevirke en forøgelse af kapitalfaktoren for yngre og midaldrende mennesker fra ca. 5 til ca. 7-8.

I lovforslaget gennemførtes en enklere løsning, idet man foreslog en fast faktor, som i forslaget var 5. Som modvægt til den "lave" faktor skulle der så ikke ske fradrag for sociale ydelser og forsikringer. Under behandlingen i Folketinget ændredes faktoren til 6, og det fremgår af Retsudvalgets betænkning (FT 1983-84, 2. samling, Tillæg B, sp. 484), at ændringen var "begrundet i et ønske om i højere grad at opnå erhvervsevnetabserstatninger og forsørgertabserstatninger, der svarer til det faktiske tab, der lides". Samtidig nedsatte man dog den højeste årsløn, som erhvervsevnetabserstatningen kan beregnes på grundlag af, fra 400.000 kr. til 350.000 kr. (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.).

Da kapitalfaktoren (og godtgørelsen efter EAL § 4) er fast, er der i § 4, stk. 2, § 9 og § 13 særlige regler om nedsættelse af erstatninger på grund af alder, typisk fordi ældre skadelidte vil leve og/eller være erhvervsaktive i en kortere periode end yngre skadelidte. EAL bygger ikke på en matematisk fastsat kapitalfaktor, men indeholder en fast faktor kombineret med nogle mere skønsmæssigt prægede nedsættelsesregler. For méngodtgørelsen nedsættes procenten først ved det fyldte 60. år, og efter det fyldte 70. år udgør den 50% af den "almindelige godtgørelse". For erhvervsevnetabserstatningers vedkommende sker nedsættelsen fra det 56. år til det 67. år, således at der som udgangspunkt ikke ydes erstatning efter dette år.

4.2.4.2. Overvejelser

PTU finder, at den faste kapitaliseringsfaktor i erstatningsansvarsloven bør ændres, således at der fastsættes flere forskellige kapitaliseringsfaktorer. Disse bør afhænge af skadelidtes alder på den måde, at faktoren er højere, jo yngre den skadelidte er. PTU nævner som et eksempel herpå de kapitaliseringsfaktorer, der er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse vedrørende omsætning af løbende ydelser efter arbejdsskadeforsikringsloven til kapitalbeløb. PTU peger på, at den faste kapitaliseringsfaktor medfører ens erstatninger for yngre og ældre skadelidte, og at yngre skadelidte herved underkompenseres. PTU anfører også, at renterne af de erstatningssummer, som udbetales, med det nuværende lave renteniveau ikke kan danne tilstrækkeligt grundlag for skadelidtes fremtidige forsørgelse.

LO opfordrer til, at kapitaliseringsfaktorerne analyseres, og at det vurderes om det beregningsgrundlag, som ligger til grund for kapitaliseringsfaktoren er tidssvarende, når det tages i betragtning, at der er sket væsentlige ændringer i renteniveauet, middellevetid mv.

Forbrugerrådet mener, at det skal undersøges, om der er mulighed for ud over EAL § 9 at fastsætte flere forskellige kapitaliseringsfaktorer, således at kapitaliseringsfaktoren i højere grad afhænger af skadelidtes alder.

Arbejdsgruppen er enig i, at erstatnings- og godtgørelsesniveauet bør forhøjes. Man finder imidlertid ikke tilstrækkeligt grundlag for at udarbejde detaljerede kapitaliseringstabeller, men finder at det nuværende system bør bevares. I den forbindelse finder man specielt, at den gældende ordning, hvorefter der ikke fradrages sociale ydelser, pensioner og forsikringer i erstatningen og godtgørelsen, bør bevares. Der kan i den forbindelse henvises til bilag 4 til betænkningen, hvoraf det fremgår, at den almindelige hovedregel er, at erstatninger etc. ikke indgår i beregningsgrundlaget for sociale ydelser, dog bortset fra social pension - men her er grundbeløbet imidlertid temmelig højt.

På den baggrund finder gruppen, at en forhøjelse af beløbet i loven bør ske ved en "fremskrivning" til 2000 af forudsætningerne bag kapitalfaktoren i 1983-84, dvs. på grundlag af den lange obligationsrente. I 1984 var renten ca. 14%, i dag er den ca. 7½%. Dette fører til, at kapitalfaktoren under denne forudsætning skal forhøjes fra 6 til 10. Dette vil medføre, at en skadelidt med et indtægtstab på ca. 300.000 kr., og som helt mister erhvervsevnen, vil få en erstatning på 3.000.000 kr. Dette beløb vil kunne anbringes i fx 30 års obligationer med et samlet afkast med amortisering på ca. det samme beløb. Den højeste erhvervsevnetabserstatning vil udgøre 5.815.000 kr. Arbejdsgruppen finder endvidere, at forhøjelsen også skal gennemføres for méngodtgørelser og forsørgertab til ægtefælle og samlever med samme stigningstakt. Dette medfører, at méngodtgørelsen vil udgøre 553.000 kr. ved en méngrad på 100%. Den højeste forsørgertabserstatning vil udgøre 1.744.500 kr. og den laveste 623.500 kr. Gruppen har fundet, at en forhøjelse - der jo ikke er uden økonomiske konsekvenser - især skal komme skadelidte med varige skader til gode. Man har derfor ikke foreslået forhøjelse af godtgørelsen for svie og smerte. Forsørgertabserstatningen til børn foreslås ikke ændret, idet den bygger på andre principper end en årsløn, der kapitaliseres.

Med hensyn til nedsættelsesreglerne foreslås de ændret således, at nedsættelsen sker tidligere end efter de gældende regler. Ved det fyldte 70. år udgør méngodtgørelsen efter forslaget 60% af den almindelige godtgørelse og erhvervsevnetabserstatningen 30%. Herved sker der en væsentlig forbedring af de ældres retsstilling.

Særligt vedrørende erstatning ved skadelidtes dødsfald bemærkes det, at forsørgertabserstatning kan kumuleres med det foreslåede overgangsbeløb til efterladte, jf. nedenfor i afsnit 4.2.6.1. Som følge heraf vil der samlet set blive tale om en væsentlig forbedring af retsstillingen for især ældre skadelidtes efterladte.

4.2.5 Regulering og forrentning af erstatningen og godtgørelsen

4.2.5.1. Gældende ret

Ifølge bestemmelsen i EAL § 15, stk. 1, reguleres de i § 3, § 4, stk. 1, § 7, stk. 3, og § 13, stk. 1, 2. pkt., nævnte beløb årligt pr. 1. januar med 2,0% tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår.

De ydelser, der reguleres efter bestemmelsen, er efter *stk. 1* erstatning for svie og smerte (§ 3), méngodtgørelse (§ 4, stk. 1), den højeste årsløn (§ 7, stk. 3) samt den mindste forsørgertabserstatning (§ 13, stk. 1, 2. pkt.). Reguleringen af méngodtgørelsen i § 4, stk. 1, medfører, at erhvervsevnetabserstatningen på grundlag af méngraden i henhold til § 8 og erstatning for forsørgertab til en ægtefælle eller samlever med hensyn til en afdød, der var omfattet af § 8, samtidig reguleres tilsvarende, jf. henvisningerne i § 8, stk. 1, og § 13. Erstatning for erhvervsevnetab efter reglerne i §§ 5-6 og § 7, stk. 1 og 2, fastsættes på grundlag af den konkrete årsløn og er derfor ikke omfattet af reguleringsreglen. Det samme gælder for erstatningsposterne tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab, jf. § 1, stk. 1, og § 2. Med hensyn til forsørgertabserstatning til børn er det i § 14 udtrykkeligt bestemt, at det er skadestidspunktet, der er afgørende for fastsættelsen af erstatningen.

I *stk. 2* er det bestemt, at justitsministeren hvert år skal bekendtgøre, hvilke reguleringer der skal finde sted. Beløbene kan beregnes på grundlag af stk. 1, og bekendtgørelsen er kun af rent oplysende karakter. Den første regulering af beløbene fandt sted pr. 1. april 1985.

Det er i *stk. 3* bestemt, at erstatning og godtgørelse skal fastsættes på grundlag af de beløb, der i henhold til stk. 1 var gældende på tidspunktet for skadens indtræden. Dette medfører sammen med reglerne i §§ 5-6 og § 7, stk. 1 og 2, samt § 14, at det altid er skadestidspunktet, der er afgørende for beregningen af godtgørelse for varigt mén og erstatning for erhvervsevnetab og tab af forsørger. Det er således uden betydning for erstatningens størrelse, om sagen trækker længere ud. Reglen skal sammenholdes med § 16, hvorefter skadelidte har krav på rente af erstatning og godtgørelse fra skadestidspunktet.

Efter EAL § 16, 1. pkt., forrentes krav om godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén, erstatning for erhvervsevnetab og erstatning for tab af forsørger fra skadestidspunktet til betaling sker med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6%. Efter 2. pkt. kan justitsministeren hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og Økonomiministeriet ændre renten.

Ved bekendtgørelse nr. 896 af 21. december 1990 blev rentesatsen ændret til diskontoen med et tillæg på 5%.

Reglen i § 16 skal ses i sammenhæng med § 15, stk. 3, efter hvilken der ikke foretages regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb efter skadestidspunktet. Rentebetalingen er en slags kompensation for, at regulering ikke finder sted, men det kan diskuteres, om denne kompensation er tilfredsstillende, idet renten er skattepligtig.

Erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab samt tabt arbejdsfortjeneste og begravelsesudgifter er ikke omfattet af § 15, stk. 3, idet erstatningen i disse tilfælde fastsættes på grundlag af det faktisk opgjorte tab efter skadestidspunktet. Godtgørelse for tort i henhold til EAL § 26 er heller ikke omfattet af bestemmelsen, idet godtgørelse herfor fastsættes skønsmæssigt. Disse krav kan kræves forrentet efter almindelige renteregler, dvs. efter lbkg. nr. 583 af 1. september 1986 om renter ved forsinket betaling mv. (renteloven) og eventuelt FAL § 24.

Samspillet mellem reguleringsreglen i EAL § 15 og rentereglen i EAL § 16 har givet anledning til nogle sager om, i hvilket omfang der kan kræves renter i de såkaldte "differencesager".

Af ASL § 59, 1. pkt., fremgår det, at ydelser i henhold til ASL ikke kan danne grundlag for regreskrav mod en skadevolder, der har pådraget sig erstatningspligt over for skadelidte eller dennes efterladte, selv om skadevolderen har handlet forsætligt eller groft uagtsomt. Efter 2. pkt. nedsættes skadelidtes eller dennes efterladtes krav mod den erstatningsansvarlige, i det omfang forsikringsselskabet har betalt eller er pligtigt at betale erstatning efter ASL. Det er selve retten til ydelser i henhold til ASL, der virker erstatningsnedsættende.

Fradraget i det privatretlige erstatningskrav skal foretages, før der beregnes renter efter EAL § 16. Se U 1994.3 V, U 1995.843 H, U 1996.674 H og U 1998.138 V.

Dette medfører, at skadelidte i disse tilfælde vil kunne få en lavere erstatning *alene* fordi han er omfattet af ASL.

4.2.5.2. Overvejelser

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at de gældende regler, hvorefter erstatningsniveauet fastlåses på skadestidspunktet, men forrentes med tilbagevirkende kraft, bør ændres, således at beløbene reguleres, medens sagen behandles. Man foreslår samtidig, at der i EAL indsættes en renteregel svarende til FAL § 24. Efter denne bestemmelse forrentes kravet mod et *forsikringsselskab* om betaling af forsikringsydelsen med diskontoen + 5%, og renten løber, når betaling er krævet, fra 14 dage efter det tidspunkt, da selskabet var i stand til at indhente de nødvendige oplysninger til bedømmelse af berettigelsen og størrelsen af kravet. Det er en fordel at kunne påberåbe sig FAL § 24, dels fordi fristen (14 dage) er kortere end rentelovens (1 måned), dels fordi renteloven stiller krav om fremsættelse af betalingsanmodning med angivelse af pligt til rentebetaling, hvilket FAL § 24 ikke gør.

Arbejdsgruppen finder, at denne regel bør gælde generelt i forholdet mellem skadevolder og skadelidte.

Ved ændringen af EAL §§ 15-16 opnås en mere "naturlig" regulering, og samtidig undgås de særlige renteproblemer i forbindelse med differencekravene, idet erstatningsbeløbene efter EAL - modsat i dag - vil blive reguleret, medens arbejdsskadesagen behandles. Højesteret har i U 1999.1519 H antaget, at dette er gældende ret, også for ydelser efter ASL.

4.2.6. Andre spørgsmål

4.2.6.1. Overgangsbeløb ved dødsfald

4.2.6.1.1. Gældende ret

I tilfælde af dødsfald vil der kunne forekomme uforudsete udgifter som følge af dødsfaldet, herunder udgifter til begravelsen. Efter EAL § 12 skal der betales erstatning for rimelige begravelsesudgifter og erstatning for tab af forsørger. EAL §§ 13-14 indeholder regler om erstatning til ægtefælle, samlever og børn. Herudover er det uafklaret, om andre udgifter kan kræves erstattet.

Det må således anses for overordentligt tvivlsomt, om der kan gives erstatning for andre udgifter, herunder flytteudgifter og udgifter til hushjælp. Der foreligger jo ikke nogen forsørgelse, der skulle begrunde en sådan erstatning, og udtrykket "andet tab" er udgået af bestemmelsen. Se fra praksis U 1963.672 Ø (skifteomkostninger ikke erstattet) og U 1969.859 H (udgifter til hushjælp i tiden efter dødsfaldet ikke erstattet).

Se om praksis efter EAL:

> U 1988.728 Ø har fastslået, at der ikke i EAL er hjemmel til at yde erstatning for forstyrrelse af stilling og forhold i et tilfælde, hvor enkerne efter to 75-årige mænd foruden begravelsesudgifterne ikke kunne påvise noget økonomisk tab bortset fra, at de nu hver kun oppebar én pension. Herefter blev kun begravelsesomkostningerne erstattet.
>
> U 1988.733 Ø har ligeledes fundet det uforeneligt med motivudtalelserne til EAL at yde godtgørelse for ikke-økonomisk skade i anledning af et dødsfald. Da det imidlertid ikke fandtes udelukket at tilkende erstatning for andet end begravelsesudgifter for så vidt angår dokumenterede krav af økonomisk karakter, tilkendtes - ubestridt - et beløb på ca. 13.000 kr. for udgifter afholdt til bistand i hjemmet.

De gældende nedsættelsesregler i EAL § 13, stk. 2, medfører, at der normalt ikke kan ydes erstatning, hvis forsørgeren var fyldt 67 år. Dette medfører fx, at der ikke kan ydes erstatning for tab af forsørger, hvis afdøde var folkepensionist, medmindre den pågældende havde eller kunne forventes at have erhvervsindtægter.

Reglen i EAL § 12 angiver hjemmel til at yde erstatning til fx stedbørn og forældre, forudsat at der har været en faktisk forsørgelse. Efter de gældende regler kan forældre til fx mindreårige børn således ikke få erstatning.

Ældre Sagen har i en henvendelse til Justitsministeriet i 1997 anført følgende:

> "Ældre Sagen har gennem sin medlemsrådgivning gennem længere tid modtaget en række henvendelser fra efterladte ægtefæller, der stiller sig undrende overfor, at der ikke kommer erstatning til udbetaling, når deres ægtefælle er afgået ved døden enten som resultat af en fejlbehandling på et sygehus eller ved en trafikulykke.
>
> Som erstatningslovens regler er udformet, får en ægtefælle/samlever ingen form for erstatning/godtgørelse, såfremt deres ægtefælle/samlever afgår ved døden som 67-årig og ikke er erhvervsaktiv, selvom dødsfaldet skyldes en fejl begået eksempelvis på et offentligt sygehus og fejlen er erkendt.
>
> Særlig hårdt rammer disse regler den efterladte ægtefælle, der ikke modtager en social pension, idet denne ikke vil modtage afdødes folkepension i de efter dødsfaldet følgende 3 måneder.
>
> I flere af de henvendelser vi har fået, har afdødes ægtefælle været efterlønsmodtager eller på dagpenge.
>
> I disse sager har der for de pågældende efterladte, udover det følelsesmæssige tab, været en totalt ændret økonomisk situation, som har krævet drastiske ændringer såsom flytning til anden og billigere bolig.
>
> Hertil kommer at disse efterladte har stået tilbage med følelsen af, at vi i et retssamfund som det danske, anser afdøde o. 67 år for værdiløse, hvilket i høj grad støder deres retsbevidsthed.
>
> Det er på denne baggrund, at Ældre Sagen foreslår, at der indføres et supplement til eal. § 13, således at en ægtefælle/samlever sikres et minimumsbeløb, uanset afdødes alder.
>
> Dette vil givet styrke retsbevidstheden, da det så ikke længere vil være "gratis" at udøve skade med døden til følge, når afdøde er over 67 år.
>
> Endvidere vil den efterladte ægtefælle/samlever være sikret et beløb, der kan medvirke til en lidt blidere overgang fra en økonomi med to indtægter til kun en."

Efter ASL § 35 kan der udbetales et overgangsbeløb til en af de efterladte.

Begrebet overgangsbeløb blev indført i arbejdsskadeforsikringsloven den 1. april 1978 og afløste ulykkesforsikringslovens bestemmelser om begravelseshjælp. Det er hensigten, at overgangsbeløbet skal dække de forskellige uforudsete udgifter, som et dødsfald medfører, herunder omkostningerne ved begravelsen.

Overgangsbeløbet reguleres hvert år den 1. april og udgjorde pr. 1. januar 2000 105.000 kr. Det er tilkendelsestidspunktet, der er afgørende for beløbets størrelse. Beløbet er uafhængigt af såvel afdødes som den berettigedes indtægt.

Der kan kun udbetales ét overgangsbeløb i anledning af et dødsfald.

Overgangsbeløb udbetales først og fremmest til den efterladte ægtefælle. Registreret partnerskab sidestilles med ægteskab. Det er en betingelse, at ægtefællerne levede sammen, da dødsfaldet indtraf.

Hvis afdøde ikke var gift, men levede i et ægteskabslignende forhold, kan den efterladte samlever få et overgangsbeløb, hvis parterne levede sammen på tidspunktet for arbejdsskadens indtræden, og samlivet havde bestået mindst 2 år på tidspunktet for dødsfaldets indtræden.

Hvis afdøde ikke efterlader sig personer, der er berettigede til overgangsbeløb efter § 35, stk. 1-3, kan der under særlige omstændigheder udbetales et overgangsbeløb til en anden efterladt person efter § 35, stk. 4.

En anden efterladt kan fx være en samlever, hvis samliv med afdøde har været af under 2 års varighed. Forældre, børn, søskende eller andre familiemedlemmer og nærtstående kan under særlige omstændigheder også være berettigede til overgangsbeløb.

De særlige omstændigheder, der kan berettige til udbetaling af overgangsbeløb i disse tilfælde, kan være, at der mellem afdøde og den efterladte har bestået et økonomisk afhængighedsforhold. Som udgangspunkt vil statuering af en sådan økonomisk afhængighed kræve, at afdøde havde fælles bopæl med den efterladte.

4.2.6.1.2. Overvejelser

Arbejdsgruppen finder det som udgangspunkt rimeligt, at der ikke i EAL er hjemmel til at yde (forsørgertabs)erstatning i tilfælde, hvor der ikke er lidt et økonomisk (forsørger)tab i lovens forstand. Arbejdsgruppen har imidlertid forståelse for de synspunkter, bl.a. Ældre Sagen har fremført, jf. ovenfor. Da arbejdsgruppen samtidig er anmodet om at samordne reglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven foreslås det, at der også i EAL indsættes en bestemmelse om overgangsbeløb svarende til reglen herom i ASL.

Den foreslåede regel vil medføre, at der ydes overgangsydelse i de tilfælde, som nævnes af Ældre Sagen. Beløbet kan kumuleres med forsørgertabserstatning. Som følge af forslaget om ændring af nedsættelsesreglen i bl.a. § 9, jf. afsnit 4.2.4.2., vil der samlet set blive tale om en væsentlig forbedring af retsstillingen for især ældre skadelidtes efterladte. Reglen vil også have anvendelse i de tilfælde, hvor forældre mister et mindreårigt barn.

Beløbet vil i første række skulle dække de forskellige uforudsete udgifter, som et dødsfald medfører, herunder omkostninger ved begravelsen, der ikke samtidig kan kræves erstattet, jf. § 14 A, 2. pkt. Andre efterlevende kan fx være forældre til børn, jf. den ovenfor beskrevne praksis efter arbejdsskadesikringsloven. Selv om der ikke lides et egentligt økonomisk tab, kan det forekomme mindre rimeligt at forældre, hvis barn omkommer som følge af en ansvarspådragende handling, ikke kan rejse nogen former for økonomiske krav.

4.2.6.2. Godtgørelse for svie og smerte

4.2.6.2.1. Gældende ret

Svie og smerte efter EAL § 3 er en godtgørelse, der i første omgang omfatter den fysiske lidelse, der er en følge af skaden. Godtgørelse ydes kun i en kortere periode, nemlig kun indtil stationærtidspunktet og normalt kun, hvis

skadelidte må betragtes som syg. Efter dette tidspunkt kan der eventuelt ydes godtgørelse for varigt mén.

Der er tale om godtgørelse for en ikke-økonomisk skade. Skadelidte skal således ikke godtgøre, at der er lidt et økonomisk tab. Er der det, skal dette erstattes efter reglerne i EAL §§ 1-2 og §§ 5-9.

Godtgørelsen ydes efter et takstsystem med bestemte faste beløb pr. sygedag, dog med mulighed for fravigelse ved større godtgørelsesbeløb. Taksterne blev før lovens gennemførelse fastsat efter fællesmøder mellem Østre og Vestre Landsrets dommere. De takster (§ 3, 1. og 3. pkt.), der findes i loven, svarer til dem, der var gældende den 1. oktober 1984.

Efter § 3, 1. pkt., udgør godtgørelsen 100 kr. for hver dag, den skadelidte er sengeliggende, og 50 kr. for hver dag, den skadelidte er syg uden at være sengeliggende (for 2000 er taksterne henholdsvis 170 kr. og 80 kr.).

Overstiger den således beregnede godtgørelse 15.000 kr. (2000: 25.000 kr.), kan de nævnte beløb fraviges. Bestemmelsen i 3. pkt. giver således mulighed for en mere skønsmæssig vurdering, hvis sygeperioden er lang. Bestemmelsen kan alene anvendes til nedsættelse af de nævnte beløb.

Det er antaget, at der gælder et absolut maksimum for godtgørelsen. Grænsen ligger formentlig på 45-50.000 kr.

Det bemærkes, at beløbene i § 3 reguleres hvert år med virkning pr. 1. januar, jf. § 15. Det er de beløb, der var gældende på skadestidspunktet, der skal anvendes ved fastsættelse af godtgørelsen. Regulering efter § 15, der foretages efter skaden, medfører således ikke højere takster. Til gengæld forrentes hele godtgørelsen efter § 16 fra skadestidspunktet, uanset at beløbene først forfalder løbende, dvs. en slags tilbagevirkende rente.

Godtgørelsen ydes fra skadens indtræden, indtil skadelidtes helbredstilstand er blevet *stationær*. Bestemmelsen om, at der kun ydes godtgørelse til stationærtidspunktet, er indsat under folketingsbehandlingen, jf. Retsudvalgets betænkning, FT 1983-84, 2. samling, Tillæg B, sp. 483, hvor det siges, at det med ændringen præciseres "i overensstemmelse med den gældende retstilstand, at adgangen til at kræve erstatning for svie og smerte ophører, når skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær". Se hertil dommen i Ugeskrift for Retsvæsen 1988, s. 432 (U1988.432 Ø), hvor det siges, at der i et tilfælde, hvor skadelidtes tilstand måtte anses for stationær straks på ulykkestidspunktet, ikke i forarbejderne til EAL § 3 (i dommen angivet som FT 1983-84, 2. samling, Tillæg B, sp. 483) er sikre holdepunkter for at antage, at bestemmelsen har tilsigtet at ændre den hidtidige retstilstand "i en situation som den foreliggende", hvorfor der kunne tilkendes godtgørelse for svie og smerte.

Det kræves efter § 3 endvidere normalt, at skadelidte har været syg, jf. U 1983.377 H. Har han været sengeliggende, ydes som nævnt 100 kr. pr. dag og ellers 50 kr. pr. dag. Med "syg" må normalt forstås "sygemeldt". Hvis fx skadelidte "slæber sig på arbejde" uden at være "rask", kan der efter § 3, 1. pkt., ikke ydes godtgørelse for svie og smerte, men derimod eventuelt efter § 3, 2. pkt.

Selv om man er sygemeldt, er det imidlertid ikke ensbetydende med, at man er "syg". Man må anses for "syg", hvis man er undergivet en vis form for behandling, enten ved læge eller på anden måde, fx genoptræning.

Selv om skadelidte ikke er sygemeldt, vil der dog i særlige tilfælde efter § 3, 2. pkt., kunne ydes godtgørelse for svie og smerte. Der tænkes ifølge forarbejderne fx på tilfælde, hvor skaden midlertidigt medfører fysiske gener i de normale legemsfunktioner, uden at skadelidte kan siges at være syg.

4.2.6.2.2. Overvejelser

Efter arbejdsgruppens opfattelse er der ikke samme behov for en forhøjelse af godtgørelsen for svie og smerte som ved de varige erstatningsposter. Endvidere finder man sondringen sengeliggende/oppegående mindre relevant. Der er endvidere en række tvister i praksis om bestemmelsen, fx med hensyn til nedrunding af beløbene. Det foreslås derfor at forenkle reglen, således at der ydes en godtgørelse på 125 kr. pr. sygedag og et egentligt maksimum på 50.000 kr.

Endelig bør ophævelse af stationærbegrebet i § 2 medføre en tilsvarende ændring i § 3, jf. ovennævnte U 1988.432 Ø. Herved vil også kunne undgås en lang række tvister, som stationærbegrebet og stationærtidspunktet hidtil har givet anledning til. Se til illustration heraf eksempelvis U 1998.498 V, U 1999.1434 V og de endnu ikke trykte

domme VLD af 29. september 1999 (12. afd., a.s. nr. B-0075-97), ØLD af 6. august 1999 (13. afd., a.s. nr. B-0683-99) og ØLD af 30. september 1999 (11. afd., a.s. nr. B-3094-98). Ophævelsen vil i øvrigt indebære, at loven bringes i overensstemmelse med det oprindelig lovforslag fra 1984, som ikke indeholdt et stationærtidspunkt i § 3. Dette blev først indsat i lovteksten i forbindelse med folketingsbehandlingen.

4.2.6.3. Tortgodtgørelse

4.2.6.3.1. Gældende ret

Ifølge erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, betale den forurettede godtgørelse for tort. I praksis ydes der navnlig godtgørelse i tilfælde af æreskrænkelser o.l., frihedsberøvelse og sædelighedsforbrydelser. Udmålingen af tortgodtgørelse er overladt til praksis og fastsættes under hensyn til krænkelsens grovhed, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt.

Vedrørende sædelighedsforbrydelser kan der henvises til betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager afgivet af et udvalg nedsat af Justitsministeriet. Her angives følgende eksempler på momenter, som efter udvalgets opfattelse kan indgå ved udmålingen af tortgodtgørelse i tilfælde af voldtægt eller voldtægtslignende forbrydelser: at forbrydelsen blev fuldbyrdet, at der blev anvendt vold i større eller mindre omfang, at forurettedes børn eller andre nære pårørende har overværet forbrydelsen, at forholdet ikke har været ganske kortvarigt, at offeret var meget ung eller gammel, at forholdet har medført en særlig ydmygelse af forurettede, at forurettede på grund af gerningsmandens forhold skal igennem en særligt belastende efterforskning, at forurettede er nødt til permanent eller midlertidigt at skifte bolig, og at forurettede på grund af forbrydelsen har været nødt til at underkaste sig behandling/terapi (betænkningen side 115).

Der er en righoldig praksis vedrørende udmåling af tortgodtgørelse ved sædelighedsforbrydelser. Det aktuelle udmålingsniveau (primo 1999) kan i hovedtræk beskrives således, at der i "normale" tilfælde af fuldbyrdet voldtægt ydes en godtgørelse på 30.000 kr. Ved meget grove tilfælde kan godtgørelsen stige op til 35.000 kr. og i ganske særlige tilfælde (f.eks. såfremt flere gerningsmænd har deltaget) op til 40-45.000 kr. eller højere. I tilfælde af forsøg på voldtægt vil godtgørelsen ligge på niveauet 15-20.000 kr., bl.a. afhængigt af, hvor langt gerningsmanden er kommet i sit forsøg på at tiltvinge sig samleje med offeret, samt forholdets grovhed i øvrigt. I tilfælde af samleje med mindreårige vil godtgørelse som regel udmåles til mindst 10.000 kr.; efter omstændighederne et noget højere beløb. For øvrige tilfælde af seksualforbrydelser og andre overgreb afhænger godtgørelsesniveauet af den enkelte sags konkrete omstændigheder.

Der kan ikke på tilsvarende måde angives "normalbeløb" for tortgodtgørelse ved æreskrænkelser o.l. og frihedsberøvelse. Udmålingen beror på de konkrete omstændigheder i sagen. Til illustration kan dog nævnes, at der blev tilkendt 20.000 kr. i tortgodtgørelse for avisomtale af en persons alvorlige sygdom og 50.000 kr. for et ugeblads benyttelse af en nøgenmodel, som var en kendt persons "dobbeltgænger", sammen med et foto af den kendte person. En 72-årig kvinde, som var frihedsberøvet i 2 timer i forbindelse med et røveri, fik tilkendt 10.000 kr. i tortgodtgørelse, og en taxichauffør, som af en knivbevæbnet passager blev tvunget til at køre en tur i seks timer, fik en godtgørelse på 15.000 kr.

4.2.6.3.2. Overvejelser

Arbejdsgruppen skal ifølge kommissoriet "også vurdere, om der ved lovgivning bør gennemføres en forhøjelse af godtgørelsesbeløbene ved retsstridige person- og ærekrænkelser m.v. (tort). Det skal bl.a. indgå i overvejelserne, at godtgørelsesbeløbene ikke bør kunne opleves som urimeligt lave i forhold til den krænkelse, der er tale om."

Baggrunden for denne del af kommissoriet er, at der har været rejst kritik af de godtgørelsesbeløb, der i praksis udmåles ved seksualforbrydelser. Det er anført, at beløbene er urimeligt lave i forhold til den krænkelse, forurettede har været udsat for, og at beløbene i nogle tilfælde har virket direkte stødende for de forurettede.

Arbejdsgruppen er enig i, at en seksualforbrydelse i særlig grad kan virke krænkende for forurettede i forhold til

andre forbrydelser, herunder de øvrige forbrydelser, der normalt kan danne grundlag for tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1. Arbejdsgruppen foreslår derfor, at der til § 26 føjes en ny bestemmelse, hvorefter det ved fastsættelse af tortgodtgørelsen skal tillægges særlig vægt, om krænkelsen er begået ved overtrædelse af straffelovens kapitel 23-24, dvs. forbrydelser mod kønssædeligheden og forbrydelser i familieforhold, herunder navnlig incest (straffelovens § 210).

Arbejdsgruppen finder ikke, at der bør ske ændringer af de momenter, der indgår ved udmålingen af tortgodtgørelse i tilfælde af sexualforbrydelser, jf. ovenfor om gældende ret. Fastsættelsen af godtgørelsen skal således fortsat ske ud fra en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder i sagen.

Med hensyn til udmålingsniveauet bør der efter arbejdsgruppens opfattelse som udgangspunkt være tale om en fordobling af godtgørelsesbeløbene i forhold til det hidtidige niveau ved seksualforbrydelser.

Tortgodtgørelse er en meget personligt betinget ret, og arbejdsgruppen foreslår derfor endvidere, at bestemmelsen i § 26, stk. 3 (forslagets § 26, stk. 4), ændres, således at det klargøres, at heller ikke tortgodtgørelse efter EAL § 26 indgår i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør, separation eller bosondring, jf. EAL 18, stk. 3. Dette har hidtil været tvivlsomt, idet § 26, stk. 3, efter sin ordlyd alene har omfattet EAL § 18, stk. 1 og stk. 2.

4.2.6.4. Ændringer i offererstatningsloven

4.2.6.4.1. Gældende ret

4.2.6.4.1.1. Offererstatningsloven § 7

Efter lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) yder staten erstatning og godtgørelse for personskade - og i et vist mindre omfang for tingsskade - der forvoldes ved en overtrædelse af straffeloven.

Erstatning fra staten er efter loven subsidiær i forhold til dækning fra anden side. Således følger det af offererstatningslovens § 7, stk. 1, at Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser (Erstatningsnævnet) ikke kan yde erstatning, i det omfang skaden godtgøres af skadevolder eller dækkes af ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser.

Bestemmelsen indebærer, at ydelser fra anden side, herunder sociale ydelser, skal fratrækkes i erstatningen fra staten, hvis den pågældende ydelse helt eller delvis dækker en tabspost, der kræves erstatning for. Således skal f.eks. løn under sygdom og udbetalte sygedagpenge fra det offentlige fratrækkes i en erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, mens en privat forsikring, der kommer til udbetaling ved invaliditet, skal fratrækkes i godtgørelse for varigt mén. Ligeledes fratrækkes førtidspension i den erstatning for erhvervsevnetab, som staten kan udbetale til skadelidte. Der er redegjort for Erstatningsnævnets praksis vedrørende § 7 i nævnets høringssvar, jf. bilag 3 til betænkningen.

Justitsministeriet har i en besvarelse af 6. juli 1998 til Folketingets Retsudvalg oplyst følgende om baggrunden for offererstatningsloven, herunder særligt lovens § 7, stk. 1, om fradrag af bl.a. sociale ydelser i erstatningen:

> "Før gennemførelsen af offererstatningsloven i 1976 var situationen den, at en person, der havde lidt skade som følge af en forbrydelse, i praksis var langt dårligere stillet end andre skadelidte.
>
> Ofre for forbrydelser havde - og har - lige som andre skadelidte ret til erstatning fra skadevolderen efter almindelige erstatningsretlige regler. Om denne ret anføres i betænkning nr. 751/1975 om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, s. 16:
>
> "Denne ret har imidlertid ikke nogen værdi i sig selv, idet værdien helt afhænger af skadevolderens evne til at betale. I de fleste tilfælde kan gerningsmanden ikke betale erstatning, og hans

erstatningsansvar dækkes heller ikke - og kan af forsikringsmæssige grunde næppe heller blive dækket - af nogen ansvarsforsikring. Den beskyttelse, som den gældende erstatningsret giver ofret, er således i almindelighed uden reel værdi. Situationen er som oftest en anden for andre grupper af skadelidte med ret til erstatning. Her vil skadevolderens erstatningsansvar ofte være dækket af en ansvarsforsikring, da der ikke foreligger forsætlige forhold. Selv om ansvarsforsikring ikke er tegnet, vil skadevolderen ofte være i stand til selv at betale erstatning."

Det primære formål med offererstatningsloven var at ændre denne retstilstand, så ofre for forbrydelser - der ikke kan få dækket deres tab fra anden side - kan få erstatning fra staten.

Den statslige erstatning er imidlertid - henset til dens karakter af socialt sikkerhedsnet - subsidiær i forhold til andre ydelser, som skadelidte måtte modtage i anledning af skaden. Dette fremgår af offererstatningslovens § 7, stk. 1, jf. ovenfor ...

Erstatningsansvarsloven indeholder i modsætning til offererstatningsloven ingen regler om, at der i erstatning for tab af erhvervsevne skal foretages fradrag for sociale ydelser eller udbetalinger fra private forsikringer, som skadelidte måtte modtage i anledning af skaden. Dog skal ydelser modtaget i henhold til arbejdsskadeforsikringsloven fratrækkes, jf. arbejdsskadeforsikringslovens § 59, 2. pkt.

En erstatning for tab af erhvervsevne, der tilkendes skadelidte fra en skadevolder efter erstatningsansvarsloven, vil således ikke blive nedsat, uanset om skadelidte som følge af skaden måtte være berettiget til f.eks. førtidspension.

Dette skyldes bl.a., at man ved udarbejdelsen af erstatningsansvarsloven på den ene side ønskede en erstatningsudmåling, der var individuel og svarede til det faktiske økonomiske tab, der var en følge af skaden, mens man på den anden side ønskede, at reglerne for erstatningsudmåling blev udformet så enkelt og klart, at der bliver mulighed for en hurtig afgørelse af sager om erstatning ved personskade, jf. Folketingstidende 1983-84 (2. samling), tillæg A, sp. 74-75 og 92.

En regel om fradrag for sociale ydelser eller udbetalinger fra private forsikringer i en eventuel erstatning for erhvervsevnetab efter erstatningsansvarsloven kunne i øvrigt virke stødende for retsfølelsen, idet det i så fald som udgangspunkt alene ville komme skadevolder eller skadevolders forsikringsselskab til gode, hvis skadelidte har tegnet (og betalt for) en privat forsikring eller bliver berettiget til sociale ydelser.

Situationen er en anden i forbindelse med udbetaling af erstatning efter offererstatningsloven, idet staten efter offererstatningsloven ikke er erstatningsansvarlig (skadevolder), men alene har påtaget sig en subsidiær forpligtelse til at betale erstatning, når f.eks. skadevolders forhold eller den sociale lovgivning bevirker, at skadelidte ikke har mulighed for på anden måde at få dækket sit økonomiske tab."

Erstatningsnævnet har til brug for Justitsministeriets besvarelse af ovennævnte spørgsmål oplyst følgende om de økonomiske konsekvenser af en eventuel ændring af bestemmelsen:

"Nævnet tilkendte i 1997 godt 28 mio. kr. i erstatning til ofre for forbrydelser. Det er navnlig ved tilkendelse af godtgørelse for varigt mén og erhvervsevnetabserstatning, at der sker fradrag efter § 7, stk. 1. Den samlede tilkendelse for disse poster udgør for 1997 godt 11 mio. kr. Et meget forsigtigt skøn er, at fradraget udgør godt 1/3 heraf, det vil sige ca. 4-5 mio. kr. årligt.

Hertil kommer en lang række sager, hvor nævnet meddeler afslag for tingsskade på grund af forsikringsdækning. Nævnet registrerer ikke, hvilke beløb der meddeles afslag for. Det skønnes, at det drejer sig om ca. 3-4 mio. kr. årligt.

Samlet skønnes det, at fradraget efter § 7, stk. 1, udgør ca. 8-10 mio. kr. årligt."

I de nyere statslige erstatningsordninger vedrørende henholdsvis patienter og lægemidler (patientforsikringsloven fra 1991 og lægemiddelskadeerstatningsloven fra 1995) er den statslige erstatning ikke subsidiær i forhold til andre ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden. I disse ordninger foretages der således ikke fradrag i erstatningen for eksempelvis sociale ydelser og forsikringsydelser, som skadelidte modtager i anledning af skaden.

Ordningerne er imidlertid ikke direkte sammenlignelige med offererstatningsordningen. Patientforsikringsordningen vedrører således erstatning for visse undersøgelser og behandlinger på offentlige sygehuse, mens lægemiddelerstatningsordningen er en rimelighedserstatning, der kan ydes ved visse lægemiddelskader.

4.2.6.4.1.2. Offererstatningsloven § 10

Ifølge offererstatningslovens § 10 er erstatning efter loven betinget af, at lovovertrædelsen uden unødigt ophold er anmeldt til politiet, og at skadelidte under en eventuel straffesag mod skadevolderen nedlægger påstand om erstatning. Efter § 10, stk. 2, kan erstatning dog i særlige tilfælde ydes, selv om betingelsen i stk. 1 ikke er opfyldt.

Bestemmelsen skal ses i lyset af, at udgangspunktet efter offererstatningsloven er, at det er skadevolderen, der skal betale erstatning til skadelidte. Den statslige erstatningsordning er subsidiær i forhold hertil, idet den skal sikre erstatning til ofre, der ikke fra anden side kan få dækket deres tab. En hurtig politianmeldelse er i reglen en forudsætning for, at politiets efterforskning kan føre til opklaring af sagen og retsforfølgning af skadevolderen. Erfaringen viser, at jo hurtigere efter en forbrydelse, der sker anmeldelse til politiet, jo større sandsynlighed er der for, at politiet pågriber gerningsmanden eller lokaliserer vidner, hvis forklaringer kan føre til pågribelse af gerningsmanden. Efter forarbejderne har bestemmelsen også til formål at hindre misbrug af erstatningsordningen.

Som det fremgår af høringssvaret fra Erstatningsnævnet, jf. bilag 3 til betænkningen, har nævnet fastlagt en praksis, hvorefter kravet om anmeldelse "uden unødigt ophold" i almindelighed anses for opfyldt, når anmeldelse sker inden 24 timer efter gerningstidspunktet. Bestemmelsen i § 10, stk. 2, anvendes efter praksis bl.a. i tilfælde, hvor skadelidte på grund af bevidstløshed eller alvorlig tilskadekomst er forhindret i at indgive politianmeldelse med det samme. Det er dog ikke enhver indlæggelse på sygehus, der kan begrunde en fravigelse af fristen. Fristen kan også fraviges, hvis skadelidte med føje tror, at der ikke er lidt noget tab, eller at tabet kun er bagatelagtigt. Der er redegjort nærmere for Erstatningsnævnets dispensationspraksis i nævnets høringssvar.

Erstatningsnævnets praksis vedrørende § 10 har været forelagt for Højesteret, som i den pågældende sag ikke fandt grundlag for at tilsidesætte nævnets afgørelse om ikke at yde erstatning, selv om forsinkelsen med indgivelse af politianmeldelse i det konkrete tilfælde næppe havde haft nogen betydning (U 1990.145 H).

4.2.6.4.2. Overvejelser

4.2.6.4.2.1. Offererstatningsloven § 7

Ifølge kommissoriet skal arbejdsgruppen "overveje spørgsmålet om ændring af princippet i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) om, at den erstatning for personskade, som staten yder i medfør af denne lov, er subsidiær i forhold til andre ydelser - herunder forsikringer og sociale ydelser - som ofret får i anledning af skaden. Det bør indgå i overvejelserne, at ofre for forbrydelser (overtrædelser af straffeloven) i praksis ofte har meget ringe muligheder for at få fuld erstatning fra skadevolderen, og at ofrene således generelt får mindre i erstatning end andre skadelidte, jf. erstatningsansvarslovens regler om, at sociale ydelser m.v. ikke fradrages i erstatningen."

Arbejdsgruppen finder det som udgangspunkt rimeligt, at den statslige offererstatningsordning alene har karakter af et "sikkerhedsnet", da staten ikke er erstatningsansvarlig for de strafbare handlinger, der begås af forbrydere. Arbejdsgruppen har imidlertid forståelse for, at ofre for forbrydelser - på grund af fradragsreglen i offererstatningslovens § 7 - i praksis oplever det således, at de i forhold til andre skadelidte, for eksempel patienter på offentlige sygehuse og trafikofre, kun får en delvis erstatning. Arbejdsgruppen finder derfor, at skadelidte over for staten bør have krav på erstatning og godtgørelse i overensstemmelse med de almindelige udmålingsregler i erstatningsansvarsloven. Som følge heraf forslås det at ændre bestemmelsen i offererstatningslovens § 7, stk. 1, således at der ikke i videre omfang end efter reglerne i erstatningsansvarsloven skal foretages fradrag i erstatningen for ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden. Forslaget indebærer en væsentlig forbedring af ofrenes økonomiske retsstilling.

Arbejdsgruppen har herved bl.a. lagt vægt på, at denne forbedring for ofrene ifølge Erstatningsnævnets vurdering

alene vil have begrænset økonomisk betydning (ca. 8 - 10 mio. kr. om året efter de nugældende regler i EAL), samt at staten fortsat vil have adgang til at rette regreskrav mod den ansvarlige skadevolder, jf. lovens § 17. Arbejdsgruppen har også lagt vægt på, at offererstatningsordningen herved bringes på linie med de nyere erstatningsordninger i henholdsvis patientforsikringsloven fra 1991 og lægemiddelskadeerstatningsloven fra 1995, uanset at der som anført ovenfor kan peges på visse forskelle mellem disse erstatningsordninger og offererstatningsordningen.

Efter forslaget vil der fortsat være mulighed for at foretage fradrag for visse forsikringsydelser, der tilfalder skadelidte i anledning af skaden. Der henvises herom til bemærkningerne til lovforslaget, jf. kapitel 5.

4.2.6.4.2.2. Offererstatningsloven § 10

Ifølge kommissoriet skal arbejdsgruppen "vurdere behovet for at ændre offererstatningslovens regel om, at staten som hovedregel kun yder erstatning, hvis den pågældende lovovertrædelse er anmeldt til politiet uden unødigt ophold (§ 10). Det har navnlig været kritiseret, at kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold håndhæves så strengt, at det i visse sager kan opfattes som mindre rimeligt af de erstatningssøgende."

Baggrunden for denne del af kommissoriet er bl.a. en henvendelse fra Landsforeningen Hjælp Voldsofre, som finder nævnets praksis vedrørende § 10, herunder vedrørende dispensationsbestemmelsen i § 10, stk. 2, for restriktiv. Til belysning heraf har foreningen fremhævet en række konkrete eksempler på sager, hvor der ikke er givet erstatning.

Arbejdsgruppen finder, at de ovenfor beskrevne hensyn, der ligger bag bestemmelsen i offererstatningslovens § 10, stk. 1, fortsat med vægt taler for at stille krav om hurtig politianmeldelse. Arbejdsgruppen har imidlertid forståelse for den kritik, der er fremført af bl.a. Landsforeningen Hjælp Voldsofre, og er således enig i, at en streng håndhævelse af reglen i § 10 i visse sager kan opfattes som mindre rimelig. På grundlag af bestemmelsens forarbejder, Erstatningsnævnets redegørelse for praksis vedrørende § 10 samt den foreliggende dom fra Højesteret (U 1990.145 H) bemærker arbejdsgruppen imidlertid, at nævnets praksis er i fuld overensstemmelse med det eksisterende retsgrundlag.

Arbejdsgruppen foreslår derfor, at formuleringen af dispensationsbestemmelsen i § 10, stk. 2, blødes op, således at bestemmelsen i § 10, stk. 1, kan fraviges, "hvis forholdene taler for det". Hermed gives Erstatningsnævnet en udvidet adgang til at se bort fra kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold, så der i videre omfang end i dag vil kunne ydes erstatning, selvom politianmeldelse ikke er indgivet uden unødigt ophold efter gerningstidspunktet.

Forslaget indebærer ikke en ændring af lovens hovedregel om, at der stilles krav om hurtig politianmeldelse, og det vil fortsat være afgørende, om der i den enkelte konkrete sag gør sig forhold gældende, der kan begrunde en tilsidesættelse heraf.

Den udvidede dispensationsbestemmelse tænkes eksempelvis anvendt i tilfælde, hvor skadelidte på grund af den begåede forbrydelse har været i chok eller en lignende tilstand - uden dog at have været bevidstløs - og som følge heraf ikke har foretaget politianmeldelse eller rettet henvendelse til myndigheder eller andre, der kunne vejlede skadelidte om kravet om politianmeldelse. For eksempel en ældre person, der bor alene, og som er blevet overfaldet på sin bopæl, eller en person, som er meget medtaget og efter et skadestueophold tager hjem for at hvile sig, og af den grund først anmelder forholdet mere end et døgn efter.

4.3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Arbejdsgruppens lovforslag skønnes at ville medføre en gennemsnitlig stigning i erstatnings- og godtgørelsesniveauet ved personskade på godt og vel halvdelen. Opgørelsen har dog været vanskelig, og der vil forekomme store variationer. Der vil navnlig være tale om stigninger vedrørende varige personskader: godtgørelse for varigt mén (§ 4) og erhvervsevnetabserstatning (§ 5).

Lovforslaget vil især få økonomisk betydning for forsikringsselskaberne og dermed for forsikringspræmierne, idet hovedparten af personskaderne sker i forbindelse med færdselsuheld, hvor der er lovpligtig ansvarsforsikring. Ved

arbejdsskader vil der endvidere kunne være tale om, at arbejdsgiveren har tegnet en supplerende erhvervsansvarsforsikring til dækning af eventuelle differencekrav efter erstatningsansvarsloven.

Forsikring & Pension har anslået, at lovforslaget isoleret vil give grundlag for præmiestigninger på normale bilforsikringer (kombinerede kasko- og ansvarsforsikringer) på gennemsnitligt ca. 5-10 %, svarende til ca. 300-400 kr. pr. år. For så vidt angår erhvervsansvarsforsikringer skønnes det, at de samlede erstatningsudgifter vil stige gennemsnitligt med 20-30 %. Beregningerne er imidlertid behæftet med ret stor usikkerhed, og stigningerne dækker over meget store variationer. Vedrørende bilforsikringer vil stigningen bl.a. afhænge af biltypen, forsikringstagerens aktuelle præmietrin mv., mens stigningen vedrørende erhvervsansvarsforsikringer bl.a. vil være afhængigt af branchen.

Erstatning og godtgørelse efter patientforsikringsloven og offererstatningsloven udmåles efter reglerne i erstatningsansvarsloven. Som følge heraf vil lovforslaget også få væsentlig betydning for amterne, der finansierer patientforsikringsordningen, og for Justitsministeriet, der finansierer offererstatningsordningen.

Patientforsikringen har oplyst, at det samlede udgiftsniveau i 1999 var på ca. 114 mio. kr. Med en anslået generel stigning i niveauet med halvdelen indebærer dette, at amternes udgifter til patientforsikringsordningen vil stige med ca. 60 mio. kr. pr. år.

Offererstatningsnævnet har oplyst, at det samlede udgiftsniveau i 1999 var på ca. 34 mio. kr. Med en anslået generel stigning i niveauet med halvdelen indebærer dette, at Justitsministeriets udgifter til offererstatninger vil stige med ca. 15 mio. kr. pr. år. Hertil kommer en anslået stigning på ca. 8-10 mio. kr. årligt som følge af forslaget om ændring af fradragsreglen i offererstatningslovens § 7. Den samlede stigning til offererstatningsordningen vil således være ca. 25 mio. kr.

I bilag 5 er optrykt de modtagne statistiske oplysninger og beregninger fra henholdsvis Forsikring & Pension, Patientforsikringen og Offererstatningsnævnet.

I bilag 5 findes endvidere nogle beregningseksempler på erstatningsudbetaling henholdsvis før og efter lovforslaget samt nogle grafiske kurver til illustration af nedsættelsesreglerne i §§ 4 og 9.

Arbejdsgruppen finder i øvrigt anledning til at pege på, at en generel forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesniveauet i erstatningsansvarsloven får betydning for de forskellige bestemmelser om minimumsgrænser for forsikringsbeløb, der findes i særlovgivningen, jf. f.eks. færdselslovens § 105, stk. 2, lægemiddelskadeerstatningsloven, lov om jernbanevirksomhed, hundeloven, bekendtgørelsen om jagttegn m.fl. Arbejdsgruppen har ikke foretaget en udtømmende gennemgang af særlovgivningen, idet man finder, at overvejelserne om følgeændringer heri bør overlades til de pågældende ressortmyndigheder.

[Forside] [Indhold] [Gå til top] [Forrige] [Næste]

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 5. Arbejdsgruppens lovforslag med bemærkninger

"Arbejdsgruppen" skal i det hele forstås som arbejdsgruppens medlemmer med undtagelse af Bo von Eyben, som har afgivet en mindretalsudtalelse, jf. kapitel 6.

5.1. Lovforslag

Forslag til lov om ændring af lov om erstatningsansvar og lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser.

§ 1

I lov om erstatningsansvar, jf. lovbekendtgørelse 599 af 8. september 1986 med senere ændringer, foreslås følgende ændringer:

1. *§ 2, stk. 1,* affattes således:

"**§ 2.** Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ydes, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen. Må det antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab, ydes erstatning indtil det tidspunkt, hvor det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne, jf. §§ 5-8 og § 10 samt § 31 i lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

2. *§§ 3 - 4* affattes således:

"**§ 3.** Godtgørelse for svie og smerte udgør 125 kr. for hver dag, den skadelidte er syg. Der kan i særlige tilfælde ydes godtgørelse for svie og smerte, selv om skadelidte ikke er syg. Godtgørelsen kan ikke overstige 50.000 kr."

"**§ 4.** Godtgørelse for varigt mén fastsættes til et kapitalbeløb, der beregnes under hensyn til skadens medicinske art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes personlige livsførelse. Godtgørelsen udgør ved en méngrad på 100 pct. 553.000 kr. Ved lavere méngrader nedsættes beløbet forholdsmæssigt. I ganske særlige tilfælde kan méngodtgørelsen fastsættes til et højere beløb, dog højst 645.000 kr. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen godtgørelse.

Stk. 2. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 40 år, men ikke 60 år, nedsættes godtgørelsen med 1 pct. om året fra det fyldte 40. år. Var skadelidte fyldt 60 år, men ikke 70 år, nedsættes godtgørelsen med yderligere 2 pct. om året fra det fyldte 60. år. Efter det fyldte 70. år nedsættes godtgørelsen ikke yderligere."

3. *§ 5, stk. 1* og *stk. 2,* affattes således:

"**§ 5.** Har en personskade medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af den pågældende efter dennes evner, uddannelse, alder og muligheder for erhvervsmæssig omskoling og genoptræning eller lignende."

4. *§ 6* affattes således:

"**§ 6.** Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jfr. § 7, ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jfr. § 5, stk. 3, og herefter ganget med 10.

Stk. 2. Erstatningen kan højst udgøre 5.815.000 kr."

5. *§ 7, stk. 3,* ophæves.

6. *§§ 8 - 11* affattes således:

"**§ 8.** For en skadelidt, der ved skadens indtræden ikke er fyldt 15 år, fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af den i § 4 nævnte méngrad. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen erstatning. Årslønnen udgør 266.500 kr."

"**§ 9.** Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 30 år, men ikke 55 år, nedsættes erstatningen med 1 pct. om året fra det fyldte 30. år. Var skadelidte fyldt 55 år, men ikke 70 år, nedsættes erstatningen med yderligere 3 pct. om året fra det fyldte 55. år. Erstatningen nedsættes ikke yderligere efter det fyldte 70. år."

"**§ 10.** Såvel skadelidte som skadevolder kan indhente en udtalelse om spørgsmålet om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jf. lov om sikring mod følger af arbejdsskade. Udtalelsen skal så vidt muligt afgives inden 1 år og senest 2 år efter fremsættelsen af anmodningen om en udtalelse. Hvis den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, kan Arbejdsskadestyrelsen, når der foreligger særlige omstændigheder, afgive en midlertidig udtalelse. I så fald skal det af udtalelsen fremgå, at den er midlertidig.

Stk. 2. Skadelidte og skadevolder har ret til aktindsigt i Arbejdsskadestyrelsens sag efter reglerne i forvaltningslovens kapitel 4."

"**§ 11.** En afsluttet sag om godtgørelse eller erstatning kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis sagens faktiske omstændigheder ændrer sig væsentligt i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning. Vurderingen af, om genoptagelse kan ske, skal foretages for hver enkelt erstatningspost for sig, jf. dog stk. 2-3.

Stk. 2. Hvis der tidligere er fastsat et erhvervsevnetab på mindst 15 pct., kan der ved en genoptagelse af sagen ikke ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Stk. 3. Ved en genoptagelse af sagen kan der kun ydes erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab og godtgørelse for svie og smerte, hvis der foreligger væsentlige uforudsete ændringer i helbredstilstanden.

Stk. 4. Under genoptagelse af sagen finder § 10 tilsvarende anvendelse."

7. I *§ 13 stk. 1, 2. pkt.,* ændres beløbet "225.000 kr." til "623.500 kr.".

8. I *§ 13, stk. 2,* ændres "56 år " til "30 år".

9. Efter § 14 indsættes:

"*Overgangsbeløb*

§ 14 A. Der tilkommer den efterlevende ægtefælle eller samlever et overgangsbeløb der udgør 105.000 kr. Efterlader afdøde sig ikke ægtefælle eller samlever, kan overgangsbeløbet tilkendes en anden efterladt person, når særlige omstændigheder taler derfor. Udbetales der overgangsbeløb, kan den eller de pågældende ikke tillige kræve erstatning for begravelsesudgifter."

10. *§ 15, stk. 1,* affattes således:

"**§ 15.** De i § 3, § 4, stk. 1, § 6, stk. 2, § 8, § 13, stk. 1, 2. pkt., og § 14 A nævnte beløb reguleres årligt pr. 1. januar med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, 1. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 5 delelige kronebeløb."

11. *§ 15, stk. 3,* affattes således:

"*Stk. 3.* Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der efter stk. 1 var gældende på udbetalingstidspunktet. Årslønnen efter § 7 og erstatningen efter § 14 reguleres efter reglerne i stk. 1 i perioden mellem skadens indtræden og udbetalingstidspunktet."

12. Overskriften til *§ 16* ændres til "*Betaling og forrentning"*.

13. *§ 16* affattes således:

"**§ 16.** Krav om godtgørelse og erstatning kan kræves betalt 1 måned efter, at skadevolderen har været i stand til at indhente de oplysninger, der er fornødne til bedømmelse af erstatningens størrelse. Er det, forinden endelig opgørelse kan finde sted, givet, at skadevolderen i alt fald skal betale en del af det krævede beløb, kan denne del forlanges udbetalt overensstemmende med reglerne i 1. pkt. Et sådant udbetalt beløb kan ikke senere kræves tilbagebetalt eller modregnet i andre erstatningsposter.

Stk. 2. Beløbet forrentes fra forfaldstiden med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 5pct. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og Økonomiministeriet ændre renten.

Stk. 3. Af beløb, der efter § 15 rent faktisk opreguleres indtil udbetalingstidspunktet, kan der kun kræves renter efter § 16, stk. 2, for en periode mellem den sidst foretagne opregulering og betalingstidspunktet."

14. I *§ 26* indsættes som nyt stk. 2:

"*Stk. 2.* Ved fastsættelsen af godtgørelsen kan det tillægges vægt, at krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret en overtrædelse af bestemmelser i straffelovens kapitel 23-24."

§ 26, stk. 2 og *stk. 3* bliver herefter *§ 26, stk. 3* og *stk. 4.*

15. *§ 26, stk. 3, (nyt stk. 4)* affattes således:

"*Stk. 4.* § 18, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1-3."

§ 2

I lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, jf. lovbekendtgørelse nr. 470 af 1. november 1985 med senere ændringer, foreslås følgende ændringer:

1. *§ 7, stk. 1,* affattes således:

"**§ 7.** Erstatning ydes ikke i det omfang, skaden godtgøres af skadevolderen eller dækkes af forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning."

2. *§ 10, stk. 2,* affattes således:

"*Stk. 2.* Bestemmelsen i stk. 1 kan fraviges, hvis forholdene taler for det."

3. *§ 18, stk. 2,* affattes således:

"*Stk. 2.* Tilbagebetaling kan endvidere kræves i det omfang, skaden senere godtgøres af skadevolderen eller dækkes af forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning."

§ 3

Loven træder i kraft den ... og finder anvendelse på erstatningsansvar for skader, der indtræder efter lovens ikrafttræden.

5.2. Bemærkninger til lovforslaget

Til § 1

Til nr. 1

Bestemmelsen i § 2, stk. 1, 1. pkt., svarer til retsstillingen, der er fastslået ved Højesterets dom, trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1999, s. 394. Det gældende stationærtidspunkt er ophævet. Med hensyn til udtrykket "kan begynde at arbejde igen" er der ingen ændring i forhold til gældende ret. Skadelidte vil således fortsat have mulighed for at genvinde retten til tabt arbejdsfortjeneste, hvis sygdommen genopstår, eller hvis f.eks. en nødvendig operation e.l. først kan foretages på et senere tidspunkt, se f.eks. U 1989.778Ø og U 1999.1434V og ovenfor afsnit 4.2.1.1.

Bestemmelsen i § 2, stk. 1, 2. pkt., er ny. Det afgørende er efter reglen, at der - forudsat der lides et varigt erhvervsevnetab - ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indtil det tidspunkt, hvor det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med ændringerne i § 10, stk. 1, 2. og 3. pkt. Herefter skal Arbejdsskadestyrelsen inden 1 år og senest 2 år efter fremsættelsen af anmodning om en udtalelse om erhvervsevnetabsprocenten afgive en udtalelse. Udtalelsen kan være midlertidig, hvis den erhvervsmæssige situation under særlige omstændigheder ikke er afklaret. På denne måde er retsstillingen den samme som efter ASL § 31, stk. 1, jf. § 31, stk. 4.

Foreligger en sådan udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen, ophører retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Der kan imidlertid fra samme tidspunkt kræves erstatning for erhvervsevnetab på baggrund af den midlertidige udtalelse, jf. § 16, stk. 1, 1. pkt. Det udbetalte beløb kan efter § 16, stk. 1, 2. pkt., ikke kræves tilbagebetalt eller modregnes i andre erstatningsposter. Det er tanken, at den praktiske hovedregel skal være, at der kan kræves en foreløbig erhvervsevnetabserstatning, *når* udtalelsen fra Arbejdsskadestyrelsen foreligger. Om de tilfælde, hvor der kan forventes at blive afgivet midlertidige udtalelser, henvises til bemærkningerne til § 5.

Det er ikke meningen at indføre pligt til at indhente en midlertidig udtalelse hos Arbejdsskadestyrelsen, og parterne vil således fortsat have mulighed for at løse erstatningssagen forligsmæssigt.

Det er en forudsætning for ophøret af retten til tabt arbejdsfortjeneste, at Arbejdsskadestyrelsens midlertidige udtalelse ikke er en såkaldt nul-afgørelse (dvs. en afgørelse om, at erhvervsevnetabet er mindre end 15 %) , men at der fastsættes et positivt erhvervsevnetab, som kan danne grundlag for en erstatningsudbetaling til skadelidte, jf. udtrykket i stk. 1, 2. pkt. "Må det antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab ". Der skal altså ikke på grund af en midlertidig udtalelse (i form af en nul-afgørelse) kunne opstå et økonomisk "hul" mellem erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste og en senere erhvervsevnetabserstatning.

I de såkaldte differencekravssager, dvs. sager hvor skaden er omfattet af arbejdsskadesikringsloven, og hvor skadelidte kræver et overskydende beløb efter erstatningsansvarsloven, kan skadelidte efter § 59 i arbejdsskadesikringsloven først kræve beløbet erstattet, når arbejdsskadesagen er afsluttet. Der er derfor i § 2, stk. 1, 2. pkt., også henvist til arbejdsskadesikringslovens § 31, idet en afgørelse efter denne bestemmelse har betydning for, hvor længe der eventuelt kan kræves tabt arbejdsfortjeneste som et differencekrav.

Skadelidte har pligt til at *begrænse sit tab* efter almindelige erstatningsretlige regler. Det fremgår således af stk. 1, 1. pkt., i bestemmelsen, at skadelidte alene kan kræve erstatning, indtil han *kan* begynde at arbejde igen, eller - jf. stk. 1, 2. pkt., det er *muligt* at skønne over erhvervsevnen.

I § 5 foreslås en ændring, hvorefter der ved fastsættelsen af skadelidtes erhvervsevnetab skal tages hensyn til "muligheden for erhvervsmæssig omskoling og genoptræning eller lignende". Efter bestemmelsen vil det således kunne komme skadelidte til skade, hvis han uden rimelig grund vægrer sig ved at begrænse erhvervsevnetabet gennem deltagelse i de revalideringsmuligheder og aktiveringsmuligheder etc., som tilbydes, jf. omtalen heraf i bilag 3. Ændringen af § 5 får afsmittende virkning på fastlæggelsen af den tabsbegrænsningspligt, der gælder efter almindelige regler vedrørende tabt arbejdsfortjeneste efter § 2.

Nægter skadelidte således uden rimelig grund at deltage i de aktiveringstilbud, som findes, eller trækker sagen på grund af forhold på skadelidtes side ud, således at fx en aktivering forsinkes, vil dette efter omstændighederne kunne medføre, at retten til tabt arbejdsfortjeneste fortabes, uanset at der endnu ikke er mulighed for - heller ikke midlertidigt - at vurdere erhvervsevnetabet. Skadelidte har således pligt til aktivt at medvirke til en afklaring af

spørgsmålet. Dette svarer helt til den tendens, der i de senere år har præget social- og arbejdsmarkedslovgivningen, hvor det nu er et almindeligt princip, at aktivering er en betingelse for at opnå ret til fuld kontanthjælp efter lov om aktiv socialpolitik eller dagpenge efter arbejdsløshedsforsikringsloven.

Skadelidte har kun pligt til at begrænse sit tab, i det omfang dette kan ske, uden at han selv skal afholde omkostningerne. Dette vil i praksis betyde, at det er de helt eller delvist offentligt finansierede aktiviteter, der kommer på tale. Som en konsekvens heraf kan skadevolder ikke pålægges at afholde udgifterne som "helbredelsesudgifter og andet" efter EAL § 1. Da det oprindelige EAL-lovforslag blev fremsat i 1983, var foreslået en anden retsstilling, men dette blev ændret under folketingsbehandlingen, idet man ophævede tabsbegrænsningspligten i EAL § 5, jf. Folketingstidende 1983-84, 2. samling, sp. 287, Tillæg B, sp. 484.

Der er ikke regres for afholdte udgifter til revalidering etc., se EAL § 17.

Til nr. 2

Til § 3

Der foreslås en forenkling af reglen, således at sondringen mellem sengeliggende og oppegående dage ophæves. Der anvendes som følge heraf en enhedstakst, der foreslås fastsat til 125 kr. pr. dag (mod før 80 kr. for oppegående og 170 kr. pr. sengeliggende dag). I stedet for en skønsmæssig nedsættelse ved beløb over 25.000 kr. foreslås en egentlig maksimering på 50.000 kr. Beløbene i bestemmelsen reguleres som hidtil efter reguleringsreglen i § 15. Afrundingsreglen på 10 for det lave beløb på 100 kr. er foreslået nedsat til 5 for at få en mere præcis regulering.

Som en konsekvens af ophævelsen af stationærbegrebet i loven i øvrigt udgår begrebet også i § 3. Dette betyder, at periodeafgrænsningen i §§ 2 og 3 bliver den samme, bortset fra at der som hidtil i særlige tilfælde kan ydes godtgørelse, selv om skadelidte ikke er syg.

Begrebet "syg" skal forstås i overensstemmelse med gældende ret, dvs. at man er undergivet en vis form for behandling, enten ved læge eller på anden måde, fx genoptræning. Sygdommen skal kunne dokumenteres ved lægeerklæring e.l.

Til § 4

I § 4, stk. 1, foreslås godtgørelsen forhøjet på samme måde som erhvervsevnetabserstatningen, jf. § 6. Samtidig udgår stationærtidspunktet, idet det ikke har nogen praktisk betydning.

I den gældende nedsættelsesregel i § 4, stk. 2, påbegyndes nedsættelsen først ved det 60. år. Efter det 70. år nedsættes godtgørelsen ikke yderligere, og den udgør 50% af fuld godtgørelse. Der foreslås nu en mere jævn nedsættelsestakt begyndende fra det 40. år og sluttende med det 70. år, hvor godtgørelsen udgør 60% af højeste godtgørelse. Som følge af den generelle forhøjelse af godtgørelsesniveauet er der - trods nedsættelsesreglen - tale om en væsentlig (absolut) forhøjelse af godtgørelsen, især for ældre skadelidte for hvem forhøjelsen er både relativ og absolut. Nedsættelsestakten er ikke så brat som for erhvervsevnetabets vedkommende. Dette skyldes, at den erhvervsaktive periode typisk er kortere end livs-længden. Der er således tale om at imødekomme et ønske om at tilgodese det synspunkt, som især PTU har fremført, hvorefter ældre skadelidte har svært ved at vænne sig til skaden (ménet). I stedet for at forsøge at beskrive dette i selve udmålingsreglen, foreslås det, at der tages højde herfor ved, at selve godtgørelsen nedsættes forholdsvis mindre.

Til nr. 3

I modsætning til den gældende bestemmelse i § 5, stk. 1, skal der ikke tages hensyn til stationærtidspunktet. Det afgørende tidspunkt er, når der er praktisk mulighed for at skønne over skadelidtes erhvervsevne. På den baggrund er det i stk. 2 nu foreslået, at der - i modsætning til den gældende § 5, stk. 2, - skal lægges vægt på mulighederne for erhvervsmæssig omskoling og genoptræning eller lignende. Skal en revalidering gennemføres, må den endelige fastlæggelse af erhvervsevnetabsprocenten afvente revalideringens resultat. Se herom nærmere bemærkningerne til § 2.

I betænkningens bilag 3 om forholdet mellem erstatning og sociale ydelser og skat, findes en omtale af de forskellige omskolingsmuligheder etc., der findes med den i øjeblikket gældende lovgivning. Det behov, der er for udbetaling af erstatning i perioden mellem ophør af erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og udbetalingen af endelig

erhvervsevnetabserstatning, kan dækkes gennem udbetaling af en foreløbig erstatning typisk baseret på en midlertidig udtalelse efter § 10, stk. 1, 3. pkt., eller en midlertidig afgørelse efter ASL § 31, stk. 4. Som anført i bemærkningerne til § 2, er det en forudsætning for ophør af retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, at der ved den midlertidige udtalelse fastsættes et positivt erhvervsevnetab, som kan danne grundlag for en erstatningsudbetaling til skadelidte.

Det centrale i den foreslåede regel er, at erhvervsevnetabsprocenten efter EAL og ASL bliver identiske. I "differencesager" kan der derfor kun undtagelsesvis forekomme forskellige procenter. Dette vil muligvis fortsat kunne forekomme, hvis der anlægges en forskellig vurdering af betydningen af forudbestående lidelser. Nyere retspraksis synes dog at vise, at der ingen reel forskel er, se højesteretsdommene i Ugeskrift for Retsvæsen 1996, s. 334 (U 1996.334 H) og 1998, s. 1627 (U 1998.1627 H). Hvis der fortsat skulle bestå forskelle, bør det af afgørelsen efter ASL og udtalelsen efter EAL § 10 fremgå, hvad erhvervsevnetabsprocenten er, henholdsvis med og uden den eller de forudbestående lidelser.

Et særligt spørgsmål er opstået i de senere år, idet der er tilvejebragt en række særlige jobordninger (fx fleksjobs). Hvis skadelidte har fået og bestrider et sådant job, vil der være basis for en midlertidig afgørelse, hvis det må antages, at der er lidt et varigt erhvervsevnetab. Ved fastsættelse af den endelige erhvervsevnetabsprocent må der i disse tilfælde foretages en prognose for, om den pågældende må antages at *kunne* - eller *burde kunne* - bestride et almindeligt job på normale vilkår.

Med hensyn til beregning af erhvervsevnetabserstatning for personer, der tidligere var omfattet af EAL § 8, men som efter forslaget vil være omfattet af EAL § 5, henvises til bemærkningerne vedrørende EAL § 8.

Til nr. 4

I stedet for at anvende en årslønsbegrænsning (pr. 1. januar 2000 581.500 kr.) foreslås, at der anvendes et erstatningsmaksimum på 5.815.000 kr., svarende til årslønnen ganget med 10. Forslaget medfører, at erstatningen forhøjes ved lavere erhvervsevnetabsprocenter end 100, hvis årslønnen overstiger 581.500 kr. Af redaktionelle grunde er reglen flyttet fra § 7, stk. 3, til § 6.

Til nr. 5

Stk. 3 er ændret og flyttet til § 6.

Til nr. 6

Til § 8

Efter forslaget begrænses de tilfælde, hvor erstatning ydes på grundlag af méngraden, væsentligt i forhold til den gældende bestemmelse. Reglen gælder således kun for skadelidte under 15 år. Reglen medfører f.eks., at §§ 5-7 finder anvendelse for studerende og andre under uddannelse uafhængigt af deres alder (hvis de er fyldt 15 år). Hjemmearbejdende ægtefæller og samlevere er ligeledes omfattet af §§ 5-7.

I forhold til den gældende § 8 er der endvidere den forskel, at man anvender en *normalårsløn*, der ganges med kapitalfaktoren. Normalårslønnen foreslås fastsat til 266.500 kr. svarende til den højeste løbende ydelse for erhvervsevnetab efter ASL pr. 1. januar 2000.

For de persongrupper, der tidligere var omfattet af § 8, skal EAL §§ 5 - 7 nu finde anvendelse.

Årslønnen for disse grupper - børn og unge over 15 år, som er under uddannelse, og hjemmearbejdende ægtefæller og samlevere - skal fastsættes skønsmæssigt i henhold til EAL § 7, stk. 2. Tanken er, at årslønnen for de pågældende i lighed med de grupper, som bestemmelsen allerede i dag omfatter, fastsættes skønsmæssigt som et udtryk for den økonomiske værdi af skadelidtes arbejdskraft på skadestidspunktet. For hjemmearbejdende kan man anvende det såkaldte vikar-princip (dvs. udgifterne til at få andre til at udføre det pågældende arbejde i hjemmet), ligesom der vil kunne foretages en bedømmelse af den pågældendes funktionsevne i hjemmet, jf. bl.a. reglerne herom i den sociale pensionslovgivning. Hvis den pågældende kun er delvist hjemmearbejdende, må opgørelsen af årslønnen opdeles, således at der foretages en (forholdsmæssig) bedømmelse af både erhvervsevnetabet og nedsættelsen af funktionsevnen i hjemmet. Hvis skadelidte er under egentlig erhvervsrettet uddannelse, kan årslønnen for nyuddannede lægges til grund. Er der ikke grundlag for at kunne skønne over årslønnen, fx hvis

skadelidte går i gymnasiet, vil normalårslønnen kunne anvendes.

Med hensyn til fastsættelse af erhvervsevnetabet for disse skadelidte gælder EAL § 5. Der skal således foretages en konkret vurdering af, hvad de vil kunne forventes at tjene i fremtiden. Den hidtil gældende praksis herom vil fortsat være vejledende for vurderingen.

Til § 9

Efter den gældende regel nedsættes erstatningen fra det fyldte 56. år med 8½% og bortfalder således helt, hvis skadelidte er fyldt 67 år, med mindre § 5, stk. 2, kan anvendes.

Efter forslaget nedsættes erstatningen mere jævnt startende ved det 30. år. Var skadelidte fyldt 70 år, nedsættes erstatningen med 70%, svarende til en erstatning på 30%. Som følge af den generelle forhøjelse af erstatningsniveauet er der - trods den ændrede nedsættelsesregel - tale om en væsentlig (absolut) forhøjelse af erstatningen, især for ældre skadelidte for hvem forhøjelsen er både relativ og absolut.

Til § 10

Bestemmelserne i § 10, stk. 1, 2. og 3. pkt., er nye. De svarer til ASL § 31, stk. 1, jf. stk. 4, og det er tanken, at de skal praktiseres på samme måde som reglerne i ASL.

Er der således i differencesagerne fastsat en erhvervsevnetabsprocent, vil denne - medmindre forholdene har ændret sig væsentligt - kunne lægges til grund ved vurderingen af erhvervsevnetabet. Under alle omstændigheder vil retten til tabt arbejdsfortjeneste være ophørt senest ved styrelsens første afgørelse om spørgsmålet.

Som et nyt *stk. 2* foreslås det, at skadelidte og skadevolder har ret til aktindsigt i styrelsens sag efter reglerne om partsaktindsigt i forvaltningslovens kapitel 4. I arbejdsskadesagerne har skadelidte og forsikringsselskabet aktindsigt umiddelbart efter forvaltningsloven, idet styrelsen her træffer en egentlig afgørelse i sagen, jf. forvaltningslovens § 2, stk. 1. Dette betyder, at forvaltningsloven i disse sager gælder direkte. Udtalelser efter § 10 er ikke forvaltningsretlige afgørelser, men behovet for partsaktindsigt er nøjagtig det samme, hvilket er baggrunden for forslaget. Da styrelsen ikke træffer afgørelse i de private erstatningssager, gælder udsættelses- og klagereglerne i forvaltningslovens § 11 og §§ 15-17 ikke.

Til § 11

Efter stk. 1 i forslaget kan en afsluttet sag om godtgørelse eller erstatning begæres genoptaget på skadelidtes begæring, hvis sagens faktiske omstændigheder ændrer sig væsentligt i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning. Bestemmelsen gælder ikke, hvis der alene er truffet en midlertidig afgørelse, jf. § 10, stk. 1, 3. pkt. I forhold til den gældende regel i EAL § 11, er adgangen til genoptagelse udvidet, idet også ændringer i andet end helbredstilstanden kan bevirke genoptagelse. Dette vil eksempelvis gælde en ændret vurdering af erhvervsevnetabet, der ikke nødvendigvis er begrundet i helbredsændringer.

Området for stk. 1 er ændringer i skadelidtes helbredstilstand og ændringer i erhvervsevnetabet. Efter forslaget skal de to erstatningsposter vurderes hver for sig. Det kan således forekomme, at sagerne genoptages alene for så vidt angår méngodtgørelsen *eller* erhvervsevnetabsprocenten. Hvis fx helbredstilstanden er uændret, kan sagen ikke genoptages, hvad angår EAL § 4, selv om den genoptages med hensyn til EAL § 5, og omvendt kan sagen ikke genoptages med hensyn til EAL § 5, alene fordi méngraden har ændret sig. En nyvurdering af den enkelte erstatningspost kræver således ændrede forhold angående netop *denne* post.

Med udtrykket "at sagens faktiske omstændigheder ændrer sig væsentligt i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning" tilsigtes i øvrigt at etablere en retstilstand, der svarer til almindelige processuelle regler om retskraft. Kunne og burde et anbringende have været gjort gældende, kan sagen ikke senere genoptages. Nye beviser i sig selv medfører normalt ikke, at sagen kan genoptages. Ændringer i lovgivningen, retspraksis eller samfundsmæssige konjunkturer kan heller ikke i sig selv bevirke genoptagelse.

Reglen svarer endvidere til den almindelige aftaleretlige forudsætningslære og vil således også omfatte forlig med saldokvittering.

Det forudsættes, at erhvervsevnetabsprocenten efter § 5 fastsættes ud fra en vurdering af den faktiske *evne* til

arbejde. Bortfald af forskellige arbejdstilbuds- eller støtteordningerog ændrede konjunkturforhold eller andre forhold, der er skaden uvedkommende, kan derfor i sig selv ikke medføre en fornyet behandling af sagen. Hvis det alene er lagt til grund, at skadelidte har forventet at *kunne* bestride et arbejde, men det senere viser sig, at dette på grund af forhold hos skadelidte ikke kan antages at være tilfældet, *kan* sagen efter omstændighederne genoptages.

En genoptagelse af sagen skal som et minimum kunne medføre en forhøjelse af enten méngraden eller erhvervsevnetabserstatningen, og forhøjelsen skal være begrundet i ændrede forhold hos skadelidte, enten helbredsmæssigt (EAL § 4) eller i den faktiske erhvervsevne.

Efter *stk. 2* indebærer en genoptagelse af sagen ikke, at retten til tabt arbejdsfortjeneste genopstår, hvor der tidligere er givet en erhvervsevnetabsprocent på mindst 15. Begrundelsen herfor er, at skadelidte på genoptagelsestidspunktet i så fald normalt vil være overgået fra midlertidige til varige ydelser.

Efter *stk. 3* kan der kun kræves yderligere erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab eller godtgørelse for svie og smerte, hvis sagen i øvrigt genoptages på grund af ændringer i helbredstilstanden. Dette betyder, at sagen *ikke* kan genoptages alene for at rejse yderligere krav om erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab.

Under genoptagelsessagen gælder § 10, jf. stk. 4.

Til nr. 7 og 8

Minimumserstatningen i § 13, stk. 1, foreslås forhøjet svarende til de øvrige forslag til forhøjelser af erstatningsniveauet. Ændringen i § 13, stk. 2, er en følge af forslaget om ændring af EAL § 9. Forsørgertabserstatningen kan kumuleres med det foreslåede overgangsbeløb, jf. forslaget til en ny § 14 A og bemærkningerne hertil nedenfor.

Til nr. 9

Den gældende regel om forsørgertab i § 13, stk. 1, og den gældende nedsættelsesregel i § 13, stk. 2, indebærer, at ældre efterlevende i praksis ofte ikke får erstatning, idet afdøde på grund af sin alder ikke længere oppebærer erhvervsindtægt, og der derfor ikke lides et forsørgertab i lovens forstand. I praksis oplever ældre efterlevende dog ofte, at de er ringere økonomisk stillet, når en (ældre) ægtefælle dør, bl.a. fordi husstanden herved mister en folkepensionsindtægt. Ældre Sagen har peget på dette problem, og som eksempler på problemstillingen kan nævnes dommene i Ugeskrift for Retsvæsen, 1988, s. 728 og 1988, s. 733.

Tilsvarende problem findes ikke på arbejdsskadeområdet, idet der efter ASL § 35 tilkommer ægtefælle, samlever og i særlige tilfælde andre efterladte personer et overgangsbeløb, hvis skadelidte afgår ved døden.

Bl.a. med henblik på at samordne reglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven foreslås det også at indsætte en bestemmelse om overgangsbeløb i EAL. Beløbet vil i første række skulle dække de forskellige uforudsete udgifter, som et dødsfald medfører, herunder omkostninger ved begravelsen, der ikke samtidig kan kræves erstattet, jf. § 14 A, 2. pkt. Andre efterlevende kan fx være forældre til børn. Ved afgrænsningen af, hvornår der skal ydes overgangsbeløb til "en anden efterladt person", fordi "særlige omstændigheder taler derfor", må der henvises til den gældende praksis angående den tilsvarende regel i ASL § 35. Selv om der ikke lides et egentligt økonomisk tab, kan det forekomme mindre rimeligt at forældre, hvis barn omkommer som følge af en ansvarspådragende handling, ikke kan rejse nogen former for økonomiske krav.

Overgangsbeløbet kan kumuleres med forsørgertabserstatning efter § 13. Som følge af forslaget om ændring af nedsættelsesreglen i § 13, stk. 2, jf. bemærkningerne herom ovenfor, vil der blive tale om væsentlig forbedring af retsstillingen for især ældre skadelidtes efterladte.

Til nr. 10 og 11

Afrundingsreglen efter stk. 1, 2. pkt., foreslås, for så vidt angår det lave beløb efter § 3, ændret fra 10 til 5 for at opnå en mere præcis regulering.

Efter § 15, stk. 3, fastsættes erstatning på baggrund af de beløb, der var gældende på udbetalingstidspunktet. For at sikre, at årslønnen bevarer sin værdi, reguleres den tilsvarende. Dette svarer til ASL, jf. ASL § 41, stk. 6.

Ved at lade erstatningsniveauet på udbetalingstidspunktet være afgørende, løses de særlige problemer, som den tidligere renteregel i § 16 har givet anledning til med hensyn til de såkaldte "differencekrav", jf. Højesterets domme i Ugeskrift for Retsvæsen, 1995, s. 843, og 1996, s. 674 (U 1995.843 H og U 1996.674 H). Forslaget medfører således, at det private erstatningskrav reguleres i den periode, hvor arbejdsskadesagen behandles af myndighederne.

Til nr. 12 og 13

Bestemmelsen er ny. Den svarer i store træk til FAL § 24 og lovfæster retten til at kræve erstatning, også uden for de lovpligtige forsikringers område. Det er for erhvervsevnetabs vedkommende meningen, at der kan rejses krav om erstatning for erhvervsevnetab, i hvert fald på det tidspunkt hvor der foreligger en midlertidig (ikke endelig) udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen. Efter stk. 1, 3. pkt., kan en a-contoerstatning ikke kræves tilbagebetalt eller modregnes i andre erstatningskrav. Baggrunden for reglen er især et ønske om effektivt at sikre, at der ikke bliver "huller" i dækningen. Renteregelen i § 16, stk. 2, svarer til FAL § 24. For at undgå, at der kan kræves renter samtidig med, at beløbene opreguleres, er det i stk. 3 foreslået, at renter kun kan kræves i "uregulerede" perioder.

Til nr. 14 og 15

Bestemmelsen i § 26, stk. 2, er ny og har til formål at forhøje godtgørelsesbeløbene ved forbrydelser omfattet af straffelovens kapitel 23-24, dvs. forbrydelser mod kønssædeligheden og forbrydelser i familieforhold, herunder navnlig incest (straffelovens § 210). Fastsættelsen af godtgørelsen skal fortsat ske ud fra en samlet vurdering af omstændighederne i den foreliggende sag, men der bør som udgangspunkt være tale om en fordobling af godtgørelsesbeløbet i forhold til det hidtidige niveau ved seksualforbrydelser.

Der er ikke tilsigtet ændringer i udmålingen af godtgørelse for andre krænkelser.

Tortgodtgørelse er en meget personligt betinget ret, og det foreslås derfor, at bestemmelsen i § 26, stk. 4 (tidligere stk. 3), ændres, således at det klargøres, at heller ikke tortgodtgørelse efter EAL § 26 indgår i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør, separation eller bosondring, jf. EAL 18, stk. 3. Dette har hidtil været tvivlsomt, idet § 26, stk. 3, efter sin ordlyd alene har omfattet EAL § 18, stk. 1 og stk. 2.

Til § 2

Til nr. 1

Forslaget indebærer en ophævelse af lovens hovedprincip om, at den statslige offererstatning er subsidiær i forhold til ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden, herunder ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser. Efter forslaget skal sådanne ydelser ikke længere fradrages i erstatningen efter loven.

Formålet med lovforslaget er at sikre, at ofre for forbrydelser ikke oplever kun at få en delvis erstatning i forhold til andre skadelidte, for eksempel trafikofre, hvor tilsvarende fradrag ikke foretages. Erstatning og godtgørelse skal fremover fastsættes efter de almindelige udmålingsregler i erstatningsansvarsloven og indebærer således en væsentlig forbedring af ofrenes økonomiske retsstilling. Forslaget indebærer i øvrigt, at offererstatningsloven - på dette punkt - bringes på linie med de statslige erstatningsordninger i henholdsvis patientforsikringsloven fra 1991 og lægemiddelskadeerstatningsloven fra 1995.

I visse tilfælde bør lovens princip om, at offererstatningen fra staten er subsidiær i forhold til andre ydelser, fastholdes. Dette gælder først og fremmest i tilfælde, hvor skadelidte opnår erstatning fra skadevolder selv eller skadevolders ansvarsforsikring. Ved udtrykket "godtgøres af skadevolderen" i den foreslåede bestemmelse forstås således også tilfælde, hvor skadelidte opnår dækning fra skadevolders ansvarsforsikring.

Endvidere skal offererstatningen fra staten være subsidiær i tilfælde, hvor skadelidte har tegnet en forsikring, som dækker det lidte tab, og som ikke er en summaforsikring. Hvis en skadevolder har overtrådt straffeloven, har skadelidte således ikke sjældent forsikringsdækning for skader, der er en følge af lovovertrædelsen. Der kan f.eks. være tale om et overfald, der medfører tingsskade på tøj og briller, ituslået ur mv. eller skade, der er omfattet af erstatningsansvarslovens § 1, såsom udgifter til tandlægebehandling. Således vil den skadelidtes indboforsikring typisk give dækning for skader på tøj, briller, ur mv., mens der ofte vil være dækning for skade på tænder i medfør af en ulykkesforsikring tegnet af skadelidte eller en gruppeulykkesforsikring, som skadelidte er dækket under. Er der sådan dækning, erstattes de nævnte skader med beløb, der svarer til det lidte tab.

I så fald skal skadelidte naturligvis ikke have dækket sådanne konkrete udgifter til f.eks. tandlægeregninger, nyt brillestel eller nyt tøj to gange, dvs. både fra forsikringen og staten gennem Erstatningsnævnet. Dette stemmer med de almindelige regler om, at skadelidte ikke skal opnå en berigelse på grund af den indtrufne skade. Det er tilsvarende heller ikke meningen, at skadelidte skal kunne vælge at gå til Erstatningsnævnet i stedet for til forsikringsselskabet. Set i forhold til Erstatningsnævnet stemmer det ligeledes med de almindelige erstatningsretlige regler om en skadelidts pligt til tabsbegrænsning, at skadelidte i så fald skal søge sådanne udgifter dækket af sin forsikring, før han søger erstatning fra statskassen. På den anførte baggrund er det fastsat i den foreslåede bestemmelse, at dækning fra staten i medfør af offererstatningsloven skal være subsidiær i forhold til såvel betaling direkte fra skadevolderen som dækning fra forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning.

For tingsskader, der er forsikringsdækkede, er det nævnte problem som udgangspunkt ikke aktuelt for skader forvoldt ved simpel uagtsomhed, da erstatningsansvarslovens § 19, stk. 1, som hovedregel medfører, at der for sådanne skader ikke er ansvar for skadevolder og dermed heller ikke betalingspligt for Erstatningsnævnet. Problemstillingen for tingsskade gælder derimod de forsætligt og groft uagtsomt forvoldte skader, idet begrænsningen i erstatningsansvarslovens § 19 ikke gælder for disse skader. For personskade, der skal erstattes efter erstatningsansvarslovens § 1, gælder det anførte også for skade forvoldt ved simpel uagtsomhed.

Den foreslåede regel om, at offererstatningen fra staten i de nævnte tilfælde fortsat skal være subsidiær, er i øvrigt i overensstemmelse med de regler, der gælder på et andet område, hvor der kan være tale om dækning både fra forsikringer og under en offentlig ordning. Efter reglerne om fri proces i retssager omfatter statskassens pligt til betaling af en parts omkostninger ved sagen således kun de omkostninger ved sagen, der ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden form for forsikring, jf. retsplejelovens § 330.

Staten vil fortsat have adgang til regres mod den ansvarlige skadevolder, jf. lovens § 17.

Til nr. 2

Forslaget har til formål at give Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser en udvidet adgang til at se bort fra kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold, således at der i videre omfang end i dag vil kunne ydes erstatning, selvom politianmeldelse ikke er indgivet uden unødigt ophold efter gerningstidspunktet. Efter forslaget skal dispensationsbestemmelsen finde anvendelse, hvis forholdene taler for det. Forslaget indebærer således ikke en ændring af lovens hovedregel om, at der stilles krav om hurtig politianmeldelse, og det vil også fortsat være afgørende, om der i den enkelte konkrete sag gør sig forhold gældende, der kan begrunde en tilsidesættelse lovens hovedregel.

Den udvidede dispensationsbestemmelse tænkes eksempelvis anvendt i tilfælde, hvor skadelidte på grund af den begåede forbrydelse har været i chok eller en lignende tilstand - uden dog at have været bevidstløs - og som følge heraf ikke har foretaget politianmeldelse eller rettet henvendelse til myndigheder eller andre, der kunne vejlede skadelidte om kravet om politianmeldelse. For eksempel en ældre person, der bor alene, og som er blevet overfaldet på sin bopæl, eller en person, som er meget medtaget og efter et skadestueophold tager hjem for at hvile sig, og af den grund først anmelder forholdet mere end et døgn efter.

Til nr. 3

Efter § 18, stk. 2, kan der kræves tilbagebetaling, hvis ansøgeren senere på anden måde opnår dækning for skaden. Det antages, at det er en forudsætning for tilbagebetalingskravet, at de pågældende ydelser skulle være fratrukket erstatningen i henhold til § 7, stk. 1. Forslaget om ændring af § 18, stk. 2, er således en følge af forslaget om ændring af § 7, stk. 1.

Til § 3

De nye regler finder alene anvendelse på skader, der indtræder efter lovens ikrafttræden. Det gælder også for reglen om genoptagelse.

5.3 Forslaget i forhold til gældende lov.

Gældende formulering

Lov om erstatningsansvar

Personskade

§ 1. Den, der er erstatningsansvarlig for personskade, skal betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab som følge af skaden samt en godtgørelse for svie og smerte.

Stk. 2. Har skaden fået varige følger, skal der tillige betales godtgørelse for varigt mén samt erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne.

Stk. 3. Værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med erhvervsindkomst.

Tabt arbejdsfortjeneste

§ 2. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste fastsættes for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Stk. 2. I erstatningen fradrages løn under sygdom, dagpenge fra arbejdsgiver eller kommunalbestyrelsen og forsikringsydelser, der har karakter af en virkelig skadeserstatning, samt lignende ydelser til den skadelidte.

Svie og smerte

§ 3. Godtgørelse for svie og smerte udgør for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær 100 kr. for hver dag, den skadelidte er sengeliggende, og 50 kr. for hver dag, den skadelidte er syg uden at være sengeliggende. Der kan i særlige tilfælde ydes godtgørelse for svie og smerte, selv om skadelidte ikke er syg. Overstiger godtgørelsen 15.000 kr., kan de beløb, der er nævnt i 1. pkt., fraviges.

Varigt mén

§ 4. Godtgørelse for varigt mén fastsættes til et kapitalbeløb, der beregnes under hensyn til skadens medicinske art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes personlige livsførelse. Méngraden fastsættes efter forholdene på det tidspunkt, da skadelidtes helbredstilstand blev stationær. Godtgørelsen udgør ved en méngrad på 100 pct. 200.000 kr. Ved lavere

Formulering efter lovforslaget

Lov om erstatningsansvar

Personskade

§ 1. Den, der er erstatningsansvarlig for personskade, skal betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab som følge af skaden samt en godtgørelse for svie og smerte.

Stk. 2. Har skaden fået varige følger, skal der tillige betales godtgørelse for varigt mén samt erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne.

Stk. 3. Værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med erhvervsindkomst.

Tabt arbejdsfortjeneste

§ 2. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ydes, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen. Må det antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab, ydes erstatning indtil det tidspunkt, hvor det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne, jf. §§ 5-8 og § 10 samt § 31 i lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Stk. 2. I erstatningen fradrages løn under sygdom, dagpenge fra arbejdsgiver eller kommunalbestyrelsen og forsikringsydelser, der har karakter af en virkelig skadeserstatning, samt lignende ydelser til den skadelidte.

Svie og smerte

§ 3. Godtgørelse for svie og smerte udgør 125 kr. for hver dag, den skadelidte er syg. Der kan i særlige tilfælde ydes godtgørelse for svie og smerte, selv om skadelidte ikke er syg. Godtgørelsen kan ikke overstige 50.000 kr.

Varigt mén

§ 4. Godtgørelse for varigt mén fastsættes til et kapitalbeløb, der beregnes under hensyn til skadens medicinske

art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes personlige livsførelse. Godtgørelsen udgør ved en méngrad på 100 pct. 553.000 kr. Ved lavere méngrader

méngrader nedsættes beløbet forholdsmæssigt. I særlige tilfælde kan méngodtgørelsen fastsættes til et højere beløb, dog højst 240.000 kr. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen godtgørelse.

Stk. 2. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 60 år, nedsættes den i henhold til stk. 1 beregnede godtgørelse for mén med 5 pct. for hvert år, skadelidte var ældre end 59 år ved skadens indtræden. Godtgørelsen nedsættes dog ikke yderligere efter det fyldte 69. år.

nedsættes beløbet forholdsmæssigt. I ganske særlige tilfælde kan méngodtgørelsen fastsættes til et højere beløb, dog højst 645.000 kr. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen godtgørelse.

Stk. 2. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 40 år, men ikke 60 år, nedsættes godtgørelsen med 1 pct. Om året fra det fyldte 40. år. Var skadelidte fyldt 60 år, men ikke 70 år, nedsættes godtgørelsen med yderligere 2 pct. om året fra det fyldte 60. år. Efter det fyldte 70. år nedsættes godtgørelsen ikke yderligere.

Erhvervsevnetab

§ 5. Har en personskade, efter at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær, medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet skal der tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af skadelidte.

Stk. 3. Skadelidtes erhvervsevnetab beregnes i procent (erhvervsevnetabsprocenten). Der ydes ikke erstatning, såfremt erhvervsevnetabet er mindre end 15 pct.

§ 6. Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jfr. § 7, ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jfr. § 5, stk. 3.

§ 7. Som årsløn regnes skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, som går forud for datoen for skadens indtræden.

Stk. 2. Årslønnen fastsættes dog efter et skøn, når særlige indtægts- eller ansættelsesforhold eller andre særlige forhold har gjort sig gældende.

Stk. 3. Årslønnen kan højst udgøre 350.000 kr.

§ 8. For en skadelidt, der i det væsentlige udnytter erhvervsevnen på en måde, som ikke el-ler kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt, og for børn fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af den i § 4 nævnte méngrad. Erstatningen fastsættes som en procentdel af den i § 4, stk. 1, 1.-4. pkt., nævnte méngodtgørelse.

Stk. 2. Ved en méngrad på under 15 pct. ydes ingen erstatning. Ved méngrader på 15 pct., 18 pct. og 20 pct. udgør erstatningen henholdsvis 130 pct., 135 pct. Og 140 pct. af méngodtgørelsen.

Stk. 3. Ved en méngrad på 25 pct. udgør erstatningen 150 pct. Af méngodtgørelsen. Ved méngrader på 30 pct.,

Erhvervsevnetab

§ 5. Har en personskade medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af den pågældende efter dennes evner, uddannelse, alder og muligheder for erhvervsmæssig omskoling og genoptræning eller lignende.

Stk. 3. Skadelidtes erhvervsevnetab beregnes i procent (erhvervsevnetabsprocenten). Der ydes ikke erstatning, såfremt erhvervsevnetabet er mindre end 15 pct.

§ 6. Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jfr. § 7, ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jfr. § 5, stk. 3, og herefter ganget med 10.

Stk. 2. Erstatningen kan højst udgøre 5.815.000 kr.

§ 7. Som årsløn regnes skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, som går forud for datoen for skadens indtræden.

Stk. 2. Årslønnen fastsættes dog efter et skøn, når særlige indtægts- eller ansættelsesforhold eller andre særlige forhold har gjort sig gældende.

§ 8. For en skadelidt, der ved skadens indtræden ikke er fyldt 15 år, fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af den i § 4 nævnte méngrad. Ved en méngrad på under 5 pct. ydes ingen erstatning. Årslønnen udgør 266.500 kr.

§ 9. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 30 år, men ikke 55 år, nedsættes erstatningen med 1 pct. om året fra det fyldte 30. år. Var skadelidte fyldt 55 år, men ikke 70 år, nedsættes erstatningen med yderligere 3 pct. om året fra det fyldte 55. år. Erstatningen nedsættes ikke yderligere efter det fyldte 70. år.

35 pct., 40 pct., 45 pct. og 50 pct. udgør erstatningen henholdsvis 160 pct., 170 pct., 180 pct., 190 pct. og 200 pct. af méngodtgørelsen.

Stk. 4. Ved en méngrad på 55 pct. udgør erstatningen 225 pct. af méngodtgørelsen. Ved méngrader på 60 pct., 65 pct., 70 pct., 75 pct., 80 pct. og 85 pct. udgør erstatningen henholdsvis 250 pct., 275 pct., 300 pct., 325 pct., 350 pct. og 375 pct. af méngodtgørelsen. Ved méngrader på 90 pct., 95 pct. og 100 pct. udgør erstatningen 400 pct. af méngodtgørelsen.

§ 9. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 56 år, nedsættes erstatningen med 8½ pct. for hvert år, skadelidte var ældre end 55 år ved skadens indtræden.

Stk. 2. Må det antages, at skadelidte ville have været erhvervsaktiv også efter det fyldte 67. år, kan stk. 1 fraviges helt eller delvis.

Forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen

§ 10. Såvel skadelidte som skadevolderen kan indhente en udtalelse om spørgsmålet om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jfr. lov om arbejdsskadeforsikring.

Forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen

§ 10. Såvel skadelidte som skadevolder kan indhente en udtalelse om spørgsmålet om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jf. lov om sikring mod følger af arbejdsskade. Udtalelsen skal så vidt muligt afgives inden 1 år og senest 2 år efter fremsættelsen af anmodningen om en udtalelse. Hvis den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, kan Arbejdsskadestyrelsen, når der foreligger særlige omstændigheder, afgive en midlertidig udtalelse. I så fald skal det af udtalelsen fremgå, at den er midlertidig.

Stk. 2. Skadelidte og skadevolder har ret til aktindsigt i Arbejdsskadestyrelsens sag efter reglerne i forvaltningslovens kapitel 4.

Genoptagelse

§ 11. En afsluttet sag om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis der indtræder uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, således at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at være væsentlig højere end først antaget. Ved genoptagelse af sagen kan spørgsmålet om fastsættelsen af méngraden og erhvervsevnetabsprocenten igen begæres forelagt for Arbejdsskadestyrelsen, jfr. § 10.

Genoptagelse

§ 11. En afsluttet sag om godtgørelse eller erstatning kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis sagens faktiske omstændigheder ændrer sig væsentligt i forhold til dem, der blev lagt til grund ved sagens afslutning. Vurderingen af, om genoptagelse kan ske, skal foretages for hver enkelt erstatningspost for sig, jf. dog stk. 2-3.

Stk. 2. Hvis der tidligere er fastsat et erhvervsevnetab på mindst 15 pct., kan der ved en genoptagelse af sagen ikke ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Stk. 3. Ved en genoptagelse af sagen kan der kun ydes erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab og godtgørelse for svie og smerte, hvis der foreligger væsentlige uforudsete ændringer i helbredstilstanden.

Stk. 4. Under genoptagelse af sagen finder § 10

tilsvarende anvendelse.

Tab af forsørger m.v.

§ 12. Den, som er erstatningsansvarlig for en andens død, skal betale erstatning for rimelige begravelsesudgifter og erstatning til den, som ved dødsfaldet har mistet en forsørger. Forsørgelse omfatter også værdien af afdødes arbejde i hjemmet.

Tab af forsørger m.v.

§ 12. Den, som er erstatningsansvarlig for en andens død, skal betale erstatning for rimelige begravelsesudgifter og erstatning til den, som ved dødsfaldet har mistet en forsørger. Forsørgelse omfatter også værdien af afdødes arbejde i hjemmet.

Erstatning til ægtefælle eller samlever

§ 13. Erstatning for tab af forsørger til ægtefælle eller samlever udgør 30 pct. af den erstatning, som afdøde må antages at ville have opnået ved et fuldstændigt tab af erhvervsevnen, jfr. §§ 5-8. Erstatningen udgør dog mindst 225.000 kr., medmindre der foreligger særlige omstændigheder.

Stk. 2. Var forsørgeren fyldt 56 år, nedsættes erstatningen efter reglerne i § 9.

Erstatning til ægtefælle eller samlever

§ 13. Erstatning for tab af forsørger til ægtefælle eller samlever udgør 30 pct. af den erstatning, som afdøde må antages at ville have opnået ved et fuldstændigt tab af erhvervsevnen, jfr. §§ 5-8. Erstatningen udgør dog mindst 623.500 kr., medmindre der foreligger særlige omstændigheder.

Stk. 2. Var forsørgeren fyldt 30 år, nedsættes erstatningen efter reglerne i § 9.

Forsørgertabserstatning til børn

§ 14. Erstatning for tab af forsørger til efterlevende børn fastsættes til et beløb, der svarer til summen af de bidrag til barnets underhold, som afdøde på skadestidspunktet kunne være pålagt efter lov om børns retsstilling, hvis afdøde havde været bidragspligtig. Var afdøde eneforsørger, forhøjes erstatningen med 100 pct.

Forsørgertabserstatning til børn

§ 14. Erstatning for tab af forsørger til efterlevende børn fastsættes til et beløb, der svarer til summen af de bidrag til barnets underhold, som afdøde på skadestidspunktet kunne være pålagt efter lov om børns retsstilling, hvis afdøde havde været bidragspligtig. Var afdøde eneforsørger, forhøjes erstatningen med 100 pct.

Overgangsbeløb

§ 14 A. Der tilkommer den efterlevende ægtefælle eller samlever et overgangsbeløb der udgør 105.000 kr. Efterlader afdøde sig ikke ægtefælle eller samlever, kan overgangsbeløbet tilkendes en anden efterladt person, når særlige omstændigheder taler derfor. Udbetales der overgangsbeløb, kan den eller de pågældende ikke tillige kræve erstatning for begravelsesudgifter.

Regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb

§ 15. De i § 3, § 4, stk. 1, § 7, stk. 3, og § 13, stk. 1, 2. pkt., nævnte beløb reguleres årligt pr. 1. januar med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, 1. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 10 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.

Regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb

§ 15. De i § 3, § 4, stk. 1, § 6, stk. 2, § 8, § 13, stk. 1, 2. pkt., og § 14 A nævnte beløb reguleres årligt pr. 1. januar med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, 1. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 5 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der i henhold til stk. 1 var gældende på tidspunktet for skadens indtræden.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der efter stk. 1 var gældende på udbetalingstidspunktet. Årslønnen efter § 7 og erstatningen efter § 14 reguleres efter reglerne i stk. 1 i perioden mellem skadens indtræden og udbetalingstidspunktet.

Forrentning

Betaling og forrentning

§ 16. Krav om godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén, erstatning for erhvervsevnetab samt erstatning for tab af forsørger forrentes fra skadestidspunktet, til betaling sker, med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6 pct. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og økonomiministeriet ændre renten.

§ 16. Krav om godtgørelse og erstatning kan kræves betalt 1 måned efter, at skadevolderen har været i stand til at indhente de oplysninger, der er fornødne til bedømmelse af erstatningens størrelse. Er det, forinden endelig opgørelse kan finde sted, givet, at skadevolderen i alt fald skal betale en del af det krævede beløb, kan denne del forlanges udbetalt overensstemmende med reglerne i 1. pkt. Et sådant udbetalt beløb kan ikke senere kræves tilbagebetalt eller modregnet i andre erstatningsposter.

Stk. 2. Beløbet forrentes fra forfaldstiden med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 5pct. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og Økonomiministeriet ændre renten.

Stk. 3. Af beløb, der efter § 15 rent faktisk opreguleres indtil udbetalingstidspunktet, kan der kun kræves renter efter § 16, stk. 2, for en periode mellem den sidst foretagne opregulering og betalingstidspunktet.

§§ 17 - 25

(uændret)

Godtgørelse for tort

Godtgørelse for tort

§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.

§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.

Stk. 2. Selv om der ikke er lidt tort, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en anden, dog betale den forurettede en godtgørelse, såfremt krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret et særlig groft angreb mod en andens person eller frihed.

Stk. 2. Ved fastsættelsen af godtgørelsen kan det tillægges vægt, at krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret en overtrædelse af bestemmelser i straffelovens kapitel 23-24.

Stk. 3. § 18, stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1 og 2.

Stk. 3. Selv om der ikke er lidt tort, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en anden, dog betale den forurettede en godtgørelse, såfremt krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret et særlig groft angreb mod en andens person eller frihed.

Stk. 4. § 18, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1-3.

Lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser

Lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser

§ 7. Erstatning ydes ikke, i det omfang skaden godtgøres af skadevolderen eller dækkes af ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser, som tilfalder skadelidte i anledning af skaden.

Stk. 2. Erstatning ydes ikke til dækning af regreskrav mod skadevolderen

§ 10. Erstatning er betinget af, at lovovertrædelsen uden unødigt ophold er anmeldt til politiet, og at skadelidte under en eventuel straffesag mod skadevolderen nedlægger påstand om erstatning.

Stk. 2. I særlige tilfælde kan erstatning dog ydes, selv om betingelsen i stk. 1 ikke er opfyldt.

Stk. 3. Politiet vejleder skadelidte om retten til at få erstatning efter denne lov.

§ 18. Har ansøgeren givet urigtige oplysninger eller fortiet omstændigheder af betydning for erstatningen, kan beløb, som er modtaget med urette, kræves tilbagebetalt.

Stk. 2. Tilbagebetaling kan endvidere kræves, hvis ansøgeren senere på anden måde opnår dækning for skaden.

§ 7. Erstatning ydes ikke i det omfang, skaden godtgøres af skadevolderen eller dækkes af forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning.

Stk. 2. Erstatning ydes ikke til dækning af regreskrav mod skadevolderen.

§ 10. Erstatning er betinget af, at lovovertrædelsen uden unødigt ophold er anmeldt til politiet, og at skadelidte under en eventuel straffesag mod skadevolderen nedlægger påstand om erstatning.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 kan fraviges, hvis forholdene taler for det.

Stk. 3. Politiet vejleder skadelidte om retten til at få erstatning efter denne lov.

§ 18. Har ansøgeren givet urigtige oplysninger eller fortiet omstændigheder af betydning for erstatningen, kan beløb, som er modtaget med urette, kræves tilbagebetalt.

Stk. 2. Tilbagebetaling kan endvidere kræves i det omfang, skaden senere godtgøres af skadevolderen eller dækkes af forsikringsydelser eller andre ydelser, der har karakter af virkelig skadeserstatning.

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 6. Mindretalsudtalelse af professor, dr.jur. Bo von Eyben

6.1. Behovet for revision af EAL

6.1.1. Kommissoriet og flertallets afgrænsninger

Det fremgår af kommissoriet for udvalgsarbejdet, at arbejdsgruppen havde til opgave *dels* at overveje nogle bestemte spørgsmål om EAL's regler om personskadeerstatning i lyset af indhøstede erfaringer og den fremsatte kritik, *dels* mere generelt at vurdere spørgsmålet om revision af reglerne, dog med den begrænsning, at arbejdsgruppen ikke skulle overveje ændringer af "lovens grundlæggende principper". Som eksempel herpå nævnes princippet om, at skadelidtes tab omregnes til et kapitalbeløb. Derudover indeholder kommissoriet intet bidrag til fastlæggelse af, hvad der nærmere skal forstås ved det nævnte udtryk.

Det gør flertallets forslag heller ikke. Som begrundelse for den afgrænsning af revisionsarbejdet, som flertallet har valgt, henviser det til, at der ikke fra nogen side er blevet fremsat ønske om ændringer i lovens grundlæggende principper, herunder dens brug af kapitalerstatningssystemet. Men denne afgrænsning følger som nævnt allerede af selve kommissoriet. Nogen nærmere drøftelse af, hvilket indhold der i øvrigt skulle lægges i begrebet, har der ikke været under udvalgsarbejdet. Når flertallets forslag i det væsentlige er blevet begrænset til de specifikke punkter, som nævnes i kommissoriet, er det derfor ikke klart, om dette beror på, at flertallet har fundet, at videregående ændringer ville indebære brud på lovens grundlæggende principper, eller at der efter flertallets opfattelse overhovedet ikke er behov for yderligere ændringer. Jeg kan blot konstatere, at flertallet ikke blot har afvist andre ændringsforslag, men også overhovedet en diskussion herom. Reglerne om f.eks. forsørgertabserstatning har således reelt ikke været diskuteret under udvalgsarbejdet, og der har heller ikke været nogen debat om - endsige nogen undersøgelse af - mulighederne for at udforme andre kapitaliseringsprincipper end dem, udvalgsflertallet har lagt sig fast på. Det er som nævnt muligt, men uafklaret, at dette skyldes, at flertallet mener, at selve princippet for kapitalisering i EAL § 6 må betragtes som et "grundlæggende princip" i loven, således at overvejelserne af den grund måtte begrænses til den justering, som ændringer i renteniveauet kan betinge. Det kunne imidlertid lige såvel hævdes, at det er et grundlæggende princip i den nuværende lov, at erstatning og godtgørelse udmåles efter de beløb, som var gældende på skadestidspunktet, men dette har ikke hindret flertallet i at foreslå omfattende ændringer i reglerne på dette punkt. Flertallet har heller ikke ment sig afskåret fra at foreslå indførelse af nye erstatningsposter i EAL (erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab og overgangsbeløb), selv om i hvert fald den førstnævnte ikke kan støttes på hverken kommissoriet eller på henvendelser til udvalget, men kun - indirekte - på et ønske om at tilnærme EAL til arbejdsskadesikringsloven (ASL). Ikke desto mindre afviste flertallet enhver overvejelse om en tilsvarende tilnærmelse af reglerne om forsørgertabserstatning, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.1.3.

Afgrænsningen af flertallets ændringsforslag kan heller ikke forklares ud fra de reformønsker, som er fremkommet forud for udvalgets nedsættelse og ved henvendelser til udvalget. På den ene side fremsætter flertallet flere forslag, som ingen har efterlyst (f.eks. afskaffelse af sondringen mellem sengeliggende og oppegående sygedage i relation til godtgørelse for svie og smerte og ændring af maksimeringen for erhvervsevnetabserstatning), og på den anden side er der ikke blevet taget hensyn til en række fremsatte ændringsforslag, især fra Patientforsikringsforeningen, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.1.2. Flertallet anfører som begrundelse herfor, at disse forslag ville forudsætte en "grundlæggende nyvurdering af hele lovens system", og at de derfor kun "i mindre grad" er indgået i arbejdsgruppens overvejelser. Et af hovedpunkterne i Patientforsikringsforeningens henvendelse er imidlertid de

problemer, der knytter til erstatningsudmålingen i tilfælde, hvor tabsperioden er kortere end normalt på grund af enten årsagskonkurrence eller "mellemkommende" dødsfald. Det er utvivlsomt, at der er behov for en stillingtagen til dette problem, da retspraksis på flere punkter er uklar, og det er lige så utvivlsomt, at en sådan stillingtagen på ingen måde behøver at indebære noget brud på lovens "grundlæggende principper" - problemet er ganske enkelt, at loven ikke har taget stilling til det. Alligevel har denne problemstilling overhovedet ikke været drøftet under udvalgsarbejdet.

Kommissoriet anfører, at der siden lovens ikrafttræden i 1984 er sket samfundsøkonomiske ændringer, som kan have betydning for erstatningsreglernes funktion. Meningen hermed må vel antages at være, at arbejdsgruppen skulle overveje sådanne eventuelle implikationer. Som eksempel herpå nævner kommissoriet ændringer i renteniveauet. Dette er imidlertid det *eneste* eksempel, der er indgået i flertallets overvejelser. Flertallet har således ikke overvejet betydningen af f.eks. det ændrede mønster for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, herunder nedsættelsen af folkepensionsalderen, eller betydningen af udviklingen af kollektive arbejdsmarkedspensionsordninger m.v. for spørgsmålet om, hvorvidt erhvervsevnetabs- og forsørgertabserstatninger fremdeles bør udmåles efter et bruttotabsprincip. Finder man, at det sidstnævnte princip må betragtes om et af lovens "grundlæggende principper", må man i hvert fald forholde sig til den modsætning, som herved er indbygget i kommissoriet, men heller ikke dette har flertallet gjort.

En tilsvarende modsætning beror på, at kommissoriet som et af målene for udvalgsarbejdet fremhæver, at der skal være "god overensstemmelse" med erstatningerne i andre EU-lande og de øvrige nordiske lande. Dette er imidlertid uforeneligt med den grad af standardisering af erstatningsudmålingen, som EAL bygger på, og som flertallet (antagelig) anser for et så grundlæggende princip, at det foreslås videreført. Flertallets løsning på dette dilemma er, at det afviser at tillægge fremmed ret nogen særlig betydning under henvisning til vanskelighederne ved at foretage sammenligninger med andre lande. Hovedproblemet ved sådanne sammenligninger er imidlertid netop, at EAL bygger på en grad af standardisering, som ikke findes i noget andet land. Flertallets "begrundelse" er således i virkeligheden cirkulær. Tilvejebringelse af en god - eller dog bedre - overensstemmelse med fremmed ret forudsætter derfor overvejelser over i hvert fald nogle af standardiseringsprincipperne i EAL, herunder særlig spørgsmålet om koordination mellem erstatning og anden kompensation, forsørgertabsbedømmelsen og udformningen af kapitalfaktorerne, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.1.4. Komparative analyser af disse komponenter i erstatningsudmålingen kan meningsfuldt gennemføres, også selv om der *i øvrigt* måtte være forskelle mellem landene, som påvirker det endelige resultat af udmålingen. Dette gælder navnlig spørgsmålet om, hvilken rentesats udformningen af kapitalfaktorerne skal baseres på, idet ethvert erstatningssystem, der anvender engangserstatninger til at kompensere for fremtidige tab, nødvendigvis må tage stilling hertil, uanset hvordan systemet i øvrigt beregner det årlige tab, der er genstand for kapitalisering. Princippet herfor i EAL - og dermed også i flertallets forslag - afviger på dette helt afgørende punkt radikalt fra princippet i alle andre lande (blandt de i kommissoriet nævnte) og blokerer dermed for den i kommissoriet ønskede harmonisering. Heller ikke denne problemstilling har været genstand for nærmere overvejelser i arbejdsgruppen.

Jeg finder på den anførte baggrund flertallets ændringsforslag helt utilstrækkelige. I et forsøg på i det mindste at fremprovokere en debat i arbejdsgruppen fremlagde jeg derfor et alternativt lovudkast på et tidspunkt, hvor de nævnte begrænsninger i reformovervejelserne udkrystalliserede sig i et (foreløbigt) lovudkast. Flertallet gjorde det imidlertid straks klart, at det ikke ønskede at indgå i en sådan debat, men ville arbejde videre ud fra sit eget lovudkast. Jeg havde herefter intet grundlag for at antage, at det ville være muligt at påvirke flertallet til at foretage ændringer i den retning, som mit lovudkast pegede, og jeg afstod derfor fra forsøg herpå.

Dette betyder ikke, at jeg på alle punkter tager afstand fra flertallets forslag, jf. det følgende afsnit, men rent bortset fra, at jeg som nævnt anser dem for klart utilstrækkelige, indeholder de en række ændringer, som jeg ikke kan tilslutte mig. Disse gennemgås nærmere i afsnit 6.2., der samtidig angiver de hovedsynspunkter, som mit lovudkast bygger på. Dette lovudkast og bemærkninger hertil indeholdes i afsnit 6.3.

6.1.2. Kritikken af EAL

Allerede inden vedtagelsen af EAL fremførte jeg en kritik af den, jf. UfR 1984 B s. 97-105, som jeg sendte til Folketingets Retsudvalg, der forelagde den for Justitsministeriet. Ministeriet afviste kritikken på alle væsentlige punkter, jf. dets svar til Retsudvalget som gengivet i *Jens Møller*: Erstatningsansvarsloven med kommentarer (5. udg., 1999) s. 534-538. Blandt disse kritikpunkter var følgende:

- Brugen af stationærkriteriet til afgrænsning af erstatning for midlertidigt og varigt indtægtstab, herunder det "hul" i dækningen, det kunne resultere i ved midlertidigt indtægtstab efter stationærtidspunktet,

- den begrænsede hensyntagen til revalideringsmulighederne ved erhvervevnetabsbedømmelsen,

- brugen af en renteregel til at "kompensere" for fastlåsningen af erstatnings- og godtgørelsesbeløb til de på skadestidspunktet gældende,

- at kapitalfaktoren ved både erhvervsevnetabserstatning og méngodtgørelse som hovedregel var uafhængig af skadelidtes alder,

- brugen af den medicinske invaliditet (méngraden) som kriterium for erhvervsevnetabserstatning til de af lovens § 8 omfattede persongrupper,

- begrænsningen i § 11 til at genoptage sager om erstatning for erhvervsevnetab eller godtgørelse for varigt mén.

Samtlige disse kritikpunkter blev som nævnt afvist af Justitsministeriet i 1984. Det er imidlertid præcis disse punkter, som kritikken mod EAL nu er koncentreret om - både den, der førte til arbejdsgruppens nedsættelse, og den, der er blevet fremført over for arbejdsgruppen. Kritikken er *delvis* imødekommet i flertallets forslag, og for så vidt kan jeg naturligvis tiltræde det. Beklageligt er blot, at der skulle gå 15 år, inden disse forudseelige svagheder ved lovens regler blev erkendt af andre, herunder Justitsministeriet.

På tre afgørende punkter er kritikken i den nævnte artikel derimod ikke blevet imødekommet, hverken helt eller delvis. Det drejer sig om følgende:

- Brugen af den *nominelle* rente som grundlag for udformning af kapitalfaktoren ved erhvervsevnetabserstatning (og dermed også ved forsørgertabserstatning), uanset at det (som nævnt i artiklen s. 100) netop er valget heraf, som har ført til, at renteudviklingen helt er løbet fra kapitalfaktoren i lovens § 6. Flertallets fastholdelse af dette valg indebærer således i mere ene en forstand, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.2.2.3., at der (fortsat) ikke er indbygget nogen "fremtidssikring" i EAL's kapitaliseringssystem, men tværtimod en latent risiko for, at historien kan gentage sig, om end risikoen nu mest går i den modsatte retning (nemlig hvis der igen skulle indtræde en betydelig stigning i den nominelle rente),

- brugen af en så lav erstatningsgrad som 30% ved forsørgertabserstatning til ægtefæller/samlevere og den *manglende* anvendelse af det almindelige erstatningsretlige princip om tabsbegrænsningspligt ved denne erstatningspost (jf. artiklen s. 103); i forbindelse hermed kritikken af den manglende vejledning om fravigelse af standarderstatningen og brugen af helt andre principper ved udmålingen af forsørgertabserstatning til børn,

- adgangen til at kumulere erstatning for erhvervsevnetab og forsørgertab med især sociale ydelser og kollektive pensionsordninger (jf. artiklen s. 103-104).

Det sidstnævnte kritikpunkt, der som nævnt ovenfor accentueres af den senere udvikling på pensionsområdet, er tillige fremhævet i Patientforsikringsforeningens henvendelse til arbejdsgruppen, hvor det betones, at den stigende tendens i befolkningen til at sikre sig dækning af indtægtstab ved ulykkestilfælde (og sygdom) indebærer en øget risiko for betydelig overkompensation, hvis den gældende kumulationsløsning fastholdes. Patientforsikringsforeningen fremhæver derfor med rette det ønskelige i, at erstatningerne blev bragt tættere på de individuelle *netto*tab, således at en sådan overkompensation så vidt muligt undgås. Betydningen af dette synspunkt forstærkes selvsagt, når der i øvrigt fremføres forslag om forhøjelse af erstatningsniveauet ved erhvervsevnetab (og dermed også ved forsørgertab for ægtefæller/samlevere).

Patientforsikringsforeningens henvendelse er derudover den mest gennemarbejdede og veldokumenterede, som arbejdsgruppen har modtaget, og indeholder en række andre henstillinger om problemer, der bør tages op til overvejelse. Ikke desto mindre er det netop denne henvendelse, som flertallet har viet mindst opmærksomhed (den har i realiteten slet ikke været drøftet), hvilket forekommer besynderligt, da flere af forslagene som nævnt ikke på nogen rimelig måde kan siges at gribe ind i lovens grundlæggende principper. Det drejer sig nærmere om følgende:

- En vis præcisering af, hvilke former for tab der kan erstattes under posten "andet tab" i EAL § 1,

- indførelse af en kapitaliseringsfaktor ved udmåling af erstatning for fremtidige, varige udgifter,

- overvejelse af mulighederne for at gennemføre en vis, yderligere differentiering af satserne for godtgørelse for svie og smerte (flertallet har som nævnt ikke alene *ikke* overvejet dette, men tværtimod foreslået en *mindre* grad af differentiering end den nuværende, hvilket ingen har efterlyst, og hvilket yderligere vil fjerne EAL fra retstilstanden i andre lande),

- fjernelse af årslønnen som en selvstændig faktor ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning (det skal dog retfærdigvis tilføjes, at *dette* spørgsmål i det mindste har været drøftet under udvalgsarbejdet, inden henvendelsen fremkom, jf. nærmere herom i afsnit 6.2.2.2.),

- udformning af kapitalfaktorer, der muliggør en sikker udmålingspraksis i tilfælde, hvor tabsperioden er eller kan forventes at blive væsentligt kortere end den, den almindelige kapitalfaktor forudsætter, jf. ovenfor; denne problemstilling vil med flertallets forslag være lige så uafklaret, som den er nu.

I betragtning af den vægt, som flertallet har lagt på, at EAL skal være så let som muligt at administrere, kan det undre, at det ikke har gjort større indtryk, at Patientforsikringsforeningen herved har påpeget og påvist, at loven ikke i praksis har vist sig at leve op til denne intention.

6.1.3. Forholdet til ASL

Ifølge kommissoriet er det - i forbindelse med arbejdsgruppens overvejelser om gennemførelse af en "vis forhøjelse" af erstatningsniveauet - tillige et mål, at der skal være en "rimelig overensstemmelse" med erstatningerne efter ASL. Det forklares ikke nærmere, hvad der skal lægges i dette udtryk, herunder om det betyder noget andet end målsætningen om en "god overensstemmelse" med erstatningsniveauet i (visse) andre lande. Da spørgsmålet om gennemførelse af ændringer af erstatningsudmålingsreglerne i ASL ikke er omfattet af kommissoriet, skal disse således anses som det givne udgangspunkt for arbejdsgruppens overvejelser. Det citerede udtryk må derfor antages at være særligt møntet på de tilfælde, hvor de gældende udmålingsregler i EAL fører til *mindre* erstatninger end de gældende regler i ASL. Det er derimod uklart, om det skal forstås således, at det skal tilstræbes, at erstatningerne efter EAL i almindelighed ikke bliver *større* end erstatningerne i henhold til ASL. Der er hermed indbygget en indlysende selvmodsigelse i kommissoriet, når det i samme sætning anføres som et mål, at der skal tilstræbes "god overensstemmelse" med erstatningsniveauet i (visse) andre lande. Disse to målsætninger *kan ikke forenes*. Hvis erstatningsniveauet herhjemme skal hæves til et europæisk "normalniveau", vil det nødvendigvis komme til at ligge væsentligt over niveauet i ASL. Heri ligger således et helt grundlæggende problem, som arbejdsgruppen må forholde sig til, men dette fremgår ikke af flertallets overvejelser, da det som nævnt nøjes med at afvise at tillægge fremmed ret nogen særlig betydning.

Problemet er væsentligt, fordi det er afgørende for omfanget af de krav om "differenceerstatning", som kan forventes, dvs. krav om erstatning i henhold til EAL i anledning af arbejdsskader for så vidt angår den del af EAL-erstatningen, som overstiger ASL-erstatningen. De fleste erkender, at allerede omfanget af sager om differenceerstatning efter de gældende regler er udtryk for en uhensigtsmæssig retstilstand. Disse sager vedrører fortrinsvis erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for svie og smerte, idet ASL's erstatninger for erhvervsevnetab i de fleste tilfælde og dens godtgørelser for varigt mén i alle tilfælde overstiger de tilsvarende erstatninger og godtgørelser i henhold til EAL, således at der for så vidt ingen difference opstår. Ændres dette ved en forhøjelse af erstatningsniveauet i EAL, vil både antallet og især størrelsen af kravene om differenceerstatning stige. Behovet for en harmonisering, der kan modvirke denne udvikling, er fremhævet i henvendelsen fra LO (hvorimod et forslag fra SID om, at skadelidte burde kunne kumulere de to erstatninger, ikke kan tages alvorligt). Heller ikke LO's henvendelse forholder sig imidlertid til betydningen af, at forslag om ændringer i ASL ligger uden for arbejdsgruppens kommissorium. Det nævnes blot, at LO har meddelt Justitsministeren, at de to love hænger sådan sammen, at der burde gennemføres en samlet revision. Det er jeg helt enig i, men da dette rent faktisk ikke er sket, er arbejdsgruppen nødt til at forholde sig til ASL, som den er.

Flertallets forslag forholder sig imidlertid i så henseende kun til erhvervsevnetabsbedømmelsen i EAL og kun til to punkter heri, nemlig dels således, at der åbnes mulighed for midlertidige erhvervsevnetabserstatninger, og dels således, at der også efter EAL skal tages (fuldt) hensyn til revalideringsmulighederne (det sidstnævnte kan jeg som nævnt ovenfor tiltræde, men ikke det førstnævnte, jf. nedenfor afsnit 6.2.2.1.). Flertallet betoner, at der hermed tilvejebringes overensstemmelse mellem EAL og ASL, og flertallet må således åbenbart hermed mene, at denne del af den i kommissoriet anførte målsætning herved er opfyldt. Dette er imidlertid klart ikke tilfældet, da denne

målsætning som nævnt vedrørende spørgsmålet om (forhøjelse af) *erstatningsniveauet*, som de anførte ændringer ikke i sig selv har nogen som helst betydning for. En større hensyntagen til revalideringsmulighederne ved erhvervsevnetabsvurderinger efter EAL har i øvrigt heller ingen betydning i netop differencekravssagerne, da erstatning efter EAL i sager, der tillige omfattes af ASL, først kan gøres op og kræves, når ASL-erstatningen er *endeligt* udmålt. En foreløbig tilkendelse af erhvervsevnetabserstatning i henhold til ASL, begrundet i at skadelidte befinder sig i et revalideringsforløb, vil derfor medføre en tilsvarende udskydelse af opgøret efter EAL, således at dette først kan foretages, når dette forløb er afsluttet, således at udfaldet af revalideringsbestræbelserne kendes.

Flertallets forslag om udformning af kapitalfaktoren ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning i henhold til EAL indebærer en tilnærmelse til de kapitalfaktorer, der anvendes inden for ASL. Der er dog langt fra tale om nogen fuldstændig overensstemmelse, idet EAL's kapitalfaktorer fremdeles vil ligge noget under ASL's for alle skadelidte, som omfattes af de i henhold til ASL fastsatte kapitalfaktorer (dvs. alle under 65 år), og således at størrelsen af afvigelsen beror på skadelidtes alder (og køn). Kun for skadelidte, der er 65 år, vil EAL ligge over erstatningen i henhold til ASL, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.2.2.3. Rent bortset fra, at det kan være svært at forstå *denne* forskel, indebærer denne tilnærmelse uundgåeligt, at der vil opstå langt flere krav om differenceerstatning vedrørende erhvervsevnetabserstatning end i dag, idet forskellen mellem de to loves årslønsmaksimeringer fastholdes (og endog - efter flertallets forslag - forstærkes, fordi EAL's maksimum reelt forhøjes i alle tilfælde, hvor erhvervsevnetabet er under 100%, jf. nærmere nedenfor i afsnit 6.2.2.2.). Endnu større bliver stigningen i differenceerstatningskrav vedrørende godtgørelse for varigt mén. Godtgørelserne er i henhold til EAL efter de gældende regler 18% mindre end i ASL, mens de efter flertallets forslag vil blive 37% større.

Som kommissoriet er udformet, er dette dilemma uløseligt, dvs. det forhold, at forhøjelser af erstatningsniveauet i EAL vil udløse flere og større differencerestatningskrav, og at en sådan udvikling er uønskelig. Dette kan imidlertid ikke fritage udvalget fra pligten til at lægge dilemmaet klart frem. Dette gøres ikke i flertallets overvejelser eller forslag, hvor det snarere tilsløres i påstanden om, at de foreslåede ændringer tilvejebringer bedre overensstemmelse med ASL. Der burde i det mindste være vist beregningseksempler, der klargjorde, i hvilke tilfælde og i hvilket omfang de foreslåede ændringer vil kunne medføre differenceerstatningskrav *ud over* dem, som det nuværende regelsystem udløser. Kun derved kan det klargøres over for beslutningstagerne, hvad konsekvenserne er af, at man har besluttet sig for at revidere EAL uden samtidig at revidere ASL.

Hertil kommer som nævnt, at flertallet ikke har gjort EAL's regler om forsørgertabserstatninger til genstand for nogen overvejelse. Forholdet mellem EAL's og ASL's regler på dette punkt er derfor ikke blevet diskuteret, endsige undersøgt. Flertallet giver ingen forklaring på, hvorfor erhvervsevnetabsbedømmelsen i EAL bør tilnærmes bedømmelsen efter ASL, mens noget tilsvarende ikke skal foretages for så vidt angår forsørgertabsbedømmelsen. Særligt påfaldende er denne forskel i betragtning af, at flertallet betoner, at tilnærmelsen for så vidt angår erhvervsevnetabsbedømmelsen er udtryk for en mere konsekvent gennemførelse af det almindelige erstatningsretlige princip om skadelidtes tabsbegrænsningspligt, samtidig med at den helt afgørende forskel mellem EAL's og ASL's forsørgertabsbedømmelse netop er, at kun den sidstnævnte anvender dette princip (jf. ASL § 36, stk. 1, 2. pkt.: "--- under hensyn til --- den efterladtes muligheder for at forsørge sig selv"). Flertallet forklarer således ikke, hvorfor det er vigtigt at fastslå tabsbegrænsningspligten ved erhvervsevnetab og dermed tilnærme EAL til ASL, mens den (fortsat) skal ignoreres ved forsørgertab, således at der her ikke sker nogen tilnærmelse, jf. nærmere nedenfor afsnit 6.2.3.

6.1.4. Formålet med en revision

I henvendelserne til arbejdsgruppen er - overordnet - fremhævet behovet for en "bred og grundig" gennemgang af EAL (Forbrugerrådets formulering) og målsætningen om, at der så vidt muligt skal sikres de skadelidte dækning for det fulde, individuelle tab og således, at erstatningerne herhjemme (mindst) vil svare til erstatningerne i de andre nordiske lande og (øvrige) EU-lande.

Som det er fremgået, finder jeg ikke, at udvalgsarbejdet - som det har udmøntet sig i flertallets forslag - har levet op til disse ønsker. Flertallet anfører hertil, at der er en sådan usikkerhed om erstatningsudmålingen (ved erhvervsevnetab og forsørgertab), at en "ren "matematisk" udregning af det lidte tab er en umulig opgave". Rent bortset fra, at det er uklart, hvad der egentlig menes hermed, gentager flertallet hermed de synspunkter, som blev fremsat af *mindretallet* i det tidligere erstatningslovsudvalg (jf. betænkning nr. 976/1983 s. 67), men uden at flertallet drager den samme konsekvens som dette mindretal (dvs. en tilbagevenden til de endnu mere standardiserede invailiditetserstatningsudmålinger fra tiden før EAL). Tværtimod fastholder flertallet den

individuelle erhvervsevnetabsbedømmelse og "forstærker" endog denne (med god grund), dels ved fuld inddragelse af hensyntagen til revalideringsmulighederne, dels ved at en række persongrupper "overflyttes" fra den hidtidige, standardiserede erstatningsudmåling efter § 8 til den individuelle vurderingsmetode. Der er ingen konsekvens i på den ene side at gøre denne parameter i erstatningsudmålingen helt individuel og på den anden side at hævde, at det er umuligt at udmåle det individuelle tab (nogenlunde) præcist (hvis det er, hvad der skal forstås ved ordet "matematisk"). Ethvert erstatningssystem, der bygger på et kapitaliseringsprincip, må nødvendigvis leve med den usikkerhed, der følger af, at der skal anlægges en prognose over et fremtidigt forløb, og at der må gælde visse begrænsninger i adgangen til at genoptage sagen, selv om det måtte vise sig, at prognosen ikke holdt stik. Men denne usikkerhed kan på ingen måde begrunde, at de øvrige faktorer i erstatningsudmålingen ikke søges udformet på en sådan måde, at de så vidt muligt giver dækning for det tab, som modsvarer den fastsatte, individuelle erhvervsevnenedsættelse. Den kan således navnlig ikke begrunde, at man vælger én form for kapitalfaktor fremfor en anden. Omsætning af et fremtidigt tab til en nutidig engangserstatning er under alle omstændigheder en "matematisk" opgave, og det er på ingen måde nogen "umulig" opgave at fastslå, efter hvilke principper denne kapitalisering skal foregå, hvis erstatningen - så vidt muligt - skal modsvare det tab, som er indeholdt i erhvervsevnetabsbedømmelsen. Dette har for så vidt intet at gøre med spørgsmålet om valget mellem en mere eller mindre standardiseret erstatningsfastsættelse, idet selve anvendelsen af en kapitalfaktor selvsagt under alle omstændigheder er udtryk for en (nødvendig) standardisering. Spørgsmålet om "individuel" eller "standardiseret" udmåling af erhvervsevnetabserstatning indskrænker sig derfor i realiteten til spørgsmålet om, hvorvidt der ved erstatningsudmålingen skal foretages fradrag for (visse) ydelser, som skadelidte modtager fra anden side, og som tilsigter at dække samme tab. Her står man ganske enkelt over for et (rets)politisk valg, som imidlertid hænger sammen med valget af principper for kapitalisering. I jo højere grad kapitaliseringsfaktorerne er udformet på en måde, som er egnet til at give skadelidte fuld dækning for det forventede tab, desto mere vil en kumulationsløsning resultere i overkompensation. Denne problemstilling bliver man nødt til at forholde sig til. Man kan ikke afvise den blot ved en henvisning til vanskelighederne ved at fastlægge omfanget af de individuelle, fremtidige tab.

Flertallet anfører dernæst, at man som følge af det "umulige" i opgaven i stedet må nøjes med at "fastlægge nogle hovedprincipper". Kendsgerningen er imidlertid, at EAL fastlægger reglerne for erstatningsudmålingen i en så detaljeret grad, som ikke findes i noget andet land (bortset fra kopisten Island). Flertallet vender således problemet på hovedet: Det består ikke i, at man ikke kan lægge erstatningsudmålingen ind i faste, lovgivningsmæssige rammer, men er nødt til at overlade flere elementer i den til konkrete, individuelle skøn, som må udøves i (rets)praksis. Disse rammer *er* etableret, og fordelen herved anfægter jeg på ingen måde. Problemet er kun at sikre, at disse rammer - og dermed den "standardisering", som anvendelsen af regler fremfor konkrete skøn indebærer - må gøres så realistiske som muligt med henblik på at nå frem til erstatninger, der gennemsnitligt ligger så nær som muligt de (forventede) faktiske tab.

Endvidere anfører flertallet, at erstatningerne skal opleves som "rimelige". Det er selvsagt umuligt at argumentere mod dette synspunkt i denne generelle form. Men udsagnet er i denne form ganske indholdsløst. Formålet med EAL var - som også nævnt i kommissoriet - at sikre en højere grad af dækning af det fulde økonomiske tab ved personskade og ved forsørgertab end tidligere, og denne målsætning kan formentlig ikke anses for opgivet, også selv om kommissoriet senere omtaler en målsætning om en "rimelig dækning" af det lidte tab (også uden nogen form for præcisering). Heraf må dog i hvert fald kunne udledes, at en erstatningsudmåling, der må antages gennemsnitligt at medføre en betydelig grad af overkompensation for væsentlige grupper af tilskadekomne og en betydelig grad af underkompensation for andre, ikke kan karakteriseres som "rimelig".

Endelig anfører flertallet, at erstatningsreglerne skal være "administrerbare". Heller ikke dette kan nogen være uenig i, men som nævnt ovenfor er det netop blevet påvist af den instans, som formentlig administrerer flest erstatningssager her i landet, at loven på en række væsentlige punkter ikke er let at administrere, fordi den på disse punkter ikke er tilstrækkeligt præcis (om man vil: at erstatningsudmålingen er *for lidt* "standardiseret", idet domstolenes konkrete "skønsudøvelse" giver utilstrækkelig vejledning). Hertil kommer et mere generelt synspunkt: Flertallet lægger umådelig megen vægt på, at reglerne udformes således, at erstatningssagerne ikke unødigt trækker i langdrag. Flertallet synes herved at ligge under for den myte, at et system med (meget) standardiserede udmålingsprincipper er garanten for, at dette ikke sker. Det er imidlertid på empirisk grundlag blevet dokumenteret, at denne sejlivede myte intet har med virkeligheden at gøre, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade II (1988) s. 439 (der endda afspejler sagsbehandlingstiden forud for EAL, hvor erstatningsudmålingen, særligt ved invaliditet, var endnu mere standardiseret).

Som tidligere nævnt indebærer EAL's standardiseringssystem en væsentlig afvigelse fra retstilstanden i andre lande, herunder de nordiske. Som det fremgår af beskrivelsen af fremmed ret, har Island gennemført betydelige

ændringer i forhold til den oprindelige kopiering af EAL, og spørgsmålet om standardisering har været overvejet særligt i Norge, hvor der vel var en vis sympati herfor, men under følgende, helt afgørende forudsætning (NOU 1994:20 s. 152):

> "Dersom det er aktuelt å innføre en standardisert modell for erstatningsretten generelt, må det forud for dette foretas grundige beregninger slik at man finner frem til matematiske faktorer som i størst mulig utstrekning ivaretar prinsippet om full og individuell erstatning og samtidig sikrer et erstatningsnivå i samsvar med gjeldende rett."

Dette er en meget præcis beskrivelse af den opgave, som flertallet netop *ikke* har løst.

Hvad særligt angår godtgørelse for ikke-økonomisk skade, fortjener følgende bemærkninger fra den svenske betænkning herom (SOU 1995: 33 s. 412) at blive citeret:

> "Man synes från danskt håll inte ha lyckats övertyga andra länder om förträffligheten med sitt i mångas tycken stelbenta lagreglerade system ---. Det er knappast någon tillfällighet att Danmark, som förutom Island veterligen är det enda land där skadeståndsbeloppen för ideell skade är reglerade i lag, hör till de länder i Europa som har de absolut lägsta ersättningsnivåerna."

Når det særlige danske udmålingssystem således end ikke i vore nærmeste nabolande har vakt større interesse, er der ingen grund til at antage, at der i fremmed ret vil komme nogen udvikling i den retning. Tilnærmelsen må derfor nødvendigvis gå den modsatte vej. Flertallets forslag vil hæve erstatningsniveauet, men dels vil det fortsat ligge under niveauet i sammenlignelige lande, jf. navnlig nedenfor afsnit 6.2.2.3., og dels - og navnlig - vil beregningsforudsætningerne afvige fra andre landes på en måde, der vil resultere i erstatninger, der i nogle tilfælde vil ligge over dem, som den givne skade ville udløse i andre lande, og i andre - de fleste - tilfælde vil ligge under. Med det stigende internationale samkvem er disse forskelle ikke i længden holdbare, og det må formentlig forventes, at erkendelsen heraf på et tidspunkt vil resultere i harmoniseringsinitiativer fra EU. Dette perspektiv har flertallet alligevel valgt helt at se bort fra. Gennemførelse af dets forslag må i stedet forventes at fastlåse retstilstanden i en lang periode. Jeg finder det derfor dybt beklageligt, at flertallet har valgt at indsnævre revisionsovervejelserne til det mest nødtørftige ud fra en unødigt snæver fortolkning af kommissoriet.

Flertallet anfører, at mine forslag "ikke synes at medføre nogen dokumenterbar forbedring af de skadelidtes retsstilling". Hvis der hermed menes forhøjelser af erstatningsniveauet i forhold til gældende ret, er dette i sig selv ukorrekt, jf. nedenfor afsnit 6.2.2.3. om forhøjelse af kapitalfaktoren (til ca. det dobbelte af, hvad flertallet foreslår), som tilsvarende får virkning for forsørgertabserstatninger, hvor også erstatningsgraderne foreslås forhøjet (hvorimod flertallet ikke foreslår nogen ændringer), jf. afsnit 6.2.3.2. For så vidt angår méngodtgørelse vil det af afsnit 6.2.4.2. fremgå, at den af flertallet foreslåede forhøjelse af godtgørelsesniveauet er utilstrækkelig, men at der på dette punkt kan være grund til ikke på nuværende tidspunkt at gennemføre nogen yderligere forhøjelse.

Hertil kommer imidlertid, at formålet med en revision ikke kun er at forhøje erstatningsniveauet. Som nævnt er hovedmålsætningen ifølge kommissoriet, "at de skadelidte får en rimelig dækning for det lidte tab", og spørgsmålet om forhøjelse af erstatningsniveauet må derfor ses i lyset af denne målsætning. Det er således næppe foreneligt med denne målsætning, dersom forhøjelse af erstatningsniveauet sammenholdt med en adgang til at kumulere erstatningen med anden kompensation vil medføre betydelig overkompensation. Dette vil eksempelvis blive konsekvensen af flertallets forslag om indførelse af midlertidig erstatning for tab af erhvervsevne, jf. nedenfor afsnit 6.2.2.1., idet der efter dette forslag vil ske kumulation af erhvervsevnetabserstatning og den relevante sociale ydelse (revalideringsydelse). Efter mit forslag vil en sådan kumulation ikke være mulig. Overkompensation i et sådant tilfælde er udtryk for en uhensigtsmæssig anvendelse af samfundets ressourcer, og den er som nævnt ikke forenelig med den anførte målsætning.

De af mig fremførte forslag om - som det fremgår ret begrænsede - fradrag i erhvervsevnetabs- og forsørgertabserstatninger og forslaget om en mindre formel forsørgertabsbedømmelse (jf. herom nedenfor afsnit 6.2.3.2.) har til formål at sikre, at den samlede kompensation for økonomiske tab i højere grad end nu - og i højere grad end efter flertallets forslag - kommer til at modsvare de tab, der faktisk lides. Dette vil selvsagt begrænse "forbedringen" for de skadelidte, der rammes af disse begrænsninger, hvorimod "forbedringen" vil blive endnu større end foreslået af flertallet for de skadelidte, der ikke rammes heraf. Der vil med andre ord ske en vis omfordeling af den samlede "erstatningspulje" med sigte på at undgå såvel over- som underkompensation. Det afgørende er således, at erstatningsudmålingen gøres mere præcis. Som det vil fremgå af det følgende, fører

flertallets forslag i en række tilfælde til vilkårlige forskelle mellem forskellige grupper af tilskadekomne, uden at dokumentationen herfor er søgt imødegået af flertallet.

Flertallet anfører dernæst, at en gennemførelse af de af mig fremførte forslag vil "give anledning til overvejelser om ændringer" i anden lovgivning, og at dette navnlig gælder de nævnte forslag om fradrag i erstatningen. Som eksempel herpå nævnes først problemet vedrørende betydningen af, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste er fritaget for betaling af arbejdsmarkedsbidrag. Dette problem er imidlertid fælles for gældende ret, for flertallets forslag og for mit, og det har således intet som helst at gøre med forskellen mellem flertallets og mit forslag. Alle synes at være enige om, at dette problem hverken kan eller bør løses af EAL, men må løses inden for rammerne af skattelovgivningen. Dernæst anføres, at forslaget om fradrag i erhvervsevnetabserstatningen for dele af den sociale pension må føre til overvejelser om betydningen af andre sociale ydelser, især ydelser efter lov om aktiv socialpolitik. Der er imidlertid intet overkompensationsproblem i relation til kontanthjælp som følge af dobbeltforsørgelsesreglen i nævnte lovs § 94, stk. 1 (som reglen i stk. 3 ifølge motiverne hertil alene indeholder en præcisering af), og andre sociale ydelser tildeles ikke i anledning af det indtægtstab, som erhvervsevnetabserstatningen kompenserer, hvorfor der ikke er noget fradragsproblem. Der er dernæst ingen som helst anledning til at overveje, om f.eks. skadevolderen skulle gives adgang til at "indlede social pensionssag". En sådan adgang foreligger jo f.eks. ikke ved sygedagpenge, og skadelidte har selvsagt pligt til at udnytte mulighederne for at opnå den offentlige hjælp. Endelig anfører flertallet, at mit forslag om fradrag for visse private pensioner vil medføre "uforklarlige tilfældigheder", og der henvises i den forbindelse til problemer vedrørende ægtefælleskifte. Denne - ikke nærmere dokumenterede - indvending rammer imidlertid ikke mit forslag, som ikke anvender en række af de sondringer, der giver problemer i forbindelse med ægtefælleskifte. Hertil kommer i øvrigt, at hvis der skulle være behov for en yderligere præcisering, er der naturligvis intet til hinder for, at en sådan foretages i den foreslåede regel i EAL. Der er således heller ikke af den grund nogen anledning til at overveje ændringer i anden lovgivning.

Drøftelse af detaljer i forslagene kunne naturligvis med fordel være sket under udvalgsarbejdet, men som nævnt i afsnit 6.1.1. afviste flertallet at indgå i nogen debat. Karakteren af de ovenfor anførte indvendinger synes at bekræfte denne indstilling.

6.2. Bemærkninger til flertallets konkrete forslag

6.2.1. Tabt arbejdsfortjeneste

Hovedproblemet er - som fremhævet i flere af henvendelserne til arbejdsgruppen - at de gældende regler om ophørsterminen for retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indebærer "huller" i dækningen af indtægtstab, idet et sådant tab kan opstå efter ophørsterminens indtræden uden at blive dækket gennem erhvervsevnetabserstatningen. Da alle formentlig kan tilslutte sig, at dette hverken er en tilsigtet eller rimelig konsekvens af reglerne, må formålet med en revision være at udforme regler, der sikrer, at der ikke opstår sådanne huller. Flertallet må antages at dele denne opfattelse; det har i hvert fald ikke udtalt sig i modsat retning.

Problemet er imidlertid, at flertallets forslag *ikke* sikrer mod sådanne huller i dækningen af indtægtstab. Den gældende regel (EAL § 2, stk. 1) indeholder to ophørsterminer, nemlig dels det tidspunkt, hvor skadelidte er i stand til at genoptage arbejdet i væsentligt samme omfang som før skaden, og dels det tidspunkt, hvor helbredstilstanden er blevet stationær. Kritikken har navnlig været møntet på den sidstnævnte regel, og det er den - og kun den - højesteret har modificeret i afgørelsen i UfR 1999.394 H. Det samme gælder flertallets forslag. Det førstnævnte kriterium er af flertallet foreslået overført uændret fra den gældende regel. Også dette kriterium medfører imidlertid i en række tilfælde, at der efter ophør af retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste kan indtræde et indtægtstab, som ikke opfanges af reglerne om erhvervsevnetabserstatning (og ejheller af flertallets forslag om midlertidig erhvervsevnetabserstatning, jf. nedenfor). Dette skyldes, at der meget vel kan opstå et efterfølgende, midlertidigt indtægtstab efter det tidspunkt, hvor skadelidte i det væsentlige har genoptaget arbejdet. Dette kan f.eks. bero på, at skadelidte på et senere tidspunkt må sygemeldes, fordi der skal foretages en lægelig "efterbehandling", jf. som eksempel UfR 1993.624, hvor den senere sygeperiode skyldtes behandling for en arbrokdannelse hidrørende fra en operation efter tilskadekomsten. Indtægtstabet i denne sygeperiode blev ikke erstattet, og det vil det heller ikke blive efter flertallets forslag, da skadelidte forinden havde genoptaget arbejdet. Muligvis har afgørelsen i UfR 1999.1434 søgt at modificere denne konsekvens i et tilfælde, hvor en operation for en forvoldt knælidelse af

forskellige grunde var blevet udskudt, således at den først fandt sted, efter at skadelidte havde genoptaget arbejdet; skadelidte fik ved denne afgørelse alligevel tilkendt erstatning for indtægtstab for perioden efter operationen. Denne afgørelse må antagelig - ligesom UfR 1999.394 H - tages som udtryk for, at domstolene i et vist omfang forsøger at afbøde urimelige konsekvenser af reglerne, men man kommer ikke uden om, at det kun kan opnås ved en direkte tilsidesættelse af lovens klare ord. Flertallets forslag løser dette problem for domstolene i relation til stationærkriteriet, men ikke i relation til kriteriet om genoptagelse af arbejdet. Reglerne bør imidlertid naturligvis ikke udformes på en måde, som tvinger domstolene til at sætte sig ud over lovens klare ord for at kunne nå til et rimeligt resultat.

Dernæst kan problemet forekomme i tilfælde, hvor skadelidte vel genoptager arbejdet i et sådant omfang, at væsentlighedsbetingelsen er opfyldt, men hvor der dog ikke er tale om en genoptagelse i *fuldt* omfang, idet skadelidte i den første periode ikke er i stand til at arbejde på fuld kraft, men må forventes at kunne blive dette i løbet af en vis periode. Det indtægtstab, der herved opstår i denne periode, vil heller ikke kunne kræves erstattet. Som eksempler herpå kan nævnes FED 1998.1432 og til dels FED 1996.771, der samtidig illustrerer vanskelighederne ved at afgøre, *om* skadelidte overhovedet kunne siges at have genoptaget arbejdet i væsentligt samme omgang som før skaden. Reglerne fører således i sig selv til tvister om, hvorvidt et *forsøg* på at genoptage arbejdet i en vis periode bringer retten til erstatning til ophør, jf. UfR 1989.778, hvoraf kan udledes, at hvis "forsøget" har varet tilstrækkeligt længe, afskæres erstatning for en senere sygeperiode, uanset at det måtte kunne dokumenteres, at denne skyldes skadens følger. Det er svært at se, hvorfor det senere indtægtstab skal kunne erstattes i de tilfælde, hvor forsøget har været kortvarigt, men ikke i de tilfælde, hvor det har været længerevarende. Skadelidte skal selvsagt kunne dokumentere, at den senere sygeperiode er en følge af skaden, men reglen afskærer således erstatning, *selv om* en sådan dokumentation kan føres.

Flertallets forslag om indførelse af erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab løser ikke problemet. Ophøret af retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste er indeholdt i flertalsforslagets § 2, stk. 1, 1. pkt., og reglen om erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab i 2. pkt., hvorefter betingelsen for denne erstatning er, at det må "antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab". Dette er netop ikke tilfældet i de ovenfor omhandlede situationer. Indtægtstabet skyldes ikke nogen nedsættelse af erhvervs*evnen* og i hvert fald ikke en *varig* sådan (jf. nærmere nedenfor afsnit 6.2.2.1. om uklarheden i, at en *midlertidig* erstatning er gjort betinget af, at der foreligger et *varigt* tab). I de nævnte situationer er forholdet derimod det, at skadelidte må påregnes i løbet af en periode at opnå fuld, normal erhvervsindtjening. Klarest er dette selvsagt i de tilfælde, hvor indtægtstabet kun beror på en vis "efterbehandling", mens der i tilfælde af en mindre end fuldstændig genoptagelse af arbejdet kan være en større eller mindre usikkerhed om, hvorvidt skadelidte senere vil kunne genoptage det fuldstændigt. Afgørende er imidlertid, at der ikke er grundlag for at "overgå" til erstatning for erhvervsevnetab, så længe det må antages, at indtægtstabet vil ophøre. Som nævnt gælder dette også i relation til flertallets forslag om erstatning om midlertidigt erhvervsevnetab.

Konklusionen er således, at også kriteriet om ophør ved (væsentlig) genoptagelse af arbejdet må ophæves. Den eneste, konsekvente løsning på problemet med "huller" i dækningen af (midlertidigt) indtægtstab er således, at enhver form for særskilt ophørstermin fjernes fra bestemmelsen. Der er ikke behov for sådanne grænser. Skadelidte har naturligvis under alle omstændigheder - efter den almindelige, erstatningsretlige tabsbegrænsningspligt - pligt til at genoptage arbejdet i det øjeblik, dette med rimelighed kan forlanges. Dette kan udtrykkes alene i den betingelse for retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, at skadelidte skal have været - helt eller delvis - *uarbejdsdygtig*. Andre grænser er overflødige og fører som nævnt til unødige afskæringer af erstatning for indtægtstab. Der er *alene* brug for en afgrænsning i de tilfælde, hvor det viser sig, at indtægtstabet netop ikke kun bliver midlertidigt. Denne afgrænsning mellem erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og erstatning for erhvervsevnetab kan herefter foretages alene ved hjælp af et kriterium, hvorefter retten til det førstnævnte ophører i det øjeblik, indtræden af det sidstnævnte kan konstateres.

6.2.2. Erhvervsevnetab

6.2.2.1. Midlertidigt erhvervsevnetab

Som en ny ophørstermin for retten til tabt arbejdsfortjeneste foreslår flertallet imidlertid ikke kun det tidspunkt, hvor det er muligt *endeligt* at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevnetab, men også hvor dette er muligt

midlertidigt. Forslaget skal ses i sammenhæng med reglen i § 10 om indhentelse af udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen, idet der heri foreslå indføjet de i ASL gældende tidsfrister for afgørelser om erhvervsevnetab og i forbindelse hermed en adgang til midlertidige afgørelser herom principielt svarende til reglen i ASL § 31, stk. 4. Hermed bringes der for så vidt overensstemmelse med ASL, og dette synes at være formålet med flertallets forslag. Det skal ses i sammenhæng med forslaget om, at den endelige erhvervsevnetabsvurdering skal inddrage revalideringsmulighederne, således at hovedområdet for anvendelsen af den midlertidige erhvevsevnetabserstatning er tilfælde, hvor disse endnu er uafklarede, fordi et revalideringsforsøg først skal gøres. Meningen må således antages at være, at erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste i disse tilfælde ophører på dette tidspunkt, således at den erstatning, der ydes for indtægtstab under revalideringsperioden, i stedet bliver en midlertidig erhvervsevnetabserstatning.

Parallellen til ASL er imidlertid af flere grunde uholdbar.

For det første må det erindres, at ASL's regler om midlertidig erhvervsevnetabserstatning ikke alene må ses på baggrund af de særlige tidsfrister for afgørelser om erhvervsevnetabserstatning i ASL § 31, stk. 1, 2. pkt. Betydningen heraf for de skadelidte beror jo ganske enkelt på det forhold, *at ASL ikke hjemler nogen erstatning for tabt arbejdsfortjeneste*. Hvis man derfor fastholdt, at erstatning for indtægtstab efter ASL først kunne gives fra det tidspunkt, hvor der kan konstateres en *varig* indtægtsnedgang, ville retten til erstatning for tab ud over socialsikringens dækning først indtræde fra et senere tidspunkt, jf. herved *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 683 f. Realiteten i reglerne er således først og fremmest, at de afbøder noget af konsekvensen af ASL's manglende dækning af (midlertidigt) indtægtstab i de tilfælde, hvor dette bliver af længere varighed (navnlig) som følge af, at revalidering iværksættes. Denne situation foreligger ikke i EAL, og behovet for regler om midlertidig erhvervsevnetabserstatning er derfor for så vidt ikke til stede. Følgen af flertallets forslag er blot, at den samlede erstatning for (midlertidigt) indtægtstab i disse tilfælde bliver *delt op*, således at den første del erstattes som tabt arbejdsfortjeneste og den sidste del som midlertidigt erhvervsevnetab (hvilket derudover har betydelige konsekvenser for erstatningsudmålingen, jf. nedenfor). En sådan opdeling kan naturligvis på ingen måde bidrage til nogen hurtigere afgørelser af sagerne. Tværtimod vil det komplicere, forsinke og fordyre sagsbehandlingen, fordi der skal foretages separate udmålinger af de to erstatningsposter og (normalt) indhentes en yderligere udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen (nemlig om den midlertidige erhvervsevnetabsprocent, jf. nærmere herom nedenfor), der må forventes at skulle betales særskilt.

For det andet må ASL's regler om erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab ses i sammenhæng med denne lovs regler om erstatning som *løbende ydelser* (renteerstatning). En midlertidig erhvervsevnetabserstatning kapitaliseres ikke, heller ikke selv om erhvervsevnetabet er mindre end 50%, jf. ASL § 43, stk. 1, 3. pkt. Baggrunden herfor er naturligvis, at et positivt udfald af revalideringen kan bevirke, at der ikke opstår noget varigt erhvervsevnetab eller dog kun et tab af mere beskedent omfang. Når revalideringen (eller uddannelsen) er afsluttet, tages sagen op til endelig afgørelse, og hvis dette går ud på, at der ikke er opstået noget varigt erhvervsevnetab, indstilles erstatningsbetalingen. Det forhold, at den midlertidige erhvervsevnetabserstatning betales som en løbende ydelse, sikrer således, *at den kun omfatter den periode, hvor det midlertidige tab opstår*. *Dette gælder derimod ikke for flertallets forslag om indførelse af midlertidig erhvervsevnetabserstatning i EAL, fordi der her ikke er nogen mulighed for at tilkende erstatning som en løbende ydelse*. Flertallets forslag indeholder ingen særlige regler om udmålingen af den midlertidige erhvervsevnetabserstatning, og det må derfor forstås således, at den skal foretages efter de almindelige regler om udmåling af erhvervsevnetabserstatning, jf. henvisningen hertil i § 2, stk. 1, 2. pkt. Disse regler er imidlertid møntet på udmåling af erstatning for *varig* indtægtsnedgang, men der er alligevel ikke i flertallets forslag eller bemærkningerne hertil nogen antydning af, om eller i hvilket omfang reglerne modificeres i tilfælde, hvor det drejer sig om et midlertidigt erhvervsevnetab. Dette gælder også kapitalfaktoren i forslagets §§ 6 og 9. I mangel af holdepunkter for andet må det derfor antages, at den midlertidige erhvervsevnetabserstatning skal udmåles efter samme regler som den endelige erhvervsevnetabserstatning. Dette synes også at være forudsat i modregningsreglen i § 16, stk. 1, sidste pkt., hvoraf modsætningsvis antagelig må kunne sluttes, at den midlertidige erhvervsevnetabserstatning - der vel må betegnes som en á conto-erstatning - modregnes i den endelige erhvervsevnetabserstatning, således at skadelidte ikke får dobbelt dækning. Men en sådan modregning forudsætter jo, at der faktisk tilkommer skadelidte en endelig erhvervsevnetabserstatning, og det vil ikke være tilfældet, hvis revalideringen lykkes i en sådan udstrækning, at skadelidte enten generhverver sin normale indtægt, eller den varige indtægtsnedgang ligger under 15%-grænsen i § 5, stk. 3. Hvis man f.eks. tænker sig, *at* skadelidte er en 30-årig mand, hvis årsløn inden skaden udgjorde 250.000 kr., *at* der iværksættes revalidering, fordi han på grund af skadens følger ikke kan arbejde inden for sit hidtidige område, og *at* der efter § 10 indhentes en udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen, der vurderer det midlertidige erhvervsevnetab til 25% (jf. nedenfor), vil den midlertidige erhvervsevnetabserstatning udgøre 250.000 kr. x 9,9 x 25% = 618.750 kr. To år efter konstateres det, at

revalideringen er lykkedes, således at skadelidte inden for et nyt arbejdsområde kan erhverve en indtægt på niveau med den hidtidige. Han har derfor ikke ret til erstatning for varigt erhvervsevnetab, og den nævnte erstatning kan ikke bringes til modregning, idet der ikke er nogen erstatning at modregne den i. Denne skadelidte har herved fået en erstatning for de to års indtægtstab, som langt overstiger indtægtstabet i denne periode, også - og især - fordi den i denne periode modtagne revalideringsydelse ikke kan bringes til fradrag i erstatningen, jf. nedenfor. Det siger sig selv, at denne konsekvens af reglerne er helt uacceptabel.

Hertil vil flertallet muligvis indvende, at denne situation ikke kan opstå, fordi betingelsen for retten til erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab efter § 2, stk. 1, som tidligere nævnt er, at det må antages, "at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab". Dette kan man imidlertid ikke vide på tidspunktet for revalideringens påbegyndelse, hvilket netop er baggrunden for, at afgørelsen træffes som en midlertidig afgørelse. Hvis betingelsen i § 2, stk. 1, skal forstås efter sit pålydende, tvinges man derfor ud i gisninger om det mulige udfald af revalideringen, hvilket dels vil medføre, at EAL's system netop ikke kommer til at svare til ASL's, og dels, at der vil opstå en ganske ubegrundet forskel mellem de skadelidte, der under revalideringsforløbet vil få indtægtstab erstattet som tabt arbejdsfortjeneste, fordi det må antages, at revalidering vil lykkes i en sådan grad, at der ikke vil opstå noget varigt erhvervsevnetab, og de skadelidte, der får det samme indtægtstab erstattet gennem en midlertidig erhvervsevnetabserstatning, fordi det må antages, at skadelidte vil lide et varigt erhvervsevnetab (på mindst 15%). Dette kan næppe være meningen, men det er da ganske uklart, hvad der skal lægges i den anførte betingelse. Hvis den ikke skal forstås efter sit pålydende, bliver konsekvensen som anført i eksemplet ovenfor.

Hertil kommer, at udmålingen af erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab også i øvrigt vil give anledning til problemer. Arbejdsskadestyrelsens praksis i disse tilfælde er, at den midlertidige erhvervsevnetabsprocent som udgangspunkt fastsættes til 25%, jf. *Friis & Behn* Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 377 f. Formålet hermed er - ud fra en gennemsnitsbetragtning - at sikre, at erstatningen sammen med revalideringsydelse og eventuelle arbejdsindtægter under revalideringen modsvarer den hidtidige arbejdsindtægt, idet udbetaling af en større erstatning blot vil medføre fradrag i revalideringsydelsen, jf. lov om aktiv socialpolitik § 59. Erstatningen er således for så vidt fastsat som *et supplement til den sociale ydelse. Noget tilsvarende er derimod ikke muligt efter EAL*. Fradragsreglen i EAL § 2, stk. 2, vedrører kun erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og kan derfor ikke gælde for midlertidig erhvervsevnetabserstatning. Denne må derimod som nævnt antages at skulle udmåles efter EAL's almindelige regler om erhvervsevnetabserstatning, og disse indeholder ingen hjemmel for fradrag for sociale ydelser m.v. Erstatningen efter EAL kan derfor ikke fastsættes under hensyntagen til revalideringsydelsen, idet dette ville være ensbetydende med en udmåling med (helt eller delvis) fradrag for denne. Grundlaget for den nævnte praksis om fastsættelsen af størrelsen af den midlertidige erhvervsevnetabsprocent i henhold til ASL er derfor ikke til stede i EAL. Der er herefter helt uklart, efter hvilke principper den midlertidige erhvervsevnetabsprocent i EAL skal fastsættes. Spørgsmålet er uomtalt i flertallets bemærkninger. Fastsættelse af en erhvervsevnetabsprocent, der er baseret på, at revalideringsydelsen fradrages i erstatningen, vil være en uholdbar løsning i et erstatningssystem, der ikke tillader et sådant fradrag. Ser man omvendt alene på forholdet mellem skadelidtes normale erhvervsindtjening og de arbejdsindtægter, som skadelidte måtte oppebære under revalideringsforløbet, bliver den ovenfor nævnte overkompensation selvsagt blot endnu større.

Hertil kommer, at midlertidig erhvervsevnetabserstatning i henhold til EAL ikke vil kunne udmåles, så længe skadelidte oppebærer en tilsvarende erstatning i henhold til ASL. ASL-erstatningen skal fratrækkes i EAL-erstatningen, således at skadelidte kun kan kræve differencen. Da ASL-erstatningen som nævnt altid præsteres som en løbende ydelse, har den ingen bestemt kapitalværdi, og fradragets størrelse kan derfor ikke beregnes, så længe den løber, men først "retrospektivt", når den er ophørt. Først på dette tidspunkt kan det således beregnes, om skadelidte overhovedet har et differencekrav. Da flertallet tilstræber overensstemmelse mellem EAL og ASL på dette punkt, må det antages, at indtægtstabet efter EAL skal erstattes som midlertidigt erhvervsevnetab i samme omfang, som det bliver det efter ASL, men netop i arbejdsskadesager indebærer dette således, at reglen i EAL bliver udhulet, idet erstatningen ikke kan beregnes (og derfor naturligvis heller ikke kan betales), før indtægtstabet ikke længere er "midlertidigt".

Af disse grunde bør der ikke indføres regler om midlertidig erhvervsevnetabserstatning i EAL. Midlertidige erstatninger for indtægtstab er kun hensigtsmæssige, hvis der er tale om en løbende erstatningsbetaling, der dermed automatisk kan tilpasses tabsperioden. Arbejdsgruppen er imidlertid efter kommissoriet afskåret fra at foreslå indførelse af regler herom. Men i øvrigt vindes der intet ved at "konvertere" en del af dækningen af midlertidigt indtægtstab fra tabt arbejdsfortjeneste til midlertidigt erhvervsevnetab. Som det er fremgået, vil det tværtimod unødigt komplicere skadereguleringen.

6.2.2.2. Erhvervsevnetabsbedømmelse og årsløn

Flertallets forslag fastholder, at erhvervevnetabsprocenten og årslønnen skal være særskilte komponenter ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning. I forhold til de gældende regler indeholder flertallets forslag på dette punkt kun den ændring, at årslønnen reguleres frem til udbetalingstidspunktet, jf. forslagets § 15, stk. 3, således at "kompensationen" for, at erstatningen beregnes efter årslønnen på eller forud for skadestidspunktet, ikke som nu sker ved hjælp af en (skattepligtig) rente, men ved hjælp af denne regulering og dermed en større (skattefri) erhvervsevnetabserstatning.

Dette er - isoleret set - en forbedring, men er dog stadig kun en lappeløsning på det egentlige problem, som beror på, at der overhovedet anvendes en årsløn som en selvstændig faktor ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning. Som fremhævet i Patientforsikringsforeningens henvendelse er dette (i bedste fald) en besværlig og omstændelig omvej til at nå frem til det, som erhvervsevnetabserstatningen omfatter, nemlig den af skaden forårsagede, varige bruttoindkomstnedgang. Denne omvej anvendes ikke i noget andet lands erstatningssystem, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 692 f (med henvisninger). Flertallet gør heller ikke her opmærksom på, at man også på dette punkt står over for et *valg* mellem ønsket om overensstemmelse med ASL eller med fremmed ret.

Grunden til, at årslønnen er et overflødigt rekvisit i erstatningsberegningen, er, at erhvervsevnetabsbedømmelsen må tilstræbe at udtrykke forskellen mellem den erhvervsindtjening, som skadelidte måtte antages at kunne opnå, hvis skaden ikke var sket, og den indtjening, som skadelidte efter skaden kan eller bør kunne opnå under hensyn til skadens følger, skadelidtes forudsætninger og mulighederne for revalideringen m.v. Dette gælder også ifølge flertallets forslag. I det omfang der må forventes en varig difference mellem disse to beløb, foreligger der et erhvervsevnetab. Differencen udtrykker samtidig omfanget af det årlige bruttoindtægtstab. Det er et overflødigt omsvøb at søge dette differencebeløb omsat til en erhvervsevnetabsprocent for derefter at sætte denne i forhold til en tidligere årsindtægt, som desuden så skal reguleres frem til tidspunktet for udbetalingen af erstatningen. Det afgørende er i denne forbindelse, at det under alle omstændigheder er nødvendigt at fastslå - så vidt det er muligt - hvad differencebeløbet er, idet det som nævnt principielt er det, erhvervsevnetabsprocenten skal udtrykke. Den usikkerhed, som uundgåeligt er forbundet med en vurdering af et fremtidigt forløb, bliver ikke mindre af, at omfanget af tabet udtrykkes i en erhvervsevnetabsprocent i stedet for i et differencebeløb. Det må derimod antages, at den sidstnævnte metode er bedre egnet til at klargøre, hvilke faktorer der indgår i erhvervsevnetabsbedømmelsen, og hvilke forudsætninger der i øvrigt er lagt til grund ved vurderingen. En ændring på dette punkt må derfor antages at være egnet til i højere grad, end tilfældet er nu, at tvinge Arbejdsskadestyrelsen til i sine udtalelser om erhvervsevnetabet at lægge disse faktorer og forudsætninger frem, således at grundlaget for vurderingen bliver klargjort, jf. som eksempel på domstolenes tilsidesættelse af en vurdering, der ikke var begrundet nærmere, FED 1998.219. Det bemærkes i den forbindelse, at der næppe er belæg for flertallets påstand om, at retspraksis om betydning af forudbestående lidelser har "udlignet" forskellen mellem reglen i ASL § 26 og de erstatningsretlige regler om årsagskonkurrence. Også på dette - væsentlige - punkt er der derfor behov for en klargøring af grundlaget for Arbejdsskadestyrelsens udtalelser, der ofte efterlader betydelig tvivl om, hvilken betydning forudbestående lidelser er tillagt for den aktuelle tilstand.

I denne forbindelse bemærkes, at flertallets forslag om at gøre reglerne om aktindsigt anvendelige i sager om vejledende udtalelser, jf. forslagets § 10, stk. 2, muligvis nok opfylder et vist behov, men at det, der virkelig er behov for, er indførelse af en *begrundelsespligt*, uanset at det ikke drejer sig om afgørelser. Det afgørende er naturligvis, at udtalelserne virkelig yder reel vejledning, således at parterne får mulighed for at vurdere, om der kan være grundlag for at anfægte dem ved domstolene, jf. herved forvaltningslovens § 24, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2.

Flertallets forslag om en opregulering af årslønnen frem til tidspunktet for udbetaling af erstatning er udtryk for en helt unødvendig standardisering. I selve erhvervsevnetabsbedømmelsen må som nævnt nødvendigvis indgå en konkret vurdering af, hvilken indtægt skadelidte måtte forventes at have på *dette tidspunkt*, hvis skaden ikke var sket. I denne vurdering må derfor også indgå den almindelige eller særlige lønudvikling i skadelidtes (hidtidige) arbejde i perioden fra skadens indtræden og frem til udbetalingstidspunktet. Det er da kunstigt *tillige* at foretage en beregning af denne lønudvikling på grundlag af det *gennemsnitstal*, som satsreguleringsprocenten er udtryk for.

Anvendelsen af en årsløn som særskilt parameter i ASL må ses på baggrund af det i denne lov gældende årslønsmaksimum. Flertallet foreslår ingen tilnærmelse til ASL på dette punkt, men tværtimod den ændring, at maksimeringen netop ikke skal vedrøre årslønnen, men derimod selve erhvervsevnetabserstatningen. Den sidste,

mulige rest af begrundelse for overhovedet at operere med en årsløn som en særskilt parameter er dermed fjernet. Det må i øvrigt antages, at den hidtidige maksimering i EAL ligger på et niveau, hvor den ingen særlig praktisk betydning har, idet kun en meget ringe del af befolkningen har større erhvervsindtjening, jf. herved *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 746 ff. Selv om man - af andre grunde - måtte finde det rimeligt, at særligt højtlønnede personer ikke skal have fuld erstatning, er flertallets forslag om ændring af maksimeringens udformning et uegnet middel hertil. Forslaget indebærer nemlig, at det hidtidige maksimun kun fastholdes i tilfælde, hvor erhvervsevnetabet er 100%, og skadelidte er under 30 år, idet det foreslåede maksimum på 5.815.000 kr. "svarer" til en årsløn på 581.500 kr. og en kapitalfaktor på 10. Hvis derimod erhvervsevnetabet er f.eks. 50%, vil erstatning kunne ydes for op til den dobbelte årsløn (1.163.000 kr. x 10 x 50% = 5.815.000 kr.). Tilsvarende kan en højere årsløn erstattes, hvis skadelidte er ældre. Er skadelidte f.eks. 50 år, og erhvervsevnetabet 100%, "svarer" maksimum til en årsløn på godt 736.000 kr. (736.075 kr. x 7,9 = 5.814.993 kr.). Med denne udformning af maksimeringen er det i hvert fald givet, at ingen højtlønnet person vil have nogen mulighed for at vurdere behovet for supplerende forsikringsdækning, da det herefter helt vil afhænge af, hvornår skaden indtræder, og om erhvervsevnetabet bliver 100% eller mindre; samtidig hermed er den "sociale" begrundelse for reglen undergravet, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 750. Men som nævnt har denne begrundelse aldrig været overbevisende, og reglen - der ikke findes i andre lande - burde derfor helt fjernes. Maksimeringen har næppe heller nogen betydning for uforsikrede skadevoldere, og skulle den undtagelsesvis kunne få det, kan man bruge lempelsesreglen i EAL § 24.

Anvendelse af en erhvervsevnetabprocent ved siden af årslønnen har endelig betydning for minimumsgrænsen for erstatning på 15% erhvervsevnetab, som flertallet foreslår opretholdt. Også denne grænse bør imidlertid fjernes. Det fremgår af motiverne til EAL, at den - ligesom den tilsvarende grænse i ASL - ikke skal forstås efter sit pålydende, hvilket i sig selv er en uhensigtsmæssig retstilstand. Når meningen er, at erstatning skal ydes i alle tilfælde, hvor der "klart" foreligger en varig indtægtsnedgang, også selv om den ligger (lidt) under 15%, er det svært at se nogen begrundelse for reglen, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 677 f.

Konklusionen er herefter, at der ikke er nogen begrundelse for at operere med erhvervsevnetabsprocent og årsløn som særskilte parametre ved erstatningsfastsættelsen. Der er kun brug for ét tal, nemlig den forventede, varige, fremtidige nedgang i skadelidtes bruttoindtjening, udtrykt i et årligt beløb, som herefter skal kapitaliseres efter eventuelt fradrag for anden kompensation, jf. herom i de to følgende afsnit.

6.2.2.3. Kapitalisering

Flertallets forslag indebærer, at "kapitaliseringen" af erhvervsevnetabserstatningen, dvs. omregningen af det årlige, fremtidige tab til et nutidigt engangsbeløb, fortsat ikke skal foretages efter et egentligt kapitaliseringsprincip, men derimod ved en "fremskrivning" af den i EAL fastsatte faktor under hensyn til ændringen af den nominelle rente fra 1984 til nu og suppleret med en procentuel, aldersbetinget reduktionsfaktor, der dels skal starte tidligere end efter den gældende regel (ved 30 år i stedet for ved 56 år) og dels gradueres, således at reduktionen bliver større for skadelidte på 55 år og derover. Dette forslag skal ifølge flertallet ses i sammenhæng med, at det tillige fastholder princippet om, at der ikke skal foretages fradrag i erhvervsevnetabserstatningen for sociale ydelser m.v. Muligvis mener flertallet, at disse to principper - og navnlig sammenkædningen af dem - hører til de "grundlæggende" principper i loven, som ikke står til ændring, endsige diskussion. Som nævnt i afsnit 6.1.4. er det imidlertid netop først og fremmest disse principper, som indebærer, at EAL væsentligt afviger fra retstilstanden i andre lande, og at selve erstatningsniveauet generelt set er lavere herhjemme. Som det også fremgik, indebærer enhver form for kapitalisering en uundgåelig standardisering, for så vidt som det ikke giver nogen mening at overlade afgørelsen til et konkret skøn i hvert enkelt tilfælde. Problemet er kun at finde en udformning, der så vidt muligt gennemsnitligt giver dækning for det tab, som erstatningen vedrører (inden for de grænser, der i øvrigt måtte være opstillet, jf. ovenfor om maksimering af erstatningen). Ud fra dette synspunkt må kapitalfaktorens udformning bero på i hvert fald tre faktorer, nemlig varigheden af tabet, dødelighedsrisikoen og renteniveauet. Flertallets afvisning af "matematiske" beregninger udmønter sig i forslaget om udformning af en "aldersreduktion", der må ses som udtryk for dets imødekommelse af kritikken af, at EAL ikke tager tilstrækkeligt hensyn til den første af de nævnte faktorer. Hvordan flertallet er nået frem til den foreslåede reduktionstakt, fremgår ikke. Der gives ingen forklaring på, hvorfor den skal starte ved netop 30 år og "knække" ved 55 år, og der gives heller ingen forklaring på størrelsen af de to reduktionsgrader. Tallene synes valgt ganske arbitrært. Om de særligt uheldige konsekvenser af dette valg for ældre tilskadekomne, se nedenfor.

Udformningen af "kapitalfaktoren" er dernæst i modstrid med flertallets principielle synspunkt om, at EAL kun bør angive nogle "hovedprincipper" for erstatningsudmålingen, jf. ovenfor afsnit 6.1.4. Flertallet fremlægger ikke nogle hovedprincipper (bortset fra princippet om, at det *ikke* vil anvende et egentligt kapitaliseringsprincip), men derimod nogle konkrete tal, der år for år specifikt fastslår, med hvilken faktor det beregnede årlige tab skal omsættes til et engangsbeløb. At det ikke kan antages at være nødvendigt, at selve tallene er fastsat i loven, kan støttes på, at dette ikke er tilfældet i ASL, jf. dennes § 43, stk. 2, der i øvrigt heller ikke fastsætter nogle hovedprincipper for, hvordan kapitalfaktoren skal udformes, jf. i øvrigt om ASL nedenfor.

Den helt afgørende faktor ved udformningen af kapitalfaktorerne er valget af den *rentefod*, de skal baseres på. EAL bygger på den nominelle rente, hvilket er årsagen til, at tiden er løbet fra den. Flertallet gør det samme. Der er derfor en tilsvarende risiko for, at tiden vil løbe fra dets forslag. Hvis der i fremtiden skulle indtræde en ny, væsentlig ændring i renteniveauet (f.eks. en forhøjelse til niveauet i 1984), vil det således være nødvendigt at revidere EAL igen, og den "forsinkelse", som revisionsprocessen uundgåeligt indebærer, vil således igen kunne medføre, at de skadelidte gennem en længere årrække får beregnet erstatninger ud fra forudsætninger, som ikke stemmer overens med virkeligheden. Dette har nu i en længere årrække medført en endnu større grad af underkompensation end tilsigtet med EAL, og det er principielt ikke bedre, at risikoen fremover formentlig i højere grad går i den modsatte retning. Dette er således en klart uhensigtsmæssig lovgivningsteknik, og det kan undre, at flertallet ikke har villet tage lære af de historiske erfaringer.

Problemet hænger sammen med, at EAL - og flertallet - har valgt den nominelle (langtids)rente som den rentefod, kapitalfaktoren skal baseres på. Dette valg er ikke blot af den nævnte grund uhensigtsmæssigt, men det er også forkert som grundlag for kapitalisering af erstatning for fremtidigt indtægtstab. Valget indebærer nemlig, at erstatningen "fastlåses" til indtægtsforholdene på afgørelses/udbetalingstidspunktet, idet det hermed postuleres, at skadelidte ville være blevet stående på denne nominelle indtægt i resten af sin erhvervsaktive tid. Dette er selvsagt aldeles urealistisk. Flertallet nævner i den forbindelse blot, at man i EAL af "praktiske grunde" ser bort fra fremtidige lønstigninger, men der er intet som helst "praktisk" til hinder for, at man ved udformningen af kapitalfaktoren i det mindste tager hensyn til sådanne lønstigninger, som kompenserer for den løbende inflation. Det forhold, at der ikke tages hensyn til den af inflationen betingede udhulning af realværdien af erstatningen, er ensbetydende med en betydelig grad af underkompensation. Hvis kapitalfaktoren - gennemsnitligt og så vidt muligt - skal sikre de skadelidte dækning af erhvervsevnetabet, må den derfor (mindst) baseres på en *realrente*, dvs. den nominelle rente korrigeret for inflation, jf. nærmere *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 706 ff.

Erstatningslovsudvalget berørte i sin tid meget kort spørgsmålet om valget mellem den nominelle rente og realrenten (jf. betænkning nr. 976/1983 s. 257 f) og anførte som begrundelse for valget af den nominelle rente alene, at erstatningerne ellers ville blive "meget høje", og at det ville kunne virke "stødende", at de skadelidte umiddelbart ville kunne opnå en højere, nominel renteindtægt af erstatningen end den indtægt, den skulle dække. Den sidstnævnt betragtning er klart uholdbar, da sigtet må være reel tabsdækning i hele tabsperioden (der jo kan strække sig over en meget lang årrække), jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 716 f, og den førstnævnte betragtning viser, at man i virkeligheden foretog valget som en principielt vilkårlig *begrænsning* af erstatningerne - især med det (om end ikke klart tilkendegivne) sigte at begrænse stigningerne i ansvarsforsikringspræmierne (især bilforsikringen). Flertallets forslag om at fastholde valget af den nominelle rente er som nævnt kædet sammen med kumulationsreglen, men dette er således på ingen måde den oprindelige begrundelse for dette valg. Kumulationsreglen blev først bragt ind i problemstillingen i forbindelse med selve lovforslaget og den herefter følgende diskussion, om kapitalfaktoren herefter skulle være 5, 6 eller 7, jf. *Bo von Eyben*: Erstatningsudmåling (1984) s. 167. Diskussionen drejede sig således kun om, *hvilken* nominel rente man skulle lægge til grund, og ikke om det grundlæggende valg af denne rentefod. I øvrigt kan det tilføjes, at de erstatninger, som erstatningslovsudvalget dengang fandt uacceptabelt høje, fuldstændig svarer til dem, flertallet nu foreslår, idet udvalget dengang mente, at valg af realrenten ville give en kapitalfaktor på ca. 10. Hertil kommer, at flertallet desuden vil tillade fortsat kumulation med anden kompensation - i modsætning til flertallet i erstatningslovsudvalget.

Realrenten er en langt mere stabil faktor end den nominelle rente. Vælges realrenten som kapitaliseringsgrundlag, undgår man derfor de ovenfor nævnte problemer med betydelige udsving i renteniveauet. Det betyder ikke, at realrenten ikke ændrer sig over tiden, men ved en erstatningsberegning, der (ofte) vil omfatte en meget lang tabsperiode, kan man ikke blot anvende den øjeblikkelige rente, men må anlægge en gennemsnitsbetragtning, baseret på erfaringerne over en længere periode (f.eks. de seneste 10 år). Ellers bliver prognosen over den fremtidige (rente)udvikling for tilfældig og usikker. Erstatningslovsudvalgets ovenfor nævnte henvisning til en

realrente på 10% illustrerer dette, da en realrente på dette niveau kun har været gældende i en kortere periode i begyndelsen af 1980'erne. Forud herfor lå realrenten gennemgående på 3-4%, mens den senere har været noget højere: Med en nominel (langtids)rente på 7-8% og en årlig inflation på 2-3%, udgør realrenten således omkring 5%. Anvendes denne rentesats som grundlag som udformning af egentlige kapitaliseringstabeller, vil den højeste kapitalfaktor (dvs. den, der skal anvendes for de yngste skadelidte) være omkring 18; ved et 30-årigt tab vil den være omkring 16, et 20-årigt tab omkring 13 og et 10-årigt tab omkring 8. Flertallets forslag indebærer en højeste kapitalfaktor på 10, faldende til ca. 9 for en 40-årig, ca. 8 for en 50-årig og ca. 6 for en 60-årig. Graden af underkompensation bliver således større, jo længere tabsperioden er.

Kun en erstatningsudmåling, der baseres på en kapitalisering efter et realrenteniveau, kan bringe erstatningsniveauet i Danmark op på det niveau, som er gældende i de i kommissoriet nævnte lande. Flertallet har som tidligere nævnt valgt at se bort fra denne kendsgerning. *Samtlige* europæiske lande, der anvender kapitaliseringsprincippet (helt eller delvis), og hvorom der foreligger oplysninger, baserer det på dette renteniveau. Selv om den præcise størrelse af det selvsagt varierer noget fra land til land, ligger det gennemgående på 4-6% (Frankrig dog lidt højere), hvilket resulterer i en højeste kapitalfaktor på omkring 19 (Frankrig således lidt lavere). Med flertallets forslag vil erstatningsniveauet herhjemme således ved de mest alvorlige skader (100% erhvervsevnetab for yngre personer) kun udgøre ca. *halvdelen* af det, som er niveauet i alle sammenlignelige lande.

For så vidt angår forholdet til ASL vil forskellen derimod blive mindre. Dette må imidlertid ses i sammenhæng med, at de i henhold til ASL anvendte kapitaliseringsfaktorer er lige så forkerte som EAL's. Årsagen hertil er blot til dels en anden, idet ASL's kapitalfaktorer burde være udformet som et modstykke til, at ASL's renteerstatninger reguleres efter lønudviklingen, og at de er skattepligtige, jf. nærmere Arbejdsskadestyrelsens "Rapport fra arbejdsgruppen om afdækning af erstatningsgrundlag m.v." (december 1996) s. 18 ff, hvoraf fremgår (s. 30), at hvis der fuldt ud skulle tages hensyn hertil, burde den højeste kapitalfaktor være omkring 16-17. Ikke desto mindre er der ikke blevet taget hensyn hertil ved ændringen i 1999 af de i 1978 fastsatte kapitalfaktorer, idet der alene blev foretaget en justering under hensyn til den gennemførte nedsættelse af folkepensionsalderen. Der er derfor ingen rimelig grund til, at EAL's kapitalfaktorer skal søges fastlåst til dette niveau (det fremgår ikke, om dette forhold er indgået i flertallets overvejelser), som altså også er forkert bedømt ud fra ASL's egne forudsætninger. Harmoniseringerne bør derfor på dette punkt gå den modsatte vej, idet der således er al anledning til at genoverveje ASL's kapitalfaktorer. Sker dette i overensstemmelse med forslagene i den nævnte rapport, vil det således begrænse antallet og omfanget af de differenceerstatningskrav, der baseres på forskelle i kapitalfaktoren.

Som tidligere nævnt udtaler flertallet, at dets udformning af kapitalfaktoren skal ses i forbindelse med dets fastholdelse af, at der ikke i erhvervsevnetabserstatningen skal foretages fradrag for sociale ydelser, forsikringer m.v. Det forklares ikke nærmere, hvad denne forbindelse består i, men hvis udtalelsen overhovedet skal give nogen mening, må den antages at være, at skadelidtes adgang til at oppebære erstatningen sammen med andre ydelser, der tilsigter at dække erhvervsevnetab, indebærer, at ydelserne *tilsammen* - ud fra en "standardiseret" gennemsnitsbetragtning - vil give en "rimelig" (?) kompensation. Den manglende anvendelse af et "egentligt" kapitaliseringsprincip modsvares så at sige af fordelen ved, at der ved erstatningsudmålingen ses bort fra andre ydelser. Flertallet må således antages at mene, at en udmåling efter disse principper - gennemsnitligt - vil give lige så "rigtige" resultater som en udmåling, der fulgte et egentligt kapitaliseringsprincip, suppleret med fradrag for de nævnte ydelser.

Denne betragtning er uholdbar af flere grunde.

For det første rammer en "lav" kapitalfaktor *alle* skadelidte (med erhvervsevnetab), mens "kumulationsfordelen" selvsagt kun gælder for de skadelidte, som faktisk modtager ydelser, som erstatningen kan kumuleres med. Der må i den forbindelse erindres om, at tildeling af helbredsbetinget førtidspension forudsætter. at erhvervsevnen er nedsat med mindst halvdelen, hvorimod erhvervsevnetabserstatning ydes ved erhvervsevnetab på ned til 15 % (og endda mindre, jf. ovenfor). Også private pensions- og forsikringsordninger indeholder normalt krav om en erhvervsevnenedsættelse på mindst 50 % eller - hyppigere - 67 % (nedsættelse af erhvervsevnen til 1/3, principielt svarende til betingelsen for tilkendelse af mellemste, sociale førtidspension). Skadelidte med mindre erhvervsevnetabsprocenter "rammes" imidlertid lige så meget af kapitalfaktoren, som skadelidte med højere erhvervsevnetabsprocenter, selv om de således typisk ikke vil modtage nogen særlige ydelser til dækning af tabet. Disse skadelidte har således ingen "kumulationsfordel".

For det andet giver den sociale førtidspension ingen høj dækningsgrad for skadelidte, hvis indtægt lå over et lavtlønsniveau. Summen af erstatning (udmålt efter flertallets forslag) og social pension vil for personer, hvis

indtægt ligger over dette niveau, gennemgående ligge betydeligt under det faktiske tab. Graden af underkompensation vil bero på, hvilken pensionssats der ydes, herunder den tilfælde omstændighed, om skadelidte er over eller under 60 år (idet personer over denne alder ikke får det særlige førtidsbeløb til almindelig førtidspension og heller ikke kan tilkendes førtidspension efter den højeste sats). Kumulationsadgangen vil derfor i de fleste tilfælde kun "udligne" den underkompensation, som følger af den valgte kapitalfaktor, hvis skadelidte *tillige* har garderet sig med private pensions- eller forsikringsordninger. Det har imidlertid ikke alle, hvortil kommer, at andelen af personer med en sådan gardering og omfanget heraf korrelerer med personens indtægtsforhold på en sådan måde, at "udligningen" - eller endda samlet overkompensation - er langt mere sandsynlig, når det drejer sig om personer med høje indtægter, jf. nedenfor afsnit 6.2.2.4. "Udligningsbetragtningen" har derfor størst sandsynlighed for sig for (meget) lavtlønnede (i kraft af kumulation med social pension) og for (meget) højtlønnede og mindst sandsynlighed for sig i midtergruppen, der selvsagt er langt den største - og som nævnt slet ingen sandsynlighed for sig i nogen af grupperne, hvis erhvervsevnetabet er under 50%. Der er kort sagt meget lidt hold i betragtningen, og som en "gennemsnitsnorm" dækker den således over meget betydelige udsving mellem forskellige befolkningsgrupper.

For det tredje kan adgangen til at kumulere erstatning med *private* pensions- og forsikringsydelser ikke "forklare", at erstatningsniveauet i Danmark (fortsat) skal ligge under niveauet i andre lande, idet udgangspunktet overalt er, at der ikke foretages fradrag herfor. Dette gælder navnlig ved individuelle forsikringsordninger, hvor - så vidt ses - kun norsk ret skiller sig ud ved at tillade et skønsmæssigt fradrag (der dog i praksis er blevet begrænset til ret betydelige forsikringsbeløb). Modstanden mod en fradragsregel ved gennemførelsen af EAL skal ses i sammenhæng med, at flertallet i erstatningslovsudvalget dengang gik ind for, at *alle* former for forsikring og pension skulle være omfattet af reglen, jf. betænkning nr. 976/1983 s. 115 f, hvilket utvivlsomt var for vidtgående, jf. *Bo von Eyben* i UfR 1984 B s. 104 og nedenfor afsnit 6.2.2.4.

Rent bortset fra denne principielle indvending mod flertallets udformning af kapitalfaktoren lider den af flere svagheder.

For det første bygger den på en forudsætning om, at erhvervsevnetabet principielt ikke "ophører" på noget tidspunkt. Aldersreduktionen i forslagets § 9 "standser" ved en reduktion til en kapitalfaktor på 3 for personer, der er 69 år eller ældre. Dette skal formentlig ses som et forsøg på at imødekomme den indvending, at EAL's erstatningsregler stiller ældre skadelidte for dårligt. Herved overses imidlertid, at denne udformning af kapitalfaktoren ikke hjælper de personer, der kommer til skade, *efter* at de er blevet pensioneret, og derved skaber en urimelig forskel i forhold til de skadelidte, hvis skade indtræder lige inden dette tidspunkt. Hvis skaden f.eks. rammer en 64-årig erhvervsaktiv person med en årsløn på 250.000 kr., og den resulterer i et erhvervsevnetab på 100 %, vil erstatningen ifølge flertallets forslag udgøre 100 % x 250.000 kr x 4,5 = 1.125.000 kr., men hvis samme skade rammer en 65-årig, der lige er gået på folkepension (efter den nye folkepensionsalder), vil erstatningen udgøre 0 kr. Det "hjælper" nemlig ikke denne skadelidte, at kapitalfaktoren for en 65-årig ville være 4,2, idet erhvervsevnetabsprocenten vil være 0, når den pågældende *har* forladt arbejdsmarkedet på skadestidspunktet, og det samme vil i øvrigt årslønnen være. Der er således intet beløb at kapitalisere og dermed ingen erstatning. Den omstændighed, at skaden indtræffer før eller efter pensioneringen, får således en helt uacceptabelt stor betydning for erstatningen.

For det andet tager forslaget ikke stilling til, hvordan erstatningsudmålingen skal foretages i tilfælde, hvor erhvervsevnetabet af særlige grunde bliver *kortere*varende, end kapitalfaktoren forudsætter. Som nævnt i afsnit 6.1.2. har Patientforsikringsforeningen i den forbindelse særligt fremhævet ønskeligheden af en præcisering i loven af, hvordan erstatningen skal reduceres i tilfælde af "mellemkommende" død og ved årsagskonkurrence. I mangel af regulering heraf i EAL eller blot vejledning i motiverne har retspraksis valgt reduktionsløsninger, der er ganske arbitrære og efterlader tvivl i flere henseender. Flertallets forslag rummer intet bidrag til en afklaring heraf. Som påpeget af Patientforsikringsforeningen er en rationel løsning ganske enkelt ikke mulig, hvis man ikke overgår til et "egentligt" kapitaliseringsprincip, idet det i så fald ikke volder nogen vanskelighed at udforme kapitalfaktorer, der tager hensyn til tabsvarighed og alder, når de grundlæggende parametre for kapitaliseringen (som nævnt især valget af rente) er lagt fast. Også af den grund er det klart, at selve kapitalfaktorerne ikke bør optages i lovteksten, som alene bør fastslå de hovedprincipper, udformningen af dem skal følge.

6.2.2.4. Koordinering med anden kompensation

Flertallet fremhæver som et almindeligt synspunkt, "at den ydelseskoordinering, som der måtte være behov for,

skal gennemføres i vedkommende særlov og ikke i en generel erstatningslov". Udtalelsen falder i forbindelse med flertallets angivelse af, at det ikke vil foreslå nogen ændring af de gældende regler om samordning af erstatning og anden kompensation. Hvad denne forbindelse nærmere består i, fremgår imidlertid ikke. Det fremhævede synspunkt er af flere grunde svært at forstå. For det første er der jo rent faktisk bestemmelser i EAL om ydelseskoordinering, nemlig i § 2, stk. 2, og i § 17, og heri foreslår flertallet ikke ændringer. For det andet omfatter den særregulering i sociallovgivningen, som flertallet i denne forbindelse henviser til, kun spørgsmålet om en udbetalt eller forventet erstatnings betydning for tildeling og udmåling af *trangsbestemte* ydelser, herunder spørgsmålet om adgangen til at tage forbehold om eller kræve tilbagebetaling heraf i forbindelse med en faktisk eller forventet erstatningsbetaling. Denne regulering vedrører således ikke skadevolderen, men kun forholdet mellem skadelidte og vedkommende kommune, og *derfor* hører den naturligvis ikke hjemme i EAL. Der er almindelig enighed om, at trangsbestemte ydelser skal holdes uden for fradragsreglen (i EAL § 2, stk. 2) i det omfang, der er mulighed for et tilbagebetalingskrav fra kommunen (trods en fejlagtig forudsætning om det modsatte i socialministeriets bemærkninger til ændringen af socialaktivlovens § 94 i 1998). Koordineringsproblemet indskrænker sig således til ikke-trangsbestemte ydelser, hvor den har betydning for omfanget af erstatningspligten - både hvad angår spørgsmålet om fradrag i erstatningen, og hvad angår spørgsmålet om regres. Denne koordinering må fastlægges i EAL, hvilket som nævnt også er gjort i § 2, stk. 2, og § 17. Noget andet er, at det muligvis - af pædagogiske grunde - kan være hensigtsmæssigt at gentage denne regulering i særlovgivningen, som det f.eks. er gjort i dagpengelovens § 39, stk. 2, men det ændrer ikke det principielle synspunkt. Det ovenfor nævnte eksempel vedrørende socialministeriets bemærkninger til ændringen af socialaktivlovens § 94 turde være et klart eksempel på, hvor galt det kan gå, hvis man overlader reguleringen til myndigheder, der åbenbart ikke er i besiddelse af nogen dybere indsigt i erstatningsreglerne. Det spørgsmål, som bør overlades til den sociale særlovgivning, er derfor kun spørgsmålet om *erstatningens betydning for de sociale ydelser, ikke det modsatte*. Heraf følger kun, at en fradragsløsning i EAL ikke bør omfatte sociale ydelser, hvis tildeling eller størrelse kan bero på erstatningen.

Spørgsmålet om koordinering mellem erhvervsevnetabserstatning og sociale ydelser indskrænker sig herefter til spørgsmålet om, hvorvidt der i erstatningen skal foretages fradrag for de *ikke-indtægtsbestemte dele af den sociale førtidspension*. Problemet er således i virkeligheden ret begrænset og helt ude af proportion med flertallets forudsætninger om, hvad der er et "grundlæggende princip" i loven. Pensionens grundbeløb er nemlig ikke undtaget fra indtægtsregulering, og selv om der gælder et forholdsvis højt fradragsbeløb herved (210.600 kr), er det klart, at f.eks. en renteindtægt af en betydelig erhvervsevnetabserstatning *kan* komme til at overstige dette beløb, således at pensionens grundbeløb nedsættes. De gældende regler giver ikke mulighed for at løse dette problem, jf. nærmere *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 856 ff, og man er derfor praktisk nødsaget til at se bort fra denne del af den sociale ydelse, da det selvsagt ikke kan accepteres, at denne fradrages i erstatningen, hvorefter renteindtægt af (rest)erstatningen fører til fradrag i den sociale ydelse.

Med denne reservation kan der imidlertid ikke anføres nogen begrundelse for, at den sociale pension ikke skal fradrages i erhvervsevnetabserstatningen. Når man i øvrigt tilstræber en erstatningsudmåling, der så vidt muligt svarer til det forventede, faktiske tab, vil en kumulationsløsning indebære overkompensation, og dette er i hvert fald ikke acceptabelt, når det drejer sig om ydelser, som ikke er finansieret af skadelidte. Situationen er fuldstændig parallel til forholdet mellem erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og dagpenge i henhold til sygedagpengeloven, hvor et tilsvarende fradrag er hjemlet i EAL § 2, stk. 2, hvilket flertallet ikke forslår nogen ændringer i. Fradrag for sociale ydelser er endvidere den almindelige regel i samtlige andre af de i kommissoriet nævnte lande. Kun i engelsk ret findes en vis begrænsning af fradragets omgang, mens forskellene mellem landede i øvrigt væsentligst består i, om det offentlige tillægges regres - hvilket er den almindelige regel i kontinental-europæisk ret, mens de nordiske lande har valgt det modsatte udgangspunkt (en ændring heraf overvejes dog for tiden i Sverige). Selv om den her foreslåede, begrænsede udvidelse af de gældende fradragsregler giver mulighed for indførelse af en tilsvarende regresret, er der efter min mening ikke grundlag for at overveje dette nærmere i forbindelse med dette revisionsarbejde. Det skyldes ikke, at den manglende regresret må betegnes som et "grundlæggende princip" (indførelsen i 1995 af regresret for kommuners udgifter til sygedagpenge demonstrerer tydeligt dette), men at det rejser nogle videregående spørgsmål om finansieringen af den del af de sociale ydelser, som beror på ulykkestilfælde, hvori bl.a. må inddrages den særlige afgift på bilansvarsforsikringspræmierne.

Som nævnt indledningsvis burde dernæst udviklingen af *private pensions- og forsikringsordninger* have ført til overvejelser, om den gældende regel om kumulation med erhvervsevnetabserstatning bør opretholdes. Erkendelsen af, at denne udvikling rejser koordineringsproblemer, fordi den kan resultere i utilsigtet overkompensation, har i 1999 givet sig udslag i ændringer i efterlønsordningen (jf. arbejdsløshedsforsikringslovens § 74 i) og i delpensionsordningen (jf. loven herom § 4 a). Som fremhævet i Patientforsikringsforeningens henvendelse til

arbejdsgruppen opstår samme problemstilling i relation til erhvervsevnetabserstatning - selvsagt kun i det omfang, den pågældende ordning rummer en førtidspensionsdækning og ikke kun en alderspension eller i øvrigt en aldersbetinget udbetaling. Der er som nævnt ovenfor ingen tvivl om, at udbredelsen og størrelsen af sådanne ordninger (også relativt set) har sammenhæng med størrelsen af den pågældendes indtægt, således at den faktiske virkning af kumulationsadgangen er en favorisering af højtlønnede, der i kraft heraf vil kunne opnå en betydelig grad af overkompensation. Reglen har således en klar social slagside og indebærer en uhensigtsmæssig anvendelse af ressourcerne til førtidspensionsformål. Heroverfor står navnlig det hensyn, at det ikke bør komme skadelidte til skade - og skadevolderen til gode - at man frivilligt har valgt og bekostet en forsikrings- eller pensionsdækning mod erhvervsevnetab. Vægten af dette hensyn kan diskuteres, jf. nærmere *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 882 ff, men da det er alment accepteret, også i fremmed ret, skal det ikke anfægtes her. Modstanden mod erstatningslovsudvalgets forslag om fradrag for private forsikringsydelser m.v. skal som nævnt formentlig ses på baggrund af, at det ikke i tilstrækkelig grad tog hensyn hertil.

De modstående hensyn kunne formentlig bedst afbalanceres ved en regel om, at fradraget begrænses til forsikrings- og pensionsordninger, der er oprettet *som led i skadelidtes ansættelsesforhold* (herunder tjenestemandspensionsordninger). Derudover kunne det diskuteres, om det yderligere burde begrænses til ordninger, som er etableret på *kollektivt* grundlag, og til pensions- og forsikringsydelser, der præsteres som *løbende* ydelser (sådan som tilfældet er i Sverige). Det er imidlertid klart, at stillingtagen hertil forudsætter en nærmere belysning og analyse af de eksisterende ordninger på arbejdsmarkedet, hvilket ikke er sket under udvalgsarbejdet. Fradrag vil som nævnt under alle omstændigheder være betinget af, at pensions- eller forsikringsydelsen udløses af det erhvervsevnetab, som erstatningen vedrører. Almindelige ulykkesforsikringers invaliditetsdækning vil derfor falde uden for fradragsreglen, uanset hvordan den i øvrigt udformes, fordi denne dækning fungerer som en kompensation for varigt mén og ikke for erhvervsevnetab. Der kan ikke anføres nogen begrundelse for at foretage fradrag i en erstatningspost, som ikke vedrører et måleligt tab, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 891 f.

6.2.2.5. § 8-erstatning

Jeg kan tiltræde kritikken af den (særligt) standardiserede erhvervsevnetabserstatning i henhold til EAL § 8. Kritikken burde imidlertid efter min mening føre til, at denne form for erhvervsevnetabserstatning blev afskaffet *helt*. Flertallets forslag indebærer derimod, at den bevares for børn under 15 år. Som begrundelse herfor anføres, at reglen kun bør anvendes i tilfælde, hvor det ikke er muligt at opstille en erhvervsprognose for den skadelidte, og det anføres i den forbindelse, at børn under 15 år normalt ikke har afsluttet deres grundskoleforløb.

Hertil må for det første anføres, at afslutningen af grundskoleforløbet næppe har nogen særlig betydning for en vurdering af, hvilket sandsynligt, fremtidigt erhvervsforløb den pågældende ville have fået, hvis skaden ikke var sket. Flertallet synes da også at erkende, at 15-års aldersgrænsen ikke har nogen særlig betydning for sikkerheden i erhvervsprognosen, idet det også fremhæves, at den samme "normalårsløn", som gælder for personer under 15 år, vil kunne være vejledende efter § 7, stk. 2, for skadelidte, der var over 15 år. Dette vil antagelig blive den praktiske hovedregel for alle skadelidte, der ikke var startet på en erhvervsrettet uddannelse, og det er da svært at se begrundelsen for overhovedet at operere med denne aldersgrænse.

For det andet medfører reglen de samme tilfældige forskelle i erhvervsevnetabserstatning, som udgør baggrunden for kritikken af den gældende regel. Méngrad og erhvervsevnetabsprocent er typisk meget forskellige, og det vil derfor kunne resultere i meget store forskelle i erstatningen til en person under 15 år og til en over 15 år ved én og samme skade. Hvis f.eks. en 14-årig mister et ben ved en ulykke, udgør erstatningen herfor efter flertallets forslag om udformning af § 8 65% (méngraden) x 266.500 kr. x 10 = 1.732.250 kr. Hvis den samme skade rammer en 15-årig, vil det i de fleste tilfælde føre til, at erhvervsevnetabsprocenten efter § 5 må sættes til 0, fordi det vil være muligt - og nødvendigt - at indrette den pågældendes uddannelsesplaner efter dette handicap (f.eks. uddannelse til kontorfag i stedet for til automekaniker), uden at dette kan antages at ville medføre nogen forringet erhvervsindtjening. Denne skadelidte vil derfor ikke få nogen erhvervsevnetabserstatning overhovedet. Omvendt kan det også tænkes, at erhvervsevnetabsprocenten efter § 5 bliver større end méngraden efter § 4, således at det derved bliver de over 15-årige, som favoriseres.

Disse urimelige forskelsbehandlinger bør fjernes fra loven, således at alle overgår til den individuelle erhvervsevnetabsbedømmelse. Prisen herfor er (kun) den, at det ved skader, der rammer mindre børn, undertiden vil være nødvendigt at udsætte afgørelsen, til man kan vurdere, om og i hvilken udstrækning skaden må antages at

få følger for den pågældendes erhvervsudøvelse. En sådan udsættelse foretages da også i (f.eks.) ASL (hvilket flertallet ikke nævner), jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 696 f samt ASL § 32, stk. 3, der anvendes generelt på børn, jf. *Friis & Behn*: Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 390.

I øvrigt bemærkes, at flertallets valg af udformning af en "normalårsløn" (den højeste løbende ydelse i henhold til ASL) ikke er et adækvat middel hertil. Desuden giver flertallets anvisninger på, hvordan erstatningen efter §§ 5-7 skal fastsættes for de hjemmearbejdende personer, der i dag omfattes af § 8, ikke tilstrækkelig vejledning. Henvisningen i bemærkningerne til § 7 til et "vikarprincip" gør det ikke klart, at der kan anlægges to forskellige vurderinger, der oftest vil føre til vidt forskellige resultater, nemlig dels en vurdering efter en udgiftsberegning, dels efter en værdifastsættelse. Flertallets formulering peger i retning af det førstnævnte, hvilket vil medføre en betydelig forringelse af hjemmearbejdendes stilling i forhold til den nugældende § 8 - og et problem i forhold til "programerklæringen" i EAL § 1, stk. 3. Et værdifastsættelsesprincip burde derfor være knæsat - og diskuteret, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 687 f.

6.2.3. Erstatning ved dødsfald

6.2.3.1. Overgangsbeløb

Jeg er enig i, at der bør indføres et overgangsbeløb i EAL, og at størrelsen af det - i hvert fald som udgangspunkt - bør svare til overgangsbeløbet i ASL. Flertallet nævner, at der er den forskel mellem dets forslag og reglen i ASL, at der ikke stilles krav til samlivets varighed, hvorimod flertallet ikke nævner, at der tillige er den forskel, at ASL § 35, stk. 1, gør udbetaling af overgangsbeløbet til en efterladt *ægtefælle* betinget af, at samlivet bestod på tidspunktet for dødsfaldet. Der er ingen grund til at gøre nogen forskel på dette punkt; begrundelsen for at give et overgangsbeløb er ikke til stede, hvis parterne ikke faktisk levede sammen.

Væsentligere er dog, at flertallet forslag ikke giver nogen tilfredsstillende løsning på det - af flere påpegede - problem, at der bør gives forældre til et dræbt barn mulighed for en vis økonomisk kompensation og ikke blot erstatning for begravelsesudgifter. Efter flertallets forslag (§ 14 A, 2. pkt.) forudsætter udbetaling af overgangsbeløb i denne situation, at "særlige omstændigheder" taler for det. Det er ikke oplyst af flertallet, hvad disse særlige omstændigheder skal eller kan bestå i. Reglen er overført fra ASL § 35, stk. 4, men der er ikke oplyst et eneste eksempel på, at denne bestemmelse er blevet bragt i anvendelse i disse situationer, jf. herved *Friis & Behn*: Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 406 f. Der kan således ikke herfra hentes nogen vejledning om betydningen af denne betingelse. Den giver imidlertid - uanset hvor snævert eller vidt den skal forstås - næppe overhovedet nogen fornuftig mening i relation til dødsfald, der rammer børn. Finder man, at erstatning for begravelsesudgifter er utilstrækkelig i denne situation, bør retten til erstatning ikke afhænge af en nærmere prøvelse af, om der foreligger "særlige omstændigheder", men forældrene bør gives en ubetinget ret til erstatningen. På den anden side kan det ikke (generelt) antages, at den "forstyrrelse" m.v., som et dødsfald medfører, er den samme, når et barn bliver dræbt, som når en ægtefælle eller samlever bliver det, og beløbene bør derfor differentieres. Det må i den forbindelse fastholdes, at der ikke er tale om indførelse af en kompensation for sorg eller andre ikke-økonomiske følger.

6.2.3.2. Forsørgertab

Som nævnt ovenfor afsnit 6.2.2.3. tilsigter flertalsforslagets udformning af aldersreduktionen af kapitalfaktoren at forbedre ældres erstatningsmæssige situation med den besynderlige konsekvens, at der ved *erhvervsevnetab* bliver afgørende forskel mellem erstatningen til den, der rammes af en skade som endnu erhvervsaktiv, og den, der rammes af en skade efter pensioneringen. Problemet opstår, fordi flertallets forslag - selv om dette fremgår af det - i virkeligheden må antages at være møntet på at undgå den urimelighed ved *forsørgertabserstatning*, som følger af, at "standarderstatningen" i EAL § 13, stk. 1, 2. pkt., er undergivet den almindelige aldersreduktion i § 9, jf. henvisningen hertil i § 13, stk. 2, hvilket efter de gældende regler har den konsekvens, at der normalt ikke kan ydes erstatning til en efterladt ægtefælle/samlever i tilfælde, hvor afdøde var fyldt 67 år. Denne urimelighed søges derfor afbødet med flertallets forslag, fordi aldersreduktionen ikke føres til "bunds", men "standser" ved 70%, således at forsørgertabserstatning efter ældre personer (normalt) vil udgøre 30% af standarderstatningen på 623.500 kr., dvs.

187.050 kr. Flertallet opnår således med dette forslag ikke andet end at udskifte en urimelighed (ved forsørgertab) med en anden (ved erhvervsevnetab).

Flertallets forslag er dermed også på dette punkt kun en lappeløsning, der går uden om det egentlige problem, som skyldes EAL's sammenkobling af de to erstatninger. Denne sammenkobling er en grundlæggende fejl i lovens system af den simple grund, at erhvervsevnetabserstatning naturligvis må forudsætte, at *erhvervsevnen* er blevet nedsat, hvorfor erstatning ikke kan gives i tilfælde, hvor skadelidte inden skaden (definitivt) havde forladt arbejdsmarkedet, mens forsørgertabserstatning kun forudsætter, at der er sket en *forringelse af den efterladtes forsørgelsesmæssige situation*, hvilket selvsagt kan være tilfældet, *såvel* når afdødes erhvervsindtægt bortfalder, *som* i tilfælde, hvor *andre indtægter*, som afdøde oppebar, bortfalder, herunder f.eks. efterløn, folkepension m.v., jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 719 f og 735 og Erstatningsudmåling (1984) s. 195. Problemet kan kun løses, hvis man opgiver denne sammenkobling. Gør man det, volder det ingen som helst vanskeligheder "direkte" at fastslå, at der naturligvis opstår et forsørgertab i tilfælde, hvor f.eks. den ene af et folkepensionistægtepar bliver dræbt. Efter mit lovudkast vil forsørgertabserstatningen således blive baseret på et årligt tab på 40% af afdødes indtægt; hvis afdøde alene oppebar folkepension og pensionstillæg (i alt ca. 72.000 kr.), vil det årlige tab således være knap 30.000 kr., som skal kapitaliseres efter de i afsnit 6.2.2.3. anførte principper, således at kapitalfaktoren vil afhænge af afdødes alder (hvorimod flertallets forslag vil resultere i samme erstatning efter en 70-årig som efter en 90-årig). Afhængigt heraf vil erstatningen således meget vel kunne blive større end den nævnte (aldersreducerede) standarderstatning.

Som nævnt i afsnit 6.1.3. er problemet dernæst, at der er en afgørende forskel mellem EAL's og ASL's regler om forsørgertabserstatning til ægtefæller/samlevere, som flertallets forslag ikke berører. Efter ASL § 36, stk. 1, er tilkendelse af forsørgertabserstatning betinget af, at den efterladte har mistet en forsørger eller på anden måde fået sine forsørgelsesmæssige forhold forringet, og der skal derfor ved denne vurdering bl.a. tages hensyn til den efterladtes mulighed for at forsørge sig selv, jf. nærmere *Friis & Behn*: Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 409 ff. Disse regler er således bl.a. udtryk for, at den efterladte er undergivet en *tabsbegrænsningspligt*, idet erstatning ikke kan tilkendes i det omfang, den efterladte har mulighed for at forsørge sig selv (eventuelt efter en vis omstilllingsperiode, således at omfanget af erstatningen begrænses hertil). Reglen i ASL står derved i modsætning til de tidligere gældende regler, hvorefter selve dødsfaldet udløste en forsørgertabserstatning uden hensyn til de nærmere økonomiske forhold. Dette "formelle" forsørgertabskriterium er imidlertid netop det, som fortsat anvendes i EAL, og denne forskel er ikke begrundet. Der er ikke nogen grund til, at den almindelige, erstatningsretlige tabsbegræsningspligt ikke skal gælde netop ved denne erstatningspost, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 725 f. Der er navnlig ingen grund til, at der på dette punkt skal gøres forskel mellem erhvervsevnetabs- og forsørgertabserstatning. Når flertallets forslag tydeligere end den nuværende EAL fastslår tabsbegrænsningspligten ved erhvervsevnetabserstatning, og når kommissoriet generelt betoner ønskeligheden af en rimelig overensstemmelse mellem EAL og ASL, bliver man nødt til at tage EAL's forsørgertabserstatninger op til fornyet overvejelse. Dette har flertallet imidlertid ikke gjort. I en sådan overvejelse må tillige indgå, at EAL på dette punkt afviger fra retstilstanden i en række andre lande, herunder navnlig de andre nordiske lande.

Problemet er dernæst, at reglerne i EAL heller ikke tager hensyn til den forsørgelse, som de(n) efterladte opnår i kraft af *ydelser fra anden side*, der kommer til udbetaling i anledning af dødsfaldet (bortset fra erstatning i henhold til ASL). Der kan herom henvises til afsnit 6.2.2.4. ovenfor, idet principielt samme synspunkter gør sig gældende ved forsørgertab. Også på dette punkt afviger EAL fra både ASL og fremmed ret. Forskellen fra situationen ved erhvervsevnetab er kun, at problemstillingen ved forsørgertab begrænser sig til private forsikrings- og pensionsydelser, idet sociallovgivningen ikke hjemler særlige (pensions)ydelser i forbindelse med dødsfald. Til gengæld er begrundelsen for at tillade kumulation med sådanne ydelser endnu svagere ved forsørgertab end ved erhvervsevnetab, idet det principielt ikke burde gøre nogen forskel, om den forsørgelse, som den efterladte opnår efter dødsfaldet, hidrører fra erhvervsarbejde, pensionsydelser eller formueindtægt (eller for den sags skyld indgåelse af nyt ægteskab), jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 900 ff. Principielt burde fradragsreglen derfor ikke begrænses på samme måde som ved erhvervsevnetab, men også omfatte f.eks. beløb hidrørende fra livs- eller ulykkesforsikringer, men det kan selvsagt diskuteres, hvor langt fradragsreglen bør gå, hvis man fortsat foretrækker en forholdsvis standardiseret forsørgertabsbedømmelse fremfor den mere konkrete vurdering, som anlægges i (f.eks.) ASL.

Et tredje problem er den i EAL fastsatte *erstatningsgrad* på 30% af afdødes årsløn. På *dette* punkt er der overensstemmelse med reglen i ASL, men til gengæld den største grad af uoverensstemmelse med fremmed ret, jf. om denne problemstilling ovenfor afsnit 6.1.3. I fremmed ret ligger erstatningsgraden gennemgående på *mindst det*

dobbelte (mindst i Sverige og Frankrig og højest i England). Det er helt utvivlsomt, at EAL (og ASL) herved fører til en betydelig grad af underkompensation af forsørgertab, idet den afdøde ægtefælle/samlevers "forbrugsandel" af indtægten er sat alt for højt (navnlig henset til, at en væsentlig del af udgifterne er nogenlunde faste), jf. nærmere *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 720 ff. Man kan naturligvis også på dette punkt diskutere, hvor langt man bør gå i retning af at sikre, at erstatningsudmålingen baseres på beregninger, som i hvert fald ud fra en gennemsnitsbetragtning bliver så realistiske som muligt. Hvis man imidlertid ønsker at fastholde EAL's (over)forsimplede "model", hvorefter erstatningsgraden relateres til afdødes indtægt (som altså blot ikke bør være *erhvervs*indtægten, jf. ovenfor), er det derimod indiskutabelt, at erstatningsgraden i det mindste må forøges i forhold til den nuværende. Som nævnt i afsnit 6.1.3. gør kommissoriet det ikke klart, hvordan ønsket om harmoni med ASL skal vægtes i forhold til ønsket om harmoni med fremmed ret. Når imidlertid ASL på dette punkt fører til lige så urimelige resultater som EAL, må det på denne baggrund være acceptabelt at prioritere det sidstnævnte ønske højere.

Reglerne om udmåling af forsørgertabserstatning er de mest standardiserede i EAL (når bortses fra erhvervsevnetabserstatning efter § 8). Som ved valget af kapitalfaktor og ved udformningen af reglerne om koordination med anden kompensation blev standardiseringen forsvaret med, at den gennemsnitligt vil føre til løsninger, der ikke afviger væsentligt fra en (mere) individuel udmåling. Indvendingen mod denne betragtning er principielt den samme som anført ovenfor i afsnit 6.2.2.3., jf. *Bo von Eyben* i UfR 1984 B s. 103: Den "lave" erstatningsgrad rammer alle efterladte ægtefæller/samlevere, mens "fordelene" ved, at tabsbegrænsningspligten er sat ud af spil, kun gælder for de efterladte, der har tabsbegrænsningsmuligheder, og ved, at der tillades kumulation med forsikrings- og pensionsydelser, kun gælder for dem, der har sikret sig en god gardering hermed. Gennemsnitsbetragtningen dækker derfor også ved forsørgertab over meget betydelige udsving mellem forskellige befolkningsgrupper med en tilsvarende betydelig, social slagside til følge. Underkompensationen vil således navnlig ramme efterladte (især enker), der på grund af alder, helbred eller (i øvrigt) manglende eller ringe tilknytning til arbejdsmarkedet ikke i nogen væsentlig grad kan bidrage aktivt til egen forsørgelse, og som heller ikke er blevet sikret en god "passiv" forsørgelse ved hjælp af private pensionsordninger m.v. - mens overkompensation omvendt navnlig kan indtræde for efterlade, der har mulighed for (eventuelt efter en vis omstillingsperiode) at påtage sig fuld erhvervsmæssig beskæftigelse, og /eller er omfattet af en god pensionsordning. Den mulige indvending, at forsørgertabserstatningen til ægtefælle/samlever bør standardiseres mest muligt for at sikre, at erstatningen kan udbetales meget hurtigt, tager indførelsen af et overgangsbeløb højde for.

For så vidt angår forsørgertabserstatning til *børn*, er EAL derimod i disharmoni med såvel ASL som fremmed ret. Der regnes generelt med en erstatningsgrad på omkring 10%, når der tillige efterlades en ægtefælle, og ellers med omkring 20%, kombineret med et vist maksimum for den samlede erstatningsgrad. Erstatningsgraden i EAL er reelt *under halvdelen* af dette, når normalbidraget (lidt over 9.000 kr.) sættes i forhold til en gennemsnitsindtægt (ca. 270.000 kr). Dette "modsvares" af, at EAL på dette punkt ikke anvender noget kapitaliseringsprincip overhovedet, idet der foretages en simpel sammentælling, men det er klart, at "fordelen" herved fører til helt tilfældige resultater, da den afhænger både af renteniveauet og tabsperiodens længde. EAL's principper for udmåling af forsørgertabserstatninger til børn bør derfor forlades helt til fordel for en så høj grad af tilnærmelse til ASL's principper som muligt.

6.2.4. Godtgørelse for ikke-økonomisk skade

6.2.4.1. Svie og smerte

Flertallet foreslår den "forenkling" af de gældende regler, at sondringen mellem sengeliggende og oppegående sygedage afskaffes. Selv om flertallets hovedsynspunkt generelt er, at der kun bør gennemføres sådanne ændringer i EAL, som der er (påvist) et "behov" for, anfører flertallet ikke noget til støtte for, at der skulle være "behov" for denne forenkling. Sondringen mellem oppegående og sengeliggende sygedage giver ikke anledning til nogen særlig tvivl, da retspraksis har fastholdt, at "sengeliggende" skal forstås ganske bogstaveligt, jf. UfR 1997.226. *Gennemsnitligt* kan der heller ikke være tvivl om, at "svien og smerten" er større ved sengeliggende end ved oppegående sygedage. Problemet er kun - som fremhævet af Patientforsikringsforeningen - at denne gennemsnitsbetragtning ikke altid slår til, og at der derfor er behov for en vis *yderligere* differentiering af godtgørelsens størrelse. *Dette* burde derfor være overvejet nærmere. Som det fremgår af beskrivelsen af fremmed

ret, findes en sådan yderligere differentiering f.eks. i svensk ret, således at godtgørelsen forhøjes ved visse svære skader, hvis karakter er nærmere angivet i de tabeller, som anvendes i praksis. Dette system synes ikke at give anledning til praktiske problemer i retsanvendelsen, jf. SOU 1995:33 s. 82 ff og 338 ff. Der burde derfor indføjes en adgang til at forhøje de normale takster - hvad enten det drejer sig om sengeliggende eller oppegående sygedage - i sådanne tilfælde. Det bør imidlertid understreges, at denne fravigelsesmulighed skal være begrænset til tilfælde, hvor skaden har medført *særligt* omfattende smerter m.v. (f.eks. med en henvisning til de skadetyper, som de svenske regler omfatter), og at forhøjelsen da foretages efter en bestemt sats (f.eks. med 50% af de normale godtgørelsesbeløb) og ikke efter et konkret skøn. Som også fremhævet af Patientforsikringsforeningen er der desuden behov for en tilsvarende præcisering af, efter hvilken takst godtgørelsen skal udmåles, når man overskriver "grænsebeløbet" i EAL § 3, sidste pkt. (f.eks. 50% af de normale takster). Med en sådan præcisering er der ingen grund til - som flertallet foreslår - at fjerne dette grænsebeløb.

Hvis man endelig ville overveje en vis "rationalisering" af denne erstatningspost, burde den i stedet bestå i, at man helt fjernede de mest bagatelagtige godtgørelseskrav ved indførelse af en vis "karenstid" (f.eks. en uge) for retten til at kræve godtgørelse for svie og smerte - i så fald eventuelt modificeret af de ovenfor nævnte tilfælde af "svære" skader, jf. herved *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade II (1988) s. 118.

6.2.4.2. Varigt mén

Flertallets forslag begrænser sig til to ændringer af de gældende regler. For det første en forhøjelse af erstatningsniveauet efter samme "model" som forhøjelsen af kapitalfaktoren, dvs. en forhøjelse med ca. 2/3 (det må bero på en regnefejl, at maksimumbeløbet i § 4, stk. 1, 4. pkt., er sat til 645.000 kr., idet en tilsvarende, forholdsvis forhøjelse må føre til et beløb, der er 20.000 kr. større). For det andet ændres aldersreduktionsfaktoren, således at den starter ved 40 år i stedet for som nu ved 60 år, og at den "standser" ved 60% mod nu ved 50%.

Hvad angår det førstnævnte, er det - som nævnt i afsnit 6.1.3. - et uløseligt problem, at en forhøjelse af erstatningsniveauet - og dermed en tilnærmelse til niveauet i andre lande, jf. nedenfor - vil udløse flere differenceerstatningskrav ved arbejdsskader, så længe ASL ikke følger med. Det forhold, at kommissoriet udelukker forslag om (tilsvarende) ændringer i ASL, bør imidlertid ikke hindre en tilnærmelse til fremmed ret, men det bør i den forbindelse understreges, at ændringen skaber et påtrængende behov for en hurtig, efterfølgende reformering af ASL. Behovet er særligt udtalt i relation til netop méngodtgørelsen, fordi reglerne i ASL § 33 - inkl. aldersreduktionen - er kopieret fra EAL med den ene undtagelse, at erstatningsniveauet i ASL er noget højere, således at der efter gældende ret ikke opstår differenceerstatningskrav vedrørende denne erstatningspost. Dette vil selvsagt ændre sig, når niveauet i EAL forhøjes til mere end niveauet i ASL.

Problemet er for så vidt kun, *hvor* niveauet skal lægges. Flertallets sammenkobling af forhøjelsesgraden med ændringen af kapitalfaktoren ved erhvervsevnetab er ganske arbitrær, da méngodtgørelsen ikke udmåles ved hjælp af nogen form for kapitalisering, jf. i øvrigt herom nedenfor. Herved tilsløres blot, at det ikke er muligt på rationelt grundlag at diskutere, hvad det "rigtige" niveau er. Heri ligger imidlertid omvendt, at der er særlig grund til at inddrage erstatningsniveauet i andre (sammenlignelige) lande, hvortil kommer, at de af flertallet hævdede vanskeligheder ved sådanne sammenligninger i hvert fald er mindre udtalte, når det drejer sig om godtgørelse for ikke-økonomisk skade, fordi de ikke "forstyrres" af faktorer som f.eks. koordinering med anden kompensation, beskatning m.v. Det er således forholdsvis enkelt at foretage sammenligninger ved hjælp af f.eks. nogle typeeksempler (f.eks. en skade, der har medført så omfattende lammelser, at skadelidte utvivlsomt må karakteriseres som 100% invalideret), og der foreligger adskillige eksempler af denne karakter i den foreliggende litteratur. Alligevel har flertallet set helt bort fra dette, og det fremgår således ikke, hvorledes det af flertallet foreslåede niveau forholder sig til niveauet i andre lande.

Ved en sådan sammenligning af de alvorligste skader ville det imidlertid fremgå, at den af flertallet foreslåede forhøjelse *er klart utilstrækkelig til at bringe erstatningsniveauet i Danmark på højde med niveauet i de fleste andre lande*. Niveauet vil gennemgående ligge på omkring 50-60% heraf - noget mere i forhold til nogle lande, noget mindre i forhold til andre. Flertallets forslag opfylder således ikke den i kommissoriet udtrykte målsætning om en "god overensstemmelse" med erstatningsniveauet i andre EU-lande og Norden.

Denne betragtning krydses imidlertid af en anden, som kan tale for, at erstatningsniveauet ved varigt mén ikke *på nuværende tidspunkt* bringes fuldt ud på niveau med fremmed ret. Grunden hertil er, at der er et påtrængende behov for en grundlæggende revision af den af Arbejdsskadestyrelsen udarbejdede méntabel (som også fremhævet i

henvendelsen fra LO). En sådan revision ville antagelig medføre, at en række méntilfælde måtte nedvurderes i forhold til den nuværende tabel, jf. nedenfor, men det ville vanskeligt kunne accepteres, at konsekvensen af en sådan revision skulle blive, at méngodtgørelsen ville blive sat ned ved de pågældende skader. Det er derfor vigtigt, at erstatningsniveauet ikke nu lægges på en sådan måde, at det kan præjudicere en ønskelig reform af selve méntabellen. Behovet herfor beror på, at méntabellen - trods adskillige justeringer - fortsat i sin opbygning er præget af dens historiske udgangspunkt, nemlig de invaliditetstabeller, som i 1800-tallet udvikledes som redskab til at måle nedsættelsen af evnen til at *udføre fysisk krævende arbejde* ved en række ekstremitetsskader. Efter overgangen til et "økonomisk" invaliditetskriterium (erhvervsevnetabsbedømmelsen) til måling af varigt indtægtstab blev den "medicinske" invaliditetstabels funktion en helt anden, men alligevel videreførtes tabellens grundprincipper i den méntabel, som stadig anvendes. Erkendelsen heraf har i Sverige ført til en fuldstændig omarbejdning af tabellen, jf. nærmere herom SOU 1995:33 s. 88 ff og 346 ff. I stedet for som tidligere at tage udgangspunkt i skadetyper, der efter datidens forhold ophævede arbejdsevnen (med tab af synet som hovedeksempel, der således blev vurderet til 100% invaliditet), er udgangspunktet nu skader, der indebærer tab af al fysisk og psykisk funktion (hvad det nævnte eksempel jo ikke gør). Med dette udgangspunkt er tabellen herefter udformet således, at der ikke kun tages hensyn til funktionsevnetabet, men også til, hvilken funktionsevne der fortsat består, og samtidig er der sket betydelige forskydninger i relationen mellem forskellige skadetyper (navnlig en opvurdering af neurologiske skader i forhold til ortopædiske skader). Konsekvensen heraf er selvsagt, at en række skader (f.eks. synstab) efter den nye tabel vurderes til en relativt lavere méngrad end efter den tidligere tabel. Af denne grund opstår det nævnte "præjudiceringsproblem". Hvis man f.eks. sætter erstatningsniveauet ved 100% mén til 1.000.000 kr. for dermed at bringe dansk ret i overensstemmelse med et europæisk "normalniveau", vil dette være den méngodtgørelse, der udløses ved skader, der medfører tab af synet, og det er da ikke realistisk at antage, at der senere vil kunne gennemføres ændringer af méntabellen, der ville indebære, at méngodtgørelsen ved denne skadetype blev sat væsentligt ned. Det må i den forbindelse tages i betragtning, at den ovenfor nævnte afvigelse mellem erstatningsniveauet i dansk ret i andre lande er mest udtalt ved de alvorligste skader, således at der for så vidt ikke er behov for en lige stor, *generel* forhøjelse af niveauet ved alle méngrader, men for, at der - ligesom det er sket i Sverige - indbygges en *progression* i erstatningsfastsættelsen, som sikrer, at forhøjelsen i særlig grad kommer de alvorligst tilskadekomne til gode.

Det er imidlertid klart, at det ligger uden for arbejdsgruppens opgave - og kompetence - at udarbejde forslag til en ny méntabel. Derimod ligger det efter min opfattelse inden for arbejdsgruppens opgave at gøre opmærksom på behovet for en grundlæggende revision af méntabellen, således at det gøres klart, at den forhøjelse af erstatningsniveauet, som *nu* foreslås, skal ses på baggrund af den méntabel, som *nu* anvendes, og at niveauet må vurderes igen, når den ønskelige reform af méntabellen foreligger. Det burde kort sagt understreges, at der kun er tale om en partiel reform, idet en endelig reform ikke er mulig uden inddragelse af den væsentligste parameter i erstatningsfastsættelsen, nemlig udformningen af méntabellen.

Ud fra dette synspunkt - og *kun* ud fra dette - kan jeg tilslutte mig, at erstatningsniveauet ikke nu forhøjes mere end foreslået af flertallet, dvs. til et niveau på omkring 600.000 kr. ved 100% mén.

Forhøjelsen bør imidlertid ikke gennemføres på den af flertallet foreslåede måde. Den foreslåede udvidelse af "aldersreduktionen" er vel et fremskridt i forhold til de nuværende regler, men både reduktionens størrelse og det aldersinterval, den omfatter, er lige så arbitrært valgt som ved erhvervsevnetabserstatning, jf. ovenfor afsnit 6.2.2.3. Der er således navnlig ingen begrundelse for, at den kun skal omfatte aldersintervallet 40-70 år. Antagelig har flertallet også på dette punkt tilstræbt en (relativ) forbedring af retsstillingen for ældre (en forhøjelse af erstatningsgraden fra 50% til 60% for personer over 69 år), men de "senfølger" af visse skader, som særligt PTU har henvist til over for arbejdsgruppen, kan ikke begrunde en sådan *generel* (relativ) forbedring, idet den ville gælde ved alle méngodtgørelser. Hvis de gældende regler ikke tager tilstrækkeligt hensyn hertil, er det derfor primært et spørgsmål om at få ændret méntabellen, jf. ovenfor. Der er derfor ingen grund til, at der ikke fuldt ud skulle tages hensyn til, hvor lang tid skadelidte må forventes at skulle leve med sit mén (dvs. inklusive dødelighedsrisikoen ved det givne alderstrin). Méngodtgørelsen burde derfor udmåles med udgangspunkt i et årligt grundbeløb, der kapitaliseres efter skadelidtes alder (og køn), således som tilfældet var tidligere i ASL (men selvsagt uden at denne udformning er møntet på at give mulighed for at vælge godtgørelsen som en løbende ydelse).

Spørgsmålet er da kun, hvordan grundbeløb og kapitalfaktor skal kombineres med henblik på at nå det ønskede erstatningsniveau, jf. *Bo von Eyben*: Kompensation for personskade I (1983) s. 766 ff. Kapitalfaktoren kan selvsagt ikke være den samme som ved erhvervsevnetab, fordi et mén er livsvarigt, og der er heller ingen *nødvendig* grund til at basere den på samme rentefod, selv om dette kan være praktisk. Problemet er i første række, hvor stor en

spredning af godtgørelsens størrelse der ønskes mellem yngre og ældre skadelidte (en lav rentefod giver en høj kapitalfaktor og dermed en stor spredning og omvendt ved en høj rentefod). De kapitalfaktorer, der i medfør af ASL er fastsat til brug for kapitalisering efter de tidligere regler, er baseret på en rentefod på ca. 10%, der således giver en ret beskeden spredning (og mindre end den af flertallet foreslåede for så vidt angår det aldersinterval, der er omfattet af flertallets reduktionsfaktor). Vælger man en realrentefod som kapitaliseringsgrundlag, og et maksimalt godtgørelsesniveau på ca. 600.000 kr., betyder det således blot, at grundbeløbet skal sættes til ca. 33.000 kr. Også denne udformning af udmålingen vil resultere i større méngodtgørelser til ældre end de nuværende regler - men selvsagt ikke for de ældste tilskadekomne. Det forekommer imidlertid heller ikke rimeligt, at méngodtgørelsen ved en given skade er den samme for en 90-årig som for en 70-årig.

6.2.4.3. Tort

Flertallets forslag indebærer navnlig, at niveauet for godtgørelse for tort forhøjes væsentligt (fordobles) ved seksualforbrydelser. Dette kan jeg i princippet tilslutte mig. Problemet er imidlertid, at flertallet anskuer dette problem helt isoleret og derved overser *forholdet til godtgørelsesniveauet ved andre grove voldsforbrydelser*. Problemet skyldes, at retspraksis har fastholdt, at selve tortbegrebet indebærer, at godtgørelse herfor reserveres til tilfælde, hvor voldsudøvelsen er foregået på en særligt krænkende eller ydmygende måde, og derfor ikke kan tilkendes ved selv de groveste voldsforbrydelser, hvis volden ikke blev udøvet på en sådan måde. For at råde bod på dette indførtes bestemmelsen i EAL § 26, stk. 2, der giver mulighed for at tilkende en godtgørelse, der forudsættes at udgøre 10.000 kr., ved alvorlige voldsforbrydelser, der ikke indebærer en "tort" i den nævnte forstand. Hvis godtgørelsesniveauet ved seksualforbrydelser m.v. hæves til det dobbelte (dvs. ved voldtægt til ca. 70.000 kr.), opstår der efter min opfattelse en uholdbar mangel på balance mellem denne godtgørelse og godtgørelsen efter den nuværende § 26, stk. 2. Det er klart, at det forhold, at der indgår en seksuel krænkelse i en voldsforbrydelse, taler for et højere godtgørelsesniveau end ved andre voldsforbrydelser, men det kan ikke begrunde, at niveauet bliver det 7-dobbelte i forhold til alvorlige voldsforbrydelser, der ikke indebærer en seksuel krænkelse, og hvor volden heller ikke i øvrigt er udøvet på en særligt krænkende måde. Navnlig i tilfælde, hvor volden har kunnet medføre alvorlig frygt for liv eller helbred, harmonerer det næppe med den almindelige opfattelse, at ofret ikke hermed har været udsat for en "tort". Om selve voldsudøvelsen er foregået på en særligt krænkende måde, er selvsagt ikke uden betydning og bør derfor fortsat indgå som et af momenterne ved udmålingen af godtgørelsen, men der er ingen grund til at tillægge dette moment den afgørende betydning, som retspraksis har gjort - og dermed heller ikke til at fastlåse godtgørelsesniveauet til 10.000 kr. i alle tilfælde, hvor dette ene moment ikke foreligger.

Løsningen på dette problem består derfor i, at tortbegrebet fjernes fra EAL § 26 og erstattes af en fleksibel regel, der giver retspraksis mulighed for at tage hensyn til samtlige relevante momenter, herunder *om* der foreligger en seksualforbrydelse, *om* der (i øvrigt) foreligger en særlig ydmygelse, fornedrelse eller forhånelse af ofret, og *om* krænkelsen har været egnet til at fremkalde alvorlig frygt for liv eller helbred. Tortbegrebet giver ikke fornuftig mening ved voldsforbrydelser, og det er heller ikke nødvendigt at bevare det af hensyn til de andre former for krænkelse, som § 26 omhandler. Begrebet kan derfor fjernes fra bestemmelsen, uden at det får nogen konsekvenser for de øvrige krænkelser (især freds- og æreskrænkelser), hvor begrebet giver bedre mening.

6.2.5. Andre ændringer af EAL

Der er i denne forbindelse kun grund til at kommentere forslaget om ændring af genoptagelsesreglen EAL § 11. Der er ingen uenighed om, at den nuværende særlige begrænsning i genoptagelsesadgangen til ændringer i helbredstilstanden bør fjernes. Efter flertallets forslag til udformning af bestemmelsen synes den imidlertid desuden at bliver udvidet til at omfatte alle erstatnings- og godtgørelsesposter og ikke kun erstatning for erhvervsevnetab og godtgørelse for varigt mén, som omfattes af den gældende regel. Flertallets bemærkninger til den foreslåede § 11, stk. 1, efterlader dog nogen tvivl om meningen på dette punkt. Imidlertid foreslår flertallet supplerende regler i stk. 2 og 3, som det er vanskeligt at se behovet for. Reglen i forslagets stk. 2 om tilfælde, hvor der tidligere er fastsat et erhvervsevnetab (på mindst 15%), synes overflødig, da ophøret af retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forvejen følger af forslagets § 2, stk. 1 - og den foreslåede regel skaber i øvrigt usikkerhed om, hvorvidt § 2, stk. 1, ikke gælder i tilfælde, hvor erhvervsevnetabet er under 15%. Reglen i forslagets stk. 3 indebærer ifølge bemærkningerne, at en sag ikke kan genoptages alene med henblik på rejsning af yderligere krav om erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab. Hvis denne bemærkning skal forstås efter sit pålydende,

indebærer den en begrænsning af genoptagelsesadgangen i forhold til gældende ret (jf. UfR 1964.332, som er upåvirket af den gældende § 11), hvilket savner enhver begrundelse.

6.2.6. Erstatning til ofre for forbrydelser

Hovedproblemet er den særlige fradragsregel i lovens § 7, stk. 1, som flertallet foreslår afskaffet. Jeg er i princippet enig i, at der ikke bør være nogen forskel mellem erstatningsudmålingen efter EAL og loven om erstatning til ofre for forbrydelser (eller - for den sags skyld - andre særlige erstatningsordninger). Heraf følger således også, at reglerne om koordinering mellem erstatning og anden kompensation bør være *ensartede*. Hermed er imidlertid intet sagt om, hvilket indhold reglerne bør have. Flertallets forslag indebærer, at den ovenfor kritiserede kumulationsadgang (jf. afsnit 6.2.2.4. om erhvervsevnetab og afsnit 6.2.3.2. om forsørgertab) overføres til den statslige erstatning til ofre for forbrydelser. Den dér omtalte overkompensation, som vil blive konsekvensen heraf i en række tilfælde, er særligt betænkelig, når den overføres til en erstatningsordning, der er tænkt som en subsidiær tabsdækningsmulighed. Hvis man mener - som både flertallet og jeg - at der bør gælde ensartede regler i de forskellige erstatningsordninger, er dette derfor i sig selv et argument mod flertallets forslag om en uændret videreførelse af kumulationsadgangen efter EAL ved erhvervsevnetabs- og forsørgertabserstatning. Derimod forekommer de ovenfor fremsatte forslag om en *begrænset fradragsregel* - omfattende sociale ydelser og pensionsordninger i ansættelsesforhold - at være et passende "kompromis" mellem EAL's ubegrænsede kumulationsregel og voldsoffererstatningslovens lige så ubegrænsede fradragsregel. Det vil således for voldsofre indebære den fordel i forhold til de nuværende regler, at fradrag ikke længere skal gøres for ydelser i henhold til individuelle forsikringsordninger, hvad enten de vedrører erhvervsevnetab, varigt mén (almindelige ulykkesforsikringers dækning af medicinsk invaliditet) eller forsørgertab.

Jeg kan således tiltræde flertallets forslag til *udformning* af § 7, stk. 1, således at erstatningen i det hele udmåles efter almindelige erstatningsretlige regler, herunder reglerne i EAL, men konsekvensen heraf vil således være en ganske anden end den af flertallet foreslåede. Det får samtidig den konsekvens, at reglen i § 18, stk. 2, må præciseres, således at tilbagebetalingspligten gøres betinget af, at den pågældende ydelse skulle være fradraget i erstatningen.

Det bemærkes i øvrigt, at flertallets tilføjelse om fradrag for forsikringsydelser m.v. er overflødig. Det følger af lovens § 6 a, at erstatningen skal udmåles efter almindelige erstatningsretlige regler, herunder EAL, hvoraf følger, at der skal foretages samme fradrag i den statslige erstatning, som der skulle foretages i et erstatningskrav fremsat mod skadevolderen selv. Dette gælder naturligvis også fradrag i erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter EAL § 2, stk. 2, herunder sygeløn og dagpenge, som ikke nævnes i flertallets forslag, der derfor nærmest bliver vildledende.

Flertallets forslag om ændring af voldsoffererstatningslovens § 10, stk. 2, giver ikke anledning til bemærkninger.

6.3. Mindretallets forslag

6.3.1. Udkast til ændringer af EAL

Kap. 1. Erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger

Indledning - personskade, dødsfald

§ 1. Den, der er erstatningsansvarlig for personskade, skal betale erstatning og godtgørelse herfor efter reglerne i denne lov.

Stk. 2. Den, der er erstatningsansvarlig for en andens død, skal betale erstatning herfor efter reglerne i denne lov.

Helbredelsesudgifter og lignende udgifter

§ 2. Erstatning ydes for nødvendige eller rimelige udgifter til helbredelsesforanstaltninger og andre foranstaltninger som følge af skaden, der har til formål at sikre eller forbedre skadelidtes funktionsevne.

Stk. 2. Fremtidige udgifter af den i stk. 1 nævnte karakter erstattes som et engangsbeløb. Hvis udgifterne skal afholdes som en varig, løbende udgift, fastsættes engangsbeløbet ved kapitalisering af den forventede, årlige udgift på grundlag af de i henhold til § 16 A fastsatte kapitalfaktorer.

Stk. 3. Ved fastsættelsen af erstatning efter stk. 1 og 2 fradrages sociale ydelser, forsikringsydelser og andre ydelser, som tilkommer skadelidte i anledning af skaden til dækning af de pågældende udgifter.

Godtgørelse for ikke-økonomisk skade

Svie og smerte

§ 3. Godtgørelse for svie og smerte ydes for den periode, hvor skadelidte som følge af skaden er syg eller hæmmet af gener eller indskrænkninger i de normale legemsfunktioner i en sådan grad, at det må sidestilles hermed. Godtgørelse ydes dog ikke for de første 7 dage efter skadens indtræden. Medfører skaden varigt mén, ophører retten til godtgørelse for svie og smerte på det tidspunkt, hvor dette kan konstateres.

Stk. 2. Godtgørelse efter stk. 1 udgør 170 kr. for hver dag, den skadelidte er sengeliggende, og 80 kr. for hver dag, den skadelidte i øvrigt er berettiget til godtgørelse. Hvis godtgørelsen herefter ville overstige 25.000 kr., fastsættes beløb herudover med 50% af de nævnte beløb. Godtgørelsen kan dog højst udgøre 50.000 kr.

Stk. 3. I tilfælde, hvor skadens følger har medført særligt omfattende smerter, gener eller ulemper for den skadelidte, forhøjes de i stk. 2 nævnte beløb med 50%. I disse tilfælde gælder reglen i stk. 1, 2. pkt., ikke.

Varigt mén

§ 4. Medfører skaden varigt mén, ydes godtgørelse herfor efter graden af det varige mén, som fastsættes under hensyn til skadens medicinske art og omfang efter den af Arbejdsskadestyrelsen udarbejdede méntabel. Méntabellen fastsættes ved bekendtgørelse. Méngraden kan i særlige tilfælde forhøjes under hensyn til de ulemper, som ménet medfører i skadelidtes personlige livsførelse.

Stk. 2. Godtgørelse efter stk. 1 fastsættes på grundlag af en årlig ydelse, der ved en méngrad på 100% udgør x-000 kr. Godtgørelsen betales som et engangsbeløb ved kapitalisering af den årlige ydelse på grundlag af de i henhold til § 16 A fastsatte kapitalfaktorer. Kapitaliseringen sker på grundlag af skadelidtes alder på det tidspunkt, hvor godtgørelsen fastsættes, og det beløb for den årlige ydelse, som er gældende på dette tidspunkt, jf. § 15, stk. 3.

Stk. 3. I godtgørelsen efter stk. 2 fradrages den godtgørelse for varigt mén, som skadelidte måtte have modtaget eller have ret til at modtage i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Indtægtstab

Tabt arbejdsfortjeneste

§ 5. Som tabt arbejdsfortjeneste erstattes indtægtstab, som skaden har medført på grund af hel eller delvis uarbejdsdygtighed i perioden fra skadens indtræden og indtil det tidspunkt, hvor der efter § 6 måtte være grundlag for at tilkende erstatning for erhvervsevnetab.

Stk. 2. Værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med erhvervsindkomst.

Stk. 3. Var skadelidte under uddannelse på skadestidspunktet, og medfører skaden en udsættelse af en nært forestående afslutning på uddannelsen, erstattes indtægtstab herved efter stk. 1. I andre tilfælde, hvor skaden medfører en forlængelse af skadelidtes uddannelse, ydes erstatning for de udgifter, som dette har medført.

Stk. 4. I erstatningen fradrages løn under sygdom, dagpenge fra arbejdsgiver eller kommunen i henhold til lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel og forsikringsydelser, der har til formål at dække indtægtstabet, samt lignende ydelser til den skadelidte.

Erhvervsevnetab

Erhvervsevnetabsbedømmelsen

§ 6. Hvis skaden medfører en varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne.

Stk. 2. Erhvervsevnetabet udgør forskellen mellem den erhvervsindtægt, som det må antages, at skadelidte ville have kunnet oppebære, hvis skaden ikke var sket, og den erhvervsindtægt, som skadelidte kan eller bør kunne oppebære under hensyntagen til skadens følger, skadelidtes alder, tidligere uddannelse, færdigheder m.v. samt mulighederne for erhvervsmæssig optræning, omskoling eller anden revalidering.

Stk. 3. Ved vurderingen af erhvervsevnetab efter stk. 2 gælder reglen i § 5, stk. 2, tilsvarende. Er skadelidte et barn eller en ung person, for hvem det ikke er muligt at fastslå, hvad erhvervsindtægten må antages at ville have været, hvis skaden ikke var sket, sættes denne til en gennemsnitlig erhvervsindtjening. Justitsministeren fastsætter nærmere regler herom.

Stk. 4. Erstatningen fastsættes efter forholdene på det tidspunkt, hvor det efter stk. 2 er muligt at konstatere, at skaden vil medføre et varigt tab eller forringelse af erhvervsevne.

Fradrag

§ 7. I den efter § 6 beregnede, varige indtægtsnedgang foretages fradrag for følgende ydelser, som skadelidte måtte have modtaget eller have ret til at modtage i anledning af skaden til dækning af erhvervsevnetabet:

1) Førtidspension i henhold til lov om social pension i det omfang, pensionsydelsen fastsættes uden hensyn til modtagerens økonomiske forhold,

2) tjenestemandspension til ansatte i stat og kommuner eller tilsvarende pensionsordning,

3) løbende ydelser i henhold til pensions- og forsikringsordninger, der er oprettet som led i skadelidtes ansættelsesforhold,

4) erstatning for tab af erhvervsevne i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Stk. 2. Størrelsen af fradraget efter stk. 1 fastsættes på det i § 6, stk. 4, nævnte tidspunkt, dersom den pågældende ydelse er endeligt fastsat på dette tidspunkt.

Kapitalisering

§ 8. Erstatning for erhvervsevnetab fastsættes som et engangsbeløb ved kapitalisering af den efter § 6 beregnede varige indtægtsnedgang og efter de fradrag, som måtte skulle foretages efter § 7.

Stk. 2. Kapitaliseringen foretages på grundlag af de i henhold til § 16 A fastsatte kapitalfaktorer efter den skadelidtes alder på det tidspunkt, hvor erstatningen fastsættes.

Stk. 3. Kapitaliseringen omfatter perioden fra erstatningens fastsættelse frem til det tidspunkt, hvor der opnås ret til folkepension efter lov om social pension, medmindre der er grund til at antage, at den skadelidtes erhvervsevnetab vil ophøre på et tidligere eller et senere tidspunkt.

Fælles regler om godtgørelse for varigt mén og erstatning for erhvervsevnetab

Forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen

§ 9. Såvel skadelidte som den erstatningsansvarlige kan indhente en udtalelse om méngraden efter § 4 og om erhvervsevnetabet efter § 6 fra Arbejdsskadestyrelsen, jf. lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Genoptagelse

§ 10. En afsluttet sag om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis der indtræder uforudsete ændringer i grundlaget for afgørelsen, således at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetab bliver væsentligt større end antaget ved afgørelsen. Ved genoptagelse af sagen kan spørgsmålet om méngraden og erhvervsevnetabet igen begæres forelagt Arbejdsskadestyrelsen, jf. § 9.

Erstatning ved dødsfald

Overgangsbeløb og erstatning for begravelsesudgifter

§ 11. Hvis afdøde efterlader sig en samlevende ægtefælle eller en samlever, har den pågældende ret til et overgangsbeløb, der udgør 105.000 kr. Efterlader afdøde sig ikke en samlevende ægtefælle eller en samlever, kan overgangsbeløbet tilkendes en anden efterladt person, når særlige omstændigheder taler derfor.

Stk. 2. Hvis afdøde er et barn eller en ung under 18 år, har forældremyndighedens indehaver ret til et overgangsbeløb, der udgør 52.500 kr.

Stk. 3. Hvis der ikke opstår ret til overgangsbeløb efter stk. 1 eller stk. 2, ydes erstatning for rimelige begravelsesudgifter.

Stk. 4. Retten til erstatning efter stk. 1-3 bortfalder, hvis den pågældende er berettiget til overgangsbeløb i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Forsørgertabserstatning til ægtefælle eller samlever

§ 12. Erstatning for tab af forsørger til ægtefælle eller samlever fastsættes under hensyn til forsørgelsens omfang og den efterladtes muligheder for at forsørge sig selv, jf. stk. 2.

Stk. 2. Forsørgelsens omfang antages at udgøre 40% af afdødes indtægt som opgjort efter stk. 3, medmindre særlige omstændigheder medfører, at omfanget må antages at være væsentligt mindre. Forsørgelse omfatter også værdien af afdødes arbejde i hjemmet. Den efterladtes selvforsørgelse omfatter den forøgelse af den efterladtes indtægt ved erhvervsmæssig beskæftigelse, som kan eller bør kunne opnås under hensyn til den efterladtes alder, tidligere uddannelse, færdigheder m.v. samt helbredstilstand, forsørgerpligter over for børn og muligheder for uddannelse, revalidering m.v.

Stk. 3. Afdødes indtægt omfatter den samlede indkomst på tidspunktet for ulykkens indtræden eller på tidspunktet for dødsfaldets indtræden, såfremt indtægten er større på dette tidspunkt. Der medregnes dog ikke formueindkomst i det omfang, den efterladte overtager eller arver de aktiver, som denne indkomst hidrører fra.

Stk. 4. I det efter stk. 2 beregnede, årlige forsørgertab fradrages følgende ydelser, som den efterladte måtte have modtaget eller have ret til at modtage i anledning af dødsfaldet:

1) Tjenestemandspension til efterladte efter ansatte i stat og kommuner eller tilsvarende pensionsordning,

2) ydelser i henhold til pensions- og forsikringsordninger, der er oprettet som led i afdødes ansættelsesforhold,

3) erstatning for tab af forsørger i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Stk. 5. Erstatning for tab af forsørger fastsættes til et engangsbeløb ved kapitalisering af det efter stk. 2 beregnede, årlige forsørgertab og efter de fradrag, som måtte skulle foretages efter stk. 4. Kapitaliseringen foretages på grundlag af de i medfør af § 16 A fastsatte kapitalfaktorer efter afdødes og den efterladtes alder og varigheden af forsørgertabet.

Forsørgertabserstatning til børn

§ 13. Erstatning for tab af forsørger til børn, over for hvilke afdøde havde forsørgelsespligt, udgør årligt 10% af afdødes indtægt som opgjort efter § 12, stk. 3, for perioden fra dødsfaldet indtil barnets fyldte 18. år. Hvis det må antages, at afdøde ville have forsørget barnet ud over det fyldte 18. år, kan perioden forlænges, dog længst til det fyldte 24. år.

Stk. 2. Hvis afdøde var eneforsørger for barnet, forhøjes erstatningen til 20% af afdødes indtægt. I øvrigt gælder reglerne i stk. 1.

Stk. 3. Erstatninger fastsat efter stk. 1 eller stk. 2 kan i alt højst udgøre 40% af afdødes indtægt. Hvis der tillige ydes erstatning efter § 12, nedsættes denne andel til 30%. I alle tilfælde fordeles nedsættelsen forholdsmæssigt på

erstatningerne til børnene.

Stk. 4. I erstatning fastsat efter stk. 1-3 fradrages de i § 12, stk. 4, nævnte ydelser, som måtte tilkomme barnet i anledning af forsørgerens død. Desuden fradrages den forøgelse af børnetilskud i henhold til lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, som forsørgerens død måtte udløse.

Stk. 5. Erstatningen fastsættes til et engangsbeløb ved kapitalisering af det efter stk. 1-3 beregnede, årlige forsørgertab og efter de fradrag, som måtte skulle foretages efter stk. 4. Kapitaliseringen foretages på grundlag af de i medfør af § 16 A fastsatte kapitalfaktorer.

Forsørgertabserstatning til andre

§ 14. Hvis de samlede erstatninger efter §§ 12 og 13 udgør mindre end 70% af afdødes indtægt, bortset fra fradrag efter § 12, stk. 4, og § 13, stk. 4, kan der inden for denne begrænsning gives erstatning til andre efterladte, som afdøde forsørgede, eller til hvis forsørgelse afdøde ydede væsentligt bidrag. Erstatningen fastsættes til et engangsbeløb ud fra en vurdering af forsørgelsens omfang og den periode, som forsørgelsen måtte forventes at vedvare.

Stk. 2. I erstatning efter stk. 1 fradrages eventuel erstatning for tab af forsørgelse, som den pågældende måtte have modtaget eller have ret til at modtage i henhold til lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Fælles regler om erstatning og godtgørelse

Regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb

§ 15. De i § 3, stk. 2 og 3, § 4, stk. 2, og § 11, stk. 1 og 2, nævnte beløb reguleres årligt pr. 1. januar med 2,0% tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om satsreguleringsprocent. Samme regulering foretages af den i § 6, stk. 3, nævnte gennemsnitlige erhvervsindtjening. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, stk. 2, 1. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 10 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der efter stk. 1 var gældende på tidspunktet for erstatningens eller godtgørelsens fastsættelse.

Betaling og forrentning

§ 16. Erstatning og godtgørelse kan kræves betalt 14 dage efter, at den erstatningsansvarlige har været i stand til at indhente de oplysninger, der er nødvendige til bedømmelse af erstatningens og godtgørelsens størrelse. Hvis det er givet, forinden endelig opgørelse kan finde sted, at den erstatningsansvarlige i hvert fald skal betale en del af det krævede beløb, kan denne del kræves betalt efter reglen i 1. pkt.

Stk. 2. Beløbet forrentes fra forfaldstiden med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6%. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og økonomiministeriet ændre renten.

Kapitalfaktorer

§ 16 A. Justitsministeren fastsætter regler om de kapitalfaktorer, der skal anvendes ved fastsættelse af erstatning og godtgørelse i henhold til § 2, stk. 2, § 4, stk. 2, § 8, § 12, stk. 5, og § 13, stk. 5.

Stk. 2. Kapitalfaktorerne fastsættes på grundlag af en rentefod, der svarer til en gennemsnitlig realrente.

Stk. 3. Kapitalfaktorerne udformes i tabeller, der afspejler de perioder, som de i stk. 1 nævnte erstatninger og godtgørelser skal dække, jf. særligt § 8, stk. 3, § 12, stk. 5, og § 13, stk. 1.

Stk. 4. Hvis den erstatningsberettigede afgår ved døden inden fastsættelse af godtgørelse efter § 4 eller erstatning efter § 8, § 12 eller § 13, ydes kun godtgørelse eller erstatning for perioden frem til tidspunktet for dødsfaldet.

Justitsministeren fastsætter nærmere regler for, hvordan kapitalisering skal foretages i disse tilfælde.

Regres

§ 17. Der kan ikke udøves regres for ydelser, der skal fradrages i erstatning eller godtgørelse i henhold til § 2, stk. 3, § 4, stk. 3, § 5, stk. 4, § 7, stk. 1, § 11, stk. 4, § 12, stk. 4, § 13, stk. 4, og § 14, stk. 2.

Stk. 2. En kommune kan dog gøre regres for dagpenge, som den har betalt i henhold til lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel. En arbejdsgiver, der har betalt løn under sygdom eller dagpenge i henhold til lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel eller har betalt dertil knyttede ydelser, kan gøre regres mod den erstatningsansvarlige i det omfang, arbejdsgiveren har lidt et tab.

§§ 18-25 er uændrede.

Krænkelse af den personlige integritet

§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for den lidelse, som krænkelsen har medført.

Stk. 2. Godtgørelse efter stk. 1 fastsættes til et beløb, som findes rimeligt under hensyn til krænkelsens karakter og grovhed. Der skal herved tages særligt hensyn til, om krænkelsen har indebåret en fornedrelse, ydmygelse eller forhånelse af den forurettede, om den har været egnet til at fremkalde alvorlig frygt for liv eller helbred, om den har indebåret en forbrydelse mod kønssædeligheden, jf. straffelovens kapitel 24, om den har været egnet til at fremkalde offentlig opmærksomhed, og om den i øvrigt har haft følger for den forurettede, for hvilke erstatning eller godtgørelse ikke ydes efter andre regler i denne eller anden lov.

Stk. 3. § 18, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1-2.

§§ 27-32 er uændrede.

6.3.2. Bemærkninger til lovudkastet

Ad § 1

Bestemmelsen foreslås givet en ny udformning, mens flertallet foreslår den opretholdt uændret.

Baggrunden for forslaget er, at den gældende regel er en - lovteknisk uheldig - sammenblanding af en indledende oversigt over erstatningsposterne i lovens kap. 1, en selvstændig hjemmel for erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab (idet disse poster ikke omhandles i andre bestemmelser) og en principudtalelse om sidestilling af husligt arbejde med erhvervsmæssigt arbejde, der kun har betydning for erstatningsposter, der relaterer sig til tab af indtjening(sevne), og som i øvrigt alligevel gentages i § 12, 2. pkt.

Forslaget indebærer, at bestemmelsen begrænses til den førstnævnte funktion, dog uden opremsning af de enkelte erstatnings- og godtgørelsesposter. Der er behov for en nærmere præcisering af reglerne om erstatning for helbredelsesudgifter og andet tab, hvilket gøres i forslagets § 2. I den forbindelse foreslås det, at erstatningsposten "andet tab" udgår, jf. nærmere bemærkningerne til denne bestemmelse. Princippet om, at husligt arbejde sidestilles med erhvervsmæssigt arbejde, foreslås placeret i den sammenhæng, hvor det hører hjemme, dvs. i reglerne om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, jf. forslagets § 5, stk. 2, hvortil der henvises i reglerne om erstatning for erhvervsevnetab, jf. foreslagets § 6, stk. 3, 1. pkt., og om forsørgertab, jf. forslagets § 12, stk. 2, 2. pkt.

Ad § 2

Bestemmelsen er ny og har ikke noget modstykke i flertallets forslag. Formålet er alene at præcisere, i hvilket omfang erstatning kan ydes for helbredelsesudgifter og lign. udgifter, og hvordan erstatningen skal fastsættes. Der er ikke tilsigtet nogen ændringer i, hvilke udgifter der kan kræves erstatning for. Den meget ubestemte erstatningspost "andet tab" i den nuværende § 1, stk. 1, foreslås erstattet med et mere præcist kriterium i *stk. 1*, hvorefter det afgørende er, om det drejer sig om udgifter til foranstaltninger, der har til formål at sikre eller forbedre skadelidtes funktionsevne. Herefter kan der således ydes erstatning for udgifter til andet end

helbredelsesforanstaltninger (f.eks. til boligindretning), og det gøres dermed også klart, at erstatning ikke er betinget af, at foranstaltningen overhovedet kan bidrage til (yderligere) helbredelse. Fremtidige udgifter (f.eks. til medicin eller udskiftning af proteser eller andre hjælpemidler) er dermed også omfattet, jf. nedenfor om udmålingen af erstatningen. Kriteriet opfanger således hovedparten af det, som efter gældende ret antages at falde ind under begrebet "andet tab". Udenfor falder erstatning for forlænget uddannelse. Spørgsmålet herom har så nær sammenhæng med reglerne om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, at det mere hensigtsmæssigt bør reguleres dér, jf. forslagets § 5, stk. 3, og bemærkningerne hertil.

Efter gældende ret er det ikke ganske afklaret, hvorledes erstatningen skal fastsættes, når der er tale om løbende, fremtidige udgifter. Der bør derfor tages stilling til, efter hvilke regler kapitaliseringen heraf skal foretages. Antages udgifterne at være livsvarige, er kapitalfaktoren ved erhvervsevnetab ikke anvendelig (selv om der er en vis tilbøjelighed til at anvende den efter de gældende regler). Forslagets *stk. 2* indeholder derfor i stedet en henvisning til de kapitalfaktorer, som skal fastsættes i henhold il § 16 A, jf. bemærkningerne hertil.

I *stk. 3* foreslås indført en regel, der fastslår, hvilke ydelser der skal fradrages i erstatningen. Reglen er i overensstemmelse med gældende ret. Det er imidlertid ikke hensigtsmæssigt, at fradragsreglen ikke fremgår eksplicit (især når andre fradragsregler er medtaget i loven, jf. den gældende § 2, stk. 2).

Ad § 3

Reglerne om godtgørelse for ikke-økonomisk skade foreslås samlet i § 3 (om svie og smerte) og § 4 (om varigt mén), hvorefter reglerne om erstatning for indtægtstab samles i §§ 5-8. Den hidtidige regel om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste (§ 2) bliver herefter § 5. Reglerne om godtgørelse suppleres fortsat af § 26, der fortsat bør placeres uden for lovens kap. 1, da den ikke kun omhandler personskade.

Som omtalt i afsnit 6.2.4.1. adskiller forslaget til § 3 sig fra flertallets forslag ved, at den gældende regels sondring mellem sengeliggende og oppegående sygedage bevares, og at det samme gælder for "grænsebeløbet" i den nuværende § 3, sidste pkt., jf. forslagets stk. 2, 2. pkt. Alle beløb i forslaget svarer til dem, der er gældende pr. 1/1 2000. I modsætning til gældende rets regel fastslås det i stk. 2, 2. pkt., at godtgørelse ud over "grænsebeløbet" ikke skal udmåles rent skønsmæssigt, men med faste beløb, der udgør halvdelen af de normale takster for henholdsvis sengeliggende og oppegående sygedage. Ligesom i flertallets forslag foreslås indførelse af et absolut maksimum, der er sat til det dobbelte af "grænsebeløbet". Dette svarer imidlertid til, hvad der antages at være gældende ret.

Ligesom i flertallets forslag foreslås stationærkriteriet afskaffet som grænse for, hvor længe godtgørelse for svie og smerte kan ydes. Det er imidlertid klart, at der ikke kan kræves godtgørelse for svie og smerte for en periode, for hvilken der er grundlag for at kræve godtgørelse for varigt mén. I stk. 2, 3. pkt., præciseres det derfor, at retten til godtgørelse for svie og smerte ophører på det tidspunkt, hvor det *kan* konstateres, at skaden har medført et varigt mén.

Herudover indeholder forslagets stk. 1, 1. pkt., en præcisering af, i hvilke tilfælde der kan kræves godtgørelse for svie og smerte. Efter gældende ret er retten hertil i almindelighed betinget af, at skadelidte har været sygemeldt, suppleret med en forholdsvis snæver adgang til at yde godtgørelse, når denne betingelse ikke er opfyldt, jf. § 3, 2. pkt., i den gældende regel. Disse regler er således navnlig møntet på personer, der er erhvervsmæssigt beskæftiget, idet spørgsmålet om sygemelding ofte ikke vil være relevant for andre. Der foreslås derfor i stedet indført et rent *funktionelt kriterium*, hvorefter det afgørende er, om skadelidte er syg eller således hæmmet af gener eller indskrænkninger i de normale legemsfunktioner, at tilstanden kan sidestilles hermed. Principielt svarer dette til forståelsen af den gældende § 3, 2. pkt., men i modsætning til denne er princippet ikke begrænset til "særlige tilfælde", således at afgørelsen i alle tilfælde alene skal træffes på grundlag af det nævnte funktionelle kriterium.

Dernæst foreslås i *stk. 3* indført en adgang til at forhøje de normale takster i tilfælde, hvor skaden har medført særligt omfattende smerter, gener eller ulemper. Hvis der er grundlag for en forhøjelse, udgør den altid 50% af de normale takster, dvs. at godtgørelsesbeløbene da udgør 255 kr./120 kr. for sengeliggende/oppegående sygedage, "grænsebeløbet" udgør 37.500 kr. og det absolutte maksimum 75.000 kr. Som nævnt i afsnit 6.2.4.1. er det tanken, at afgrænsningen af området for denne bestemmelse så vidt muligt skal foretages på grundlag af objektive kriterier i form af en beskrivelse af de skadetyper, som erfaringsmæssigt er forbundet med et særligt smertefuldt eller på anden måde belastende behandligsforløb. Som grundlag for en sådan "typologi" kunne man f.eks. anvende de kriterier, som er udviklet hertil i svensk ret (f.eks. svære brandskader, hoved- og ansigtsskader, frakturer med

omfattende bløddelskader m.v., suppleret med de kriterier, som i øvrigt efter svensk ret kan begrunde en vis forhøjelse af de normale takster, jf. herved SOU 1995:33 s. 503 f).

Endelig foreslås indført en "karenstid" på en uge, således at godtgørelse for svie og smerte ikke ydes for forholds bagatelagtige skader, jf. stk. 1, 2. pkt. Undtagelse herfra gøres dog ved de nævnte svære skader, jf. stk. 3, 2. pkt. Herved opnås dels en vis rationaliseringsgevinst, idet der ofte ved bagatelagtige skader ikke opstår ret til anden erstatning, dels understreges yderlige, at den tilsigtede forbedring af erstatninger og godtgørelser navnlig skal gælde ved de alvorligere skader. I et videre perspektiv har ændringen muligvis tillige den fordel, at den kan lette en harmonisering mellem EAL og ASL, der ikke hjemler nogen godtgørelse for svie og smerte.

Ad § 4

Som omtalt i afsnit 6.2.4.2. bygger forslaget om reglerne for godtgørelse for varigt mén på den forudsætning, at der hurtigst muligt iværksættes en grundlæggende revision af den af Arbejdsskadestyrelsen udarbejdede méntabel. Samtidig foreslås det, at méntabellen fastsættes i bekendtgørelsesform, idet det forekommer betænkeligt, at tabellen - der selvsagt har afgørende betydning for de skadelidtes retsstilling - kan fastsættes og ændres uden en officiel publicering. Hjemlen til at udstede denne bekendtgørelse burde indføjes i ASL, men da det ligger uden for kommissoriet at forslå ændringer heri, foreslås hjemlen - foreløbig - indføjet i EAL.

Forslagets *stk. 1* adskiller sig i øvrigt ikke væsentligt fra den gældende bestemmelse, som flertallet foreslår opretholdt. Revisionen af méntabellen er dog anticiperet derved, at der i forslaget hverken er medtaget minimumgrænsen på 5% mén eller muligheden for at forhøje méngraden ud over 100%. Udformes méntabellen med udgangspunkt i skader, der medfører tab af al funktionsevne, opstår spørgsmålet om "forhøjelse" af méngraden ikke, og ved udformning af dens "nedre" grænser bør det selvstændigt vurderes, hvilke skadetyper der overhovedet bør udløse méngodtgørelse, således at man undgår, at der i tabellen er medtaget méntilfælde, der ikke udløser godtgørelse, fordi méngraden er sat til mindre end 5%.

Forslagets *stk. 2* afviger fra både den gældende regel og fra flertallets forslag ved, at godtgørelsen foreslås udmålt på grundlagt af et årligt grundbeløb, der kapitaliseres. Om begrundelsen herfor henvises til bemærkningerne i afsnit 6.2.4.2. Som det fremgik heraf, bør der ved nærværende revision af loven tilstræbes et godtgørelsesniveau på ca. 600.000 kr. ved 100% mén, således at grundbeløbets præcise størrelse vil afhænge af størrelsen af den maksimale kapitalfaktor. Bliver denne således omkring 18 ved kapitalisering på grundlag af en gennemsnitlig realrente, jf. forslages § 16 A, stk. 2, skal grundbeløbet således sættes til ca. 33.000 kr. Ligesom efter flertallets forslag skal der ikke anvendes det beløb, som var gældende på skadestidspunktet. Efter forslagets stk. 2, 3. pkt., anvendes i stedet det grundbeløb, som var gældende på tidspunktet for fastsættelsen af godtgørelsen (ikke udbetalingstidspunktet, sådan som flertallet foreslår det), ligesom kapitaliseringen baseres på skadelidtes alder på dette tidspunkt (modsat flertallets forslag, hvorefter aldersreduktionen sker efter skadelidtes alder på *skadestidspunktet*, hvilket forekommer noget inkonsekvent).

Forslagets *stk. 3* præciserer, at der i méngodtgørelsen alene foretages fradrag for méngodtgørelse i henhold til ASL. Dette svarer til gældende ret, men det er ønskeligt at tydeliggøre for hver enkelt erstatnings- og godtgørelsespost, hvilke fradrag der (eventuelt) skal foretages.

Ad § 5

Forskellen fra flertallets forslag (§ 2) er dels, at der ikke foreslås indført regler om erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.2.1., og dels, at den gældende regel om, at retten til erstatning ophører, når skadelidte kan begynde at arbejde igen, foreslås udeladt, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.1. Som dér anført bør erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ydes, så længe skadelidte er helt eller delvis uarbejdsdygtig, uden hensyn til om skadelidte i en kortere eller længere periode har genoptaget arbejdet i normalt eller næsten normalt omfang. Indtægtstab i eventuelle senere uarbejdsdygtighedsperioder vil således også blive erstattet efter bestemmelsen, naturligvis forudsat at skadelidte kan dokumentere, at disse er forårsaget af tilskadekomsten. Derimod er det klart, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ikke kan ydes for en uarbejdsygtighedsperiode, for hvilken indtægtstabet erstattes efter reglerne om erstatning for erhvervsevnetab. Retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ophører derfor efter forslaget i det øjeblik, der er grundlag for at tilkende skadelidte erstatning for erhvervsevnetab. Tidspunktet herfor fremgår af forslagets § 6. Så længe skadelidte er under revalidering, er dette tidspunkt normalt ikke kommet, hvorfor erstatning for indtægtstab under revalideringsforløbet erstattes som tabt arbejdsfortjeneste. Dette indebærer bl.a., at der i erstatningen skal foretages fradrag for revalideringsydelse m.v., jf.

forslagets stk. 4, ligesom det er en selvfølge, at arbejdsindtægter i forbindelse hermed skal fradrages, idet sådan indtægt selvsagt begrænser skadelidtes indtægtstab.

Selve erstatningsudmålingen foreslås - ligesom i flertallets forslag - ikke ændret. Det overkompensationsproblem, der efter gældende ret følger af, at erstatningen er fritaget for betaling af arbejdsmarkedsbidrag, må løses inden for lovgivningen herom. Som nævnt i bemærkningerne til § 1 foreslås princippet om, at husligt arbejde sidestilles med erhvervsmæssigt arbejde, flyttet hertil, jf. forslagets *stk. 2*. I *stk. 3, 1. pkt.*, foreslås det endvidere præciseret, at indtægtstab ved forsinket erhvervsstart som følge af forlængelse af en uddannelse erstattes efter de almindelige regler om tabt arbejdsfortjeneste. Dette er i overensstemmelse med gældende ret. I *stk. 3, 2. pkt.*, foreslås det, at der i andre tilfælde af forlængelse af uddannelse i stedet ydes erstatning for de udgifter, som forlængelsen har medført. Denne erstatning har hidtil været ydet i henhold til § 1, stk. 1, om "andet tab", der foreslås afskaffet, jf. bemærkningerne til § 2. Også denne regel er principielt i overensstemmelse med gældende ret, men understregningen af, at erstatning kun ydes for de udgifter, forlængelsen af uddannelsen har medført, vil antagelig medføre en vis begrænsning af mulighederne for at opnå erstatning set i forhold til hidtidig retspraksis (herunder formentlig især praksis om erstatning for tab af skoleår). Domstolene må på sædvanlig måde fastsætte de krav, som stilles til dokumentationen for sådanne udgifter.

I fradragsreglen i *stk. 4* foreslås den ændring i relation til forsikringsydelser, at fradraget ikke skal være betinget af, at forsikringen har karakter af en skadesforsikring. De fleste forsikringer, der dækker (midlertidigt) indtægtstab, er summaforsikringer, men i praksis søges forsikringsydelsen altid fastsat således, at den så vidt muligt relaterer sig til det indtægtstab, som kan opstå. På denne baggrund er sondringen mellem skades- og summaforsikring ikke hensigtsmæssig, og fradragsreglen bør derfor omfatte alle forsikringsydelser, der har til formål at dække indtægtstabet (helt eller delvis) for den relevante periode.

Ad § 6

Såvel efter de gældende regler som efter flertallets forslag udmåles erhvervsevnetabserstatning efter denne formel, jf. §§ 5-7: Erhvervsevnetabsprocent x kapitalfaktor x årsløn. Kapitalfaktoren suppleres af en aldersreduktionsfaktor (§ 9) og af reglen i § 8, hvorefter erstatningen for visse skadelidte udmåles på grundlag af méngraden. Efter nærværende forslags §§ 6-8 udmåles erstatningen efter denne formel: Erhvervsevnetabet udtrykt som en årlig indtægtsnedgang ÷ visse pensions- og forsikringsydelser x kapitalfaktoren (som fastsættes efter reglerne i § 16 A). Kapitalfaktoren tager hensyn til skadelidtes alder, hvorfor der ikke er behov for en særskilt regel om aldersreduktion. Den særlige udmåling efter den hidtidige § 8 udgår helt.

Forslaget indebærer således, at årslønnen fjernes som en selvstændig parameter ved erstatningsudmålingen, og at erhvervsevnetabet ikke måles i procenter. Der henvises herom til bemærkningerne i afsnit 6.2.2.2. Som en konsekvens heraf udgår tillige reglen om, at erhvervsevnetabet skal udgøre mindst 15% for at udløse erstatning, jf. den gældende regel i § 5, stk. 3, 2. pkt. Endvidere udgår reglen om maksimering af den årsløn, der kan ydes erstatning for, jf. den gældende regel i § 7, stk. 3. Modsat flertallets forslag (jf. dettes § 6, stk. 2) foreslås der ikke indført nogen anden form for maksimering af erstatningen.

Selve erhvervsevnetabsbedømmelsen i forslagets § 6, *stk. 1 og 2*, adskiller sig ikke principielt fra flertallets forslag, jf. dettes § 5, stk. 1 og 2. Stationærkriteriet udgår således, og der skal fuldt ud tages hensyn til alle foreliggende revalideringsmuligheder. Forskellen fra flertallets forslag er som nævnt kun, at nedgangen i skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde ikke skal udmøntes i en procentuel beregning heraf, idet (brutto)erhvervsevnetabet er selve den beløbsmæssige indtægtsnedgang, som er en varig følge af skaden. Det følger af forslagets *stk. 4*, at bedømmelsen heraf skal foretages på grundlag af forholdene på det tidspunkt, hvor det er *muligt* at konstatere et erhvervsevnetab, dvs. en varig nedgang i skadelidtes indtjeningsevne. Ved bedømmelsen heraf indgår således den indtægt, som skadelidte *på dette tidspunkt* må antages at ville kunne have oppebåret, hvis skaden ikke var sket. Der skal derfor tages hensyn til den eventuelle indtægtsfremgang, som skadelidte kunne have forventet i perioden fra skadestidspunktet indtil pådømmelsestidspunktet. Der kan endvidere tages hensyn til indtægtsfremgang, som skadelidte kunne have forventet efter dette tidspunkt, dersom den har en tilstrækkeligt konkret påregnelig karakter (f.eks. i kraft af udsigt til avancement). Derimod skal der ikke tages hensyn til almindelige, fremtidige lønstigninger, idet kompensationen herfor ydes i kraft af den rentefod, som kapitalfaktoren er udformet efter.

Denne form for erhvervsevnetabsbedømmelse er kun direkte anvendelig på personer, der var erhvervsmæssigt beskæftigede. Princippet skal imidlertid anvendes på alle skadelidte, der lider et erhvervsevnetab, idet den særlige "§ 8-erstatning" foreslås helt afskaffet, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.2.5. I forslagets *stk. 3* tages derfor stilling til

princippets anvendelse på de grupper af skadelidte, hvor problemet er størst, nemlig personer, der udførte husligt arbejde i eget hjem, og børn.

For så vidt angår de førstnævnte gælder det almindelige princip om ligestilling af husligt arbejde med erhvervsmæssig beskæftigelse, jf. henvisningen i 1. pkt. til § 5, stk. 2. Som nævnt i afsnit 6.2.2.5. opnås denne ligestilling imidlertid ikke, hvis der - som foreslået af flertallet - alene lægges vægt på, om der opstår (varige) udgifter til huslig bistand som følge af skaden. Denne målestok er vel anvendelig, når det alene drejer sig om et midlertidigt tab, men ikke, når det drejer sig om en varig nedsættelse af *evnen* til at udføre husligt arbejde. I de fleste tilfælde vil en sådan nedsættelse ikke blive modsvaret af en tilsvarende (mer)udgift til fremmed bistand, og der må derfor i stedet anlægges en mere generel vurdering af graden af nedsættelse af evnen til at udføre dette arbejde. Nedsættelsesgraden må dernæst sættes i forhold til en fastsættelse af "værdien" af husligt arbejde, der mest nærliggende kan sættes til en normal indtjening ved udførelse af rengøringsarbejde og lign. for andre. Hvis det imidlertid kan sandsynliggøres, at den pågældende ville være (gen)indtrådt på arbejdsmarkedet inden for et overskueligt tidsrum (eller ville have udvidet omfanget af sit erhvervsarbejde), f.eks. efter nogle års børnepasning, kan erhvervsevnetabet derimod måles i forhold til den indtjening, som da ville kunne påregnes.

For så vidt angår *børn* indebærer erhvervsevnetabskriteriet i stk. 2 sammenholdt med stk. 4, at det ofte vil være nødvendigt at udsætte bedømmelsen til det tidspunkt, hvor den pågældende når eller nærmer sig erhvervsaktiv alder, eller eventuelt det tidligere tidspunkt, hvor uddannelsesmuligheder og planer herfor ligger tilstrækkeligt klart. Udsættelse er dog ikke nødvendig, hvis det enten drejer sig om en så alvorlig skade, at det uden videre er klart, at den pågældende ikke vil kunne klare nogen form for erhvervsmæssig beskæftigelse, eller omvendt en mindre alvorlig skade, der enten ikke kan forventes at påvirke erhvervsevnen eller kun at ville påvirke erhvervsvalget, men ikke indtjeningsmulighederne. De faktiske erhvervsmuligheder må sammenholdes med de muligheder, der ville have foreligget, hvis skaden ikke var sket. Dette er selvsagt nemmest, hvis skadelidte på skadestidspunktet var i gang med en erhvervsrettet uddannelse, mens det ved skader på et tidligere tidspunkt ofte vil være umuligt at udøve et rimeligt skøn over, hvad erhvervsindtægten senere ville have været, hvis skaden ikke var sket. I så fald følger det af forslagets stk. 3, 2. pkt., at indtægten skal sættes til en gennemsnitlig erhvervsindtjening. Den seneste lønstatistik (for 1998) viser, at beløbet herfor udgør ca. 271.000 kr. For (mindre) børn vil det derfor normalt være dette beløb, som den (eventuelle) forventede faktiske indtjening skal sættes i forhold til ved erstatningsudmålingen efter stk. 2.

Ad § 7

Bestemmelsen regulerer de fradrag, der skal foretages i det efter § 6 beregnede erhvervsevnetab. Den har intet sidestykke i de gældende regler eller i flertallets forslag. Om begrundelsen for forslaget henvises til bemærkningerne i afsnit 6.2.2.4. Kun fradraget for erstatning for erhvervsevnetab i henhold til ASL, jf. forslagets stk. 1, nr. 4, er i overensstemmelse med de gældende regler, idet skadelidte hidtil har kunnet kumulere erstatningen med de ydelser, der omfattes af stk. 1, nr. 1-3.

Efter forslagets *nr. 1* fradrages førtidspension i henhold til lov om social pension, dersom pensionen er tilkendt i anledning af skaden. Denne betingelse vil normalt kun være opfyldt, når det drejer sig om en helbredsbetinget førtidspension, men den kan dog efter omstændighederne også være opfyldt ved pensioner, der tilkendes på en blandet helbredsbetinget og social indikation, jf. pensionslovens § 14, stk. 3, nr. 2. Fradraget foreslås begrænset til de dele af pensionen, som ikke er undergivet indtægtsregulering. En videregående fradragsregel måtte forudsætte, at der i det mindste blev givet de skadelidte mulighed for at holde formueindtægt hidrørende fra en udbetalt erstatning uden for det indtægtsgrundlag, hvorefter indtægtsreguleringen af pensionen finder sted, men dette ville forudsætte ændringer i den sociale pensionslov, som ligger uden for kommissoriet. Praktisk indebærer forslaget, at der - efter de gældende regler i pensionsloven - kun skal foretages fradrag for invaliditetsbeløb (ved mellemste og højeste førtidspension), erhvervsudygtighedsbeløb (ved højeste førtidspension) og førtidsbeløb (ved forhøjet, almindelig førtidspension, dvs. pension til personer under 60 år). Invaliditetsydelse er også omfattet af fradragsreglen. Den gælder derimod ikke for bistands- eller plejetillæg, idet disse tillæg ikke er en kompensation for erhvervsevnetab.

Efter forslagets *nr. 2 og 3* fradrages dernæst løbende ydelser i henhold til enhver form for pensionsordning, der er oprettet som led i skadelidtes ansættelsesforhold, herunder tjenestemandspensionsordninger. Som det fremgår, er det uden betydning, hvordan pensionsordningen nærmere er organiseret. Det er således uden betydning, om der er tale om en kollektiv eller individuel ordning, og om den bygger på et forsikringsmæssigt grundlag, en pensionskasseordning eller betales direkte af arbejdsgiveren. Det er ligeledes uden betydning, hvordan (eventuelle) bidrag til ordningen nærmere er fastsat, herunder hvordan de måtte være fordelt mellem arbejdsgiveren og

arbejdstageren.

Efter *stk. 2* fastsættes fradraget efter størrelsen af pensionsydelsen m.v. på det tidspunkt, hvor erhvervsevnetabet (kan) bedømmes, jf. § 6, stk. 4, forudsat at ydelsen er endeligt fastsat på dette tidspunkt. En midlertidig erhvervsevnetabserstatning i henhold til ASL vil efter forslaget normalt skulle fradrages i erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste efter forslagets § 5, stk. 4, men skulle erhvervsevnetabserstatningen i henhold til ASL ikke være endeligt fastsat på det nævnte tidspunkt, må beregningen af fradraget afvente tidspunktet herfor. Dette svarer til gældende ret. Sker der senere ændringer i den eller de ydelser, som er fradraget i erstatningen, kan der foretages omberegning, hvis betingelserne for genoptagelse i forslagets § 10 er opfyldt. Heraf følger, at erstatningen ikke senere kan nedsættes, selv om ydelsen forhøjes, hvorimod det modsatte er muligt, forudsat at den i § 10 opstillede væsentlighedsbetingelse er opfyldt. Mindre ændringer af ydelsen kan derfor ikke begrunde genoptagelse.

Ad § 8

Bestemmelsen fastslår principperne for kapitaliseringen af erhvervsevnetabserstatningen, dvs. den faktor, som den efter § 6 beregnede, årlige indtægtsnedgang skal multipliceres med efter de fradrag, som måtte skulle foretages efter § 7. Kapitalfaktorerne fastsættes ved bekendtgørelse i henhold til § 16 A, hvortil der henvises i *stk. 2*. Om principperne herfor henvises til bemærkningerne i afsnit 6.2.2.3. Som dér anført indebærer disse principper, at den højeste kapitalfaktor vil være omkring 18. Kapitalfaktorens størrelse vil i øvrigt afhænge af skadelidtes køn og alder, således at tabsperiodens længde og den almindelige dødelighedsrisiko er indregnet. Det fremgår udtrykkeligt af bestemmelsen, at det afgørende er alderen på det tidspunkt, hvor erhvervsevnetabserstatningen fastsættes - og altså ikke alderen på skadestidspunktet. Dette svarer til principperne i ASL.

Tabsperiodens længde er efter forslagets *stk. 3* som udgangspunkt perioden frem til det tidspunkt, hvor der opnås ret til folkepension (dvs. - efterhånden - 65 år). Dette udgangspunkt er fastsat ud fra en gennemsnitsbetragtning. På den ene side sker tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet rent faktisk hyppigst på et tidligere tidspunkt end dette (omkring 60-61 år som gennemsnit), men dette påvirkes selvsagt af de til enhver tid gældende regler om efterløn m.v. På den anden side er det klart, at mange ældre bevarer og udnytter en vis erhvervsevne efter det tidspunkt, hvor der opnås ret til folkepension. Hvis der konkret er anledning til at antage, at skadelidte ville være forblevet erhvervsaktiv ud over folkepensionsalderen, giver den gældende regel i § 9, stk. 2, mulighed for at tage hensyn hertil. Denne mulighed vil forsvinde efter flertallets forslag, idet *alle* rammes lige meget af den foreslåede aldersreduktionsfaktor, hvorimod muligheden bevares efter nærværende forslag. Omvendt giver forslaget også mulighed for at tage hensyn til, at tabsperioden måtte forventes at blive kortere end normalt. Dette kan f.eks. skyldes, at der gælder en lavere pensionsalder for den stilling, som skadelidte havde, i hvilket tilfælde det må vurderes konkret, om skadelidte måtte antages på anden måde at kunne og ville udnytte sin erhvervsevne efter pensionering fra den pågældende stilling. En særlig grund til, at tabet kan blive korterevarende end normalt, er, at skadelidte afgår ved døden inden fastsættelsen af erstatningen. Det følger her særligt af forslagets § 16 A, stk. 4, at kapitalfaktorerne skal udformes således, at erstatningen for den relevante tabsperiode da kan udmåles ved hjælp af hertil svarende kapitalfaktorer. For at undgå tilfældige følger af, om dødsfaldet indtræder før eller efter erstatningsfastsættelsen, bør tilsvarende principper anvendes i tilfælde, hvor ulykkens følger med en meget høj grad af sandsynlighed vil medføre skadelidtes død i løbet af få år. Efter et dødsfald, der er en følge af ulykken, vil de efterladte selvsagt kunne kræve forsørgertabserstatning efter de almindelige regler herom.

Ad § 9

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 10. Som en konsekvens af forslagets § 6 er ordet "erhvervsevnetabsprocenten" dog erstattet med ordet "erhvervsevnetabet" (efter § 6), idet udtalelsen skal baseres på reglerne i EAL og dermed angive den årlige (brutto)indtægtsnedgang, der kan ventes som en varig følge af skaden. Flertallets forslag om udtalelser om midlertidigt erhvervsevnetab er ikke relevant efter nærværende forslag.

Som nævnt i afsnit 6.2.2.2. burde det overvejes at indføre en begrundelsespligt for Arbejdsskadestyrelsen ved afgivelse af udtalelser efter bestemmelsen under henvisning til reglerne herom i forvaltningsloven - i stedet for eller som supplement til flertallets forslag om indførelse af en ret til aktindsigt.

Ad § 10

Bestemmelsen svarer til den gældende regel i § 11 med den ændring, at retten til genoptagelse ikke er betinget af, at der indtræder (uforudsete) ændringer i helbredstilstanden. Indholdsmæssigt svarer dette til flertallets forslag (jf.

dettes § 11, stk. 1, 1. pkt.), men formuleringen er bredere, idet retten til genoptagelse alene er betinget af, at der indtræder (uforudsete) ændringer i grundlaget for afgørelsen. Som nævnt i bemærkningerne til § 7 indebærer dette bl.a., at genoptagelse kan ske, hvis ydelser, der er fradraget i erstatningen, senere ændres, således at (netto)erhvervsevnetabet bliver væsentligt større end antaget ved afgørelsen.

Flertallets forslag til ændringer i øvrigt (jf. dettes § 11, stk. 2 og 3) er ikke medtaget. Der henvises herom til bemærkningerne i afsnit 6.2.5.

Ad § 11

Ved bestemmelsen indføres der en ret til overgangsbeløb til visse efterladte. Tilsvarende er foreslået af flertallet, jf. dettes forslag i § 14 A. Der er dog enkelte forskelle mellem forslagene, jf. herom bemærkningerne i afsnit 6.2.3.1.

For det første foreslås her en efterladt ægtefælles ret til overgangsbeløbet gjort betinget af, at ægtefællerne levede sammen på tidspunktet for dødsfaldet. Dette svarer til reglen i ASL § 35, stk. 1. Der foreslås derimod ikke indført særlige regler om tilfælde, hvor ægteskab er indgået i perioden mellem skadens indtræden og dødsfaldet.

For det andet foreslås det i *stk. 2*, at forældremyndighedens indehaver gives ret til et overgangsbeløb - på 50% af beløbet i henhold til stk. 1 - hvis afdøde er et barn eller en ung under 18 år. Denne ret er ubetinget, dvs. at der ikke stilles krav om, at der skal foreligge særlige forhold el. lign. Forældremyndighedens indehaver kan selvsagt ikke tillige få overgangsbeløb efter forslagets stk. 1, 2. pkt.

Udtrykket "samlever" i forslagets stk. 1 skal forstås på samme måde som i § 12 om forsørgertabserstatning. Retten til overgangsbeløbet er imidlertid ikke betinget af, at der lides et erstatningsberettigende forsørgertab efter de nærmere regler i forslagets § 12. Det er således tilstrækkeligt, at der foreligger et samlivsforhold af en sådan karakter, at det kunne udløse forsørgertabserstatning efter § 12. Det forhold, at en sådan erstatning udelukkes som følge af den efterlevendes egne indtægter eller pensionsydelser m.v., afskærer således ikke retten til overgangsbeløbet. Det samme gælder selvsagt i relation til ægtefæller.

Da den gældende regel i § 12 ikke indgår i nærværende lovudkast, er det nødvendigt med en særskilt hjemmel for erstatning for (rimelige) *begravelsesudgifter*, jf. forslagets *stk. 3*. Ligesom efter flertallets forslag er retten hertil betinget af, at dødsfaldet ikke udløser ret til et overgangsbeløb.

Som ved de øvrige erstatningsposter fastslås det i *stk. 4*, i hvilket omfang der skal foretages fradrag for anden kompensation. Fradraget omfatter kun overgangsbeløb i henhold til ASL, som er af samme størrelse som beløbet i stk. 1. Fradraget indebærer således, at erstatningen efter stk. 1 bortfalder. Det samme gælder erstatningen efter stk. 2, hvis forældremyndighedens indehaver skulle have modtaget overgangsbeløb i henhold til ASL § 35, stk. 4. Bortfald af retten til erstatning for begravelsesudgifter, når der udbetales overgangsbeløb i henhold til ASL, er i overensstemmelse med gældende ret.

Ad § 12

Bestemmelsen omhandler erstatning for tab af forsørger til ægtefæller og samlevere og træder derved i stedet for den gældende § 13. Forsørgertabserstatning til børn reguleres af forslagets § 13 og forsørgertabserstatning til andre af § 14. Der er derfor ikke behov for den nuværende generelle bestemmelse i § 12 om forsørgertab. Denne bestemmelses regel om erstatning for begravelsesudgifter er overført til forslagets § 11, stk. 3.

Forslagets § 12 indebærer væsentlige ændringer i forhold til den gældende § 13 og dermed også i forhold til flertallets forslag. Der henvises herom til bemærkningerne i afsnit 6.2.3.2. Hovedprincippet i forsørgertabsberegningen er følgende:

Forsørgelse fra afdøde

(40% af indtægten, jf. stk. 2, 1. pkt., og stk. 3)

÷

Den efterladtes selvforsørgelse

(indtægtsforøgelse ved arbejde, jf. stk. 2, 3. pkt.)

÷

Fradrag for anden kompensation

(pensionsydelser m.v., jf. stk. 4)

Årligt forsørgertab

x

Kapitalfaktor

(efter alder og tabsvarighed, jf. stk. 5)

Bestemmelsen omfatter de samme persongrupper som den gældende regel i § 13. "Samlever" skal således forstås på same måde som hidtil, dvs. at der skal foreligge et sådant samlivsforhold, at det er rimeligt at sidestille den efterladte med en ægtefælle. I relation til ægtefæller giver den gældende regel imidlertid som udgangspunkt ret til "fuld" forsørgertabserstatning uanset omfanget af den faktiske forsørgelse, dog således at "standarderstatningen" i § 13, stk. 1, 2. pkt., kan nedsættes, når der foreligger "særlige omstændigheder". Ifølge forslagets *stk. 1* skal erstatningen derimod altid fastsættes under hensyn til forsørgelsens omfang, og reglen i stk. 2, 1. pkt., indebærer kun en formodning om, at dettes omfang svarer til 40% af den afdødes indtægt. Denne formodning brydes, hvis det må antages, at forsørgelsens omfang har været *væsentligt mindre* end dette, og herved sigtes navnlig til tilfælde, hvor der ikke blev ydet nogen forsørgelse af betydning, f.eks. i tilfælde af fuldstændig, faktisk samlivsophævelse, hvor der heller ikke blev betalt bidrag til den andens forsørgelse. Efter omstændighederne vil tilkendelse af forsørgertabserstatning da kunne være udelukket allerede af denne grund. Erstatningen grundes således ikke længere på selve den retlige forsørgelsespligt.

Som nævnt i bemærkningerne til § 6 indgår begrebet "årsløn" efter forslaget ikke i udmålingen af erhvervsevnetabserstatning, og den indgår heller ikke - modsat reglerne i EAL - i udmålingen af forsørgertabserstatning. Der er brug for et videregående indtægtsbegreb ved forsørgertab, idet forsørgelse kan grundes på en hvilken som helst form for indtægt hos den afdøde, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.3.2. Der er derfor i forslagets *stk. 3* anført en særlig definition på den indtægt, som efter stk. 2, 1. pkt., danner grundlag for beregningen af forsørgelsens omfang. Indtægten omfatter herefter den afdøde ægtefælles eller samlevers samlede indkomst på ulykkestidspunktet, dog således, at der skal tages hensyn til en eventuel indtægtsfremgang frem til tidspunktet for dødsfaldet, når dette ikke indtræder umiddelbart ved tilskadekomsten. Indkomst kan dog ikke indgå i forsørgertabet, hvis den efter dødsfaldet overgår til den efterlevende ægtefælle eller samlever. Dette har betydning for formueindkomst, der hidrører fra aktiver, som den efterladte overtager (ved arv eller hensidden i uskiftet bo m.v.). Det præciseres derfor i stk. 3, 2. pkt., at sådan indkomst ikke indgår i beregningsgrundlaget.

Som nævnt opstilles i *stk. 2, 1. pkt.*, en formodning for, at forsørgelsens omfang udgør 40% af indtægtsgrundlaget. Som omtalt i afsnit 6.2.3.2. skal dette forslag om en vis forhøjelse af erstatningsgraden (fra de nuværende 30%) ses som en *tilnærmelse* til en mere realistisk fastsættelse af den afdøde ægtefælles/samlevers "konsumandel", dvs. den del af indtægten, der blev anvendt til dennes særlige forbrug. Der er ikke tale om en fuldstændig realistisk konsumandelsberegning, men den skal ses i sammenhæng med, at der samtidig foreslås væsentlige forhøjelser af erstatningsgraden ved beregning af forsørgertabserstatning til børn, således at der i alt kan opnås en samlet erstatningsgrad for ægtefælle/samlever og børn på op til 70% af indtægtsgrundlaget, jf. forslagets § 13, stk. 3, 2. pkt.

Det følger af princippet i forslagets stk. 1, at erstatningen tillige skal fastsættes under hensyn til den efterladtes muligheder for at forsørge sig selv. Indholdet heraf er nærmere angivet i *stk. 2, 3. pkt.*, der i det væsentlige følger reglerne i ASL § 36, stk. 1, 2. pkt. I modsætning til denne bestemmelse præciseres det imidlertid, at reglen alene er en udmøntning af den almindelige erstatningsretlige tabsbegrænsningspligt. Det afgørende er derfor ikke, om den efterladte er i stand til at forsørge sig selv, hvilket i almindelighed vil udelukke ret til forsørgertabserstatning i henhold til ASL, jf. *Friis & Behn*: Arbejdsskadeforsikringsloven med kommentarer (3. udg., 1997) s. 410. Det afgørende er, om den efterladte kan begrænse tabet ved at øge sin indtægt ved erhvervsmæssig beskæftigelse i

forhold til den, vedkommende havde forud for dødsfaldet. Kun en sådan indtægtsforøgelse er tabsbegrænsende. Der vil således normalt ikke være grundlag for at foretage noget fradrag, hvis den pågældende allerede inden dødsfaldet udnyttede sin erhvervsevne fuldstændigt. Var dette derimod ikke tilfældet, må det konkret vurderes, om den pågældende kan påtage sig erhvervsmæssig beskæftigelse - eventuelt efter en vis omstillingsperiode eller efter gennemførelse af uddannelse, revalidering m.v. eller eventuelt efter, at børn er vokset op - eller mere erhvervsmæssig beskæftigelse end før dødsfaldet, f.eks. ved at overgå fra deltids- til fuldtidsbeskæftigelse. Tabsbegrænsningspligten adskiller sig således principielt ikke fra den, der gælder ved erhvervsevnetabserstatning. Fører vurderingen heraf til, at forsørgertabet begrænser sig til en kortere årrække, skal der ved kapitaliseringen af det årlige tab tages hensyn hertil, jf. forslagets stk. 4, hvorefter der ikke kun skal tages hensyn til alder, men også til forsørgertabets varighed. Det samme gælder, hvis den efterladte indgår (nyt) ægteskab, således at forsørgertabet derved ophører. Derimod skal der ikke tages hensyn til muligheden for fremtidig indgåelse af (nyt) ægteskab.

Reglen i *stk. 4* fastslår, i hvilket omfang der skal foretages fradrag i erstatningen for ydelser, som den efterladte måtte have modtaget fra anden side i anledning af dødsfaldet. Reglen svarer principielt til reglen om fradrag i erhvervsevnetabserstatning, jf. forslagets § 7 og bemærkningerne hertil. Grunden til, at fradragsreglen ikke omfatter sociale ydelser, er, at sociallovgivningen ikke hjemler særlige (pensions)ydelser, som udløses ved dødsfald. Ud over forsørgertabserstatning i henhold til ASL skal fradrag derfor alene gøres for pensionsydelser til den efterladte, som grundes på pensionsordninger i afdødes ansættelsesforhold. I modsætning til, hvad der foreslås ved erhvervsevnetabserstatning, er fradraget dog ikke begrænset til løbende pensionsydelser.

Ved kapitalisering af det beregnede, årlige forsørgertab skal der som nævnt efter forslagets *stk. 5* både tages hensyn til parternes alder og til varigheden af forsørgertabet. Det sidstnævnte kriterium har (kun) selvstændig betydning i tilfælde, hvor forsørgertabet må forventes ikke at blive varigt, jf. ovenfor om eksempler på midlertidige forsørgertab. Antages tabet derimod at blive varigt, er udgangspunktet, at kapitalisering skal foretages efter samme principper som ved erhvervsevnetabserstatning, jf. § 7. Dette forudsætter imidlertid, at forsørgelsesgrundlaget var indtægt ved erhvervsmæssig beskæftigelse, jf. § 7, stk. 3. Var forsørgelsesgrundlaget anden form for indtægt, bliver det afgørende, hvor lang tid den afdøde kunne forventes at oppebære denne. Det praktiske eksempel herpå vil navnlig være folkepension, således at kapitalfaktoren skal omfatte den restlevetid, som den pågældende ellers kunne have påregnet. Hensyn til den efterladtes alder skal kun tages i tilfælde, hvor denne var væsentligt ældre end den afdøde ægtefælle/samlever.

Ad § 13

Reglerne træder i stedet for den gældende lovs § 14. Forslaget indebærer navnlig den ændring i forhold til den gældende regel, at forsørgertabserstatningen til børn beregnes som en procentdel af afdødes indtægt og ikke på grundlag af størrelsen af børnebidragene, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.3.2. Princippet svarer til reglerne i ASL § 37. Beregningsgrundlaget er dog ikke afdødes "årsløn", men det samme indtægtsgrundlag, som anvendes ved beregning af forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever, jf. forslagets § 12, stk. 3, hvortil der henvises i § 13, *stk. 1*. Endvidere er der den forskel, at erstatning kan ydes for en periode frem til det fyldte 24. år, jf. stk. 1, 2. pkt. (mod 21 år i ASL § 37, stk. 3), hvilket svarer til den gældende regel i EAL § 14. Efter *stk. 2* fordobles erstatningen, hvis afdøde var eneforsørger. Principielt svarer også dette til den gældende regel, jf. EAL § 14, 2. pkt., men dette betyder her, at erstatningen sættes til 20% af indtægtsgrundlaget, principielt svarende til reglen i ASL § 37, stk. 2.

Den samlede, maksimale erstatningsgrad er i *stk. 3* fastsat noget anderledes end i ASL § 37, stk. 4, hvilket skal ses i sammenhæng med, at erstatningsgraden til ægtefælle/samlever i forslagets § 12, stk. 2, er foreslået forhøjet til 40% mod 30% i ASL. Efterlades der både ægtefælle/samlever og børn, er den samlede, maksimale erstatningsgrad 70% ligesom i ASL, hvorfor børneerstatningerne maksimalt kan udgøre 30% (mod 40% i ASL). Efterlades der ikke tillige ægtefælle/samlever, foreslås et maksimum på 40% af indtægten (mod 50% i ASL).

Efter forslagets *stk. 4* foretages der i forsørgertabserstatningen til børn fradrag for de samme ydelser som ved forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever, jf. henvisningen til § 12, stk. 4, dvs. pensionsydelser til børn, dersom der er tale om en pensionsordning i afdødes ansættelsesforhold (herunder ATP). Også forsørgertabserstatning i henhold til ASL skal naturligvis fratrækkes. Dertil kommer fradrag for den *forøgelse* af børnetilskud i henhold til loven herom, som dødsfaldet måtte udløse, idet der i denne lov ikke findes særlige regler om modregning med erstatning. Reglen har særlig betydning for de særlige børnetilskud, som ydes efter lovens § 4, stk. 2, eller stk. 3, nr. 2.

Det årlige nettoforsørgertab kapitaliseres i henhold til *stk. 5* ved hjælp af de i henhold til § 16 A fastsatte kapitalfaktorer. Kapitalfaktorerne skal selvsagt afspejle tabsperiodens længde, der ifølge stk. 1 som nævnt normalt vil være perioden fra dødsfaldet indtil barnets fyldte 18. år, men eventuelt længere, dog længst til det 24. år.

Ad § 14

Reglen træder i stedet for den nuværende § 12, der - uden at dette direkte fremgår - sammenholdt med §§ 13 og 14 rummer hjemlen til forsørgertabserstatning til andre end ægtefælle/samlever og børn. Bestemmelsen siger i øvrigt intet om betingelserne for erstatning eller om erstatningsudmålingen. I forslagets *stk. 1,* 1. pkt., er derimod angivet betingelserne for retten til erstatning, og i 2. pkt. er angivet principperne for erstatningsudmålingen. Begge regler er udtryk for en kodificering af retspraksis.

En ændring er derimod, at den almindelige, maksimale erstatningsgrad på 70% af indtægtgrundlaget ved forsørgertabserstatning foreslås også at gælde for disse erstatninger. Dette svarer til reglen i ASL § 38. Hvis erstatninger til ægtefælle/samlever og børn opbruger denne kvote, er der således ikke mulighed for at yde erstatning til andre.

Efter *stk. 2* foreslås fradraget i erstatningen begrænset til den tilsvarende erstatning i henhold til ASL § 38. Der er næppe praktisk behov for regler om fradrag for pensionsydelser.

Det følger generelt af fradragsreglerne i forslagets §§ 12-14, at forsørgertabserstatning og overgangsbeløb tildeles og udmåles uafhængigt af hinanden. Der er således ikke noget til hinder for, at en person f.eks. kan tilkendes erstatning efter § 14 samtidig med, at den pågældende får overgangsbeløb efter § 11, stk. 1, 2. pkt.

Ad § 15

Forslaget til reguleringsbestemmelse afviger navnlig fra den gældende lovs § 15 og fra flertallets forslag derved, at den kun omfatter taksterne for godtgørelse for svie og smerte og varigt mén samt overgangsbeløbet. Ved udmåling af andre erstatningsposter opstår der derimod intet reguleringsspørgsmål, idet udmålingen sker på grundlag af den faktiske indtægt. Eneste undtagelse herfra er reguleringen af den i § 6, stk. 3, anførte gennemsnitsindtægt. Der opstår således ikke spørgsmål om regulering af nogen årsløn, jf. bemærkningerne til § 6, og der anvendes ingen "standarderstatning" ved forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever.

Det foreslås i *stk. 3*, at erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, som var gældende på afgørelsestidspunktet, dvs. det tidspunkt, hvor der rent faktisk tages stilling til vedkommende erstatnings- eller godtgørelsespost. Dette synes at være en mere praktisk løsning end flertallets forslag om anvendelse af udbetalingstidspunktets takst. Såfremt erstatningen ikke udbetales umiddelbart efter fastsættelsestidspunktet, må kompensationen herfor ske efter reglerne om forrentning i § 16.

Ad § 16

Ligesom i flertallets forslag er fastsættelsen af forfaldstidspunktet og den hertil knyttede rentepligt overført fra reglerne i forsikringsaftalelovens § 24 med den forskel, at dette er gjort mere konsekvent i nærværende forslag, der fastsætter en 14 dages frist, mens flertallet i stedet foreslår anvendelse af rentelovens frist på 1 måned.

Forfaldstidspunktet er ifølge *stk. 1* 14 dage efter det tidspunkt, hvor erstatningen eller godtgørelsen (eller et à conto beløb heraf) *kan* fastsættes, og renteforpligtelsen løber herfra. Dette er ikke nødvendigvis det samme tidspunkt, som efter forslagets § 15, stk. 3, er afgørende for, hvilket (reguleret) beløb erstatningen eller godtgørelsen skal beregnes efter, idet det afgørende herfor er det *faktiske* afgørelsestidspunkt. En "forhaling" af afgørelsen (henover årsskiftet, hvor regulering sker) vil således kunne udløse en forhøjelse sideløbende med renteforpligtelsen, men når afgørelsen er truffet, vil "forhaling" af erstatningsudbetalingen kun modsvares af rentepligten. Der synes herefter ikke at være behov for den uklare regel i flertallets forslag til § 16, stk. 3.

Ad § 16 A

Bestemmelsen er ny og har heller ikke noget modstykke i flertallets forslag. Den indeholder i *stk. 1* hjemmel for Justitsministeriet til at fastsætte de kapitalfaktorer, der efter forslaget skal anvendes ved udmåling af erstatning og godtgørelse for fremtidige perioder, dvs. fremtidige helbredelsesudgifter m.v. (§ 2, stk 2), varigt mén (§ 4, stk. 2), erhvervsevnetab (§ 8), forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever (§ 12, stk. 5) og forsørgertabserstatning til

børn (§ 13, stk. 5). Derimod findes der ikke at være tilstrækkeligt behov for udformning af kapitalfaktorer i relation til forsørgertabserstatning til andre (§ 14), men det er en selvfølge, at domstolene også her må tage hensyn til fordelen ved, at erstatningen ydes som et engangsbeløb, hvilket svarer til gældende ret. Det kan ikke anses for nødvendigt, at kapitalfaktorerne fremgår af loven selv (f.eks. som et bilag hertil), jf. den tilsvarende hjemmel i ASL § 43, stk. 2.

Helt afgørende for størrelsen af kapitalfaktorerne er valget af den rentefod, de skal baseres på. Modsat den nævnte regel i ASL bør loven derfor ikke stille den administrative udmøntning af hjemlen frit i så henseende. Det fastslås derfor i *stk. 2*, at rentefoden skal være en gennemsnitlig realrente, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.2.3. Som dér nævnt skal dette gennemsnit baseres på erfaringerne over en længere periode, f.eks. de seneste 10 år, hvilket for tiden ville resultere i en rentefod på ca. 5%. Hvis renteudviklingen fremover bevirker, at den gennemsnitlige realrente - beregnet på tilsvarende måde - ændrer sig væsentligt, må der udstedes en ny bekendtgørelse med revision af kapitalfaktorerne. Ændringer i den nominelle rente er uden betydning i det omfang, de modsvares af ændringer i inflationen. Det må derfor forventes, at behovet for justering af kapitalfaktorerne kun vil kunne opstå med betydelige mellemrum.

Kapitalfaktorerne skal på dette rentegrundlag efter *stk. 3* udformes i et antal tabeller, der afspejler de tabsperioder, som er relevante for de forskellige erstatnings- og godtgørelsesposter. Særlige regler herom er indeholdt i § 8, stk. 3 (om erhvervsevnetab), § 12, stk. 5 (om forsørgertab for ægtefælle/samlever) og i § 13, stk. 1 (om forsørgertab for børn); bestemmelsen henviser derfor særligt til disse regler, jf. bemærkningerne hertil. Erstatning for fremtidige helbredelsesudgifter m.v., jf. § 2, stk. 2, og godtgørelse for varigt mén, jf. § 4, stk. 2, må antages at skulle omfatte skadelidtes restlevetid, således at kapitalfaktorerne må omfatte middelrestlevetiden bedømt ud fra skadelidtes alder på det tidspunkt, hvor erstatningen fastsættes.

Som det fremgår af de nævnte tre særregler, opereres der både ved erhvervsevnetab og ved forsørgertab med et "normalt" ophørstidspunkt (folkepensionsalderen, barnets fyldte 18. år), der imidlertid i særlige tilfælde må fraviges, enten fordi tabet må forventes at blive korterevarende, eller fordi det må forventes at blive længerevarende. Kapitaliseringstabellerne må derfor udformes således, at det dels omfatter "normaltilfældene", dels de særlige tilfælde, således at det af tabellerne umiddelbart kan aflæses, hvad kapitalfaktoren er ved en given alder og en given tabsperiode. Dette får endvidere særlig betydning i de tilfælde, hvor årsagen til, at tabet er korterevarende end normalt, er, at den skadelidte eller den, der en berettiget til forsørgertabserstatning, afgår ved døden, inden erstatningen er fastsat, jf. *stk. 4*. Den relevante tabsperiode er da kun perioden frem til tidspunktet for dødsfaldet. Begyndelsestidspunktet for perioden er det tidspunkt, som fremgår af reglerne om de enkelte erstatnings- og godtgørelsesposter. Retten til erhvervsevnetabserstatning omfatter således kun perioden fra det i § 6, stk. 4, anførte tidspunkt indtil tidspunktet for dødsfaldet; indtræder dødsfaldet forinden dette tidspunkt, er der ingen ret til erstatning. Dette vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis skadelidte er et barn, og barnet dør, inden det når erhvervsaktiv alder, jf. § 6, stk. 3, og bemærkningerne hertil. Tilsvarende er der ingen ret til godtgørelse for varig mén, hvis dødsfaldet indtræder, inden et sådant kunne konstateres. Som nævnt i bemærkningerne til § 8 må tabsperioden tilsvarende forkortes, hvis skadelidte må forventes at afgå ved døden i løbet af kortere tid, men der må dog kræves en meget høj grad af sandsynlighed herfor.

Ad § 17

Reglen svarer til den gældende lovs § 17, men er i forslaget udformet anderledes. Dette skyldes, at den nuværende udformning af § 17, stk. 1, 1. og 2. pkt., er uhensigtsmæssig, idet hovedreglen - efter gældende ret - er, at de pågældende ydelser ikke skal fradrages i erstatningen, hvorfor der for så vidt ikke kan opstå noget spørgsmål om regres. Hertil kommer, at bestemmelsen i 1. pkt. om udelukkelse af regres for dagpenge nærmest er vildledende, efter at der ved 3. pkt. indførtes regresret herfor for kommunerne ved siden af den i forvejen - i stk. 2 - hjemlede regresret for arbejdsgivere.

En regel om udelukkelse af regres bør derfor kun omfatte sådanne ydelser, som skal fradrages i erstatningen. Efter forslagets *stk. 1* er reglen derfor udformet således, at den kun henviser til de relevante bestemmelser om, hvilke ydelser der skal fradrages. Reglen fastholder det grundlæggende princip i loven, at der som udgangspunkt ikke er regres, selv om de - i forhold til gældende ret - udvidede fradragsregler (vedrørende social førtidspension, pensionsydelser og børnetilskud) principielt ville åbne mulighed for en videregående regresret.

Forslagets *stk. 2* svarer til de nuværende regler i § 17, stk. 1, 3. pkt., og stk. 2.

Ad § 26

Bestemmelsen foreslås ændret i forhold til den gældende regel om godtgørelse for tort, jf. bemærkningerne i afsnit 6.2.4.3. Hovedformålet med ændringen er at frigøre retspraksis fra tortbegrebet, således at tildeling og udmåling af godtgørelse for personkrænkelser ikke alene beror på, om der foreligger en "tort" i traditionel forstand. Efter den gældende regel, jf. § 26, stk. 2, er der kun ved visse kvalificerede voldsforbrydelser mulighed for at tilkende godtgørelse, selv om der ikke foreligger en "tort". Godtgørelsesniveauet efter denne bestemmelse er imidlertid ifølge motiverne til den fastlagt til et niveau på omkring 10.000 kr., hvilket ikke er rimeligt, når niveauet hæves væsentligt ved seksualforbrydelser.

Begrebet "tort" er derfor i *stk. 1* erstattet med ordet "lidelse". Der er ikke dermed tilsigtet nogen ændring af bestemmelsens anvendelsesområde ved de øvrige personkrænkelser, den omfatter (krænkelser af frihed, fred eller ære). Ønsker man - af veneration for det hævdvundne begreb - fortsat at anvende det med særligt henblik på disse krænkelser, kan begreberne eventuelt kombineres (- - - godtgørelse for den tort eller lidelse, - - -).

Forslagets *stk. 2* fastlægger herefter en række momenter, der skal tages hensyn til ved udmålingen af godtgørelsen. Overordnet drejer det sig om krænkelsens karakter og dens grovhed, jf. 1. pkt., hvilket er i overensstemmelse med gældende ret. Det nye er derfor fremhævelsen i 2. pkt. af de hensyn, der herved *særligt* skal tages hensyn til. Det første led heri (fornedrelse, ydmygelse eller forhånelse) udtrykker det samme som i tortbegrebet, således at dette moment fortsat har betydning, men blot ikke *den* afgørende betydning for, om der overhovedet kan *tilkendes* godtgørelse, som det hidtil har haft. Det andet led (egnet til at fremkalde alvorlig frygt for liv eller helbred) udtrykker det samme princip som i den nuværende regels stk. 2 (der dermed bliver overflødig), men uden at domstolene er bundet til denne regels - ret bastante - forudsætninger eller til forudsætningen om, at godtgørelsen som udgangspunkt skal ligge i en størrelsesorden af 10.000 kr. Tværtimod bør den forhøjelse af godtgørelsesniveauet ved seksualforbrydelser, jf. tredje led, som er forudsat både i flertallets og i nærværende forslag (dvs. en fordobling) naturligt føre til en tilsvarende forhøjelse ved (andre) alvorlige voldsforbrydelser. Hvis voldsudøvelsen er foregået på en måde, der *tillige* indebærer, at første led finder anvendelse, vil kombinationen af de to led naturligvis kunne føre til en betydeligt større godtgørelse. De to sidste led i bestemmelsen (om offentlig opmærksomhed og om andre følger, som ikke er kompenseret på anden måde) har fortrinsvis betydning ved andre krænkelser end personkrænkelser (især ved æres- og fredskrænkelser). De to hensyn indgår også i gældende udmålingspraksis.

6.3.3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Flertallet har fremlagt nogle beregninger over størrelsen af stigningen i erstatninger og godtgørelser efter dettes forslag og konsekvenserne heraf for relevante ansvarsforsikringspræmier m.v. Der er tale om meget usikre skøn, og der er ikke redegjort nærmere for de beregningsmæssige forudsætninger herfor eller for omfanget af usikkerheden. En nærmere efterprøvelse af dette skøn er derfor ikke mulig. Derimod er det i et vist omfang muligt at angive *forholdet* mellem de stigninger, som kan forventes efter henholdsvis flertallets og nærværende forslag. Selv om betydningen af afvigelserne mellem forslagene ikke kan angives beløbsmæssigt, kan der peges på en række forhold, som vedrørende de enkelte erstatnings- og godtgørelsesposter vil gøre det ene forslag dyrere eller billigere end det andet.

For så vidt angår godtgørelse for *svie og smerte*, må det forventes, at flertallets "gennemsnitstakst" vil forøge udgifterne i forhold til en differentiering mellem sengeliggende og oppegående sygedage, da der må antages at være væsentligt flere oppegående end sengeliggende sygedage. Samme konsekvens har flertallets forslag om afskaffelse af "grænsebeløbet". Nærværende forslags regel om en adgang til at forhøje godtgørelsen indebærer en vis fordyrelse, men af beskedent omfang, da den er begrænset til særlige tilfælde. Hertil kommer en besparelse ved indførelse af 1 uges karenstid. Samlet er det således utvivlsomt, at flertallets forslag på dette punkt er forbundet med større udgifter end nærværende forslag.

For så vidt angår godtgørelse for *varigt mén* er der derimod næppe væsentlig forskel mellem forslagene. Forskellen ligger især i kapitaliseringsprincipperne, hvilket vil indebære en større aldersmæssig differentiering efter nærværende forslag end efter flertallets, men næppe nogen samlet forskel i udgifterne til godtgørelse. Som nævnt i bemærkningerne til § 4 lægger nærværende forslag imidlertid op til en senere, yderligere forhøjelse af godtgørelsesniveauet i forbindelse med en revision af méntabellen, og dette er delvis foregrebet i forslaget om fjernelse af kravet om, at méngraden skal være mindst 5%. Umiddelbart vil dette medføre en udvidelse af området

for méngodtgørelse, men den endelige betydning heraf vil afhænge af revisionen af méntabellen.

For så vist angår erstatning for *tabt arbejdsfortjeneste* er hovedforskellen flertallets forslag om indførelse af erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab. Som anført i afsnit 6.2.2.1. er det uklart, hvordan denne erstatning nærmere skal udmåles, men den synes at indebære en betydelig risiko for overkompensation, som ikke er til stede i nærværende forslag. Forslaget her om, at erstatning skal kunne ydes ved senere uarbejdsdygtighedsperioder trods mellemliggende genoptagelse af arbejdet, har næppe væsentlig, økonomisk betydning. Omvendt ligger der formentlig en vis besparelse i nærværende forslag om, at alle forsikringsydelser, der har til formål at dække indtægtstabet, skal fradrages i erstatningen.

For så vidt angår erstatning for *erhvervsevnetab* indebærer nærværende forslags forhøjelse af kapitalfaktoren - udover den af flertallet foreslåede forhøjelse - selvsagt en betydelig fordyrelse. I modsat retning går imidlertid forslaget om fradrag for sociale og private pensionsydelser. Det samme gælder forslaget om fuldstændig afskaffelse af den særlige "§ 8 -erstatning", idet flertallets forslag om at bevare denne for børn i de fleste tilfælde vil medføre en betydelig grad af overkompensation (og kun i sjældnere tilfælde underkompensation), jf. afsnit 6.2.2.5. Endelig må det tages i betragtning, at ophørstidspunktet for erstatningen efter nærværende forslag som hovedregel er folkepensionsalderen, hvilket det ikke er efter flertallets forslag. Det er selvsagt vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang disse forskelle "opvejer" hinanden, men det er dog sandsynligt, at nærværende forslag også samlet set vil være noget dyrere at gennemføre end flertallets for så vidt angår denne erstatningspost.

For så vidt angår erstatning ved dødsfald vil nærværende forslags regler om *overgangsbeløb* antagelig være en smule billigere end flertallets (mindre overgangsbeløb efter børn og krav om samlivsforhold mellem ægtefæller). Ved *forsørgertabserstatning* gør de samme, modsatrettede forhold sig gældende som ved erhvervsevnetabserstatning. En fordyrelse efter nærværende forslag ligger i den foreslåede forhøjelse af erstatningsgraden både til ægtefælle/samlever og til børn, men i modsat retning går forslaget om indførelse af en tabsbegrænsningspligt for ægtefælle/samlever og en afskaffelse af "standarderstatningen". Den samlede effekt af disse forskelle er meget vanskelig at vurdere, men det mest sandsynlige er formentlig, at nærværende forslag vil medføre en lidt mindre udgiftsstigning vedrørende forsørgertabserstatninger end flertallets forslag.

Hvad endelig angår de *administrative* konsekvenser af forskellene mellem flertallets og nærværende forslag, er der navnlig grund til at hæfte sig ved flertallets forslag om indførelse af erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab "mellem" erstatningerne for tabt arbejdsfortjeneste og for (varigt) erhvervsevnetab. Dels er det som nævnt uklart, hvordan denne erstatning egentlig skal udmåles, hvilket i sig selv komplicerer skadereguleringen, dels skal der herefter foretages op til tre separate erstatningsudmålinger (mod to efter nærværende forslag) vedrørende indtægtstab. Der kan endvidere blive tale om indhentelse af to separate udtalelser fra Arbejdsskadestyrelsen, hvilket både er fordyrende og forsinkende.

Heroverfor står, at nærværende forslag vil gøre udmålingen af erhvervsevnetabserstatning til børn mere kompliceret end flertallets forslag om anvendelse af méngraden, først og fremmest fordi sagerne i en række tilfælde må holdes "åbne" i en længere årrække. Fradragsregler ved erhvervsevnetab og forsørgertab indebærer dernæst, at der skal indhentes oplysninger om de relevante fradragsydelser, men det må tilføjes, at når først oplysningerne foreligger, er selve erstatningsberegningen teknisk ukompliceret. Hertil bidrager i øvrigt, at der efter nærværende forslag skal udarbejdes kapitaliseringstabeller, som præcist angiver kapitalfaktorens størrelse også vedrørende de tilfælde, hvor de normale forudsætninger om tabsperiodens længde ikke holder stik. Den væsentligste komplikation ved nærværende forslag er formentlig, at der ved forsørgertabserstatning til ægtefælle/samlever skal foretages en konkret vurdering af den efterladtes muligheder for at forsørge sig selv. Ved vurderingen heraf må det imidlertid tages i betragtning, at det drejer sig om et begrænset antal skadestilfælde, idet det formentlig ret ofte vil ligge klart, at der ikke foreligger særlige tabsbegrænsningsmuligheder for den efterladte, hvad enten det beror på den efterladtes manglende tilknytning til arbejdsmarkedet eller på, at den pågældende tværtimod allerede før dødsfaldet udnyttede erhvervsevnen fuldt ud.

Den samlede vurdering er herefter, at nærværende forslag næppe vil medføre større udgiftsstigninger end flertallets forslag, og at det vel i et begrænset antal sager vil medføre en mere kompliceret skaderegulering, men at det på den anden side på en række punkter vil resultere i en klarere og enklere retstilstand, der vil lette skadereguleringen.

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

BILAGSFORTEGNELSE

BILAG 1. Arbejdsgruppens kommissorium med bilag

BILAG 2. Høring mv.

BILAG 3. Fremmed ret

BILAG 4. Forholdet mellem erstatning og sociale ydelser og skat

BILAG 5. Statistik og beregningseksempler mv.

BILAG 6. Optryk af den gældende lov om erstatningsansvar og bekendtgø-

relse om regulering af beløbene i erstatningansvarsloven

BILAG 1 - KOMMISSORIUM for Arbejdsgruppen vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v.

1. Med erstatningsansvarsloven, der trådte i kraft den 1. oktober 1984, blev der gennemført en samlet lovregulering af en række forskellige erstatningsretlige spørgsmål, der hidtil kun i begrænset omfang havde været lovgivet om.

Et hovedformål med loven var at sikre, at den erstatning, der ydes i tilfælde af personskade og tab af forsørger, i højere grad end tidligere ville dække det fulde økonomiske tab, som personskaden eller forsørgertabet forvolder. Erstatningsbeløbene blev forhøjet væsentligt, således at de bl.a. kom mere på linje med niveauet i en række nabolande.

Lovens udgangspunkt med hensyn til personskadeerstatning er, at erstatningen skal give skadelidte en høj grad af dækning for det individuelle økonomiske tab. Med henblik på at undgå meget usikre og komplicerede erstatningsberegninger er det dog bl.a. bestemt, at sociale ydelser og forsikringsudbetalinger m.v. ikke skal fradrages i mén-, erhvervsevne- og forsørgertabserstatningen, og at erhvervsevnetabserstatning skal beregnes med en fast kapitaliseringsfaktor.

2. Erstatningsansvarsloven har nu været i kraft i en årrække, og der er indhøstet mange erfaringer med hensyn til lovens virkninger. Siden ikrafttrædelsen i 1984 er der endvidere sket samfundsøkonomiske ændringer - bl.a. med hensyn til renteniveauet - som kan have betydning for erstatningsreglernes funktion.

Der er over for Justitsministeriet og i den offentlige debat rejst spørgsmål om behovet for at revidere erstatningsansvarsloven med henblik på at forhøje de erstatningsbeløb, der udbetales ved personskade og tab af forsørger.

Der er særligt rejst spørgsmål om behovet for at ændre kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for tab af erhvervsevne, både med henblik på en generel forhøjelse af erstatningerne og med henblik på en mere individuel erstatningsberegning. Endvidere er der bl.a. rejst spørgsmål om ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt, om udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne samt om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for tabt arbejdsfortjeneste også efter, at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Justitsministeriet har udarbejdet vedlagte notat om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven. Som anført i notatet, er der efter Justitsministeriets opfattelse behov for en bred undersøgelse af, om erstatningsansvarslovens regler om personskadeerstatning m.v. bør revideres på de ovenfor nævnte punkter.

3. Justitsministeriet har på den anførte baggrund besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal vurdere spørgsmålet om en revision af erstatningsansvarslovens regler om erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger.

Det er en hovedopgave for arbejdsgruppen at vurdere, om der bør gennemføres en vis forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene ved personskade m.v. Målet bør være, at de skadelidte får en rimelig dækning for det lidte tab, at erstatningsbeløbene her i landet er i god overensstemmelse med erstatningerne i andre EU-lande og de øvrige nordiske lande, og at der er en rimelig overensstemmelse med erstatningerne efter arbejdsskadesikringsloven.

Arbejdsgruppen skal også vurdere, om der ved lovgivning bør gennemføres en forhøjelse af godtgørelsesbeløbene ved retsstridige person- eller ærekrænkelser m.v. (tort). Det skal bl.a. indgå i overvejelserne, at godtgørelsesbeløbene ikke bør kunne opleves som urimeligt lave i forhold til den krænkelse, der er tale om.

En anden hovedopgave er at vurdere, hvorvidt reglerne om erstatningsberegning i nogle tilfælde medfører en urimelig forskelsbehandling af visse grupper af skadelidte, og om beregningskriterierne i givet fald kan udformes mere hensigtsmæssigt.

Arbejdsgruppen skal endvidere overveje de øvrige spørgsmål, som behandles i Justitsministeriets notat, jf. ovenfor. Arbejdsgruppen skal i forbindelse hermed også inddrage de synspunkter, der fremgår af vedlagte brev fra Specialarbejderforbundet i Danmark til justitsministeren om fastlæggelse af stationærtidspunktet i tilfælde, hvor spørgsmålet om skadelidtes tilbagevenden til arbejdsmarkedet endnu ikke er fuldt afklaret.

Arbejdsgruppen kan tage andre spørgsmål op vedrørende erstatningsansvarslovens regler om personskadeerstatning. Det ligger dog uden for arbejdsgruppens opgave at overveje ændringer af lovens grundlæggende principper, f.eks. princippet om, at skadelidtes tab omregnes til et kapitalbeløb (kapitaliseres).

Arbejdsgruppen skal endvidere overveje spørgsmålet om ændring af princippet i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) om, at den erstatning for personskade, som staten yder i medfør af denne lov, er subsidiær i forhold til andre ydelser - herunder forsikringer og sociale ydelser - som ofret får i anledning af skaden. Det bør indgå i overvejelserne, at ofre for forbrydelser (overtrædelser af straffeloven) i praksis ofte har meget ringe muligheder for at få fuld erstatning fra skadevolderen, og at ofrene således generelt får mindre i erstatning end andre skadelidte, jf. erstatningsansvarslovens regler om, at sociale ydelser m.v. ikke fradrages i erstatningen. Der henvises i øvrigt til justitsministerens vedlagte besvarelse af 6. juli 1998 af et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg.

Arbejdsgruppen skal desuden vurdere behovet for at ændre offererstatningslovens regel om, at staten som hovedregel kun yder erstatning, hvis den pågældende lovovertrædelse er anmeldt til politiet uden unødigt ophold (§ 10). Det har navnlig været kritiseret, at kravet om politianmeldelse uden unødigt ophold håndhæves så strengt, at det i visse sager kan opfattes som mindre rimeligt af de erstatningssøgende.

4. I det omfang arbejdsgruppen finder, at der er behov for lovgivning, skal arbejdsgruppen udarbejde forslag til lovregler.

Det forudsættes, at arbejdsgruppen inddrager relevante erfaringer fra andre lande i sine overvejelser, herunder navnlig erfaringerne i EU-landene og de øvrige nordiske lande. I fortsættelse af de nordiske landes hidtidige samarbejde på dette område bør det tilstræbes, at disse landes regler inden for den private erstatningsret ikke afviger unødigt fra hinanden. Arbejdsgruppen bør under hensyn hertil også drøfte de spørgsmål, arbejdsgruppen behandler, med Justitsministerierne i de øvrige nordiske lande.

(Justitsministeriets notat af 30. juni 1998)

N O T A T

om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven.

1. Indledning.

1.1. Der er i Folketinget rejst spørgsmål om behovet for at revidere erstatningsansvarsloven med henblik på at forhøje de erstatningsbeløb, der udbetales til skadelidte, navnlig for tab af erhvervsevne.

Spørgsmålet er bl.a. rejst på grundlag af en undersøgelse af størrelsen af visse erstatningsbeløb i henholdsvis Norge, Sverige, Holland og Danmark. Undersøgelsen, der er blevet omtalt i nogle avisartikler, er udarbejdet af en norsk advokat til brug for en konference afholdt i 1997 af den europæiske organisation for piskesmældsramte ("European Whiplash Association").

Spørgsmålet er endvidere rejst på baggrund af en henvendelse til Folketingets Retsudvalg fra Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU).

Spørgsmålet om generelt at forhøje erstatningsniveauet drøftes nærmere nedenfor under pkt. 2.

1.2. Folketingets Retsudvalg har endvidere rejst spørgsmål om behovet for at revidere erstatningsansvarsloven på visse særlige punkter, som PTU har peget på. Disse spørgsmål drøftes nærmere nedenfor under pkt. 3.

PTU's henvendelse drejer sig om en eventuel ændring af kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for tab af erhvervsevne (pkt. 3.1), om ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt (pkt. 3.2), om udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne (pkt. 3.3) samt om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for tabt arbejdsfortjeneste også efter stationærtidspunktet (pkt. 3.4).

1.3. Erstatningsansvarsloven trådte i kraft den 1. oktober 1984. Med loven blev der gennemført en samlet lovregulering af en række forskellige erstatningsretlige spørgsmål, som der hidtil kun i begrænset omfang havde været lovgivet om.

Hovedformålet med loven var at sikre, at den erstatning, der ydes i tilfælde af personskade og tab af forsørger, i højere grad end tidligere ville dække det fulde økonomiske tab, som personskaden eller forsørgertabet forvolder. Det var i forbindelse hermed et væsentligt mål med loven at forhøje erstatningsniveauet væsentligt, så det kom på linje med niveauet i en række nabolande.

Loven blev gennemført på grundlag af et omfattende udvalgsarbejde. Loven bygger således på tre betænkninger fra Justitsministeriets Erstatningslovudvalg.

Lovens regler om erstatningsudmålingen ved personskade og tab af forsørger bygger hovedsagelig på erstatningslovudvalgets 3. betænkning (Betænkning nr. 976/1983, kaldet betænkning III).

Betænkning III indeholdt to forskellige lovudkast, udarbejdet af henholdsvis et flertal og et mindretal i udvalget.

Flertallets hovedsynspunkt var, at erstatningen ved såvel personskade som tab af forsørger burde fastsættes sådan, at den sammen med sociale ydelser og eventuelle private forsikringer eller pensioner giver dækning for det fulde økonomiske tab. Som konsekvens heraf burde de nævnte ydelser, der udbetales som følge af skaden, fradrages ved udmålingen af erstatning for bl.a. tab af erhvervsevne. Endvidere skulle kapitaliseringsfaktoren variere efter det generelle renteniveau.

Erstatningsudmålingen skulle som udgangspunkt være individuel derved, at der dels skulle ske fradrag for de nævnte andre ydelser, dels ved udmåling af erhvervsevnetabserstatning skulle tages hensyn til skadelidtes konkrete indtægtsforhold. Flertallet foreslog dog, at skadelidte skulle kunne vælge at få en standardiseret erstatning i stedet og dermed undgå, at afgørelsen af erstatningssagen kunne trække i langdrag. Denne standarderstatning skulle udmåles med udgangspunkt i skadelidtes méngrad og uden fradrag for andre ydelser, der kommer til udbetaling som følge af skaden.

Mindretallet fandt, at en individuel erstatningsudmåling ville give anledning til betydelige praktiske og retstekniske

problemer, og man lagde vægt på, at der ofte ville kunne opstå tvister, og at erstatningssager ville kunne trække i langdrag. Mindretallet fandt, at erhvervsevnetabserstatning burde udmåles på grundlag af méngraden, alene med mulighed for fravigelse i særlige tilfælde.

Efter mindretallets forslag skulle ydelser, som skadelidte modtager fra anden side som følge af skaden, ikke fradrages i erstatningen. Mindretallet lagde bl.a. vægt på, at en regel herom i givet fald ville kunne begrænse tilskyndelsen til selv at sikre sig imod ulykker ved f.eks. at tegne private forsikringer.

I loven er de to forslag kombineret, men dog således, at reglerne især bygger på flertallets forslag.

Lovens udgangspunkt er således, at erstatningen skal fastsættes sådan, at den giver skadelidte en høj grad af dækning for det individuelle økonomiske tab. Erstatningsberegningerne er dog samtidig på visse punkter gjort enklere end efter udvalgsflertallets forslag, bl.a. derved, at sociale ydelser og forsikringsudbetalinger m.v. ikke skal fradrages i erstatningen, og at erhvervsevnetabserstatning beregnes med en fast kapitaliseringsfaktor. Erstatningsudmålingen er således uafhængig af ændringer i renteniveauet.

2. Er erstatningsniveauet efter erstatningsansvarsloven generelt for lavt?

Som nævnt under punkt 1 har en norsk advokat i 1997 undersøgt piskesmældsramtes erstatningsretlige stilling i nogle vesteuropæiske lande.

2.1. I den norske undersøgelse sammenlignes bl.a. reglerne om godtgørelse for varigt mén. Redegørelsen er dog meget kortfattet med hensyn til betingelserne for at få tilkendt en méngodtgørelse.

Det kan nævnes, at méngodtgørelse efter erstatningsansvarsloven fastsættes til et kapitalbeløb på grundlag af méngraden, som beregnes under hensyn til skadens medicinske art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes personlige livsførelse.

Efter erstatningsansvarsloven fastsættes méngraden efter forholdene på det tidspunkt, da skadelidtes helbredstilstand blev stationær. Det nævnes i den norske undersøgelse, at méngodtgørelse i Sverige kan gives, selv om skadelidtes helbredstilstand ikke er blevet stationær.

Efter erstatningsansvarsloven gives der méngodtgørelse ved méngrader på mindst 5 pct. Det nævnes i undersøgelsen, at mindstegrænsen i Norge er 15 pct. Det nævnes endvidere, at der i Holland kun udbetales méngodtgørelse, hvis den skadelidte var i arbejde på skadetidspunktet.

Om beregningen af méngodtgørelsens størrelse nævnes det i den norske undersøgelse, at der i de fleste lande gælder - indbyrdes forskellige - regler om en standardiseret beregning. Efter erstatningsansvarsloven udgør godtgørelsen ved en méngrad på 100 pct. som hovedregel 200.000 kr. (pr. 1. januar 1998 reguleret til 312.000 kr.).

2.2. Den norske undersøgelse indeholder en meget kortfattet omtale af retstilstanden med hensyn til fradrag i erstatningen for offentlige ydelser, der kommer til udbetaling som følge af skaden. Efter erstatningsansvarsloven fradrages sådanne ydelser ikke. Det synes at fremgå af undersøgelsen, at sådanne ydelser som udgangspunkt fradrages i de andre lande.

Det er oplyst over for Justitsministeriet, at i Sverige fradrages ydelser fra det offentlige ved erstatningsudmålingen, mens udbetalinger fra private forsikringer m.v. ikke fradrages. Det er endvidere oplyst, at i Norge fradrages ydelser fra det offentlige, mens udbetalinger fra private forsikringer m.v. i praksis kun fradrages, hvis der er tale om store beløb.

2.3. Med hensyn til erstatning for tab af erhvervsevne synes det umiddelbart at fremgå af den norske undersøgelse, at erstatningen i nogle lande i højere grad end her i landet udmåles på grundlag af en individuel beregning af den samlede indtægt, som skadelidte faktisk kan forventes at miste i årene frem til pensionsalderen.

2.4. Med hensyn til erstatning for fremtidige faste udgifter som følge af en skade, fremgår det af den norske undersøgelse, at der i nogle lande anvendes andre udmålingsprincipper end her i landet, hvor udgifterne i praksis ofte bliver kapitaliseret ved at gange de årlige udgifter med samme faktor (6) som ved beregning af erhvervsevnetabserstatning. Det synes at fremgå af det materiale, som ligger til grund for undersøgelsen, at kapitaliseringsfaktoren i Holland kan være væsentligt større.

2.5. I den norske undersøgelse sammenlignes erstatningsniveauet i Holland, Sverige, Norge og Danmark på grundlag af et konkret eksempel med en person, der får en piskesmældslæsion. I eksemplet bliver en 40-årig kvinde udsat for en trafikulykke i 1990. Kvindens méngrad som følge af ulykken beregnes til 20 pct. Som følge af skaden reduceres hendes årsindtægt fremover fra 200.000 kr. til 50.000 kr. Hun vil endvidere fremover have årlige faste udgifter som følge af skaden på 15.000 kr. Som følge af skaden får kvinden fremover udbetalt 60.000 kr. årligt i sociale ydelser fra det offentlige. Erstatningen udbetales som ét beløb i 1997.

Den samlede erstatning for varigt mén, tab af erhvervsevne og andet tab vil ifølge undersøgelsen blive udmålt til følgende beløb (i norske kroner):

Holland:	2.932.000,-.
Sverige:	1.927.000,-.
Norge:	1.593.000,-.
Danmark:	750.000,-

Disse tal synes dog umiddelbart at måtte tages med flere væsentlige forbehold.

Tallet for Danmark burde således være ca. kr. 1.050.000,-, idet erhvervsevnetabsprocenten med den forudsatte indtægtsnedgang formentlig ville blive fastsat til ca. 75 pct. og ikke som anført i undersøgelsen ca. 50 pct.

For Hollands vedkommende kan det bl.a. nævnes, at det fremgår af det materiale, der ligger til grund for undersøgelsen, at man har medregnet et rentebeløb på 1 mio. kr. for tidsrummet fra 1990 (hvor skaden skete) til 1997. Dette beløb bør ikke indgå i sammenligningen.

For Sveriges vedkommende kan det nævnes, at erstatningen ville blive givet enten som en løbende erstatning eller som en kapitalerstatning. Den norske advokat oplyser i undersøgelsen, at han ikke er bekendt med de svenske kapitaliseringsregler, og at han på grundlag af oplysninger om størrelsen af en løbende erstatning selv har udregnet et kapitaliseret erstatningsbeløb på grundlag af de norske (!) kapitaliseringsregler. Undersøgelsen indeholder i øvrigt ikke nærmere oplysninger om de norske kapitaliseringsregler.

Det må endvidere nævnes, at det ikke fremgår klart af undersøgelsen, i hvilket omfang private forsikringer m.v. eventuelt kan påvirke erstatningsberegningen.

En eventuel beskatning af erstatningsbeløb vil naturligvis kunne have væsentlig betydning for en reel sammenligning mellem landene. Dette spørgsmål omtales imidlertid ikke i den norske undersøgelse. I Danmark er erstatninger i henhold til erstatningsansvarsloven for tab af erhvervsevne og varigt mén ikke skattepligtige.

2.6. Sammenfattende kan det næppe på grundlag af den norske undersøgelse med sikkerhed fastslås, at det danske erstatningsniveau generelt er for lavt i forhold til niveauet i vore nabolande. Udmålingsprincipperne er imidlertid forskellige på en række punkter, og det kan på den anden side ikke afvises, at de gældende regler her i landet i visse tilfælde kan medføre væsentligt lavere erstatninger end i nabolandene.

En eventuel ændring af de gældende regler om beregning af erstatningsbeløbenes størrelse vil imidlertid rejse vanskelige spørgsmål om bl.a. balancen mellem på den ene side hensynet til at sikre de skadelidte fuld erstatning for det individuelle tab og på den anden side hensynet til, at der bør gælde så klare og enkle regler som muligt, således at afgørelsen af erstatningssager ikke trækker i langdrag. Der vil i den forbindelse være behov for en nærmere vurdering af de erfaringer, man har gjort i udlandet. Det vil også være væsentligt at inddrage spørgsmålet om erstatningsreglernes betydning for præmieniveauet på forsikringsområdet. Endvidere må forholdet til reglerne i arbejdsskadeforsikringsloven indgå i overvejelserne.

En eventuel ændring af principperne for beregning af bl.a. erhvervsevnetabserstatning og godtgørelse for varigt mén bør således ikke ske uden et grundigere forarbejde og en høring af berørte organisationer m.v., jf. nedenfor under pkt. 4.

3. PTU's forslag om forskellige ændringer af erstatningsansvarsloven.

3.1. Ændring af kapitaliseringsfaktoren ved erstatning for tab af erhvervsevne.

3.1.1. Som hovedregel beregnes erstatning for tab af erhvervsevne efter reglerne i erstatningsansvarslovens §§ 5-7. Efter disse bestemmelser beregnes skadelidtes erhvervsevnetab i procent (erhvervsevnetabsprocenten) under hensyn til nedsættelsen af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb på grundlag af skadelidtes årsløn ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten. Som årsløn regnes som hovedregel skadelidtes årsløn i det år, der går forud for skadens indtræden. Årslønnen fastsætte dog efter et skøn, når særlige forhold har gjort sig gældende - f.eks. hvis skadelidte har svingende indtægter eller er deltidsbeskæftiget, arbejdsløs eller på orlov. Der er en øvre grænse for størrelsen af den årsløn, der kan danne grundlag for erstatningsberegningen.

Denne erstatningsberegning er på visse punkter forenklet i forhold til forslaget fra erstatningslovudvalgets flertal, navnlig derved, at der gælder en fast kapitaliseringsfaktor, som er uafhængig af udsving i markedsrenten, og at forsikringer og sociale ydelser, der kommer til udbetaling som følge af skaden, ikke skal fradrages i erstatningen.

Under Folketingets behandling af forslaget til lov om erstatningsansvar blev den faste faktor forhøjet fra 5 til 6, mens den øvre grænse for årslønnen til gengæld blev nedsat fra 400.000 til 350.000 kr. (pr. 1. januar 1998 reguleret til 546.000 kr.).

Justitsministeren (Erik Ninn-Hansen) anførte bl.a. følgende om disse bestemmelser i besvarelsen af 20. marts 1984 af Retsudvalgets spørgsmål nr. 2 vedrørende lovforslaget:

> "Med det nugældende renteniveau vil en person, som skal have erhvervsevnetabserstatning efter lovforslaget, og som ikke modtager kompensation i anledning af skaden fra anden side, normalt blive noget underkompenseret, idet kapitaliseringsfaktoren på 5 (senere forhøjet til 6) i forslagets § 6 ikke helt svarer til den, der med det nugældende renteniveau burde anvendes, hvis det skulle tilstræbes at yde skadelidte fuld erstatning. Tilsvarende indebærer lovforslagets § 7, stk. 3, at skadelidte med årsindkomster på mere end 400.000 kr. (senere nedsat til 350.000 kr.) vil blive underkompenseret, idet den årsløn, erhvervsevnetabserstatningen beregnes på grundlag af, højst kan udgøre 400.000 kr. (350.000 kr.).
> På den anden side har skadelidte f.eks. ved tegning af en privat forsikring mulighed for at sikre sig fuldstændig kompensation for sit erhvervsevnetab i tilfælde af skade, idet forsikringsydelser som nævnt kan oppebæres ved siden af den erhvervsevnetabserstatning, der kan udmåles efter reglerne i forslaget."

3.1.2. PTU finder, at den faste kapitaliseringsfaktor i erstatningsansvarsloven bør ændres, således at der fastsættes flere forskellige kapitaliseringsfaktorer. Disse bør afhænge af skadelidtes alder på den måde, at faktoren er højere, jo yngre den skadelidte er. PTU nævner som et eksempel herpå de kapitaliseringsfaktorer, der er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse vedrørende omsætning af løbende ydelser efter arbejdsskadeforsikringsloven til kapitalbeløb.

PTU peger på, at den faste kapitaliseringsfaktor medfører ens erstatninger for yngre og ældre skadelidte, og at yngre skadelidte herved underkompenseres. PTU anfører også, at renterne af de erstatningssummer, som udbetales, med det nuværende lave renteniveau ikke kan danne tilstrækkeligt grundlag for skadelidtes fremtidige forsørgelse.

3.1.3. De gældende regler i erstatningsansvarsloven om beregning af erstatning for erhvervsevnetab er som anført ovenfor udtryk for en afvejning af forskellige hensyn, herunder af hensynet til at sikre skadelidte fuld erstatning for det individuelle tab over for hensynet til at sikre, at erstatningssagerne kan afgøres forholdsvis hurtigt uden meget komplicerede og usikre skøn over et fremtidigt indtægtstab.

Overvejelser om en eventuel ændring af kapitaliseringsfaktoren som foreslået af PTU bør i givet fald indgå i samlede overvejelser om ændring af principperne for beregning af bl.a. erhvervsevnetabserstatning, jf. under pkt. 2.6 og nedenfor under pkt. 4.

3.2. Ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning til børn og personer, der udnytter erhvervsevnen på en måde, der ikke medfører væsentlig erhvervsindtægt.

3.2.1. I visse tilfælde kan en erhvervsevnetabserstatning ikke beregnes på grundlag af skadelidtes (skønnede)

årsløn. Erstatningsansvarslovens § 8 drejer sig om disse undtagelsestilfælde, hvor skadelidte er et barn eller en person, der "i det væsentlige udnytter erhvervsevnen på en måde, som ikke eller kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt".

For disse persongrupper er det meget vanskeligt at skønne over skadelidtes indtægtsmuligheder, hvis skaden ikke var sket, og der har været behov for at finde et andet beregningskriterium end årslønnen.

Erstatningen fastsættes i de nævnte tilfælde som en procentdel af godtgørelsen for varigt mén. Erstatningen efter § 8 stiger progressivt med méngradens størrelse. Ved en méngrad på 100 pct. udgør erstatningen 400 pct. af méngodtgørelsen, dvs. 800.000 kr. (pr. 1. januar 1998 reguleret til 1.248.000 kr.). Hvis méngraden er under 15 pct., kan der ikke gives erhvervsevnetabserstatning.

Efter forarbejderne til erstatningsansvarslovens § 8 omfatter bestemmelsen - foruden børn (personer under 18 år) - hjemmearbejdende ægtefæller eller samlevere samt personer, som er under uddannelse (uden løn).

3.2.2. PTU anfører, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 8 kan føre til resultater, der forekommer tilfældige og urimelige. Det skyldes bl.a., at der kan være stor forskel på méngraden (som bygger på en lægelig vurdering) og erhvervsevnetabsprocenten (som bygger på en økonomisk vurdering af de fremtidige indtægtsmuligheder). Kravet om en méngrad på mindst 15 pct. kan i visse tilfælde medføre, at en person ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, selv om den pågældende faktisk har mistet en betydelig del af sin arbejdsevne. Dette vil ofte være tilfældet for personer, der har pådraget sig en piskesmældslæsion.

Ved piskesmældslæsioner er méngraden ofte under 15 pct., mens erhvervsevnetabsprocenten kan være noget højere. I disse tilfælde medfører de gældende regler, at f.eks. en jurastuderende ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, mens en nyuddannet, arbejdsløs jurist kan få en erstatning, som beregnes med udgangspunkt i den forventede årsløn ved fuldtidsbeskæftigelse.

PTU finder, at man i de tilfælde, hvor man ikke kan bruge skadelidtes (skønnede) årsløn som grundlag for erstatningsberegningen, i stedet for méngraden bør tage udgangspunkt i enten den forventede fremtidige årsløn eller en standardårsløn. For en skadelidt, der er i gang med en erhvervsrettet uddannelse, kunne erstatningen beregnes på grundlag af den indtægt, skadelidte normalt ville kunne opnå som færdiguddannet. For de andre persongrupper, som er omfattet af § 8 (børn og hjemmearbejdende ægtefæller/samlevere), kunne erstatningen beregnes på grundlag af en standardårsløn på f.eks. 200.000 kr.

3.2.3. Bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 8 er udformet under hensyn til, at nogle persongrupper ikke har en erhvervsindtægt, der kan danne grundlag for beregningen af en erhvervsevnetabserstatning efter lovens hovedregel, jf. ovenfor under pkt. 3.1.1, men som udnytter erhvervsevnen på anden måde og derfor alligevel bør kunne få en erstatning for tab af erhvervsevne.

Det kan ikke afvises, at bestemmelsen i § 8 i nogle tilfælde vil kunne medføre resultater, der forekommer tilfældige eller mindre rimelige.

Det gælder navnlig i tilfældegrupper, hvor méngraden typisk er under 15 pct., mens erhvervsevnetabsprocenten ville være væsentligt højere. Det må bemærkes, at denne situation formentlig kun forekommer i ret få tilfældegrupper, men f.eks. ved de ovenfor nævnte piskesmældslæsioner.

Aldersgrænsen på 18 år og afgrænsningen efter, om en person får løn under sin uddannelse, vil også kunne medføre resultater, der forekommer noget "firkantede".

PTU's tanke om at indføre en standardårsløn ville dog ikke umiddelbart fjerne afgrænsningsproblemerne. Der vil kunne opstå forskelsbehandling på andre måder - f.eks. i et tilfælde, hvor en skadelidt på 18 år netop har påbegyndt en uddannelse med en forventet senere indtægt, som ligger under den fastsatte standardårsløn, mens en anden skadelidt, som er 17 år, ikke har påbegyndt en erhvervsuddannelse endnu, men har tænkt sig at starte på den samme uddannelse som den 18-årige. Den 17-årige ville i givet fald få en højere erstatning end den 18-årige, idet førstnævntes erstatning skulle beregnes på grundlag af standardårslønnen.

Overvejelser om en ændring af de beregningskriterier, der anvendes for børn samt for personer, som udnytter erhvervsevnen på en måde, der ikke eller kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt, bør på den anførte baggrund i givet fald indgå i samlede overvejelser om en ændring af principperne for beregning af bl.a.

erhvervsevnetabserstatning, jf. under pkt. 2.6 og nedenfor under pkt. 4.

3.3. Udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erhvervsevnetabserstatning.

3.3.1. Erstatningsansvarslovens § 11 indeholder regler om genoptagelse af afsluttede sager om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab. Disse sager kan genoptages, hvis der sker uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, som medfører, at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetabsprocent nu må formodes at være væsentlig højere end først antaget. Kun skadelidte kan begære sagen genoptaget. Skadevolderen kan således ikke begære sagen genoptaget, selv om skadelidtes helbredstilstand senere bliver bedre end først antaget.

Forslaget til lov om erstatningsansvar indeholder bl.a. følgende bemærkninger til bestemmelsen i § 11:

"Da bedømmelsen af erhvervsevnetabsprocenten er forbundet med et betydeligt skønselement, vil der ... ikke sjældent senere kunne rejses spørgsmål om, hvorvidt der er grundlag for en forhøjelse af denne procent. For at undgå et betydeligt antal sager om genoptagelse har man derfor fundet det ønskeligt, at det alene er ændringer i skadelidtes helbredstilstand, der kan begrunde genoptagelse. I det omfang der foreligger en sådan ændring, er der med bestemmelsen imidlertid ikke tilsigtet nogen ændring af den hidtidige praksis vedrørende genoptagelse."

3.3.2. PTU anfører, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 11 modvirker bestræbelserne på at fastholde flest mulige skadelidte på arbejdsmarkedet. § 11 medfører efter PTU's opfattelse en urimelig forskelsbehandling mellem de skadelidte, der forsøger at fastholde deres tilknytning til arbejdsmarkedet, og de skadelidte, der med det samme opgiver deres arbejde.

PTU anfører, at for den, der fortsætter med at arbejde, vil erhvervsevnetabsprocenten typisk blive fastsat til 15 eller mindre. Hvis den pågældende efter en kort årrække må konstatere, at han alligevel ikke er i stand til at opretholde en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, kan sagen ikke genoptages, fordi der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes *helbredstilstand*. Den, der straks opgiver tilknytningen til arbejdsmarkedet, kan derimod med det samme få erstattet det fulde erhvervsevnetab.

PTU finder, at lovens § 11 bør ændres, således at afsluttede sager også kan genoptages, hvis der sker væsentlige ændringer i skadelidtes sociale forhold.

3.3.3. Før erstatningsansvarsloven blev gennemført, var det i retspraksis en betingelse for at få genoptaget en sag, at der forelå væsentligt ændrede og upåregnelige forhold. Efter den tidligere retstilstand blev erstatning for varige skader imidlertid alene ydet på grundlag af den medicinske invaliditetsgrad, dvs. på grundlag af et lægeligt, ikke et økonomisk kriterium. Det var således kun ændringer i helbredstilstanden, som kunne få betydning for erstatningsberegningen.

Efter erstatningsansvarsloven ydes erstatning for erhvervsevnetab imidlertid som hovedregel efter et økonomisk kriterium, jf. ovenfor under pkt. 3.1.1.

Fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten indebærer under alle omstændigheder et betydeligt skønselement, fordi det skal vurderes, hvordan skadelidtes fremtidige indtægtsudvikling vil blive, og hvordan den ville være blevet, hvis skaden ikke var sket. Efter forarbejderne til erstatningsansvarsloven kan der kun tages hensyn til revalideringsmuligheder, hvis det må anses for sikkert, at revalideringen vil lykkes. Ved erstatningsfastsættelsen ser man således bort fra visse mulige, men usikre fremtidige forløb, som måske vil medføre, at skaden ikke får så negativ betydning for skadelidtes erhvervsmuligheder, som det ellers må forventes.

En helt nøjagtig opgørelse af skadelidtes tab på grund af mistet erhvervsevne ville i mange tilfælde først kunne foretages meget lang tid efter, at skaden er sket. Af hensyn til både skadelidte, der ikke bør vente urimeligt længe på at få sin erstatning, og skadevolder, der ikke bør vente urimeligt længe på en afklaring af, hvor stor en erstatning der skal betales, er det i erstatningsansvarslovens § 5 bestemt, at parterne kan kræve, at erhvervsevnetabsprocenten fastsættes, når skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær. Skadelidtes helbredstilstand anses normalt som stationær, når det må antages, at den ikke vil blive yderligere forbedret.

Det må fortsat anses for væsentligt, at erstatningssager kan afsluttes forholdsvist hurtigt, og at der ikke åbnes mulighed for en lang række genoptagelsessager vedrørende en erstatningsberegning, som i forvejen indeholder betydelige skønselementer. Desuden tillægges en igangværende revalidering som ovenfor nævnt kun betydning ved

fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten, hvis det må anses for sikkert, at revalideringen vil lykkes.

På denne baggrund er det Justitsministeriets umiddelbare opfattelse, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 11 næppe bør søges ændret som foreslået af PTU.

3.4. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet.

3.4.1. Efter bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1, fastsættes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste alene for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Der kan således ikke tilkendes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet. Når helbredstilstanden er blevet stationær, har skadelidte derimod krav på erstatning for tab af erhvervsevne, hvis skaden har medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

3.4.2. PTU anfører, at skadelidte i nogle tilfælde kan lide betydelige tab af erhvervsindtægt, som ikke erstattes, på grund af reglen om, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste kun ydes frem til stationærtidspunktet. Det drejer sig navnlig om skadelidte, som afslutter en vellykket revalidering efter stationærtidspunktet, men før der bliver truffet endelig afgørelse om erhvervsevnetabsprocenten.

Hvis erhvervsevnetabet efter den vellykkede revalidering bliver fastsat til under 15 pct., kan skadelidte ikke få nogen erstatning for tab af erhvervsevne. Skadelidte kan imidlertid efter stationærtidspunktet have haft et indtægtstab, indtil revalideringen til anden beskæftigelse blev afsluttet. Der vil på grund af bestemmelsen i lovens § 2 ikke kunne fås erstatning for dette indtægtstab.

3.4.3. Det kan ikke afvises, at skadelidte, som er under revalidering efter stationærtidspunktet, i visse tilfælde kan komme "i klemme" som anført af PTU. Det er således muligt ved fastsættelsen af erhvervsevnetabsprocenten at tage hensyn til oplysninger - f.eks. om en vellykket revalidering - der fremkommer efter stationærtidspunktet, men inden den endelige afgørelse af sagen.

Spørgsmålet om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet, vil kunne have sammenhæng med beregningsreglerne vedrørende bl.a. erhvervsevnetabserstatning. Nærmere overvejelser om at ændre loven på dette punkt bør således i givet fald ske i forbindelse med samlede overvejelser om en ændring af principperne for beregning af bl.a. erhvervsevnetabserstatning, jf. under pkt. 2.6 og nedenfor under pkt. 4.

4. Konklusion.

Erstatningsansvarsloven har været i kraft siden 1984 uden væsentlige ændringer, og der er indhøstet en række erfaringer med lovens virkninger i praksis.

Der er nu rejst spørgsmål om, hvorvidt loven fortsat opfylder det væsentlige formål at sikre, at de erstatninger, der ydes i Danmark, er på linje med de erstatninger, der ydes i andre vesteuropæiske lande.

Som anført ovenfor, synes der at være behov for en grundig og bred undersøgelse af spørgsmålet om en revision af principperne for erstatningsberegningen, navnlig vedrørende erhvervsevnetab og godtgørelse for varigt mén. Der er også behov for at overveje mulighederne for at sikre, at beregningsreglerne ikke medfører urimelig forskelsbehandling.

Der bør på den anførte baggrund nedsættes en arbejdsgruppe med den opgave at undersøge spørgsmålet om en revision af erstatningsansvarsloven på de omhandlede punkter og i givet fald komme med forslag til lovændringer, jf. også ovenfor under pkt. 2.6. Arbejdsgruppen bør inddrage udenlandske erfaringer, herunder navnlig erfaringerne fra de øvrige nordiske lande.

Arbejdsgruppen bør - ud over en formand - sammensættes med en repræsentant for domstolene, universiteterne, Advokatrådet, Rådet for Dansk Forsikring og Pension samt Socialministeriet og Justitsministeriet.

(Justitsministeriets brev af 6. juli 1998 til Folketingets Retsudvalg)

Besvarelse af spørgsmål nr. 101 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del - bilag 116).

Spørgsmål nr. 101 :

"Ministeren bedes kommentere vedlagte artikler fra Næstved Tidende den 7. februar 1998:"Voldsoffer får intet ud af erstatning"og"Fem års kamp".

Svar:

1. De artikler, der er nævnt i spørgsmålet, vedrører reglerne om udbetaling af erstatning efter lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven). Efter denne lov yder staten erstatning og godtgørelse for personskade - og i et vist mindre omfang for tingsskade - der forvoldes ved en overtrædelse af straffeloven.

Erstatning fra staten er efter loven subsidiær i forhold til dækning fra anden side. Således følger det af offererstatningslovens § 7, stk. 1, at Erstatningsnævnet ikke kan yde erstatning, i det omfang skaden godtgøres af skadevolder eller dækkes af ydelser efter den sociale lovgivning, løn under sygdom, pensionsydelser, private forsikringer eller andre økonomiske ydelser.

Bestemmelsen indebærer, at ydelser fra anden side, herunder sociale ydelser, skal fratrækkes i erstatningen fra staten, hvis den pågældende ydelse helt eller delvis dækker en tabspost, der kræves erstatning for. Således skal f.eks. løn under sygdom og udbetalte sygedagpenge fra det offentlige fratrækkes i en erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, mens en privat forsikring, der kommer til udbetaling ved invaliditet, skal fratrækkes i godtgørelse for varigt mén.

Den sag, der omtales i artiklerne, vedrører spørgsmålet om, hvorvidt der i en erstatning for erhvervsevnetab skal foretages fradrag for tilkendt førtidspension.

Efter erstatningsansvarslovens § 5 tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne, hvis en personskade har ført til en varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde.

Førtidspension kan tilkendes personer, hvis erhvervsevne varigt er nedsat på grund af fysisk eller psykisk invaliditet, jf. lov om social pension § 14, stk. 1 og 2, stk. 3, nr. 1 og 2, jf. § 15.

Førtidspension har således til formål - på samme måde som erhvervsevnetabserstatning - at kompensere skadelidte for et tab i evnen til at skaffe sig indtægt ved arbejde som følge af varige skader på helbredet, og førtidspensionen skal derfor i medfør af offererstatningslovens § 7, stk. 1, fratrækkes i den erstatning for erhvervsevnetab, som staten kan udbetale til skadelidte.

2. Om den konkrete sag, der omtales i artiklerne, har Erstatningsnævnet oplyst,

"at Erstatningsnævnet den 24. maj 1994 modtog en ansøgning om erstatning fra Kim Ejlersen efter et overfald den 1. januar 1993. Efter oplysning om omfanget af hans skader blev sagen i august 1994 i medfør af erstatningsansvarslovens § 10 forelagt for Arbejdsskadestyrelsen med anmodning om en udtalelse bl.a. om, hvorvidt han havde pådraget sig et erhvervsevnetab. Nævnet modtog i juni 1996 Arbejdsskadestyrelsens udtalelse, hvorefter Kim Ejlersens erhvervsevnetab blev vurderet til 50 pct.

Nævnet har herefter ved skrivelse af 15. august 1996 tilkendt Kim Ejlersen 195.021 kr. i erhvervsevnetabserstatning.

Efter erstatningsansvarslovens § 6 fastsættes erhvervsevnetabserstatningen til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten. Nævnet lagde ved beregningen af Kim Ejlersens erhvervsevnetabserstatning en årsløn på 277.799 kr. til grund og beregnede herefter erstatningen til 833.337 kr.

Det fremgik af nævnets oplysninger, at Kim Ejlersen den 1. juni 1996 var blevet tilkendt forhøjet almindelig

førtidspension med 8.528 kr. pr. måned. Dette beløb blev omregnet til årsindtægt og efter fast praksis på samme måde som erhvervsevnetabserstatningen kapitaliseret med 6 (614.016 kr.) og herefter i medfør af § 7, stk. 1, i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser fratrukket i den beregnede erhvervsevnetabserstatning. Desuden blev en del af en privat forsikring, der blev udbetalt som følge af invaliditet, i medfør af samme bestemmelse fratrukket, således at Kim Ejlersen som anført fik udbetalt 195.021 kr. i erhvervsevnetabserstatning.

Nævnet har efterfølgende som følge af en dom afsagt af Højesteret den 9. juni 1997 udbetalt yderligere 24.300 kr. i erhvervsevnetabserstatning, svarende til den del af den private forsikring, som blev fratrukket i erhvervsevnetabserstatningen. Om baggrunden for denne generelle praksisændring kan i det hele henvises til justitsministerens besvarelse af 21. november 1997 af spørgsmål nr. 5 og 6 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del - bilag 8)."

Det i udtalelsen omtalte svar af 21. november 1997 på spørgsmål nr. 5 og 6 fra Retsudvalget vedlægges til orientering.

3. Baggrunden for offererstatningsloven, herunder særligt lovens § 7, stk. 1, om fradrag af bl.a. sociale ydelser i erstatningen, er følgende:

Før gennemførelsen af offererstatningsloven i 1976 var situationen den, at en person, der havde lidt skade som følge af en forbrydelse, i praksis var langt dårligere stillet end andre skadelidte.

Ofre for forbrydelser havde - og har - lige som andre skadelidte ret til erstatning fra skadevolderen efter almindelige erstatningsretlige regler. Om denne ret anføres i betænkning nr. 751/1975 om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, s. 16:

"Denne ret har imidlertid ikke nogen værdi i sig selv, idet værdien helt afhænger af skadevolderens evne til at betale. I de fleste tilfælde kan gerningsmanden ikke betale erstatning, og hans erstatningsansvar dækkes heller ikke - og kan af forsikringsmæssige grunde næppe heller blive dækket - af nogen ansvarsforsikring. Den beskyttelse, som den gældende erstatningsret giver ofret, er således i almindelighed uden reel værdi. Situationen er som oftest en anden for andre grupper af skadelidte med ret til erstatning. Her vil skadevolderens erstatningsansvar ofte være dækket af en ansvarsforsikring, da der ikke foreligger forsætlige forhold. Selv om ansvarsforsikring ikke er tegnet, vil skadevolderen ofte være i stand til selv at betale erstatning."

Det primære formål med offererstatningsloven var at ændre denne retstilstand, så ofre for forbrydelser - der ikke kan få dækket deres tab fra anden side - kan få erstatning fra staten.

Den statslige erstatning er imidlertid - henset til dens karakter af socialt sikkerhedsnet - subsidiær i forhold til andre ydelser, som skadelidte måtte modtage i anledning af skaden. Dette fremgår af offererstatningslovens § 7, stk. 1, der omtalt ovenfor i afsnit 1.

4. Erstatningsansvarsloven indeholder i modsætning til offererstatningsloven ingen regler om, at der i erstatning for tab af erhvervsevne skal foretages fradrag for sociale ydelser eller udbetalinger fra private forsikringer, som skadelidte måtte modtage i anledning af skaden. Dog skal ydelser modtaget i henhold til arbejdsskadeforsikringsloven fratrækkes, jf. arbejdsskadeforsikringslovens § 59, 2. pkt.

En erstatning for tab af erhvervsevne, der tilkendes skadelidte fra en skadevolder efter erstatningsansvarsloven, vil således ikke blive nedsat, uanset om skadelidte som følge af skaden måtte være berettiget til f.eks. førtidspension.

Dette skyldes bl.a., at man ved udarbejdelsen af erstatningsansvarsloven på den ene side ønskede en erstatningsudmåling, der var individuel og svarede til det faktiske økonomiske tab, der var en følge af skaden, mens man på den anden side ønskede, at reglerne for erstatningsudmåling blev udformet så enkelt og klart, at der bliver mulighed for en hurtig afgørelse af sager om erstatning ved personskade, jf. Folketingstidende 1983-84 (2. samling), tillæg A, sp. 74-75 og 92.

En regel om fradrag for sociale ydelser eller udbetalinger fra private forsikringer i en eventuel erstatning for erhvervsevnetab efter erstatningsansvarsloven kunne i øvrigt virke stødende for retsfølelsen, idet det i så fald som udgangspunkt alene ville komme skadevolder eller skadevolders forsikringsselskab til gode, hvis skadelidte har tegnet (og betalt for) en privat forsikring eller bliver berettiget til sociale ydelser.

Situationen er en anden i forbindelse med udbetaling af erstatning efter offererstatningsloven, idet staten efter offererstatningsloven ikke er erstatningsansvarlig (skadevolder), men alene har påtaget sig en subsidiær forpligtelse til at betale erstatning, når f.eks. skadevolders forhold eller den sociale lovgivning bevirker, at skadelidte ikke har mulighed for på anden måde at få dækket sit økonomiske tab.

5. På den anførte baggrund har Justitsministeriet ikke aktuelle overvejelser om at foreslå en ændring af offererstatningslovens § 7, stk. 1, om fradrag af bl.a. sociale ydelser i erstatninger efter loven. En sådan ændring bør i givet fald ske i en bredere sammenhæng.

Som det fremgår af Justitsministeriets svar af d.d. på Retsudvalgets spørgsmål nr. 9 (Alm. del - bilag 28), agter Justitsministeriet at nedsætte en arbejdsgruppe vedrørende revision af erstatningsansvarslovens udmålingsregler m.v. Justitsministeriet er indstillet på at lade spørgsmålet om en eventuel ændring af offererstatningslovens § 7, stk. 1, indgå i arbejdsgruppens overvejelser.

6. Det tilføjes, at Erstatningsnævnet har oplyst følgende om de økonomiske konsekvenser af en eventuel ændring af bestemmelsen:

"Nævnet tilkendte i 1997 godt 28 mio. kr. i erstatning til ofre for forbrydelser. Det er navnlig ved tilkendelse af godtgørelse for varigt mén og erhvervsevnetabserstatning, at der sker fradrag efter § 7, stk. 1. Den samlede tilkendelse for disse poster udgør for 1997 godt 11 mio.kr. Et meget forsigtigt skøn er, at fradraget udgør godt 1/3 heraf, det vil sige ca. 4-5 mio. kr. årligt.

Hertil kommer en lang række sager, hvor nævnet meddeler afslag for tingsskade på grund af forsikringsdækning. Nævnet registrerer ikke, hvilke beløb der meddeles afslag for. Det skønnes, at det drejer sig om ca. 3-4 mio. kr. årligt.

Samlet skønnes det, at fradraget efter § 7, stk. 1, udgør ca. 8-10 mio. kr. årligt."

[Forside] [Indhold] [Gå til top] [Forrige] [Næste]

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

BILAG 2 - HØRING MV.

Indholdsfortegnelse

1. Organisationer

1.1. Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU)

1.2. Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD)

1.3. Landsorganisationen i Danmark (LO)

1.4. Forbrugerrådet

1.5. Ældre Sagen

1.6. Sammenfatning vedrørende organisationerne

2. Patientforsikringsforeningen

3. Erstatningsnævnet

Som det fremgår af kommissoriet med tilhørende bilag skal en række af de spørgsmål, arbejdsgruppen skal behandle, bl.a. ses på baggrund af henvendelser fra Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU) og Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD) til Folketingets Retsudvalg og justitsministeren. Også Landsorganisationen i Danmark (LO) og Forbrugerrådet har over for Justitsministeriet tilkendegivet en række synspunkter vedrørende behovet for revision af erstatningsansvarsloven. De nævnte organisationer deltog ved arbejdsgruppens møde den 22. januar 1999 med henblik på at præsentere deres synspunkter mundtligt. Organisationerne har endvidere udarbejdet skriftlige indlæg til brug for arbejdsgruppens overvejelser.

Arbejdsgruppen har tillige behandlet en henvendelse fra Ældre Sagen til Justitsministeriet om erstatning og godtgørelse i tilfælde, hvor skadelidte/afdøde er pensionist.

Herudover har arbejdsgruppen indhentet en udtalelse fra Patientforsikringsforeningen, som træffer afgørelse i erstatningssager efter loven om patientforsikring. Udmåling af erstatning og godtgørelse i disse sager sker efter reglerne i erstatningsansvarsloven.

Til brug for behandlingen af spørgsmålene om loven om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) har arbejdsgruppen endvidere indhentet en udtalelse fra Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser (Erstatningsnævnet), som træffer afgørelse om erstatning i henhold til offererstatningsloven.

I det følgende gives et resumé af de fremførte bemærkninger m.v.

1. Organisationer

1.1. Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU)

Som anført i arbejdsgruppens kommissorium og i Justitsministeriets notat af 30. juni 1998 om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven, der indgår som bilag til kommissoriet, skal en række af de spørgsmål, arbejdsgruppen

skal behandle, bl.a. ses på baggrund af en henvendelse, som Foreningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU) rettede til Folketingets Retsudvalg og justitsministeren i januar 1998.

PTU's synspunkter og forslag til ændringer af erstatningsansvarsloven er gengivet i Justitsministeriets ovennævnte notat af 30. juni 1998, som er optrykt som bilag til denne betænkning. Synspunkterne kan i hovedtræk gengives således:

PTU's henvendelse drejer sig om en eventuel ændring af kapitaliseringsfaktoren ved udmåling af erstatning for tab af erhvervsevne (1), om ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning i tilfælde, hvor skadelidte ikke har en erhvervsindtægt (2), om udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erstatning for tab af erhvervsevne (3) samt om, hvorvidt der i visse tilfælde bør kunne gives erstatning for tabt arbejdsfortjeneste også efter stationærtidspunktet (4).

1. Ændring af kapitaliseringsfaktoren ved erstatning for tab af erhvervsevne:

PTU finder, at den faste kapitaliseringsfaktor i erstatningsansvarsloven bør ændres, således at der fastsættes flere forskellige kapitaliseringsfaktorer. Disse bør afhænge af skadelidtes alder på den måde, at faktoren er højere, jo yngre den skadelidte er. PTU nævner som et eksempel herpå de kapitaliseringsfaktorer, der er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse vedrørende omsætning af løbende ydelser efter arbejdsskadeforsikringsloven til kapitalbeløb. PTU peger på, at den faste kapitaliseringsfaktor medfører ens erstatninger for yngre og ældre skadelidte, og at yngre skadelidte herved underkompenseres. PTU anfører også, at renterne af de erstatningssummer, som udbetales, med det nuværende lave renteniveau ikke kan danne tilstrækkeligt grundlag for skadelidtes fremtidige forsørgelse.

2. Ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning til børn og personer, der udnytter erhvervsevnen på en måde, der ikke medfører væsentlig erhvervsindtægt:

PTU anfører, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 8 kan føre til resultater, der forekommer tilfældige og urimelige. Det skyldes bl.a., at der kan være stor forskel på méngraden (som bygger på en lægelig vurdering) og erhvervsevnetabsprocenten (som bygger på en økonomisk vurdering af de fremtidige indtægtsmuligheder). Kravet om en méngrad på mindst 15 pct. kan i visse tilfælde medføre, at en person ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, selv om den pågældende faktisk har mistet en betydelig del af sin arbejdsevne. Dette vil ofte være tilfældet for personer, der har pådraget sig en piskesmældslæsion. Ved piskesmældslæsioner er méngraden ofte under 15 pct., mens erhvervsevnetabsprocenten kan være noget højere. I disse tilfælde medfører de gældende regler, at f.eks. en jurastuderende ikke kan få nogen erhvervsevnetabserstatning, mens en nyuddannet, arbejdsløs jurist kan få en erstatning, som beregnes med udgangspunkt i den forventede årsløn ved fuldtidsbeskæftigelse.

PTU finder, at man i de tilfælde, hvor man ikke kan bruge skadelidtes (skønnede) årsløn som grundlag for erstatningsberegningen, i stedet for méngraden bør tage udgangspunkt i enten den forventede fremtidige årsløn eller en standardårsløn. For en skadelidt, der er i gang med en erhvervsrettet uddannelse, kunne erstatningen beregnes på grundlag af den indtægt, skadelidte normalt ville kunne opnå som færdiguddannet. For de andre persongrupper, som er omfattet af § 8 (børn og hjemmearbejdende ægtefæller/samlevere), kunne erstatningen beregnes på grundlag af en standardårsløn på f.eks. 200.000 kr.

3. Udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erhvervsevnetabserstatning:

PTU anfører, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 11 modvirker bestræbelserne på at fastholde flest mulige skadelidte på arbejdsmarkedet. § 11 medfører efter PTU's opfattelse en urimelig forskelsbehandling mellem de skadelidte, der forsøger at fastholde deres tilknytning til arbejdsmarkedet, og de skadelidte, der med det samme opgiver deres arbejde. PTU anfører, at for den, der fortsætter med at arbejde, vil erhvervsevnetabsprocenten typisk blive fastsat til 15 eller mindre. Hvis den pågældende efter en kort årrække må konstatere, at han alligevel ikke er i stand til at opretholde en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, kan sagen ikke genoptages, fordi der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes helbredstilstand. Den, der straks opgiver tilknytningen til arbejdsmarkedet, kan derimod med det samme få erstattet det fulde erhvervsevnetab.

PTU finder, at lovens § 11 bør ændres, således at afsluttede sager også kan genoptages, hvis der sker væsentlige ændringer i skadelidtes sociale forhold.

4. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet.

PTU anfører, at skadelidte i nogle tilfælde kan lide betydelige tab af erhvervsindtægt, som ikke erstattes, på grund af reglen om, at erstatning for tabt arbejdsfortjeneste kun ydes frem til stationærtidspunktet. Det drejer sig navnlig om skadelidte, som afslutter en vellykket revalidering efter stationærtidspunktet, men før der bliver truffet endelig afgørelse om erhvervsevnetabsprocenten. Hvis erhvervsevnetabet efter den vellykkede revalidering bliver fastsat til under 15 pct., kan skadelidte ikke få nogen erstatning for tab af erhvervsevne. Skadelidte kan imidlertid efter stationærtidspunktet have haft et indtægtstab, indtil revalideringen til anden beskæftigelse blev afsluttet. Der vil på grund af bestemmelsen i lovens § 2 ikke kunne fås erstatning for dette indtægtstab.

Ved mødet den 22. januar 1999 præsenterede PTU sine ovennævnte synspunkter og fremhævede, at det for PTU er væsentligt, at skadelidte ikke på grund af erstatningsreglernes udformning bliver fastlåst i en passiv rolle, men at reglerne derimod tilskynder skadelidte til at forsøge at komme videre i (arbejds)livet. Som eksempel herpå blev det nævnt, at det i dag ofte viser sig at være erstatningsmæssigt ugunstigt for skadelidte at indgå i forsøg med skånejobs mv.

1.2. Specialarbejderforbundet i Danmark (SiD)

SiD har ved flere tidligere lejligheder rettet henvendelse til justitsministeren og ytret ønske om revision af erstatningsansvarsloven. Et af SiD's hovedsynspunkter har været, at der er et påtrængende behov for at ændre reglerne om stationærtidspunktet i forbindelse med beregning af tabt arbejdsfortjeneste og erhvervsevnetabserstatning i arbejdsskadesager. SiD har påpeget, at der med de nuværende regler ofte forekommer et urimeligt økonomisk "hul" fra det fastlagte stationærtidspunkt til det tidspunkt, hvor der i økonomisk forstand er tale om en afklaring af den enkeltes situation i form af raskmelding eller fastsættelse af mén og erhvervsevnetabserstatning i henhold til arbejdsskadesikringsloven. Disse synspunkter er bl.a. kommet til udtryk i SiD's brev af 30. marts 1998 til justitsministeren. Brevet indgår som bilag til arbejdsgruppens kommissorium og er optrykt i bilag 1 til denne betænkning. SiD har udarbejdet et skriftligt indlæg til arbejdsgruppen med en række forslag til ændringer af erstatningsansvarsloven:

1. Ændring af lovens §§ 2 og 3 (stationærbegrebet):

Det medicinske begreb "stationærtidspunktet" bør efter SiD's opfattelse ikke anvendes til afgrænsning af den periode, for hvilken en skadelidt kan få erstatning for tabt arbejdsfortjeneste samt godtgørelse for svie og smerte. Det anføres, at bestemmelserne bør udformes således, at der ikke opstår noget "hul" i perioden (jf. også ovenfor). SiD mener, at såfremt en person bliver syg og helt rask igen, bør han have erstatning og godtgørelse i hele sygdomsperioden. I de tilfælde, hvor en skadelidt ikke kan genoptage arbejdet helt eller delvis, må erstatningsperioden løbe frem til det tidspunkt, hvor den varige forsørgelse starter. Stationærtidspunktet bør ikke afslutte erstatningsperioden.

2. Regel om godtgørelse for forstyrrelse af stilling og forhold:

SiD anfører, at der bør kunne gives økonomisk kompensation i form af godtgørelse for forstyrrelse af stilling og forhold for gener, som ikke kan udløse erstatning, fordi det ikke er muligt at opgøre et egentligt tab. For eksempel i de tilfælde, hvor der har været gener eller sygdom over en periode inden uarbejdsdygtighed indtræder og i tilfælde, hvor forældre mister et barn. Med hensyn til sidstnævnte fremhæver SiD, at det er stødende, at der i disse situationer ikke udredes andet beløb end til dækning af begravelsesudgifterne. SiD mener, at beløbet i disse situationer bør fastsættes til f.eks. 100.000 kr., og det også bør udbetales selv om afdøde er myndig, men hvor afdøde ikke efterlader sig børn, samlever eller ægtefælle.

3. Forholdet mellem eal og arbejdsskadesikringsloven:

SiD anfører, at den erstatning, som udbetales efter arbejdsskadesikringsloven (asl), ikke bør fradrages i den erstatning, som udbetales efter eal, jf. asl § 59 som udformet ved eal § 30. Desuden kritiseres reglen i eal § 17. Reglerne indebærer efter SiD's opfattelse, at personer der udsættes for en arbejdsulykke stilles ringere end hvis der for eksempel var tale om en færdselsulykke eller en fritidsulykke. SiD anfører, at det ikke er rimeligt, at ydelser fra en arbejdsskadeforsikring, hvor arbejdsskadeforsikringsselskabets betalingspligt hviler på en præmieindbetaling, skal være undtaget fra eal's hovedregel.

4. Udvidet adgang til erhvervsevnetabserstatning:

Der bør også ydes erstatning for erhvervsevnetab til personer, der ikke udnytter deres erhvervsevne til at skaffe sig arbejdsindtægt, og som tillige ikke er omfattet af eal § 8, f.eks. enlige som ikke har erhvervsindtægt, men som alene modtager bistandshjælp.

5. Forhøjelse af maksimalårslønnen i arbejdsskadesikringsloven:

Maksimalårslønnen i arbejdsskadesikringsloven er på kr. 313.000, mens den i eal er på kr. 546.000.Denne forskel medfører, at der kan opstå et restkrav efter eal på erhvervsevnetabserstatning, som i givet fald skal rejses overfor den ansvarlige skadevolder. SiD foreslår af procesøkonomiske årsager, at den maksimale årsløn i arbejdsskadesikringsloven forhøjes til samme niveau som i eal.

6. Udvidet adgang til genoptagelse af sager (eal § 11):

SiD anfører, at det virker stødende, at forudsete ændringer i helbredstilstanden ikke kan medføre en genoptagelse af sagen. Der foreslås en lempeligere genoptagelsesadgang eventuelt kombineret med en præcisering af gældende væsentlighedskrav, således at en bagatelagtig forværring af den aktuelle helbreds- og/eller erhvervsmæssige situation ikke giver adgang til genoptagelse.

Ved mødet den 22. januar 1999 præsenterede SiD sine ovennævnte synspunkter og nævnte supplerende, at der kan være behov for at tage hensyn til skadelidtes alder ved fastsættelsen af kapitaliseringsfaktorerne, samt at det i visse situationer måske kunne være en løsning at fastsætte minimums- og/eller normallønssatser, f.eks. i forhold til eal § 8. Den snævre adgang til genoptagelse af erstatningssager er navnlig et problem i relation til de efterhånden ret udbredte skånejobordninger mv. Med hensyn til stationærtidspunktet tilkendegav SiD, at man ikke umiddelbart ville være afvisende overfor, at en eventuel ophævelse af begrebet blev kombineret med indførelse af tidsfrist for, hvornår sagerne senest skal være afsluttet, f.eks. 3 år, dvs. svarende til ordningen i arbejdsskadesystemet.

1.3. Landsorganisationen i Danmark (LO)

LO har i sine skriftlige indlæg til arbejdsgruppen fremført bemærkninger vedrørende følgende aspekter:

1. Generelt om kompensation for tab.

LO anfører, at der skal sikres en høj grad af kompensation for det tab, som er afledt af skaden, og at det danske erstatningsniveau som minimum må svare til erstatningsniveauet i sammenlignelige EU- og nordiske lande.

2. Beregningsgrundlaget for kapitaliseringsfaktor.

LO opfordrer til, at kapitaliseringsfaktorerne analyseres, og at det vurderes om det beregningsgrundlag, som ligger til grund for kapitaliseringsfaktoren er tidssvarende, når det tages i betragtning, at der er sket væsentlige ændringer i renteniveauet, middellevetid mv.

3. Erstatning for mén.

LO anfører, at erstatningssummen ved varigt mén generelt er for lav og ønskes sat op. Endvidere anføres det, at méntabellen bør revideres, og at den kompensation som gives pr. méngrad bør sættes op. Som begrundelse herfor anfører LO, at størrelsen af ménerstatningerne (jf. méntabellen) ikke altid står i forhold til de reelle følger af skaden. Problemer vedrører navnlig komplicerede skader på bevægeapparatet (f.eks. ryg-, nakke-, skulder- og armlidelser).

4. Harmonisering af erstatningsniveauerne.

LO anfører, at sager om differenceerstatninger, dvs. erstatningskrav der støttes på eal og som ikke allerede er dækket efter arbejdsskadesikringsloven, så vidt muligt bør undgås. LO finder, at dette kan opnås ved at forbedre den kompensation skadelidte kan få i henhold til arbejdsskadesikringsloven, herunder en forhøjelse af den maximale årsløn i denne lov, så beløbene bliver ens i de to love.

LO finder tillige, at det bør vurderes, hvorvidt alle (alders-) grupper kompenseres i tilstrækkeligt omfang. LO henviser her til Justitsministeriets notat af 30. juni 1998.

Endelig anføres det, at det bør overvejes, hvorvidt der skal skabes et lovgrundlag for tidligere forrentning af erstatningsbeløbene i arbejdsskadesikringsloven svarende til reglerne i eal.

5. Lovvalg-"lovkollission".

LO mener, at der bør ske en harmonisering af erstatningsniveauerne og principperne for erstatningsfastsættelsen i eal og arbejdsskadesikringsloven. De nugældende regler kritiseres, bl.a. det forhold at sager efter eal skal afvente en eventuelt verserende arbejdsskadesag. Desuden anføres det, at sagerne trækker i langdrag, og at systemet er meget belastende for domstolene.

6. Genoptagelsesmuligheder.

LO anfører, at det bør vurderes, hvorvidt eal-reglerne for genoptagelse kan lempes. Det anføres tillige, at vurderingen må sættes op imod et samtidigt ønske om en rimelig hensyntagen til skadevolderens mulighed for at kunne overskue sin fremtidige økonomi. Dette gælder især i ansvarsforhold, hvor skadelidte (formentlig menes skadevolder) ikke er ansvarsforsikret og selv skal udrede erstatningskravet.

7. Stationærtidspunktets betydning for tabt arbejdsfortjeneste samt svie/smerte.

LO henviser til Højesterets dom af 11. december 1998 vedrørende stationærtidspunktet i relation til eal § 2 og anfører, at denne dom forventes inddraget i arbejdsgruppens arbejde. Endvidere anføres en række af de problemer vedrørende stationærtidspunktet i forhold til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, som der ikke tages stilling til i dommen, herunder hvordan retsstillingen er for skadelidte, som genoptager arbejdet men ikke i fuldt samme omfang som tidligere. LO mener, at det må afklares, hvorledes skadelidte ka sikres kompensation for bl.a. tabt arbejdsfortjeneste i situationer uden varigt erhvervsevnetab, men hvor der indgår f.eks. revalidering eller delvis raskmelding. Desuden mener LO, at retsstillingen vedrørende godtgørelse for svie og smerte bør afklares.

8. Vægtningen af forudbestående lidelser.

LO anfører, at retningslinierne for beregning af erstatning i tilfælde af forudgående lidelser skal være ens i forhold til arbejdsskadesikringsloven og eal. LO finder således, at der i Arbejdsskadestyrelsen i for vidt omfang sker fradrag i erstatninger for forudbestående lidelser, og at der lægges for stor vægt på ménet i forhold til skadens konkrete arbejdsmæssige konsekvenser. Endvidere anfører LO, at der synes at have været en manglende kompensation for det reelle erhvervsevnetab for de grupper, som har dårlige muligheder for at udnytte resterhvervsevnen til reel lønindtjening, herunder særligt når der er sket skader på bevægeapparatet. Det bør ved analysen af de to lovområder indgå, at der i arbejdsskadesikringsloven er indbygget en "selvrisiko" på 20 %.

9. Proceduren for fastsættelse af stationærtidspunktet, méngrad og erhvervsevnetab.

LO mener, at de nævnte procedurer bør analyseres nærmere, herunder at det overvejes at udforme regler vedrørende Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelser.

10. Særlige gruppers forhold.

Med hensyn til flex- og aftalebaserede jobs mv. anfører LO, at det her bør overvejes om der i eal kan indføjes en mulighed for genoptagelse af sager svarende til arbejdsskadesikringsloven.

Med hensyn til studerende, arbejdsløse, børn m.fl. anfører LO, at der er problemer ved fastsættelsen af årsløn og erhvervsevnetab i såvel eal som arbejdsskadesikringsloven. Med hensyn til revalidender og (f.eks. AMU)-kursister anfører LO, at det er et problem, at disse personer ikke er omfattet af arbejdsskadesikringsloven, når de ikke er sendt på kursus af en arbejdsgiver, idet de så alene er henvist til at opnå erstatning efter eal.

11. Helbredsudgifter.

LO anfører, at det bør overvejes at indføje domspraksis direkte i eal så det af loven fremgår at helbredsudgifter og andet tab ikke er bundet til stationærtidspunktet.

12. Specielt om offererstatningsloven.

LO anfører, at de af LO's forbund som navnlig organiserer medlemmer som led i deres arbejde har direkte personkontakt, klientomsorg, pleje mv. har gjort opmærksom på, at der er særlige problemer med hensyn til kravet om dokumentation og regres/modregning i voldsoffersager. Desuden anføres, det, at der synes at være særlige problemer vedrørende manglende begrundelser og ankemulighed i Offererstatningsnævnets afgørelser.

Ved mødet den 22. januar 1999 præsenterede LO sine ovennævnte synspunkter og fremhævede, at det for LO er væsentligt, at der er et fornuftigt samspil mellem erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven, så man i videst muligt omfang kan undgå de mange retssager om differencekrav. Desuden lagde LO meget vægt på, at problematikken om stationærtidspunktet i forhold til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste afklares snarest.

1.4. Forbrugerrådet

Forbrugerrådet har i sit skriftlige indlæg til arbejdsgruppen anført, at man er enig i, at der er behov for en bred og grundig gennemgang af erstatningsansvarsloven. Efter rådets opfattelse er det primære mål med en revision af erstatningsansvarsloven dels at sikre skadelidte dækning for det fulde tab i forbindelse med en skade, dels at erstatningerne (inkl. sociale ydelser) i Danmark mindst skal svare til erstatningerne i Skandinavien og i andre EU-lande.

Forbrugerrådet mener, at den norske advokatundersøgelse, som omtales i Justitsministeriets notat af 30. juni 1998 om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven, er forbundet med så mange usikkerhedsmomenter og muligvis fejl, at den ikke kan lægges til grund for arbejdsgruppens fremtidige beslutninger. Forbrugerrådet opfordrer arbejdsgruppen til at få pålidelige tal frem, således at erstatningernes størrelse kan sammenlignes i de ovenfor anførte lande. Herudover peger Forbrugerrådet på nogle konkrete forslag til ændringer af loven:

1. Ændring af kapitaliseringsfaktoren ved erstatning for erhvervsevne, eal §§ 5-7.

Forbrugerrådet mener, at det skal undersøges om der er mulighed for udover eal § 9 at fastsætte flere forskellige kapitaliseringsfaktorer, således at kapitaliseringsfaktoren i højere grad afhænger af skadelidtes alder.

2. Ændring af beregningsgrundlaget for erhvervsevnetabserstatning til børn og personer, der udnytter erhvervsevnen på en måde, der ikke medfører væsentlig erhvervsindtægt, eal § 8.

Forbrugerrådet mener, at minimumsgrænsen på 15 % mén bør nedsættes, og at opgørelsen af erhvervsevnetabet i tilfælde, hvor skadelidte har en forudbestående lidelse, bør ændres. Forbrugerrådet tilslutter sig i øvrigt PTU's synspunkter.

3. Udvidelse af mulighederne for at få genoptaget sager om erhvervsevnetabserstatning, eal § 11.

Forbrugerrådet tilslutter sig PTU's synspunkter. Det anføres samtidig, at Forbrugerrådet fortsat anser det for væsentligt, at erstatningssager kan afsluttes forholdsvis hurtigt af hensyn til skadelidte, men hvis det viser sig, at den pågældende skadelidte efter en kortere årrække må konstatere, at han eller hun alligevel ikke er i stand til at opretholde en varig og væsentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, må det være muligt at få sagen genoptaget, også selv om der ikke er indtrådt uforudsete ændringer i den pågældendes helbredstilstand. Det anføres sammenfattende, at Forbrugerrådet ønsker eal § 11 ændret således, at ændringer i det økonomiske livsforløb, som ikke er betinget af ændringer i helbredstilstanden, kan medføre genoptagelse efter eal § 11.

4. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stationærtidspunktet, eal § 2.

Forbrugerrådet henviser til princippet om erstatning for det fulde individuelle tab og foreslår, at § 2 ændres således, at der kan fastsættes erstatning for tabt fortjeneste også efter stationærtidspunktet, eller at reglerne ændres for beregning af erhvervsevnetab/méngodtgørelse sådan, at der her kompenseres for det fulde individuelle tab. Forbrugerrådet finder endvidere, at meget kunne tale for at finde en mere socialt, realistisk skillelinie for opgørelse af midlertidigt og varigt tab med større vægt på forholdene på opgørelsestidspunktet.

Endelig anfører Forbrugerrådet generelt om arbejdsskader, at reglerne i erstatningsansvarsloven må ses i sammenhæng med reglerne i arbejdsskadesikringsloven, og det anføres, at det ved revisionen af erstatningsansvarsloven bør tilstræbes, at de to regelsæt i videst muligt omfang bringes i overensstemmelse.

Ved mødet den 22. januar 1999 præsenterede Forbrugerrådet sine ovennævnte synspunkter og fremhævede, at det

grundlæggende bør være sådan, at skadelidte kan henvende sig ét sted og få erstatning, men at erstatningen ikke af den grund bør forringes.

1.5. Ældre Sagen

Ældre Sagen har i en henvendelse til Justitsministeriet anført, at den gældende "aftrapningsregel" i erstatningsansvarslovens § 13, stk. 2, jf. § 9, kan have uheldige konsekvenser for en efterlevende ægtefælle. Reglen indebærer således, at der ikke kommer erstatning til udbetaling til en efterlevende ægtefælle, såfremt afdøde var fyldt 67 år. Ældre Sagen oplyser, at det for pensionistægtepar i praksis betyder en indtægtsnedgang på kr. 20.000-25.000 kr. efter skat pr. år. og anfører, at dette er et betydeligt beløb for en pensionist, som kun har folkepensionen som indtægt.

Ældre Sagen anfører, at man har forståelse for, at f.eks. erstatning for tab af erhvervsevne nedtrappes med alderen, men at man i en række tilfælde finder de gældende regler urimelige. Ældre Sagen foreslår derfor, at reglerne tages op til revision, således at man uanset alder er sikret et vist erstatningsbeløb, der bl.a. kan sikre, at man får en rimelig frist til f.eks. at finde anden og billigere bolig.

1.6. Sammenfatning vedrørende organisationerne

Alle de hørte organisationer har tilsluttet sig, at der er behov for at gennemgå og revidere erstatningsansvarsloven i lyset af de erfaringer, der har været med lovens anvendelse i praksis.

Ingen af organisationerne har dog ytret ønske om gennemgribende reformer af loven eller om, at der ændres ved nogle af de grundlæggende principper i loven, herunder princippet om at erstatningsbeløbene kapitaliseres og om, at erstatningerne i et vist omfang er standardiserede.

De ændringer, organisationerne har fremført ønsker om, relaterer sig til de enkelte udmålingsregler og regler om sagsbehandling, herunder adgangen til genoptagelse af afgjorte erstatningssager. Endvidere er der fremsat ønske om en generel forhøjelse af erstatningsniveauet for personskader i Danmark, navnlig for så vidt angår de varige ydelser, dvs. méngodtgørelse og erhvervsevnetabserstatning.

PTU har navnlig peget på problemer vedrørende erstatningsansvarslovens § 2 (stationærtidspunktet i forhold til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste), § 6 (kapitalfaktoren ved beregning af erhvervsevnetabserstatning), § 8 (erhvervsevnetabserstatning til børn og andre uden aktuel erhvervsindtægt) og § 11 (adgang til genoptagelse af sager).

Forbrugerrådet har tilsluttet sig PTU's synspunkter og desuden fremført enkelte supplerende forslag til ændringer af loven, jf. nærmere ovenfor.

SiD og LO har navnlig kritiseret anvendelsen af det medicinske stationærbegreb ved beregning af erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og erhvervsevnetabserstatning (§§ 2 og 5) og har endvidere fremsat ønske en nærmere tilpasning mellem reglerne i erstatningsansvarsloven og arbejdsskadesikringsloven. Desuden har forbundene kritiseret den meget snævre adgang til genoptagelse af afgjorte erstatningssager (§ 11) og har endvidere rejst forslag om en række andre justeringer og ændringer af loven, jf. nærmere ovenfor.

Ældre Sagen finder det urimeligt, at f.eks. en efterlevende ægtefælle i et pensionistægtepar ikke får udbetalt noget erstatningsbeløb, hvis skadelidte (afdøde) var fyldt 67 år. Ældre Sagen har foreslået, at "aftrapningsreglen" i erstatningsansvarslovens § 9 ændres, således at man uanset alder er sikret et vist erstatningsbeløb, der bl.a. kan sikre, at man får en rimelig frist til f.eks. at finde anden og billigere bolig.

2. Patientforsikringsforeningen

Arbejdsgruppen har som anført indhentet en udtalelse fra Patientforsikringsforeningen, som træffer afgørelse i erstatningssager efter loven om patientforsikring. Udmåling af erstatning og godtgørelse i disse sager sker efter reglerne i erstatningsansvarslov om erstatningsansvar. Patientforsikringsforeningen har svaret ved brev af 29. juni 1999 vedrørende forslag og beskrivelse af problemstillinger der følger af erstatningsansvarslovens nuværende udmålingsbestemmelser (§§ 1 - 16) samt en omfattende rapport vedrørende revision af erstatningsansvarsloven med tilhørende bilagssamling.

Af brevet fremgår det, at Patientforsikringsforeningen gennem sin administrative praksis har erfaret, at erstatningsansvarslovens udmålingsregler i praksis ikke lever op til det der er lovens intention nemlig en rimelig afvejning mellem at være let administrerbar og samtidig give den skadelidte størst mulig grad af dækning for det individuelt lidte tab.

Vedrørende den udarbejdede rapport fremgår det, at det væsentligste forslag er, at der indføres en tabel af variable kapitaliseringsfaktorer, der alene tager højde for renteniveauet og udstrækningen i den periode godtgørelsen eller erstatningen forventes at skulle dække. Det anføres, at man hermed opnår, at kapitaliseringsfaktorerne bygger på skadelidtes mulighed for at forrente erstatningen, samt på hvor lang tid den skadelidte må forventes at skulle leve med følgerne af den indtrådte personskade.

Det anføres, at en bestemmelse med sådanne kapitaliseringstabeller vil overflødiggøre den nuværende erstatningsansvarslovs § 9 og vil kunne finde anvendelse på kapitalisering af varige helbredelsesudgifter efter den nuværende erstatningsansvarslovs § 1, udmåling af godtgørelse for varigt mén efter lovens § 4, udmåling af erhvervsevnetabserstatning efter §§ 5 - 8 og endelig på beregningen af forsørgertab efter §§ 12 og 13.

Endvidere anføres det, at det primære sigte med at tage udgangspunkt i den forventede dækningstid er at individualisere godtgørelserne og erstatningerne mest muligt, således at disse i størst mulig grad tilnærmes det faktisk lidte tab.

Det bemærkes samtidig, at en anden gevinst ved sådanne kapitaliseringstabeller er, at tabellerne vil kunne finde direkte anvendelse ved udmålingen af godtgørelse og erstatning i sager, hvor den skadelidte kun kan forventes at leve med sine gener/tab i kort tid, eller i sager, hvor skadelidte dør efter at der er indgivet anmeldelse/rejst krav, men inden erstatning tilkendes (mellemkommende død).

Et andet væsentligt forslag i den udarbejdede rapport er, at genoptagelsesadgangen efter erstatningsansvarsloven § 11 lempes, således at genoptagelse også kan ske alene med begrundelse i ændrede erhvervsmæssige forhold.

Herudover rejser den udarbejdede rapport en lang række problemstillinger og kommer med forslag til ændring af flere af erstatningsansvarslovens nuværende udmålingsbestemmelser. Foreningen har i sit brev til arbejdsgruppen fremhævet følgende forslag:

- en begrænsning af de udgifter, der kan kræves erstattet efter § 1,

- en præcisering af reglerne vedrørende erstatning for forlængelse af uddannelse og tab af skoleår,

- ophævelse af procentsystemet ved beregning af erhvervsevnetabserstatning,

- retningslinier for skønsmæssig fastsættelse af godtgørelse for svie og smerte,

- en indskrænkning af anvendelsesområdet for § 8,

- en udvidelse af Arbejdsskadestyrelsens vejledningsområde efter § 10,

- indførelse af en overgangsydelse i forbindelse med dødsfaldserstatning samt

- en lovbestemt forrentning af erstatning efter §§ 1 og 2 fra stationærtidspunktet.

3. Erstatningsnævnet

Til brug for behandlingen af spørgsmålene om loven om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (offererstatningsloven) har arbejdsgruppen som anført indhentet en udtalelse fra Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser (Erstatningsnævnet), som træffer afgørelse om erstatning i henhold til offererstatningsloven. Erstatningsnævnet har udarbejdet et notat af 7. maj 1999 om nævnets praksis efter § 7 og § 10 i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, som indeholder en beskrivelse af nævnets praksis vedrørende de pågældende bestemmelser.

Med hensyn til offererstatningslovens § 7 har nævnet bla. oplyst følgende:

Det er navnlig fradrag i forbindelse med udbetaling af godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af erhvervsevne, som i praksis har givet anledning til spørgsmål og kritik. Fradrag efter § 7 foretages post for post, således at f.eks. en overkompensation vedrørende godtgørelse for varigt mén ikke i stedet kan fradrages i erstatning for tab af erhvervsevne.

Højesteret har i en dom fra 1997 fastslået, at de såkaldte "invaliditetserstatninger", der kommer til udbetaling fra private forsikringer, kun kan anses for at dække godtgørelse for varigt mén. Da de skadelidte forholdsvis sjældent har tegnet privat forsikring, der dækker tab af erhvervsevne, kommer private forsikringer således som alt overvejende hovedregel kun til fradrag i godtgørelse for varigt mén.

Tab af erhvervsevne kan derimod være dækket af offentlige ydelser. Bl.a. fradrages pension, der udbetales i medfør af lov om social pension. Bestemmelsen i § 7, stk. 1, indebærer således, at der for skadelidte, som på grund af tilskadekomsten får tilkendt en social pension, i nogle tilfælde ikke vil komme erstatning for tab af erhvervsevne til udbetaling fra nævnet. Også for så vidt angår forsørgertabserstatning til børn fører den sociale lovgivning sammenholdt med offererstatningslovens § 7 til, at der stort set aldrig kommer erstatning til udbetaling fra nævnet.

Der foretages endvidere fradrag for ydelser, skadelidte modtager i henhold arbejdsskadesikringsloven. Herved adskiller erstatning efter offererstatningsloven sig imidlertid ikke fra erstatning efter erstatningsansvarsloven, som også nedsættes i det omfang, der skal betales erstatning efter arbejdsskadesikringsloven, jf. denne lovs § 59.

Med hensyn til offererstatningslovens § 10 udtaler nævnet bl.a. følgende:

"Kravet om, at lovovertrædelsen uden unødigt ophold er anmeldt til politiet, begrundes i forarbejderne til bestemmelsen med, at politiets efterforskning er nødvendig for at konstatere, om der foreligger en straffelovsovertrædelse, ligesom politianmeldelse formentlig også kan medvirke til at hindre misbrug af ordningen, jf. herved betænkning nr. 751/1975 om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, s. 37.

Hertil kommer, at en hurtig politianmeldelse i almindelighed vil fremme muligheden for at retsforfølge skadevolder, således at skadevolder kan pålægges at betale erstatning til ofret, og således at statens mulighed for regres, jf. lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser § 17, hermed også tilgodeses.

Nævnet har i praksis i en årrække anvendt en frist på 24 timer, således at en politianmeldelse, der er indgivet inden 24 timer efter gerningstidspunktet, i almindelighed anses for indgivet uden unødigt ophold.

Nævnet meddeler hvert år i en række sager afslag på erstatning under henvisning til, at forholdet ikke er anmeldt til politiet uden unødigt ophold. I 1998 meddelte nævnet således afslag i 108 sager efter § 10 svarende til ca. 4% af nævnets afgørelser.

En ofte forekommende type i denne kategori er tilfælde, hvor en - ofte yngre - mand har været en "tur i byen" i weekenden og i forbindelse hermed har pådraget sig en skade. Forholdet anmeldes i løbet af den efterfølgende uge. I sådanne tilfælde vil man ofte have skadelidtes forklaring, og da skaden ifølge dennes forklaring ofte er opstået under et tilfældigt møde enten på et værtshus eller på gaden, er det næsten umuligt for politiet at få opklaret sagen. Det kan derfor også være vanskeligt at vurdere, hvorvidt skadelidte rent faktisk har være udsat for vold, eller om der snarere er tale om et slagsmål eller eventuelt blot om et fald på gaden.

En ændring af kravet om anmeldelse til politiet uden unødigt ophold vil derfor utvivlsomt befrygtes at kunne føre til nogle afgrænsningsproblemer og indebære, at staten kommer til at betale erstatning i tilfælde, hvor der rent faktisk ikke er tale om en overtrædelse af straffeloven, og som i dag bliver opfanget af reglen i § 10 og nævnets praksis i forbindelse hermed.

...

Undertiden ses der imidlertid i nævnets praksis bort fra, at anmeldelse er indgivet senere end 24 timer efter gerningstidspunktet. Hvis det på grund af skadelidtes tilstand har været umuligt for ofret at indgive politianmeldelse, regnes fristen således først fra det tidspunkt, hvor det var muligt for ofret at indgive politianmeldelsen, eventuelt telefonisk. Det forhold, at ofret er indlagt på sygehus er i sig selv ingen hindring for indgivelse af politianmeldelse. Derimod kan bevidstløshed og anden alvorlig tilskadekomst forhindre ofret i at

indgive politianmeldelse straks.

Nævnet har også oplevet, at skadelidte har rettet henvendelse til politiet inden for 24 timer, men - på grund af travlhed eller mangel på mandskab - er blevet henvist til at komme igen på et senere tidspunkt. I sådanne tilfælde vil den for sene anmeldelse ikke blive bebrejdet ansøgeren, hvis blot den pågældende inden for rimelig tid på ny retter henvendelse til politiet. Tilsvarende gælder, hvis skadelidte telefonisk har været i kontakt med politiet og i den forbindelse er blevet henvist til at rette henvendelse igen senere, eventuelt efter besøg på skadestuen.

Den sene politianmeldelse vil heller ikke få betydning, hvis der rejses tiltale i sagen, således at det ved dom over skadevolder konstateres, at der foreligger en straffelovsovertrædelse.

Tilsvarende gælder andre tilfælde, hvor skadevolderen er kendt, men hvor der ikke er blevet rejst tiltale, f.eks. fordi skadevolder er omfattet af straffelovens § 16 og allerede er underlagt den sanktion, som vil blive det sandsynlige resultat af endnu en dom. Det gælder også, hvis tiltale frafaldes i medfør af straffelovens § 89, eller hvis tiltale frafaldes i medfør af bekendtgørelse nr. 784 af 21. september 1992 om politimestrenes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale.

...

Som nævnt ovenfor kan der efter § 10, stk. 2, i særlige tilfælde ydes erstatning, selv om politianmeldelse ikke er indgivet uden unødigt ophold. Ifølge forarbejderne vil det f.eks. være tilfældet, hvor skadelidte med føje tror, at vedkommende ikke har lidt tab, eller at tabet kun er bagatelagtigt. I så fald regnes fristen fra det tidspunkt, hvor skadelidte blev eller burde blive klar over sin fejltagelse. Kravet om anmeldelse kan ifølge forarbejderne også tænkes fraveget, hvis skadelidte med rimelighed kunne gå ud fra, at forbrydelsen ville blive anmeldt fra den side. Endvidere peger forarbejderne på tilfælde, hvor gerningsmanden og ofret står hinanden nær, og hvor det derfor kan virke urimeligt at kræve politianmeldelse.

Det fremgår derimod udtrykkeligt af forarbejderne, at skadelidtes frygt for repressalier i almindelighed ikke kan betragtes som undskyldningsgrund for den sene anmeldelse. Tilsvarende gælder, hvis anmeldelse er undladt, fordi ofret regnede med, at politiet alligevel ikke kunne opklare sagen.

Ud over de tilfælde, der er nævnt i forarbejderne, har nævnet i en række nyere afgørelser - uanset den sene anmeldelse - efter en konkret vurdering anset forholdet for omfattet af loven, hvor der ikke har været berettiget tvivl om, at der var tale om en overtrædelse af straffeloven, og hvor en tidligere anmeldelse må antages ikke at have gjort nogen forskel på politiets mulighed for at opklare sagen.

...

Det kan endelig nævnes, at nævnet i en bestemt type af sager som udgangspunkt ser bort fra manglende politianmeldelse, nemlig i de såkaldte "pædagogsager". Ansatte på sociale institutioner udsættes til tider for vold fra klienternes side. I sådanne tilfælde, hvor der dog ikke er tale om vold, der medfører alvorligere skader, undlader man ofte at indgive politianmeldelse af pædagogiske og behandlingsmæssige grunde.

Spørgsmålet om de særlige forhold, som gør sig gældende i forbindelse med patientvold mod pædagoger, blev drøftet i forbindelse med en ændring af lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser i 1985 (gennemførelse af retskrav på erstatning, jf. Folketingstidende 1984-85, Tillæg A, sp. 1419 ff.)

Under lovforslagets behandling gav Retsudvalget udtryk for, at "erstatningsnævnet i forbindelse med nævnets samlede vurdering af, om kravet om politianmeldelse i § 10 bør fraviges i de konkrete sager, som måtte blive forelagt for nævnet til afgørelse, bør være opmærksom på, at pædagogiske og behandlingsmæssige hensyn kan tale imod en politianmeldelse", jf. herved Folketingstidende 1984-85, Tillæg B, sp. 1355.

Nævnet anerkender således - efter en konkret vurdering af om straffelovsovertrædelse kan anses for godtgjort - sådanne sager som omfattet af loven. Det er dog en betingelse, at nævnet fra den pågældende institution modtager en rimelig udførlig redegørelse om episoden samt en konkret begrundelse for, hvorfor anmeldelse ikke er foretaget, herunder eventuel dokumentation for at skadevolder er utilregnelig."

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

BILAG 3 - FREMMED RET

Indholdsfortegnelse

1. Gældende ret i de øvrige nordiske lande

1.1. Sverige

1.1.1. Oplysninger fra det svenske Justitsministerium

1.1.2. Supplerende oplysninger om svensk ret

1.2. Norge

1.2.1. Oplysninger fra det norske Justitsministerium

1.2.2. Supplerende oplysninger om norsk ret

1.3. Finland

1.3.1. Oplysninger fra det finske Justitsministerium

1.3.2. Supplerende oplysninger om finsk ret

1.4. Island

1.4.1. Oplysninger fra det islandske Justitsministerium

1.4.2. Supplerende oplysninger om islandsk ret

1.5. Sammenfatning vedrørende gældende ret i de øvrige nordiske lande

2. Erstatningsniveauet i andre lande

Bilag:

Uddrag af forsikringsselskabet ”Swiss Re”s publikation: ”Compensation for personal injury in Western Europe”, 1992.

1. Gældende ret i de øvrige nordiske lande

Arbejdsgruppen har til brug for tilvejebringelsen af oplysninger om gældende ret og erstatningspraksis i de øvrige nordiske lande anmodet Justitsministerierne i Sverige, Norge, Finland og Island om at besvare følgende spørgsmål:

"**1. Erstatningsniveauet**

Oplysninger om det aktuelle erstatnings- og godtgørelsesniveau vedrørende personskade m.v., herunder både eventuelle faste beløb, hvilke tabsposter der indgår, og hvordan beløbene udregnes eller opgøres samt eventuelle forrentningsregler. Regneeksempler modtages meget gerne.

2. Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat

Sker der fradrag i erstatningerne for eventuelle private forsikringer og/eller sociale ydelser m.v., skadelidte måtte få udbetalt ved siden af ?

Fradrages erstatningerne i eventuelle sociale ydelser mv. ?

Er erstatningsbeløbene skattepligtige ?

3. Eventuel afgrænsning mellem midlertidige og varige ydelser

Bygger jeres regler på en sondring mellem ydelser, der ydes frem til det tidspunkt hvor der er klarhed over, om skaden har fået varige følger (midlertidige ydelser), og ydelser, der ydes efter dette tidspunkt (varige ydelser) ?

Hvilket kriterium anvendes i givet fald ved denne afgrænsning (medicinsk, økonomisk eller andet) ?

4. Beregning af erhvervsevnetabserstatning i særlige tilfælde

Hvordan beregnes erhvervsevnetabserstatning til personer, der ikke aktuelt eller ikke endnu udnytter deres erhvervsevne, f.eks. hjemmegående eller børn ?

5. Eventuelle regler om arbejdsskadeforsikring/-erstatning

Findes der særlige regler om forsikring og/eller erstatning for arbejdsskader ?

Omfatter disse regler de samme tabsposter, som skadelidte kan få dækning for efter den almindelige erstatningsret, eller er der differencer mellem de to regelsæt ?

Kan skadelidte få erstatning for sådanne "differencekrav", og i givet fald hvordan (føres der to separate sager) ?

6. Øvrige oplysninger

Eventuelle øvrige oplysninger, som arbejdsgruppens kommissorium med bilag måtte give anledning til, modtages meget gerne."

1.1. Sverige.

1.1.1. Oplysninger fra det svenske Justitsministerium.

Som svar på arbejdsgruppens spørgsmål har det svenske Justitsministerium oplyst følgende (oversat til dansk):

"**Indledende kommentarer**.

De almindelige bestemmelser om erstatning uden for kontrakt findes i erstatningsloven ("skadeståndslagen")(1972: 207). Det er den første almene skadeserstatningslov vi har haft i Sverige, og den har et udstrakt anvendelsesområde. Loven finder anvendelse, hvis ikke andet er særskilt foreskrevet eller følger af aftale eller i øvrigt følger af regler om erstatning i aftaleforhold.

Skadeserstatningsloven indeholder ikke anvisninger om erstatningsniveauer eller om hvordan erstatning skal beregnes. Loven indeholder hovedsagelig grundlæggende regler og principper for skadeserstatningsretten, såsom den almindelige culparegel, erstatningsansvar for arbejdsgivere og det almindelige arbejdstagererstatningsansvar, regler om erstatningsposter, afregning af andre erstatningsformer samt regler om nedsættelse på grund af medvirken.

Det skal i denne sammenhæng pointeres, at det er et grundlæggende princip i svensk skadeserstatningsret, at den skadelidte har ret til fuld erstatning for sin skade. Det gælder også ideel skade, selvom det naturligvis er forenet med besvær at fastlægge, hvad der er fuld erstatning i disse tilfælde.

Ifølge femte kapitel, § 1 i erstatningsloven omfatter erstatning til den som udsættes for personskade erstatning for behandlingsudgifter og andre udgifter, indkomsttab, svie og smerte, lyde eller andet varigt mén samt gener i øvrigt

som følge af skaden.

Erstatning for indkomsttab skal ifølge loven modsvare forskellen mellem den indkomst, som den skadelidte ville have kunnet oppebære, hvis han ikke var blevet skadet og den indkomst, som han trods skaden har eller burde have opnået, eller som han kan forventes at komme til at opnå gennem et sådant arbejde, som modsvarer hans kræfter og færdigheder, og som rimeligvis kan kræves af ham med hensyn til tidligere uddannelse og erfaring, omskoling eller anden lignende foranstaltning samt alder, bopælsforhold og dermed lignende forhold.

Med indkomsttab ligestilles indgreb i erhvervsmæssig virksomhed. Med indkomst ligestilles værdien af husholdningsarbejde i hjemmet.

Når en personskade har haft død til følge skal der betales erstatning for begravelsesudgifter og visse andre udgifter samt tab af forsørger.

Erstatningsniveauer ved personskader.

Det som er beskrevet ovenfor er stort set, hvad skadeserstatningsloven regulerer om, hvordan erstatningen skal beregnes. Princippet er altså, at den skadelidte skal have fuld erstatning for sin skade. Her opstår særlige problemer, når skaden ikke er økonomisk, men er af ideel natur.

For så vidt angår erstatning for ideel skade kan følgende oplyses. Erstatningsposten "svie og smerte" vedrører fysisk og psykisk lidelse under den akutte sygdomstid efter skaden. Erstatningsposten "lyde og andet varigt mén" omfatter lidelse eller ubehag, som består efter det tidspunkt, hvor den skadelidtes invaliditet kan bedømmes som varig. Grænsen mellem på den ene side svie og smerte og på den anden side lyde eller andet mén trækkes altså hovedsagelig ved det tidspunkt, hvor en bestående invaliditetstilstand er indtrådt. Erstatningsposten "ulemper i øvrigt" indebærer hovedsagelig skadefølge efter den akutte sygdomstid. Under denne betegnelse hører således ofte faktorer, som er svære at bedømme, så som almindeligt besvær af skaden i arbejdet, den øgede anstrengelse som kræves af den skadelidte for at opnå et vist arbejdsresultat samt risikoen for i fremtiden at miste mere ekstraordinære indkomster.

Erstatningen for svie og smerte samt lyde og mén bestemmes som regel skabelonmæssigt. De svenske forsikringsselskaber har gennem særlige skadeprøvelsesnævn udarbejdet visse tabelværdier for forskellige almindeligt forekommende skader. Disse tabelværdier tillempes i stor udstrækning generelt inden for skadeserstatningsretten, dvs. også af domstolene. Erstatningen ifølge tabellerne justeres regelmæssigt. Tabellerne fastsættes af Trafikskadenævnet, som er et organ, som afgiver udtalelser til forsikringsselskaberne i sværere sager på trafikskadeområdet. Trafikskadenævnet er oprettet i henhold til et særligt regelsæt, og det har til opgave at virke for en ensartet og rimelig skaderegulering. Forsikringsselskaberne er forpligtede til at indhente udtalelser i vigtigere erstatningsspørgsmål. Formanden i nævnet udpeges af Regeringen.

At man inden for skadeserstatningsretten på denne måde tager Trafikskadenævnets hjælpetabel som udgangspunkt for beregningen af erstatning, blev første gang tiltrådt af Högsta Domstolen i retssagen NJA 1972 side 81, og er herefter ved gentagne tilfælde blevet bekræftet. Man anvender ikke tilsvarende tabeller for at bestemme erstatning for ulemper i øvrigt, selv om også denne erstatning nu mere bygger på visse skabeloner.

Ifølge tabellerne bestemmes erstatning for svie og smerte med udgangspunkt i et grundbeløb pr. måned. Grundbeløbet varierer afhængig af behandlingstype, skadetype og behandlingstidens længde. I løbet af den tid, som den skadelidte behandles på sygehus, udbetales der for øjeblikket ved svære skader erstatning af 4.500 kr. pr. måned i 6 måneder regnet fra skadestidspunktet, med 3.300 pr. måned under den følgende 6 månedersperiode samt med 2.400 kr. pr. måned for tiden efter 1 år fra skadestidspunktet.

Til svære fysiske skader henføres blandt andet alvorlige tilfælde af dobbeltsidet syn- eller hørelsesnedsættelse, svære lammelsestilstande samt svære skader i form af f.eks. knuse-, slid-, brand-, kranie- eller ansigtsskader. Til svære psykiske skader henføres blandt andet tilstande med afskæring fra omgivelserne gennem f.eks. stumhed eller hukommelsessvigt, meget svære angstanfald med følelse af identitetstab eller uvirkelighed.

Hvis skaden ikke anses som en svær skade, men den skadelidte alligevel behandles på sygehus, er grundbeløbene i stedet 3.300,00 kr. pr. måned under de første 12 måneder samt 2.400,00 kr. pr. måned for tiden derefter. Hvis der ikke forekommer sygehusbehandling under sygetiden, men anden form for behandling, udgør erstatningen 2.000,00 kr. pr. måned under de første 12 måneder og derefter 1.200,00 kr. pr. måned. Grundbeløbet kan forhøjes under

særlige omstændigheder. Hvis den skadelidte f.eks. har gennemgået behandling på intensiv afdeling, ligget i stræk eller i gips, forhøjes grundbeløbet. Ved svær smerte under behandlingstiden i hjemmet kan der tillige gives tillæg udover grundbeløbet eksempelvis ved svær psykisk skade eller ved svær smerte.

For at erstatningens størrelse skal kunne bestemmes ud fra tabellen kræves normalt en medicinsk udredning i form af en lægeerklæring. Det er dog ikke noget krav for tabellens anvendelse, at den skadelidte er blevet sygemeldt. For børn og pensionister, som i reglen ikke bliver formelt sygemeldt, opgøres sædvanligvis en akut sygetid. Det samme gælder som regel ved psykisk besvær som følge af seksuelle overgreb.

Hvad angår lyde og mén tillemper Trafikskadenævnet og øvrige skadeprøvelsesnævn med virkning fra 1. juli 1996 et tabelværk, som bygger på den grundtanke, at samtlige tilstande kan gradueres fra 0 til 100 %, hvorved 0 indebærer et helt uskadt funktionsspektrum og 100 % indebærer tab af al kropslig og psykisk funktion. En sådan graduering er gjort mulig ved, at man i tabellen har taget højde for ikke bare tabt funktionsevne men også de tilbageværende evner. Ifølge den af Trafikskadenævnet fastsatte hjælpetabel til udmåling af erstatning for medicinsk invaliditet udløses erstatning til skadelidte, som er 25 år, og som bedømmes at have en invaliditet på 50 % til 226.000,00 kr. Tilsvarende beløb for en person i samme alder, men med 99 % invaliditet beregnes til 772.000,00 kr.

I dag anvender Trafikskadenævnet endvidere en hjælpetabel til bestemmelse af erstatning for ar og andre udseendemæssige følger af en personskade. Ifølge tabellen beror erstatningen i første række på, hvor på kroppen skaden findes, hvor vansirende skaden er og den skadelidtes alder ved den akutte sygdomsperiodes afslutning. Som et eksempel kan nævnes, at en 25-årig person med et åbenbart vansirende ar i ansigtet eller på halsen erstattes med 111.200,00 - 197.500,00 kr. I ekstreme tilfælde kan man fravige fra tabellen. De tilfælde, som først og fremmest omfattes er der, hvor skaderne ikke bare er frastødende, men derimod væsentligt frastødende, eksempelvis ved alvorlige og udbredte brandskader. (Trafikskadenævnets tabeller vedlægges.)

Forholdet til private forsikringer og andre erstatningsformer.

Forholdet mellem erstatning og andre erstatningsformer ved personskade reguleres i 5. kapitel, tredie § i skadeserstatningsloven. Heraf fremgår følgende:

"§ 3. Vid bestämmande av ersätning för indkomstförlust eller förlust av underhåll avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av

1. ersättning som betalas på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadesförsäkring eller någon annan liknande förmån,

2. pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån."

Den 11. marts 1999 nedsatte Regeringen en parlamentarisk komité, som skal gennemgå reglerne om samordningen ved personskade mellem erstatning, erstatning fra offentlig forsikring og erstatning fra forsikringer af anden art. Inden for visse virksomhedsområder er der nemlig sat spørgsmålstegn ved, om det er rimeligt, at offentligheden står for en så stor del af omkostningerne ved personskader, som tilfældet er i dag. Komitéen skal overveje, om ansvaret i større udstrækning kan overføres til dem, som forårsager udgifterne. Komitéens opgaver skal være afsluttet senest den 30. juni 2001. (Regeringens oplæg til komitéen vedlægges. Der findes også en mere udførlig beskrivelse af forholdene i dag.)

For så vidt angår spørgsmålet, i hvilket omfang erstatninger er skattepligte kan følgende oplyses. Erstatning for indkomsttab beskattes som arbejdsindkomst uanset, om den udbetales i form af livrente eller betales som et engangsbeløb. Det gælder dog alene, hvis erstatningen erstatter tabt indkomst af skattepligtig natur og altså ikke f.eks. husholdsningsarbejde i hjemmet. Erstatning for udgifter og ideel skade så som svie og smerte beskattes ikke.

Eventuel afgrænsning mellem midlertidig og varig erstatning.

Der findes ikke i Sverige en afgrænsning af den type, som vi har opfattet, at der fungerer i Danmark.

Følgende kan dog oplyses. For så vidt angår erstatningsposten "indkomsttab" erstattes bortfald af løn og tab af tillæg af forskellige slags, som indgår i arbejdsgiverens erstatning. Som nævnt er princippet det, at den skadelidte

skal have fuld erstatning for sin skade. Det er det virkelige tab, som skal erstattes. For så vidt angår fremtidige indkomsttab beregnes disse således efter det virkelige tab, som må antages at forekomme. Det betyder, at et såkaldt økonomisk invaliditetsbegreb anvendes (jf. de indledende kommentarer ovenfor). En almindelige risiko for i fremtiden at blive udsat for tab af mere ekstraordinære indkomster erstattes dog som ideel skade under erstatningsposten "ulemper i øvrigt".

Der findes endvidere en særlig bestemmelse vedrørende fremtidige indkomsttab i 5. kapitel, 4. § i skadeserstatningsloven. Ifølge denne fastsættes erstatning for fremtidig indkomsttab eller tab af forsørgelse i form af livrente eller engangsbeløb eller som livrente henholdsvis engangsbeløb. I denne sammenhæng bør det også oplyses, at der er en særskilt prøvelsesregel i 5. kapitel, 5. § i skadeserstatningsloven. Ifølge denne bestemmelse kan erstatning for indkomsttab eller tab af forsørgelse som udbetales i form af livrente, forhøjes eller nedsættes, såfremt de forhold, som har ligget til grund for erstatningens fastsættelse, har forandret sig væsentligt. Er erstatningen fastsat i form af et engangsbeløb, kan den skadelidte under samme forudsætninger få yderligere erstatning. Der findes dog ikke pligt til at betale udbetalt erstatning tilbage på grund af ændrede forhold.

Grænsedragningen mellem på den ene side svie og smerte og på den anden side lyde og mén er måske også interessant her. Svie og smerte vedrører fysisk og psykisk lidelse under den akutte sygdomstid. Lyde og andet varigt mén vedrører blivende følger af skaden, dvs. sådanne som er tilbage efter det tidspunkt, hvor den skadelidtes tilstand er blevet stationært.

Beregning af erstatning til børn og til de, som arbejder i hjemmet.

Princippet om, at erstatningen for indkomsttab skal modsvare det virkelige tab rejser naturligvis særlige problemer, når det gælder børn og unge, som ikke er erhvervsaktive, når de kommer til skade. Der savnes ofte sikre holdepunkter for at forudsige, hvilket erhverv de ville have, hvis de ikke var kommet til skade. I praksis venter man derfor ofte med den endelige prøvelse til man ved, hvilket erhverv de vælger. Metoden med at afvente prøvelse giver dog ingen hjælp, når barnet eller den unge skades så alvorligt, at de aldrig kan komme ud i erhvervslivet. I brist på holdepunkter har Trafikskadenævnet og andre skadeprøvelsesnævn udgået fra, at den skadelidte skal kunne opnå en indkomst, som svarer mindst til et gennemsnit af befolkningen, som ikke har mere kvalificeret uddannelse.

Som nævnt ovenfor fremgår det af skadeserstatningsloven, at husholdningsarbejde i hjemmet også skal anses som indkomst. Ifølge forarbejderne til denne bestemmelse, kan et mål på værdien af husholdsningsarbejdet være udgifter til den hjælp udefra, som man må antage på grund af skaden. I den udenretslige skaderegulering plejer erstatningen også at blive fastsat på denne måde, hvorved erstatningen fastsættes som en udgiftserstatning.

Eventuelle regler om arbejdsskadeforsikring.

I Sverige gælder, at alle som er erhvervsaktive, er forsikret for skader i arbejdet gennem loven (1976:380) om arbejdsskadeforsikring. Erstatning ved arbejdsskader følger også af loven (1962:381) om almen forsikring. For den som er sygeforsikret ifølge loven om almen forsikring erstatter arbejdsskadeforsikringen under sygeperioden nu mere kun udgifter til behandling uden for landet, tandbehandling og specielle hjælpemidler. Erstatning for udgifter til lægebehandling, sygebehandling, sygehusbehandling og lægemidler samt sygedagpenge oppebæres i stedet gennem den almindelige sygeforsikring. Ved varig nedsættelse af arbejdsevnen som følge af arbejdsskaden har den skadede ret til livrente fra arbejdsskadeforsikringen, hvis evnen til at skaffe sig indkomst gennem arbejde er nedsat med mindst 1/15 og det årlige indkomsttab udgør et vist beløb. Der ydes ikke erstatning for ideel skade fra arbejdsskadeforsikringen eller den almene forsikring.

Arbejdsskadeforsikringen og den almene forsikring er blevet kompletteret med en række forsikringsrettigheder, som er skrevet ind i aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Det vil her føre for langt at redegøre nærmere for dette temmelig komplicerede system. Forsikringerne har forskellig udformning, men man kan generelt sige, at de giver kompletterende beskyttelse for tab af indkomst og de giver i visse tilfælde tillige erstatning for ideel skade.

Systemet med erstatning for arbejdsskader gennem arbejdsskadeforsikringen, den almene forsikring og forskellige forsikringsrettigheder indebærer ikke, at den skadelidte på nogen måde fratages sit ret til fuld erstatning for sine skader ifølge de almindelige skadeserstatningsretlige principper.

Øvrige oplysninger.

Når det gælder personskader bør der oplyses om den ret til såkaldt krænkelseserstatning, som findes. Ifølge 1. kapitel, 3. § i skadeserstatningsloven skal lovens bestemmelser om forpligtelse til at erstatte personskade anvendes også i tilfælde af lidelse, som nogen tilføjer en anden gennem krænkelser af den personlige frihed, gennem andre fredskrænkelser, gennem brud på post- og telehemligheden, ulovlig indtrængning, ulovlig aflytning eller forskellig diskriminering eller gennem æreskrænkelse eller tilsvarende strafbar gerning.

Når det gælder krænkelseserstatning findes der ikke tilsvarende tabeller, som anvendes ved fastsættelsen af erstatning for svie og smere samt lyde og mén. Der har dog udviklet sig en relativ fast praksis i den praktiske skaderegulering, særlig hos Brotts- offermyndigheten (Forbrydelsesoffermyndigheden). Det er den myndighed, som blandt andet har til opgave at udbetale erstatning af statslige midler til de, som udsættes for forbrydelser og ikke kan få erstatning andet steds. Högsta Domstolen har også i højere og højere udstrækning udtalt sig om erstatningsniveauet vedrørende krænkelser.

Det kan til slut nævnes, at reglerne om ideel skadeserstatning er genstand for overvejelser. En komité vedrørende ideel skade har afgivet to betænkninger, nemlig SOU 1992:85 og SOU 1995:33. Der vil formentlig i slutningen af året blive fremlagt oplæg til lovforslag på grundlag af disse betænkninger. Et egentlig lovforslag til Rigsdagen kan forhåbentligvis præsenteres i begyndelsen af næste år."

1.1.2. Supplerende oplysninger om svensk ret

Betænkning om erstatning for ikke-økonomisk skade (SOU 1995:33)

Den svenske justitsminister nedsatte i 1988 en komite, som fik til opgave at gennemgå reglerne om erstatning for ikke-økonomisk skade (ideell skada) ved personskade m.m. Komiteen har afgivet to delbetænkninger (om erstatning til HIV-smittede og om erstatning til ofre for forbrydelser) og afgav i 1995 sin endelige betænkning "Ersättning för ideell skada vid personskada" (SOU 1995:33). I betænkningen behandles særligt svie og smerte, lyde eller andet varigt mén samt ulemper i øvrigt.

Det fremgår af betænkningen, at udgangspunktet for komiteen har været, at den skadelidte skal have fuld erstatning. Med hensyn til erstatning for økonomisk skade er det grundholdningen, at der ikke skal være standardiseret erstatning, men at det virkelige tab skal dækkes, uanset om det kan være svært at beregne. Med hensyn til ikke-økonomiske skader er det derimod opfattelsen, at fastsættelsen af erstatningsniveauet herfor er et retspolitisk anliggende. Samtidig anføres det dog, at det er vigtigt at beløbene fastsættes efter så faste kriterier som muligt, og man kan derfor tilslutte sig den gældende ordning med standardiserede normer for erstatning for ikke-økonomiske skader. Som anført i svaret fra det svenske Justitsministerium er anbefalingerne i betænkningen fortsat genstand for overvejelser, og der er endnu ikke fremsat lovforslag herom. Nedenfor er kort omtalt nogle af de problemstillinger, der er behandlet i betænkningen.

Erstatning til skadelidtes pårørende.

I betænkningen foreslås det bl.a., at skadelidtes ret til erstatning for "andre udgifter" også skal omfatte rimelige omkostninger til de, som står ham særligt nær. Som eksempel nævnes udgifter til besøg hos skadelidte samt til pleje mv. Sådanne udgifter erstattes allerede i et vist omfang ifølge praksis, men komiteen foreslår, at denne praksis lovfæstes og til dels udvides.

I tilfælde af at skadelidte afgår ved døden som følge af skaden, foreslås der endvidere indført hjemmel til at yde erstatning for personskade til personer, som stod afdøde særligt nær. Som eksempel på en sådan personskade nævnes i betænkningen psykisk chok eller andet psykisk besvær som følge af oplevelsen med skadelidtes død. Erstatningen skal kunne ydes uanset, om skaden er forårsaget ved forsætligt eller uagtsomt forhold. Det anføres i betænkningen, at det bør overlades til retspraksis at vurdere om en sådan bestemmelse i særlige tilfælde tillige bør kunne finde anvendelse, hvis skadelidte ikke afgår ved døden men "blot" bliver meget alvorligt skadet.

Komiteen tilføjer, at den ikke finder behov for ved siden af en bestemmelse af det ovennævnte indhold at indføre adgang til erstatning til pårørende for krænkelse eller sorg og savn i tilfælde af, at en skadelidt afgår ved døden som følge af skaden. Komiteen henviser bl.a. til samfundsøkonomiske forhold og anfører, at en sådan erstatning vil medføre betydelige omkostninger.

Erstatning for psykiske skadevirkninger.

Komiteen mener, at psykiske skader også skal kunne danne grundlag for erstatning. M.h.p. at kunne foretage en nuanceret bedømmelse heraf foreslås det, at de gældende normer for svie og smerte samt mén revideres, således at de også omfatter psykiske skadevirkninger og nærmere beskriver, hvornår en psykisk skade skal anses for alvorlig. Ordlyden af den gældende lovbestemmelse om erstatning for svie og smerte og varigt mén foreslås ændret til "fysisk og psykisk lidande av övergående natur (sveda och värk) eller av bestående art (lyte och annat stadigvarende mén)".

Forhøjelse af erstatningsniveauet ved ikke-økonomisk skade.

Komiteen havde som en af sine hovedopgaver at overveje, om det gældende erstatningsniveau ved ikke-økonomisk skade burde forhøjes. Komiteen anfører herom, at man bør være forsigtig med at foretage så kraftige forhøjelser af niveauet, som er set i en række andre lande. Komiteen finder, at man primært bør sigte på at forhøje erstatningsniveauet ved de alvorligste skader, og at forhøjelsen bør ske for så vidt angår erstatning for varigt mén. På grundlag heraf foreslås en forhøjelse af erstatning for varigt mén ved de sværeste skader med 50 %, en mindre forhøjelse ved mellemsvære skader og en fastholdelse af niveauet for de mindre svære skader.

1.2. Norge

1.2.1. Oplysninger fra det norske Justitsministerium

Som svar på arbejdsgruppens spørgsmål har det norske Justitsministerium oplyst følgende (oversat til dansk):

"**Erstatningsniveaue**t.

Udgangspunkter.

Norsk erstatningsret bygger på et princip om at den skadelidte har krav på fuld erstatning for det økonomiske tab han lider. Dette indebærer at alle relevante tab som udgangspunkt kan kræves erstattet. Tilsvarende skal alle relevante fordele som udløses af skaden trækkes fra ved beregning af erstatningen.

Princippet om fuld erstatning medfører at der må foretages en individuel udmåling af erstatningen i hvert enkelte tilfælde. Det er således ikke selve skaden som står i centrum ved beregningen, men dens økonomiske effekt for den konkrete skadelidte. For eksempel vil tabet af en finger have langt større økonomiske konsekvenser for en pianist end for en sanger. Af denne grund har den skadelidtes medicinske invaliditetsgrad ringe betydning ved beregning af erstatningen.

Norsk erstatningsret opererer med en opdeling mellem lidt og fremtidig tab. Denne opdeling går ved domstidspunktet (evt. det tidspunkt hvor parterne på anden måde kommer frem til en løsning), og vil følgelig flyttes ved en anke. Opdelingen har imidlertid ikke principiel betydning; skadelidte har krav på fuld erstatning uafhængig af om tabet opstår før eller efter dette tidspunkt. Betydningen er først og fremmest af praktisk art. Tab som allerede er opstået lader sig lettere dokumentere og beregne end tab som antages at ville opstå i fremtiden. Der benyttes derfor forskellige udregningsmetoder for lidt tab og fremtidig tab. Desuden beskattes erstatningen forskellig afhængig af om den dækker lidt tab eller fremtidig tab (se nærmere nedenfor).

Hovedreglerne om udmåling af erstatning findes i "skadeserstatningsloven" kapitel 3. Om forrentning gælder "lov om renter ved forsinket betaling". For forsikring gælder dog særlige renteregler ifølge "lov om forsikringsavtaler".

Tabsposterne.

Ifølge skadeserstatningsloven § 3-1 første led skal erstatning for skade på person "dekke lidt skade, tap i fremtidig erverv og utgifter som personskaden antas å påføre skadelidte i framtiden".

Lidt tab.

Skadelidte har for det første krav på erstatning for det tab, han allerede har lidt. Dette tab kan bestå af både øgede udgifter og tabte indtægter.

Øgede udgifter som den skadelidte er påført som følge af skaden, skaber normalt ikke problemer. Der kan naturligvis være tvivl om, hvorvidt erstatningspligten omfatter en bestemt udgift, men i den grad dette er fastslået,

er tabet enkelt at dokumentere. Eksempler på denne type tab er udgifter til medicin, specialudstyr og pleje. Erstatning for tab i form af påførte øgede udgifter beregnes ved at summere udgifterne.

Erstatning for lidt indtægtstab er vanskeligere at beregne. Dette tab beregnes ved at sammenligne det faktiske økonomiske hændelsesforløb med antaget økonomisk hændelsesforløb uden skaden. Udregningsmetoden forudsætter således at der opstilles en hypotese over hvilke indtægter skadelidte ville have haft hvis skaden ikke havde indtruffet. Alle indtægter skal medregnes, også for eksempel overtids- og biindtægter. Det totale tab beregnes ved at indtægtstabene for hvert enkelt år summeres.

Fremtidig tab.

For det andet har skadelidte krav på erstatning for tab som han vil blive påført i fremtiden. Også sådanne tab kan bestå af både øgede udgifter og tabte indtægter.

Erstatning for fremtidige udgifter beregnes i princippet på samme måde som erstatning for påførte udgifter. Fremtidige udgifter vil imidlertid normalt fremstå som mere usikre. Domstolene er derfor i praksis ofte henvist til at foretage en skønsmæssig beregning.

Fremtidig indtægtstab beregnes ved at antaget økonomisk hændelsesforløb med skaden sammenlignes med antaget økonomisk hændelsesforløb uden skaden. Metoden baserer sig altså på to hypoteser, noget som indebærer, at usikkerhedsmomenterne ofte vil være mange og store. Der må bl.a. tages stilling til hvilken karriereudvikling skadelidte ville have haft uden skaden, og hvilken karriereudvikling han vil have med skaden. Hvis skadelidte er ung, vil sådanne antagelser ofte være meget usikre. Af denne grund er der indført regler om standardiseret erstatning til børn under 16 år (se nærmere under punkt 4.2). Der vil herudover ofte knytte sig usikkerhed til hvor længe skadelidte vil være/ville have været erhvervsaktiv. Af andre usikkerhedsmomenter kan nævnes ændringer i skattereglerne, noget som kan have betydning både for hvilken nettoindtægt skadelidte ville have haft uden skaden og for spørgsmålet om hvor stor erstatningen skal være for at give fuld kompensation efter beskatning. Se nærmere om disse spørgsmål under punkt 2.3. I og med at beregningen i så stor grad baserer sig på antagelser om usikre forhold, vil princippet om fuld erstatning for det individuelle tab ofte have større præg af at være et normativt ideal end en ubetinget gennemførbar regel. Beregningen bliver i de fleste tilfælde ganske skønsmæssig.

I modsætning til lidt indtægtstab, udmåles tab af fremtidig indtægt ikke for det enkelte år, hvorefter årstabene summeres. Ved beregning af fremtidig indtægtstab udmåles årstabene eller det gennemsnitlige årstab for den aktuelle fremtidige tabsperiode. Fordi erstatningen normalt skal udbetales som et engangsbeløb, jf. skadeserstatningsloven § 3-9, vil det totale fremtidstab blive omregnet til en nuværdi på udmålingstidspunktet. Ved omregningen bliver der gjort fradrag for renter og renters renter, som nuværdien beregnes tillagt frem til tabstidspunktet, eller tabstidspunkterne. I praksis er der udviklet normer for hvordan denne omregning skal ske, herunder om diskontering eller kapitalisering af de fremtidige årstab.

Fradrag.

Erstatningsudmålingen tager sigte på at komme frem til skadelidtes faktiske tab. Som nævnt beregnes indtægtstab som differencen mellem indtægt med og uden skaden. Indtægter som skadelidte har haft eller antages at ville få, skal altså trækkes fra den indtægt han går glip af. Hvis skadelidte opnår nogle økonomiske fordele som følge af skaden, skal disse normalt trækkes fra ved beregningen af tabet. Sådanne fordele kan have form af reducerede udgifter, for eksempel transport til arbejdspladsen og skat. Det kan også dreje sig om øgede indtægter, for eksempel sociale ydelser og forsikringer (se nærmere under punkt 2).

Fradragene bestemmes imidlertid ikke af hvilke opsparinger og indtægter den skadelidte faktisk har opnået, men af hvad han burde have opnået. Skadelidte har en generel pligt til at begrænse sit tab. Når det gælder indtægtstab, fremgår dette af skadeserstatningsloven § 3-1 andet led.

Regneeksempler.

Der henvises til NOU 1994:20, særlig s. 21 ff. og s. 39 ff.

Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat.

Private forsikringer.

Ifølge skadeserstatningsloven § 3-1 tredje afsnit skal det være ved erstatningsudmålingen gøres fradrag for forsikringsydelser i den udstrækning den erstatningsansvarlige har betalt præmien. Fradraget for sådanne forsikringsydelser er en konsekvens af princippet om fuld erstatning - økonomiske fordele som skadelidte opnår som følge af skaden, skal som hovedregel trækkes fra. Når der er gjort undtagelse fra dette princip for andre forsikringsydelser, hænger dette sammen med at det kan virke urimeligt, hvis en forsikring som er betalt af andre, for eksempel af skadelidte eller hans familie, i realiteten skal komme skadevolder til gode. For sådanne forsikringsydelser kan retten imidlertid foretage et skønsmæssigt fradrag. I praksis benyttes denne adgang kun hvis der er tale om væsentlige udbetalinger, og i så fald foretages der et fradrag som er langt mindre end forsikringsbeløbet. Som eksempel kan nævnes dommen i Rt 1998 s 639 hvor skadelidte modtog en forsikringsydelse på ca. 1.600.000 nkr. Retten foretog her fradrag for 250.000 nkr. Tilsvarende kan retten foretage et skønsmæssigt fradrag for anden væsentlig økonomisk støtte, for eksempel midler fra en indsamlingsaktion.

Sociale ydelser.

Ifølge skadeerstatningslovens § 3-1 tredje led skal sociale ydel- ser o.l. trækkes fra i erstatningen. I denne forbindelse kan det nævnes at "trygdeytelser" som skadelidte på grund af skaden går glip af, er genstand for erstatning. Højesteret har fastslået at hvis skadeslidte taber pensionspoint og dermed får lavere alderspension, skal dette erstattes.

Skat.

Skattereglerne sondrer mellem erstatning for lidt tab og fremtidig tab.

Erstatning for allerede påførte udgifter beskattes ikke som indtægt ved udbetaling. Beløbet vil imidlertid blive genstand for formuebeskatning og afkastet vil blive beskattet som indtægt. Denne skattebelastning gives der tillæg for ved erstatningsudmålingen.

Erstatning for lidt indtægtstab er skattepligtig indtægt. Erstatningen udmåles derfor på baggrund af skadelidtes bruttoindtægt.

For erstatning for fremtidig tab vil skattepligten afhænge af om erstatningen skal udbetales som et engangsbeløb eller som terminsvise ydelser.

Erstatning for fremtidige merudgifter behandles på samme måde som påførte udgifter, forudsat at erstatningen udbetales som et engangsbeløb. Betales erstatningen derimod som terminsydelser, afhænger skattespørgsmålet af en nærmere vurdering.

Erstatning for fremtidig indtægtstab beskattes som klar hovedregel ikke som indtægt ved udbetalingen. Erstatning for sådan tab skal derfor udmåles på baggrund af skadelidtes nettoindtægt. Der skal imidlertid betales formueskat af kapitalen og indtægtsskat af afkastet. Dette skal der gives tillæg for ved beregningen af erstatningsbeløbet. Men de skattemæssige konsekvenser kan være meget usikre. De afhænger både af udviklingen af skattereglerne og af hvordan skadelidte vælger at placere beløbet. For eksempel vil investering i bolig give langt lavere skat end placering på en bankkonto. På grund af disse usikkerhedsmomenter gives der gerne et skønsmæssigt tillæg for den fremtidige skattebelastning.

Hvis erstatning for fremtidig indtægtstab betales i form af terminvise ydelser, afhænger skattespørgsmålet af en nærmere vurdering. Hvis hver enkel udbetaling vil være skattepligtig indtægt skal erstatningsbeløbet tilpasses dette. Dette indebærer, at terminvis udbetaling kan være en dyrere opgørelsesform for den erstatningsansvarlige.

Afgrænsning mellen midlertidige og varige ydelser.

Norsk erstatningsret bygger ikke en sådan sondring.

Beregning af erstatning for tab i fremtidig erhverv i særlige tilfælde.

Hjemmeværende.

Skadeserstatningsloven § 3-1 andet led slår fast at værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med indtægt. Dette

indebærer at skadelidte som udgangspunkt kan kræve erstatning for udgifterne til at leje hjælp til at udføre tilsvarende arbejde.

Hvis det er sandsynligt, at skadelidte ville have skaffet sig indtægtsgivende arbejde udenfor hjemmet efterfølgende, skal indtægtstabet regnes ud på sædvanlig måde fra dette tidspunkt.

Børn.

Skadeserstatningsloven § 3-2a giver regler om standardiseret erstatning til skadelidte som på skadestidspunktet var yngre end 16 år. Reglerne gælder for tab i fremtidig erhverv. Erstatning for lidt tab og fremtidige merudgifter beregnes på sædvanlig måde.

Efter § 3-2a skal erstatningen fastsættes til 40 gange "folketrygdens grundbeløb" ved 100 % varig medicinsk invaliditet. "Folketrygdens grundbeløb" udgør for tiden (april 1999) 45.370 nkr. Ved lavere medicinsk invaliditet, reduceres erstatningen forholdsmæssigt. Er invaliditetsgraden lavere end 15 %, gives der ikke erstatning.

Ved beregning af standardiseret erstatning gælder de sædvanlige fradragsregler ikke. Der skal kun gøres frdrag for forsikringsydelser i den udstrækning den erstatningsansvarlige har betalt præmien. Erstatningsniveauet er valgt ud fra dette.

Regler om arbejdsskadeforsikring/-erstatning.

Ifølge arbejdsskadeforsikringsloven § 3 er alle arbejdsgivere forpligtede til at tegne forsikring til dækning af arbejdsskade og erhvervssygdom.

Erstatningen beregnes efter standardiserede regler i forskrift nr. 1027 af 21. december 1990 udstedt i medfør af arbejdsskadeforsikringsloven § 13.

I og med at erstatningen efter disse regler er standardiseret, vil den ikke nødvendigvis dække de samme tabsposter som erstatning efter almindelige regler. Skadelidte vil imidlertid normalt opnå et gunstigere resultat ved beregning efter de standardiserede regler end ved beregning efter de almindelige erstatningsregler. Hvis der opstår en difference i skadelidtes disfavør, kan denne ikke kræves dækket af arbejdsgiveren efter de almindelige erstatningsregler, jf. arbejdsskadeforsikringsloven § 8.

Øvrige oplysninger.

Vi nævner også at der efter norsk ret efter omstændighederne kan kræves oprejsningserstatning for skade af ikke-økonomisk art, og ménerstatning for varig og betydelig skade af medicinsk art. Der henvises til reglerne i skadeserstatningsloven. ..."

1.2.2. Supplerende oplysninger om norsk ret

Betænkning om personskadeerstatning (NOU 1994: 20)

Det norske Justitsministerium nedsatte i 1989 et udvalg, som skulle vurdere reglerne om udmåling af erstatning for personskade. Udvalget havde til opgave dels at udarbejde forslag til en forskrift om standardiserede regler om erstatning ved arbejdsskader og erhvervssygdomme og dels at vurdere om en tilsvarende standardisering var ønskelig ved udmåling af erstatning efter andre lovfæstede og ulovfæstede erstatningsordninger. For så vidt angår sidstnævnte skulle udvalget ikke fremlægge forslag til ændringer af gældende ret men derimod belyse de enkelte problemer med henblik på at skabe grundlag for en debat om behovet for reformer. Udvalget skulle endvidere vurdere de allerede gældende standardregler. Sådanne regler blev indført for børn i 1987 og for arbejdsskader i 1991, jf. nedenfor.

Udvalget afgav en indstilling i 1990, som førte til vedtagelse af en forskrift om standardiseret erstatning efter arbejdsskadeforsikringsloven i 1991. Desuden afgav udvalget en mere omfattende indstilling i 1994, "Utredning fra et utvalg til å vurdere reformer i regelverket om utmåling av erstatning for personskader", der blev offentliggjort som betænkning NOU 1994: 20 om personskadeerstatning.

Af sammenfatningen i NOU 1994: 20 fremgår det, at udvalget mente, at en standardisering eller objektivisering af

en del af de faktorer, som må afklares i forbindelse med erstatningsudmålingen ikke vil bryde med målsætningen om fuld erstatning for det individuelle tab. Udvalget mente heller ikke, det ville betyde noget afgørende for det generelle erstatningsniveau. Der var dog samtidig enighed i udvalget om, at udmålingen i det væsentlige må være individuel og tilstræbe fuld erstatning for det reelle tab. Udvalget anbefalede, at det overvejes at lade reglerne i forskriften om erstatning efter arbejdsskadeforsikringsloven - med visse ændringer - blive lagt til grund for erstatningsudmålingen i almindelighed.

I udvalgets opsummering af behovet for reformer fremhæves det endvidere bl.a. (s. 155), at hvis kapitaliseringsrenten fastsættes af Kongen, vil de politiske myndigheder til enhver tid kunne påvirke det generelle erstatningsniveau og på principielt grundlag vurdere, om dette niveau tilfredsstiller de målsætninger, man måtte have om f.eks. "fuld erstatning", og hvor langt erstatningen skal inflationssikres. Med dette muliggøres også en almindelig diskussion af det almindelige erstatningsniveau.

Det norske Justitsministerium har i juli 1999 oplyst, at NOU 1994: 20 har været i høring, og at der fortsat arbejdes videre med de enkelte forslag i betænkningen. Der er dog endnu ikke taget stilling til udformningen af egentlige lovforslag m.v., hvilket primært er begrundet i ressourcemæssige årsager.

Standardiseret erstatning til børn.

Ovenfor under punkt 4.2. er omtalt en bestemmelse i skadeserstatningslovens § 3-2a om standardiseret erstatning til børn. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

"Har skadelidte på skadetiden ikke fylt 16 år, ytes erstatning for tap i framtidig erverv og menerstatning etter bestemmelsene i paragrafen her.

Ved 100 pst varig medisinsk uførhet gis en engangserstatning på 40 G. Dersom retten av særlige grunner fastsetter erstatningen til terminbeløp, jf. § 3-9, skal der årlige erstatning utgjøre 3,5 G. Er skadelidtes varige medisinske uførhet lavere enn 100 pst, reduseres erstatningen etter første og annet punktum forholdsmessig. Det gis ikke erstatning ved lavere uførhetsgrad enn 15 pst.

Ved fastsettingen af erstatningen etter annet ledd gjøres fradrag for forsikringsytelser i den utstrekning der erstatningsansvar-lige har betalt premien.

Hadde skadelidte de siste to år før skaden en gjennomsnitlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer, kan beløpene etter annet ledd forhøyes i det omfang det finnes rimelig.

Med G menes folketrygdens grunnbeløp, jf. folketrygdloven § 1-4.

Kongen kan gi forskrifter til fjennomføring og utfyling av reglene i paragrafen her."

Standardiseret erstatning ved arbejdsskader.

Som anført findes der også på arbejdsskade-området standardiserede regler for udmålingen af erstatning. Den pågældende forskrift (Forskrift nr. 1027 af 21. december 1990 om standardisert erstatning efter lov om yrkesskadeforsikring) indeholder regler vedrørende påførte og fremtidige udgifter samt tabt indtægt, erhvervsevnetab, ménerstatning og erstatning ved dødsfald. Desuden er der en regel om genoptagelse af sager ved ændringer i erhvervsevnen eller den medicinske invaliditet (§ 5-1), som lyder således:

"Er erstatningen fastsatt etter § 2-2, kap. 3 eller kap. 4 og skadelidtes ervervsmessige uføregrad eller medisinske invaliditet som følge av ulykken endrer seg vesentlig, kan skadelidte kreve etteroppgjør. Krav om etteroppgjør må framsettes innen fem år etter at oppgjøret var avsluttet. ... (beregningsmetoden) ... "

Godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

NOU 1994:20 indeholder en beskrivelse af reglerne om erstatning for ikke-økonomisk tab. Det fremgår bl.a., at der i norsk ret er hjemmel til at tilkende godtgørelse for ikke-økonomisk skade også til skadelidtes pårørende i tilfælde af skadelidtes død. Bestemmelsen (skadeserstatningsloven § 3-5) lyder således:

"Den som forsettlig eller grovt aktløst har

a) voldt skade på person eller

b) tilføyd krenking eller utvist mislig atferd som nevnt i § 3-3

kan - uansett om det ytes menerstatning efter § 3-2 eller standardiseret erstatning efter § 3-2a - pålegges å betale den fornærmede en slik engangssum som retten finner rimelig til erstatning (oppreisning) for den voldte tort og smerte og for annen krenking eller skade av ikke-økonomisk art. Ved krenking eller mislig atferd som nevnt i straffeloven §§ 195, 196 og 212 annet ledd annet og tredje punktum, skal det ved utmålingen av oppreisning særlig legges vekt på handlingens art, hvor lang tid forholdet har pågått, om handlingen er et misbruk av slektskapsforhold, omsorgsforhold, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, og om handlingen er begått på en særlig smertefull eller krenkende måte.

Den som forsettlig eller grovt aktløs har voldt en annens død, kan pålegges å betale avdødes ektefelle, samboer, barn eller foreldre slik oppreisning som nevnt i første ledd."

Endvidere fremgår det, at tortgodtgørelse udmåles skønsmæssigt ud fra en konkret rimelighedsvurdering, hvor der bl.a. tages hensyn til krænkelsens omfang, skadevolderens skyld og økonomi. I praksis har de tilkendte beløb været forholdsvis beskedne og ligger i de fleste tilfælde mellem 10.000 og 30.000 nkr. Der er dog også eksempler på, at beløbet er gået op til 75.000 nkr. Det forhold, at der ved udmålingen skal tages hensyn til skadevolderens økonomi, gør, at samme krænkelse kan give højst forskellige erstatninger.

1.3. Finland

1.3.1. Oplysninger fra det finske Justitsministerium

Som svar på arbejdsgruppens spørgsmål har det finske Justitsministerium oplyst følgende (oversat til dansk):

"**Erstatningsniveauet.**

Ved beregning af den erstatning som betales som følge af personskade skal princippet om fuld erstatning iagttages. Erstatningen skal være så stor, at den skadelidte sættes i den stilling han skulle have befundet sig i, hvis skaden ikke var sket. Hverken i skadeserstatningsloven ("skadeståndslagen", 412/1974) eller øvrig lovgivning kan man finde nærmere bestemmelser om, hvordan fuld erstatning skal fastsættes i de enkelte tilfælde.

I domstolene iagttages i almindelighed "trafiksskadenämndens" årlige offentliggjorte normer og instruktioner ved fastsættelsen af størrelsen af den erstatning, som betales i anledning af personskader. ("Trafikskadenämnden" er et organ som er nedsat af "statsrådet" på grundlag af "trafikförsäkringslagen" (279/1959). Dets opgave er at ensarte behandlingen af trafikforsikringsskader.) De pågældende normer og instruktioner binder dog ikke domstolene. Blandt andet med hensyn til erstatning som tilkendes for svie og smerte har "högsta domstolen" konstateret, at de særlige omstændigheder, som knytter sig til den enkelte gerning, incl. gerningsmandens skyldgrad, ofte kræver at man afviger fra en skematisk afgørelse med udgangspunkt i normerne og instruktionerne (HD 1994:62).

På trods af, at domstolen ikke altid iagttager "trafiksskadenämndens" normer og instruktioner giver disse et godt billede af det almindelige niveau for de erstatninger som udbetales ved personskader. I publikationen findes også eksempler, som illustrerer måden at beregne erstatningsbeløbet i de enkelte skadestilfælde.

Bestemmelsen om den rente, som beregnes for skadeserstatning, findes i § 7 i renteloven ("räntelagen", 633/1982). Ifølge hovedreglen skal der betales rente for erstatning for skade fra en måned efter, at borgeren fremsatte sit krav til skyldneren og fremlagde sådan redegørelse for erstatningens begrundelse og beløb, som med rette kan kræves af ham under hensyntagen også til skyldnerens muligheder for at vurdere kravet (anskaffa utredning). Ifølge lovens § 8 skal rente for erstatning for skade, som er forårsaget af forsætlige handlinger, dog betales allerede fra det tidspunkt, hvor skaden skete. Rente skal ligeledes betales senest fra den dag, da stævning om betaling af gælden blev forkyndt for skyldneren eller, hvis kravet fremsattes under en retssag, fra det tidspunkt, hvor kravet blev fremsat (§ 9). De oven beskrevne bestemmelser i renteloven anvendes ikke på de erstatninger, som betales med på grundlag af lovregulerede forsikringer, idet renten herfor fastsættes i hvert enkelt erstatningstilfælde. Renten er 7 % højere end den "referensränta", som det pågældende ministerium årligt fastsætter på grundlag af "lagen om vissa referensräntor" (for tiden er "referensräntan" 10,5 %).

Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat.

Loven indeholder ikke udtømmende bestemmelser om, hvordan andre erstatninger, som betales som følge af samme skade, skal behandles ved beregning af erstatningen for en personskade. Kun i loven om ulykkesforsikringer ("lagen om olycksfallsförsäkring", 608/1948, § 61) og loven om ulykkestilfælde i militærtjeneste ("lagen om olycksfall i militärtjänst") (404/1948, § 41) findes der udtrykkelige bestemmelser om dette. Ifølge de nævnte bestemmelser må der ikke ifølge anden lov tilkendes mere end det beløb, hvormed fuld skadeserstatning overstiger den erstatning, som blev bevilget ifølge loven om ulykkesforsikring.

I retspraksis har man anset, at de erstatninger og sygedagpenge, som betales på grundlag af visse lovregulerede forsikringer, mindsker den erstatningspligtiges pligt til at erstatte skaden (HD 1966 II 12, HD 1967 II 103, HD 1988:20, HD 1997:65). De dagpenge og livsforsikringsbeløb, som betales på grundlag af frivillige forsikringer, er derimod i almindelighed ikke blevet inddraget ved fastsættelsen af skadeserstatningens størrelse.

Skadeserstatning eller anden dermed sammenligenlig erstatning er ikke skattepligtig indkomst ifølge § 78 i "inkomstskattelagen" (1535/1992), medmindre erstatningen modtages i stedet for skattepligtig indkomst eller som erstatning for mindsket underhold.

Eventuel afgrænsning mellem midlertidige og varige ydelser.

Skadeserstatningsloven indeholder ikke en sådan opdeling, hvorimod den erstatning som tilkendes for indkomsttab omfatter erstatning både for økonomisk skade forårsaget af den akutte sygdomstilstand og varig ("bestående") invaliditet. (I visse lovregulerede forsikringssystemer, såsom ulykkesforsikringen, findes der separate bestemmelser om erstatning for indkomsttab i den akutte situation og den skade, som forårsages af varig nedsat erhvervsevne.)

I erstatningspraksis beregnes beløbet af den skade, som skal erstattes dog i almindelighed separat for på den ene side den akutte skade og på den anden side den varige invaliditet. Dette er i overensstemmelse med formålet, blandt andet fordi indkomsttabet i den akutte situation ofte kan beregnes nøje allerede, når erstatningen fastsættes, mens man ved beregningen af det indkomsttab, som den varige arbejdsudygtighed leder til, er tvunget til at benytte sig af antagelser vedrørende den skadelidtes fremtid. Beløbet af den skade som er forårsaget af den varige nedsættelse af erhvervsevnen beregnes fra det tidspunkt, ved hvilket den skadelidtes tilstand af medicinske grunde kan anses for at have stabiliseret sig.

Beregning af erhvervsevnetabserstatning i særlige tilfælde.

I skadeserstatningsloven angives ikke, hvordan beløbet af den erstatning som tilkendes for indkomsttab, skal beregnes. Udgangspunktet er imidlertid princippet om fuld erstatning således som ved andre erstatninger, der betales som følge af personskader.

I trafikforsikringspraksis udgår man i høj grad fra den skadelidtes faktiske situation inden skaden indtraf ved beregningen af, hvordan dennes indkomst ville have udviklet sig, hvis skaden ikke havde sket. Også indenfor området for den almindelige skadeserstatningsret vil man i almindelighed inddrage tilsvarende principper ved beregning af erstatning. Det at man har anset, at f.eks. en hjemmegående husmoder ikke kan få erstatning for indkomsttab, har nogle gange medført, at der er tilkendt en større erstatning for varigt mén. (f.eks. HD 1965 II 73).

De betragtelige erstatninger som tilkendes for indkomsttab fastsættes i almindelighed sådan, at de betales i form af periodiske erstatninger. De periodiske erstatninger indeksjusteres årligt, men selve erstatningsbeløbet kan i almindelighed ikke ændres, hvis omstændighederne har ændret sig efter, at erstatningen fastsættes, medmindre der findes en udtrykkelig bestemmelse om dette. Sådanne bestemmelser findes for tiden kun i trafikforsikringsloven og loven om ulykkesforsikring.

Eventuelle regler om arbejdsskadeforsikring/-erstatning.

Bestemmelserne om erstatning for arbejdsulykker findes i loven om ulykkesforsikring som i sine hovedprincipper vel modsvarer den tilsvarende danske lov. Ligesom i Danmark er den gruppe af skader, som erstattes på grundlag af den finske lov om ulykkesforsikring, mindre end den, som erstattes på grundlag af skadeserstatningsloven. På grundlag af loven om ulykkesforsikring erstattes f.eks. ikke svie og smerte. Til erstatning for varigt mén betales en ménerstatning, som beregnes ud fra skadens invaliditetsklasse og den skadelidtes indkomst, og som i almindelighed er mindre, end hvis den skulle fastsættes i overensstemmelse med princippet om fuld erstatning.

Ifølge § 61 i loven om ulykkesforsikring har den, som udsættes for en arbejdsulykke, ret til at kræve forskellen mellem den erstatning, som betales på grundlag af loven om ulykkesforsikring, og fuld erstatning af den, som er ansvarlig for skaden, eller af en anden erstatningspligtig. Erstatningskravet skal fremsættes separat ved de almindelige domstole, idet "olycksfallsnämnden", som er første ankeinstans i de erstatningssager, som loven om ulykkesforsikring anvendes på, ikke har beføjelse til at behandle erstatningskrav som fremsættes på andet grundlag.

Øvrige oplysninger.

Med hensyn til ikke-økonomiske skader er der tilføjet en bestemmelse til skadeserstatningsloven, som trådte i kraft 1. februar 1999, ifølge hvilken en pårørende til nogen, som er afgået ved døden som følge af en skade, i visse til fælde kan tilkendes en erstatning for de lidelser, dødsfaldet har forårsaget.

Justitsministeriet fik i løbet af 1998 lavet en udredning af behovet for ændringer i skadeserstatningsloven. I udredningen og responsen til den foreslås en mere indgående udredning om behovet for ændringer i bestemmelserne om erstatning af personskader. Den foreløbige plan er, at Justitsministeriet i foråret 2000 nedsætter et organ med henblik på at kortlægge de problemer, som knytter sig til erstatningen for personskader og med henblik på at fremlægge eventuelle forslag til ændringer i lovgivningen."

1.3.2. Supplerende oplysninger om finsk ret

Fastsættelse af årsindkomst i særlige tilfælde.

Trafikskadenämndens normer og instruktioner 1999, side 3ff. indeholder en beskrivelse af, hvorledes man fastsætter skadelidtes årsindkomst i forbindelse med beregning af erstatning for tab af erhvervsevne. Det fremgår bl.a. heraf, at hvis der er tale om en person, der kun har været erhvervsaktiv i kort tid skal man tage hensyn til den stigning i lønindkomst, som arbejdserfaring medfører. Som eksempel nævnes, at for en studerende, som endnu ikke har afsluttet sin eksamen, skal årsindkomsten beregnes ud fra lønniveauet i det pågældende fag. Hvis den skadelidte er et barn, som endnu ikke har planer for sit erhverv, skal årsindkomsten beregnes ud fra søskendes og forældres uddannelse og erhverv samt familiens forhold i øvrigt. Herudover er der normer for beregningen af årsindkomst for selvstændige erhvervsdrivende og landmænd.

Godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

Den ovenfor under punkt 6 nævnte nye bestemmelse i skadeserstatningsloven om godtgørelse for ikke-økonomisk skade til pårørende i tilfælde af skadelidtes død (§ 4 a) lyder således:

"Föräldrar, barn och make till den som har omkommit samt andra med dem jämförbara personer som stått den omkomne särskilt nära har rätt till ersättning för det lidande som dödsfallet orsakat, om personens död vållats uppsåtligen eller av grov oaktsamhet och dömande av ersättning prövas skäligt med beaktande av det nära förhållandet mellan den omkomne och den som yrkar ersättning, gärningens art samt övriga omständigheter.

Bestämmelserna i 1 mom. begränsar inte en närståendes rätt till ersättning för personskada enligt 2 § i dette kapitel."

Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at formålet er at forbedre retsstillingen for pårørende, der ofte oplever store psykiske belastninger i forbindelse med tabet af f.eks. et barn; særligt i tilfælde af forbrydelser og navnlig, hvor den pågældende selv har været vidne til episoden.

1.4. Island

1.4.1. Oplysninger fra det islandske Justitsministerium

Til brug for besvarelsen af arbejdsgruppens spørgsmål har det islandske Justitsministerium indhentet en udtalelse fra professor Vidar Már Matthíasson, Reykjavík, som har oplyst følgende: (1.000 isl.kr. svarer til ca. 100 dkr.)

"Justitsministeriet har bedt mig om at besvare ovennævnte skrivelse og udtale mig om de forespørgsler og anmodninger om oplysninger om islandsk ret, som fremkommer i skrivelsen. Inden jeg giver mig til at besvare de enkelte forespørgsler der er fremsat i skrivelsen, finder jeg det formålstjenligt at redegøre for almene forhold

angående den islandske erstatningsret og ændringer som for nylig blev gennemført.

Som bekendt skete det først med vedtagelse af lov nr. 50/1993 (erstatningsansvarsloven), der trådte i kraft den 1. juli 1993, at Island fik en erstatningsansvarslov, men de andre nordiske lande havde tidligere vedtaget sådanne love, sidst Danmark i året 1984. Af bemærkninger til forarbejderne til erstatningsansvarsloven fremgår at man har gennemgået erstatningslovgivningen i de øvrige nordiske lande og at man på grundlag af denne undersøgelse har fundet det mest hensigtsmæssigt at benytte den danske lov som et forbillede, eftersom denne lov var den yngste og passede bedst til de formål, som man sigtede mod med den islandske lov på dette område. Det fremgår endvidere af lovforslaget at erstatningsniveauet svarer til danske regler.

De formål som blev anført i lovforslaget at man ville opnå, var:

1. At revidere regler om fastsættelse af erstatning for personskade, herunder erstatning for tab af forsørger.

2. At man bringer reglerne om relationen mellem erstatningsretten og andre dækningsmuligheder i tidssvarende harmoni.

3. At der vedtages lovbestemmelser, som gør det muligt for domstolene at tage naturligt hensyn til interesser hos dem som forvolder skaden eller af anden grund bærer erstatningsansvar.

Af lovforslaget fremgik det utvetydigt at hensigten med loven var at skadelidte skulle få fuld erstatning for den økonomiske skade som de lider, hvor nogen er pligtig til at erstatte den.

Ved lovens vedtagelse anvendtes i lovens § 6 en kvotient på 7,5 som var under sagens behandling i Altinget blevet forhøjet fra 6. Efter at loven trådte i kraft blev forskellige punkter af den kritiseret, navnlig at kvotienten var for lav til at sikre fuld erstatning, men desuden blev reglen i § 8 kritiseret, der handler om at erstatning til dem som ikke havde erhvervsindtægtserfaring på det tidspunkt skaden indtraf og/eller benyttede sin erhvervsevne til andet end at skaffe sig indtægter, skulle ikke komme i betragtning hvis méngraden var mindre end 15 %. Det blev endvidere kritiseret at fastsættelse af erstatning for personskade, som medførte varige følger på skadelidtes evne til at erhverve indtægter i fremtiden, skulle fastsættes efter to forskellige metoder, som i mange tilfælde fører til uensartede resultater.

Lovgivningsmagten imødekom kritikken til dels som var blevet fremført, bl.a. ved at forhøje kvotienten i § 6 fra 7,5 op til 10 og minimumsméngraden i § 8 blev sænket fra 15 % til 10 % i året 1996 ved lov nr. 42/1996 om ændring af erstatningsansvarsloven. Til trods for disse ændringer blev der stadigvæk rejst kritik mod loven om at kvotienten fortsat var for lav, specielt efter at Højesterets dom, som er kundgjort i Højesterets domssamling 1995, s. 937, nedsatte rentesatsen ved beregning af erstatningens kapitalværdi fra 6 % til 4,5 %. I efteråret 1996 nedsatte justitsministeren et udvalg på tre medlemmer, som skulle foretage en totalrevision af erstatningsansvarsloven. Udvalget skulle færdiggøre sit arbejde i oktober 1997, men tidspunktet for færdiggørelsen blev udsat og udvalget indleverede sine forslag sidste efterår. Det bør nævnes at et medlem indleverede et mindretalsforslag, men det har ingen relevans at redegøre for det i denne her sammenhæng. I udvalgets forslag til ændringer af erstatningsansvarsloven blev der navnlig tale om følgende ændringer af den dagældende erstatningsansvarslov:

1. Ved beregning af erstatning for erhvervsevnetab skal der benyttes en uafbrudt kvotient frem til 75 års alderen i stedet for den i dagældende erstatningsansvarslovs § 6 gældende faste kvotient som var nedadgående efter det 26 års alderen.

2. Ved fastsættelse af erstatning for erhvervsevnetab skal der lægges til grund et økonomisk erhvervsevnetab for alle dem som har lidt personskade og særreglen i § 8 skal ophæves.

3. Til fastsættelse af erstatning skal skadelidtes gennemsnitlige erhvervsindtægter i de sidste tre kalenderår forud for skaden anvendes, men ikke hans samlede erhvervsindtægter i de sidste 12 måneder inden skaden indtraf. Der skal optages et lønminimum for beregningen for erhvervs-evnetab, men det maksimum som var i dagældende lov, skal beholdes.

4. Reglerne om fradrag i erstatningerne for erhvervsevnetab skal ændres således, at foruden de ydelser som blev fratrukket efter dagældende lov, skal også sociale ydelser og delvis invalidepension fra pensionsfonde fratrækkes.

5. Det blev foreslået at erstatningsret for 70 år og ældre for erhvervsevnetab skulle udvides i væsentlig grad.

6. Der skulle foretages ændringer i lovens §§ 2, 3 og 4 om tidspunktet, når skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

7. Hjemmel til at give et tillæg til den i lovens § 4 fastsatte ménerstatning bør udvides, således at det også er muligt at anvende særreglen om tillæg selv om méngraden er mindre end 100 grader. Endvidere blev det foreslået, at man afskaffede kravet om at mén må udgøre 5 grader for at ménerstatning betales.

8. En væsentlig ændring blev foreslået om udmålingsnævnets stilling.

9. Årsforrentning af erstatning skal forhøjes fra 2 % til 4,5 % p.a.

10. Gyldighedsområdet af reglen om godtgørelse for tort i lovens § 26 skal udvides, hvorved der foreslås en grundlæggende ændring i erstatningsretten, selv om den generelle betydning af denne regel kan blive begrænset.

Forslaget til ændring af erstatningsansvarsloven, som udvalget foretog, blev vedtaget som lov nr. 37/1999, og trådte i kraft den 1. maj samme år. Kort fortalt kan det berettes at de ændringer som udvalget foreslog og er beskrevet ovenfor, blev for største delen vedtaget. Erstatningsansvarsloven nr. 50/1993 er således blevet ændret i væsentlig grad med lov nr. 37/1999. Det er nødvendigt at påpege, at foruden de ovenfor beskrevne ændringer, blev der foreslået og vedtaget en væsentlig forhøjelse af erstatningsniveauet for erhvervsevnetab.

Jeg finder det nødvendigt at give en redegørelse om erstatningsansvarsloven nr. 50/1993 og baggrunden for ændringerne som blev vedtaget med lov nr. 37/1999, for at man kan gøre sig klart hvori disse afviger fra den danske erstatningsansvarslovs regler. Jeg vil nu give svar og forklaringer til de forespørgsler som blev stillet i brevet fra den danske arbejdsgruppe som er blevet nedsat for at foretage en revision af erstatningsansvarsloven m.m.

Erstatningsniveau m.m.

Helbredelsesudgifter og andet økonomisk tab.

Reglen i § 1 i den islandske lov er uforandret, og den har den danske erstatningsansvarslovs § 1 som model og hensigten var at den omfatter de samme poster. Den kræver derfor ikke nærmere forklaringer.

Tabt arbejdsfortjeneste.

Hvad angår erstatning for tabt arbejdsfortjeneste gælder den islandske lovs § 2 og meningen er at den omfatter tilsvarende erstatningsposter som den danske erstatningsansvarslovs § 2.

I § 2, stk. 2 er anført de samme fradragsposter som i den danske lovs § 2, stk. 2, men ved ændringsloven nr. 37/1999 blev der tilføjet, at foruden de tidligere fradragsposter, skal der trækkes fra erstatningen 60 % af ydelser fra pensionskasser og ydelser fra sygekassen. Med sygekasser menes der fagforeningers sygekasser, men til disse kasser betaler arbejdsgivere ifølge lov et beløb, som svarer til 1 % oven på lønnen hos medarbejderne.

Reglen bygger på, at ydelser til skadelidte i anledning af en skade, som er opstået på grund af præmie, som det er pligtigt at indbetale og skadelidte har ikke selv indbetalt, bør trækkes fra erstatningen. Præmier til pensionskasser, som er et 10 % tillæg oven på lønnen, sammenstår af 6 % oven på lønnen fra arbejdsgiveren og 4 % fra lønmodtageren. Af denne grund må skadelidte tåle at 60 % af de ydelser som han får fra pensionskassen trækkes fra erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste. Hele præmien til sygekassen betales af arbejdsgiveren som foran forklaret og derfor må lønmodtageren finde sig i at ydelser, som han får fra en sygekasse trækkes fra erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste.

Regler om disse to fradragsposter spiller ikke nogen større rolle hvad angår fradrag af erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste af den grund, at det sker meget sjældent at skadelidte er berettiget til erstatning fra en pensionskasse og en sygekasse for tidsbegrænset tabt arbejdsfortjeneste. Der findes dog eksempler på at der kan være tale om betydelige beløb, jf. Højesterets dom i Højesterets domssamling 1998, s. 1762, hvor disse poster udgjorde ialt islkr. 2.221.338. I denne dom fandt Højesteret ikke at der var betingelser til stede ifølge den dagældende erstatningsansvarslov at trække disse ydelser fra den tabte arbejdsfortjeneste, men med den ændring som nu er foretaget af § 2, stk. 2 i erstatningsansvarsloven er det klart, at der ville ske fradrag af disse ydelser i

væsentlig grad.

Godtgørelse for svie og smerte.

Godtgørelse for svie og smerte i lovens § 3 er beregnet at dække lignende post som § 3 i den danske erstatningsansvarslov. Om godtgørelsesbeløbene islkr. 1.300 for hver dag den skadelidte er sengeliggende og islkr. 700 for hver dag den skadelidte er syg uden at være sengeliggende, kan det fremhæves, at i dag er de omtrent 12 % højere i medfør af indeksreguleringsbestemmelsen i § 15. Beløbene er således henholdsvis islkr. 1.450 og islkr. 780 i dag. Hvis godtgørelsen for svie og smerte overstiger islkr. 200.000 (i dag ca. 224.000 islkr.) er det tilladt at disse beløb fraviges, som ovenfor forklaret.

Godtgørelse for varigt mén.

I erstatningsansvarslovens § 4 findes en bestemmelse om godtgørelse for varigt mén og den er påtænkt til at dække den samme slags skade som er omhandlet i § 4 i den danske erstatningsansvarslov.

Reglerne om fastsættelse af godtgørelse for varigt mén blev ændret i væsentlig grad med loven nr. 37/1999. Hvis méngraden overstiger 100 får skadelidte godtgørelse i henhold til tabellen som fremgår i § 4. Ændringen som blev gjort er den, at méngodtgørelsen ved skadelidtes 50 års alder da skaden indtrådte, begynder at nedsættes og nedsættes med 1 % for hvert aldersår frem til 74 års alderen, hvorefter den ikke bliver yderligere nedsat. Det er således klart at en mand på 74 år som pådrager sig skade som medfører varigt mén vil få langt højere godtgørelse end tidligere. Er mén-graden under 100 vil méngodtgørelsen nedsættes forholdsvis.

Endvidere er den bestemmelse ophævet at for at mén erstattes skal det være mindst 5 méngrader.

Det må haves i tankerne at de i § 4 anførte beløb vil stige i takt med indeksreguleringen i § 15 og er således allerede 12 % højere end beløbene i tabellen.

Man vil også påpege at den ændring blev foretaget i § 4 at det er tilladt at forhøje godtgørelse for mén med op til 50 % "når særlige forhold gør sig gældende" og dette gælder ikke kun for mén som overstiger 100 grader men også for lavere méngrader, d.v.s. når bestemmelsens betingelse om at det er et særligt tilfælde, er opfyldt.

Erstatning for erhvervsevnetab.

Erstatning for erhvervsevnetab er påtænkt med henblik på at erstatte skadelidte hans fremtidige arbejdsindtægter på samme måde og med lignende erstatning som § 5 i den danske erstatningsansvarslov. Erhvervsevnetabet vurderes efter de samme regler som den danske lov foreskriver. Dette blev ikke ændret ved lov nr. 37/1999.

Reglerne om kvotienten i § 6 blev derimod ændret betydeligt, samt reglerne om fastsættelse af årsindtægter, men definitionen af årsindtægt er skadelidtes gennemsnitlige årsløn i de sidste tre år inden ulykken. Kvotienten er kontinuerlig, men vekslende efter alder og der findes en nedsættelsesbestemmelse som svarer til den som var i § 9 (og findes i § 9 i den danske erstatningsansvarslov) indberegnet i kvotienten. Den kvotient anvendes som svarer til skadelidtes alder på det tidspunkt som den tabte erhvervsevne regnes fra. I bemærkningene til ændringslovforslaget der blev til lov nr. 37/1999 findes en udførlig beskrivelse af hvorledes denne kvotient er fastsat. Det er ikke muligt at gengive disse forklaringer her, men det som er af betydning, er følgende:

- Der tages hensyn til døds-, erhvervsevne- og arbejdsformodninger.

- Der regnes med 4,5 % forrentningsforudsætninger fra skadelidtes 18 års alder, (jfr. Højesterets dom 1995, s. 937, som er anført ovenfor).

- Det regnes med at erstatning til børn frem til 18 års alderen forrentes med 3 %.

- Der regnes med at reduktion på grund af skattebegunstigelse og éngangsbetaling udgør 33%.

- Der forudsættes et tillæg som skal veje op imod virkningen af 10 % kapitalindkomstskat på erstatningens rentedel, og man forudsætter at skadelidte kan forrente erstatningen med 4,5 % i fremtiden.

- Der regnes med at lønindtægter bliver fordelt over hele livet, men at de kulminerer midt i erhvervsperioden.

- Kvotienten gælder for begge køn og man ser bort fra indkomsterfaringen efter køn. Der bygges på gennemsnitstal for begge køn.

Hvis skadelidte er blevet 75 år på det tidspunkt som den tabte erhvervsevne er beregnet fra, men havde arbejde da skaden indtraf, anvendes en kvotient på 0,667.

Ifølge § 7 kan årslønnen fastsættes særsilt når særlige forhold foreligger, hvor det antages at en anden målestok er bedre egnet til beregning af skadelidtes fremtidige indtægter. Der findes også en bestemmelse om årslønnens maksimum. Disse beløb stiger i takt med pristallet, jf. ovenfor.

Reglen i § 8 er blevet ændret totalt og der blev ophævet en tidligere regel om en særlig metode til at fastsætte erstatning for børns og skadelidtes fremtidige indtægter, der i stor grad anvendte sin erhvervsevne således at de havde ingen eller begrænsede arbejdsindtægter. Efter ændringen, skal den varige erhvervsevne for denne gruppe fastsættes efter reglerne i § 5 hvorefter erstatningen fastsættes i medfør af §§ 5-7, men dette indebærer at ofte vil man gå ud fra årslønnens minimum efter § 7, og at man i specielle situationer vil fastsætte årslønnen efter hjemmelen i § 7, stk. 2. Det er f.eks. nærliggende at pege på et eksempel om en jurastuderende, som er færdig med 4/5 dele af sine studier eller mere når han kommer til skade. Det er naturligt at fastsætte hans årsløn ud fra gennemsnitlig årsløn for jurister, hellere end at benytte det minimum som fremgår af § 7.

./. Et regneeksempel om udregning af et erstatningskrav følger med denne skrivelse.

Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat.

Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Tidligere er blevet nævnt hvilken fradrag der sker i erstatningerne for disse erstatninger, d.v.s. der gælder en tilsvarende regel som i § 2, stk. 2 i den danske erstatningsansvarslov, og så kommer i tillæg at 60 % af ydelserne fra pensionskasserne trækkes fra.

Godtgørelse for svie og smerte.

Fra godtgørelse for svie og smerte trækkes fra følgende ydelser, som betales for svie og smerte:

- Ydelser, som skadelidte får i anledning af skaden fra folkeforsikringen (sociale ydelser), godtgørelse fra ulykkesforsikring for bilførere ifølge færdselsloven og samme slags godtgørelser fra forsikring for en person, som kommer til skade som passager i eget køretøj.

- Del af den beregnede éngangsbetalingsværdi af invalidepension fra pensionskasser. Det bør fremhæves, at så vidt man kan se, spiller denne fradragspost ikke nogen reel betydning.

- Andre ydelser, uanset om de kommer fra private forsikringer, fra tredje mand eller fra andet hold, trækkes ikke fra erstatningen.

Godtgørelse for mén.

Fra godtgørelse for varigt mén fradrages de samme poster som trækkes fra erstatning for erhvervstab, jf. nedenfor.

Erstatning for erhvervsevnetab.

Fra erstatning for erhvervsevnetab trækkes følgende poster:

- Ydelser fra folkeforsikringen (sociale ydelser), godtgørelse fra ulykkesforsikring for bilførere ifølge færdselsloven og samme slags godtgørelser fra forsikring for en person, som kommer til skade som passager i eget køretøj. Ydelser fra en kontrakt- eller lovbunden arbejdsløshedsforsikring for lønmodtagere bør trækkes fra *den arbejdsgiver, som tegnede forsikringen*. I andre tilfælde trækkes disse ydelser ikke fra erstatningen.

- Fra disse beløb bør fratrækkes 40 % af den beregnede éngangsbetalingsværdi af erhvervsevnetabsrenten fra pensionskassen og ved beregningen skal man benytte 4,5 % forrentning p.a.

- Andre erstatninger bør ikke fradrages fra erstatning for erhvervsevnetab eller for varigt mén.

Erstatningsbeløbenes skattefrihed.

Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og for godtgørelse for svie og smerte er skattepligtige.

Godtgørelse for varigt mén og erstatning for erhvervsevnetab, som fastsættes som éngangsbetalinger, er fritaget for indkomstskat i henhold til § 28, nr. 2 i lov nr. 75/1981 om indkomstskat og ejendomsskat.

Skattefrihed af méngodtgørelse og erhvervsevnetab er grunden til at 40 % af ydelserne fra pensionskasserne fradrages, men ikke 60 %, som er arbejdsgiverens hele andel i pensionsindbetalingerne, fordi man har taget hensyn til at ydelser fra pensionskasserne er skattepligtige, idet de betales efter hånden. Loven tages sigte af at indkomstskattebegunstigelsen og éngangsbetalingen er 33 % (1/3) og derfor fradrages 2/3 af 60 % af disse ydelser, d.v.s. 40 %. Derfor er der foreskrevet at disse ydelser skal fastsættes til et kapitalbeløb med 4,5 % forrentning, og at de bør fradrages som ovenfor beskrevet.

Normalt vil der ikke ske fradrag idet der er tale om sociale ydelser.

Afgrænsning mellem midlertidige og varige ydelser.

Kort fortalt kan det siges at der er fuld harmoni mellem de islandske og de danske regler herom, og de islandske regler er stadigvæk af samme indhold som de danske. Det bør dog nævnes, at ved lov nr. 37/1999 blev der foretaget en mindre ændring som angår denne sondring, men den er ikke relevant i denne forbindelse, idet formålet var at foretage en klarere afgrænsning end tidligere.

Det er således åbenbart, at det samme problem gør sig gældende i islandsk og dansk ret hvad angår det faktum, at det kan ske at der opstår en periode ("hul") som ingen erstatning ydes for, d.v.s. fra stationærtidspunktet frem til det tidspunkt hvor erstatning for tab af erhvervsevnen fastsættes.

Beregning af erhvervsevnetabserstatning i særlige tilfælde.

Som tidligere forklaret var den islandske erstatningsansvarslov oprindelig i overensstemmelse med den gældende danske lov, d.v.s. man havde en anden metode til at fastsætte det fremtidige tab til børn og andre, som ikke udnyttede deres erhvervsevne til at skaffe sig indtægter. Erstatningen til denne gruppe blev bestemt på grundlag af méngradfastsættelse, men ikke på et indtægtsgrundlag efter lovens § 5. Denne ordning blev hårdt kritiseret og man kan nok sige, at selv om den som en helhed byggede på et sagligt grundlag, kunne den i enkelte tilfælde føre til ubillige resultater. Reglerne blev totalt ændret ved lov nr. 37/1999.

Ifølge de nugældende regler vil erstatning for det erhvervsevnetab som denne gruppe lider blive fastsat efter det samme princip som erstatning til dem som har indtægtserfaring. Den generelle regel er at årslønnen vil bygge det minimum, som findes i erstatningsansvarslovens § 7, men hvis der foreligger meget særlige omstændigheder kan årslønnen fastsættes særskilt, for så vidt det antages at det ville føre til at denne målestok bedre er egnet til beregning af skadelidtes fremtidige indtægter. Iøvrigt henvises til det tidligere anførte.

Regler om arbejdsskadeforsikring og arbejdsskadeerstatning.

Det er nødvendigt at svare denne forespørgsel i to dele, for det første ud fra erstatningsrettens regler og for det andet ud fra forsikringsrettens regler.

Om erstatningsrettens regler kan det siges at de samme regler gælder om erstatningsgrundlaget når der er tale om en arbejdsskade som om andre skader. Dette indebærer at den almindelige regel om erstatningsansvar for arbejdsskader bygger på culpareglen, og det kan påstås at der anvendes en streng målestok når der er tale om arbejdsskader. Den som pådrager sig en arbejdsskade er berettiget til erstatning på samme grundlag som den som er kommet til skade i en anden slags ulykke.

Erstatningsbeløbene over for den erstatningsansvarlige fastsættes også på samme måde.

Hvad forsikringer angår kan det siges, at i Island har det længe været en pligt i henhold til kollektive overenskomster at arbejdsgiveren skal tegne en ulykkesforsikring for sine medarbejdere og i nogen erhvervsgrene,

som f.eks. hos sømænd, er denne pligt lovfæstet. De erstatninger, som betales i anledning af disse forsikringer er uafhængige af erstatningspligt og erstatningsbeløbene er beregnet som et fast beløb for hver méngrad, uafhængigt af det faktiske tab. Disse beløb må kaldes for at være lave og det er langt i fra at de dækker det faktiske tab. Godtgørelse for varigt mén betales ikke af disse forsikringer. Derfor må en lønmodtager, som kommer ud for en personskade, ofte få det prøvet om hans arbejdsgiver er erstatningspligtig for skaden.

Her ovenfor er det beskrevet, hvornår ydelser som er aftalt i en kollektiv overenskomst og/eller en lovbunden arbejdsskadeforsikring for lønmodtagere, skal trækkes fra erstatningen. Der henvises dertil.

Øvrige oplysninger.

... justitsministeriet har fået den nugældende erstatningsansvarslov oversat til dansk, og agter at sende denne til arbejdsgruppen. I belysning af dette ser jeg ingen grund til yderligere redegørelse under dette punkt, og i øvrigt er de vigtigste punkter blevet besvaret.

Der er dog grund til at henlede opmærksomheden på den ændring som blev foretaget angående erstatningsansvarslovens § 26. Der er kommet et tillæg til den regel som tidligere fandtes i denne paragraf og var kommensurabel med den danske erstatningsansvarslovs § 26. I sin nuværende affattelse siges i § 26 at der findes hjemmel til at lade den som på grund af forsæt eller grov uagtsomhed er ansvarlig for personskade, betale godtgørelse for tort til forurettede.

I § 26, stk. 2 siges at den som af forsæt eller grov uagtsomhed forvolder en andens død kan tilpligtes til at betale den efterlevende ægtefælle, børn eller forældre godtgørelse for tort.

Begge disse regler er nye og foreskriver erstatningsmuligheder som kommer som tillæg til tidligere eksisterende erstatningsmuligheder. Det er navnlig reglen i § 26, stk. 2 som fra erstatningsrettens synsvinkel er særdeles interessant, idet området for erstatningsansvar udvides ud over det, som hidtil er blevet anset som traditionelle grænser for sligt ansvar. Det er et stykke tid siden en lignende regel blev lovfæstet i norsk ret.

Godtgørelsens størrelse fastsættes ifølge denne paragraf efter dommerens skøn. ... "

Et regneeksempel (Island).

Simpelt eksempel på erstatningsudregning i henhold til erstatningsansvarsloven nr. 50/1993 med senere ændringer. Kun varige følger.

En person som er 32 år og seks måneder gammel kommer til skade den 1. maj 1998.

Den 1. maj 1999 fastsættes hans varige mén og erhvervsevnetabet bedømmes.

Den varige méngrad bedømmes til 25 grader og erhvervsevnetabsprocenten til 40%.

Årsløn hos tømrere i de sidste tre kalenderår inden skaden var følgende:

1995: kr. 2.040.000 + 6% (1) = 2.162.400

1996: kr. 2.100.000 + 6% = 2.226.000

1997: kr. 2.160.000 + 6% = 2.289.600

Gennemsnit, dvs. gennemsnitsløn bliver = 2.226.000 + 4% (2) = **2.315.040**

Godtgørelse for varigt mén bliver:

4.000.000 + 11% (3) = 4.400.000 x 25% = **kr. 1.100.000** (4)

Erstatning for tab af erhvervsevne.

2.315.040 x 40% x 12.032 (5) = **kr. 11.141.824** (6)

---------- (1.000 isl.kr. svarer til ca. 100 dkr.)

(1) Arbejdsgiverens præmie til pensionskassen.

(2) En forhøjelse af lønindekset fra midten af tre-års perioden frem til det tidspunkt når erhvervsevne er blevet stationær, d.v.s. den 1. maj 1999 (Bemærk at indeksforhøjelsen er anslået for at spare tid).

(3) Forhøjelse af indekstallet fra ikrafttrædelse af lov nr. 50/1993 til skaden indtrådte.

(4) I tillæg kommer 4,5 % årsrente fra ulykkens indtræffelse til betaling sker og forhalingsrente efter forfaldsdatoen, såfremt betingelser ifølge rentelov nr. 25/1987 er til stede.

(5) Ifølge erstatningsansvarslovens § 6 skal en kvotient benyttes, som gælder i forhold til skadelidtes alder da hans erhvervsevnetab bedømmes. Der gås ud fra at kvotienten ændres forholdsmæssigt mellem tabellens kvotienter. Da skadelidte var 32 år og seks måneder gammel da hans tilstand bedømtes stationær den 1. maj 1999 skal en kvotient anvendes, som ligger midt i mellem 12,150 (32 år) og 11,915 (33 år), dvs. 12.032.

(6) Hertil kommer rente, som er 4,5 % p.a. fra den 1. maj 1999, dvs. da tilstanden bedømtes stationær.

1.4.2. Supplerende oplysninger om islandsk ret

Det er ikke fundet nødvendigt at supplere de ovennævnte oplysninger om islandsk ret.

1.5. Sammenfatning vedrørende gældende ret i de øvrige nordiske lande

Erstatningsniveauet og

Forholdet til private forsikringer, sociale ydelser og skat

I alle de nordiske lande gælder det grundlæggende erstatningsretlige princip, at skadelidte skal have erstattet sit fulde individuelle tab. Der er imidlertid store forskelle mellem landene med hensyn til omfanget af standardiserede regler for udmåling af personskadeerstatninger. Systemet i Island svarer i hovedtræk til det danske, dvs. med en forholdsvis høj grad af standardisering. I Norge, Sverige og Finland er der derimod en ringere grad af standardisering.

I Norge har man dog standardiserede regler på arbejdsskadeområdet samt vedrørende erstatning til børn. På grundlag af anbefalingerne i betænkning NOU 1994:20 om personskadeerstatning overvejes det nu tillige at indføre visse standardiserede regler for erstatningsudmålingen generelt. I Finland vil man efter det oplyste ligeledes snart påbegynde et lignende reformarbejde vedrørende personskadeerstatning.

Der er også store forskelle mellem landene med hensyn til kapitalisering og beskatning af erstatningsbeløb samt til spørgsmålet om, hvorvidt der skal ske fradrag i erstatningen for andre ydelser, som den skadelidte modtager i anledning af den skaden.

På dette grundlag må det konkluderes, at det ikke umiddelbart er muligt at foretage sammenligninger af erstatningsniveauerne i de nordiske lande. Den enkelte situation må analyseres separat, og en række individuelle faktorer såsom forsikringsudbetalinger og sociale ydelser, beskatning m.v. må inddrages.

Vedrørende erstatningsniveauet i andre lande henvises i øvrigt til afsnit 2. nedenfor.

Eventuel afgrænsning mellem midlertidige og varige ydelser

I norsk ret findes der ikke en sådan sondring, men i praksis skelnes der mellem lidt tab og fremtidig tab. Skillelinien går ved afgørelsestidspunktet og forrykkes således ved anke. Heller ikke i svensk og finsk ret findes der en udtrykkelig skillelinie mellem varige og midlertidige ydelser, men ved den praktiske erstatningsudmåling sondrer man dog mellem akutte og varige tab. Afgrænsningen synes her at ske på grundlag af et medicinsk kriterium, dvs. svarende til det danske stationærtidspunkt. Islandsk ret er identisk med dansk ret på dette område.

Beregning af erhvervsevnetabserstatning i særlige tilfælde

I Sverige vil man i tilfælde af erstatning til børn ofte vente med at afgøre spørgsmålet, til man ved, hvilket erhverv det pågældende barn vælger. Hvis der ikke er udsigt til, at barnet kan blive erhvervsaktivt, og der ikke i øvrigt er holdepunkter for en erstatningsberegning, anvender man en gennemsnitsløn svarende til personer uden særlig videregående uddannelse. For hjemmearbejdende ydes erstatning typisk som en erstatning for de udgifter, der som følge af skaden har været ved at antage hjælp udefra.

Norsk ret indeholder ikke en regel svarende til den danske erstatningsansvarslov § 8, men det følger af skadeserstatningslovens § 3, at arbejde i hjemmet ligestilles med indtægt, og at der skal betales erhvervevnetabserstatning, hvis det må anses for sandsynligt, at skadelidte ville have skaffet sig indtægtsgivende arbejde uden for hjemmet efterfølgende. For børn har man siden 1987 som noget helt specielt i norsk ret haft en regel om standardiseret erstatning (børn op til 16 år), jf. nærmere ovenfor om norsk ret.

I finsk ret findes ingen særlige regler herom, men i praksis er der dog opstillet normer for erstatningsudmålingen i disse tilfælde. Der henvises til beskrivelsen ovenfor, hvoraf det bl.a. fremgår at årsindkomsten for en studerende, som endnu ikke har afsluttet sin eksamen, skal beregnes ud fra lønniveauet i det pågældende fag. Hvis den skadelidte er et barn, som endnu ikke har planer for sit erhverv, beregnes årsindkomsten ud fra søskendes og forældres uddannelse og erhverv samt familiens forhold i øvrigt.

I islandsk ret galdt indtil 1. maj 1999 en regel svarende til den danske erstatningsansvarslovs § 8. På grund af en del kritik er den islandske erstatningsansvarslov imidlertid nu ændret, bl.a. således at særreglen i § 8 reelt er ophævet. Erhvervsevnetabserstatning til børn og andre uden erhvervsindkomst beregnes nu efter de almindelige regler om i §§ 5 - 7, dog er der i § 7 indsat en minimumsårsindkomst, som i praksis vil blive anvendt i disse sager, medmindre der foreligger særlige omstændigheder som f.eks. en studerende, der snart ville have afsluttet sit studium. For personer på 66 år eller derunder udgør minimumsårsindkomsten 1.200.000 isl.kr. (ca. 120.000 dkr.)

Eventuelle regler om arbejdsskadeforsikring/-erstatning

Erstatningen for arbejdsskader er som noget særligt i norsk ret undergivet standardiserede udmålingsregler, som er udstedt i henhold til loven om arbejdsskadeforsikring. Reglerne regulerer de pågældende erstatningskrav udtømmende, og der kan således ikke tillige rejses separat sag vedrørende eventuelle "differencekrav" i forhold skadeserstatningsloven. Det norske Justitsministerium har oplyst, at skadelidte normalt vil opnå et gunstigere resultat ved beregning efter de standardiserede regler end ved beregning efter de almindelige erstatningsregler.

I svensk, finsk og islandsk ret findes ikke et tilsvarende system, og ligesom i Danmark er det her muligt at føre separate civile sager ved domstolene om de "differencekrav", der opstår mellem skadelidtes krav ifølge en arbejdsskadeforsikringsordning og skadelidtes krav ifølge erstatningsansvarsloven.

Øvrige oplysninger

Med hensyn til **godtgørelse for ikke-økonomisk skade** bemærkes det, at der både i Norge, Finland og Island er hjemmel til under visse nærmere angivne omstændigheder at yde en godtgørelse til nære pårørende til en person, der dør som følge af en personskade (tortgodtgørelse). I norsk ret har reglen eksisteret længe, mens den i finsk og islandsk ret først er blevet indført i 1999. I Sverige findes der ikke en tilsvarende regel, men i betænkning SOU 1995/33 foreslås det at indføre en hjemmel til at yde erstatning for personskade, der som følge af en skadelidt persons dødsfald er tilføjet en person, der stod den afdøde særligt nær.

2. Erstatningsniveauet i andre lande

En af arbejdsgruppens hovedopgaver er at vurdere, om der bør gennemføres en vis forhøjelse af erstatnings- og godtgørelsesbeløbene ved personskade m.v. I forbindelse hermed fremgår det af kommissoriet, at ”målet bør være, at de skadelidte får en rimelig dækning for det lidte tab, at erstatningsbeløbene her i landet er i god overensstemmelse med erstatningerne i andre EU-lande og de øvrige nordiske lande, og at der er en rimelig overensstemmelse med erstatningerne efter arbejdsskadesikringsloven.”

Arbejdsgruppen har forsøgt at indhente brugbare oplysninger om erstatningsniveauet i en række andre lande. Opgaven har imidlertid vist sig overordentlig vanskelig, idet det i meget vidt omfang ikke er muligt at foretage sammenligninger af erstatningsniveauet i forskellige lande, da der bl.a. er store forskelle med hensyn til, om der foretages fradrag for forsikringsudbetalinger og sociale ydelser, ligesom beskatningsreglerne også varierer meget. Selv i de nordiske lande er der ganske store retsforskelle, jf. ovenfor om gældende ret i de øvrige nordiske lande.

Samme problemer knytter sig til den undersøgelse, en norsk advokat lavede i 1997 vedrørende piskesmældsramtes erstatningsretlige stilling i Holland, Sverige, Norge og Danmark. Undersøgelsen er omtalt i Justitsministeriets notat af 30. juni 1998 om en eventuel revision af erstatningsansvarsloven, der er bilag til arbejdsgruppens kommissorium (optrykt som bilag til nærværende betænkning).

Også i de to ovennævnte nye betænkninger om erstatningsret fra henholdsvis Sverige og Norge har man konstateret dette problem.

Den svenske komite har i betænkning SOU 1995/33 om erstatning for ikke-økonomisk skade anført, at det er meget vanskeligt at sammenligne erstatningsniveauet i forskellige lande, idet den skadelidtes samlede økonomiske situation i hvert enkelt tilfælde beror på flere faktorer, herunder såvel erstatning for økonomisk og for ikke-økonomisk skade, beskatningregler, ret til andre ydelser mv. Man får således ikke et retvisende billede af niveauet ved blot at sammenligne enkelte erstatningsposter isoleret.

Det norske udvalg har i betænkning NOU 1994:20 om personskadeerstatning anført følgende:

”Sammenligninger med andre lands rett er alltid vanskelig, og kan ikke gi noe korrekt bilde, idet en rekke bakenliggende faktorer kan få betydning for det endelige resultatet for skadelidte. Som eksempel kan nevnes at hvem som må betale omkostningerne ved en tvist, varierer. I mange land er erstatningen for ikke-økonomisk skade (”pain and suffering”) forholdsvis betydelig. Reglene om fradrag for trygdeytelser er også forskjellige. Det heter således at når erstatningene i Danmark er såpass lave sammenlignet med mange andre land, er det fordi mange utgiftsposter dekkes av trygdesystemet. I England f.eks. er derimot regelen etter lovendringer i 1990 at erstatningsbeløpet fastsettes uten hensyn til trygdeytelserne, men skadelidte må av det tilkjente erstatningsbeløp tåle regres fra trygden for de utgifter den dekker. Ulike skatteregler får også betydning.

Det bør også understrekes at i mange europeiske land er vilkårene for ansvar strengere; færre har krav på erstatning. Det objektive ansvaret vi har i norsk rett går lengre enn i de fleste andre land. Ansvaret etter en trafikkskade er eksempelvis i en rekke land betinget av skyld fra skadevolderes side (i ulike utformninger).

Utvalget finner derfor at det har liten interesser å gå inn i de enkelte land og se på de ulike erstatningsnivåer med bakenliggende forhold, og de fremgangsmåter som brukes ved erstatningsfastsettelsen. For å illustrere dette kan det eksempelvis nevnes at en lege på 40 år med ektefelle og to barn som forsørges og som mister synet på begge øyne totalt anslagsvis vil få følgende erstatninger etter bokens tabeller (i £ med antatt sammenlignbare inntektsnivåer basert på lønnsnivåene i de enkelte land. Erstatningene omfatter alle tapsposter, inkl. tapt. inntekt i 2½ år):

Danmark		225.499
England		572.500
Belgia		531.872
Hellas		363.333
Nederland		466.258
Italia		674.792
Frankrike		744.853
Tyskland	ca.	600.000
Irland		613.889
Luxembourg		537.871
Spania		56.038
Portugal		290.465

Hva vedkommende ville fått i Norge, kan bare antydes. Men med en antatt inntekt brutto på 300.000 (som er det tallet som er lagt til grunn i Danmark) anslår Utvalget en samlet erstatning på mellom 3 og 4 mill.kroner (mellom anslagsvis £ 250.000 og 350.000). Men som nevnt vil det her komme inn betydelige inntekter fra folketrygden som i meget ulik grad er tilfelle i mange av de øvrige land.

Såvidt Utvalget kan se, ligger totaløkonomien for skadelidte når erstatningen og folketrygdens ytelser ses i sammenheng på et godt europeisk nivå. Til sammenligning kan nevnes at Skoland ved dommen af 22. desember 1993 fikk 1,450 mill.kroner i erstatning for tapt inntektsevne. Han ville etter standardregelen i Danmark fått 1,500 mill.kroner. Etter svensk rett ville han fått ca. 2,600 mill.kroner, men av dette beskattes alt over 20 ganger

”basbeloppet” (ca. SEK 700.000) som inntekt. Nettobeløpet ville derfor blitt omtrent som i Danmark og Norge.”

Efter de foreliggende oplysninger er en af de senest offentliggjorte undersøgelser af erstatningsniveauet i en række europæiske lande en undersøgelse, som Swiss Re udarbejdede i 1992 ”Compensation for personal injury in Western Europe”. Undersøgelsen indeholder bl.a. en sammenligning af erstatningsniveauet i de omfattede lande på grundlag af fire udvalgte cases. Resultatet af undersøgelsen er optrykt nedenfor. Det fremgår heraf, at erstatningsniveauet i Danmark er væsentligt lavere end i de øvrige europæiske lande, der er omfattet af undersøgelsen. Resultatet svarer således til den opgørelse, der er trykt i den norske betænkning NOU 1994:20, jf. ovenfor. Her ser erstatningsniveauet i Danmark også ud til at være meget lavt sammenlignet med de øvrige lande.

Arbejdsgruppen finder det imidlertid på det foreliggende grundlag meget vanskeligt at vurdere, hvor store forskelle der i realiteten er mellem landenes erstatningsniveauer, idet der som anført er store problemer forbundet med at foretage sådanne sammenligninger. Arbejdsgruppen kan tilslutte sig det norske udvalgs bemærkninger i NOU 1994:20, jf. ovenfor, og har derfor ikke fundet det hensigtsmæssigt at foretage en mere tilbundsgående analyse af de beløb og beregningsforudsætninger, der fremgår af Swiss Re’s undersøgelse.

Med henblik på at sammenligne erstatningsniveauet i Norge, Sverige og Danmark har arbejdsgruppen selv indhentet oplysninger om beregningen af erstatningsbeløb i fire udvalgte eksempler i henholdsvis Sverige og Norge. Det har imidlertid vist sig særdeles vanskeligt at opstille eksempler, der gør det muligt at foretage en mere generel sammenligning af erstatningsniveauet, idet der er væsentlige retsforskelle også mellem Danmark, Sverige og Norge, jf. ovenfor om gældende ret i de øvrige nordiske lande. En retvisende sammenligning kan kun foretages fra sag til sag og forudsætter, at alle relevante beregningsforudsætninger i den konkrete sag kendes i detaljer, herunder eventuelle udbetalinger af sociale ydelser og forsikringsydelser o.l. samt skatteforhold m.v.

Sammenfatning.

Arbejdsgruppen må på denne baggrund konstatere, at det ikke er muligt at foretage realistiske og brugbare generelle sammenligninger af erstatningsniveauet i lande med forskellige (erstatnings)retssystemer.

Bilag:

Uddrag af forsikringsselskabet ”Swiss Re”s publikation: ”Compensation for personal injury in Western Europe”, 1992.

Swiss Re

Compensation for personal injury in Western Europe

Principles, practice and recent developments in 11 West European countries.

Appendix

Examples comparing assessment of personal injury in eleven Western European countries

Case no.1

Maria N., daughter of a practicing doctor, was the victim of a serious road accident at the age of 19, which was caused solely by fault of the opposing driver. Just a few weeks before, the injured had finished her secondary education. She had no intentions of studying further, was not employed and had no firm prospect of future work

According to her statement, she would have looked for a Commercial position after a planned trip abroad.

In the accident she suffered a fracture to the vertebra C7 and spinal cord injury, spent one and a half years in hospitals, including two weeks in a specialized clinic in the USA for a thorough examination. The treatment and rehabilitation could only slightly improve her condition, which can today be seen as stationary. Permanent damage: paraplegia (incomplete tetraplegia); the injured, at only 21 years of age, is completely disabled and needs permanent help and care for about 12 hours daily.

Case no.2

Henry F., unskilled plant worker, 34 at the time of the court decision, suffered brain damage and partial paralysis in an accident three years ago, for which the manufacturer of a faultily constructed machine is fully liable. He spent about six months in hospital, can now only move in a wheelchair and relies on the help of family members or external nurses for certain tasks of daily life (time required estimated at around four hours daily). According to the medical report, the earning capacity of the injured party is permanently reduced by 80%; however, despite the remaining ability to work, he has not been able to find a job since the accident. It is assumed that this condition will no longer change considerably.

Case no.3

Malcolm P., skilled worker (fitter in a power station), died at the age of 36 following one year of sickness which also made him incapable of work, caused by a faulty medicinal treatment (overdose), for which the doctor and chemist are liable for damages. He was survived by his widow of the same age, who only occasionally worked part-time,

as well as three children aged 14, 11 and 6. It can be assumed that at least the eldest child will go into higher education. The trial took place three years after his death.

Case no.4

Marisa M., schoolgirl, was severely burned on her thorax, left arm, left breast and both legs, at the age of sixteen in a hotel, due to negligence of a waiter who spilt a pan containing hot oil. She was subsequently hospitalized for seven weeks and later had to undergo two painful plastic surgery operations. Medical experts rate her physiological degree of disability, i.e. the impairment of her physical integrity, at 25%. She was able to continue her education after an interruption of six months; at the time of the trial she is 22 and a student of architecture. A concrete future reduced capacity to work is not provable. However, she alleges that her career progress is hindered, that she is disadvantaged on the labour market and has increased needs.

How would the amount of compensation that the liable party or Liability insurer has to pay be determined in these four "model cases" in Western Europe? We will try to show this. With the help of the following tables, according to practice and the methods of damage assessment in eleven countries. In each case, we have calculated the total amount that the liable party must pay altogether in the case of full liability, to the victim(s) as well as to the (social) insurance carriers entitled to recourse, and possibly the employer of the injured party. For the purpose of simplification, interest and legal costs are not taken into account in the calculation examples. However, interest will, in principle, be paid in each of the countries dealt with here, though to a very varied extent. The reader will usually find a reference to this in the closing part of each country's report. However, it depends a lot on the efficiency of the loss settlement whether and, if applicable, to what level the liability insurer must pay interest as well as lawyers', experts' and court costs.

In order to make a clear comparison, similar heads of damages (types of damage) -though they often have different names in different countries -are summarized in one column in our tables. The necessary explanations can be found in the footnotes. In order to understand the method of calculation, it is essential to reread the description of the practice of each individual country in the relevant section in the text.

For our examples, we have used two cases with very severe injury and one such case resulting in the. Death of the father in a family. No example deals with a victim who has an excessively high income Consequently the values calculated represent by no means the highest levels of compensation awarded in the country concerned. Our

examples contain only rough estimates. Approximate values, which can be considerably exceeded or undercut in a concrete case.

On the other hand, a comparison of the highest amounts of compensation awarded for non-pecuniary ideal damage in the various West European countries could be useful and interesting. Table no.7 gives a summary of the maximum compensation sums granted to the injured party for non-pecuniary disadvantages of all kinds in the case of very severe, but unintentional. Bodily injury. Only amounts determined in a regular court procedure by a final judgement or according to the general guidelines applied in practice were considered. Compensation, which, in view of the unique circumstances of the case, is out of the ordinary and therefore cannot be considered, to be representative has been omitted.

We do not recommend an undifferentiated consideration of compensation amounts that vary in level according to country. In the Latin countries, non-pecuniary detriment is not always distinguished from pecuniary damage, and particularly in Spain, Italy and even in Great Britain, high pain and suffering amounts also serve as cover for certain, not precisely ascertainable types of economic detriment. Compensation for "other inconveniences" in Sweden, and also the disfigurement compensation in Austria, is intended to offset pecuniary damage, but also contain an element of a pain and suffering payment.

Capitalization bases

For the capitalization of the periodic benefits paid as compensation, we have used the following capitalization bases in our examples (tables no 1-4).

Germany

Mortality table 1970/72 for men and women published by Wussow/Küppersbruch, Ersatzansprüche bei Personenschaden, 5.A., Munich, 1990, p. 231 ff. Life or temporary annuities (for women until age 60 and for men until age 63), as well as joint life annuities (case no 3). Each capitalized with interest at 4%.

Great Britain

At the moment there is no legally acknowledged capitalization basis; mortality tables are not used for capitalization. It is left up to the judge to determine the multiplier at his own discretion. For this he takes into account the age and sex of the injured party (or deceased), the presumed working life expectancy as well as possibly shortened life expectancy, as he sees fit. In practice, the capitalization multiplier is usually between 6 and 16.

France

Decree no.86-973 of 8.8.1986 determines in what way the annuities to be paid in liability cases are to be converted into capital. The official capitalization tables based on the mortality statistics for the period 1960-64 forms an annex to the decree. The tables contain multipliers calculated with an interest rate of 6.5% to determine the cash value of life as well as temporary annuities up to the age of 18, 55, 60 and 65 and separated into men and women (published by M. Le Roy, L'Evaluation du prejudice corporel. 11. A., Paris 1989, annexes 1111) .We calculated using the usual retirement ages of 65 for men and 60 for women.

Belgium

The cash value tables, or Tables de mortalité /-Sterftetabellen 1968-72, published in Brussels 1979, by G. Levie are generally applied today -except in the case of a few courts. The tables, which are based on mortality figures according to the 1970 census, contain multipliers for all of the various lives, temporary, and term annuities (annuities for a specified period, annuités certaines) paid annually or monthly, and calculated with a capitalization interest rate of 4% to 8%. In our examples we have used multipliers for annuities paid monthly, in particular for life annuities for costs of nursing and care, or those up to age 60 (for women) and 65 (for men) for loss of earnings and - as is usual in Belgium - from annuities up to the presumable age of retirement of the breadwinner for the dependency claim (case no.3); each on the basis of the interest rate of 5% that is currently usual.

The Netherlands

Due to the lack of generally applicable cash value tables, the parties to a capitalized compensation amount often have the amount calculated by an actuary. The large insurance companies have a capitalization table made up by their actuaries (or the mathematical service), which they use for compensation and in setting up their claims reserve. We used the cash value tables published by the Delta Lloyd insurance company, Concern Actuariaat of 5th March 1992: Contante waarden van continue lijfrenten, for life annuities and those to age 60 (women) and 65 (men). In case no.1, we did the calculations (also with a view to a possible shortened life expectancy) using a capitalization interest rate of 4%, otherwise using 30;0 (Which corresponds to cautious reserves, since, in practice, higher interest rates are also used).

Italy

Although individual courts (particularly those in Genoa) use more recent capitalization tables, in practice the cash value tables approved by the royal decree of 9.10.1922 are still used much of the time. These only contain multipliers for life annuities, payable monthly in advance, with the same amount for men and women. The table is based on an interest rate of 4.50;0. The difference between life expectancy and the presumed working life expectancy is taken into account by deducting 10-30% (scarto; see above, section 72, last paragraph) from the capitalized amount (see Schweizer Rück, Italien, p 40 ff; the table is printed on page 68).

Spain

There are no capitalization tables used in compensation law; we refer to section 83 of the text.

Denmark

According to the law on the duty to provide compensation of 23 May 1984, future loss of earnings - except for victims over 56 - is to be capitalized by the uniform multiplier of 6. No capitalization tables are needed for future treatment. Nursing and similar costs either, as these are practically completely assumed by the state national health service or by the social insurance carriers, who have no right of subrogation. In addition, we would like to draw attention to the comments in sections 92 and 93 of the text.

Sweden

The injured party or the survivors usually receive a fixed value (indexed) annuity as compensation for future damages, which can be replaced by a lump sum if good reason can be provided. For the conversion of annuities into a lump sum and also for the calculation of the insurer's claims reserves one of the capitalization tables for '. Fixed value compensatory annuities", based on law 213 of 1973, is used. The table contains multipliers for temporary annuities, increasing annually by 50;0, up to age 65 for men and women and in addition similarly indexed annuities up to age 65 at the full amount, and then at two thirds or half the amount for life. The capitalization interest rate is 6.50;0 for the first ten years of the term and then 40;0. However, for the calculation of the special types of damages, referred to as "other inconveniences" (see above, section 10.5, c) a cash value table also made up in 1973 for fixed (not indexed) annuities is used. The multipliers for dynamic annuities can be triple those for fixed annuities (see above, section 10.8, especially footnote 142).

Austria

The capitalization of compensation annuities takes place on the basis of the Austrian general mortality tables 1980/82, which contain the average life expectancy of women and men as well as the capitalization multipliers to be used according to the term of the annuity -taking as a basis a discount rate of 4%. For future loss of earnings, we used the usual term for annuities in Austria, i.e. up to age 60 for women and 65 for men.

Switzerland

Since a fundamental ruling of the Federal Court of 20.2.1960, the cash value tables of Stauffer/Schaetzle are generally to be used in compensation practice in Switzerland For the capitalization of future loss of earnings, the working life tables (which focus on the statistical "duration of active life"' see above, section 12.6) are used, and recently in extra-judicial practice also the tables for "temporary working life annuities". The cash value tables from Stauffer/Schaetzle, 4. A., Zurich 1989, contain a large number of the most varied capitalization tables, all on the

basis of an interest rate of 3.5%; the Federal Court has consistently adhered to this interest rate for decades Corresponding to Swiss practice, we have used the following tables in our calculation examples.

Case no.1

Tables 19 (up to age 62) and 30 (lifelong, 10% deduction for shortened life expectancy).

Case no.2

Tables 20 and 30.

Case no.3

Tables 25 and 23 (presumed age up until they are entitled to maintenance 22 for the eldest child, 20 for the younger children).

Case no.4

Table 30.

Conversion rate

The compensation amounts calculated for the individual countries were converted into Swiss francs according to the average exchange rates of 31.3.1992 (Source: Swiss Re Accounting, circular of 16.4.1992):

		SFr.
DM	100 =	91.20
£	100 =	260.50
FFr	100 =	26.88
B Fr	100 =	4.43
NFl.	100 =	81.-
L.	100 =	0.1208
Ptas.	100 =	1.4425
DKr.	100 =	23.50
SKr.	100 =	25.14
ASch	100 =	12.96

Case no.1

Girl, now aged 21, suffers a road accident after completing her secondary education, spends 1 1/2 years in hospital, permanent consequences: incomplete tetraplegia, 100% inability to work, requires nursing 12 hours daily.

Amount of each head of damages in SFr 1000, - converted from average exchange rates of 31st March 1992

(10 x 22,119)

Heads of damages (type of damage)	Germany	**England**	**France**	**Belgium**
a. Medical care and nursing costs[1)]	230	} 160	538	265
b. Temporary incapacity/reduced capacity to work[2)]	-		51	41
c. Future concrete loss of earnings[3)]	589 (30 x 19,632)	458 (28,6 x 16)	291 (21 x 13,840)	410 (24 x 17,10)
d. Abstract impairment of earning capacity[4)] (or impairment of economic progress)	-	-	672 (6,72 x 100)	-

e. Future nursing and cares[5)]	1.694 (76,6 X 22,119)	1.040 (65 x 16)	1.198 (82 x 14,612)	1.240 (66,5 x 18,66)
f. Increased needs[6)]	221	260	242	187
g. Special expenses[7)]	100	158	97	66
h. Non-pecuniary damage suffered by injured party[8)]	365	274	215	200
i. Disfigurement. Prejudice esthétique/"other inconveniences" (Sweden)	-	-	65	44
j. Non-pecuniary damage suffered by next of kin	-	-	81	27
k. Increment for future inflation; additional amount for index-linked pensions ("Rentendynamik")	551 (22% of c + e + f)	-	-	-
Total in Swiss francs	**3,750**	**2,350**	**3,450**	**2,480**
Total in original currency (in 1 ,000)	4, 110	902	12,835	56,000

1) Costs for doctors, medicine, hospital. transport, expenses for nursing care at home, possibly for hospital visits. auxiliary aids, rehabilitation, etc. that has already occurred.

2) In France and Belgium: Incapacité temporaire total or partielle (I.T.T. or I.T.P.); calculated on the basis of actual or fictitious loss of earnings. For the unemployed: in Latin countries, abstractly calculated, In Germany and Austria from the moment when the injured party would have looked for and found a job. - England "Special Damages" (a + b together).

3) Permanent loss of gross or (modified) net earnings, capitalized up to probable age of retirement or in Italy, for life ./. ”scarto"; in Switzerland cash value of a temporary working life annuity up to age 62 (in brackets the assumed annual amount of the loss of earnings X capitalization multiplier).

4) Constant Impairment to physiological integrity (France: incapacité physiologique; Italy: danno biologico: "point value" X degree of disability, Denmark standard compensation for life-long impairment X 4).

5) Costs of constant care needed from a third party. Capitalized for life (in brackets: annual amount X multiplier), possibly with a deduction for reduced life expectancy.

6) Future recurring expenses for treatment, medicine, spa visits, auxiliary aids, invalid vehicle, special clothing and the like (in brackets if necessary the annual amount X capitalization multiplier).

7) One-off, fairly high expenses, e.g., for adapting a flat for an invalid, rebuilding a house, retraining the injured party and the like.

8) Pain and suffering, "Genugtuung" reparation, permanent impairment of life, loss of enjoyment of life (in France and Belgium: Pretium doloris, Préjudice d'agrément, Préjudice juvénile, sexuel etc.; *without* Préjudice esthétique).

Netherlands	**Italy**	**Spain**	**Denmark**	**Sweden**	**Austria**	**Switzerland**
9) 204	182	162	9) 10	9) -	136	300
9	24	60	21	20	-	64
336 (17 x 19,75)	412 (24 x 19,077 ./. 10%)	11) 1.730	-	900 (16,34 x 42,457+ 13,07 x 15,736)	660 (33,7 x 19,58)	1.080 (50 x 21,59)
-	362 (3,624 x 100)	-	314 (78,5 x 4)	-	-	-

1.429 (63 x 22,68)	288 (15,1 x 19,077)	-	-	-	892 (40 x 22,30)	1.652 (72 x 25,49 ./. 10%)
9) _	-	-	42	74	156	184 (8 x 25,49 ./. 10%)
100	-	-	10	-	104	130
162	242	360	83	151	156	140
-	-	-	-	55 (3 x 18,322)	26	-
-	10) 60	10) 288	-	-	-	50
-	-	-	-	-	-	-
2.240	**1.570**	**2.600**	**480**	**1.200**	**2.130**	**3.600**
2.765	1.300.000	180.000	2.041	4.770	16.430	3.600

9) Costs for doctor, hospital, treatment, auxiliary aids and the like are assumed (NL: one year after the accident, DK: mostly. S: practically in full) by the social insurance or the state, *without* right of subrogation.

10) Only awarded by individual courts (Italy-: in Milan; in certain regions in Spain).

11) For heads of damages c, e, and f together.

Case no.2

Product liability: Plant worker, now aged 34, suffered brain injury three years ago, spent SIX months in hospital, is partially paralysed, confined to a wheelchair, dependent on around 4 hours of help daily. According to expert opinion. 80% disabled, now unable to obtain work.

Amount of each head of damages in SFr 1000.- converted from average exchange rates of 31 st March 1992.

Heads of damages (type of damage)	Germany	England	France	Belgium
a. Medical care and nursing costs[1)]	82	73	202	86
b. Temporary incapacity/reduced capacity to work[2)]	76	85	73	96
c. Future concrete loss of earnings[3)]	485 (29,5 x 16,445)	455 (32,5 x 14)	321 (25,8 x 12,423)	400 (26,6 x 15,04)
d. Abstract loss of earning capacity[4)] (or loss of second job)	-	-	480 (6,0 x 80)	9
e. Future nursing and care[5)]	490 (26 x 18,865)	391 (26,05 x 15)	349 (26,5 x 13,174)	319 (19,5 x 16,34)
f. Increased needs[6)]	490 (26 x 18,865)	130	164	56
g. Special heads of damage[7)]	60	78	81	22
h. Non-pecuniary damage suffered by injured party	274	208	245	133
i. Non- pecuniary damage of next of kin	-	-	65	9
j. Increment for future inflation, additional amount for index-linked pensions (“Rentendynamik”)	263 (27% of c+e)	-	-	-
Total in Swiss francs	**1.730**	**1.420**	**1.950**	**1.130**
Total in original currency (in 1,000)	1.900	545	7.250	25.500

1) Costs for doctors, medicine, hospital, transport, expenses for nursing care at home, possibly for hospital visits,

auxiliary aids, rehabilitation, etc. that has already occurred.

2) In France and Belgium: Incapacité temporaire total or partielle (I.T.T. or I.T.P.). Calculation basis: Gross salary (DK, S, CH), modified net salary (D, B, A, in NL mostly), net salary and/or abstract scale (GB, F, I, E); Period: until the day of ruling or on consolidation.

3) Permanent loss of the gross or (modified) net earnings, capitalised up to probable age of retirement or in Italy, for life ./. "scarto"; in Switzerland for the (statistical) working life expectancy (in brackets the assumed annual amount of the loss of earnings X capitalisation multiplier).

4) Constant impairment to physiological integrity (France: incapacité physiologique; Italy: danno biologico: "point value" X degree of disability; possibly pension damages, loss of spare time occupation (B, NL).

5) Cost of continual care needed from a third party, capitalised for life (in brackets: presumed annual amount X multiplier).

6) Future recurring expenses for treatment, medicine, spa visits, auxiliary aids, invalid vehicle, special clothing and so on.

7) One-off, fairly high expenses, e.g. for adapting a flat for an invalid, rebuilding a house, retraining the injured party, and the like; possibly compensation of the subrogatable SI contributions (D).

Netherlands	Italy	Spain	Denmark	Sweden	Austria	Switzerland
95	60	70	8) -	8) -	65	125
39	61	60	82	9	66	99
160 (8,2 x 19,50)	355 (25,4 x 17,438 ./. 20%)	9) 1.380	247 (41,1 x 6)	316 (8,3 x 38,111)	422 (24 x 17,59)	771 (39 x 19,77)
32	290 (3,624 x 80)	-	-	-	-	-
225 (9,75 x 23,11)	133 (7,6 x 17,438)	-	8) -	8) -	252 (13 x 19,37)	530 (24 x 22,10)
8) -	-	-	8) -	108	128 (6,6 x 19,37)	60
12	-	-	9	-	-	65
97	181	290	57	102	117	100
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
660	**1.080**	**1.800**	**395**	**535**	**1.050**	**1.750**
815	894.000	125.000	1.680	2.130	8.100	1.750

8) These heads of damages are covered by deductible benefits of the SIC or the community, with no recourse against the tortfeasor.

9) For heads of damages c, e, and f together.

Case no.3

Professional indemnity: Fitter (36), died following one year of sickness caused by incorrect medication, survived by widow (36), three children (14, 11 and 6), also parents and two siblings (not in the same household). Ruling three years

after death.

Amount of heads of damages in SFr 1000.- Converted from average exchange rates of 31 st March 1992

Heads of damages (type of damage)	Germany	England	France	Belgium
Presumed annual salary of the breadwinner	38	36	33	36
a. Costs of attempted treatment and care[1)]	150	25	225	175
b. Temporary incapacity/reduced capacity to work[2)]	46	32	33	38
c. Funeral expenses	10	10	12	6
d. Dependency claim of widow and children together[3)]	200 (70% of 26 + fixed costs = 30,2 x 6,629)	81 (75% of 36 x 3)	299 (75% of 33 x 12,095)	382 (70% of 36 x 15,14)
e. Dependency claim of widow alone[4)]	278 (50% of 26 + fixed costs = 25,0 x 11,105)	218 (55% of 36 x 11)	-	-
f. Dependency claim of children[5)]	-	84 (1/3 of 36 x 11)	-	-
g. Non-pecuniary damages of deceased[6)]	55	-	54	10
h. Non-pecuniary damages of widow[7)]	-	20	27	10
i. Non-pecuniary damages of children	-	-	48	14
j. Non-pecuniary damages of further relations[8)]	-	-	22	10
k. Special heads of damages[9)]	44	-	-	5
l. Increment, additional amount, for “dynamic pensions”, “svalutazione” (revaluation)	167 (35% of d + e)	-	-	-
Total in Swiss francs	**950**	**470**	**720**	**650**
Total in original currency (in 1,000)	1.040	180	2.680	14.670

1) Doctors’, medicine, hospital and transport costs, expenses for nursing care at home, possibly for hospital visits, etc. that arose up until death.

2) Loss of earnings between the day of the accident and death (basis gross earnings or net wage plus social insurance contributions; in Latin countries calculated abstractly), for a year here.

3) Calculated for the period during which the children, as well as the widow are entitled to maintenance (England: from the day of the accident until the passing of judgement); in France and Belgium a lump sum is awarded for the total maintenance damages of the survivors (in brackets: annual amount X capitalization multiplier).

4) Germany and Austria: calculated from the time when the maintenance claim for one of the children ceases; England: claim of the widow from day of ruling; other countries: total maintenance damages of the widow.

5) Usually to age 18, in the case of an education lasting longer, at most until child are 25.

6) Pain and suffering for pain suffered until death (hereditary transmission is subject to certain conditions in most countries).

7) Genugtuung, Bereavement (loss of society), Préjudice (or dommage) moral, Danno morale, etc.

8) Particularly parents and brothers and sisters who lived in the same household as the deceased are eligible.

9) Health and other social insurance contributions, pension damages, possibly maintenance claim for children over 18.

10) Contained in d.

Netherlands	Italy	Spain	Denmark	Sweden	Austria	Switzerland
33	29	29	55 (gross)	53 (gross)	30	60 (gross)
186	108	70	14) -	14) -	50	150
30	29	42	55	4	30	54
5	10	12	5	6	9	12
-	-	-	-	-	262 (62% of 30 + fixed costs = 22,5 x 11,65)	-
11) 89 (2/3 v. 33 ./. AWW. of witch 3/5 x 18,67)	198 (40% of 29 x 17.093)	13) 245	99 (30% of 55 x 6)	14) -	137 (50% of 30 + fixed costs = 18,9 x 7,26)	404 (40% of 60 x 18,72 ./. 10%)
11) 17 (2/5 of 7 x 6,23)	92 (11,6 x 7,962	13) 231	(2,4 x 4) 10 (2,4 x 7) 17 (2,4 x 12) 29	14) -	-	(7,8 x 6,97) 54 (7,8 x 7,70) 60 (7,8 x 10,98) 86
4	-	-	5	5	19	-
-	60	-	-	-	-	40
-	150	-	-	-	-	60
-	60	-	-	-	-	20
-	-	-	-	-	13	-
-	78 (18% of a – f)	-	-	-	-	-
320	785	600	220	15	520	940
395	650.000	41.600	940	60	4.000	940

11) Mostly covered by benefits of the social Insurance carrier (AWW). Without recourse.

12) For e and h together.

13) For f and i together.

14) These heads of damages are fully covered by benefits of the social insurance carrier or the community, who have no right of subrogation.

15) Deduction for remarriage.

Netherlands	Italy	Spain	Denmark	Sweden	Austria	Switzerland
36	30	30	9) -	9) 2	52	40
8	15	15	6	8	19	29
-	-	-	98 (65,4 x 1,5)	-	-	-

-	75 (3 x 25)	8) 185	-	-	-	-
-	-	-	9) -	9) -	38 (1,7 x 22,22)	51 (2 x 25,38)
-	-	-	-	30 (1,25 x 24,149)	26	-
61	45	-	21	30	65	60
-	-	-	-	-	-	-
105	**165**	**230**	**125**	**70**	**200**	**180**
130	137.000	16.000	530	280	1.550	180

8) Total amount of heads of damages d, e and g together.

9) These heads of damages are largely or fully covered by benefits of the social insurance carriers or the health service (without subrogation).

Table 5

Comparative table of the compensation amounts awarded for personal injury in 11 West European countries, 1992 using 4 model cases.

	Germany	England	France	Belgium	Netherlands	Italy	Spain	Denmark	Sweden	Austria	Switzerland
Case no. 1	3,750	2,350	3,450	2,480	2,240	1,570	2,600	480	1,200	2,130	3,600
Case no. 2	1,730	1,420	1,950	1,130	660	1,080	1,800	395	535	1,050	1,750
Case no. 3	950	470	720	650	320	785	600	220	15	520	940
Case no. 4	250	200	450	290	105	165	230	125	70	200	180
Nos.1-4	**6,680**	**4,440**	**6,570**	**4,550**	**3,325**	**3,600**	**5,230**	**1,220**	**1,820**	**3,900**	**6,470**

Table 6

Level of compensation for personal injury compared with GDP per head in 11 countries, using 4 model cases.

Table 7

Highest amounts awarded in practice to an injured party for non-pecuniary damage in the case of very severe bodily injury (Position: 1992)

Country	Name of non-pecuniary damage	Amounts in original currency			Amounts (1992) converted into SFr.*
			1982	1992	
Italy	Danno morale	L.	75,000,000	500,000,000	604,000
Germany	Schmerzensgeld	DM	240,000	500,000	456,000
Belgium	Dommage moral, Pretium doloris, Prejudice esthetique. Pretium voluptatis	BFr.	3, 750,000	9,200,000	408,000
Spain	Daño moral	Ptas.	1,000,000	25,000,000	361,000
France	Pretium doloris, Prejudice esthetique, Prejudice d'agrement. Prejudice sexuel et d'etablissement	FFr.	500,000	1,200,000	323,000
Great Britain	Pain & suffering, Loss of amenity	£	70,000	110,000	287,000
Netherlands	Smartegeld	NFI.	100,000	300,000	243,000
Finland	Schmerzensgeld + Lebensbeeinträchtigung	Fmk.	155,000	550,000	184,000
Sweden	Sveda och värk + lyte och men	SKr,	230,000	660,000**	166,000
Norway	Mén-erstatning	NKr.	300,000	680,000	158,000
Austria	Schmerzengeld	ASch.	1,000,000	1,200,000***	156,000
Switzerland	Genugtuung	SFr.	100,000	150,000	150,000
Denmark	Svie og smerte + varigt men#	DKr.	50,000	355,000	83,000

* Average exchange rates of 31 31992

** Additional compensation for "olägenheter i övrigt" (other Inconveniences)

*** In addition, the disfigurement compensation can amount to ASch 250,000 in special cases.

New non-pecuniary heads of damages, introduced on 1.10.1984

New non-pecuniary heads of damages, introduced on 1.10.1984

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

BILAG 4 - OVERSIGT OVER FORHOLDET MELLEM PERSONSKADEERSTATNINGER OG ANDRE YDELSER SAMT SKAT

(Oversigten er ført ajour pr. 1. januar 1999. Der er siden foretaget enkelte ændringer, men ingen af disse har væsentlig betydning for arbejdsgruppens arbejde.)

I det følgende gives en *oversigt* over de vigtigste samspilsproblemer mellem personskadeerstatning og andre ydelser. Der er tre hovedinddelinger:

1. Hvilken indflydelse har andre ydelser på udmålingen af personskadeerstatning?

2. Hvilken betydning har en udbetalt erstatning for andre ydelser?

3. Beskatning af erstatningerne.

Ad 1. Hvilken indflydelse har andre ydelser på udmålingen af personskadeerstatning?

1.1. EAL § 1, Helbredelsesudgifter og andet tab.

I opgørelse af skadelidtes tab skal fradrages sociale ydelser og andre ydelser, der tilkommer skadelidte som følge af skaden, og som går til afholdelse af ovennævnte udgifter. I det følgende nævnes de vigtigste af reglerne:

1.1.1. Sygesikring

Reglerne om sygesikring står i sygesikringsloven (lovbekendtgørelse nr. 509 af 1. juli 1998). Loven henhører under Sundhedsministeriet og administreres af kommunernes socialforvaltninger på amtskommunernes vegne.

Ret til sygesikring.

Enhver med bopæl i Danmark og søfarende, der er forhyret med dansk skib, har automatisk ret til ydelser efter sygesikringsloven. For personer, der er tilflyttet fra udlandet, er der dog efter lovens § 1, stk. 3, 6 ugers ventetid, medmindre der er indgået gensidig overenskomst med fraflytningslandet om helt eller delvis bortfald af ventetiden; det er tilfældet mellem bl.a. de nordiske lande og inden for EU. For personer, der vender tilbage til Danmark for at bosætte sig her efter at have opholdt sig i udlandet som beskæftiget i dansk interesse eller med henblik på uddannelse, gælder ingen ventetid.

Sygesikringssystemet bygger på en almindelig og obligatorisk sygesikring, hvor man frit og uafhængigt af indkomstforholdene kan vælge at blive indplaceret i gruppe 1 eller 2. Overflytning mellem gruppe 1 og 2 sker mod et gebyr efter anmeldelse til socialforvaltningen i kommunen senest den 15. i måneden med virkning fra den 1. i den efterfølgende måned, jf. bekendtgørelse nr. 1005 af 14. december 1995. Gruppe 1-sikrede har efter bekendtgørelse nr. 645 af 11. september 1991 tvunget lægevalg, men lægeskift kan mod et gebyr ske fra den 1. i en måned efter henvendelse til kommunens socialforvaltning senest den 15. i måneden før. Gruppe 2-sikrede har frit lægevalg og behøver ikke henvisning fra praktiserende læge for at få speciallægehjælp.

Henvendelse om valg af sygesikringsgruppe, lægeskift, ydelse af tilskud m.v. skal ske til socialforvaltningen i bopælskommunen.

Afgørelser, truffet af kommunen, kan efter lovens § 24, stk. 4, indbringes for det sociale nævn, bortset fra afgørelser om ydelser efter sygesikringslovens § 13, der ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed. Afgørelser, truffet af amtskommunen, om ret til ydelser efter lovens §§ 6-16 (bortset fra § 13) og § 19 samt afgørelser, truffet af kommunen på amtskommunens vegne, kan indbringes for Ankestyrelsen. Ankefristen er 4 uger.

Ydelser.

Om adgangen til *lægehjælp* henvises til bekendtgørelse nr. 645 af 11. september 1991. Lægehjælp hos alment praktiserende læge ydes gratis til gruppe 1-sikrede. Endvidere ydes gratis speciallæge-hjælp efter henvisning fra den alment praktiserende læge. For gruppe 2-sikrede gælder for både almindelig lægehjælp og special- lægehjælp, at der ydes tilskud fra sygesikringen, svarende til sygesikringstilskuddet for den tilsvarende ydelse til en gruppe 1-sikret. Den gruppe 2-sikrede skal selv betale lægens honorar efter fradrag af sygesikringstilskuddet. For at få lægehjælp efter disse retningslinier er det dog en betingelse, at lægen har indgået overenskomst med sygesikringen. Hvis dette ikke er tilfældet, må man selv betale hele regningen, hvorefter man ved henvendelse til socialforvaltningen i bopælskommunen kan få refunderet et beløb, svarende til det normale sygesikringstilskud for gruppe 1-sikrede.

Sygehusbehandling.

Hver amtskommune yder efter lov om sygehusvæsenet (lovbekendtgørelse nr. 687 af 16. august 1995 med senere ændringer) gratis behandling gennem sit sygehusvæsen til personer, der bor i amtskommunen - eller som midlertidigt opholder sig i amtskommunen, forudsat at patienten ikke kan tåle at blive flyttet til et sygehus i bopælsamtskommunen eller i øvrigt trænger til øjeblikkelig hjælp. Amtskommunen yder endvidere sine borgere gratis behandling på en anden amtskommunes sygehuse m.fl. efter reglerne om frit sygehusvalg i § 5 b i lov om sygehusvæsenet samt i et vist omfang på Rigshospitalet og en række andre nærmere angivne private specialsygehuse.

Tandlægehjælp til forebyggende og behandlende tandpleje, men ikke til tandregulering og -protetik, ydes efter sygesikringslovens § 8 og bekendtgørelse nr. 1029 af 15. december 1993 til voksne gruppe 1-sikrede med en procentdel af de overenskomstmæssige takster for behandling og for forebyggende tandpleje. Børn under 18 år er omfattet af det lovpligtige tilbud om gratis kommunal børnetandpleje i lovbekendtgørelse nr. 411 af 26. maj 1994. Personer med nedsat førlighed eller vidtgående fysisk eller psykisk handicap skal efter lovbekendtgørelse nr. 411 af 26. maj 1994 tilbydes kommunal omsorgstandpleje, idet de dog kan vælge ikke at benytte tilbudet uden at miste adgangen til tilskud efter sygesikringsloven.

Tilskuddet efter sygesikringsloven er det samme til gruppe 1- og gruppe 2-sikrede.

Ud over tilskudsmuligheden efter sygesikringsloven har pensionister, hvis økonomiske forhold er ganske særligt vanskelige, mulighed for at få *personligt tillæg* efter § 17, stk. 3, i lov om social pension (lovbekendtgørelse nr. 22 af 14. januar 1998) efter en konkret skønsmæssig vurdering.

Endvidere er der efter § 82 i lov om aktiv socialpolitik (lovbekendtgørelse nr. 707 af 29. september 1998) mulighed for at få hjælp til nødvendig *tandbehandling* for andre end pensionister, hvis de ikke selv har økonomisk mulighed for at betale udgiften.

Endelig er der efter lov om social service § 97 om hjælpemidler, jf. § 11 i bekendtgørelse nr. 123 af 19. februar 1998, mulighed for i helt særlige tilfælde at få hjælp til visse former for tandprotesebehandling ved manglende tandanlæg og lignende.

Befordringsgodtgørelse ydes efter sygesikringslovens § 17 og bekendtgørelse nr. 101 af 27. februar 1996 til gruppe 1-sikredes nødvendige transport til læge eller speciallæge, hvis udgiften med billigste offentlige transportmiddel overstiger et vist beløb, og afstanden mellem patientens opholdssted og speciallægens konsultation overstiger et vist antal kilometer. Hjælpen udbetales af socialforvaltningen i kommunen.

Efter sygehuslovens § 6 og bekendtgørelse nr. 1176 af 21. december 1995 har personer med ret til gratis sygehusbehandling adgang til *gratis transport til sygehus* med det efter forholdene billigste forsvarlige

befordringsmiddel og med ambulance eller særligt sygekøretøj, hvis deres tilstand nødvendiggør det. Endvidere har pensionister med social pension ret til nødvendig befordring til sygehus i amtskommunen. Herudover ydes der fribefordring til personer, der har mere end 50 km til behandlingsstedet, samt - hvis der er mere end 5 km til behandlingsstedet - til ambulante efterbehandlingspatienter, deldøgnspatienter og midlertidigt hjemsendte patienter, hvis tilstand udelukker befordring med offentlige transportmidler. Udgiften skal dog overstige et vist beløb, jf. bekendtgørelse nr. 100 af 27. februar 1996.

Medicintilskud ydes efter bekendtgørelse nr. 1068 af 6. december 1996 til lægeordineret medicin, der er optaget på Sundhedsministeriets medicinfortegnelse om tilskudsberettigede lægemidler. Tilskuddet er det samme for gruppe 1- og 2-sikrede. Findes der flere ensartede (synonyme) lægemidler, ydes kun fuldt tilskud til det billigste lægemiddel.

Ud over tilskudsmuligheden efter sygesikringsloven har pensionister, hvis økonomiske forhold er ganske særligt vanskelige, mulighed for at få personligt tillæg til medicin efter § 17, stk. 3, i lov om social pension.

Endvidere er der efter lov om aktiv socialpolitik, § 82, og lov om social service, §§ 28, 84 og 97, jf. bekendtgørelse nr. 123 af 19. februar 1998, mulighed for andre end pensionister for at få hjælp til nødvendig medicin, hvis de ikke selv har økonomisk mulighed for at betale udgiften, eller der er tale om kroniske lidelser.

Fysiurgisk behandling hos autoriseret fysioterapeut eller på godkendt klinik ydes der efter sygesikringslovens § 9, jf. bekendtgørelse nr. 782 af 21. september 1995, tilskud til efter lægehenvisning med samme beløb for gruppe 1- og 2-sikrede. Efter bekendtgørelse nr. 125 af 19. december 1996 ydes også tilskud til kiropraktisk behandling hos kiropraktorer, der har overenskomst med sygesikringen. Der kan højst ydes tilskud til 5 behandlinger og 1 røntgenundersøgelse inden for en 12 måneders periode; begrænsningen gælder dog ikke personer med kroniske lidelser i bevægeapparatet. Endvidere kan der efter bekendtgørelse nr. 1069 af 18. december 1997 ydes tilskud til fodbehandling til bestemte patientgrupper efter lægehenvisning.

Psykologbehandling er efter bekendtgørelse nr. 1191 af 18. december 1996, jf. bekendtgørelse nr. 726 af 16. september 1997 tilskudsberettiget for bl.a. følgende personkreds: røveri-, volds- eller voldtægtsofre, trafik- og ulykkesofre, pårørende til alvorligt psykisk syge personer, personer med en alvorligt invaliderende sygdom og deres pårørende. Behandling forudsætter lægehenvisning. Der ydes tilskud for gruppe 1- og 2-sikrede for indtil 12 konsultationer pr. behandlingsforløb.

Tilskud til *briller* ydes efter sygesikringslovens § 10 til børn under 16 år og kun til anskaffelse af stel og glas under +7. Efter lov om social service, § 97, jf. bekendtgørelse nr. 123 af 19. februar 1998, § 17, kan der ydes tilskud til briller og kontaktlinser til afhjælpning af følger af en medicinsk-optisk defineret varig øjen-lidelse eller et varigt synshandicap efter nærmere indikationer i bekendtgørelsen.

1.1.2. Arbejdsskadesikring

Hvor der er tale om en arbejdsskade, vil der kunne ydes betaling til udgifter til sygebehandling, optræning og hjælpemidler, hvis de er nødvendige for at sikre den bedst mulige helbredelse, forudsat at udgifterne ikke kan afholdes efter sygesikringsloven eller som led i hospitalsbehandling. Udgifter kan normalt kun afholdes, så længe sagen er under behandling i Arbejdsskadestyrelsen, medmindre der er tale om særlige omstændigheder, fx for tandskader, hvor endelig behandling først kan foregå efter den frist på 2 år i § 31, som afgørelse om erstatning og andre ydelser så vidt muligt skal træffes inden for. Udgifter efter § 30 kan også afholdes ved genoptagelse af sagen med henblik på en ændret vurdering af erhvervsevnetab og varigt mén, jf. § 30, stk. 3.

1.1.3. Lov om social pension

Efter lovbekendtgørelse nr. 22 af 14. januar 1998 om sociale pensioner kan førtidspensionister under visse betingelser få særlige tillæg til pensionen. Efter § 16, stk. 1, kan der tilkendes bistandstillæg til personer i alderen 18-67 år, hvis ansøgeren er blind eller stærkt svagsynet, eller hvis invaliditeten medfører, at ansøgeren stadig må have personlig bistand af andre til at varetage personlige fornødenheder, fx til at spise, færdes ude og inde, af- og påklædning og til at gå på toilettet. Hvis ansøgeren er gift, forudsættes det, at ægtefællen hjælper i ret vidt omfang, således at bistandstillæg kun kan tilkendes, hvis bistanden går ud over ægtefællens naturlige pligt til at yde håndsrækninger. - Hvis ansøgerens invaliditet kræver vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse, kan der tilkendes plejetillæg, jf. § 16, stk. 2. Det er en forudsætning, at ansøgeren kræver konstant overvågning eller hjælp, således at vedkommende kun kan være alene i ganske korte perioder, som regel

ikke over 1-2 timer.

Bistands- og plejetillæg kan tilkendes efter ansøgning ud fra ansøgerens bistands- og plejebehov. Tillæggene ydes uden hensyn til ansøgerens økonomiske forhold og er skattefri. De bevares efter overgang til folkepension.

Personer mellem 18 og 67 år, der lægeligt set opfylder de helbredsmæssige betingelser for mellemste eller højeste førtidspension, men som på grund af erhvervsindtægt (på mere end det dobbelte grundbeløb for enlige) er afskåret fra at opnå en sådan pension, kan få tilkendt invaliditetsydelse, jf. § 18. Modtagere af invaliditetsydelse betragtes i almindelighed ikke som pensionister.

1.1.4. Lov om social service

Efter lovbekendtgørelse nr. 581 af 6. august 1998 kan der ydes personlig hjælp og pleje, hjælp eller støtte til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet og hjælp til at vedligeholde fysiske eller psykiske færdigheder.

Tilbudene gives til personer, som på grund af midlertidig eller varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke selv kan udføre disse opgaver.

Efter § 76, stk. 2, kan personer under 67 år, der har behov for personlig hjælp og pleje og for støtte til løsning af nødvendige praktiske opgaver i hjemmet i mere end 20 timer ugentlig på grund af betydelig nedsat fysisk og psykisk funktions-evne, vælge at få udbetalt et kontant tilskud til hjælp, som den pågældende selv antager.

En ny regel i § 78 har lovfæstet en ledsageordning på 15 timer om måneden til personer under 67 år, der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der ikke skyldes sindslidelse eller sociale årsager. Brugeren afholder egne og som udgangspunkt også ledsagerens udgifter til befordring, biografbesøg m.v., når ledsagerens tilstedeværelse ønskes. Efter § 31 kan kommunen efter en konkret vurdering tilbyde unge mellem 16 og 18 år ledsagelse i op til 15 timer om måneden.

Til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan der ydes støtte til hjælpemidler efter §§ 97-98 og bekendtgørelse nr. 123 af 19. februar 1998, når hjælpemidlet i væsentlig grad kan afhjælpe de varige følger af den nedsatte funktionsevne og derved i væsentlig grad lette den daglige tilværelse, eller er nødvendigt for at ansøgeren kan udøve et erhverv. Ifølge § 98 kan der ikke ydes hjælp til forbrugsgoder, der normalt indgår i sædvanligt indbo. Det er i øvrigt fastsat, at hjælp til andre forbrugsgoder kun ydes, når udgiften er over 500 kr., og hjælpen udgør 50% af prisen på et almindeligt standardprodukt af den pågældende art.

Til samme personkreds kan der efter § 99 og bekendtgørelse nr. 122 af 19. februar 1998 ydes støtte til køb af motorkøretøj i form af rentefrit lån.

Efter § 102 kan samme personkreds få hjælp til boligindretning, og efter § 103 kan personer, der modtager social pension, få støtte til befordring.

1.1.5. Lov om aktiv socialpolitik

Efter lovbekendtgørelse nr. 707 af 29. september 1998 kan der ydes støtte til rimeligt begrundede enkeltudgifter til en person, som har været ude for ændringer i sine forhold, hvis den pågældendes egen afholdelse af udgifterne i afgørende grad vil vanskeliggøre den pågældendes og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden. Hjælpen kan normalt kun ydes, hvis udgiften er opstået som følge af behov, der ikke har kunnet forudses.

Kommunen kan yde hjælp til udgifter til sygebehandling, medicin, tandbehandling eller lignende, der ikke kan dækkes efter anden lovgivning, hvis ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne. Der kan kun ydes hjælp, hvis behandlingen er nødvendig og helbredsmæssigt velbegrundet. Der kan kun undtagelsesvis ydes hjælp til udgifter til behandling uden for det offentlige behandlingssystem. Dette forudsætter, at der ikke er behandlingsmuligheder inden for det offentlige behandlingssystem, og at behandlingen i hvert enkelt tilfælde er lægeligt velbegrundet.

Kommunen kan yde hjælp til en flytning, som forbedrer ansøgerens eller familiens bolig- eller erhvervsforhold. Det er en betingelse for hjælpen, at hverken ansøgeren eller ægtefællen har økonomisk mulighed for at betale udgifterne.

1.2. EAL § 2 "Tabt arbejdsfortjeneste"

I opgørelsen af erstatning skal fradrages løn under sygdom, dagpenge, skadeserstatning og lignende ydelser. Reglen medfører således, at summaforsikringer ikke berøres. I det følgende omtales to af de centrale fradragsydelser, socialhjælp og sygedagpenge:

1.2.1. Lov om aktiv socialpolitik

I lov om aktiv socialpolitik (lovbekendtgørelse nr. 707 af 29. september 1998), der trådte i kraft den 1. juli 1998, er samlet de hidtidige regler fra bistandsloven om kontanthjælp, revalidering, fleksjob og skånejob med løntilskud og fra lov om kommunal aktivering om aktivering. Til loven knytter sig en række bekendtgørelser og vejledning nr. 43 af 5. marts 1998. Om fortolkningen af loven i praksis henvises til "Ankestyrelsens Praksis - Aktiv socialpolitik" med afsnit om retssikkerhed og administration, som udsendes i revideret udgave hvert år.

Formål og personkreds

Formålet med aktivloven er efter § 1 dels at forebygge, at personer, der har vanskeligheder ved at fastholde et arbejde, får behov for hjælp til forsørgelse, og dels at skabe et økonomisk sikkerhedsnet for dem, som ikke kan skaffe det nødvendige til sig selv eller familien, så de bliver i stand til at klare sig selv. Samtidig præciseres pligten for modtageren af hjælp til efter evne at udnytte og udvikle sin arbejdsevne, herunder ved at tage imod tilbud om arbejde eller aktivering.

Anvendelsen af lovens regler hviler på en konkret ofte skønsmæssigt præget vurdering.

Efter § 3 har enhver, der opholder sig lovligt her i landet, ret til hjælp efter loven, forudsat lovens betingelser er opfyldt, herunder står til rådighed for arbejdsmarkedet. Ret til vedvarende hjælp til forsørgelse, det vil sige ud over 1 år, er dog betinget af, at ansøgeren er dansk statsborger eller statsborger i et EU/EØS-land.

Henvendelse om hjælp skal ske til socialforvaltningen i opholdskommunen, der samtidig er handlekommune.

Personer, der opholder sig udlandet, kan som udgangspunkt ikke få hjælp, medmindre opholdet er et led i aktivering, eller et kortvarigt ophold, som kommunen på grund af ganske særlige forhold har tilladt, jf. § 5. Dog kan Den Sociale Sikringsstyrelse efter § 6 bestemme, at en dansk statsborger, som har opholdt sig mange år i udlandet, kan få hjælp til forsørgelse, når hjemsendelse derved kan undgås.

Visitation og opfølgning

Har en person brug for økonomisk hjælp på grund af ledighed, kan kommunen normalt gå ud fra, at behovet kan opfyldes ved kontanthjælp og aktivering ("glatsagsbehandling"). Efter § 8 skal kommunen hurtigst muligt og senest 8 uger efter første udbetaling af løbende hjælp foretage en kvalificeret vurdering af, om hjælpen på lidt længere sigt er tilstrækkelig til, at modtageren kan klare sig selv, og borgeren skal have skriftlig besked, jf. RTL § 7. Er dette ikke tilfældet, skal kommunen give andre egnede tilbud, f.eks. revalidering, fleksjob eller lignende. Visitationen skal tilrettelægges, så modtagere af hjælp ikke fastholdes i det sociale system længere end nødvendigt. Indsatsen skal altid foretages i samarbejde med borgeren, jf. den sociale retssikkerhedslovs § 4.

Kommunens opfølgning skal ske løbende og senest hver 3. måned, jf. § 10. Er der lavet en erhvervsplan i forbindelse med revalidering, skal opfølgning ske hver 6. måned, mens der i sager om fleksjob og skånejob første gang skal ske opfølgning efter 6 måneder og derefter senest 12 måneder efter.

Aktivering

Efter § 11 er aktivering og kontanthjælp ligestillet, så kommunen kan vælge straks at tilbyde aktivering.

Ansøgeren og ægtefællen skal have udnyttet deres arbejdsmuligheder og kan derfor normalt ikke uden konsekvenser for hjælpen afslå at tage imod et arbejde eller et rimeligt tilbud om aktivering mv., som kan forbedre arbejdsmulighederne, jf. § 13. Siden 1. juli 1998 skal kommunen sørge for, at personer, der får hjælp alene på grund af ledighed, tilmeldes arbejdsformidlingen, jf. § 8a.

Når en person skal deltage i voksen- eller efteruddannelse, skal kommunen efter § 19 lave en skriftlig plan, og

kommunen skal lave en skriftlig erhvervsplan, når en person skal have hjælp til revalidering, jf. § 50. I øvrigt afgør kommunen efter § 9 selv, hvornår der er behov for at lave en skriftlig plan.

Kontanthjælp

Det er en forudsætning for at få kontanthjælp og aktivering, at ansøgeren har været udsat for ændringer i sine forhold (en "social begivenhed"), f.eks. sygdom, arbejdsløshed eller samlivsophør, som bevirker, at ansøger ikke har mulighed for at skaffe det nødvendige til sin egen eller familiens forsørgelse, og at behovet ikke kan dækkes gennem andre ydelser, jf. § 11.

Efter § 25 beregnes kontanthjælp til forsørgelse som et månedligt beløb, hvis størrelse afhænger af, om modtageren har forsørgelsespligt over for børn eller ikke. Beløbet er normalt mindre til personer under 25 år, medmindre de forsørger eget barn i hjemmet eller har haft arbejdsindtægter af en vis størrelse i en sammenhængende periode på 18 måneder umiddelbart før den "sociale begivenhed". Beløbet er ens, uanset om man er i aktivering eller ikke.

Hjælpen, der er skattepligtig, dækker udgifter til kost, tøj, faste udgifter, herunder til bolig, samt eventuelle udgifter til børn. Personer, der har høje boligudgifter eller stor forsørgerbyrde, har som hidtil mulighed for at få særlig støtte, jf. § 34. Når der er udbetalt kontanthjælp i 6 måneder, kan den samlede hjælp, inkl. ansøgers øvrige indtægter, dog ikke overstige det maksimale dagpengebeløb, jf. bekendtgørelse nr. 78 af 4. februar 1998, § 7. Den beregnede særlige støtte nedsættes derfor i overensstemmelse hermed, medmindre der ydes revalideringsydelse efter § 52.

Efter § 30 trækkes indtægter (herunder erstatning for tabt arbejdsfortjeneste) fra i hjælpen.

Endelig ses der bort fra erstatning af erhvervsevne for personskade efter lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, lov om erstatningsansvar, lov om forsikring mod følger af arbejdsskadelov, lov om erstatning for vaccinationsskader, lov om patientforsikring, lov om lægemiddelskader, lov om erstatning til skadelidte værnepligtige, jf. § 14, stk. 3, og bekendtgørelse nr. 625 af 21. august 1998. Tilsvarende gælder godtgørelse for varigt mén og svie og smerte, se § 14, stk. 5.

Kommunen kan efter § 93, stk. 1, nr. 6, bl.a. træffe beslutning om tilbagebetaling, når der ydes hjælp, når der på det tidspunkt, da der søges hjælp på grund af økonomisk trang, foreligger forhold, der viser, at den pågældende i løbet af kortere tid vil være i stand til at tilbagebetale hjælpen.

Kommunen skal efter stk. 2 senest ved udbetaling af hjælpen oplyse modtageren om, at hjælpen skal betales tilbage og med hvilken begrundelse.

Kommunen kan ikke efter stk. 3 træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1 af den hjælp, som en person modtager under aktivering.

Kommunen kan efter § 94 træffe afgørelse om tilbagebetaling, når en person, der har modtaget hjælp, senere får udbetalt en erstatning, et underholdsbidrag eller lignende, der dækker samme tidsrum og samme formål som den udbetalte hjælp.

Kommunen kan dog ikke træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1 af den hjælp, som en person modtager under aktivering efter kapitel 4.

Kommunen kan endvidere bl.a. ikke træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1, når en erstatning for tab af erhvervsevne udbetales som følge af personskader efter erstatningsansvarsloven.

Ved lov nr. 202 af 1. maj 1998 blev lov om en aktiv socialpolitik ændret - §§ 14 og 33 til følgende opfattelse:

> "§ 14. Kommunen kan ikke yde hjælp, hvis ansøgeren og ægtefællen har formue, som kan dække det økonomiske behov. Kommunen ser dog bort fra beløb på op til 10.000 kr., for ægtefæller 20.000 kr.
>
> Stk. 2. Der ses desuden bort fra den del af en formue, der er nødvendig for at kunne bevare eller opnå en nødvendig boligstandard, eller som bør bevares af hensyn til ansøgerens og familiens erhvervs- eller uddannelsesmuligheder.

Stk. 3. Der skal tillige ses bort fra erstatning for tab af erhvervsevne, der udbetales som følge af personskade efter

1) lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser,

2) lov om erstatningsansvar eller

3) lov om forsikring mod følger af arbejdsskade.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter nærmere regler om, i hvilke andre tilfælde der skal ses bort fra erstatning for tab af erhvervsevne, der udbetales som følge af personskade.

Stk. 5. Kommunen ser endvidere bort fra formue, som skyldes beløb, der er udbetalt som godtgørelse for varigt men og ikke-økonomisk skade samt ydelser fra godkendte sociale fonde, stiftelser, foreninger m.v., der er fritaget for beskatning hos modtageren, jf. ligningslovens § 7, litra z."

"§ 33. Der foretages ikke fradrag i hjælpen for:

1) Invaliditetsydelse, invaliditetsbeløb samt bistands- og plejetillæg efter lov om social pension.

2) Godtgørelse efter § 38.

3) Vederlag som tilforordnet ved valg.

4) Ydelser fra godkendte sociale fonde, stiftelser m.v., der er fritaget for beskatning hos modtageren, jf. ligningslovens § 7, litra z.

5) Børns indtægter og indtægter, der vedrører børn.

6) Værdien af kost m.v. under indlæggelse på sygehus eller lignende behandlingsinstitutioner. Hvis sygehusopholdet har varet i mere end 3 måneder, kan der dog foretages fradrag svarende til den besparelse, der er en følge af indlæggelsen.

Stk. 2. De erstatninger for tab af erhvervsevne, der omtales i § 14, stk. 3 og 4, godtgørelse for varigt men og godtgørelse for ikke-økonomisk skade samt indtægter, der hidrører herfra, trækkes ikke fra i hjælpen."

Samtidig ændredes § 94 (tilbagebetalingsregler), idet § 94, stk. 1- 4, fik følgende formulering:

"§ 94. Kommunen kan træffe afgørelse om tilbagebetaling, når en person, der har modtaget hjælp, senere får udbetalt en erstatning, et underholdsbidrag eller lignende, der dækker samme tidsrum og samme formål som den udbetalte hjælp.

Stk. 2. Kommunen kan ikke træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1 af den hjælp, som en person modtager under aktivering efter kapitel 4.

Stk. 3. Kommunen kan endvidere ikke træffe beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1, når en erstatning for tab af erhvervsevne udbetales som følge af personskade efter

1) lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser,

2) lov om erstatningsansvar eller

3) lov om forsikring mod følger af arbejdsskade, bortset fra de tilfælde, der omfattes af den nævnte lovs § 40, stk. 1.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter nærmere regler om, i hvilke andre tilfælde der ikke kan træffes beslutning om tilbagebetaling efter stk. 1 i anledning af erstatning for tab af erhvervsevne, der udbetales som følge af personskade."

I bemærkningerne til lovforslaget (Folketingstidende 1997/98, 2. samling, tillæg A, sp. 314) siges det bl.a.:

> "Det foreslås herefter, at erstatning for tab af erhvervsevne, der udbetales efter erstatningsansvarsloven og arbejdsskadeforsikringsloven, lige som for voldsofre bliver uden indflydelse på retten til kontanthjælp.
>
> Med henblik på lignende erstatninger, der f.eks. udbetales i medfør af lov om patientforsikring, lov om erstatning for lægemiddelskader og lov om erstatning for vaccinationsskader, foreslås en bemyndigelse for socialministeren til at fastsætte regler herom.
>
> Der har været en del uklarhed med hensyn til begreberne "erstatning for tabt arbejdsfortjeneste" og "erstatning for tab af erhvervsevne". Såvel reglen om voldsofre som den foreslåede udvidelse af denne regel gælder alene erhvervsevnetabserstatninger, dvs. erstatninger med virkning for fremtiden. I modsætning hertil vedrører erstatninger for tabt arbejdsfortjeneste en periode, der er forløbet og måske har været dækket af sygedagpenge, kontanthjælp eller andre sociale ydelser. Sådanne ydelser fratrækkes i erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, jf. princippet i erstatningsansvarslovens § 2, således at der ikke bliver tale om såkaldt dobbeltforsørgelse. I en konkret sag fandt Den Sociale Ankestyrelse, at "erstatning" efter voldsofferloven kunne ydes for såvel tabt arbejdsfortjeneste som (fremtidigt) tab af erhvervsevne. Man krævede således en del af erstatningen for tab af erhvervsevne anvendt som tilbagebetaling af den udbetalte kontanthjælp, uanset at det fremgik af afgørelsen fra Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser, at der var givet afslag på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Derfor fandtes det nødvendigt at præcisere i bistandslovens § 26, at der ikke kan træffes afgørelse om tilbagebetaling i anledning af en erstatning for tab af erhvervsevne. Denne præcisering foreslås udvidet til at omfatte de nye persongrupper, som det foreliggende forslag retter sig imod."

Udtalelsen om, at ydelserne fratrækkes i tabt arbejdsfortjeneste, er ikke i overensstemmelse med gældende ret, hvis ydelserne er trangsbestemt, idet der kan forventes rejst et tilbagebetalingskrav efter § 94 (eller § 93, stk. 1, nr. 6). FED 1996, 710 Ø, illustrerer denne problemstilling.

1.2.2. Sygedagpenge

Sygedagpenge ydes som erstatning for tab af arbejdsindtægt ved uarbejdsdygtighed på grund af sygdom, herunder tilskadekomst. Dansk indfødsret er ikke en betingelse for at få dagpenge.

Dagpengelovens personkreds er bl.a.

- Lønmodtagere, der, når de ikke får fuld løn under sygdom, har ret til dagpenge fra 1. hele fraværsdag, jf. § 3.

- Selvstændige erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller, der har ret til dagpenge fra kommunen fra 1. dag efter 3 ugers sygdom, hvis de har en dokumenteret arbejdsfortjeneste ved virksomheden, og yderligere kan sikre sig frivilligt fra første fraværsdag, jf. §§ 10 og 20, med enten fuld sats eller 2/3 heraf.

Reglerne står i dagpengeloven (lovbekendtgørelse nr. 632 af 22. juli 1997) og i bekendtgørelse nr. 442 af 23. juni 1998.

Almindelige betingelser

Dagpenge ydes efter lovens § 1, stk. 2, af bl.a.

- private arbejdsgivere til ansatte ved sygefravær i 2 uger fra 1. hele fraværsdag,

- offentlige arbejdsgivere til ansatte ved sygefravær fra 1. hele fraværsdag. Ved offentlige arbejdsgivere forstås offentlige myndigheder samt private institutioner, hvis udgifter dækkes med mindst 50 pct. af offentlige midler.

Kommunen træffer afgørelse om retten til dagpenge, jf. § 31. Kommunens afgørelser om dagpenge kan efter § 32 indbringes for det sociale nævn inden 4 uger efter meddelelsen om afgørelsen. Nævnenes afgørelser kan efterprøves af Ankestyrelsen, hvis styrelsen finder, at afgørelsen har principiel eller generel betydning.

Dagpenge til lønmodtagere

Lønmodtagere, som ikke får udbetalt fuld løn under sygdom og har været ansat hos arbejdsgiveren i de sidste 13 uger før fraværet og i denne periode har været beskæftiget hos denne i mindst 120 timer, har ved sygefravær ret til dagpenge fra arbejdsgiveren i 2 uger fra 1. hele fraværsdag, uanset om ansættelsen ophører forinden, jf. §§ 1 og 3. Private arbejdsgivere afholder efter § 25 udgifterne til dagpenge i de første 2 uger af sygefraværet, og de øvrige udgifter til dagpenge afholdes af den sikredes opholdskommune.

Offentlige arbejdsgivere, dvs. offentlige myndigheder og private institutioner, hvis udgifter dækkes med mindst 50 pct. af offentlige midler, skal udbetale dagpenge under hele sygefraværet, så længe lønmodtageren er ansat, jf. §§ 1 og 3.

Lønmodtagere, der ikke opfylder beskæftigelseskravet for retten til dagpenge fra arbejdsgiveren, har efter § 4 ret til dagpenge fra kommunen, hvis de har været tilknyttet arbejdsmarkedet i de sidste 13 uger før sygdommens indtræden og har været i beskæftigelse i mindst 120 timer, eller hvis de på sygemeldingstidspunktet ville have været berettiget til arbejdsløshedsdagpenge eller en ydelse, der erstatter arbejdsløshedsdagpenge efter lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik eller efter lov om arbejdsmarkedsuddannelser. Endvidere er der ret til dagpenge fra kommunen for personer, der inden for den seneste måned har afsluttet en erhvervsuddannelse af mindst 18 måneders varighed, eller som er elever i lønnet praktik i en uddannelse, der er reguleret ved eller i henhold til lov.

Dagpengenes størrelse beregnes på grundlag af den aktuelle timefortjeneste, som lønmodtageren ville have været berettiget til under sygefraværet efter betaling af arbejdsmarkedsbidrag, jf. lovens § 9, stk. 1. For lønmodtagere uden på forhånd fastsat arbejdstid eller timefortjeneste, anvendes i stedet den gennemsnitlige indtjening i de seneste 4 uger før sygdommen. Dagpenge fra arbejdsgiveren ydes dog kun på grundlag af indtjening hos den pågældende arbejdsgiver.

Dagpengene pr. time kan ikke udgøre mere end det maksimale ugentlige dagpengebeløb divideret med den normale overenskomstmæssige arbejdstid pr. uge, jf. lovens § 9, stk. 2.

Dagpenge til selvstændige erhvervsdrivende

Efter lovens § 10 har personer, der har indtægt ved selvstændig erhvervsvirksomhed, ret til dagpenge fra kommunen fra 1. fraværsdag efter 3 ugers sygdom. Er der tegnet frivillig sikring efter § 20, har vedkommende dog ret til dagpenge fra 1. hele fraværsdag efter sygdommens indtræden. Det er en forudsætning, at ansøgeren inden for de sidste 12 måneder har udøvet selvstændig erhvervs-virksomhed i væsentligt omfang i mindst 6 måneder, heraf den seneste måned forud for fraværsperioden.

Dagpenge beregnes for en uge ad gangen på grundlag af årsopgørelsen for det seneste regnskabsår efter indgivet selvangivelse.

Er der tegnet frivillig sikring efter § 20 for de første 3 ugers sygdom, udgør dagpengene mindst 2/3 af det maksimale dagpengebeløb.

Udbetalingen af dagpenge ophører efter § 22, når der er udbetalt dagpenge eller løn under sygdom for mere end 52 uger i de 18 forudgående kalendermåneder. Udbetalingen skal dog forlænges, hvis det anses for overvejende sandsynligt, at revalidering vil blive iværksat, eller den sikrede er under eller venter på lægebehandling, som må antages inden for en kortere tid at kunne genskabe arbejdsdygtigheden. Hvis den sygemeldte lider af alvorlig sygdom, der kræver langvarig behandling, før erhvervsmæssig beskæftigelse kan genoptages, kan dagpengeudbetalingen forlænges med 2 x 26 uger, jf. bekendtgørelse nr. 442 af 23. juni 1998, § 38, nr. 1.

Desuden kan dagpengeudbetalingen efter lovens § 22 forlænges, hvis der ved varighedsbegrænsningens indtræden er ansøgt om førtidspension, eller der i Arbejdsskadestyrelsen verserer en sag, som styrelsen endnu ikke har truffet afgørelse om erhvervsevnetab i.

Dagpengeudbetaling kan endvidere forlænges, hvor der er tale om uhelbredelig sygdom, jf. § 38, nr. 2, i bekendtgørelse nr. 442 af 23. juni 1998.

Ophør af dagpengeudbetaling sker den dag, hvor den sikrede er arbejdsdygtig, uanset om vedkommende undlader at træde i arbejde eller raskmelde sig, jf. lovens § 5, stk. 1.

Kommunen skal i øvrigt efter lovens § 24 senest efter 8 uger og derefter mindst hver 8. uge vurdere den sikredes forhold med henblik på, om der er behov for behandling, optræning, revalidering, overgang til pension eller andre former for bistand.

1.3. EAL §§ 3-9 (svie og smerte, méngodtgørelse, erhvervsevnetab)

Bortset fra ydelser efter ASFL fratrækkes ingen ydelser i erstatninger, det være sig sociale ydelser eller private forsikringer eller pensioner.

2. Hvilken betydning får en udbetalt erstatning for andre ydelser?

2.1. Generelt

For så vidt angår de ydelser, der er nævnt under pkt. 1.1.1. og 1.1.3.-1.1.5. gælder, at der kan blive tale om nedsættelse, hvis de er indtægtsuafhængige. Ydes de med tilbagebetalingspligt, skal de ikke fradrages. Særligt for så vidt angår lov om aktiv socialpolitik bemærkes, at godtgørelse efter § 9 og erhvervstab efter §§ 5-8 holdes uden for beregningsgrundlaget. Her kan man altså kumulere erstatningen med de sociale ydelser. Sygedagpenge fradrages derimod, og tabt arbejdsfortjeneste indgår i beregningsgrundlaget.

2.2. Særligt om social pension

Hvis skadelidte får *social pension*, opstår der derimod et samspilsproblem.

Lov om social pension (lovbekendtgørelse nr. 22 af 14. januar 1998 med senere ændringer) indeholder reglerne om både folkepension, der kan ydes til personer, der er fyldt 65 år, og om førtidspension (tidligere enkepension, invalidepension og førtidig folkepension), der kan ydes til personer i alderen 18 til 67 år med væsentligt nedsat erhvervsevne. - Reglerne om delpension står i lov om delpension (lovbekendtgørelse nr. 226 af 5. maj 1991 med senere ændringer). Henvendelse om ydelser skal rettes til socialforvaltningen i opholdskommunen, jf. § 9 i den sociale retssikkerhedslov.

Ved bedømmelsen af graden af nedsættelsen af ansøgerens erhvervsevne skal der foretages dels en lægelig vurdering af ansøgerens fysiske eller psykiske invaliditet og funktionsevne og dels en social vurdering af ansøgerens mulighed for og evne til, eventuelt efter revalidering eller lignende, at forsørge sig selv ved arbejde, trods den lægelige invaliditet, jf. § 15. Den lægelige vurdering tager udgangspunkt i erfaringer om, hvilke helbredsmæssige begrænsninger og lidelser, der almindeligvis medfører, at folk må opgive deres erhvervsarbejde helt eller delvis. Det er en forudsætning for at få pension, at invaliditeten er varig, dvs. at der ikke er udsigt til, at den bedres væsentligt, hverken af sig selv eller ved behandling.

Da samme lægelige invaliditet kan have helt forskellige erhvervsmæssige følger, foretages der også en social vurdering, dvs. en vurdering af om ansøgeren - trods invaliditeten - har mulighed for at arbejde og få indtægt, svarende til en anden person med lignende uddannelse og baggrund.

En person skal vurderes i fuldt selverhverv, hvis vedkommende har haft erhvervsarbejde i 27 timer ugentligt eller derover. Den samme varige lægelige invaliditet kan derfor medføre, at ansøgers erhvervsevne, bedømt i "fuldt erhverv", anses for reduceret med mere end 2/3, dvs. til mellemste førtidspension, mens den, bedømt ud fra "arbejde i eget hjem", ikke berettiger til pension, fordi invaliditeten og funktionsevnen ikke skønnes nedsat med mindst halvdelen ved dette arbejde.

Forudsætningen for at kunne få førtidspension er, at ansøgers erhvervsevne er nedsat med mindst halvdelen og som hovedregel af helbredsmæssige årsager.

I visse tilfælde kan der dog tilkendes almindelig førtidspension, selv om nedsættelsen af erhvervsevnen ikke udelukkende skyldes helbredsmæssige forhold. Således kan personer mellem 18 og 67 år få tilkendt kombineret helbredsbetinget og behovsbetinget almindelig førtidspension efter § 14, stk. 3, nr. 2, hvis ansøgeren har væsentlige helbredsmangler, uden at de dog i sig selv reducerer erhvervsevnen med mindst halvdelen. - Og efter § 14, stk. 3, nr. 3, kan personer mellem 50 og 67 år få tilkendt en behovsbestemt almindelig førtidspension, når sociale og

helbredsmæssige forhold tager for det. Efter praksis er det normalt en forudsætning for at få behovsbestemt førtidspension efter § 14, stk. 3, nr. 3, at ansøger er tæt ved 60 års alderen, idet yngre ansøgere uden helbredsmangler af betydning sædvanligvis vil blive henvist til at søge arbejde, medmindre særlige forhold taler imod. - Efter begge regler er det imidlertid en betingelse for at kunne få pension, at ansøgers og dennes eventuelle ægtefælles samlede indtægter ikke overstiger en udelukkelsesgrænse, der svarer til sygedagpengenes maksimale beløb, jf. § 15 i bekendtgørelse nr. 1046 af 17. december 1997. For enlige ansøgere må indtægterne ikke overstige 2/3 af dagpengenes maksimale beløb for at kunne få behovsbestemt førtidspension.

Almindelig førtidspension tilkendes som forhøjet almindelig førtidspension, hvis modtageren har søgt og fået tilkendt inden deres fyldte 60. år, og som almindelig førtidspension til modtagere, der først har fået tilkendt pension efter deres fyldte 60. år, jf. § 14, stk. 4.

Førtidspensionister kan under visse betingelser få særlige tillæg til pensionen. Efter § 16, stk. 1, kan der tilkendes bistandstillæg til personer i alderen 18 - 67 år, hvis ansøgeren er blind eller stærkt svagsynet, eller hvis invaliditeten medfører, at ansøgeren stadig må have personlig bistand af andre til at varetage personlige fornødenheder, f.eks. til at spise, færdes ude og inde, af- og påklædning og til at gå på toilettet. Hvis ansøgeren er gift, forudsættes det, at ægtefælles hjælper i ret vidt omfang, således at bistandstillæg kun kan tilkendes, hvis bistanden går ud over ægtefællens naturlige pligt til at yde håndsrækninger. - Hvis ansøgerens invaliditet kræver vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse, kan der tilkendes plejetillæg, jf. § 16, stk. 2. Det er en forudsætning, at ansøgeren kræver konstant overvågning eller hjælp, således at vedkommende kun kan være alene i ganske korte perioder, som regel ikke over 1-2 timer.

Bistands- og plejetillæg kan tilkendes efter ansøgning - på et særligt skema, som kommunen har - ud fra ansøgerens bistands- og plejebehov. Tillæggene ydes uden hensyn til ansøgerens økonomiske forhold og er skattefri. De bevares efter overgang til folkepension.

Personer mellem 18 og 67 år, der lægeligt set opfylder de helbredsmæssige betingelser for mellemste eller højeste førtidspension, men som på grund af erhvervsindtægt (på mere end det dobbelte grundbeløb for enlige) er afskåret fra at opnå en sådan pension, kan få tilkendt invaliditetsydelse, jf. § 18. Modtagere af invaliditetsydelse betragtes i almindelighed ikke som pensionister.

Højeste førtidspension	§ **14, stk.** 1 **og** § **15 Vejl. pkt. 5O**	**18- 60 år**	**Erhvervsevnen ubetydelig** *i* **ethvert erhverv p.g.a. fysisk eller psykisk invaliditet**
Mellemste førtidspension	§ **14, stk. 2, nr. 1, og** § **15 Vejl. pkt. 51**	**18- 60 år**	**Erhvervsevnen nedsat med omkring 2/3 p.g.a. fysisk eller psykisk invaliditet**
Mellemste førtidspension	§ **14, stk.** .2 , **nr.** 2 **og** § **15 Vejl. pkt. 51**	**60- 67 år**	**Erhvervsevnen ubetydelig** i **ethvert erhverv p.g.a. fysisk eller psykisk invaliditet**
Almindelig førtidspension	§ **14, stk. 3, nr. 1** og § **15 Vejl. pkt. 52**	**18- 67 år**	**Erhvervsevnen nedsat med mindst 1/2 p.g.a. fysisk eller psykisk invaliditet**
Almindelig førtidspension	§ **14, stk. 3, nr.** 2 **og** § **15 Vejl. pkt. 53-54 og 78-80**	**18- 67 år** .	**a) Erhvervsevnen nedsat med mindst 1/2 uden at det alene skyldes helbredsmæssige forhold, og** **b) b) varigt behov for forsørgelse**
Almindelig førtidspension	§ **14, stk. 3, nr.** 3 **og** § **15 Vejl. pkt. 53, 55 og 78-81**	**SO- 67 år**	**a) Sociale og helbredsmæssige forhold, herunder sociale forhold alene, taler for det, og** **b) b) varigt behov for forsørgelse**
	§ **16, stk.** 1 **Vejl.**		

Bistandstillæg	**pkt. 85-87, 89, 214, 259**	**18- 67 år**	**Behov for personlig bistand p.g.a. invaliditet eller blindhed eller stærk svagsynethed**
Plejetillæg	§ **16, stk.2 Vejl.** **pkt. 85 - 86, 88-89**	**18- 67 år**	**Behov for vedvarende pleje eller tilsyn**
Invaliditetsydelse	§ **18 Vejl.** **pkt. 67, 100- 102**	**18- 67 år**	**Betingelserne for højeste eller mellemste pension er opfyldt, men erhvervsindtægt udelukker disse ydelser, eller alvorlig høreskade, der medfører svære kontaktvanskeligheder**

Ydelser

De enkelte pensionstyper, der reguleres hver 1. januar, har følgende bestanddele:

Oversigt over de enkelte pensionstypers bestanddele

	Grundbeløb	Pensionstillæg	Invaliditetsbeløb	Erhvervsudygtighedsbeløb	Førtidsbeløb
Folkepension	X	X			
Højeste førtidspension	X	X	X	X	
Mellemste førtidspension	X	X	X		
Forhøjet almindelig førtidspension	X	X			X
Almindelig førtidspension	X	X			

Grundbeløbet er skattepligtigt og indtægtsreguleres for folkepensionister kun på grundlag af pensionistens egen indtægt ved personligt arbejde, mens det for førtidspensionister reguleres på grundlag af pensionistens egen indtægt.

Pensionstillægget er skattepligtigt og reguleres på grundlag af pensionistens egen og ægtefællens indtægt.

Invaliditetsbeløbet, der ikke er skattepligtigt, er fast og indtægtsreguleres ikke.

Erhvervsudygtighedsbeløbet, der er skattepligtigt, er fast og indtægtsreguleres ikke.

Førtidsbeløbet, der ikke er skattepligtigt, er fast og indtægtsreguleres ikke.

Bistands- og plejetillæg er ikke skattepligtige og ydes uden hensyn til pensionistens indtægt.

Personligt tillæg er ikke skattepligtigt og ydes under hensyn til ansøgerens egne og eventuel ægtefælles økonomiske forhold.

Særligt personligt tillæg er ikke skattepligtigt og indtægtsreguleres ikke.

Invaliditetsydelse er ikke skattepligtig og ydes uden hensyn til modtagerens indtægtsforhold.

Afkastet af en godtgørelse eller erstatning eller EAL indgår i beregningsgrundlaget for socialpensionen.

I det følgende gengives de aktuelle satser samt fradragsbeløbene (og beskatningsbeløbet).

De aktuelle satser samt fradragsbeløbene (og beskatningsbeløbet).

3. Beskatning af erstatninger

Erstatnings- og godtgørelseskrav er som udgangspunkt fritaget for indkomstbeskatning.

Vedrørende personskade fraviges udgangspunktet dog for så vidt angår erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, som altså er skattepligtig indkomst, hvilket ikke kan undre, da denne erstatningspost jo ækvivalerer en skattepligtig indkomst. Erhvervsevnetabserstatning efter EAL er ikke indkomstskattepligtig, selv om erstatningen jo træder i stedet for skattepligtige indtægter.

Renter, der tilkendes i forbindelse med erstatning og godtgørelse for person- og tingskade, er skattepligtig indkomst.

Tabt arbejdsfortjeneste er imidlertid fritaget for bruttoskat (arbejdsmarkedsbidrag). Dette medfører ikke, at erstatningen nedsættes, jf. U 1998.553 H.

Formueskatten er afskaffet.

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000

BILAG 5 - STATISTIK OG BEREGNINGSEKSEMPLER M.V.

Indholdsfortegnelse

1. **4 eksempler på erstatningsberegning efter henholdsvis gældende ret og arbejdsgruppens (flertallets) lovforslag.**
2. **Grafiske kurver til illustration af henholdsvis de gældende og foreslåede reduktionsregler i EAL §§ 4 - 9.**
3. **Brev fra Forsikring & Pension vedrørende vurdering af de økonomiske konsekvenser ved ændring af erstatningsansvarsloven.**
4. **Statistiske oplysninger om erstatningsudbetalinger fra Patientforsikringen og Erstatningsnævnet.**
5. **Statistik fra Arbejdsskadestyrelsen vedrørende sagsbehandlingstiden i 3. kvartal 1999 i henholdsvis ulykkessager, sager om erhvervssygdomme og p-sager (private erstatningssager).**

Eksempel 1

10%

63

170,00

10.710,00

192

80,00

15.360,00

26.070,00

25.000,00

10%

332.500,00

33.250,00

-50%

-16.625,00

16.625,00

41.625,00

255

125,00

31.875,00

10%

553.000,00

Skadelidte: kvinde - 84 år
Skaden: brækket hofte ved fald i bus
Varigt mén:

NUVÆRENDE REGLER:

Svie og smerte	dage
Sengeliggende syg	
Oppegåendesyg	
I alt	
Skønmæssigt fastsat til	

Varigt mén
Aldersreduktion

Erstatning i alt

FORSLAG:

	dage	
Svie og smerte		
Varigt mén	55.300,00	
Aldersreduktion	-40%	-22.120,00
		33.180,00
Erstatning i alt		**65.055,00**

ÆNDRING::

Forskel i kroner	**23.430,00**
Forskel i procent	**56%**

Note:

Der er ikke taget højde for renter i henhold til de nugældende regler eller for regulering af erstatningsniveauet frem til udbetalingstidspunktet, som foreslået i det af flertallet fremsatte forslag

Eksempel 2

Skadelidte: kvinde - 50 år
på sakdestidpunktet under uddannelse til socialpædagog efter mere 30 års arbejde.
Skaden: nakke/hoved og skulder
Varigt mén 35%
Erhvervsevnetab 65%

NUVÆRENDE REGLER:

Varigt mén		35%	332.500,00	116.375,00
Aldersreduktion		0%		-
				116.375,00
Erhversevnetab				
Omfattet af EAL § 8	méngodtgørelsen x 170%			**197.837,50**
Erstatning i alt				**314.212,50**

FORSLAG:

Varigt mén		35%	553.000,00	193.550,00
Aldersreduktion		-11%		-21.290,50
				172.259,50
Erhvervsevnetab				
Årsløn 199.000,00	190.000 x 10 x 65%			1.235.000,00
Aldersreduktion		-21%		-259.350,00
				975.650,00
Erstatning i alt				**1.147.909,50**

ÆNDRING:

Forskel i kroner	**661.437,50**
Forskel i procent	**211%**

Note:

Der er ikke taget højde for renter i henhold til de nugældende regler eller for regulering af erstatningsniveauet frem til udbetalingstidspunktet, som foreslået i det af flertallet fremsatte forslag

Eksempel 3

Skadelidte:	kvinde - 38 år
Skaden:	nakkeskade/piskesmældslæsion
Varigt mén	12%
Erhvervsevnetab	25%

NUVÆRENDE REGLER:

Varigt mén		12%	332.500,00	**39.900,00**
Aldersreduktion				
Erhversevnetab				
Årsløn 260.000,00	260.000 x 6 x 25%			**390.000,00**
Erstatning i alt				**429.900,00**

FORSLAG:

Varigt mén		12%	553.000,00	**66.360,00**
Aldersreduktion				
Erhvervsevnetab				
Årsløn 260.000,00	260.00 x 10 x 25%			650.000,00
Aldersreduktion		-9%		-58.500,00
				591.500,00
Erstatning i alt				**657.860,00**

ÆNDRING:				
Forskel i kroner				**227.960,00**
Forskel i procent				**53%**

Note:

Der er ikke taget højde for renter i henhold til de nugældende regler eller for regulering af erstatningsniveauet frem til udbetalingstidspunktet, som foreslået i det af flertallet fremsatte forslag

Eksempel 4

Skadelidte:	kvinde - 59 år			
Skaden:	nakkeskade/piskesmæld			
Varigt mén		15%		
Erhvervsevnetab		50%		
NUVÆRENDE REGLER:				
Varigt mén		15%	322.500,00	**49.875,00**
Ingen aldersreduktion				
Erhversevnetab				
Årsløn 350.000,00	350.000 x 6 x 50%			1.050.000,00
Aldersreduktion		34%		-357.000,00
				693.000,00
Erstatning i alt				**742.875,00**
FORSLAG:				
Varigt mén		15%	553.000,00	82.950,00
Aldersreduktion		-20%		-16.590,00
				66.360,00
Erhvervsevnetab				
Årsløn 350.000,00	350.00 x 10 x 50%			1.714.760,00
Aldersreduktion		-40%		-685.904,00
				1.028.856,00
Erstatning i alt				**1.095.215,00**
ÆNDRING:				
Forskel i kroner				**352.341,00**
Forskel i procent				**47%**

Note:

Der er ikke taget højde for renter i henhold til de nugældende regler eller for regulering af erstatningsniveauet frem til udbetalingstidspunktet, som foreslået i det af flertallet fremsatte forslag

Aldersreduktion - Procentuelt

Godtgørelsens Størrelse

Aldersreduktion - Procentuelt (§ 2)

Ved 100% og årsløn på 275.000 kr.

Forsikring & Pension *Justitsministeriets arbejdsgruppe og*

F&P's baggrundsgruppe vedr. revision af erstatningsansvarsloven

Pr. telefax

Vores ref Ir/maa Journalnr. 1.3.6.1-007 Deres ref Dato 03.03.2000

Økonomiske konsekvenser ved ændring af erstatningsansvarsloven

Som aftalt vender F&P hermed tilbage til spørgsmålet om de økonomiske konsekvenser af det foreliggende udkast til ændring af erstatningsansvarsloven.

Beregningen af de økonomiske konsekvenser er af mange grunde yderst vanskelig, idet mere præcise vurderinger forudsætter kendskab til fordelingen af erstatningsudbetalingerne på de enkelte poster, hvor til kommer, at det indenfor de enkelte poster er vanskeligt at vurdere, hvad loven vil betyde. For eksempel er det vanskeligt at vurdere længden af perioden, hvor der som følge af ophævelsen af stationærtidspunktet skal betales erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

For så vidt angår autoforsikring er det lagt til grund, at personskadeerstatningerne udgør 10% af de samlede erstatningsudbetalinger, svarende til ca. 700 mio. kr. (1998 tal). Det skønnes på den baggrund, at stigninger i de samlede erstatningsudgifter for en kombineret kasko- og ansvarsforsikring vil udgøre 5-10%. Den deraf affødte præmiestigning vil selvsagt skulle tillægges motoransvarsafgift på 50%.

For så vidt angår erhvervsansvarsforsikringer skønnes det, at de samlede erstatningsudgifter vil stige gennemsnitligt 20-30%, men stigningerne dækker over meget store variationer, spændende fra nær 0 til en fordobling afhængigt af branchen.

Med venlig hilsen

Claus Tønnesen

Erhvervsorganisation for forsikringsselskaber og pensionskasser
Forsikringens Hus
Amaliegade 10
1256 København K
Tlf. 3343 5500
Fax 3343 5501
fp@ForsikringensHus.dk
www.ForsikringensHus.dk
PATIENTFORSIKRINGEN

Justitsministeriet

Lotte Wetterling

Slotsholmsgade 10

1216 København K

Ny torv, den 2. marts 2000

STATISTISKE OPLYSNINGER VEDRØRENDE ERSTATNINGSBELØB EFTER LOV OM ERSTATNINGSANSVAR.

Justitsministeriet har anmodet om Patientforsikringens vurdering af, hvorledes de samlede tilkendte erstatninger nærmere fordeler sig på de enkelte erstatningsposter i lov om erstatningsansvar.

Patientforsikringen foretager en registrering af visse erstatningsposter. I Patientforsikringen er det imidlertid mere relevant at registrere menprocenter, sygeperioders varighed og lignende. Der foretages derfor ikke en registrering, der - så specifikt som det er ønsket af ministeriet - gør det muligt umiddelbart at udlede de samlede erstatninger efter erstatningsansvarsloven og beløbenes fordeling på de enkelte bestemmelser i loven.

Vi har derfor foretaget en manuel gennemgang af 110 henlagte sager. Nedenstående tabel bygger på oplysningerne i disse sager. Ved fortolkningen af tabellen skal man være opmærksom på følgende forudsætninger .

1. De 110 sager er alle henlagt indenfor en afgrænset periode i 1998. Skaderne er i stort set alle sager indtruffet i 1996 og 97.
2. Der er valgt en afgrænset periode, hvori de samlede erstatninger har været af en sådan størrelse, at de i rimelig grad svarede til den gennemsnitlige erstatning i øvrige sager ganget med 110.
3. Patienternes gennemsnitsalder er knapt 49 år, og en relativ stor del er ældre mennesker. Dette kan medføre, at fordelingen mellem de enkelte erstatningsposter ikke er helt repræsentativ.
4. Patienter er kendetegnet ved ganske ofte at have en forudbestående, invaliderende grundlidelse. Dette kan ligeledes medføre, at tallene ikke er helt repræsentative.
5. Der er først foretaget en beregning på grundlag af registreringerne i 60 sager . Herefter er der foretaget en beregning på grundlag af yderligere 50 sager. Der var ikke signifikante forskelle i fordelingen i de to beregninger. Patientforsikringen finder blandt andet på den baggrund, at tabellen giver et retvisende billede af fordelingen af erstatningsbeløbene i sager behandlet i Patientforsikringen

6. Det samlede erstatningsbeløb udgjorde 17.476.000 kr. Den gennemsnitlige erstatning har altså udgjort ca. 159.000 kr .

Det samlede beløb er tilkendt efter følgende bestemmelser:

	§ 1	**§ 2**	**§ 3**	**§ 4**	**§ 5**	**§ 12-14**
Beløb i kr.	151.997	754.321	1.256.130	2.968.722	11.715.248	645.461
I procent	1	4	7	17	67	4

Vi håber udvalget kan gavn af oplysningerne. Såfremt der er spørgsmål, står vi naturligvis til rådighed.

Med venlig hilsen

Ole Graugård

Sekretariatschef

Justitsministeriets lovafdeling 6/3-00
2000 - 793 - 0013

PATIENT FORSIKRINGS FORENINGEN - NYTORV 5 -1450 KØBENHAVN K

TLF 33124343 FAX 33124341 e-mail pf@patientforsikringen.dk www.patientforsikringen.dk

STATISTIK nr. 4

Indtast dato interval

Startdato:01-01-99 NÆVNET VEDRØRENDE ERSTATNING

TIL OFRE FOR FORBRYDELSER

Slutdato : 31-12-99 Store Kongensgade 1, 1. -1264 København K

Indsæt statistik

Udbetalte erstatninger.	**Beløb, kr.**	**% af samlet beløb**	**Antal tilkendelser**
Tandskade	1.967.918,16	5,71	291,00
Svie & smerte oppegående	2.450.453,34	7,11	1.062,00
Svie & smerte sengeliggende	1.025.906,68	2,98	697,00
Svie & smerte EAL §3 pkt.2	1.100.334,00	3,19	255,00
Tort	5.668.000,00	16,44	320,00
Tort, ikke øk. godtg. EAL §26 stk.2	398.500,00	1,16	34,00
Varigt mén	4.197.775,00	12,18	97,00
Erhvervsevnetab	11.877.984,90	34,45	51,00
Tabt arbejdsfortjeneste	2.729.811 ,62	7,92	319,00
Tingsskade §3	37.856,45	0,11	9,00
Forsørgertab EAL §12	355.410,00	1,03	2,00
Forsørgertab EAL §13 :	0,00	0,00	0,00
Forsørgertab EAL §14	44.520,00	0,13	2,00
Begravelsesudgifter	71.485,20	0,21	6,00
Helbredsudgifter .	525.498,03	1,52	308,00
Personlige effekter	476.162,95	1,38	412,00
Advokatsalær	870.167,00	2,52	171,00
Lægeerklæring	142.532,97	0,41	361,00
Transport	92.972,40	0,27	162,00
Kontantbeløb :	22. 738,00	0,07	36,00
Andet tab	419.523,05	1,22	60,00
Total :	**34.475.549,75** *		**4.655,00**
Gebyr:	731.409,16		

* Beløbet incl. Ikke tilkendte renter.

Den procentvise andel af afgjordte sager.

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

Bilag 6 - Optryk om den gældende lov om erstatningsansvar og bekendtgørelse om regulering af beløbene i erstatningsansvarsloven

Lovbekendtgørelse nr. 599 af 8.9.1986 om erstatningsansvar

som ændret ved lov nr. 196 af 29.3.1989, lov nr. 389 af7.6. 1989,

lov nr. 73 af 1.2. 1995, lov nr. 389 af 14.6.1995,

lov nr.IIIOaf20.12.1995 og lov nr.349 af23.5.1997

Kapitel 1

Erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger

Personskade

§ 1. Den, der er erstatningsansvarlig for personskade, skal betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab som følge af skaden samt en godtgørelse for svie og smerte.

Stk. 2. Har skaden fået varige følger, skal der tillige betales godtgørelse for varigt men samt erstatning for tab eller forringelse af erhvervsevne.

Stk. 3. Værdien af arbejde i hjemmet ligestilles med erhvervsindkomst.

Tabt arbejdsfortjeneste

§ 2. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste fastsættes for tiden fra skadens indtræden, indtil skadelidte kan begynde at arbejde igen eller skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær.

Stk. 2. I erstatningen fradrages løn under sygdom, dagpenge fra arbejdsgiver eller kommunalbestyrelsen og forsikringsydelser, der har karakter af en virkelig skadeserstatning, samt lignende ydelser til den skadelidte.

Svie og smerte

§ 3. Godtgørelse for svie og smerte udgør for tiden fra skadensindtræden, indtil skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær 1 00 kr. for hver dag, den skadelidte er sengeliggende, og 50 kr. for hver dag, den skadelidte er syg uden at være sengeliggende. Der kan i særlige tilfælde ydes godtgørelse for svie og smerte, selv om skadelidte ikke. er syg. Overstiger godtgørelsen 15.000 kr., kan de beløb, der er nævnt i 1. pkt., fraviges.

Varigt mén

§ 4. Godtgørelse for varigt men fastsættes til et kapitalbeløb, der beregnes under hensyn til skadens medicinske art og omfang og de forvoldte ulemper i skadelidtes personlige livsførelse. Mengraden fastsættes efter forholdene på det tidspunkt, da skadelidtes helbredstilstand blev stationær. Godtgørelsen udgør ved en mengrad på 100 pct. 200.000 kr. Ved lavere mengrader nedsættes beløbet forholdsmæssigt. I særlige tilfælde kan mengodtgørelsen

fastsættes til et højere beløb, dog højst 240.000 kr .Ved en mengrad på under 5 pct. ydes ingen godtgørelse.

Stk. 2. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 60 år, nedsættes den i henhold til stk. l beregnede godtgørelse for men med 5 pct. for hvert år, skadelidte var ældre end 59 år ved skadens indtræden. Godtgørelsen nedsættes dog ikke yderligere efter det fyldte 69. år.

Erhvervsevnetab

§ 5. Har en personskade, efter at skadelidtes helbredstilstand er blevet stationær, medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til at skaffe sig indtægt ved arbejde, tilkommer der skadelidte erstatning for tab af erhvervsevne.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet skal der tages hensyn til skadelidtes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af skadelidte.

Stk. 3. Skadelidtes erhvervsevnetab beregnes i procent (erhvervsevnetabsprocenten). Der ydes ikke erstatning, såfremt erhvervsevnetabet er mindre end 15 pct.

§ 6. Erstatningen fastsættes til et kapitalbeløb, der udgør skadelidtes årsløn, jfr. § 7, ganget med 6 og herefter ganget med erhvervsevnetabsprocenten, jfr. § 5, stk. 3.

§ 7. Som årsløn regnes skadelidtes samlede erhvervsindtægt i det år, som går forud for datoen for skadens indtræden.

Stk. 2. Årslønnen fastsættes dog efter et skøn, når særlige indtægts- eller ansættelsesforhold eller andre særlige forhold har gjort sig gældende.

Stk. 3. Årslønnen kan højst udgøre 350.000 kr.

§ 8. For en skadelidt, der i det væsentlige udnytter erhvervsevnen på en måde, som ikke eller kun i begrænset omfang medfører erhvervsindtægt, og for børn fastsættes erstatningen som et kapitalbeløb på grundlag af den i § 4 nævnte mengrad. Erstatningen fastsættes som en procentdel af den i § 4, stk. l, 1.-4. pkt., nævnte mengodtgørelse.

Stk. 2. Ved en mengrad på under 15 pct. ydes ingen erstatning. Ved mengrader på 15 pct., 18 pct. og 20 pct. udgør erstatningen henholdsvis 130 pct., 135 pct. og 140 pct. af mengodtgørelsen.

Stk. 3. Ved en mengrad på 25 pct. udgør erstatningen 150 pct. af mengodtgørelsen. Ved mengrader på 30 pct., 35 pct., 40 pct., 45 pct. og 50 pct. udgør erstatningen henholdsvis 160 pct., 170 pct., 180 pct. , 190 pct. og 200 pct. af mengodtgørelsen.

Stk. 4. Ved en mengrad på 55 pct. udgør erstatningen 225 pct. af mengodtgørelsen. Ved mengrader på 60 pct., 65 pct., 70 pct., 75 pct., 80 pct. og 85 pct. udgør erstatningen henholdsvis 250 pct., 275 pct., 300 pct., 325 pct., 350 pct. og 375 pct. af mengodtgørelsen. Ved mengrader på 90 pct., 95 pct. og 100 pct. udgør erstatningen 400 pct. af mengodtgørelsen.

§ 9. Var skadelidte ved skadens indtræden fyldt 56 år, nedsættes erstatningen med 81/2 pct. for hvert år, skadelidte var ældre end 55 år ved skadens indtræden.

Stk. 2. Må det antages, at skadelidte ville have været erhvervsaktiv også efter det fyldte 67. år, kan stk. 1 fraviges helt eller delvis.

Forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen

§ 10. Såvel skadelidte som skadevolderen kan indhente en udtalelse om spørgsmålet om fastsættelsen af mengraden og erhvervsevnetabsprocenten fra Arbejdsskadestyrelsen, jfr. lov om arbejdsskadeforsikring .

Genoptagelse

§ 11. En afsluttet sag om godtgørelse for varigt mén eller erstatning for erhvervsevnetab kan på skadelidtes begæring genoptages, hvis der indtræder uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, således at skadelidtes mengrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at være væsentlig højere end først antaget. Ved genoptagelse af sagen kan spørgsmålet om fastsættelsen af mengraden og erhvervsevnetabsprocenten igen begæres forelagt for Arbejdsskadestyrelsen, jfr. § l0.

Tab af forsørger m. v.

§ 12. Den, som er erstatningsansvarlig for en andens død, skal betale erstatning for rimelige begravelsesudgifter og erstatning til den, som ved dødsfaldet har mistet en forsørger. Forsørgelse omfatter også værdien af afdødes arbejde i hjemmet.

Erstatning til ægtefælleeller samlever

§ 13. Erstatning for tab af forsørger til ægtefælle eller samlever udgør 30 pct. af den erstatning, som afdøde må antages at ville have opnået ved et fuldstændigt tab af erhvervsevnen, j.fr .§§ 5-8. Erstatningen udgør dog mindst 225.000 kr., medmindre der foreligger særlige omstændigheder .

Stk. 2. Var forsørgeren fyldt 56 år, nedsættes erstatningen efter reglerne i § 9.

Forsørgertabserstatning til børn

§ 14. Erstatning for tab af forsørger til efterlevende børn fastsættes til et beløb, der svarer til summen af de bidrag til barnets underhold, som afdøde på skadestidspunktet kunne være pålagt efter lov om børns retsstilling, hvis afdøde havde været bidragspligtig. Var afdøde eneforsørger, forhøjes erstatningen med 100 pct.

Regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb

§ 15. De i § 3, § 4, stk. l, § 7, stk. 3, og § 13, stk. l, 2. pkt., nævnte beløb reguleres årligt pr. l. januar med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, l. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 10 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse fastsættes på grundlag af de beløb, der i henhold til stk. 1 var gældende på tidspunktet for skadens indtræden.

Forrentning

§ 16. Krav om godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén, erstatning for erhvervsevnetab samt erstatning for tab af forsørger forrentes fra skadestidspunktet, til betaling sker, med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 6 pct. Justitsministeren kan hvert andet år efter forhandling med Danmarks Nationalbank og Økonomiministeriet ændre renten.

Regres mod den erstatningsansvarlige

§ 17. ydelser i henhold til den sociale lovgivning, herunder dagpenge, sygehjælp, pension efter den sociale pensionslovgivning og ydelser i henhold til lov om arbejdsskadeforsikring, som tilkommer en skadelidt eller efterlevende, kan ikke danne grundlag for regreskrav mod den erstatningsansvarlige. Det samme gælder pensionsydelser, der udbetales af stat, kommune eller i henhold til anden pensionsordning, samt forsikringsydelser uanset forsikringens karakter, jfr. § 22, stk. 2. Sygedagpengeydelser efter lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel kan dog danne grundlag for regreskrav mod den erstatningsansvarlige, jf. lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel, § 39, stk. 2.

Stk. 2. En arbejdsgiver, der har udbetalt dagpenge eller sygeløn til en skadelidt eller har udbetalt dertil knyttede ydelser, kan gøre regres mod den erstatningsansvarlige i det omfang, arbejdsgiveren har lidt et tab.

Overførelse m. v. af erstatnings- **og godtgørelseskrav**

§ 18. Krav om erstatning og godtgørelse for personskade og krav om erstatning til den, der har mistet en forsørger, kan ikke overdrages, så længe kravet og dets størrelse ikke er anerkendt eller fastslået af domstolene.

Stk. 2. Krav om godtgørelse for personskade falder i arv , når det er anerkendt eller gjort gældende ved sagsanlæg eller under en straffesag ved kravets fremsættelse i retten eller et anklageskrift eller en stævning, der er indleveret til retten.

Stk. 3. Erstatning og godtgørelse som nævnt i stk. 1, der ikke må antages at være forbrugt. indgår ikke i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør, separation eller bosondring. Erstatningen eller godtgørelsen indgår dog i formuefællesskabet, når den, som erstatningen tilkommer, afgår ved døden, medmindre erstatningen eller godtgørelsen ifølge ægtepagt er særeje.

Stk. 4. Reglerne i stk. 1 og stk. 3 finder ikke anvendelse på krav om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Kapitel 2 Erstatningsansvar for skade,
der er dækket af forsikring

§ 19. I det omfang en skade er dækket af en tingsforsikring eller en driftstabsforsikring, er der ikke erstatningsansvar.

Stk. 2. Reglen i stk. 1 gælder ikke, såfremt:

1) den erstatningsansvarlige har forvoldt

skaden forsætligt eller ved grov uagtsomhed, eller

2) skaden er forvoldt ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed eller virksomhed, der kan ligestilles hermed.

Stk. 3. Har en arbejdstager forvoldt en skade, der er dækket af en tingsforsikring, en driftstabsforsikring eller arbejdsgiverens ansvarsforsikring, ifalder arbejdstageren ikke erstatningsansvar, medmindre skaden er forvoldt forsætligt eller ved grov uagtsomhed.

§ 20. Staten, en kommune eller en anden offentlig institution, der i almindelighed er selvforsikrer, er stillet som om forsikring var tegnet, jfr. § 19.

§ 21. §§ 19 og 20 gælder ikke for erstatningsansvar, der er omhandlet i

1) færdselslovens regler om ansvar for

motordrevne køretøjer, eller som i Øvrigt er dækket af den for køretøjet lovpligtige ansvarsforsikring

2) luftfartsloven eller

3) søloven.

§ 22. Såfremt der er erstatningsansvar for en skade, der er dækket af en skadesforsikring, indtræder forsikringsselskabet i det omfang, det har betalt erstatning, i den skadelidtes ret mod den erstatningsansvarlige.

Stk. 2. Ved livs-, ulykkes- eller sygeforsikring eller anden personforsikring har selskabet uanset forsikringens karakter intet kravmod den erstatningsansvarlige.

Kapitel 3 Forskellige bestemmelser Arbejdstagers erstatningsansvar

§ 23. Erstatning, som en arbejdsgiver har måttet udrede som følge af en arbejdstagers uforsvarlige adfærd, kan kun kræves betalt af denne i det omfang, det findes rimeligt under hensyn til den udviste skyld, arbejdstagerens

stilling og omstændighederne i Øvrigt.

Stk. 2. Arbejdstagerens erstatningsansvar over for skadelidte kan nedsættes eller bortfalde, hvis det findes rimeligt under hensyn til de i stk. l nævnte omstændigheder og til skadelidtes interesse. Erstatning, som arbejdstageren har måttet udrede. kan denne kræve betalt af arbejdsgiveren i det omfang, ansvaret endeligt skal påhvile arbejdsgiveren efter stk. l.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse på arbejdsgiverens erstatningskrav mod arbejdstageren for skade, denne i Øvrigt forvolder arbejdsgiveren i tjenesten.

Almindelig lempelsesregel

§ 24. Erstatningsansvar kan nedsættes eller bortfalde, når ansvaret vil virke urimeligt tyngende for den erstatningsansvarlige, eller når ganske særlige omstændigheder i Øvrigt gør det rimeligt. Ved afgørelsen skal der tages hensyn til skadens størrelse, ansvarets beskaffenhed, skadevolderens forhold, skadelidtes interesse, foreliggende forsikringer samt omstændighederne i øvrigt.

Stk. 2. Under tilsvarende betingelser som angivet i stk. 1 kan der ses helt eller delvis bort fra skadelidtes medvirken til skaden. Ved krav om erstatning til den, der har mistet en forsørger, gælder det samme om afdødes medvirken.

Børns erstatningsansvar m. v.

§ 24 a. Barn under 15 år er erstatningspligtigt for skadegørende handlinger efter samme regler som personer over denne alder. Dog kan erstatningen nedsættes eller endog helt bortfalde, for så vidt det findes billigt på grund af manglende udvikling hos barnet, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i Øvrigt derunder navnlig forholdet mellem den skadegørendes og den skadelidendes evne til at bære tabet og udsigten til, at skaden kan fås godtgjort hos andre.

§ 24 b. En person, som på grund af sindssygdom, hæmmet psykisk udvikling, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstand har manglet evnen til at handle fornuftmæssigt, er erstatningspligtig for skadegørende handlinger efter samme regler som sjælssunde personer. Dog kan erstatningen nedsættes eller endog helt bortfalde, for så vidt det findes billigt under hensyn til personens sindstilstand, handlingens beskaffenhed eller omstændighederne i Øvrigt, derunder navnlig forholdet mellem den skadegørendes og den skadelidendes evne til at bære tabet og udsigten til, at skaden kan fås godtgjort hos andre.

Stk. 2. Har den skadegørende ved misbrug af beruselsesmidler eller på lignende måde forbigående hensat sig i en sindstilstand som ovenfor nævnt, er en lempelse i erstatningsansvaret udelukket.

Flere erstatningsansvarlige

§ 25. Den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem flere solidarisk erstatningsansvarlige foretages efter, hvad der under hensyn til ansvarets beskaffenhed og omstændighederne i Øvrigt må anses for rimeligt.

Stk. 2. Er en eller flere af de erstatningsansvarlige dækket af en ansvarsforsikring, gælder § 19, stk. 1og 2, og § 21. I de tilfælde, der er nævnt i § 19, stk. 2, nr. log 2, og § 21, kan der ved den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem skadevolderne tages hensyn til foreliggende ansvarsforsikringer. § 20 finder tilsvarende anvendelse.

Godtgørelse for tort

§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.

Stk. 2. Selvom der ikke er lidt tort, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en anden, dog betale den forurettede en godtgørelse, såfremt krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret et særlig groft angreb mod en andens person eller frihed.

Stk. 3. § 18, stk. log 2, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. log 2.

Fravigelse af lovens regler

§ 27. Aftaler om fravigelse af reglerne i §§ 1-16, § 24, stk. 2, og § 26, der er indgået inden en skades indtræden, er ugyldige, såfremt fravigelsen er til ugunst for den erstatningsberettigede.

Stk. 2. Aftaler om fravigelse af § 17, stk. l, § 19, stk. log 3, § 20, § 22, stk. 2, § 23, § 24, stk. l, og § 25, der er indgået inden en skades indtræden, er ugyldige, såfremt fravigelsen er til ugunst for den erstatningsansvarlige. Reglen i § 25 kan dog fraviges for skader, der forvoldes ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed eller virksomhed, der kan ligestilles hermed.

Kapitel 4
Ikrafttrædelsesbestemmelser m. v.

§ 28. Loven træder i kraft den l. oktober 1984 og finder anvendelse på erstatningsansvar for skader, der indtræder efter lovens ikrafttræden.

§ 29. Følgende lovbestemmelser ophæves:

1) §25 i lovnr.129 af 15. april 1930 om

forsikringsaftaler .

2) § 15 i lov om ikrafttræden af borgerlig

straffelov m.m. j.fr .lovbekendtgørelse

nr. 277 af 30. juni 1965.

3) § 14, stk. 3, 2. pkt., i arveloven, jfr.

lovnr.215af31.maj 1962.

4) § 53, stk. 3, 2. pkt., i sømandsloven,

jfr. lov nr. 420 af 13. juni 1973.

5) § 67, 2. pkt., i søloven, jfr. lovbekendtgørelse nr.

353 af l. juli 1974.

§ 30. I lov nr. 79 af 8. marts 1978 om arbejdsskadeforsikring foretages følgende ændring:

§ 55 affattes således:

»**§ 55**. ydelser i henhold til loven kan ikke danne grundlag for regreskrav mod skadevolder, der har pådraget sig erstatningspligt over for skadelidte eller dennes efterladte. Skadelidtes eller dennes efterladtes krav mod den erstatningsansvarlige nedsættes i det omfang, forsikringsselskabet har betalt eller er pligtigt at betale erstatning til de pågældende efter denne lov.«

§ 31. En forsikringstager kan ikke opsige en forsikringsaftale på grund af en forhøjelse af præmien, som alene er begrundet med den ændring af størrelsen af erstatning for personskade og tab af forsørger, der er en følge af denne lov.

§ 32. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger .

Bekendtgørelse nr. 911 af 8. december 1999

Bekendtgørelse om regulering af erstatnings- og godtgørelsesbeløb i henhold til lov om erstatningsansvar

I medfør af § 15 i lov om erstatningsansvar, jf. lovbekendtgørelse nr. 599 af 8. september 1986, som ændret bl.a. ved § 2 i lov nr. 73 af l. februar 1995, fastsættes:

§ I. Efter § 15, stk. l, i lov om erstatningsansvar reguleres de i lovens § 3, § 4, stk. l, § 7, stk. 3, og § 13, stk. 1,2. pkt., nævnte beløb med 2,0 pct. tillagt tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsreguleringsprocent. De herefter fremkomne beløb afrundes til nærmeste med 500 delelige kronebeløb, for de i § 3, l. pkt., nævnte beløb dog til nærmeste med 10 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Tilpasningsprocenten for finansåret 2000 udgør 1,5, jf. § 2 i bekendtgørelse nr. 649 af 12. august 1999 om satsreguleringsprocenten, tilpasningsprocenten og satstilpasningsprocenten samt puljebeløbet for finansåret 2000.

§ 2. Med virkning for skader, der indtræder i perioden l. januar 2000 - 31. december 2000 gælder følgende:

l) De i lovens § 3, l. pkt., nævnte beløb udgør henholdsvis 170 kr. og 80 kr.

2) Det i lovens § 3, 3. pkt., nævnte beløb udgør 25.000 kr.

3) Det i lovens § 4, stk. 1,3. pkt., nævnte beløb udgør 332.500 kr.

4) Det i lovens § 4, stk. 1,5. pkt., nævnte beløb udgør 399.000 kr.

5) Det i lovens § 7, stk. 3, nævnte beløb udgør 581.500 kr.

6) Det i lovens § 13, stk. 1,2. pkt., nævnte beløb udgør 374.000 kr.

§ 3. Bekendtgørelsen træder i kraft den l. januar 2000.

Justitsministeriet, den 8. december 1999

FRANK JENSEN

/ Lise-Lotte Nilas

AA000878

Justitsmin.,j.nr. 1996-430-0096

J. H. Schultz Grafisk A/S

Justitsministeriet Version 1.0 den 23. maj 2000
Denne publikation findes på adressen: http://jm.schultzboghandel.dk
Copyright (c) Justitsministeriet 2000